ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 1 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

MARDI 1ER DÉCEMBRE 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8660 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4461

ՕՐՈՒԱՆ ՀՕՍՔԸ

ՆԵՐԲՈՂԱԿԱՆ

« Պապա Հիւկօ », ինչպէս կը կոչէին զինք իր յետնորդները, իր գործերէն մէկուն մէջ տեղ մը գրած է. «Մորհողները աւելի օգտակար են, քան զինուորները. սուրով կը կառավարուին մարդիկ, բայց գաղափարով կը քաղաքակրթուին: Թէ – միտոկլէսէն մեծ մէկը կայ, Սոկրատը: Կեսարէն մեծ մէկը կայ, Վիրգիլիո՛ս: Նափոլէոնէն մեծ մէկը կայ, Վոլթե՛ր»:

Մենք ալ կրնայինք ըսել, թէ գիտունէն մեծ մէկը կայ, բանաստեղծը: Կը վախնանք սակայն, որ մեր այս խօսքը ժամանակավրէպ նկատուի, որովհետեւ կ'ապրինք ոչ թէ Տասնիններորդ, այլ քսաներորդ դարուն մէջ: Ոչ թէ Լուսինը երդողներու, այլ Լուսինը նուաճողներու դարուն մէջ: Եւ այս դարուն ճակատը գրուած է բառ մը «Գիտութիւն», բայց անոր քովն ալ գրուած է «Գրականութիւն»:

Առջի օր այս երկրին մէջ տօնուեցաւ « Գիտութեան Օր»ը: Գահիրէի համալսարանին մէջ կազմակերպուած հանդէսի մը ընթացքին, նախագահ Ապտէլ Նասր յայտարարեց, ի միջի այլոց, թէ «միայն գիտութիւնը կրնայ իրագործել ժողովուրդին երազները եւ անոր իտէալները վերածել յստակ, իրագործելի ծրագիրներու »:

Սակայն, իր ճառը աւարտելէ ետք, նախագահը բաժնեց ոչ միայն գիտութեան, այլեւ փիլիսոփայութեան եւ գրականութեան մրցանակներ: Այսպէս ծանօթ իմաստասէր Ահմէտ Լութֆի էլ Սայետ ստացաւ ընկերային գիտութեանց առաջին մրցանակը՝ 2500 եգիպ. ոսկի, տոքթ. Թահա Հիւսէյին, — միջազգային համբաւով գրագէտ եւ նախկին կրթական նախարար, — ստացաւ գրականութեան առաջին մրցանակը՝ նոյնպէս 2500 եգիպ. ոսկի, իսկ Տոքթ Մուսթաֆա Նազիֆ ստացաւ գիտութեան առաջին մրցանակը՝ նմանապէս 2500 եգիպ. ոսկի: Ապա՝ նախագահը՝ առ ի քաջալերութիւն, զանազան պարգեւներ բաժնեց գիտութեան եւ գրականութեան մէջ որոշ յաջողութիւն ձեռք բերած անձերու:

Նման պարգեւներ կը տրուին քիչ մը ամէն երկրի մէջ, բայց մանաւանդ այն երկիրներուն, ուր ղեկավար տարրը կ'ըմբռնէ ու կը գնահատէ գիտութեան, ինչպէս գրականութեան առաջնակարգ ու առաջնահերթ դերը: Ամէն տարի հարիւր հազարաւոր ոսկիներ, տոլարներ, ռուբլիներ կը տրուին իրենց յաջողութիւններով, փայլող գիտնականներու, գրագէտներու եւ արուեստագէտներու, որոնք իրրեւ «դեմոկրատ» չեն ապրիր հիմա, այլ կ'ապրին իրրեւ «արիստոկրատ»:

Կուգանք կը հասնինք բուն հարցին:

Աշխարհի մէջ մենք՝ հայերս, աննշան՝ մեր քանակով, սակայն «յոյժ ընդ փոքու սահմանեալ» չենք մեր որակով: Վկայ՝ մեր անցեալը, վկայ՝ մեր ներկան եւ, ինչու չէ, վկայ՝ նաեւ մեր ապագան:

Ցրուած՝ հինգ ցամաքամասերուն մէջ, ամէն տեղ ունինք «գերազանցիկ»ներ թէ՛ արուեստի, թէ՛ գրականութեան եւ թէ ճարտարարուեստի մէջ:

Հոլիվուտէն մինչեւ Բիւրականի լանջերը, Մեթրոփոլիթընէն մինչեւ Մոսկուայի օփերան, մեր արուեստագէտներն ու գիտունները կը փայլին ոչ նուազ փայլով ու փառքով, քան մեծ ազգերու մեծ զաւակները:

Ասոնք բոլորը, — գրող, գիտուն թէ արուեստագէտ, — միջազգային դեր համբաւի տիրացած են: «Ծանօթ անձինք» չեն, այլ «հանրածանօթ անձինք» են: Գերազանցութեան բազում մրցանիշներ չահած են: Իրենց անունը աշխարհի չորս ծագերը ըրած է արագօրէն, եւ կարելի է ըսել, թէ այլեւս ոչ մէկ ազգի կը պատկանին, այլ կը պատկանին բոլոր ազգերուն:

Ունեցած ենք եւ ունինք նոյնպէս պետական փայլուն դէմքեր, մառեչալներ, զօրավարներ, ֆոնկրէմէներ ու դեսպաններ, քաղաքագէտներ ու կառավարիչներ, նախարարներ, նոյնիսկ վարչապետներ, «Պարոն հինգ առ հարիւր»ներ, վերջապէս դեր – մարզիկներ ու մարզական պսակաւոր ախոյեաններ:

Ո՞ր մէկը թուել, մանաւանդ ո՞ր մէկը յիշել:

Մեր թերթերը գրեթէ ամէն օր ճագանդ կ'ըլլան նոր անուններու, պիտի ըսենք՝ նոր տաղանդներու, — սերմնացաններ ու հնձողներ, որոնք դուրս եկած են մեր «փոքր ածու»էն, աւելի մեծ, աւելի լայն, աւելի ընդարձակ «ածու»ներու մէջ ընելու համար իրենց հերկն ու ցանը:

Հոս՝ դաշնակահար կամ դաշնակահարուհի մը, հոն՝ երգիչ կամ երգչուհի մը, անդին՝ գիտուն մը, այլուր՝ լեզուաբան մը, նկարիչ մը, երդահան մը, պարուհի մը... Ցանկը չունինք աչքի առջեւ ու կը վախնանք անուններ տալէ՝ խուսափելու համար հաւանական մոռացումներէ:

Եւ հիմա առեն է, որ ըսենք. — Ցրե՛ա՛, Հայաստան: Եւ դուն, հօ՛տ փոքրիկ, մի երկիւղիր բնաւ:

«ՅՈՒՍԱԲԵՐ»

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ ՄԱԿ-Ի ԱՌՋԵՒ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ՝ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ԿՈՂՔԻՆ

Ալժերիոյ հարցը երկուշաբթի առաւօտ վիճաբանութեան դրուեցաւ ՄԱԿի մէջ: Հինգ տարուան ընտացքին՝ հինգերորդ անգամն է որ Ազգերու Կազմակերպութիւնը կը զբաղի այս խնդրով:

Այս անգամ, Ֆրանսայի ներկայացուցիչը վիճաբանութիւններէն առաջ յայտարարութիւն պիտի չընէ: Ֆրանսական պատուիրակութեան անդամները այնքան ալ գոհ չեն այս որոշումէն, որովհետեւ կ'ուզէին անգամ մը եւս, պաշտօնապէս, միջազգային ներկայացուցիչներու առջեւ ճչդել իրենց դիրքը, մանաւանդ՝ կրկնել Զօր. տը Կոլի վճռական առաջարկները: Բայց Ֆրանսական պատուիրակութիւնը վիճաբանութեանց չի մասնակցիր. ՄԱԿը, այս պարագային, Ֆրանսայի ներքին գործերուն կը միջամտէ: Փարիզի վճռականն այս դիրքը անփոփոխ պիտի մնայ:

Ուշիմկերպի թունուզեան դեսպան Մոնկի Սլիմ, որ իր երկրին մնայուն ներկայացուցիչն է ՄԱԿի մէջ, քաղաքական Յանձնախումբին առջեւ բացաւ ալժերիական վիճաբանութիւնը:

Թէեւ Ֆրանսական կառավարութիւնը բացակայ է ժողովասրահին մէջ, բայց Ալժերիոյ, «առժամեայ կառավարութիւնը» ներկայ է: Արդարեւ, անցեալ Զօրեքշաբթիէն ի վեր հինգ «նախարարները» կը գտնուին Նիւ Եորքի մէջ.— Մոհամմէտ Եազիտ՝ Տեղեկատուութեան «նախարար», Ապտել Համիտ Մէհրի՝ մաղրէպեան հարցերու «նախարար», Ահմէտ Ֆըրանսիս (եգիպտական), Ապտել Քաադր Շանտերլի՝ Ազատագր. ճակատի մնայուն ներկայացուցիչ Միացեալ Նահանգներու մէջ, ինչպէս նաեւ Ֆերհաթ Ապասի երկու խորհրդականները՝ Պումենճել եւ Եէհիա:

Այս առիթով, ֆրանսական մամուլը կը յիշէ Ամերիկայի Արտաքին նախարար Հերթըրի անցեալ շաբաթուան յայտարա-

(Շարունակութիւնը կարդալ Ե. էջ)

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԱՏԸՆԱՈՒԵՐ

ԱՅՍՕՐ ՓԱՐԻԶ ԿԸ ՀԱՍՆԻ

«ՀԱԿԱՖՐԱՆՍԱԿԱՆ» ԱԼԻՔ՝ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք, Գերմանիոյ վարչապետ Ատընաուըր, այսօր, Երեքշաբթի կէսօրէ առաջ Փարիզ կը հասնի: Խօսակցութիւններ պիտի ունենայ Զօր. տը Կոլի եւ վարչապետ Տըպրէի հետ:

Այս հանդիպումին համար Ֆրանսական կառավարութիւնը առաջարկած էր Նոյեմբեր 26ը, բայց քանի մը օրով յետաձգուեցաւ՝ Գերմանացիներու խնդրանքով. (Նոյեմբեր 26ը գերմանական օրացոյցին վրայ՝ Սուրբ Քոնրատ է. վարչապետը կ'ուզէր այդ օրը իր տունը ըլլալ, որպէսզի իր 19 թոռնիկները չնոր հաւաքութեան գային ...):

Ատընաուըր վերջին անգամ Փարիզ եկած էր Մարտ 4ին: Դարունէն ի վեր ոչ մէկ ծանր հարց եկաւ խանգարել Փարիզի եւ Պոնի յարաբերութիւնները: Այսուհանդերձ, ինչպէս կը գրէ Ֆիկառոյի Պոնի թղթակիցը, վերջերս կարգ մը հարցեր դժգոհութիւն ստեղծեցին Գերմանիոյ մէջ՝ Ֆրանսայի հանդէպ:

Նախ՝ ալժերիական հարցը, որ գերմանական քաղաքական շրջանակներու կողմէ կը կոչուի Զօր. տը Կոլի «վարկի բարձրացման քաղաքականութիւնը»: Ինչ որ ուշագրաւ է, Գերմանացիները դժգոհ են. Հանրապետութեան «ազգային փառքի» մտահոգութիւններէն: Այս պարագան ոմանց «հակաֆրանսականութիւն» մը կը ստեղծէ մասնաւորապէս քաղաքական կուսակցութիւններու մէջ:

Կառավարական ճակատի վրայ կը քննադատուի Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահին Նոյեմբեր երեքի ճառը, Զինուորական բարձր. գիտութեանց կեդրոնին մէջ, որու ընթացքին ոմանք կեդրոնին մէջ, որու ընթացքին ոմանք կարգ մը յարձակումներ գործած էին Ատլանտեան Ուխտին դէմ:

Ընկերվարականներն ու Ազատականները կը քննադատեն Ֆրանսան՝ որ կ'ուզէ հիւլէական ուժ դառնալ:

Քաղաքական բոլոր կուսակցութիւններն ալ «գաւալի» կը գտնեն Ֆրանսական այն յայտարարութիւնները՝ որոնք վերամիացեալ Գերմանիոյ սահման կ'առաջարկեն Օտրը – Նայսի գիծը:

Տնտեսագէտները դժգոհ են անոր համար՝ որ Ֆրանսայի բարեկամութիւնը շատ սուղ կ'արժէ: Այս առիթով կը յիշուի նաեւ այն պարագան՝ թէ Հասարակաց Շուկայի միջնորդութեամբ Արեւմտեան Գերմանիա կը մասնակցի Ալժերիոյ պատերազմին եւ Սահարայի քարիւղի հանքերու ծախքերուն:

Այնպէս կ'երեւի թէ հակաֆրանսական այս զգացումը կը քաջալերուի գերմանական մամուլին կողմէ (կարգ մը բացառութիւններով):

Աւելի քան 600.000 օրինակ ունեցող պատկերազարդ թերթ մը Ալժերիոյ մասին թղթակցութիւն մը հրատարակելով՝ հետեւեալ խորագիրը կը դնէր.— Մեր արիւնը, մեր դրամը: Բազմաթիւ լուսանկարներ ցոյց կուտան գերմանացի լեգիոնականները՝ կռուի մէջ, ինչպէս նաեւ Սահարայի նաւթահորերը:

Ուրիշ թերթ մը, օրական աւելի քան երեք միլիոն տպաքանակով, Ֆրանսական նաւերու կողմէ գերմանական Պիլպաօ բեռնատարին վրայ կատարուած քննութեան անդրադառնալով կը գրէր.— «Ֆրանսական յեղուզակութեան փաստը»:

Այս բոլորը սակայն պատճառ չեն եղած որ Վարչապետ Ատընաուըրի զգացումները փոխուին Ֆրանսայի հանդէպ: Տակաւին քանի մը օր առաջ կը յայտարարէր՝ թէ «Ֆրանսայի հետ բարեկամութիւնը Գերմանիոյ Եւրոպական քաղաքականութեան անկիւնաքարն է»: Քաղաքական

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ռոպէր Փեմոճէ ձերբակալուեցաւ առջի օր: Մինչ կը սպասուէր որ նախկին երեսփոխանը ամբաստանուի Միթրանի խնդրին մէջ իր բերած մասնակցութեան համար, բոլորովին տարբեր է ձերբակալութեան պատճառը: Փեսքէ ամբաստանուած է իբրեւ պատասխանատու 1958 Փետրուարին Ազգ. Ժողովի չէնքին մէջ կատարուած մահափորձին համար: Ժանօթ է որ մեծ վնասներ կային: Փեսքէ կ'ըսէ թէ ղեւադրութեան մը զոհն է եւ չուտով ամէն ինչ երեւան կ'ելլայ: Համաձայն Պատժական Օրինագիրքին Փեսքէ կրնայ մահուան դատապարտուիլ քանի որ 434 և 435 յօդուածները կը նախատեսեն որ բոլոր անոնք որոնք կամաւոր ձեւով հրդեհ կը վառեն բնակուած որեւէ վայրի մէջ կրնան մահուան դատապարտուիլ:

Նախկին երեսփոխան Լեւոն Ցուլման – եանի վրայ յարձակումները պիտի դատուին այս չաբաթ: Արմատական Թեկնածուն յարձակումներու ենթարկուած էր 1958ի ընտրական պայքարի ժամանակ երբ ճառ կը խօսէր:

Ա. ՄԻՒՈՒԹԵԱՆ Վարչապետ Խրուշչեւ, համայնավար կուսակցութեան կարեւոր պատուիրակութեան մը գլուխն անցած՝ Փեչքա հասաւ, ուր կը մասնակցի Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութեան եօթներորդ համագումարին: Խրուշչեւի այս այցելութիւնը «խորհրդաւոր» կը նկատուի կարգ մը չրջանակներու կողմէ եւ կը սպասուի որ կարեւոր յայտարարութիւն մը ընէ իր ճառին մէջ: Օտար երկիրներու համայնավար կուսակցութեանց ներկայացուցիչներուն մէջ, Ժակ Տիւքլոյի եւ Ալէքս Պէքքաչի (Սուրիա) կողքին կը գտնուի նաեւ հայ մը՝ Արթին Մատէեան, որ Լիբանանը կը ներկայացնէ:

ԻՏԱԼԻՈՅ վարչապետ Սեննի եւ Ակրաքին նախարար Փելլա այսօր Լոնտոն կը հասնին, ուր խօսակցութիւններ պիտի ունենան Մաքմիլլընի եւ Լօյտի հետ: Օրակարգի վրայ՝ Փարիզ – Պոն «առանցքի» մը վտանգը, Եւրոպական Միութեան եւ Հասարակաց Շուկայի «վեց»երուն եւ Ազատ Փոխանակութեան գօտիի «եօթ»ներուն յարաբերութիւնները:

ՅՈՐԴԱՆԱՆի մէջ հինգ հոգի մահուան դատապարտուեցան Իսրայէլի հաշուոյն լրտեսութիւն ընելու յանցանքով:

Ա. ՄԻԿՈՑԵԱՆ Մոսկուա վերադարձաւ: Մեքսիկոյէն մեկնելէ առաջ մամուլի ասուլիս մը տուաւ, չէչտելով թէ Սթալինի մահէն ի վեր կացութիւնը բարեփոխուած է Խ. Միութեան մէջ եւ ուելցուց. — «Այսօր քաղաքական ոչ մէկ բանտարկեալ կայ Խ. Միութեան մէջ: Սթալին լաւ գործեր ալ տեսած է, բայց իր վերջին տարիներուն բազմաթիւ սխալներ գործեց ...»:

ԻՐԱՆի Շահը մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարեց թէ ամերիկեան զինուորական օգնութիւնը անհրաժեշտ է Պարսկաստանի համար:

ԱՄՄԱՆի ճայնասփիւռը կոչ մը ըրաւ Իրաքցիներու՝ որ ըմբոստանան եւ մաքրագործեն իրենց ղեկավարները:

չրջանակներն ալ կը հաստատեն թէ վարչապետը խորապէս կը հաւատայ իր ըսածին:

Ատընաուըրի եւ հանրային կարծիքին հակասութիւնը յիշելով, փարիզեան թերթերու Պոնի թղթակիցները կը չեշտեն թէ այս պարագան մեկուսացման կ'առաջնորդէ Արեւմտեան Գերմանիոյ վարչապետը:

Ամէն պարագայի մէջ, Ատընաուըրի Փարիզ այցելութիւնը կրնայ որոշ չափով մեղմացնել Գերմանիոյ մէջ Ֆրանսայի հանդէպ ստեղծուած աննպաստ կարծիքը:

ՖՐԻՏՐԻԽ ՇԻԼԼԵՐ

(ԾՆՆԴԵԱՆ 200ԱՄԵԱԿԸ)

Գերմանական մշակութային հաստա – տութիւնները ամբողջ 1959 տարին յատ – կացուցած էին յարգելու՝ գերման ազգին մեծ թատերագրին եւ բանաստեղծական հանճարին ծննդեան երկուհարիւրամեա – կը :

Չկար թատերասրահ մը , որ տրամա – դրուած չքլլար ներկայացնելու Շիլլերի մէկին ու մէկ գործը, կամ որեւէ ելոյթով եւ բանախօսութեամբ վերծանելու կեան – քըն ու գործը :

Ծննդեան թուականը, 10 Նոյեմբեր , պիտի մնայ համաշխարհային գրական պատմութեան մէջ յիշատակելի օր մը նա – եւ այս երկու հարիւրամեակին առթիւ , որովհետեւ տօնախմբութիւնները հասան իրենց գագաթնակէտին եւ գերման մը – տաւորականութիւնը դարձակէտ մը հաս – տատեց վերծանելու Շիլլերը՝ իբր տիե – զերաքաղաքացի , ոչ – նեղմիտ ազգայնա – կան : Շիլլերի բուն պայքարը ազատու – թեան եւ մարդկայնութեան գաղափարին նուիրուած պէտք է տեսնել, նոյնիսկ Շիլլեր «առանց Վիլհելմ Թէլլի եւ Կոչնա – կի Երգին», որովհետեւ այս գործերը իր կեանքի վերջին տարիներուն գրուածքին եւ իր կրած որոշ մէկ ազդեցութիւնը կը հաստատեն : Օրինակ իր թատերական կը – տորներուն վարպետ դերասանին եւ բա – րեկամին Իֆլանդի յուսադրութիւնները՝ թէ կրնայ գինքը փրուսիոյ մայրաքաղա – քը հրաւիրել տալ : Եւ իրօք Շիլլերի Պեր – լին այցելութեան առթիւ այդ հրաւէրը եղած է իրեն, թէեւ Վայմարի դուքսը եւ ուրիշներ այս ծրագիրը մէկ կողմ դնել տուած են Շիլլերի, որ արդէն հիւանդ – կախ էր :

Շիլլերի ծննդավայրը, Մառբախ, Նէ – քար գետի ափին, Նոյեմբեր 10ին մեծ ցնծութեան մէջ էր : Այնտեղ ներկայ էին գերմանական մտաւորականութեան ներ – կայացուցիչները, Շիլլերի անունին եւ գործին հետ կապուած Մշակութային Միութիւններու ներկայացուցիչները եւ աշխարհի ամէն կողմէ հիւրեր Հռոմէն , Փարիզէն, Լոնտոնէն, Նիւ Եորքէն եւ ... Լայփցիկէն : Ծանօթ է թէ ենայի հա – մալսարանը կը կրէ Շիլլերի անունը : Ցիշատակելի է որ մահուան 150ամեակին առթիւ 1955ին Թոմաս Մանի վիճակած էր խօսելու գլուխ գործոց ճառ մը Ֆրանք – ֆուրթի Ս. Պողոս եկեղեցիին մէջ: Իսկ վերջին անգամ, կարլ Զուքմայեր մեծա – նուն գերման թատերագիրը, Մառբախի մէջ կարդաց գրական եւ վերլուծական իր ճառը հազարէ աւելի թիւով ընտրեալ եւ հրաւիրեալ անձնաւորութեանց առջեւ , որոնք մասնակցեցան նաեւ Շիլլերի փայլուն հանդէսներուն՝ ի ներկայութեան պետական նախորդ նախագահ Թէոտոր , Հօյսի, բարձր անձնաւորութեանց եւ դեսպաններուն, որոնց կարգին ռուսա – կան դեսպանը՝ Զմիռնոֆ :

Հարաւային Գերմանիոյ այս չքլլանը հին ատեն Շվաբընլանդ կը կոչուէր, ինչ – պէս Տակիտոս Հռոմայեցին առաջին ան – գամ նկարագրած է գերման ցեղերու կեանքը եւ ծագումի վերաբերմամբ յոր – ջորջուած անունները : Արդ, Շվաբները ձիրք ունեցող մարդիկ չատ տուած են գերմանական ազգին : Շիլլեր ալ Շվաբ մըն է... եւ այս պարագան Թէոտոր Հօյսի առիթ կուտայ« «պարծենալու», ո – րովհետեւ ինք ալ Շվաբ մըն է : Հօյս ձայնասփիւռին միջոցով նշանակալից ճառ մը խօսեցաւ Շիլլերի 200ամեակին նուիրուած :

Ցիշենք նաեւ որ 70 կարդինալներ «պի – տականօրէն Շիլլերի հետաքրքրութեան նուիրուած » դռնփակ համաժողովի մը ունեցան Շթուտկարտի մէջ, իսկ բոլոր մայրաքաղաքներուն մէջ, նաեւ Մոս – կուայի մէջ, Շիլլերեան հանդէսներ տե – ւին : Արեւելեան Գերմանիոյ մէջ եւս տե – ղի ունեցան հանդէսներ եւ Վայմարի մէջ խօսեցաւ մշակութային նախարար Ալեք – սանդր Աբուչ, վեր հանելով Շիլլերի ա – զատատենչ եւ դասակարգային կապանք – ներու դէմ մղած պայքարը՝ չնորհիւ իր հանճարեղ գրականութեան : Վալտեր Ուլ – պրիխթ Վայմարի Շիլլերեան յուշարձա – նին պատասխանատուին վրայ տեղատուրած է պակ մը սա վերտառութեամբ. «Ձի ան մերն էր » :

Պերլինի մէջ որ երկու մասի բաժնը – ւած է, հանդէսներն ալ կատարուեցան երկու բաժանեալ չրջաններու մշակու – թային հաստատութեանց մէջ առանձին – առանձին : «Ուտանիա» լսարանական մեծ կազմակերպութիւնը Նոյեմբեր 11ին սար – քած էր հանդէս մը, ուր խօսեցաւ Փրոֆ. Պաուլ Ալտենբերգ, չեչտելով որ Շիլլերի գործերը պէտք է վերծանել եւ ազատել դպրոցականի յատուկ խանդավառութե – նէն :

Արեւմտեան քաղաքամասի կառավա – րութեան եւ նոյն մասի «Ազատ համալը – սարանի» հովանաւորութեամբ տեղի ու – նեցաւ ծննդեան ճիշդ օրը, Նոյեմբեր 10– ին արժանավայել հանդէս մը , բանախօս հրաւիրուած ըլլալով Զուիցերիացի գրա – կանութեան պատմութեան մասնագէտ Փրոֆ. Վալտեր Մուչգ, որ մասամբ ըն – դունելի, մասամբ, քննարկելի տեսակէտ – ներով մօտեցաւ Շիլլերի գործերուն : Ա – մէն պարագայի «ազատութեան եղերեր – գակն » է Շիլլեր, որ Ֆրանսական յեղա – փոխութենէն առաջ հետեւելով նոյնիսկ Ֆրանսական գրականութեան եղերերգակ – ներուն, օրինակ՝ Քոռնէյլի, խիզախօրէն երգեց ազատութիւնը եւ կանգ չառաւ գա – հին առջեւ՝ ինչպէս ըրեր էին անոնք : Բայց հարկ է Շիլլերն աչքի առաջ ունե – նալ «առանց Վիլհելմ Թէլլ»ի եւ իր «Կոչ – նակի Երգին», ըսաւ բանախօսը : Թէեւ ամէն բռնատիրութեան տակ արգիլուած է Վիլհելմ Թէլլի ներկայացումը եւ իս – կոյն առաջին առթիւ ներկայացուած՝ երբ ազատութեան ձայնը հնչած է, բայց այդ թատերդութիւնը կը մեկնաբանուի ազգայնական ուղղութեամբ, մինչդեռ բոլորովին խոտոր կը համեմատի Շիլլերի իսկական աշխարհաքաղաքացիական ա – զատասէր գաղափարներուն : Փրոֆ. Մուչգ փաստարկութիւն մը կը բերէր նաեւ որ Շիլլեր իր Վիլհելմ Թէլլը գրած է 1804ին, երբ արդէն Նափոլէոն գրաւած էր Զուիցերիան եւ իր նիւթը 1307 թը – ւականին չուրջ կը դառնար, իսկ Իֆլանդ դերասանապետն էր մղում տուողը (ինչ – պէս նաեւ կէօթէ, վերջնական ձեւակեր – պումներու առթիւ,— խնձորը տղուն գը – լուխին վրայ դրած՝ նետո՞վ մը վար ձը – գել թէ հարիւր մեթր հեռաւորութեամբ ծառի մը վրայէն վար ձգել) :

Դարձեալ արեւմտեան Պերլինի Շիլլեր – եան թատրոնը Նոյեմբեր 15ին հանդէս մը տուաւ Շիլլերի նամականէրէն տաս – նեակի մը ընթերցումով Վիլհելմ Բոր – չերտ դերասանին կողմէ եւ բանախօսու – թեամբ Թուտոլֆ Հագըլշտանգըի, որ ան – ուանի դրագէտ մըն է : Այստեղ Շիլլերի վերծանումին հարցը բացայայտորէն դը – րաւ բանախօսը : Հայնրիխ Հայնէ ալ ը – սած էր Շիլլերի համար.— «Ամէնէն աղ – ուոր սիրտը, որ երբ եւ է սիրած եւ տա – ռապած ըլլայ Գերմանիոյ մէջ», ինչպէս մէջ բերաւ Հագըլշտանգ եւ չեչտեց, որ, եթէ յիշատակի հանդէսները իմաստ մը ունենալու են, ուրեմն հարկ է անցեալի սխալ մեկնութիւնները սրբագրել, որով – հետեւ Շիլլեր «ազատութեան ուսուցի – չըն է » :

Ջմռռնանք արձանագրելու թէ ամբողջ գերմանական մամուլը բացառիկ էջեր նուիրեց Շիլլերի, եւ բազմաթիւ գրա – գէտներ, թէ յօդուածներով եւ թէ նա – մակներով, արտայայտուեցան Շիլլերի գործին ու կեանքին մասին :

Հայկական պարբերական մամուլին , թարգմանական գրականութեան եւ հայ – կական բեմին ուշադրութեան առարկայ եղած են Շիլլերի գործերը մօտ հարիւր տարիէ ի վեր : Դորպատի համալսարանը յաճախած ուսանողութիւնը ոգեւորուած էր Շիլլերով, եւ գերման ճանապարհորդ – ներէ գիտենք որ Ռաչատուր Աբովեան իր աշակերտներուն գոց սորվեցուցած էր նաեւ Շիլլերի ոտանաւորները, բայց Ստե – փանոս Նազարեանց իր «Հիւսիսափայլ»ին մէջ տուած է «Թուրանդոթ»ի թարգմա – նութիւնը չափածոյ (Մարտ եւ Յունիս թիւեր 1859) գրած է «Կէօթէ եւ Շիլլեր զուգակից արձանք Վայմարի մէջ» յօդ – ուածը Հոկտեմբեր 1859ին եւ թղթակից Մարտիրոս Սարաֆեան գրած է Պերլինէն 11 Նոյեմբեր 1859 թուականով իր թղթ – ակցութիւնը Շիլլերի հարիւրամեակին հանդիսութեանց մասին :

Ահա ուրեմն Շիլլերի ծննդեան երկհա – րիւրամեակը ինձի բաժին կ'իյնայ գրելու Պերլինէն եւ յիշատակութեան արժանի կը գտնեմ որ 1909ին «Բազմավէպ» Շիլլերի ծննդեան 150ամեակը յարգած է իր Դեկ – տեմբերի թիւին մէջ: Ինչ խօսք որ ժա – մանակի ընթացքին չարք մը թատերա – կան եւ բանաստեղծական թարգմանու – թիւններ պարբերականներու մէջ թէ դրքի ձեւով հայկական մամուլի միջոցով հայ ժողովուրդի սեփականութիւն դար – ձած են : Այս Շիլլերեան տօնին առթիւ կ'ուզէի որ յիշատակուէին այդ վաստա – կաւորները , որոնց առաջին կարգին մա – նաւանդ հիներէն՝

Գէորգ Բարխուդարեանց (Փիեսգօ , Մարիա Ստուարտ դոն Կարլոս ,Ջանգակի երգ եւ ուրիշ բանաստեղծութիւններ) :

Ստեփանոս Նազարեանց (Թուրանդոթ , մեսինական հարսը կասանդրա) եւն. :

Փ. Վարդանեան (Աւազակները) :

Հ. Առաքելեան (Վիլհելմ Թէլ) :

Վերջին այս երկուքը քանիցս խաղաց – ուած են Պոլսոյ եւ գաւառներուն մէջ :

Ըսի թէ հարիւր տարի առաջ Պերլինի մէջ հանդիսութիւններ եղած են: Այն ա – տենի ոգեւորութիւնը արտայայտութեան սահմանափակ ձեւեր միայն ունէր, — թատերական ներկայացում, երգ, նը – ուագ, դրքեր եւ պրակներ, բանախօսու – թիւն, իշխանական ներկայութիւն: Ա – սոնք ամէնքը եղած են Շիլլերի համար մանաւանդ Պերլինի մէջ, ուր խօսած է համալսարանին կից Զինգակադեմիի սը – րահին մէջ եագոր Գրիմ եւ խնամակալ իշխան Վիլհելմ Յոն Փրոյսըն հազար ոս – կի տաւերի հիմնադրամ մը հաստատած է ոսկիէ յուշադրամով մը, որ պիտի տը – ուէր լաւագոյն թատերական գործի մը հեղինակին: Այսօր ոչ միայն այդ հան – դէսները եւ հրապարակային միջոցները կան, այլեւ աւելցած են օ – րինակ 7000ի հասնող թիւը գերմանական մամուլին լայն գործունէութիւնը, ձայ – նասփիւռը, հեռատեսիլը գրոչմաթուղթի տարածումը եւն. : Շիլլերի երկուհարիւ – րամեակին առթիւ Պերլինի մէջ բացուած է նաեւ ցուցահանդէս մը Շառլոտտըն – բուրգի պալատին մէջ, ուր ցոյց կը տը – ուին իր ձեռագիր նամակներէն քանի մը հատ, պատկերներ՝ գծուած կամ փո – րագրութենէ քաշուած, իր կեանքին հետ կապ ունեցող անձնաւորութիւններու նա – մակներ եւ պատկերներ, դերասաններու եւ դերասանուհիներու պատկերներ , գրքեր եւ ձեռագիրներ : Ցատկանշական է նաեւ որ Ֆրանսական 1789ի յեղափո – խութեան յաջորդող առաջին տարիներուն Ֆրանսական քաղաքացիի իրաւունք տըր – ուած է օտարականներու , որոնց կար – գին Շիլլերի : Կը նկատուի որ ժիլ գըր – ուած է անունը սխալ «տառադարձու – թեամբ» անշուշտ: Հաւանաբար միայն լսողաց գրած են անունը կամ ժամանակի ինքնահաւան սկզբունքով: Ցեղափոխու – թիւններն ալ կուգան եւ ակօսները կը բա – նան, բայց չեն կրնար չյարգել հանճար – ները եւ Շիլլերի պէս սիրտ մը, որ նը – ւիրուած էր ընդհանուր մարդկայնու – թեան :

Պ. ՓՐՈՒՆՃԵԱՆ

ԿԵՂԾ ՀԱՆՃԱՐՆԵՐ

Ժ.Ա.

Ինչ ցուրտ, ինչ տխուր սպասում էր այս. ի՞նչ բանի կը սպասէր մեռնելու համար խեղճ տղան. ու Բարսեղ , օրօրե – լու համար անոր հոգվարքը եւ որպէսզի իր վերջին քունը քաղցր ըլլայ, սկսաւ կրկին երգել :

Այդ երգը սրտագին կոչ մըն էր երի – տասարդ հոգւոյի մը, որ ցաւի պահուն մանկական վաղեմի սովորութեամբ մը մայրը կը կանչէր. իւրաքանչիւր հատ – ուածին Բարսեղ երկարաձգուած ձայնով մը ողբագին կ'երգէր. «Մայրիկ... մայ – րիկ...»:

Ամէնքն ալ յուզուած մօտիկցան Մա – նուկին անիկա դեռ չէր մեռած ու չգիտ – ցուեցաւ, թէ Բարսեղի երգի՞ն ազդեցու – թեամբը թէ ընկերներուն մօտիկնալուն պատճառաւ գալարուեցաւ լռին եւ որուն հասակին սարսուռը տեսան վերմակին վրայէն յետոյ արտեւանունքը եւ բերա – նը բացաւ կարծես խօսելու համար ու քաղուկը բարձրացուց խարխափելով ան – սահմանելի չարժումի մը մէջ, որ նորա – ծիններն եւ մահամերձները կ'ունենան՝ կարծես բան մը փնտռելու համար , մատները կառչեցան Բարսեղի մազերուն, եւ Մանուկ վերջին ճիգի մը մէջ զայն դէպի իրեն քաշեց : Անձկագին անհամ – բերութեամբ մը ամէնքն ալ ուզեցին իր վերջին խօսքը լսել բայց անբացատրելի ծամածռութիւն մը միայն տեսան իր դէմքին վրայ, մինչ վերջին չունչը եւ վերջին բառն ալ կը խեղդուէին կոկորդին խոպոտ աղմուկին մէջ :

Հակառակ ամէնուն յայտնի եւ սպաս – ուած դէպք մը ըլլալուն Մանուկի մահը ղիրենք սարսափեցուց եւ իբր թէ ան – կինկալ դժբախտութեան մը հանդէպ ըլլա – յին՝ չփոթեցան, շուարեցան, սկսան գո – չել ու լալ. Լուիզ՝ թէյին դգալը ձեռքը՝ ապշած կը նայէր ու չէր հասկնար. իր միտքը չէր ըմբռներ այս անդարմանելի դժբախտութիւնը. քանի մը վայրկեան այսպէս անցաւ, եւ Լուիզ դեռ քարացած մնացեր էր առանց չարժելու հակառակ Անտոնին, որ իր չարագուշակ թռչունի սիլուէթովը կանգնած խեղճ աղջկան առ – ջեւը, ուսերը ցցած, երկու ձեռքերը քունքերուն՝ կը գոչէր .

— Մեռաւ, մեռաւ, ձեզի կ'ըսեմ որ մեռաւ :

Վերջապէս բարեբար արցունքները ժայթքեցին Լուիզին աչքերէն ու ցաւին մէջ կորսուած եկաւ Մանուկին դիակին վրայ ինկաւ ու սկսաւ թոթովել:

— Ներէ՛ , խեղճ բարեկամս ...

Մեռելին աչքերը բաց մնացած էին եւ կարկամած կզակը մէկ քովին կը ծռէր՝ եղերուած արիւնախառն լորձունքով մը :

Պահ մը կատարեալ լռութիւն տիրեց . ժամերէ ի վեր Մանուկին տաժանելի եւ բեկբեկ չնչառութեան ձայնը այնքան լե – ցուցած էր սենեակը իր դժնդակ աղմու – կովը, որ տեսակ մը դադարի, հանգիստի զգացում ունէին լռութիւնը մտիկ ընե – լով. երբեմն միայն Լուիզի հառաչանքը կամ դիակին անդամներուն ճարճատումը կը խանգարէր այդ լռութիւնը :

Դարձեալ Բարսեղն էր, որ քաջութիւնը ունեցաւ գալու եւ Մանուկին աչքերը դո – ցելու, բայց ինչ որ ըրաւ անկարելի եղաւ կզակը չտկել. անիկա գալարուած մնաց մինչեւ ետքը եւ ասիկա կարծես դժդո – հութեան ծամածռութիւն մը կուտար մե – ռելին, չներուած ոխակալութեան արտա – յայտութիւնը, ուրկէ կ'ուզէին ամէնքն ալ ազատիլ :

Կէսօրէ ետք հարկ եղած ձեւակերպու – թիւններով զբաղեցան եւ որոշեցին եր – թալ Հայոց եկեղեցին, լուր տալու :

Երբ վերջին անգամ հաւաքուեցան դի – շերը Մանուկին մօտ, Լուիզ Սոֆիին հետ մաքրեր ու վերջին արդուզարդը ըրեր էֆին մեռելին . լատինական սովորութեան համեմատ մոմեր վառեր էին ու կը հսկէ – ին Մանուկին քով. դեղնած, պրկուած , գալարուած անմարդկային բան մը ունէր այլ եւս անիկա մեղրամոմէ արձանի պէս, որուն վրայ յօնքերու սեւ գիծը տա – րօրինակ ուժգնութեամբ մը երեւան կու – գար. թարթիչները աւելի սեւ եւ աւելի գեղեցիկ կ'երեւային ու բերանը միշտ ծռած, տրտունջի արտայայտութիւնը կը պահէր. միակ կենդանի բանը, որ նախ – կին Մանուկը կը յիշեցնէր, չազանակա – գոյն մազերու խոպոպ մըն էր, որ մար – մարեայ ճակատին վրայ կ'իյնար մե – տաքասէտ թելերով ու դողդոջուն՝ կարծես դեռ իրենց մէջ վարանող կենսա – ւէտ չունչէ մը :

Ձեռքերնին ծալած եւ գլուխնուն զար – նուած ընկերները եկան Մանուկին մօտ . ոմանք լուի կ'արտասուէին եւ ոմանք անդիմադրելի սարսափէ մը բռնուած կ'ընկրկէին. չատերը մահը առաջին ան – գամ այսքան մօտէն կը տեսնէին ու երբ իրենց աչքերը կը հանդիպէր մեռած ըն – կերոջը դէմքին՝ պաղ քրտինքով մը ո – ղողուած կը զգային. երբ մէկ քանի քայլ առնել հարկ կ'ըլլար սենեակին մէջ, չէին կրնար յառաջանալ, իբր թէ այդ խղճալի դիակը կառչէր իրենց, իբրեւ թէ այդ մահուան պատասխանատուութիւնը ու – նենային խորապէս :

ՉԱՊԻԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(45 Շար.)

ԿԱՐԴԱՑԵՔ ՏԱՐԱՒԵՒՅԵՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

ԱՍԻՈՑ ԵՐԵՍԸ ԿԸ ՅԱՅՏՆՈՒԻ

ՄԱՐԳՈ ՓՕԼՈՅԷՆ ԱՌԱՋ

—o—

ԵՒՐՈՊԱՑԻՆԵՐԸ ՉԻՆԱՍՏԱՆԸ ԿԸ ՃԱՆՉՆԱՑԻՆ ՄԱՐԳՈ ՓՕԼՈՑԻ ԱՌԱՋ

Շատ հետաքրքրական է դիտնալ՝ թէ ինչպիսի՞ էին յարաբերութիւնները Ասիոյ եւ Եւրոպայի միջեւ, ասկէ շուրջ հազար տարի առաջ: Կը խօսինք Կեդրոնական եւ Արեւելեան Ասիոյ մասին:

Մինչ ք.Գ. դար, Եւրոպացիները չէին դիտեր թէ գոյութիւն ունի Չինաստանը եւ Հիւսիսային Ասիան :

Առաջինը որ Չինաստանը ծանօթացուց, եղաւ Իտալացի հռչակաւոր երկրախոյզը, Մարգօ Փօլօ:

Այդ երկիրը, որ Եւրոպացիներու կողմէ կոչուած էր «անծանօթ երկիր» , կամ «բարբարոսներու եւ մարդակերներու երկիր», Մարգօ Փօլօ նկարագրեց հզօր, չափազանց հարուստ եւ լաւ կազմակերպուած կայսրութիւն մը :

Մարգօ Փօլօ երեւելի դարձաւ իր ըրած յայտնութեամբը: Ոչ ոք կը տարակուսէր որ ինքը գտած էր «Գադայ»ը եւ կեդրոնական Ասիան :

Սակայն այսօր յայտնի կ'ըլլայ նոյն ինքն Եւրոպացիներուն, որ Մարգօ Փօլոյէն շատ առաջ, Ասիոյ այդ մասերը ծանօթ էին Մերձաւոր Արեւելքի եւ Եւրոպայի բնակիչներուն :

ԴԱՐԱԻՈՐ ՀԻՆ ՃԱՄԲԱՆԵՐԸ

Այսօր յայտնի է, որ 15 դարէ աւելի առաջ, երեք – չորս ճամբայ կը միացնէին Մերձաւոր Արեւելքը՝ Չինաստանի: Հարաւոր յոյն, հռոմէացի, բիւզանդացի, ճենովացի եւ վենետիկցի վաճառականներ, կարաւաններու միջոցաւ կը հասնէին մինչեւ այդ հեռաւոր երկիրը :

Նոյնիսկ Հրեաները, գաղութներ ունէին հոն եւ այդ գաղութներէն մի քանին վերապրած են մինչեւ մեր օրերը :

Պատմութիւնը կը սորվեցնէ , որ աչխարհագրական գիւտերը չեն իրագործուած պաշտօնական պատուիրակութիւններու միջոցաւ, այլ վաճառականներու, կրօնական առաքեալներու, եւ կամ ալ աչխարհակալներու միջոցաւ :

Իրականութիւնը այս է՝ որ Մարգօ Փօլօ յայտնեց Չինաստանի ճամբաները եւ հարստութիւնները, որոնք գաղտնի պահուած էին վաճառականներու կողմէ , իրենց պաշտօնին բերումով :

Նման բան մը պատահեցաւ Քրիստափոր Գոլոմպոսին. ան յայտնեց Ամերիկայի գոյութիւնը , մինչ Ամերիկան արդէն ծանօթ էր Տիեփի ձկնորսներուն, որոնք մինչեւ Լապրատոր (Քանատա) կ'երթային ձկնորսութեան համար: Տիեփի ձկնորսները զգուշացանՓրանսայի միւս նաւահանգիստներուն նաւազներուն լուրտալէ, որպէսզի իրենց մենաչնորհը չկորսընցնեն :

ՀԻՆ ՊԱՏՄԱԳԻՐՆԵՐՈՒ ՅԱՋՏՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կեդրոնական եւ Հեռաւոր Ասիոյ մասին տեղեկութիւններ կը կարդանք հին պատմագիրներուն մօտ :

Այսպէս, Հերոդոտոս (Ե. դար Ք. Ա.), մեզ կը տանի մինչեւ Ազրիպպիացիները , որոնք Արեւմտեան Մոնկոլիոյ բնակիչներն էին: Ալեքսանդր Մեծ կ'արշաւէ յաղթականօրէն մինչեւ Հնդկաստան :

Եւռատոստէն (275 — 195 Ք. Ա.), որ մեզի ծանօթ է Ստրաբոնի միջոցաւ (58 Ք. Ա. — 25 Ք. Յ.) եւ Հիպպարք (190 – 125 Ք. Ա.) մեզի կը խօսին կեդրոնական Ասիոյ մասին: Իրաւ է որ անոնք միշտ ճշդրիտ չեն, սակայն կարզ մը բաներու լաւատեղեակ են :

Տիրոսցի Մարինոս (Ա. դար Ք. Յ.) եւ անոր յաջորդը Պտղոմէոս մեզի փոխանցած են Ասիոյ մասին շատ մը տեղեկութիւններ, զորս ստացած էին յոյն վաճառականներէ : Ասոնցմէ մին, Մայէս Դիտիանոս, հասած էր մինչեւ այսօրուան Չինական Չենսի նահանգը :

»ՄԵՏԱՔՍԻ ՃԱՄԲԱՆ »

Ստոյգ է՝ որ յոյն վաճառականները կը ճանչնային ճամբայ մը, որ Սեւ Ծովէն եւ Տոն գետի բերնէն կ'երկարէր մինչեւ Չինաստան :

Հռոմէական կայսրութեան ժամանակ , վաճառականները կը գործածէին աւելի հարաւէն երկարող ճամբայ մը, որ կոչուած էր «Մետաքսի ճամբայ»: Սակայն պատմագիրները տակաւին չեն կրցած ճշդրտութեամբ զայն որոշել, գլխաւորաբար, որովհետեւ շատ մը քաղաքներու անունները փոխուած են :

Այսպէս, Փեքին՝ այսօրուան մայրաքաղաքը, կը կոչուէր Քի, Ք.Գ. դարուն. յետագային, ան յաջորդաբար առած է հետեւեալ անունները՝ են, Եու Չէու, են Քինկ, Զունկդու, Դայդու, Քերինկֆու. Ժե. դարէն յետոյ ստացած է այսօրուան Փեքին անունը:

Ուրիշ չինական մեծ քաղաքներ՝ դէթ տասն անգամ անուն փոխած են :

Հաւանական կը թուի որ դէպի Չինաստան տանող հին ճամբաները այսօրուան կարաւաններէն որդեգրուած ճամբաներն են, դէթ մօտաւորապէս :

ՄԻՋՆԱԴԱՐԵԱՆ ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՏԳԻՏՈՒԹԻՒՆԸ ԱՍԻՈՑ ՄԱՍԻՆ

Գալով Ասիոյ ծանօթութեան աստիճանին, զանազան դարերու ընթացքին վերիվայրումներ ունեցած է :

Այսպէս, Հռոմէական կայսրութեան Եւրոպացիները աւելի լաւ կը ճանչնային Հեռաւոր Ասիան, քան Միջին Դարու Եւրոպացիները: Բայց Արաբները բոլորէն լաւ կը ճանչնային զայն :

Ասիոյ մասին միայն փոքրիկ դասագիրք մը գոյութիւն ունէր միջնադարեան Եւրոպայի մէջ. զայն կազմած էր, Հին – Գերմն Դարուն, Մարտինոս Գաբէլլա. սա օգտուած էր Սոլինոսի (230 Ք. Յ.) եւ Կրտսեր Պլինիոսի պատմուածքներէն :

Իրաւ է որ երկու կրօնաւորներ, Յով – հաննէս Պլան – Կարպինացի եւ Կիյոմ տը Ռիւպրուք այցելեցին Կեդրոնական Ասիան եւ շատ մը բաներ պատմեցին. սակայն Մարգօ Փօլօ անգիտացաւ ամէն ինչ եւ գրեց իր նկարագրութիւնը, այնպէս, իբր թէ Չինաստանը այցելող առաջին Եւրոպացին ըլլար :

Հայացուց՝ ՎԱՐԴԱՆ Վ. ԹԷՔԷԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐ

ԿՈՋ ԸՆԵՆՔ ՈՐ ԱՂՕԹԵՆ

Երբ 1914ի առաջին աչխարհամարտը պայթեցաւ, ռազմաճակատին հետեւը գտնուող բազմութիւները դաղափար անգամ չունէին թէ պատերազմը ինչ տեսակ բան էր: Շատերուն համար :

— Պատերազմը միայն զինուորներուն համար է, մեզի պէս մարդոց համար չէ ... Մենք գործ ունինք, տուն – տեղ ու – նինք... Մենք մեր գործը չարունակենք , թող անոնք երթան կռուին ... Այո, չեմ մեղքնար չէ, բայց ձեռքէս ի՞նչ կուգայ.. Շատ կը ցաւիմ որ այդ զինուորները մեզմէ ուշ ծներ են : Մենք բախտաւոր էինք որ մեր երիտասարդ եղած տարիները , առանկ պատերազմ չեղաւ.... Քալէ, ուշ կը մնանք... Այսօր, կարեւոր յաճախորդի կը սպասեմ ... Միտքս ձդէ, տեղէ մը քիչ մը չաքար ճարելու ենք ... Այս բաժնեչափի դրութիւնը չիղերս ոտքի կը հանէ :

Ժամանակին, պատերազմին «համը կ'առնէր» միայն մարդոց այն բազմութիւնը, որ կը գտնուէր ռազմադաշտին մօտերը : Միայն այդ բազմութիւնն էր որ կը կորսնցնէր իր տրմանն ու տեղը : Գիւղացիին ու բանուորին բախտակից կ'ըլլար հարուստն ալ :

Երկրորդ Աչխարհամարտին, Եւրոպայի մէջ, ճակատին հետեւը գտնուողներն ալ հետզհետէ , հասկցան թէ պատերազմը ինչ տեսակ հրէչ էր :

Մինչեւ Հիթլերի ռումբերը չանձրեւեցին Լոնտոնի պողոտաներուն վրայ , Անգլիացիին համար, պատերազմը տեսակ մը ֆութպոլի մրցում էր: Ամերիկացին, տակաւին , չի գիտեր թէ պատերազմը ինչ է, թէեւ , հետուէն հետու լսած է որ երեսուն տարուան մէջ, երկու անգամ, կռիւ տեղի ունեցած է Եւրոպայի պորտին վրայ: Չի գիտեր , որովհետեւ տեսած չէ կերպարանքը թշնամիին ու անկոչին մտած չէ կէս – կուշտ , կէս ա – նօթի :

Այս « տգիտութեան » պատճառաւ չէ՞ որ կարզ մը Ամերիկահայեր ալ —տեսներ — մինչեւ այսօր ալ կը խնդան Եւ – րոպայի աղքատութեան վրայ :

— Աղբար , գացինք տէ տեսանք , աս չունին , ան չունին ... Լոնտոն էի, 1947–ին ... Նախաճաչէն ետք երկու հաւկիթով պէյճըն ուզեցի, չտուին... Հայ չունէ – ին, միս չունէին, չաքար չունէին, կարագ չունէին ... Աչքը սիրեմ իմ Ամերի – կայիս ...

Եւ սակայն, անցեր գացեր են այդ օրերը: Ցաջորդ Աչխարհամարտին, ժողո – վուրդները ուր ալ գտնուին, որ ծակն ալ մտած ըլլան, անպատճառ պիտի առնեն կծու համը պատերազմին ու այն առեն իրարու վրայ խնդացողներ, իրարու մեղքցողներ պիտի ըլլան : Որովհետեւ ա – մէն մարդ պիտի ըլլայ մեղքնալիք եւ մեղքցողներն ալ երկար առեն ոտքի վրայ պիտի չմնան : Գիտուններու տուած հա – շիւներով, մեզի ծանօթ վիթխարի քա – ղաքներուն մէջ, հիւլէական մէկ ռում – բով, երկու ռումբով գետին պիտի փըռ – ուին — առանց թաղուելու յոյս ունենա – լու — մէկ – երկու միլիոն մարդիկ , մէկ օրուան մէջ :

Չկայ ժողովուրդ մը, որ մեզմէ աւելի վախնար պատերազմէն: Միթալ չհասկնաք այս «վախ»ը: Կռիւէ վախցող արարածներ չենք: Մանաւանդ, երբ գիտնանք թէ ինչու համար է որ կը կռուինք եւ որու հաչուոյն է որ կը կռուինք :

Կը վախնանք պատերազմին հետեւանքներէն ,որոնք , յաջորդ անգամուն , պիտի ըլլան ահաւոր, սարսափելի, զարհուրելի՝ մեր միւնուճար հայրենիքին համար, որ կը գտնուի կրակին բերանը :

Սարսափով է որ կը լսենք թէ Թուր – քիոյ մէջ ալ հեռաւար ռումբերու խա – րիսխ մը պիտի հաստատուի : Ո՞ւր պիտի իյնան այդ ռումբերը, ամէնէն առաջ , երբ օրը գայ: Պատասխանը արտասանե – լու քաջութիւնը չունինք :

Չինադադարի տարեդարձն էր Նոյեմ – բեր 11ին: Շատ մը տեղեր ծաղկեպսակ դրին Անծանօթ Չինուորի գերեզմանին վրայ: Մենք՝ գերեզման ալ չունինք:

Ի՞նչ ընենք: Կոչ ընենք մեր մամիկնե – րուն որ աղօթեն , որպէսզի ալ պատե – րազմ չըլլայ ու մեր հայրենիքին վրայ հրացանի մը գնդակն ալ չիյնայ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

Պետութիւն մը կը բաղկանայ երկու կարգի բաղադրիչներէ, մեծ մասը կը կարծէ որ պետութեան պարտականութիւնն է ապրեցնել բաղադրիչները, իսկ փոքր մասը հակառակ տեսակէտը ունի , այսինքն բաղադրիչն է որ պէտք է ապրեցնէ պետութիւնը :

×

Մէկը որ կը փնտռէ աչքերի կիճ մը ամուսնանալու համար խղճալի մարդ մըն է, իսկ եթէ գտնէ եւ ամուսնանայ ա՛լ աւելի խղճալի է :

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

—o—

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՅԼԱՍԵՐԱԾՆԵՐԸ

Դ.

ԿՈՍՏԱՆԵԱՆ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Տոքթորցուին ծառայութեանը համար սպասաւորի մը պէտքը անհրաժեչտ դատուելով , Թադէոս ազա՝ եկեղեցիին մէկ ժամկոչին դաւառէն նոր եկած եղբօրորդին, տասնըվեց տասնըեօթը տարեկան Յաչօն, կարմիր առոյգ այտերով, չուա – րած նայուածքով տղայ մը, առաւ բերաւ հանըմին որուն դէմը բարեւ կեցած՝ դաւառացին մտիկ ըրաւ անոր պատուէրնե – րը, այսմաւուրքի չափ երկար ու ման – ուածապատ, մեծագոյն մասէն բան մը չհասկնալով, բայց ամէնուն ալ հաւա – նութեան նչանները ցոյց տալով :

Առ այժմ, Յաչօ ուտելու եւ պառկելու փոխարէն պիտի ծառայէր. ապագային երբ որ գոհ ըլլային իրմէ, մանաւանդ երբ որ տոքթորցուն տոքթոր ըլլար... պիտի վարձատրէին զինքը: Յոհանոցին կից, ընդարձակ մառան մը, ուր քանի մը հին ու մին կարասիներ նետուած էին եւ որ ձեղունին մօտ բացուած լուսանցոյցէ մը միայն կը լուսաւորուէր, սպասեակին ննջասենեակ որոշուեցաւ :

Պառաւ խոհարարուհին՝ քինալից ու խոժոռ նայուածքներ ուղղեց գաւառացի պատանիին .

— Վույ ծուները թէբէխս, մռլտաց , գլխուս քիչ փորձանք կար փորձանք մըն ալ աս էւելցաւ ...

Յաչօ՝ սեղանին վրայ, տոքթորին ե – տեւը պիտի կենար, հնազանդելու համար անոր չարժումներուն եւ հրամաններուն , եւ ճաշին աւարտումէն յետոյ խոհանո – ցին մէջ փորը պիտի կշտացուներ սանե – րուն էւէլցուքներովը:

Հէք պատանին, որուն իր ժամկոչ հօ – րեղբայրը կանխաւ սպառնալից հրահանգներ տուած էր այն ասպարէզին համար ուր կը նետէր զանիկա, եւ մասնաւորա – պէս սա ահաւոր հեռապատկերը գծած էր անոր զահանդական նայուածքին առջեւ. « Յաչօ, աս տունէն վռնտուիս նէ՝ անօ – թի կը մեռնիս , ըսեմ քեզի , ժամուն մախսէնը կը նետեմ , հոն կը սպտկիս ...» :

Հէք պատանին , չորս կողմէն ընդու – նած պատուէրներու այս տարափին տակ, սարսափով մը համակուած, ինքնաչարժ, լուռ, միակտուր ժեստեր կ'ունենար, ար – ձակուած ամէն մէկը հրամանին ցնցուե – լով , մարմինը առջ նետելով վերահաս վտանգէ մը ազատուելու պէս, բիրտ , կոչտ, անասնական :

Արշակ, որուն մէջ մանկական չարա – ճճիութեան տեղ անողորմ ու եսասէր հեգնողութեան մը բնազդները կ'արթնն – նային տարիքին հետ, գաւառացի տղուն այդ անտաչ, կրաւորական, երկչոտ չար – ժուժեւերուն մէջ գուարճութեան մեղա – ւոր անգութ սատարներ կը գտնար, ճաչի միջոցին, յանկարծ, կը պոռար սպասա – ւորին, երբ ան՝ երկու ձեռքերը պորտին վրայ՝ կը կենար հոն, այդ կոչին բոլորո – վին անպատրաստ .

— Յաչօ, չուտ, պնակ մը ... վազէ :

Եւ երբ գաւառացին կը ճարտարուէր դէպի խոհանոց, թեւերը կախեր էր, ու – սերը վայրահակ, չալվարին յետոյքը տատանելով, ամիրային թոռը կը ճաթէր խնդալէն :

— Նայէ. մամա, պիչիմը նայէ ...

Ցետոյ անպատչաճ կատակներ կ'ընէր, որոնց կը հանդուրժէր Յաչօ լռիկ համակերպութեամբ, պարզապէս տրուած պատուէրներուն հնազանդելու համար : Գաւաթ մը ջուր բերել կուտար օրինակի համար ,եւ կը հրամայէր որ գաւաթը կըրող ձեռքը ճիշդ գլխուն վերեւը բռնէ . յետոյ մէկէնիմէկ «դարձուր» կը պոռար: Եւ ահա գաւաթ մը ջուրը կ'իջնար Յա – չոյին գլխէն վար, ականջներէն, ուսե – րէն վազելով , հագուստը թրջելով, մինչ Արշակ կուշտուկուռ քահքահներու մէջ կը գալարուէր , այդ անարգ տեսարանին վրայ միշտ մամային ուչադրութիւնը հրաւիրելով :

— Մամա նայէ, Յաչոյին հիչէքը նայէ :

Եւ երբ հէք պատանին, որ չուարած , ափերբերան , կը մտածէր թէ սրբելո՞ւ չորցնելո՞ւ էր վրան գլուխը, առանց թոյլտուութիւն առնելու, տոքթորցուն դարձեալ հրաման մըն էր կ'արձակէր , որուն գործադրութեանը կը չտապէր Յա – չօ, մոռնալով իր կրած տուչին անպատեհութիւնը :

Մաման, գաւկին այս ընդվզիչ կատակներուն որեւէ առարկութիւն, ընդդիմութիւն չէր ըներ, նոյնիսկ թեթեւ ժպիտներով կը քաջալերէր զանոնք, նկատելով որ անոնցմէ հաճոյք, ուրախութիւն կը զգար իր զաւակը, հոգ չէ թէ միամիտ ու արգահատելի արարած մը յարատեւ նըչաւակը դառնար այդ խոչտանգումնե – րուն

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

րութիւնը, ուր կը չեշտուէր թէ ըմբոստ ներկայացուցիչներու Միացեալ Նահանգներ մուտքի արտօնութիւն տալով՝ Ուէյնկրըն իր դիրքը չէ փոխած ալժերիա – կան հարցին մէջ։ Ընդհակառակն, Միացեալ Նահանգները զօրավիգ կը կենան Ֆրանսայի։

Հնդկաստանի ներկայացուցիչ Շեխար Ֆհա ամերիկեան հեռատեսիլէն խօսելով Ալժերիոյ մասին, ըսաւ.— կարծեմ թէ, ընդհանուր կարծիքին համաձայն, կրնամ ըսել՝ որ այս հարցը պէտք չէ աւելի բարդացնել։ ընդհակառակն, վիճաբա – նութեանց ընթացքին որոշ մեղմացում մը ցոյց պէտք է տրուի։

Միւս կողմէ, ՄԱԿի մէջ քուէարկուած որեւէ բանաձեւ նպաստաւոր է Ալժերիոյ «Ազգամեայ կառավարութեան» համար։ Նպաստաւոր՝ նոյնիսկ երբ որոշուի պատասխանել տը Կոլի կոչին, որով – հետեւ այդ պարագային՝ ըմբոստները ՄԱԿի միջամտութեամբ պիտի բանակցին Ֆրանսայի հետ։ Կրակը դադրեցնելու ա – ռաջադրութեամբ ըլլալիք այդ բանակ – ցութիւնները միայն զինուորական պի – տի չըլլան — այլ՝ նաեւ քաղաքական, ալժերիական հարցը փոխադրելով մի – ջազգային դետնի վրայ։

Կը մնայ դիտնալ թէ քանի՞ ճառեր պի – տի արտասանուին եւ վիճաբանութիւննե – րը քանի՞ օր պիտի տեւեն։ ամէն պարա – գայի մէջ, ՄԱԿը դժուարին կացութեան մը մատնուած է Ֆրանսայի բռնած դիր – քով։ բոլոր երկիրներն ալ պիտի աչխա – տին որոշ բացատրութիւններ տնտել՝ կա – րենալ միջամտելու ատմար «Ֆրանսայի ներքին գործերուն»։

ԾԱԽՈՒ Է

Գեղեցիկ յարկաբաժին մը, չորս սեն – եակ, լոժիա, մառան, երրորդ յարկ, նոր չէնքի մէջ, ամէն յարմարութիւն, սքան – տիւնկ 15րդ թաղամաս, հանդարտ (ռե – զիտանսիէլ)։

Գրել «Ցառաջ»ին, որ կը փոխանցէ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլ – Կարտանէ–Սիւրսիւրի Հայր։ Միութիւնը խորին ցաւով կը ծանուցանէ մահը Տիկին Աղնիւ Պետրոսեանի, որ տե – ղի ունեցաւ Ուրբաթ, 18 Սեպտեմբեր, Մարսէյլի մէջ։ Այս առթիւ ցաւակցու – թիւններ կը յայտնէ ընկեր Արիստակէս Պետրոսեանի եւ բոլոր ընտանեկան պա – րագաներուն։

Փոխան ծաղկեպսակի Սիւրսիւրի Հայ։ րենակցական Միութիւնը 1500 Ֆր։ կը նուիրէ, Հայկազ Պօյաճեան 500 Ֆր։, Սերոբ Գինոսեան 500, Գրիգոր, Զաւէն, Ստեփան Հինդ հարիւրական, ընդհ։ դու – մար չորս հազար Ֆրանք՝ երկու հազար Ֆր։ Մշակութային Տան եւ հազար Ֆր։ «Ցառաջ»ի բարգաւաճման։

(Ստանալ «Ցառաջ»էն)։

ՆՈՒԻՐՆԵՐ

Արայ Տէր – Վարդանեան (Մարսէյլ) Ամերիկա մեկնումին առթիւ կը նուիրէ։ 2500 Ֆրանք «Ցառաջ»ի բարգաւաճման։ 1250 Ֆր։ Շ։ Միսաքեան սրահին։

(Ստանալ «Ցառաջ»էն)։

1250 Ֆր։ «Հայ – Բոյժ»ի։

×

Տիկին Դարբինեան իր եղբօր՝ Լեւոն Մարտիկեանի յիշատակին երեք հազար Ֆրանք կը նուիրէ հանդստեան տունե – բուն, երեք հազար Աղքատախնամին, եր – կու հազար կապոյտ Խաչին եւ երկու հա – զար «Ցառաջ»ի բարգաւաճման։

(Ստանալ «Ցառաջ»էն)։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՀԻՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԵՏ
ՓԱԿԵՑԷՔ
ԶԵՐ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

Նոր Տարի
Նոր Ֆրանք
Նոր Բաժնեթուին

Շնորհակալութեամբ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՑԱՌԱՋ»Ի

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Շաւարշ Մի – սաքեան» խումբի վարչութիւնը, կազմա – կերպած է դասախօսութիւն մը, Շորեք – շաբթի 2 Դեկտեմբեր ժամը 21ին, «Ահա – րոնեան» ակումբը։

Դասախօս՝ ընկ։ Ա։ Քէօսէեան։

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն ու համակիրները։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ։ կոմիտէն հետեւեալ խումբերը ժողովի կը հրաւի – րէ։—

Քրիստափոր Ենթակոմիտէն 5 Դեկտ։ Շաբաթ իրիկուն ժամը 20։30ին։

Հայաստան Ենթակոմիտէն 5 Դեկտ։, Շաբաթ իրիկուն ժամը 20։30ին։

Մուրատ խումբը 6 Դեկտ։ Կիրակի կէս օրէ ետք ժամը 15ին։

Արամ խումբը 6 Դեկտ։ Կիրակի առ – տու, ժամը 10ին։

Թաթուլ խումբը 6 Դեկտ։ Կիրակի առաու ժամը 10ին։

Ակնունի Ենթակոմիտէն 12 Դեկտ։ Շա – բաթ իրիկուն ժամը 20։30ին։

Համազասպ Ենթակոմիտէն 13 Դեկտ։ Կիրակի առաու ժամը 10ին։

Վռամեան Ենթակոմիտէն 13 Դեկտ։ Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին։

Զաւարեան Ենթակոմիտէն 19 Դեկտ։ Շա – բաթ իրիկուն ժամը 20։30ին։

Ընկ։ Կարօ խումբը 20 Դեկտ։ Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Սարգիս Տէօքմէճեան, Օր – իորդներ Արփինէ եւ Յուլինէ Տէօքմէճեան, ինչպէս նաեւ ընտանեկան բոլոր պարա – գաները շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց, որոնք անձամբ, հեռա – գրով, նամակով, ծաղկեպսակով ցաւակ – ցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆԻ

կսկծալի մահուան առթիւ։

×

Կաթ. Պատուիրակ Սերովբէ Եպիսկ։ Մանուկեանի առաջնորդութեամբ եկեղե – ցուչէն յանձնախումբի անդամները, երկրորդ այցելութիւնը տուին Լիո – նահայ ազգայիններու եւ ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ չինութեան շնորհակալու – թեամբ ստացան հետեւեալ կարեւոր դու – մարները բարեսէր ազգայիններէ։—

Պ. Պ. Փափազեան եղբարք Գրիգոր եւ Տիգրան հարիւր հազար Ֆրանք, կար – պիս Շարլ Մանուկեան, Յարութիւն Մա – նուկեան, Ռոպէր Աւագեան (ատամնա – բոյժ), Արման Մեսրոպեան, Օննիկ Քէօ – լէեան, կարապետ Սահակեան, Գեղամ Ծառուկեան Նէրոնէն 50։000արական Ֆր։ Ժորժ Եթերեան 30000։ Մագսուտ Մանիկ – եան 20 հազար, Շահպազեան, Ցա – կոբ Կէվիկեան տասնական հազար, Վէզ Սփօր Քոնֆէքսիօն հինգ հազար, Պ. Ցա – կոբ Պըչաղճեան (Մոնպրիսոնէն) հինգ հազար Ֆրանք։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Հայ կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդա – փոխութեան կայանին կը նուիրեն։—

Տիկին Քօնի Խորասանճի հինգ հազար Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին ՃիւՀէրեան երկու հազար, Տէր եւ Տիկին Միսաքեան (Իսի լէ Մուլինօ) հազար, Տէր եւ Տիկին Մա – յիսեան հազար, Տէր եւ Տիկին Անկիցեան հազար, Տէր եւ Տիկին Ալիքսանեան հա – զար, Տէր եւ Տիկին Պզտիկեան հազար, Տէր եւ Տիկին Էլմաեան (Իսի լէ Մուլի – նօ) հազար, Պ. Հայրապետեան 500, Պ. Փափազեան 500, Պ. Պայրամեան 500 Ֆր։

Հայ կարմիր Խաչի Փարիզի դարմանա – տան կը նուիրեն։—

Տէր եւ Տիկին Տօնիկեան (Իսի լէ Մու – լինօ) հազար Ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Օ – հանեան 500, Տէր եւ Տիկին Պօյաճեան 500, Տէր եւ Տիկին Պզտիկեան 500, Ոմն 500 Ֆրանք։

Տէր եւ Տիկին Պարէտ Բամպուքճեան կը նուիրեն երկու հազար Ֆրանք, ի նպաստ Հայ կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդա – փոխութեան կայանին, փոխան ծաղկե – պսակի, ողբացեալ Օննիկ Պէզազեանի մահուան առթիւ։

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ

Մշակութային Միութեան Փարիզի վարչութիւնը իր անդամները կը հրաւի – րէ ընդհ։ ժողովի, որ տեղի պիտի ունե – նայ, Շաբաթ իրիկուն, 5 Դեկտեմբեր, սրճարան Քատէի սրահին մէջ։

Օրակարգ.— Վարչութեան համառօտ տեղեկութիւնը եւ հրաժարականը։

Նոր վարչութեան ընտրութիւն եւ թե – լադրութիւններ։

Ներկաներու թիւը մեծամասնութիւն պիտի նկատուի։

Կը խնդրուի ներկայ ըլլալ։

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը, այս Շորեք – շաբթի դիշեր, ժամը 21ին, Քատէի սրա – հը։ Վիճաբանական.— Միջին սերունդին նկատագիրը։ դրական եւ բացասական կողմերը։

Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Յ. Դ. Նոր Սե – րունդի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի Սօսէ – Սերոբ խումբին կողմէ, Կիրակի Դեկ – տեմբեր 6, ժամը 15ին, Քլոշէրի սրահը, 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ։

Ճոխ յայտագիր։

Կը հրաւիրուին ծնողքները։

Մուտքը ազատ է։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ
Գեղարուեստական ցերեկոյթը
ՄԱՐՏ 27ԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՑԵՐՈՒՆ

Պատրաստուեցէք Ամասիոյ երիտասար – դացի տարեկան մեծ պարահանդէսին։

Դեկտեմբեր 12, Շաբաթ դիշեր մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի չքեղ սրահներուն մէջ, 340 Պուլվ։ Շավ։

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս

SALONS de L'ALHAMBRA, 340 Bd. Chave

Կը մասնակցին երկու մեծ նուագախումբեր՝

ROBERT GONZALIS

Իսկ ժամը 2էն ետք՝

GUS BERTHO

(Մասնաւոր արտօնութեամբ Սալօն Սէն – Լուիի)

Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել կանխաւ՝

ՆԱԶԱՐԵԱՆ ՐԱՖՖԻ, 37 Բիւ տէ Տօմինիֆէն (Պառ)
ՕՀԱՆԵԱՆ ԺԱՆ, 34 Պուլվ։ Տէ Կրաւն Փէն (Սէն Լու, Պառ)

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԽՆԱՄՔՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ՍԱՂ ՄԸ։

"ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ"

MUSIQUE ARMÉNIENNE
vocale et instrumentale

MICROSILLON 33 TOURS

Երգչախումբ՝ ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Orchestre Symphonique Chouteau

ՂԵԿԱՎԱՐ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ

(100 հոգիի մասնակցութեամբ)

11 կտորներ, նուագախումբ, երգչախումբ, մեներգ (Կոմիտաս, Ալէմշահ, Կանաչեան, Սաթեան, Ափրիկեան, Ալթունեան, Սպենդիարեան) 45 վայրկեան տեւողութիւն։

Դիմել՝ Ա.Ր. ՋԱՀՐԵՃԵԱՆ,
78, Rue Lafayette, Paris 9', Tél. CEN. 36-23
Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆ,
11, Rue Dr. Potain, Paris 19.

Երգչախումբի անդամներուն, «Ցառաջ»ին եւ Հրանդ – Սամուէլ դրատունը։
51, Rue Monsieur le Prince DAN. 88-65
Օր. ԱՆԱՀԻՏ ՕՀԱՆԵԱՆԻ, CEN. 28-34

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՔ

Sté le BOSPHORE ի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (*սուսամ*) եւ շաքարով, առաջնակարգ սննդարիւթ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմայիին, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով։
Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան։

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն այս սննդանիւթին արժէքը։

Sté le BOSPHORE
2, Rue Louis Astoin - Marseille

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
2
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI
2 DÉCEMBRE
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8661 — 35EME ANNEE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4462

ՕՐՈՒԱՆ ՀՕՍՔԸ

ՏԱՐԻ ՄԸ ԵՒՍ

Տարի մը եւս բոլորեց Հայաստան խորհրդային իրաւակարգին տակ :

Կամօքն Մոսկուայի եւ Անգարայի , 1920 Դեկտեմբեր 2ին «Հայաստանը յայտարարում է Անկախ Սոցիալիստական Սովետական Հանրապետութիւն »:

Այն պահուն, երբ արեւմուտքի «աշխարհակալ» պետութիւնները օրէնքէ դուրս կը հռչակէին Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ նոր տէրերը, Լենին ու Մուսթաֆա Քեմալ եղբայրական դաշինք կը կնքէին :

Ու անկարող հարուածելու մեծերը, իրենց ուժը կը փորձէին մեր մինուճար հայրենիքին վրայ, որ վեց դարու ստրկութենէն ետք, վերջապէս անկախ էր դարձած :

Սահմանափակ էր Հայաստանի Հանրապետութեան տարածութիւնը 1918 Մայիս 28ին,— 11.000 քառ. քիլոմեթր : Բնակչութեան հարիւրին 38ը միայն Հայ էր: կարեւոր թիւ մը կը կազմեն Վասպուրականի գաղթականները:

Պատերազմի արհաւիրքները անսահման հիւանդանոցի մըն էին վերածած երկիրը: Սով, թշուառութիւն ու համաճարակ ամէն կողմ: Մահուան մանգաղը անընդհատ ու անխնայ կը գործէր :

Օրուան իշխանութիւնները, ղեկավարութեամբ Հ. Յ. Դաշնակցութեան, լրծուած էին մէկ կողմէ դարմանելու ներքին վէրքերը, միւս կողմէ ստեղծելու միատարը Հայաստան մը, որպէսզի հարեւան Վրաստանը, Ադրբէյջանը եւ Թուրքիան չյանդգնէին իրարու միջեւ բաժնելու մեր հողերը, ինչպէս կը յաւակնէին :

Ժամանակի ընթացքին ընդարձակուեցան Հայաստանի Հանրապետութեան սահմանները եւ պակսեցաւ թիւը այլազեղ տարրերու :

Մեծ դաշնակիցները իրապէս եւ իրաւապէս ճանչցան մեր հայրենիքը :

Իսկ Թուրքիա 1920 Օգոստոս 10ի Սեւրի դաշնագրով ո՛չ միայն հանդիսաւորապէս ճանչցաւ Հայաստանի անկախութիւնը (յօդուած 88), այլեւ ընդունեցաւ մեր իրաւունքները Վանի, Պիթլիսի, Էրզրումի եւ Տրապիզոնի նահանգներու մեծ մասին վրայ (յօդ. 89):

Այսպէս « Անկախ եւ Միացեալ Հայաստան »ը նուիրագործուեցաւ միջազգային մուրհակով մը, որուն տակ դաշնակիցներու եւ Թուրքիոյ կողքին ստորագրեց նաեւ Հայաստանի կառավարութեան ներկայացուցիչ Աւետիս Ահարոնեան :

Սեւրի դաշնագրին դէմ թշնամական դիրք բռնեցին, Մոսկուա եւ Անգարա :

Մոսկուայի արտաքին գործավար Զիչերին Լեւոն Շանթի պատուիրակութենէն կը պահանջէր հրաժարիլ Սեւրէն եւ 1920 Սեպտեմբեր 14ին զայն ձեռնունայն Հայաստան կը դարձնէր, խոստանալով Երեւան ղրկել Լրգրանը՝ իբրեւ լիազօր խորհրդային կառավարութեան :

Մոսկուայի աջակցութիւնը ապահովելէ վերջ, Մուսթաֆա Քեմալ Սեպտեմբեր 24ին, առանց պատերազմ յայտարարելու, Հայաստանի դէմ կը ղրկէր Քեազիմ Գարապէքիրի բանակները :

Բոլշեւիկեան գործակալները կը յաջողէին բարոյալքել հայ զինուորները : կարսէն վերջ Թուրքերը կը հասնէին Ալեքսանդրապոլ :

Լրգրան, որ Հայաստան հասած էր Հոկտեմբեր 11ին, անընդունելի պայմաններ առաջարկած էր կառավարութեան : կարմիր բանակը օգնութեան հասաւ Թուրքերուն՝ խեղդամահ ընելու համար Հայաստանի անկախ Հանրապետութիւնը :

Մեր հայրենիքը անգամ մը եւս բաժնուեցաւ հարաւի եւ հիւսիսի թշնամիներուն միջեւ :

Կրկին ինկաւ բռնակալութեան տակ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՈՒԺԵՐԸ ՀՈՒՆԳԱՐԻԱ ՊԻՏԻ ՄՆԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐԵՑ ՔԱՏԱՐ

ԾԱՆՐ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐ ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ԴԷՄ

*

Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար Քատար եօթներորդ համագումարին մէջ իր տեղեկագիրը կարդալով, Խրուշչեւի ներկայութեան յայտարարեց թէ խորհրդային ուժերու Հունգարիա ներկայութիւնը կը բացատրուի ոչ թէ ներքին, այլ՝ միջազգային քաղաքական կացութեամբ :

Քատար չեչտեց թէ «ժողովրդավար հանրապետութիւններու դէմ յաճախակի եւ հրապարակային սպառնալիքներ կ'ըլլան: Ցաճախ ըսած ենք թէ խորհրդային բանակները պիտի մնան Հունգարիոյ մէջ՝ այնքան ատեն որ միջազգային կացութիւնը չէ քարեփոխուած :»

Համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը, չարունակելով իր խօսքը ըսաւ. — Կրնանք ըսել նաեւ, թէ երբ խորհրդային ուժերը Հունգարիայէն մեկնին, յետադիմականները ոչ մէկ ձեւով կրնան զօրանալ: Հունգար ընկերվարական յեղափոխութեան ուժերը այլեւս դիտեն պաշտպանուիլ ներքին թշնամիին դէմ : Հունգար ժողովուրդը հարկ եղած ծին չափ զօրաւոր է՝ հակայեղափոխականները զսպելու համար :

1956ի յեղափոխութեան ընթացքին եղած նիւթական վնասները կը հասնին 500 միլիառ ֆրանքի, կ'ըսէ Քատար, բայց 1957էն ի վեր թափուած ճիգերուն եւ համայնավար երկիրներու ցոյց տուած օգնութեանց շնորհիւ՝ աւերակները վերաշինուած են :

Միշտ խօսելով 1956ի ըմբոստութեան մասին, Քատար ըսաւ թէ Ռաքոզիի (պզտիկ Սթալին) վարչակարգը մեծ դեր խաղացած էր՝ որպէսզի Հունգարիացիները ապստամբէին . (ծանօթ է որ Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղարը երեք տարի բանտարկուած եւ չարչարուած էր Ռաքոզիի ոստիկաններուն կողմէ) :

Դատապարտեց նաեւ Իմրէ Նաճին, որ գնդակահարուած է ըմբոստութենէն ա-միսներ յետոյ. «աննախադէպ դաւաճանութիւն մը ըրաւ ան, անջատողականու-թենէ անցնելով դրամատէրներու եւ աջխարհականներու հետ գործակցութեան» :

Ցեղափոխութեան պատճառներուն եւ հետեւանքներուն անդրադառնալէ ետք, Քատար յայտարարեց թէ Եուկոսլաւիոյ հետ իրենց յարաբերութիւնները լաւ-ուած էին 1956–1958ին, բայց ներկայիս որոշ չափով բարելաւուած են: Դիւանագիտական, առեւտրական եւ նոյնիսկ ընկերային յարաբերութիւնները կարելի է բնականոն նկատել :

Միւս կողմէ սակայն «ծանր տարակարծութիւններ ունինք Միացեալ Նահանգներու կառավարութեան հետ: Փեշթայի ամերիկացի դիւանագէտները երկու տարիէ ի վեր ամէն բան կ'ընեն՝ Հունգարիոյ եւ Միացեալ Նահանգներու յարաբերութիւնները անկարելի դարձնելու համար :

«Ամերիկեան Մերկօյտը մեծ վարկեր քաշարկեց՝ Հունգարիոյ ժողովրդավար Հանրապետութեան դէմ ուղղուած շարժումներուն նպաստելու համար : Մօտ 5000 անջատողականներ առնուեցան ամերիկեան բանակին մէջ: Ամերիկացիները կը պահեն այսպէս կոչուած ազատ Եւրոպայի ձայնասփիւռը, որ չարունակ

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Օրը Օրին

ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Երէկ·

— Գիտե՞ս ես որուն Աջը համբուրած եմ ...

— Չեմ գիտեր, որո՞ւն ...

— Խրիմեան Հայրիկ Կաթողիկոսին ... եւ Ծնունդին առտուն ...

— Շատ ուրախ եմ ...

— Դուն, կեանքիդ մէջ, Խրիմեան Հայրիկ Կաթողիկոսին նման մեծ մարդու մը Աջը համբուրա՞ծ ես ...

— Ո՛չ ... Տէրտէրի ձեռ համբուրած ըլլալս անգամ չեմ յիշեր :

— Ուրեմն, եկուր, խոնարհաբար, ընդունէ՛ որ ես ինձմէ բան մը աւելի կ'արժեմ ...

— Կ'ընդունիմ, ամենա՛յն սիրով ... Դուն ինձմէ բանի մը ձեռ աւելի կ'արժես ....

×

Այսօր·

— Գիտե՞ս ես որուն լուսանկարը ունիմ , տունը ...

— Չեմ գիտեր, որո՞ւն ...

— Կուփամարտիկ Ճիմի Ուիլիըմզի ...

— Շատ ուրախ եմ ...

— Դուն, կեանքիդ մէջ, Ճիմի Ուիլիըմզի նման մեծ մարդու մը լուսանկարը ունեցա՞ծ ես ...

— Ո՛չ ...

— Ուրեմն, եկո՛ւր, խոնարհաբար, ընդունէ՛ որ ես ինձմէ բան մը աւելի կ'արժեմ ...

— Կ'ընդունիմ, ամենայն սիրով ... Դուն ինձմէ բանի մը կռուփ աւելի կ'արժես ...

×

Ու այսպէս, արժէքները կը փոխուին , կ'այլափոխուին: Կը պզտիկնան : Կ'ամենանան :

Երէկ, այսինքն, այն օրերուն, երբ Հայ ժողովուրդը, տակաւին, «Թափառական Հրեայ » եղած չէր, մեր Մեծերը, իրաւ, «սուղնոց բան»եր էին: Ամէն մէկը արբայ մը, որուն մօտենալու համար , հրովարտակի սպասելու էիր:

Գիւղացին ալ, բաղէցին ալ, իրա՛ւ , կը հպարտանային, կը փառաւորուէին ու իրենց դիմացինէն «բան մը աւելի» կ'արժէին, եթէ ժամուն կամ վաճիին դրան առջեւ, համբուրած ըլլային Խրիմեանի մը Աջը :

Տեսա՞ծ էք պայծառափայլ դէմքը այն ուներու թաղականին, որ Աստուածածնայ առտուան պատարագէն ետք, իր տունը տարած կ'ըլլար «Ամենապատիւ Սրբազան Հայրը » :

— Եղբա՛յր, տունս օրհնուեցաւ , կարծես... Պատրիարք ըսածդ ալ առտնին ըլլալու է ...

Հրաւէրին լուրը, երկուշաբթի առտու կանուխ, բռնած կ'ըլլար *չարչըն* .

— Տեսա՞ք, մարդ բախտ ալ ունենայ նէ ատանկ բախտ ունենայ :

— Ի՞նչ է եղեր ...

— Ի՞նչ պիտի ըլլայ.... Պատրիարքը իրեն ճաշի գացեր է, երէկ, պատարագէն ետք ...

Հանդիպած ենք խոնարհներու, որոնք կը հպարտանան ուրիշ «յաղթանակ»ներով .

— Հէ՛յ, հայրենակից, դուն գիտե՞ս դիմացինդ վէօվ ա՛... Որու հետ է օր կը խօսաս ...

— Ո՞վ ես, ի՞նչ ես, հայրենակից , ըսէ նայիմ ...

— Էկուր օր ըսիմ... Ես էն մարդն իմ օր մեր Սուրբ Քրիստափոր մէկ անգամ չախեց... Հիմի հասկցա՞ր օր ես ի՛նչ մարդ իմ ...

Ուրիշներ կը պարծենան .

— Գէորգ Զաւուշը իմ տունս եկած է..

— Միհաս Զերազը իմ մեծ հայրիկիս դասընկերն է եղեր ...

— Ես Դանիէլ Վարուժանէն հայերէնի դաս առած եմ ...

— Ես Անդրանիկին զինուոր եղած եմ..

— Ես ալ Արամին թիկնապահներէն մէկն էի ...

— Դուք Կոմիտաս Վարդապետին հետ խօսա՞ծ էք... Ես խօսած եմ ...

— Լա՛ւ, դուք Ռուստոմին հետ սեղան նստա՞ծ էք... Ես նստած եմ ...

— Չէ, ես Ռուստոմին հետ սեղան նըստած չեմ, բայց ես ալ Զաւարեանի յուղարկաւորութեան, դպիրներէն մէկը եղած եմ եւ լացած եմ :

Երէկ, իմաստուններ ի՛նչ արժէքներով կը հպարտանային, այսօր, ի՛մար-ներ ինչերո՞վ ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ Վարչապետ Ատընաուըր, որ փարիզ գալով առաջին տեսակցութիւն մը ունեցաւ Զօրգ. Քոլի հետ, պոնէն մեկնիլէ առաջ ֆրանսական ձայնասփիւռի թղթակիցին յայտարարեց ֆրանք-եւրոմանաական դործակցութեան մասին. «Աւերակներու վրայ սկսանք եւ այսօր, 14 տարի ետք, դաշնակիցներ ու բարեկամներ եղանք եւ զիրար լաւ կը հասկնանք : Հաւատացէք որ շատ գոհ եմ այս բարեփոխութենէն » :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ երկու գիտնականներ օդապարիկով մը 24 քիլոմեթր բարձրացած են՝ ուսումնասիրելու Արեւսեակ մոլորակը : Գիտնականները բարձրացած են չաբաթ օր ժամը 10·26ին եւ երկիր վերադարձած կիրակի՝ ժամը 15·30ին: Յաջողած են ուսումնասիրել եւ լուսանկարել մոլորակը . Արեւսեակը ջրաշղթով շրջապատուած է եւ կը կարծուի թէ «բնակչութիւն» մը կայ անոր վրայ, այնպէս՝ ինչպէս ծնունդ առած է երկրի վրայ :

ՆԱԻԱԳԱՀ ԱՑԶԸՆՀԱՒՐԸ վաղը ճամբայ կ'ելլէ 32·000 քիլոմեթր ճամբայ կտրելու համար: Դեկտեմբեր չորսին Հռոմ կը հասնի, ուր իտալացի դեկավարներուն եւ պապին հետ տեսնուելէ ետք, պիտի մեկնի Անգարա :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՍԿԱՑԱԿԱՆ ԳՈՐԳ ՄԸ

—o—

ՄՈՍԿՈՒԱ , (ԱՖՓ)· — Հայկական դորդաչինական գործարանը 164 քառակուսի մեթր ծաւալով հսկայական գորգ մը հիւսած է, կը հաղորդէ խորհրդային սենտիքաներու օրկան «Փրուտ» :

Գորգին վրայ վերարտադրուած է հայ ժողովրդական արուեստը , 11 տարբեր աստիճաններով: Հակառակ իր հսկայական ծաւալին, գորգը կը կշռէ 160 քիլօ : Անոր գծագրութիւնը կատարած է գծագրիչ Ա. Քէչիչեան :

Գորգը ներկայիս կը զարդարէ Հայաստանի գիտական կաճառի սրահը: Այս լուրը հաղորդեց նաեւ ֆրանսական հեռատեսիլը :

ՏԽՐՈՒՆԻ — ԳԵՂԱՄ ԳԱՎԱՖԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ ժընեւի մէջ յետերկարատեւ հիւանդութեան մեռած է Գեղամ Գավաֆեան, շուրջ 75 տարեկան: Հանգուցեալը՝ նախկին տնօրէնն Պոլսոյ կեդր· Վարժարանին , մեծ դեր խաղացած է Պոլսոյ Ազգ· կեանքին մէջ եւ կարեւոր պաշտօններ վարած: Մարմինը Պոլիս պիտի փոխադրուի :

ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Երեւան բազմադարեան հարուստ պատմութիւն ունի: Աչխարհագրական նոյն տեղին վրայ գոյութիւն ունէր բնակավայր մը երեք հազար տարի առաջ:

Քաղաքին անունը, Երեւան, կապուած է բերդաքաղաքի մը անուան, Իրիբունի, որ կը յիշատակուի սեպագիր արձանագրութեանց մէջ: Իրիբունի կը գտնուէր արդի Երեւանի հարաւ – արեւելեան մասին մէջ, Արին բլուրին վրայ:

Երեւան անուան ծագման մասին գոյութիւն ունին հայկական առասպելներ եւս: Քաղաքին շրջակայքը, այս վերջին տարիներուն, պեղումներու շնորհիւ՝ գտնուած են հնագոյն բերդերու եւ ամբողջ բնակավայրերու աւերակներ: Շէն-դաւիթի, Նոր – դաւիթի, Տիւճեռնակաբերդի, կարմիր բլուրի եւ Արին բերդի պեղումներով ի յայտ եկան աւերակներ, որոնք կը հաստատեն թէ Երեւանը, դեռ եւս ուրարտական շրջանին, կը կազմէր ամրութեանց հանգոյց մը: Մեծ հռչակ կը վայելէր Թէյշեբաինի, բերդաքաղաք մը, որ կը գտնուէր Երեւանի հարաւ – արեւմտեան մասին վրայ, հոն ուր կը բարձրանայ կարմիր բլուրը, այժմ հնագիտական պեղումներուն հանապազօրեայ եռուն հետազօտութեանց վայր դարձած: Շնորհիւ այդ պեղումներուն, երեւան հանուած են նիւթական մշակոյթի հարուստ մնացորդներ եւ հիմնական գծերու մէջ կարելի է եղած վերականգնել բերդաքաղաքին յատակագիծը:

Մեր մատենագրութեան մէջ՝ Երեւանի մասին առաջին յիշատակութիւնը կը կատարուի Ե. դարուն կիսուդը, Դուինի ե – կեղեցական ժողովին առթիւ: Երկրորդ յիշատակութիւնը՝ նոյն դարու 40ական թուականներուն: Առաջին յիշատակութիւնը անորոշ է, իսկ երկրորդը քիչ մը նուազ անորոշ, որովհետեւ կը հաստատէ թէ այդ թուականներուն՝ բաւական ա – մուր բերդի եւ աւանի անուն ուներ՝ բազմամարդ բնակչութեամբ:

Արաբական տիրապետութեան շրջա – նին՝ երկրին ընդհանուր պատմական ճակատագրին ենթակայ էր նաեւ Երեւանը: Է. եւ Ը. դարերուն՝ երկրորդական – երրորդական նշանակութիւն միայն ունէր:

Երեւան իր զարգացման ուղին կը մտնէ երկրին քաղաքական անկախութեան վերահաստատութեամբ: Թ. Դարու երկրորդ կէսէն սկսած՝ բաւական կը յառաջդիմէ եւ Ժ. դարուն արդէն այնքան ա – նուն կը չինէ, որ մեր մատենագիրները կը յիշատակեն այլեւս իբրեւ «մեծ ա – ւան», «գիւղաքաղաք,» «քաղաքագիւղ»: Բայց եւ այնպէս մինչեւ ԺԳ. դարուն վերջերը կը զարգանայ շատ դանդաղ, ու միշտ կը մնայ երրորդական կարգի վերայ:

Երեւանի պատմութեան մէջ զգալի փոփոխութիւններ կը կատարուին ԺԳ. դարէն սկսեալ, երբ երկրին մէջ կը հաստատուի նախ Մոնկոլներու, ապա Թուրքմէնական տիրապետութիւնը: Այդ շրջանին՝ Հայաստանի ծաղկած քաղաք – ներու տնտեսական կեանքը կը մարի աստիճանաբար, արագօրէն կը կորսնցնեն իրենց նախկին տնտեսական, մշակութա – յին ու վարչական – քաղաքական կարեւորութիւնը, վերածուելով սովորական բնակավայրերու կամ ի սպառ ջնջուելով երկրին քարտէսներէն: Նոյն այդ շրջա – նին՝ բացառաբար քիչ – չատ կը բարգաւաճին այն քաղաքները, որոնք դարձեր էին օտար տիրապետողներու կողմէ հաստատուած վարչական – քաղաքական կեդրոններ: Ատոնց կարգին՝ Երեւանը, որ Դուինի, Անիի եւ Կարսի անչքացումէն ետքը՝ կը դառնայ Հայաստանի տնտեսական ու քաղաքական կեանքի օրրանը՝ Արարատեան աշխարհի մէջ: Բայց եւ այնպէս իր մեծ եւ հռչակաւոր նախորդներուն համեմատութեամբ՝ կրկին կը մնայ զաճաճ եւ անշուք: Արեւելեան Հայաստանի կեդրոնի այդ դերը Երեւան ստանձնեց 1440 թուականին եւ այդ թուականէն սկսեալ՝ մեր մատենագիրնե – րուն մօտ կը յիշատակուի իբրեւ «Այրարատեան աշխարհի մայրաքաղաք», թէեւ Հայաստան չունէր պետականութիւն, ընդհակառակն ենթակայ էր օտարին ծաններ տիրապետութեան:

Այսպէս, Երեւանի պատմութիւնը հիւսուած է տխուր եւ ողբալի տարեգրութեամբ, անցանկալի եղելէններով: Բախտը չունեցաւ երբեք բարգաւաճելու՝ բնականոն ընթացքով: Պարսկա – Թրքական մռայլ ու ծանր տիրապետութեան շրջանին, Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի միջեւ մղուած յարատեւ պատերազմներու հետեւանքով՝ հիմնովին աւերակներու կը վերածուէր երկիրը, կը խափանուէր տնտեսական կեանքը, կը խզուէին արտաքին յարաբերութիւնները, կը փճանար մշակոյթը: Երեւան, այդ թուականներուն, կը համարուէր ամբողջ Արեւելքի ամէնէն հռչակաւոր բերդը, դէպի ուր կ'ուղղուէին Թշնամի բանակներուն առաջին հարուածները: Պարսկա – Թրքական դարաւոր պայքարի շրջանին՝ Երեւան աւելի քան 14 անգամ տէր է փոխած, ձեռք ձեռք անցած, հետեւաբար ամէն անգամ աւերուած: Քաղաքին համար, մասնաւորաբար ծանր հետեւանքներ ունեցաւ 1604 թուականը, երբ արդիւնելու համար թուրքիոյ յառաջխաղացումը դէպի Արեւելք՝ Շահ – Աբբաս յատուկ հրամարտակ արձակեց՝ պարպել եւ ամայացնել Արարատեան դաշտավայրը, փոխադրել բազմահազար բնակչութիւնը դէպի Պարսկաստանի խորերը: Երկրի աւերման եւ բնակչութեան բռնի տեղափոխութեան հետեւանքով՝ «մարդաթափ» կը դառնայ ամբողջ շրջանը: Ժէ. դարուն, սկսելով 30ական թուականներու վերջերէն, երբ Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի միջեւ կը տիրէր ժամանակաւոր խաղաղութիւն, Երեւան, իբրեւ սահմանային բերդաքաղաք եւ Արեւմուտքի ու Արեւելքի կարեւոր կայաններէն մէկը, տնտեսական բարգաւաճում մը ցոյց կուտայ, սակայն չուտով կը փոխուի կացութիւնը: Երեւան կ'ենթարկուի նոր հարուածներու: Ժէ. դարուն առաջին կէսին, նոր աւերումներ կը կրէ երկու անգամ՝ Թուրքերու եւ Պարսիկներու կողմէ: Իւրաքանչիւր յարձակման ժամանակ՝ քաղաքին բնակչութիւնը, հակառակ խաներու կամքին, ուժեղ դիմադրութիւն ցոյց կուտար եւ իր արեան գնով կը պաշտպանէր հայրենի քաղաքը: Այս տեսակէտով, փայլուն էջ մը կը կազմէ քաղաքի բնակչութեան հերոսական դիմադրութիւնը Թրքական բանակին դէմ՝ 1724ին: Ինչպէս ծանօթ է, Օսմ. բանակին այդ արշաւանքին ընթացքին՝ Երեւանի պարսիկ Խանը, Միհրալի, փոխանակ դիմադրութիւն ցոյց տալու, քաղաքապահ զօրքին, իշխաններուն ու մեծամեծներուն հետ կը փակուի բերդերուն մէջ եւ քաղաքը կը թողու անպաշտպան: Ոտքի կը կանգնի քաղաքին բնակչութիւնը եւ կը կազմակերպէ կատաղի դիմադրութիւն մը: Սակայն Օսմ. բանակը, որ արդէն կը գերազանցէր պաշարուածնե – րուն ուժը թիւով ու զինական միջոցնե – րով, կը ստանայ օգնական նոր ուժեր, եւ ի վերջոյ կը յաջողի խորտակել դիմադրութիւնը, ընկճել բնակչութիւնը, դրաւել քաղաքը եւ գերի տանիլ բնակչութեան մէկ մասը՝ կոտորելով մեծ մասը:

Թ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

"ՀԻԱՆԴ ՄԱՐԴԸ"... ԿՐԿԻՆ ՀԻԱՆԴ

•

ՄՄԲ.— Մեր ընթերցողներուն ծանօթ է ստորագրութիւնը, — Ռընէ Փիէռ Կօ – սէ, ֆրանսացի լրագրողը, որ «Նիս-Մաթէն» օրաթերթին մէջ հրատարակեց Աբրահամի մը պատմութիւնը, որ – խորմամբ գրելով թէ ... Հայ է այդ Աբրահամը, առասպել կամ այլ բան, փո – խանակ գրելու Իպրահիմի եւ ցեղակիցներուն ասուցը, ծանօթ նման բայց իրականի պատմութիւններով:

Այս անգամ,— այլ առակ լուսարուխ,— ցոյն Ռընէ Փիէռ Կօսէն կ'երթայ Թուրքիա, կը վերադառնայ Ֆրանսա, գրիչը կ'առնէ եւ կը գրէ ... հրամմեցէք.—

Ութ տարի առաջ, Վոսփորի ափերուն վրայ էր որ իմացանք թէ Ադամ Թուրք էր: Աւիկա դիւրութեամբ չի մոռցուիր: Անկէ ետք կուգան մարդկութեան բոլոր մեծ դէմքերը, միշտ ծագումով Թուրք: Գիտէ՞ք թէ անոնց չարքին կը գտնուին նաեւ Պէթհովէնն, Ֆլեմանսօ ...

Այս երկիրը հասկնալու համար՝ պէտք է ի մտի ունենալ Թրքական առասպելական գոռոզութիւնը: Վերջերս տակաւին, իրենց վարկ բացող ամերիկացի դրամատէրերուն, իրենց պարտքերը վճարելու անկարող՝ Թուրքերը պատասխանեցին ամբարտաւանութեամբ.— Մենք ձեր դրամին պէտք ունինք, բայց ոչ թէ ձեր խորհուրդներուն:

Թրքական գոռոզութեան պատին եռեւ, ութ տարի առաջ, գտած էինք ամուր ցեղ մը, տպաւորիչ երկիր մը, առողջ եւ բանական մօտ մեզի, որ Աթաթիւրքի հետ կատարած էր իր արդիական յեղափոխութիւնը: Եւրոպայի «Հիւանդ մարդը» առողջացած էր: Դարձած՝ Հանրապետական, ժողովրդավար, խորհրդարանական:

Այսօր, վերստին կը գտնուինք Պոլսոյ մէջ, Վոսփորի ափին: Ադամ միշտ Թուրք է հոն: Բայց, մնացեալը... կրկին խնդրոյ առարկայ:

Մրճիթներու եւ խաներու ահագին թաղեր փլցուած են՝ մեծ պողոտաներ բանալու համար: Բազմաթիւ ընտանիքներ քառորդ ժամուան մէջ պարպած են իրենց տուները, որպէսզի քանդողները իրենց գործը տեսնեն: Թուրքիոյ մէջ բարբարոսական է քաղաքաշինութիւնը, ինչպէս մնացեալը:

Թուրք բարեկամ մը մեզ կը տանի յաղթական այս պողոտաներէն մէկուն նախ մէկ ծայրը, յետոյ՝ միւս ծայրը: Կը սկսին եւ կը վերջանան ճախճախուտներով, աղտոտ նեղ փողոցներով.

— Ահաւասիկ, կ'ըսէ ան դառնութեամբ, ո՞ւր կը տանի այս ճամբան: Ոչ մէկ տեղէ՝ ոչ մէկ տեղ: Արդի Թուրքիոյ խորհրդանշա՞նը:

Մտահոգութիւն պատճառող այլ պարագայ մը: Այա Սոֆիայի սիւները Մեքէյի կառավարութիւնը ետքը մերթ բարձրութեամբ գաճով ծեփած է, իսկ վարդակները՝ կանաչ եւ ոսկեզօծ, որոնց վրայ Քուրանէն հատուածներ արձանագրուած են: Երեսուն տարի առաջ Աթաթիւրք մէկզի նետած էր այդ բոլորը, երբ մարդկութեան նուիրած էր (իր իսկ բառերն են) աչխարհի այս մեծ վայրը, զայն թանգարանի վերածելով: Այսօր սակայն, 1959ի Թուրքիոյ մէջ, տարբեր աչքերով կը տեսնենք զայն: Իսլամութեան դրշմ՝ ամէն կողմ: Պոլսոյ կեդրոնը, Կալաթայի կամուրջին վրայ քօղ դրած կիներու կը հանդիպինք, կրօնական ապուշցնող դպրոցները կը վերաբացուին, անուս իմամները իրենց ազդեցութիւնը վերագտած են բովանդականատուի մէջ: Բազմակնութեան արժանիքներուն մասին կը խօսուի դարձեալ: Այս աչխարհական հանրապետութեան մէջ, տասը համալսարանականներէն ինը Ռամազանի ոտնը կը պահեն: Զկարենալով հաւատալ՝ կ'ուզենք տեսնել եւ կարգ մը հարցումներ կ'ընենք համալսարանէն դուրս ելլող տղոց.

— Առողջութեան համար լաւ է, կ'ըսէ անոնցմէ մէկը, խուսափողական նայուածքով մը:

Բայց, իրականութիւնը այն է, որ իր միւս ընկերներուն նման, ան ալ սպառնական նամակ մը ստացած է Ռամազանէն առաջ եւ... տեղի տուած: Յառաջիկայ տարի պիտի վերսկսի:

Ժողովրդարանին մէջ, մեծամասնութեան երեսփոխան մը առաջարկեց որ Սահմանադրութեան թիւ 1 յօդուածին մէջ «Հանրապետութիւն» բառին կցուի «իսլամ» բառը, որովհետեւ այդ յօդուածին մէջ չեչտուած է թէ Հանրապետութիւնը աչխարհական է: Ցիչենք նաեւ, որ վերջերս տակաւին Վարչապետ Մենտերէս յայտարարեց թէ ինք «լաւ իսլամ մըն է»:

Անգլիոյ մէջ, ունեցած օդանաւային արկածէն ետք, որմէ ողջ առողջ դուրս ելաւ, թոյլ տուաւ որ «Հրաչքի ծնունդ» մակդիրը վարկ ստանայ ժողովուրդին մէջ: Միւս կողմէ Անգարայի մամուլը առանց վերապահութեան կը հրատարակէ գուշակի մը յայտնութիւնը, որու համաձայն՝ Աբրահամի ոգին վերածնած է Վարչապետին մէջ:

Իսլամութեան վերածնունդ մը՝ Թուրքիոյ մէջ, մինչ արաբական աչխարհի մէջ անկրօնութեան երեւոյթներ կը յայտնուին: Հազիւ հինգ տարի առաջ, երբ Ռամազան կը գտնուէինք, ականատես եղանք Թուրք ճարտարապետի մը եւ Մարոքցի ձեր գրոց – բրոցի մը խօսակցութեան.

— Մեր երկրին մէջ, կ'ըսէր Թուրքը հպարտութեամբ, այլեւս ոչ մէկ կամուրջ կը չինուի աղօթքով:

Բայց, վերջ ի վերջոյ, ո՞ւր են այդ կամուրջները: Անոնց բացակայութիւնն է արդեօք որ պիտի բացատրէ դէպի ա – ղօթք վերադարձը: Ութ տարի առաջ – ուան մեր Թուրքիան արդիականացման հսկայ ծրագիրներ ունէր: Ոչ ծիծաղելի կանչեցին եւ խօսեցան անոր:

Ցեղճ պզտիկ աղջիկը, վիշտէն հեծե – ծագին ու վաղուան անստուգութենէն դողդոջալով, մինչեւ ճակատը կարմրեցաւ, երբ լսեց ընկերներուն առաջարկը, յետոյ իր պզտիկ անձին բոլոր կորովովը դիմադրելով փորձութեան, մերժեց որեւէ բան առնել Մանուկէն եւ ասիկա այն քան պարզ ու մեկին ձեւով մը, որ ընկերները անպատշաճ համարեցին պնդել այդ մասին:

Բարսեղ հիացումով կը նայէր անոր սիրուն փոքրիկ դէմքին, արցունքով ողողուած եւ այնքան մեծ կը գտնար այդ անշահախնդրութիւնը, որ ինքզինքը խոնարհած կը զգար այդ դեղեցիկ չարժուժին առջեւ:

Հետեւեալ օրը Մանուկին յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ եւ ընկերները մէկ քանի ժամ միասին անցընելէ ետքը ցրուեցան:

Քանի մը ամիս ետքը անոնցմէ ոմանք միացած էին դարձեալ Լիոնի կայարանին մէջ եւ զարեզուր խմելով ողջերթ կը մաղթէին Տաճատ Զարըգեանին, որ ուղեւորի վայելուչ հագուստ մը հագած, ձայնը յուզումէն խզդուկ եւ թեւովը լայն չարժումներ ընելով միջոցին մէջ՝ խանդաւառութեամբ կը խօսէր իր ունենալիք դրական գործունէութեան վրայ:

ԶԱՊԻԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(46 Շար.)

ԿԵՂԾ ՀԱՆՁԱՐՆԵՐ

—o—

ԺԱ.

Հիմա ստիպողական եւ տաժանելի պարտականութիւն մը ունէին դեռ կատարելիք. պէտք էր Մանուկին մօրը նամակով մը իմացնել տղուն մահը. այդ նպատակաւ անգամ մըն ալ քովի սենեակը հաւաքուեցան: Բացի Բարսեղէն եւ Վահէէն, միւս ընկերները ամէնքն ալ գրա – գէտ կամ բանաստեղծ ըլլալով կարծեցին նախապէս, թէ այդ նամակը դիւրաւ պիտի գրուէր. նախ Տաճատ փորձեց ու անկարող զգաց ինքզինքը. իր մանուածապատ մտքովը միջոցը չէր գտնար այս ճչմարիտ եւ ուժգին դժբախտութիւնը արտայայտող մէկ քանի պարզ եւ պատշաճ բառեր գտնալ. երբ գրածը կարդաց, ամէնքն ալ գանգատեցան:

— Ինդիրը գրականութիւն ընելու վրայ չէ հիմա, Ջանայիր պարզ եւ բարի ըլլալ:

Սուրէն ձեռք առաւ նամակը ու իր կարդին տեղի տուաւ. Անտոն միշտ ան – կապակից բառեր կ'ըսէր, երբեմն եղերական զեղեցկութիւնով մը լեցուն, որոնք սակայն գարձեալ մօր մը չէին գրկուեր. բոլոր այդ բառերու եւ ոճի հետ ճամարտակող մարդիկը ինքզինքին անճրկած զգացին վերջապէս ...

Բարսեղ մինչեւ այն տեսն լուռ մտիկ կ'ընէր, երբեմն գլուխը ցնցելով դժգոհութեամբ. յանկարծ լաւ գաղափար մը ունեցան:

— Բարսեղ, ըսին, դուն այս նամակը պիտի կարենաս գրել, դուն վարժուած ըլլալու ես:

— Տուէք սա թուղթը, ըսաւ, իբր պատասխան:

Երբ Բարսեղ նամակը գրեց ու կարդաց, ամէնքն ալ երկիւղածութեամբ մըտիկ ըրին գինքը ու զգացին, որ անդին կէտիկ փաչայի մէջ տարաբախտ մայրը այս տողերը կարդալով ճչմարիտ զգացումը պիտի ունենայ իր սիրական զաւկին վերջին րոպէներուն:

Երբ նամակին գործը վերջացաւ, խորհեցան այն երկու հարիւր ոսկիին վրայ, որ այնքան ուշ հասեր էր Մանուկին. աւելորդ ծախքերու դուռ չբանալու համար որոշեցին առանց օտարներու իմացնելու՝ մօրը վերադարձնել այդ գումարը. երեսուն Ֆրանքի չափ հազիւ ծախսուած էր անկէ Մանուկին վերջին օրերուն. 58 Ֆրանք մըն ալ պահեցին յուղարկաւորութեան համար եւ ամէնքը համաձայն եղան բաժին մը հանել այդ գումարէն Լուիզին, որ օրինաւորապէս որեւէ իրաւունք չունէր. երկարատեն վարանեցան եւ որոշեցին, որ հինգ հարիւր Ֆրանքէ աւելի դժուար պիտի ըլլար իրենց տրամադրել այդ գումարէն, ուստի Լուիզը կանչեցին եւ խօսեցան անոր:

Ցեղճ պզտիկ աղջիկը, վիշտէն հեծե – ծագին ու վաղուան անստուգութենէն դողդոջալով, մինչեւ ճակատը կարմրեցաւ, երբ լսեց ընկերներուն առաջարկը, յետոյ իր պզտիկ անձին բոլոր կորովովը դիմադրելով փորձութեան, մերժեց որեւէ բան առնել Մանուկէն եւ ասիկա այն քան պարզ ու մեկին ձեւով մը, որ ընկերները անպատշաճ համարեցին պնդել այդ մասին:

Բարսեղ հիացումով կը նայէր անոր սիրուն փոքրիկ դէմքին, արցունքով ողողուած եւ այնքան մեծ կը գտնար այդ անշահախնդրութիւնը, որ ինքզինքը խոնարհած կը զգար այդ դեղեցիկ չարժուժին առջեւ:

Հետեւեալ օրը Մանուկին յուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ եւ ընկերները մէկ քանի ժամ միասին անցընելէ ետքը ցրուեցան:

Քանի մը ամիս ետքը անոնցմէ ոմանք միացած էին դարձեալ Լիոնի կայարանին մէջ եւ զարեզուր խմելով ողջերթ կը մաղթէին Տաճատ Զարըգեանին, որ ուղեւորի վայելուչ հագուստ մը հագած, ձայնը յուզումէն խզդուկ եւ թեւովը լայն չարժումներ ընելով միջոցին մէջ՝ խանդաւառութեամբ կը խօսէր իր ունենալիք դրական գործունէութեան վրայ:

ԶԱՊԻԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(46 Շար.)

ՆԱԽԿԻՆ ՌԱԶՄԻԿՆԵՐՈՒ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԸ

●

Ֆրանսական Բանակի Հայ Նախկին Ռազմիկներու Միութիւնը, առջի կիրակի հանդիսաւոր պատարագ եւ հոգեհանգիստ կատարել տուած էր ի յիշատակ բոլոր հայ զինուորներուն, որ ինկան Ֆրանսայի համար, արեւմտեան, արեւելեան եւ ափրիկեան ճակատներու վրայ 1914էն ցայսօր:

Արարողութեան ներկայ էր Նախկին Ռազմիկներու Նախարարութեան ներկայացուցիչը՝ ծերակուտական Օպէ: Պաշտօնական անձնաւորութեանց կարգին կային՝ բանակի զօրավար Մոնքլար, զօրավարներ՝ Տիւֆիէոյի եւ Փիէփափի այրիները, Մարքի տիւ Վէռ, գնդ. Պարտար, Մարոքեան Զօրաբաժնի զօրավար Կրոսի ներկայացուցիչը, օտար կամաւորներու նախագահ՝ տը Սեկիւրա, ութերորդ բազմամասի քաղաքապետը եւ բազմաթիւ ներկայացուցիչներ, զինուորական թէ քաղաքային, քոյր կազմակերպութեանց:

Արարողութիւնը տպաւորիչ էր եւ բոլոր ներկաները յուզումով հետեւեցան մեր հոգեչունչ եկեղեցական երգերուն: Խորանը շրջապատած էին եռագոյնով եւ Միութիւններու դրօշակներով: Ներկաները մնացին մինչեւ վերջաւորութիւնը բացի ծերակուտական՝ Օպէէ եւ զօրավար Մոնքլարէ, որոնք ստիպողական հրահանգով պարտաւոր էին, նոյն օրը ժամը 12ին ներկայ ըլլալու, էնվալիտի մէջ, պաշտօնական զինաթարձութեան մը: Ցաւով մեկնեցան, արարողութեան վերջաւորութենէն քառորդ ժամ առաջ, խոնարհելէ ետք, լռութեամբ, մեր հայ զինուրին արձանին առջեւ, որ եկեղեցիին դրան մօտ կը յիշեցնէ Հայերուն զոհողութիւնը:

Ֆ.

դտած էինք անոնք եւ ոչ ալ սքանչելի: Մինչդեռ, Անատոլուի գիւղերէն մէկուն մէջ տեսած էինք թէ միջնադարու մարդ մը ի՞նչ վերաբերում կրնար ունենալ թրաֆթէօրի մը հանդիպելով: Դրացի գիւղէ մը թրաֆթէօր մը այցելութեան եկած էր: Երկու մարդիկ չուանով մը իրարու կապած էին երկու գործիքները եւ մէկը մէկ կողմէն, միւսը միւս կողմէն կը քաշէր՝ տեսնելու համար թէ ո՞ր մէկը աւելի զօրաւոր է... մինչ կինները դաշտը կ'աշխատին,— անոնք դաշտն են միշտ:

Որովհետեւ՝ ներկայիս 45·000 թրաֆթէօրներ կան Թուրքիոյ մէջ, բայց արտադրութիւնը ոչ մէկ յաւելում կրած է: Վերջերս մասնագէտ մը չրջապտոյտ կատարեց Անատոլուի մէջ եւ իր տեղեկագրին մէջ գրեց.— «Եթէ այդ մարդիկը ուզէին հետեւիլ իրենց կիներուն՝ դաշտ երթալով, Թուրքիոյ երկրագործական հարցը լուծուած պիտի ըլլար ...»:

ՌՒՆԷ ՓԻԷՐ ԿՕՍԷ

(Մնացեալը յաջորդով)

ՋԱՅՆԵՐ ԳԱԻԱՌԷՆ

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ԵՐԵԿՈՑԹԸ

Վիէննա, (Յատ.).— Ցիշատակելի երեկոյթ մը եղաւ 14 Նոյեմբերի ներկայացումը, որ տեղի ունեցաւ Սէրբէլը կաթոլիքի սրահին մէջ:

Պարապ աթոռ չէր մնացած սրահին մէջ. մանաւանդ մեր նորահաս սերունդի ներկայացուցիչները, մեծ թիւով, եկած էին կուշտ ու կուռ խնդալու, զբաղճանալու համար:

Ներկայացուեցաւ «Ամերիկահայ փեսացուն» երեք արարով ժողովրդական թատերդութիւնը, որուն դերակատարները, անխտիր ամէնքը, իրենց յաջող, անսայթաք խաղարկութեամբ, լաւագոյն կերպով պսակեցին Հ. Մ. Ը. Մ.ի մշակութային առաջին ձեռնարկը եւ վարչութեան թափած ճիգերը:

Բազմաթիւ փորձերով եւ զոհաբերութեամբ, կարելի եղաւ կարճ ժամանակի մէջ պատրաստել եւ ներկայացնել երկուքուկէս ժամէ աւելի տեւող այս կատակերգութիւնը:

Եղբայրներ Կիւլպէնկ Զարդարեան (Կարապետ Տայի), Ս. Մաթոսեան (Օգսէն), Աւագ Լուսարեւեան (Փիրայր) եւ Մարտ. Պամաճեան (Տէր Հայր), ինչպէս նաեւ Օր. Անահիտ Կարապետեան (Տիկ. Սաթէն) եւ Օր. Քաջուհի Լուսարեւեան (Օր. Անդինէ), կրցան զոհացնել ներկայ հասարակութիւնը եւ արժանանալ խանդավառ ծափերու:

Մեր կարծիքով, պարբերական եւ տեղական ուժերով կազմակերպուած այս պիսի ձեռնարկներ կրնան օգտակար ըլլալ ազգային տեսակէտով:

×

ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ.— Նախորդ թղթակցութեանս մէջ, որ եւ է ակնարկ չէի ըրած մեր Նոր Սերունդի տղոց գործունէութեան չուրջ, վերամուտի առիթով:

Նոյեմբերէն ի վեր սկսած են ամէն ուրբաթ իրիկուն հետեւիլ հայերէնի դասընթացքներու (դասախօս՝ Կ. Տէրմոյեան), ինչպէս նաեւ հայկական երգեցողութեան (Հ. Լեւոնեան):

× Կապոյտ Ծաչի դպրոցներու մասին, մեր ըրած նախընթաց խորհրդածութիւնները, «Ցառաջ»ի մէջ, եւ սթափումի թելադրանքները սկսած են տալ յուսադրիչ արդիւնքներ: Ժամանակէ մը ի վեր, աշակերտութեան թիւը կը բարձրանայ. ինչ որ ուրախութիւն, եւ մխիթարանաք կը պատճառէ ոչ միայն Կապոյտ Ծաչի մեր սրտցաւ քոյրերուն, այլ եւ ամէն սրտակից եւ հաւատաւոր Հայուն:

× Նշանակալից դէպք մը.— Վիէննի գաղութին համար պատուաբեր եւ յիշատակելի օր մը պէտք է նկատել 21 Նոյեմբերի Շաբաթ օրը:

Մեր եռանդուն ընկերը՝ Նշան Ռստիկեան իր արդիական կառատան (fարոսը – pի) բացումը կատարեց հանդիսաւոր կերպով: Ընդունելութեան ներկայ էին քաղաքիս մեծամեծներէն յայտնի դէմքեր եւ բարեկամներ, առանց մոռնալու մեր չրջանի մեծագոյն թերթերու (Լը Փրոկրէ, Լը Տօֆինէ Լիպէրէ եւ Էֆս Լիպէրթէ) թղթակիցները, որոնք մեծ գովեստով եւ լուսանկարներով իրենց թերթերուն մէջ տուած էին ընդարձակ տեղեկութիւններ մեր ընկերոջ հիմնած նորոդութեան եւ ներկարարութեան հաստատութեան մասին: Ցամառ աշխատանքի ինչ աքանչելի օրինակ:

Կ. Տ.

×

ԿԵԱՆՔԸ ՍԷՆ ԼՈՒԻ ՄԷՋ

ՄԱՐՍԷՅԼ, (յապաղած).— Տեղւոյս հոգեւոր հովիւ Տէր Բարգէն քհնյ.ի վախճանումէն ի վեր մնայուն քահանայի չգոյութեան պատճառաւ մեր թաղամասին մէջ ազգ. գործունէութիւն դրեթէ չկար: Կարգ մը արուցաւ եւ ազգանուէր ազգայիններ կամքէ անկախ պատճառներով հեռացած էին թաղականութենէն ու չնորհիւ մնացած թաղական խորհուրդին (Պ.Պ. Յակիկ Ցովհաննէսեան, Հաճի Վիլինկիրեան և Մարկոս Մարկոսեան) երկարատեւ չանքերուն կարելի եղած էր չարունակել հայերէնի դասընթացքները ու պարբերաբար կատարել եկեղեցական արարողութիւններ զանազան քահանայ հայրերու բարիկամեցողութեամբ:

Այս ցաւալի վիճակին ելք մը գտնելու համար անցեալ հոկտեմբեր 17ին դպրոցի սրահին մէջ ընդհանուր ժողովի հրաւիրուած էին բոլոր թաղեցիները: Դժբախտաբար չատ քիչեր միայն պատասխանած էին հրաւէրին ու կարելի չեղաւ ձեռնարկել օրինաւոր թաղական խորհուրդի մը: Գլխաւորութեամբ տողերս գրողին պարտականութիւն յանձնուեցաւ անգամ մը եւս ընդհ. ժողովի հրաւիրել թաղեցիները: Ցանձնախումբը մասնաւոր «հրաւէր – կոչ»եր ըրաւ, մանրամասնութիւնները արդէն հրատարակուեցան «Ցառաջ»ի հնինգ եւ վեց Նոյեմբեր թիւերուն մէջ:

Նոյեմբեր ութի կիրակի օրուան ընդհ. ժողովին՝ ներկայ էին 63 թաղեցիներ, աչքի կը զարնէր մասնաւորապէս երիտասարդութիւնը, ուրախալի եւ սիրտբարձրացնող երեւոյթ: Ժողովը տեղի ունեցաւ համերաշխ եւ կարգապահ մթնոլորտի մը մէջ:

Հրաժարեալ թաղականութեան զանձապահ եւ ներկայացուցիչ Պ. Յակիկ Ցովհաննէսեան մանրամասն բացատրութիւններ տուաւ իրենց նիւթական եւ բարոյական գործունէութեան մասին: Արծարծուեցաւ նաեւ տեղւոյս եկեղեցիին համար մնայուն քահանայի մը անհրաժեշտութեան հարցը, որոշուեցաւ կազմակերպել դպրաց դասը եւ հայերէնի դասընթացքները, բարելաւելու համար կատարել հիմնական կարգադրութիւններ:

Գաղտնի քուէարկութեամբ ընտրուեցաւ եօթը հոգինոց նոր թաղականութիւն մը, հետեւեալ կազմով.—

Առենապետ՝ Ասիկ Աչճեան, փոխառենապետ՝ Ցակոբ Կէօնճեան, քարտուղար՝ Թադէոս Մալէդեան, գանձապահ՝ Ժանօ Ցովհաննէսեան, հաշուապահ՝ Ցարութիւն Համբարձումեան, խորհրդականներ՝ Տիրան Եղնոյեան եւ Ղուոսիկ Զիլինկիրեան: Ընտրուեցաւ նաեւ հաշուեքննիչ չանձնախումբի մը նախագահ՝ Լ. Քէլէչեան, քարտուղար՝ Երամ Փամպուկեան, խորհրդականներ՝ Աստուր Դարբինեան, Կարապետ Ցովսէփեան եւ Ղուոսիկ Գեղեւեան:

Նոյեմբեր 22ին քննուեցան նախկին թաղականութեան հաշիւները, որոնք կանոնաւոր էին:

Ուրախալի երեւոյթ մը եւս.— Նորընտիր թաղականութեան երեք անդամները կը պատկանին նորահաս սերունդին, յոյս ունինք թէ անոնք նախանձախնդրութեամբ պիտի փարին գործին՝ եւ փորձառութիւն ամբարելով պիտի չանան հետզհետէ գրաւել երէցներու տեղը:

ԱՍՏԻԿ ԱՉՃԵԱՆ

ԿԱՆԱՆՁ ՏԵՐԵՒՆԵՐ ՈՐ ԿՐ ԹԱՓԻՆ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Նոյեմբեր 17ին ընկերս Ոսկանն ալ յանձնեցինք օտար հողին: Տարաբախտ ընկերը ծնած էր 1903ին Սեբաստիոյ Գոչհիսար գիւղաքաղաքը, բարեկեցիկ եւ յեզափոխական ընտանիքի մը մէջ: Մանկութենէն տնած յեղափոխական չունչով, չնորհիւ իր հօր Մկրտիչ Քէնտիրեանի, որ Սեբաստիոյ Հ. Ց. Դաշ. նակցութեան գործիչներէն եղած է: Ինչպէս ամբողջ հայ ժողովուրդին՝ Ոսկանին ալ գեղեցիկ մանկութիւնը երկար չի տեւեր: Վրայ կը հասնի 1915ի աղէտը, ուր իր հայրը Սեբաստիոյ առաջին զոհերէն մէկը կ'ըլլայ: Ու Ոսկանը տասիւ 12 տարեկան կը մնայ նորածին եղբօր հետ առանց անօգնական:

Գաղթի ճանապարհին լացերը բռնութեամբ կը խլեն Ոսկանը իր մօր ձեռքէն ու կը տանին իրենց մօտ: Ամբողջ պատերազմի ընթացքին կ'ապրի Ապրիլեան Սեբաստիոյ վիճակուած ոդիսականը:

Զինադադարին փախուստ տալով կը վերադառնայ իր հայրենի գիւղը, ուր հերթաբաշխով մը ազատուած կը գտնէ իր մայրը եւ եղբայրը Գրիգորը:

Հազիւ չունչ առած ահա կը սկսի Քեմալի սարսափը: Դարձեալ գաղթ: 1925ին վերջապէս կը հաստատուի Մարսէյլ: Հազիւ օրուան պատառ մը չոր հացին ճամբան ապահոված՝ 1926ին քանի մը համագիւղացիներով Պուլվար Օտտոյի մէջ կը կազմեն Հ. Ց. Դաշնակցութեան «Վարուժան» խումբը: 1923ին Ոսկանը արդէն Ազգային գաւառականի անդամ էր իբրեւ Պուլվար Օտտոյի երեսփոխան: Եւ Դաշնակցական ամէն գործի մէջ:

Հազիւ բարեկեցիկ վիճակի մը հասած, երբ աւելին պիտի կրնար տալ, ահա հարուածը, — առաւօտուն քալ առողջ գործին կ'երթայ, քանի մը ժամ ետքը ընկեր Ոսկանը ոչ եւս էր:

Այս քանի մը տողերը իբրեւ փունջ մը ծաղիկ իր թարմ հողակոյտին վրայ:

Ա. ԱՐՄԱՂԱՆ

ղար՝ Թադէոս Մալէդեան, գանձապահ՝ Ժանօ Ցովհաննէսեան, հաշուապահ՝ Ցարութիւն Համբարձումեան, խորհրդականներ՝ Տիրան Եղնոյեան եւ Ղուոսիկ Զիլինկիրեան: Ընտրուեցաւ նաեւ հաշուեքննիչ չանձնախումբի մը նախագահ՝ Լ. Քէլէչեան, քարտուղար՝ Երամ Փամպուկեան, խորհրդականներ՝ Աստուր Դարբինեան, Կարապետ Ցովսէփեան եւ Ղուոսիկ Գեղեւեան:

Նոյեմբեր 22ին քննուեցան նախկին թաղականութեան հաշիւները, որոնք կանոնաւոր էին:

Ուրախալի երեւոյթ մը եւս.— Նորընտիր թաղականութեան երեք անդամները կը պատկանին նորահաս սերունդին, յոյս ունինք թէ անոնք նախանձախնդրութեամբ պիտի փարին գործին՝ եւ փորձառութիւն ամբարելով պիտի չանան հետզհետէ գրաւել երէցներու տեղը:

ԱՍՏԻԿ ԱՉՃԵԱՆ

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (66)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՅԼԱՍԵՐԱԾՆԵՐԸ

Դ.

ԿՈՍՏԱՆԵԱՆ ՋԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Մաման, զաւակին ընդվզեցուցիչ կատակներուն որեւէ առարկութիւն, ընդդիմութիւն չէր ըներ, նոյնիսկ թեթեւ ժպիտներով կը քաջալերէր զանոնք, նկատելով որ անոնցմէ հաճոյք, ուրախութիւն կը զգար իր զաւակը, հոգ չէ թէ միամիտ ու արգահատելի արարած մը յարատեւ նշաւակը դառնար այդ խոչտանգումներուն:

Շաբաթը երկու երեք անգամ Մերկեր-եան կուգար, ապարանքին ներքին կեանքը ուսումնասիրելու, անոր նորութիւններուն ծանօթանալու, սեղանը, դինին վայելելու, զուարճանալու, խնդալու: Եւ իրօք, կարելի չէր երեւակայել աւելի զուարճալի ու յատկանշական բաղադրութիւն մը տարբերու, որոնցմով կազմուած էր այդ տան բնակչութիւնը:

Հանրմը, զաւակը, խոհարարուհին եւ Աչօն, բոլորովին անհամեմատ, հակոտնեայ տիպարներ, նկարագիրներու անհուն հակասութիւններ, զիրար գտած հոգ, բախտին մէկ ցաւալի կատակովը, դիչեր ցորեկ յարատեւ չփման մէջ, իւրաքանչիւրը իր ցաւովը տոչորուած, համակուած, ամէն մէկը տարբեր իտէալներու հետամուտ, զիրար հասկնալու, զիրար մխիթարելու բոլորովին անկարող, իրարու վշտերէ, իրարու խենթութիւններէ անտեղեակ, իրենք իրենց մէջ ամփոփուած, խեղճ, ցաւագար, լուսնոտ: Ու ասոնց վրայ աւելցուր Բարթող աղան, իր հրէշային կազմուածքովը, իր զողնալու, կողոպտելու, գիչատելու անդադրում մտասեւեռումով այլանդակցած, տգեղցած իր երկու անհեթեթ էգերուն յաւերժական աղչիկնութեան դատապարտումին վիչտէն, որ երթալով աւելի եւ աւելի կը խածնէր, կը կծկէր, կը հրէ չացնէր անոր մարմինը, եւ Թադէոս աղան, չկշտացող ուտիճ մը, անյագ յարէզ, մարդկային ընկերութեան կուշտին փակած տզրուկ մը, որ սուտ, խրեպատիր աղղասիրութեան մը համբաւին կրթնած՝ աղքատ թաղի մը անարիւն երակները կը ծծէր, եւ մեծափարթամ ապարանքի մը փլատակներուն վրայ կը սլքտար դեռ՝ ճարակ փնտռելով իր ցանկութիւններուն, դիակնախոյղ բորենիի մը պէս:

Երրորդ տարուան կիսուն, տիկինմարկոսեան, Մերկերեանի հետ խորհրդակցութեամբ, հակառակ այս վերջինին քանի մը բանաւոր առարկութիւններուն, վճռականապէս որոչեց տոքթոր անուանել Արշակը:

Այս չիմարութիւնը գործելու իր անյեղլի կամքին առջեւ, վերջապէս տեղի տուաւ Մերկերեան, եւ տոքթոր տիտղոսը այդպէս պաշտօնապէս տրուեցաւ Արշակի, որուն բաւական լուրջ եւ հանդիսաւոր ձեւերով հաղորդուեցաւ այս լրոդութիւնը եւ որ, առանց զարմանքի արտայայտութեան, չատ բնական բանի մը պէս հաւանեցաւ ատոր: Այդ վայրկեանին, ուրեմն, տան մէջ ամէն մարդ պարտաւոր էր տոքթոր անուանել ամբրայն Թոռը, ընդունելով որ դեռ տոքթորութենէ փարատնեերով հեռու էր ան:

Նախ Աչօն կանչուեցաւ առեան, զոր, ինչպէս ըսինք, կը կազմէին Տիկին Մարկոսեան, Թադէոս աղա եւ Տոքթոր Մարկոսեան, եւ որուն ներկայացաւ գաւառացին սրտատրոփ եւ դողդոջուն: Տարիքը կէսէ ի վեր այդ տան մէջ էր ու տակաւին առանկ հանդիսաւոր, պաշտօնական կացութեան մը չէր ենթարկուած: Կեցաւ հեռուն, պատին առջեւ, ծունկ բարեւ, ոտքը ոտքին քով, աչքերը գետնին յառած, յանցաւոր աշակերտի մը կեցուածքովը:

Թադէոս աղա, նախագահի հանգամանքովը, խօսք ուղղեց սպասաւորին եւ ըսաւ.

— Աչօ, բոլորովին անհամեմատ, հակոտնեայ տիպարներ, նկարագիրներու անհուն հակասութիւններ, զիրար գտած հոգ, բախտին մէկ ցաւալի կատակովը, դիչեր ցորեկ յարատեւ չփման մէջ, իրաքանչիւրը իր ցաւովը տոչորուած, համակուած, ամէն մէկը տարբեր իտէալներու հետամուտ, զիրար հասկնալու, զիրար մխիթարելու բոլորովին անկարող, իրարու վշտերէ, իրարու խենթութիւններէ անտեղեակ, իրենք իրենց մէջ ամփոփուած, խեղճ, ցաւագար, լուսնոտ: Ու ասոնց վրայ աւելցուր Բարթող աղան, իր հրէշային կազմուածքովը, իր զողնալու, կողոպտելու, գիչատելու անդադրում մտասեւեռումով այլանդակցած, տգեղցած իր երկու անհեթեթ էգերուն յաւերժական աղչիկնութեան դատապարտումին վիչտէն, որ երթալով աւելի եւ աւելի կը խածնէր, կը կծկէր, կը հրէ չացնէր անոր մարմինը, եւ Թադէոս աղան, չկշտացող ուտիճ մը, անյագ յարէզ, մարդկային ընկերութեան կուշտին փակած տզրուկ մը, որ սուտ, խրեպատիր աղղասիրութեան մը համբաւին կրթնած՝ աղքատ թաղի մը անարիւն երակները կը ծծէր, եւ մեծափարթամ ապարանքի մը փլատակներուն վրայ կը սլքտար դեռ՝ ճարակ փնտռելով իր ցանկութիւններուն, դիակնախոյղ բորենիի մը պէս:

Երրորդ տարուան կիսուն, տիկինմարկոսեան, Մերկերեանի հետ խորհրդակցութեամբ, հակառակ այս վերջինին քանի մը բանաւոր առարկութիւններուն, վճռականապէս որոչեց տոքթոր անուանել Արշակը:

Այս չիմարութիւնը գործելու իր անյեղլի կամքին առջեւ, վերջապէս տեղի տուաւ Մերկերեան, եւ տոքթոր տիտղոսը այդպէս պաշտօնապէս տրուեցաւ Արշակի, որուն բաւական լուրջ եւ հանդիսաւոր ձեւերով հաղորդուեցաւ այս լրոդութիւնը եւ որ, առանց զարմանքի արտայայտութեան, չատ բնական բանի մը պէս հաւանեցաւ ատոր: Այդ վայրկեանին, ուրեմն, տան մէջ ամէն մարդ պարտաւոր էր տոքթոր անուանել ամբրայն Թոռը, ընդունելով որ դեռ տոքթորութենէ փարատնեերով հեռու էր ան:

Նախ Աչօն կանչուեցաւ առեան, զոր, ինչպէս ըսինք, կը կազմէին Տիկին Մարկոսեան, Թադէոս աղա եւ Տոքթոր Մարկոսեան, եւ որուն ներկայացաւ գաւառացին սրտատրոփ եւ դողդոջուն: Տարիքը կէսէ ի վեր այդ տան մէջ էր ու տակաւին առանկ հանդիսաւոր, պաշտօնական կացութեան մը չէր ենթարկուած: Կեցաւ հեռուն, պատին առջեւ, ծունկ բարեւ, ոտքը ոտքին քով, աչքերը գետնին յառած, յանցաւոր աշակերտի մը կեցուածքովը:

Թադէոս աղա, նախագահի հանգամանքովը, խօսք ուղղեց սպասաւորին եւ ըսաւ.

— Աչօ, օղլում, հէլպէտտէ Աստուծոյ փառք կուտաս կոր քի մէկ ասանկ աղէկ, չնորհքով տեղ մը ինկար տէ մարդու պէս կ'ապրիս կոր... հոս ամիրայի տուն է, օղլում, հին էմէքտարները կը սիրուին, կ'օգտէ որ հաւատարիմ ըլլան, ճանկէօնիւլտէն ծառայեն. կը հասկնա՞ս կոր ...

Աչօ գլխովը այո ըսաւ:

— Էֆէնտիդ, չարունակեց Մերկերեան Արշակը ցուցնելով, բաւական զոհ է քենէ, քիչ մը աչքդ բանալու ես, բան սորվելու ես, ինքզինքդ սիրցնելու ես, հա՞մի:

Աչօ գլխովը այո ըսաւ:

— Մինակ, վրայ բերաւ զանճապահը, ասկէց ետքը էֆէնտիդ «տղաս, էֆէնտիս» չպիտի ըսես ...

Հոս, Աչօ վեր նայեցաւ, մարդուկին երեսը, տեսակ մը զարմացմամբ:

— Տոքթոր պիտի ըսես, չարունակեց Մերկերեան, տոքթոր բառը զրեթէ պոռալով:

Գաւառացին, որ կ'երեւայ թէ չէր լսած դեռ այս բառը, հետզհետէ ներկաներուն երեսը նայեցաւ, գուշէ կարծելով որ այն անհաճոյ խաղերէն մէկը տեղի կ'ունենար, որոնց երբեմն կ'ենթարկուէր ինք: Բայց դէմքերուն հանդիսաւոր լրջութիւնը ցրուեց խկոյն իր այս կասկածը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԻԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

յարձակում կը գործէ հունդարականհանրապետութեան դէմ»։

Ինչպէս կը տեսնուի՝ կարեւոր փոփոխութիւններ չեն եղած Հունգարիոյ մէջ։ 1956ի յեղափոխութենէն ի վեր առաջին համազումարն է որ կ'ունենայ Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութիւնը։ Խրուշչեւ ներկայ է ժողովներուն եւ չատ հաւանական է որ խօսք առնէ։ Ուշագրաւ է սակայն այն պարագան՝ որ Կրեմլինի պարագլուխը Ուլբրիխթըն այցելելէ ետք Ամերիկայի մասին իր ըրած յայտարարութիւնները մէջ զուսպ է, իսկ Քատար կը խօսուի այնպէս՝ ինչպէս «պաղ պատերազմի» կողմնակից մը։ Արդ, կը սպասուի Խրուշչեւի յայտարարութիւնները՝ տեսնելու համար թէ Քէմփ Տէյվիտի զագաթը ո՞ւր հասած է։

ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ Գիւղացիներու կուսակցութեան երրորդ համագումարը, որ տեղի ունեցաւ Վարշաւայի մէջ, քուէարկեց քաղաքական բանաձեւ մը, որ կ'ըսէ.— Ժողովրդավար Լեհաստանի մէջ, որ բանուորական եւ գիւղացիական երկիր մըն է, քաղաքական ինքնավար կուսակցութիւնները կան, որոնց քաղաքականութիւնը հիմնուած է ընկերվարութեան կառուցման վրայ եւ կ'ընդունին Լեհական Բանուորական Միացեալ (համայնավար) կուսակցութեան ղեկավարի դերը»։ Բանաձեւը կը զգուշացնէ նաեւ «ջլակոտմեան տարրերը, որոնք մեծ վտանգ մը կը ներկայացնեն բանուորական չարժումին համար»։

ԳՐԱԿԱՆ ԷՆԹԷՐԱԼԻԻ մրցանակին արժանացաւ Անթոան Պլոնտէն «Կապիկ մը ձմեռուան մէջ» վէպին համար։

ՓԱՐԻԶի մէջ բացուեցաւ Արեւմտեան Եւրոպայի Միութեան ժողովը, որ կը համախմբէ հասարակաց Շուկայի եւ Ատոմ Փոխանակութեան Գօտիի անդամները։ Ժողովին մէջ Անգլիա կ'առաջարկէ կամուրջ մը ձգել «Վեց»երու եւ «Եօթ»ներու միջեւ, ինչ որ ուշագրաւ է, քանի որ ցարդ Անգլիան էր մեկուսացած երկիրը։

ԺԸՆԵՒԻ հիւլէական ժողովին մէջ Ամերիկայի, Անգլիոյ եւ Խ. Միութեան ներկայացուցիչները համաձայնեցան յանձնախումբ մը կազմել՝ որ պիտի ուսումնասիրէ ջրածին զէնքերու արգիլման միջազգային հսկիչ մարմնի մը մասնագիտական կարելիութեանց հարցը։

ՄՈՍԿՈՒԱՅի մէջ սկսան ռուսեւպրազիլական բանակցութիւնները՝ առեւտրական փոխանակութիւններու համար։ Առաջին առիթով պրազիլիական պատուիրակութեան նախագահ Տա Սիլվա յայտարարեց թէ համաձայնութեան լուրջ հաւանականութիւններ կան։

ՕՏԱՐ ԵՐԿԻՐՆԵՐՈՒ տնտեսական օգնութեան ծրագրին մէջ՝ յառաջիկայ տարուան համար չորս միլիառ հարիւր միլիոն տոլարի վարկ մը պիտի առաջարկէ Նախագահ Այզընհաուըր՝ անցեալ տարուան մէկ միլիառ 600 միլիոնի փոխարէն։

ՖՐԱՆՍԱՅի եւ Իսրայէլի միջեւ Մշակութային համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ առջի օր, Փարիզի մէջ։ Այս սուհետեւ ֆրանսերէնը առաջին օտար լեզուն պիտի ըլլայ Իսրայէլի մէջ։

ՉԵԽՈՍԼՈՎԱԿԻՈՑ եւ կինէի ներկայացուցիչները Փրակայի մէջ բանակցութիւններ ունեցան, որմէ ետք հրատարակուած զեկոյց մը կը յայտարարէ թէ երկու երկիրներու միջեւ կատարեալ համաձայնութիւն կը տիրէ Միջազգային ներկայ հարցերու շուրջ։ Կողմերը զօրավիղ կը կենան ընդհանուր զինաթափութեան խորհրդային ծրագրին։

ՖՐԱՆՍԱՅի Արտաքին նախարար Քուվ տը Միւրվիլ Դեկտեմբեր չորսին պաշտօնական այցելութիւն մը պիտի տայ Հոլանտա։

ԱԼԺԵՐԻՈՑ մէջ կռիւները միշտ կը շարունակուին, մինչ ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբը կ'աշխատի ելք մը գտնել ստեղծուած կացութենէն։ Արդարեւ, անցեալ շաբաթ զանազան կռիւներու ընթացքին 491 ըմբոստներ սպաննուեցան Ալժերիոյ մէջ եւ 158 ուրիշներ գերի ինկան։ 388 զէնքեր գրաւուեցան։ 66 զինուորականներ սպաննուեցան այս բախումներու ընթացքին։

ԱԻՍՏՐԻՈՑ մէջ հացադործներու գործադուլը չվերջացած՝ մեքենադործները կը սպառնան աշխատանքը դադրեցնել՝ երբ սէնտիֆաներու եւ գործատէրերու բանակցութիւնները արդիւնք չտան։

Այրի Տիկին Վարդանոյշ Փանոսեան եւ զաւակները՝ Գեղամ եւ Աշահիտ, Տէր եւ Տիկին Արտաշէս Փանոսեան (Կ. Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Նորայր Փանոսեան եւ զաւակը՝ Շաքէ, Տէր եւ Տիկին Ճարութիւն Ճովհաննեան եւ զաւակները՝ Արտաւազդ եւ Սօնա (Ամերիկա), Պ. Գամիք Հիւն-քսարաչեան (Կ. Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Արթիւր Շահմիրեան եւ զաւակները՝ Պերճ, Օննիկ, Ռոպէր կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, զաւկին, եղբօր եւ աղգականին՝

ԳՐԻԳՈՐ ՓԱՆՈՍԵԱՆի

մահը, որ տեղի ունեցաւ Նոյեմբեր 27-ին։ Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի Հինգշաբթի Դեկտեմբեր 3ին, ժամը 15·45, Լա Կառէնի գերեզմանատունը, 92, Բիւ ժիւլ Ֆերի։

Մահուզդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել։

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի Սօսէ – Սերոբ խումբին կողմէ, Կիրակի Դեկտեմբեր 6, ժամը 15ին, Քլոշէթի սրահը, 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ։

Ճոխ յայտագիր։

Կը հրաւիրուին ծնողքները։

Մուտքը ազատ է։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

ՀԱՅ - ԲՈՅԺ

ԺՈՂ. ԱՄՍԱԹԵՐԹ ԲԺՇԿՈՒԹԵԱՆ

Խմբագիր՝ Շ. ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Ամսագլխուն լոյս կը տեսնէ Յուլիս – Օգոստոս թիւը (111 – 112), միշտ ճոխ եւ այլազան բովանդակութեամբ.—

Լեարդը աւանդութեան մէջ (Հայ – Բոյժ).— *Մնունդը կ'ազդէ տեսողութեան վրայ* (Տոքթ. Հ. Կուտիս).— *Թութք — մայասըլ* (Փրոֆ. Սարուխանեան).— *Մննդական թունաւորումները* (Տոքթ. Գալուստեան).— *Ի՞նչ գիտէք գարեջուրի մասին* (Տոքթ. Աշճեան).— *Պալար ա – կանջի եւ քիթի մէջ* (Տոքթ. Սիճսիճաթի).— *Մա՞նչ պիտի ծնի թէ աղջիկ* (Քաղհան).— *Մասիս լեռը* (Գուլմասեան).— *Զրահարութիւն* (Տոքթ. Ազատանի).— *Խլիրդը հրեայ կիներու մօտ* (Տոքթ. Շ. Այվազեան).— *Արուեստական սերնդագործութիւն* (Տոքթ. Պանճալի).— *Դաշտանս կտրեցաւ* (Փրոֆ. Ա. Պինէ).— *Ոսկեայ տանաբանեայ* (Տոքթ. Հիւմպէր).— *Վարունգ* (Շ. Նարդունի).— *Արուեստական չնչառութիւն* (Խաչուհի).— *Խնամեցէք ձեր մազերը*.— *Խնդալը դարման*.— *Հաւի եւ հաւկիթի մասին*։

Պատրաստութեան մէջ է Սեպտեմբեր – Հոկտեմբեր թիւը։

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ՊԱՏՄԱՆՆԵՐ.— Տարեկան բաժնեգինը 1500 ֆրանք, արտասահման՝ 2000 ֆրանք, (երկու տարեկանը միաժամանակ վճարողին համար՝ 3750 ֆրանք)։

Դիմել այս հասցէով եւ անունով (գանձումները դիւրացնելու համար՝ ուշադրութիւն ուղղագրութեան)։ —

Ch. Aïvazian
Au journal HARATCH
32, Rue de Trévise, Paris (9e)

PLOMBERIE SANITAIRE
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ
SANI-RAPID
43, RUE DES BLANCS-MANTEAUX
PARIS 4e ARC. 03-05
INSTALLATIONS - RÉPARATIONS

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ԾՆՈՒՆԴ

Տէր եւ Տիկին Հայկազն եւ Մարի Պատուական կը ծանուցանեն իրենց երկրորդ զաւկին՝ ինչպէս եւ Մ. Սարգիսեան իր երկրորդ թոռնիկին Ազնիւ – Լուսինի ծնունդը։

Այս առթիւ նուիրելով Ալֆորվիլի եւ Շաւիլի զպրոցներուն երկու հազարական ֆրանք իր մեծ մայրիկներուն յիշատակին։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՀԻՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԵՏ
ՓԱԿԵՑ�էՔ
ՁԵՐ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

Նոր Տարի
Նոր Ֆրանք
Նոր Բաժնեթուին

Շնորհակալութեամբ.
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀԱՅԱՍՏԷՍ ՀԱՆԴԻՈՒԱՒՈՐ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ
ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս Կիրակի, ժամը 10·30ին, կէս օրէ առաջ, բազմաձայն երգեցողութեամբ հայկական Ս. պատարագ եւ քարոզ պիտի ձայնասփռուի Վատիկանէն։

Միջին ալիք՝ 196 մ., կարճ ալիք՝ 19·84, 25·67, 31·10։

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻՆ

Այրի Տիկին Փառանձեմ Ղազէրեանի մահուան առթիւ, փոխան ծաղկեպսակի, Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օդա – փոխութեան կայանին կը նուիրեն.—

Տէր եւ Տիկին Ժ. Գասապեան երեք հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Եղուարդ Խըտըրեան հազար ֆրանք։

Այրի Տիկին Ժ. Վ. Մեսրոպեան կը նուիրէ տասը հազար ֆրանք ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի բարենպատակ ձեռնարկներուն, իր ամուսնոյն յիշատակին, մահուան տարեդարձին առթիւ։

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. «Շաւարշ Միասաքեան» խումբի վարչութիւնը, կազմակերպած է դասախօսութիւն մը, Շորեք – չաբթի 2 Դեկտեմբեր ժամը 21ին, «Ահրոնեան» ակումբը։

Դասախօս՝ ընկ. Ա. ՔԷՕՍԷԵԱՆ։

Կը հրաւիրուին բոլոր ընկերներն ու համակիրները։

ՎԻԵՆ.— Հ. Ց. Դ. Անի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ ժամը 20·30ին, Ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերոջ ներկայութիւնը պարտաւորիչ է։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. Սարգիս Միհանասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն հետեւեալ խումբերը ժողովի կը հրաւիրէ.—

Քրիստափոր ենթակոմիտէն 5 Դեկտ. Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին։

Հայաստան ենթակոմիտէն 5 Դեկտ., Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին։

Մուրատ խումբը 6 Դեկտ. Կիրակի կէս օրէ ետք ժամը 15ին։

Արամ խումբը 6 Դեկտ. Կիրակի առտու, ժամը 10ին։

Թաթուլ խումբը 6 Դեկտ. Կիրակի առտու ժամը 10ին։

Ակնունի ենթակոմիտէն 12 Դեկտ. Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին։

Համազասպ ենթակոմիտէն 13 Դեկտ. Կիրակի առտու ժամը 10ին։

Վռամեան ենթակոմիտէն 13 Դեկտ. Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին։

Զաւարեան ենթակոմիտէն 19 Դեկտ. Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին։

Ընկ. Կարօ խումբը 20 Դեկտ. Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին։

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական հաւաքոյթը, այս Շորեք – չաբթի գիշեր, ժամը 21ին, Քատէի սրահը։ Վիճաբանական.— Միջին սերունդին գործադրած գրական եւ բարոյական կողմերը։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐի
Գեղարուեստական գերեզոյթը
ՄԱՐՏ 27ԻՆ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ Շ. Մ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ
Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս
SALONS de L'ALHAMBRA, 340 Bd. Chave
կը մասնակցին երկու մեծ նուագախումբեր՝
ROBERT GONZALIS
Իսկ ժամը 2էն ետք՝
GUS BERTHO
(Մասնաւոր արտօնութեամբ Սալօն Սէն – Լուիի)
Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել կանխաւ՝
ՆԱԶԱՐԵԱՆ ՐԱՖՖԻ, 37 Բիւ տէ Տօմինիքէն (Պառ)
ՕՀԱՆԵԱՆ ԺԱՆ, 34 Պուլվ. Տէ Կրան Փէն (Սէն Լու, Պառ)

Հայկական Տօներ ու
Հայկական Նուէր
Հայ Երգը
ՂԵԿԱՎԱՐ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ
Սիփան - Գոմիտաս
ՆՈՐ ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՍԱԼ
Դիմել Յառաջին եւ գրատուն Հրանտ – Սամուէլ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ
3
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
JEUDI
3 DÉCEMBRE
1 9 5 9

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8662 35EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4463

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՑ ԿՈՒՍԱԿՑԱԿԱՆ ՀԱՄԱԴՈՒՄԱՐԻՆ ՄԷՋ

ԽՐՈՒՇՁԵԻ ԿԸ ԽՕՍԻ ՏԸ ԿՈԼԻ ՄԱՍԻՆ

ԾԱՆՐ ՑԱՐՁԱԿՈՒՄՆԵՐ ԱՏԸՆԱՒՈՒԸՐԻ ԴԷՄ

Ինչպէս կը սպասուէր, Ա. Միւրթեան վարչապետ Խրուշչեւ Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութեան եօթներորդ հա – մագումարին մէջ ճառ մը խօսեցաւ: Շեշտելէ ետք թէ Մեծերու ժողովին պէտք է անդրադառնալ տրամաբանական ձեւով եւ նկատի առնելով միւս ժողովականնե – րու փափաքները, Խրուշչեւ ըսաւ .—

« Այն պարագան՝ թէ Նախագահ տը Կոլի հետ իմ հանդիպումս որոշուած է Մարտ 15ին՝ երբեք չի նշանակեր որ Մեծերու ժողովը այդ թուականէն առաջ չի կրնար ըլլալ: Արդարեւ, կառավարու – թեանց ղեկավարներու հանդիպումը տեղի կրնայ ունենալ իմ Ֆրանսա այցելու – թենէս առաջ: Բայց Զօրավար տը Կոլ կ'ուզէ կարծիքի փոխանակութիւններ ունենալ՝ նման ժողովէ մը առաջ: Այդ փափաքը հասկնալի է: Մենք կը հասկնանք եւ ուշադրութիւն կ'ընծայենք անոր : Թերեւս, նման տեսակցութիւն մը կարենայ նպաստել Մեծերու ժողովին »:

Կրեմլինի պարագլուխը աւելցուց թէ բոլոր տարակարծութիւններու համար անհրաժեշտ էր տրամաբանական լու – ծումներ գտնել. «ահա թէ ինչո՞ւ նկատի պէտք է առնել միւսներու առաջարկնե – րը»:

ԱՏԸՆԱՒՈՒԸՐԻ ԴԷՄ

Արեւմտեան Գերմանիոյ Վարչապետը այս անգամ ալ չէր մոռցուած Խրուշչեւի ճառին մէջ: Ըսելէ ետք թէ Ատընաուըր կը խառնուի Արեւմտեան Պերլինի հար – ցին, «հարց մը՝ որ իրեն հետ կապ չու – նի », Խրուշչեւ գերման Վարչապետին մէկ ճառը յիշելով յայտարարեց թէ «ան – միջական լուծումի սպասող ամէնէն կա – րեւոր հարցը ղինաթափութիւնն է »: Եւ աւելցուց .— Ես ալ կը մտածեմ թէ այս հարցը ամէնէն կարեւորն է եւ զոհունա – կութեամբ կը նշեմ այն պարագան՝ թէ Վարչապետը վերջապէս հասկցած է ..:

Այսուհանդերձ, Խրուշչեւ քննադատեց Արեւմտեան Գերմանիոյ Վարչապետը, ը – սելով թէ ան կ'ուզէ ղինաթափութեան հարցը կապել գերմանական հարցին լուծ – ման. «արդարեւ, աւելցուց Խրուշչեւ , Ատընաուըր գերմանական հարցի լուծում ըսելով կը հասկնայ Արեւելեան Գերմա – նիոյ ընկերվարական վարչակարգին վե – րացումը, որմէ ետք ան պիտի միայն Ա – րեւմտեան Գերմանիոյ »: Այնուհետեւ , Խորհրդային Վարչապետը սկսաւ ծանր յարձակումներ գործել Ատընաուըրի վը – րայ, որ «անկարելին կը փորձէ՝ Ա. Մի – ութեան եւ Արեւմտեաններու յարաբե – րութեանց բարելաւումը արգիլելու հա – մար »:

« Այդ ձեւով, ապերախտ գործ մը կը տեսնէք, Պարոն Վարչապետ, չըսելու համար՝ անարժան որդ մը» բացագան – չեց Խրուշչեւ: «Եթէ Ատընաուըրի հա – ւատք ընծայենք՝ Ա. Միւթիւնն է որ պատճառ դարձաւ Բ. Աշխարհամարտին եւ ոչ թէ նացի Գերմանիան» ըսաւ Խր – րուշչեւ, աւելցնելով թէ Մոսկուա երբեք պիտի չընդունի Արեւելեան Գերմանիոյ լուծարքը խնդրոյ առարկայ դարձնել : Ա. Միւթեան Վարչապետին ճառին մը – նացեալ մասը, «լենինիզմ»ի փառաբա – նութիւնն է, որուն գլխաւոր կէտերը հե – տեւեալներն են .—

Մեծերու ժողով.— Ա. Միւթիւնը չէ հրաժարած Մեծերու ժողովը կարելի է –

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՏԸՆԱՒՈՒԸՐ. "ՅՈՅՍԻ ԵՒ ՎՏԱՆԳԻ ՇՐՋԱՆ ՄԸ Կ'ԱՊՐԻՆՔ"

ԿԱՐԾԻՔԻ ՓՈԽԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՏԸ ԿՈԼԻ ՀԵՏ

Ֆրանքեւերմանական հանդիպումին առաջին օրը յատկացուած էր կարծիքի փոխանակութեանց: Վարչապետ Ատըն – աուըր եւ Նախագահ տը Կոլ քննեցին մի – ջազգային ներկայ կացութիւնը, այնպէս՝ ինչպէս կը ներկայանայ դիւանագիտա – կան յառաջիկայ հանդիպումներէն առաջ:

Ուշագրաւ է այն պարագան՝ որ երկու երկիրներու միջեւ տարակարծութիւնները չկան եւ աշխատանքները կը տարուին Ա – րեւմուտքի զօրացման հարցը նկատի առ – նելով :

Առաջին օրուան խօսակցութիւններուն մէջ կարեւոր տեղ մը յատկացուած էր Ատլանտեան Ուխտին: Այս մասին, Վար – չապետը վճռական յայտարարութիւններ ըրած էր արդէն Օրլիի օդակայանին մէջ:

Ինչպէս գրած էինք, Վարչապետ Ատըն – աուըր Օրլի հասաւ Արտաքին Նախարար Ֆոն Պրենթանոյի ընկերակցութեամբ : Օդակայանին մէջ հիւրերը դիմաւորուե – ցան Տըպրէի եւ Քուվ տը Միւրվիլի կող – մէ :

Վարչապետ Տըպրէ, բարիգալուստի ճառ մը խօսելով, յայտարարեց.— «Գեր – մանիոյ եւ Ֆրանսայի միջեւ տարիներէ ի վեր սկսուած գործը հետզհետէ աւելի հաստատուն հիմերու վրայ կը դրուի: Այդ ճիգը երկու ազգերու ղեկավարները կը մղէ միասնականութեան՝ բոլոր մեծ հարցերու մէջ :

« Քանի մը օր առաջ, Սթրազպուրկի մէջ, այսինքն հասարակաց մեր սահմա – նին մօտ, Զօր տը Կոլ ճառ մը խօսեցաւ, անգամ մը եւս միակամութեան եւ հա – սարակաց քաղաքականութեան մը վրայ դնելով իր չեչտը: Այդ կամքն է, որ մենք կ'արտայայտենք, այդ քաղաքականու – թիւնն է, որ կը վարենք ...»:

Տըպրէի պատասխանելով, Վարչապետ Ատընաուըր ըսաւ.— « Շատ ուրախ եմ, Փարիզ, Ֆրանսա դալով՝ Նախագահ տը Կոլի եւ Ֆրանսական կառավարութեան հետ չարունակելու համար այն յարաբե – րութիւնները՝ որոնք կանոնաւորաբար կը պահենք, յուսալով թէ անոնք կը նպաս – տեն մեր ժողովուրդներու բարելաւման :

« Ցոյսի եւ վտանգի չրջան մը կ'ապ – րինք: Քաջութիւնը անհրաժեշտ է՝ այդ վտանգը դիմագրաւելու համար :

« Գերման ժողովուրդը զոհունակու – թեամբ լսեց Զօր տը Կոլի Սթրազպուրկի ճառը, ուր կը չեչտէր թէ պատմութիւնը կ'ուզէ որ մեր երկու ժողովուրդները եղ – բայրօրէն միանան: Զօրավար տը Կոլ խօսեցաւ մեր ժողովուրդներու սերտ գործակցութեան մասին: Ես համաձայն եմ: Մենք այդ բանը պէտք է ընենք մեր ժողովուրդներուն համար , աշխարհի՛ն համար: Իրարու դէմ լարուած չրջանէ մը ետք՝ իրարու ձեռք տալու չրջանը ե – կած է:

« Մեր երկրամասի ազատ ժողովուրդ – ներուն հետ՝ պիտի աշխատինք ազատ Եւ – րոպայի համար: Այդ ձեւով, պիտի զօ – րացնենք նաեւ Ատլանտեան Ուխտը : Այս քանի մը օրերու ընթացքին, պիտի խօ – սինք մեր մտահոգութիւններուն, մեր յոյսերուն մասին, աշխատելով խաղա – ղութեան եւ ժողովուրդներու բարօրու – թեան համար »:

Երեքշաբթի կէսօրին Նախագահ տը Կոլ ճաշի հրաւիրած էր Վարչապետ Ատըն – աուըրը, իսկ Ֆոն Պրենթանօ իր Ֆրան – սացի պաշտօնակիցին հիւրն էր: Խօսակ – ցութիւնները սկսան հացի սեղանին չուրջ եւ չարունակուեցան կէսօրէ ետք :

Չորեքշաբթի, խօսակցութիւնները ա – ւելի հիմնական բնոյթ մը ունէին : Ժամը 10 – 30 Նախագահն ու Վարչապետը խորհրդակցեցան, որմէ ետք Ֆրանսացի եւ գերմանացի մասնագէտներու ընկե – րակցութեամբ ճաշեցին :

Խօսակցութիւնները վերսկսան ժամը 16ին:

Բացի Ատլանտեան Ուխտէն, տը Կոլ – Ատընաուըր հանդիպումի օրակարգին վը – րայ կը դնուին նաեւ Մեծերու ժողովի պատրաստութիւնները, Գերմանիա եւ մասնաւորապէս՝ Արեւմտեան Պերլինի հարցը: Կարգ մը թերթերու համաձայն՝ Պերլին կուգայ առաջին դէմ վրայ , բայց այս մասին ցարդ պաշտօնական յայտա – րարութիւն մը չէ եղած :

× Անդրադառնալով տը Կոլի այն յայ – տարարութեան՝ թէ ի՞նչ պիտի ըլլայ հիւլէական ռումբ չունեցող երկիրներու դիրքը՝ ունեցողներուն հանդէպ, գերման կառավարութեան բանբեր Ֆոն Էքարթ յայտարարեց թէ ստեղծուած է կացու – թիւն մը, որուն գոյութիւնը կարելի չէ ժխտել :

Վարչապետ Ատընաուըր կը պնդէ, ը – սաւ Ֆոն Էքարթ, թէ անհրաժեշտ է լու – ծում մը գտնել ղինաթափութեան հար – ցին. հիւլէական ղինաթափութիւնը պէտք է կապել դասական ղինաթափութեան :

Չեմ կարծեր թէ առանց հիւլէական ղի – նաթափութեան՝ կարելի է նման երթորդ ուժ մը ստեղծել, որ հաւասարի հսկայա – կան երկու ուժերուն: Հետեւաբար , ա – ւելցուց բանբերը, երբ ղինաթափութեան ծրագիրը չյաջողի՝ Ատլանտեան Ուխտի երկիրները պէտք է ղինել հիւլէական կազմածներով :

Օր ը Օրէն

ՄՈՒՀԱՒԼԷՊԻՆ ՎՐԱՅԷՆ

— Ասանկ սմանչելի՛, ասանկ հրաշա – լի՛՛, ասանկ փառաւո՛ր առիթ՝ միլիոն – ներ ծախսէիմ՝ ձեռ ձգած չէիմ կրնար ըլլալ··· Եթէ այս անգամ ալ չօգտուիմ, ա՛լ ես այս ազգէն յոյսս բոլորովին պիտի կտրեմ եւ պիտի հաւատամ մեր վարժա – պետին, որ ըսաւ տարի է գլուխս կը տա – ւի թէ «մեր ազգը բա՛ն մըն ալ ըլլալիք չունի, որովհետեւ առիթները կուգան իր աչքին առջեւէն կ'անցնին կ'երթան, բայց խելք չըներ որ անոնցմէ մէկուն օձիքէն բռնէ···» Իրա՛ւ կ'ըսեմ, եթէ ասս առիթէն ալ չօգտուիմ, մեր վրայէն գիծը ֆաշէ:

— Բաւական ճոռողեցիր, բայց, տա – կաւին, բան մը չհասկցայ ··· Ի՞նչ ա – ռիթ··· Ծառերէն ոսկի կը թափի, չե՞ս ժողովեր··· Կամ մեզի թագաւորութիւն տուող կայ, բայց մենք գլուխնիս անդի՞ն դարձուցեր ենք ···

— Ատոր պէս բան մը ··· Չիմակուըենք շարժելու ենք, շատ ժամանակ չկայ ··· Միայն երեք շաբաթ ··· Դուն ֆուկինենե – րուդ ոտէն ֆաշէ, ես ալ իմինիներուս մազէն ֆաշեմ եւ ···

— Սա պատահելիքին աճուռը տաս , գէշ չես ըներ ···

— Կը ներես, մոռցայ որ շուտ խօսք հասկցող մէկը չէիր··· Լա՛ւ, ըսեմ ··· Լրագիրներէն չիմացա՞ր որ Նախագահ Այզընհաուըր Անգարա պիտի երթայ , ե – կող ամիս ···

— Այո՛, ատանկ լուր մը իմացայ՝ զո – ֆանչէս ··· Բարի ճանապարհ իրեն ··· Բարով երթայ, բարով գայ··· Ի՞նչ կայ, հարսնի՞ֆ կայ, բա՞ն մը կայ··· Ո՞ր գա – զանին տղան է կարգուողը ···

— Ի՛նչ հարսնիֆ, եղբայր··· Գործ կայ ··· Չէ՞ որ Զատիկին ատենները կամ Մայիսին, մեծ ժողով մը պիտի գումա – րեն, Մոսկոփին հետ ···

— Իրա՞ւ, ատկէ ալ լուր չունէի··· Ի՞նչ ժողով է··· Մարդ Մոսկոփին հե՞տն ալ ժողովի կը ցստի եղեր··· Մեղա՛յ ···

— Եղբայր, ատ մեծ ժողովէն ետ, ա՛լ ամէն խնդիր կարգադրուած պիտի ըլլայ ··· Բայց մեր Նախագահը հաշիւ ըրեր է որ եթէ ֆանի մը բարեկամներ ալ տես – նէ, այդ ժողովէն առաջ, գէշ բան մը ը – րած չըլլար··· Անանկ որ ···

— Օ՛, ըսել է որ Թո՞ւրքն ալ բարեկամ է, հիմա ··· Չէի գիտեր :

— Նո՛ր բարի լոյս··· Հիմա ըսելիքս աս է — եթէ մենք խելացի ազգ ըլլանք, կ'երթանք Նախագահէն կը խնդրենք որ սա Թուրքին ձեռէն եօթը նահանգները առնէ եւ մեզի տայ··· Ամերիկան իրենց ասչափ դրամ տուաւ, ի՞նչ կ'ըլլայ եղեր եթէ այդ հողերը ետ տան··· Նախագա – հին ոտքը կ'իյնանք եւ կը խնդրենք իրմէ որ իրեն ի պատիւ տրուելիք հացկերոյ – թին, *մուհալէպին* եւ սուրինին մէջտեղ – ուանքը, առիթը գտնէ եւ կամացուկ մը մեր վրայօք խօսք բանայ ···

— Եւ ի՞նչ ըսէ ···

— Թող ըսէ որ «աս անարդարութեան վերջ տուէք եւ սա Հայերուն հողերը ի – րենց վերադարձուցէք ...»:

— Անոնք ալ կը վերադարձնե՞ն :

— *Ճանը՛մ*, ինտո՞ր կրնան «չէ» ըսել·· երբ տունդ եկող հիւրը՝ ծառայութիւն մը խնդրէ, կը մերժե՞ս··· Մարդկութիւն ըսուածը աս աշխարհիէն վերցե՞ր է···

— Ուրեմն, Նախագահը ալ ուրիշ ցաւ, հոգ չունի եւ մեզմո՞վ պիտի զբաղի :

— Ատանկ մի՛ ըսեր, եղբայր: Մենք ալ աս Արեւմուտքցիներուն հագուստն կըռ – ուեցա՞նք թէ չկռուեցանք··· Նոյեմբեր 11ին, ճիշդ 41 տարի եղաւ որ վարձա – տրութեան կը սպասենք··· Քառասունը – մէկ տա՛րի··· Ալ կը բաւէ ···

— Բարեկա՛մ, մտիկ ըրէ··· Իրաւ է որ շատ խօսք հասկցող մէկը չեմ, լրագիր ալ չեմ կարդար, բայց մէկ բանի խելքս շատ լաւ կը հասնի ···

— Վա՛յ, դո՞ւն ալ խելք ունիս եղեր···

— Աս աշխարհիին մէջ ո՛չ մէկ ազգ Թուրքին հետ գէշ մարդ կ'ըլլայ՝ մեզի հետ աղէկ ըլլալու համար ··· Ո՛չ մէկ ազգ Թուրքին սիրտը կը կոտրէ, Հայուն սիրտը շինելու համար ··· Աս ըսածս ա – կանջիդ օղ ըրէ ···

— Ըսել է, աս առի՞թն ալ փախցու – ցիմ··· Վա՛յ ինձ, վա՛յ ինձ, վա՛յ ինձ ···

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ ՕՐ Ֆրանսայի մէջ մէկ միլիոն հոգի գործադուլի մէջ էին, որոնց կարգին՝ Թղթատարները (մասնակի) , աղբահաւաքները, Թանգարաններու եւ հանրային պարտէզներու պաշտօնեանե – րը, մեռելաթաղները, քաղաքապետա – րաններու, նախարարութեանց, ոստիկա – նատուներու պաշտօնեաները եւն :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ Վարչա – պետ Ատընաուըր, Արտաքին Նախարար Ֆոն Պրենթանոյի հետ պաշտօնական այ – ցելութիւն մը պիտի տայ Հոմ՝ Յուն – ուար 19 – 22ին: Երկու երկիրներու ղե – կավարները խորհրդակցութիւններ պիտի ունենան հասարակաց հարցերու չուրջ :

ՀԱՄԱՑՆԱՎԱՐ ՉԻՆԱՍՏԱՆԻ ղեկա – վարները, որոնց կարգին՝ Մաօ Ցէ Թունկ (կուսակցութեան ընդհանուր քարտու – ղար), Լիւ Շաօ – Շի (Հանրապետու – թեան Նախագահ) եւ Զու Ան Լէ (Վար – չապետ), քանի մը օրէ ի վեր փեքինէն կը բացակային: Ցարդ յայտնի չէ թէ ո՞ւր գացած են :

ԱՆԳԼԻՈՑ Արտաքին նախարար Սելվին Լօյտ պաշտօնապէս յայտարարեց թէ Մեծն Բրիտանիա եւ Արաբ Միացեալ Հանրապետութիւնը որոշեցին վերսկսիլ դիւանագիտական իրենց յարաբերու – թիւնները, որոնք ընդհատուած էին երեք տարիէ ի վեր, երբ Ֆրանքեւերմանա – կան միջամտութիւն մը եղաւ Սուէզի մէջ:

ԵՐԵՒԱՆԻ ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Այսպէս, պարսկա – թրքական տիրապետութեան ամբողջ շրջանին, աւերում – ներ կրելով պարբերաբար, Երեւան զբաղուեցաւ մեծ եւ բարեկարգ քաղաք մը դառնալու կարելիութիւններէն : Օտար ճանապարհորդներ ու մատենագիրներ, որոնք այցելած են Երեւան, պարսկական տիրապետութեան տակ գտնուած խանական այդ քաղաքը կը նկարագրեն՝ վկայելով որ յետամնաց, նեղ ու մութ, ծուռումուռ փողոցներով, փոշոտ, ցեխոտ, աղտոտ ասիական քաղաք մըն էր կաւաչէն տուներով, խմելու ջուրէ զրկուած, տարափոխիկ հիւանդութիւններով կոտորակուած :

Պարսկական ամբողջ տիրապետութեան շրջանին՝ Երեւան քիչ – շատ նը – շանակալի բարգաւաճում ցոյց կուտայ միայն ԺԹ. դարու առաջին քառորդին, երբ կը բարեկարգուին ոռոգման առուները (Դալմա, Աբուհայաթ, Մամռի եւայլն), կը բացուին նոր այգիներ, կ'ընդարձակուին բանջարանոցները եւ պարտէզները : Քաղաքին չուկային ու կրպակներուն մէջ կը վաճառուին թարմ կամ չոր պտուղներ, ըմպելիներ, բամպակ, հացահատիկ, բանջարեղէն, առտնին գործածութեան յատուկ առարկաներ, գորգեր, տարատեսակ գործուածքներ, անասուններ, քարաղ, եւայլն : Երեւան մանաւանդ կարեւորութիւն մը կը ստանայ իբրեւ առեւտրական գլխաւոր կայաններէն մէկը Ռուսաստանի եւ Պարսկաստանի միջեւ, այլ մանաւանդ տարանցիկ (բրանզիթ) առեւտուրի նշանաւոր հանգրուան : Քաղաքին տնտեսական կեանքին մէջ՝ առեւտուրէն զատ կարեւոր դեր մը կը կատարէին արհեստագործութիւնը, այգեգործութիւնը եւ բանջարամշակութիւնը :

Քաղաքը չունէր որեւէ յատակագիծ : Լաբիւրինթոս մըն էր ծուռումուռ նեղ փողոցներու : Ճարտարապետական տեսակէտով՝ յիշատակութեան արժանի վայրերն էին բերդը, խանին պալատը, քանի մը եկեղեցի եւ մզկիթ, իսկ բերդին դիմաց՝ Հրազդան գետին վրայ նետուած կամուրջը :

1826 – 1828 Թուականներուն սկսած ռուս – պարսկական պատերազմէն ետքը, որ կը վերջանայ ռուսական զէնքերու յաղթանակով, արեւելեան Հայաստանը կը միացուի Ռուսաստանի : Այդ պատերազմի ընթացքին՝ 1827 Հոկտեմբեր մէկին, Երեւան կ'ազատագրուի ռուսական բանակին կողմէ, որու կ'օժանդակէին Հայերը, եւ կը դառնայ կեդրոն՝ նախ Հայկական Մարզի (1828), յետոյ Երեւան գաւառի (1840) :

Պարսկական լուծէն ազատագրուելէ ետք՝ Երեւան փրկուեցաւ նաեւ Թուրքիոյ եւ Պարսկաստանի միջեւ կռուախնճոյր դառնալէ : Տնտեսական տեսակէտով՝ կը սկսի յառաջդիմել 60 – 70ական Թուականներուն, յառաջդիմութիւն մը որ կը շարունակուի մինչեւ առաջին համաշխարհային պատերազմը : 80ական Թուականներուն՝ տնտեսական յառաջդիմութիւնը չէր կրնար անշուշտ կարեւորութիւն ներկայացնել, քանի որ բնակչութիւնը 15·000էն աւելի չէր դեռ (1887) :

ԺԹ. դարուն, 90ական Թուականներէն սկսեալ, տնտեսական ու մշակութային յառաջդիմութիւնը տեղի կ'ունենայ աւելի արագ : Տեղական գիւղատնտեսական հում արտադրութիւնը (խաղող, բամպակ, հացահատիկ) մղում կուտայ արդիւնաբերական հիմնարկութեանց կազմութեան, Շուստովի, Սարաջեւի եւ այլոց կողմէ բացուած գինիի եւ կոնեակի գործարաններու, բամպակազտիչ ձեռնարկութեանց, ջրաղացներու, ներկատուներու, դինգերու (ձաւար չինելու սանտ), նոյնիսկ առաջին մեքենագործարանին : Սակայն այս հիմնարկութիւնները, Շուստովի գինիի եւ կոնեակի գործարանէն զատ՝ որու արտադրութիւնը համաշխարհային հռչակ կը ստանայ, կը գործէին ձեռքի աշխատանքի վրայ՝ իբրեւ մանր ձեռնարկութիւններ : Գաղափար մը կազմելու համար անոնց արդիւնքներուն չափին մասին, կը բաւէ արձանագրել որ 1912ին 847·7 հազար ռուբլիի կը բերէր կատարուած աշխատանքը, վեց հարիւր հազար ռուբլին՝ ըմպելիներու յատուկ :

ԺԹ. դարուն, 50 – 60ական Թուականներուն, կը ծրագրուի յատակագծել Երեւան քաղաքը, եւ ըստ յատակագծի՝ կը բացուին քանի մը փողոցներ, — Աստաֆեան (այժմ՝ Աբովեան), Նահանգական (այժմ՝ Նալբանդեան), Բեհբութով (այժմ՝ Սվերդլով), Թարխանով (այժմ՝ Կնունեանց), եւայլն : Կը հիմնուի Անդրկովկասեան գրօսայդին (այժմ՝ 26 Կոմիսարներու այգի) :

Ի՞ՆՉ Կ'ԱՆՑՆԻ ԿԸ ԴԱՌՆԱՅ ԼԵՀԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Երեւակայեցէք որ, նստած էք պերճաշուք պանդոկի մը ճաշասրահը, մինչ դաշնակահար մը կը նուագէ իմպերիալիստական եւ կապիտալիստական երգերու «փօ –փուրի» մը :

Ձեր շուրջ, պարզ սանտրուածքով կիներ նստած են իրենց պզտիկ սեղաններուն առջեւ եւ զրոյց կ'ընեն բաժակ մը թէյով :

Տեսարանը, մէկ քանի փոփոխութիւններով, կրնար ըլլալ նաեւ անգլիական « փի – ռում » մը (թէյասենեակ), կամ նման կեդրոն մը Մանհաթթանի մէջ : Բայց, ոչ Լոնտոն կը գտնուինք եւ ոչ ալ Նիւ Եորք, այլ խորհրդային մեծա –

ներու այդի) :

Մինչեւ Ռուսաստանին միանալը՝ Երեւանի մէջ գոյութիւն ունէին հոգեւոր անշուք ուսումնարաններ, որոնք կը գոր – ծէին եկեղեցիներուն եւ մզկիթներուն կից : Ապա ԺԹ. դարու երկրորդ կէսէն սկսեալ՝ կը բացուին աշխարհական դպրոցներ, ատոնց կարգին՝ մանչերու գիմնազիոնը, օրիորդաց գիմնազիոնը եւ ուսուցչական սեմինարիան : 60ական Թուականներէն սկսեալ՝ Երեւանի մէջ կը կազմուին Թատերախումբեր, որոնք ընդմիջարար կուտան ներկայացումներ :

Բայց եւ այնպէս Երեւան կը մնար առանձին արդիւնաբերութեան, մանր ձեռնարկութեանց եւ այգեգործութեան քաղաք մը, նեղ եւ աղտոտ փողոցներով, բնակչութեան մեծ զանգուածը անգրագէտ : Առաջին համաշխարհային պատերազմի հետեւանքով՝ բովանդակ Հայաստանի հետ կը քայքայուի Երեւանի տնտեսութիւնն ալ : Բնակչութիւնը կը մատնուի ծայրայեղ աղքատութեան, սովի եւ մահացութեան : 1918 – 1919 Թուական – ներուն, Երեւանի մէջ համաճարակ հիւանդութիւնները, սովին հետ մեծ թիւով զոհեր խլեցին բնակչութենէն : 1919ին Երեւանի մէջ, սովէն ու համաճարակներէն մեռնողներուն թիւը կը հասնի 14 հազարի :

Այստեղ կը վերջանայ Երեւանի պատմութեան առաջին գլուխը :

Թ. ՅԱԿՈԲԵԱՆ

դոյն արբանեակին մեծագոյն քաղաքը : Եւ մինչ վարչապետի պերճագեղ պանդոկի զուարթ երաժշտութիւնը շատ հեռու է մնացեալ քաղաքը ներկայացնելէ, այսուհանդերձ, յառաջդիմութեան կարեւոր խորհրդանշան մըն է :

×

Համայնավարութեան եւ « Արեւելքի մեծ գոյր արջ»ին շուրջ կատակները, Լեհերուն խօսակցութեան ամէնէն հարուստ նիւթերն են : Այս ժողովուրդը թէեւ վտանգաւոր, բայց հաստատ կերպով յաջողեցաւ նստիլ հրաբուխի եզերքը, 1956էն, երբ ժողովուրդէն սիրուած Վլատիսլաւ Կոմուլքան եկաւ իր քաղաքական պերեզմանէն եւ համայնավար կուսակցութեան առաջին քարտուղար ու կառավարութեան պետ եղաւ : Կոմուլքայի հրաբուխը, կը բաղկանայ՝ գրեթէ հաւասար համեմատութեամբ, պայթուցիկ երկու նիւթերէ, որոնցմէ ամէն մէկը պիտի կրնար վերջակէտ դնել արեւմտեան ձեւի համայնավարութեան լեհական հմայիչ փորձին :

×

Այս տարբերէն առաջինը՝ մնայուն այն սպառնալիքն է, թէ չըլլայ որ այստեղ գոյութիւն ունեցող ազատութեան այս փոքր մասնիկը չափէն շատ երեւի Ռուսերուն, որոնց՝ այս երկիրը հակակշռելու բացարձակ ուժը՝ ոչ իսկ մէկ վայրկեան կրնայ կասկածի տակ դրուիլ : Երկրորդ տուեալը այն է որ, չըլլայ թէ՝ լեհացիք որոշեն որ ազատութեան այս փոքր մասնիկը, իրրեւ փոքրիկ մասնիկ մը գինիի, գինովցնելու համար անբաւարար է եւ աւելին ուզեն : Թէ առաջին եւ թէ երկրորդ պարագային՝ ամբողջ երեք տարի տեւած անկայուն հաւասարակշռութիւնը պիտի խախտի : Եւ արդիւնքը՝ աղիտաբեր պիտի ըլլայ :

Բայց, այսօր այնպէս կը թուի թէ ուժերու հաւասարակշռութիւնը բաւական հաստատուն է : Դժուար չէ արեւմտեան ձեւի ազատութեանց նշանները չտեսնել կամ աւելի ճիշդ, դժուար է զանոնք չը – տեսնել :

×

Առաջին նշանը, լեհացիներու անհաւատալի տրամադրութիւնն է անվերջ եւ հրապարակային կատակներու համար, դոյն արբանեակին մեծագոյն քաղաքը : Եւ մինչ վարչապետի պերճագեղ պանդոկի զուարթ երաժշտութիւնը շատ հեռու է մնացեալ քաղաքը ներկայացնելէ, այսուհանդերձ, յառաջդիմութեան կարեւոր խորհրդանշան մըն է :

×

Համայնավարութեան եւ « Արեւելքի մեծ գոյր արջ»ին շուրջ կատակները, Լեհերուն խօսակցութեան ամէնէն հարուստ նիւթերն են : Այս ժողովուրդը թէեւ վտանգաւոր, բայց հաստատ կերպով յաջողեցաւ նստիլ հրաբուխի եզերքը, 1956էն, երբ ժողովուրդէն սիրուած Վլատիսլաւ Կոմուլքան եկաւ իր քաղաքական պերեզմանէն եւ համայնավար կուսակցութեան առաջին քարտուղար ու կառավարութեան պետ եղաւ : Կոմուլքայի հրաբուխը, կը բաղկանայ՝ գրեթէ հաւասար համեմատութեամբ, պայթուցիկ երկու նիւթերէ, որոնցմէ ամէն մէկը պիտի կրնար վերջակէտ դնել արեւմտեան ձեւի համայնավարութեան լեհական հմայիչ փորձին :

×

Այս տարբերէն առաջինը՝ մնայուն այն սպառնալիքն է, թէ չըլլայ որ այստեղ գոյութիւն ունեցող ազատութեան այս փոքր մասնիկը չափէն շատ երեւի Ռուսերուն, որոնց՝ այս երկիրը հակակշռելու բացարձակ ուժը՝ ոչ իսկ մէկ վայրկեան կրնայ կասկածի տակ դրուիլ : Երկրորդ տուեալը այն է որ, չըլլայ թէ՝ լեհացիք որոշեն որ ազատութեան այս փոքր մասնիկը, իրրեւ փոքրիկ մասնիկ մը գինիի, գինովցնելու համար անբաւարար է եւ աւելին ուզեն : Թէ առաջին եւ թէ երկրորդ պարագային՝ ամբողջ երեք տարի տեւած անկայուն հաւասարակշռութիւնը պիտի խախտի : Եւ արդիւնքը՝ աղիտաբեր պիտի ըլլայ :

Բայց, այսօր այնպէս կը թուի թէ ուժերու հաւասարակշռութիւնը բաւական հաստատուն է : Դժուար չէ արեւմտեան ձեւի ազատութեանց նշանները չտեսնել կամ աւելի ճիշդ, դժուար է զանոնք չը – տեսնել :

×

Առաջին նշանը, լեհացիներու անհաւատալի տրամադրութիւնն է անվերջ եւ հրապարակային կատակներու համար,

ԿԵՂԾ ՀԱՆՁԱՐՆԵՐ

ԺԱ.

— Գիրքս նոր դարաշրջուխ մը պիտի բանայ մեր գրականութեան մէջ, իրենց պղտոր մտաւորականութիւնը պիտի ցնդի անկէ յորդող գաղափարներուն պայծառութեամբը. այդ մարդիկը պիտի չվանան, պիտի արբենան, պիտի զառանցեն :

Իրեն մանրամասնութիւններ կը հարցընէին, կը պղէին, կը խնդրէին :

— Անիկա այնպէս գիրք մը պիտի ըլլայ, որուն նմանը դեռ չէ գրուած. ի՞նչ է ամբողջ գրականութիւնը մարդոց, ո – րոնք արտաքին երեւոյթներու իրենց վրայ ծրած ազդեցութեամբն է, որ հաստատակ տեղիքներ կը յղանան. իմ գիրքս իմ ես պիտի ըլլայ, միանգամայն իմ ամբողջ ներքին հայեցողութիւնս, իմ բոլոր ներքին ձայներուս արձագանգը, ոչ ոք չէ լսած այդպիսի ձայն մը, որովհետեւ ոչ ոք կարող եղած է ինքզինքին ունկընդրել, ինքզինքը հասկնալ ու արտադրել..

« Իմ գիրքս անդին ընծայ մը պիտի ըլլայ այդ խեղճուկներուն, այդ ողորմելի տիրացուներուն, անակնկալ երեւոյթ մը, որուն յուսալու իսկ իրաւունքը չունէին ... եւ որուն իրաւ է թէ նոյն իսկ արժանի չեն ... Ես պէտք էր եւ կրնայի ալ Փարիզ մնալ եւ ինքզինքս չմասնաւորել իմ համայնքիս. իմ կոչումս տիեզերական հանդամանք մը ունի. ո՞վ դիտէ թէ Թանկագին ժամանակ մը չէ, որ պիտի կորսնցնեմ հոն այդ պղտահայ գրական նութեան տիղմին մէջ. բայց ես կամաւորապէս այդ զոհողութիւնը կ'ընեմ :

Տաճատ վսեմ չարժումով մը դէպի ետեւ դարձաւ եւ Փարիզ քաղաքին վրայ նայեցաւ յաղթական ակնարկով մը, հի – մա որ քանի մը վայրկեանէն պիտի մեկնէր, այդ հսկայ քաղաքը իրեն որեւէ վախ չէր ներշնչեր, այլ, ընդհակառակն, հոն վարած իր կեանքին դժնդակ մանրամասնութիւնները կը մոռնար եւ ջերմապէս կը հաւատար, թէ հոն մեծ համբաւի յաղթանակը ձեռք ձգելը իրեն համար կամքի խնդիր մըն է միայն. այս երջանիկ պատրանքովը զրահաւորուած՝ վերնիկ պատրանքովը զրահաւորուած՝ վերջին զաւաթը պարպեց, բթամատին եւ ցուցամատին ծայրերովը ակնոցը շտկեց քթին վրայ եւ սուր մօրուքը ցցելով կրկնեց քանի մը անգամ :

— Քիչ առենէն իմ լուրերս կ'իմանաք :

Կայարանին պաշտօնեան եկաւ ծանուցանելու ճեպընթացին մօտալուտ մեկնումը. ամէնքն ալ ոտքի ելան ու դինքը առջնորդեցին առաջին կարգի վակոն մը :

Քիչ մը ետքը կառախումբը կը դղրդէր ու ճամբայ կ'ելլէր. քարափին վրայէն, իր ընկերները, ոմանք հեղնելով, ոմանք հաւատքով եւ ուրիշներ տարակոյսով կը նայէին անոր հանճարեղ ճակատին, որ կայարանին բոլոր լոյսերը ընդունելով աւելի դմբեթաձեւ եւ աւելի խոշոր կ'երեւար պահ մը, ու կը կորսուէր կամարին ներքեւ, մթութեան մէջ :

×

Եօթը տարիներ անցեր են. գարնան գաղջ իրիկուն մըն էր. յաղթանդամ, գորշադոյն մազերով եւ համակրելի երեւոյթով մարդ մը, մաքուր բայց պարզ կերպով հագուած նստած էր քաֆէ Միւլէրի մէջ եւ խահուէն խմելով աչքերը կը սեւեռէր մասնաւոր ուշադրութեամբ մը այն անկիւնը, ուր ժամանակաւ հայ ուսանողներ կը հաւաքուէին. այդ անկիւնը պարապ էր այդ միջոցին. հետզհետէ Փրանսացի գոյզեր ասդին անդին ցրուած՝ լեցուցին քաֆէն որ սկսաւ իրեն ընտանի մթնոլորտ մը առնել. քանի ժամանակը կը յառաջանար այնքան օտարականը զարմանալու ձեւ կ'առնէր. վերջապէս միջոց մը ականջները սրեց. երկու երիտասարդներ մտեր էին սրճարանը եւ հայերէն կը խօսէին. անոնց զացած ուղղութեամբ յառաջացաւ ինքն ալ եւ տեսաւ, որ զնդամուղի սրահը կը մտնէին, առանց վարանելու իրենց մօտ գնաց :

— Եղբայրներ, դուք հա՞յ էք :

Երկու երիտասարդները ապշած իրեն դարձան ու հաստատելով ազգակիցներ ըլլալնին՝ թողուցին գնդամուղը եւ եկան սեղանի մը առջեւ օտարականին հետ, զիրար հարցաքննելով՝ չուտով ընտանեցան իրարու. երիտասարդներէն մէկը՝ դեռաբոյս խարտեաշ մօրուքով եւ պեխերով, ազնուական երեւոյթով տղայ մըն էր, երկրաչափութեան ուսանող. միւսը՝ չատ աւելի բարձրահասակ, դրեթէ ծայրայեղ վայելչութեամբ մը հագուած, ալ ձեռքին ցուցամատը բեռնաւորուած ադամանդազարդ մատնիով, յայտնեց թէ իրաւաբանութեան ուսանող էր :

— Ես, ըսաւ օտարականը, Բարսեղ Սարգիսեանն եմ, նկարիչ :

— Օհ, չատ ուրախ եմ ձեզի հետ ծանօթանալուս, ըսաւ խարտեաշ երիտասարդը յայտնի յուզումով. ձեր համբաւը լսած եմ չատոնց եւ կը կարծէի, թէ դուք Անգլիա էք :

— Այո, ըսաւ Բարսեղ ժպտելով, այս իրիկուն իսկ հասայ Փարիզ :

Եօթը տարուան միջոցին Բարսեղ բովին այլափոխուեր էր, իր դաւառացիի երեւոյթը տեղի տուեր էր վայելուչ կերպերու եւ լաւ ու պատշաճ արդուզարդի մը. դէմքն ալ իր կարծրութիւնը մասամբ մը կորսնցուցած էր, թերեւս կիսովին ներկած մազերուն չնորհիւ, որոնք կը մեղմացնէին իր դէմքին արտայայտութիւնը :

Մխայն կղակը նոյնը կը մնար եւ իր նախկին տանջուած մարդէն յիշատակ կը պահէր թեթեւ մը կորացած քամակը : Արտասանութիւնը պահելով հանդերձ դաւառացիներու յատուկ քաղցրութիւնը՝ բառերուն վերջաւորութիւններուն մէջ կը դնէր անգլիական թեթեւ չեշտ մը, ինչ որ առանց հրապոյրի չէր :

Ախատեմի փիւլիէնի մէջ իր մտադրած ժամանակը մնալէ ետքը եւ մէկ քանի փայլուն յաջողութիւններ ունենալով մրցումներու մէջ, վերջապէս յաջողեր էր տարեկան նկարչական ցուցահանդէսին մասնակցիլ. առաջին տարին ուշադրութիւն չէր գրաւած, բայց երկրորդ տարին իր վարպետին աջակցութեամբը բաւական յաջողութիւն ունեցեր էր. փարիզեան մամուլը գնահատանքով խօսած էր օտար արուեստագէտին վրայ եւ ասիկա իր բերեր ազդեցութիւնը ունեցեր էր իր նիւթական կացութեան մէջ, դանդաղ, բայց ամուր եւ հաստատ քայլերով, անշուշտ յառաջացեր էր Բարսեղ. չատերը չէին ուզեր հաւատալ, թէ այդ գնահատուած արուեստագէտը եւ դաւառացի Բարսեղը նոյն մարդկին էին : Օր մըն ալ իր ունեցած յարաբերութիւններուն մէջ հանդիպեր էր անգլիացի խմբագրապետի մը եւ անոր հետ պայմանագրութեամբ գացեր էր Լոնտոն՝ պատկերազարդ թերթի մը աշխատակցելու. մէկիկ մէկիկ կորսնցուցեր էր իր ընկերները եւ իր նամակներէն չատերը անպատասխանի մնացեր էին :

Քանի մը օրուան արձակուրդէն օգուտ քաղելով, եկեր էր Փարիզ եւ հիմա հետաքրքիր էր գիտնալու, թէ ինչ եղած էին անոնք, որոնց հետ տառապած, տքնած, աշխատած եւ զուարճացած էր ժամանակին :

ԶԱՊԵԼ ԵՍԱՅԵԱՆ

(47 Շար.)

Թուսերու եւ իրենց համայնավարական վարչաձեւին մասին։

Զոր օրինակ «հարիւր առ հարիւր զուտ» համայնավար » մը տեսնել ուզող Ամերիկացիին կը պատասխանեն. « Հոս մէկ հոգի կար՝ ան ալ արձակուրդով մեկնեցաւ » : Վարշաւայի վրայ նախապատմական զազանի մը պէս իշխող սթալինեան ահաւոր ֆաղաքակրթութեան պալատին չուրջ կատակը, « Սթալին մեծ բարիք մը ըրաւ որ զայն տուաւ մեզի : Բնականաբար փոխարժէքը վճարեցինք »։

×

Կաթողիկէ Եկեղեցին չատ զօրաւոր է Լեհաստանի մէջ։ Կիրակի առաւօտները, հաւատացեալները եկեղեցիներուն դռնեբու նաղջեւէն մինչեւ փողոցները կը լեցուին եւ ծունկի եկած կ'աղօթեն։ Տեսա բանը տպաւորիչ է :

Համայնավար դրութեան տեսակ մը լուռ դատապարտութիւն է։ Երիտասարդ Լեհացիի մը հարցուցած են՝ թէ կրօնաչ՞ը է եւ եկեղեցի կ'երթա՞յ։ Պատաս խանած է. « Կրօնասէր չեմ, բայց, քաղաքական պատճառներով եկեղեցի կ'երթամ »։

Բայց, «արեւմտեան ինկածութեան » ուրիշ շատ մը նշաններ ալ կան։ Մարզալկովսկա փողոցին վրայ, վերակառուցուղ Վարշաւայի նոր չէնքերուն միջեւ, բաց տեղերը կը ծածկուին սեփական փոքր խանութներով։ Տեղը կը կոչուի Կրպակ : Երբ կառավարութիւնը կուզայ եւ մնայուն խանութներ կը չինէ, ձեռնարկուները կը ստիպուին փոխադրուիլ ուրիշ տեղ։ Անհատ ձեռնարկուները իրական անկարելիութեան առջեւ կը գտնուին պետական չէնքերուն մէջ խանութ վարձելու :

×

Բայց, այսօր ալ խանութներ կան : 1956ի անարիւն յեղափոխութենէն ետք ստեղծուեցան։ Այս անհատական խանութներուն մէջ, չապիկ մը կը ծախուի 605 զլոթիի։ Պետական վաճառատան մը մէջ, նոյն չապիկը կը ծախուի 550 զլոթիի։ Շաբաթական պաշտօնական դինով, 605 զլոթին հաւասար է 25 տոլարի : Սակայն, սեւ չուկային մէջ, 605 զլոթի կը տրուի 7 տոլարի տեղ :

Բայց կը մնայ այն հարցումը. թէ կընոմական պայմանակներ, աժանագին ապակեղէններ, արական հագուստներ եւ այլն ծախող անհատական փոքր ձեռնարկները կրնա՞ն ապրիլ։ Անշուշտ, անոնք վարչաձեւին դէմ են :

Նոր « վերաքննականութեան » մասին երրորդ ապահով երաշխիքը՝ պետական լաւագոյն պանդոկներուն մէջ տեսնուող հագուստներն են։ Լեհուհիները չատ վայլուչ են։ Իրենք իրենց այս հաճոյքը պատճառելու ի վիճակի եղող սակաւաթիւ Լեհուհիները, կը հագուին՝ համաձայն արեւմտեան վերջին նորաձեւու-

''ՀԻԱՆԴ ՄԱՐԴԸ''... ԿՐԿԻՆ ՀԻԱՆԴ

●

(Բ. եւ վերջին մաս)

Թուրքիոյ տնտեսական աղետալի կացութեան պատճառ կը նկատուի ընդհանրապէս Մենտերէսի կառավարութիւնը : Հաւանական է որ ճիշդ է : Բայց պէտք է դոհացնէ ժողովուրդ մը՝ որուն կարիքները աւելի չուտ կ'աւելնան քան արտադրութիւնները :

Այսուհանդերձ, մեծ ծրագիրները չեն որ կը պակսին միշտ,— վեց ամբարտակներ միաժամանակ, շաքարի 12 գործարաններ, չինանիւթի 39 գործարաններ եւ հարիւրաւոր զանազան գործարաններ : Վարկերն ալ չեն պակսիր : Միացեալ Նահանգները անհաւատալի համեմատութեամբ դրամագլուխ յատկացուցած են, կորսուած դրամագլուխ .— 12 տարուան մէջ՝ երկու միլիառ տոլարի (այսինքն՝ հազար միլիառ ֆրանք...) անհաւատալի գումարը :

Ամերիկացի տնտեսագէտ մը կը դրէր թէ Թուրքերը իրենց պայմաններէն չատ աւելի ճոխութեամբ ապրած են : Այդ չէ միայն :

Պարզապէս իրենց զօրակութեան զօհերը եղած են, անկարող են նաեւ ընդունելու իրենց տրուած խորհուրդները : Իսկ կազմակերպչական տեսակէտէն ոչ մէկ ընդունակութիւն ունին : Մնաց որ քաղաքական մտահոգութիւնները կապ չունին տնտեսական ծրագրին հետ : Նոր գործարանները, փոխանակ էլեկտրական կեդրոններու մօտ չինուելու՝ չինուած են քուէարկողներու մօտ : Էլեկտրալամբի գործարան մը եօթը ամիս փակուած մնաց Պոլսոյ մէջ, իսկ միւս գործարաններըն ալ իրենց կարողութեան հազիւ մէկ երրորդը կ'արտադրեն, հակառակ անոր՝ որ Թրքական լիրան 220 առ հարիւր արժեզրկուեցաւ :

Թեանց : Այս ուղղութեամբ տեղեկութիւններ կը ստանան պզտիկ պարբերաթերթ մը, որ արական հագուստի զարգացման ալ կը հետեւի : Այրերը լաւ կը հագուին՝ արեւմտեան «ինկածութեան» խորհրդանշաններու ապշեցուցիչ ցուցադրութիւն մը կատարելով :

Կին սպասեակները, վարսայարդարուհի մի ամէնէն արդիական նորաձեւութեան կը հետեւին : Մանըֆէթներու եւ նորաձեւութեան ցուցադրութիւնը՝ օրակարգի վրայ է : Վերջերս, Վարշաւայի պերճասիրտ պանդոկներէն մէկուն մէջ դեղանի Լեհուհի մը յատկանշանական սառնութեամբ ընդունեցաւ ռուսական մանըֆէն մը :

« Ռուսերու տիպար է, ըսաւ : Կարմիր հագուստ, պորփիւրագոյն պայուսակ եւ պէժ կօշիկ »։

Ռ. ԻՎՐՆՍ

Դրամին անկումը Թոյլ տուաւ որ դէպի արտասահման դուռները բացուին : Բայց, այցելութիւն մը տուէք պոլսական մաքսատուները եւ պիտի տեսնէք ամերիկեան, գերմանական, անգլիական, ֆրանսական, իտալական ապրանքներ, դիզուած եւ մաքսատունէն դուրս չհանուած : Մերթ ընդ մերթ այդ ապրանքները աճուրդի կը դրուին ...

Աւտնց մեծ մասը ապսպրուած են կառավարական պաշտօնատուներու կողմէ որոնք չեն կրնար վճարել եւ անտոզք՝ մաքսային պետութիւնը կը ծախէ թերացած պետութիւնը :

Թուրք քաղաքական դէմքի մը հետ խօսակցութիւն մը ունեցանք : «Ոչ անունս եւ ոչ ալ կուսակցութիւնս յիշեցէք » , ըսաւ ան, աւելցնելով .

— Մեր տնտեսական դժուարութիւնները մեծ բաներ չեն : Ինչ որ ծանր է՝ Ա-րեւմուտքի պահակի դերը խաղալով , կորսնցուցինք մեր բնական կոչումը՝ արարական աշխարհի ղեկավարութիւնը :

Մեր աչքերը աւելի մեծ կը բանանք, իսկ անիկա կը չարունակէ .

— Վերջ ի վերջոյ, կրօնակիցներ ենք Արարներն ու մենք :

Եւ կ'եզրակացնէ .— Ես միակ մարդը չեմ՝ որ այսպէս կը մտածեմ : Արաբական բոլոր երկիրները Օսմ. կայսրութեան կարօտ ունին :

Տնտեսական ծանր տագնապի մէջ գտնուող Թուրքիոյ մեծագոյն փորձութիւնն է ներկայիս՝ կռնակ դարձնել Արեւմուտքի, մանաւանդ՝ երբ ռուսեւամերիկեան համաձայնութեան մը սարսափը կը սպառնայ այսօր : Որովհետեւ, նոյնիսկ երբ տոլարները չեն դոհացուցած Թուրքիան, պէտք չէ մոռնալ թէ 12 տարիէ ի վեր այս երկիրը կ'ապրի պաղ պատերազմին չնորհիւ : Երբ վերջ մը տրուի անոր՝ պիտի մոռցուի նաեւ պահակը՝ յառաջապահ գծին վրայ : Իսկ երբ քաղաքական նուիրեալը փոխուի՝ աշխարհագրութիւնը անխախտ կը մնայ : Թուրքիա 2·300 քիլոմեթր երկայնքով սահմաններ ունի «Մոսկոֆ»ին դիմաց , որու անունով Մեծն Պետրոսի օրերէն ի վեր կը վախցնեն Թուրք պզտիկները : Վերջին չորս դարերու ընթացքին, Թուրքիա 14 կանոնաւոր պատերազմներ եւ 97 արիւնահեղ կռիւներ ունեցած է այս «Մոսկոֆ»ին հետ, մարքսիզմէն չատ առաջ :

Ռուսիա իր ներկայութիւնը միշտ կը յիշեցնէ սակայն, Սեւ Ծովու միւս ափէն, ուր կը հսկեն հակա – սուզանաւային խարիսխները :

Պոլսէն կը հեռանանք առանց պատրանքի : Արեւմուտքը իտէալ մը չէ հոն՝ ինչպէս ութ տարի առաջ այլ, պարզապէս , ապրելու միջոց մը ...

Այս իրիկուն, մեր պատուհանին տակ , մուիզինը աղօթքի կը կանչէ : Արդեօ՞ք այս ժողովուրդը պիտի յաջողի հաշտուիլ Ալլահին հետ առանց դժուարելու կապնդ Պապային հետ :

ՌԸՆԷ ՓԻՒՐ ԿՕՍԼ

ԳՐԱԴԱՐԱՆ ՄԸ ՓԱՐԱՁՐԻ ՄԸ ՄԷՋ

—o—

ԽՄԲ.— Ինչպէս գրած էինք հին ճեռագիրներ գտնուած են Հայաստանի մէկ խարայրին մէջ : Այս մասին «Լէ Նուվէլ տը Մոսկու» կը գրէ. —

Հայաստանի հիւսիսը, բարձր լեռներու վրայ, կը գտնուին անմատչելի թաքստոցներ, ուր պահուած են հին ձեռագիրներ, ութ դար առաջ, Թրքական արշաւանքներու ընթացքին : Ասոնք թանկարժէք հայերէն ձեռագիրներ են : Պատմաբան Սուրէն Գոլանճեան երեւան հանեց մէկը այս թաքստոցներէն : Ան կը կարծէր, թէ այդ թաքստոցը պէտք է գըտնուի քարայրէ ներս, փորուած ուղղահիպ ժայռի մը մէջ, երկու հարիւր մեթր բարձր : Հոն մտնելով ալպինախոյզներու հետ, դիտուեը երեւան հանեց քառասունի մօտ ձեռագիրներու կտորներ ութ-տասներորդ դարու պատկանող մագաղաթի վրայ գրուած, կաչիէ կազմեր արծաթով պաճուճուած եւ բազմաթիւ մանրանկարներ անանուն նկարիչներէ : Քարայրը կը պարունակէր, նմանապէս , հայկական ձայնանիշերով ծածկուած թուղթեր, որոնք ներկայիս կարդացուելու վրայ են :

ԳԻՏԷ՞Ք, ԹԷ...

●

Հունգարացիք սկիզբէն կը պնդէին թէ Հոնիներու պետ Աթթիլլան թաղուած էր Հունգարիոյ մէջ տեղ մը :

Բայց ,ասոր գերեզմանը կարելի չէր գտնել : Վերջերս Պուտափեշտի մէկ շրջանին մէջ գտնուած է կմախք մը, որուն մասին հունգար պատմաբանները ըսած են թէ Աթթիլայինն է : Սակայն, աւելի վստահ ըլլալու համար դրկած են Մոսկուա, խորհրդային պատմաբաններու եւ մարդաբաններու կարծիքը իմանալու համար :

Շաբաթ մը ետք հունգար պատմաբանները ստացած են խորհրդային պատմագէտներու եւ մարդաբաններու պատասխանը, ուր գրուած էր. «Աթթիլան է : Խոստովանեցաւ »։

×

ՈՐՔԱՆ ԲԱԶՄԱՆԴԱՄ
ԱՅՆՔԱՆ ԵՐԶԱՆԻԿ

Միացեալ Նահանգներու փիցպուրկ քաղաքի քնակիչներէն Էսաւամեայ տիկին Ձերալտին Սմիթ, մէկ քանի օր առաջ , աշխարհ բերած է երկուորեակ մը : Տիկին Սմիթ ամուսնացած է չորս տարի առաջ եւ այսօր մայր է հինգ զաւակներու : Ամուսինը՝ 21 տարու Ուոլթըր Սմիթն է : Երկուորեակի ծնունդէն ետք, երիտասարդ ամուսինները յայտարարած են , թէ իրենց ընտանիքը որքան բազմանդամ դառնայ՝ այնքան երջանիկ պիտի ըլլայ :

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

—o—

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՅԼԱՍԵՐԱԾՆԵՐԸ

Դ.

ԿՈՍՏԱՆԵԱՆ ՁԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ
ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

— Տոքթոր, կրկնեց Մերկերեան, հասկըցա՞ր, Ֆաչօ։

Ֆաչօ դլխովը այո ըսաւ :

Թադէոս աղա ոտքի ելլելով՝ մօտեցաւ դաւառացիին, եւ դասը աշակերտին կրկնել տուող վարժապետի մը պէս , խիստ ու տիրական չեչտով մը.

— Տոքթոր ըսէ տեսնեմ, հրամայեց :

Ֆաչօ կմկմաց, չուրթերը դողացին եւ թոթովեց՝ իր զուտ դաւառական անտաշ առոգանութեամբը .

— Տիոքթիոր :

Եւ ահա տեսանը իր լրջութիւնը կորսընցուց. Աբչակ սկսաւ քահ քահ խնդալ Թադէոս աղա կոկորդէն սուր ճիչեր հանեց — խնդալու ձեւն էր այս — եւ մինչեւ իսկ հանըմը ձեռքը բերնին տարաւ՝ ծիծաղի պայթում մը զսպելու համար : Իսկ Ֆաչօ կաս կարմիր, ճիտը ծռած, կը մնար, տագնապալից, ամօթահար :

Մերկերեան, լրջացած, վերսկսաւ .

— Ֆաչօ, տոքթոր ըսէ :

— Տիոքթիոր, աղա :

Գանճապահը զաւառացիին ականջը բռնեց եւ չուրթերը անոր մէջ երկնցնելով՝ պոռաց .

— Տոք – թոր...

— Տիոքթիոր ...

Հէք դաւառացիին լեզուին այս անուղղայ ըմբռնաութեանը առջեւ այլեւս զարմանութիւնը չէր որ տիրեց սրահին մէջ։ Տիկինը բարկացաւ, կանանչ աչուըներովը չափչփելով ծառան. Աբչակ, սրտնեղած, ելաւ տեղէն ու մոլտալով պատուհանի մը մօտեցաւ, իսկ Թադէոս աղա , յուսահատ, ինկաւ թիկնաթոռին մէջ :

— Ծօ, դուն մարդ ըլլալիք չունիս , յայտարարեց, ամուճայիդ ըսեմ տէ քեզի նորէն տեղդ թող դրկէ :

Այս սպառնալիքին առջեւ, խեղճ տղան պոռթկաց. լալագին .

— Աման աղա, ոտքդ պաղնիէմ, մի ըներ էդ բանը ...

Ու երկու արցունքներ գլորեցան անոր արեւակէզ այտերէն վար :

— Ձրնեմ ամա, տոքթոր պիտի ըսե՞ս չէնք չնորհք ...

— Կ'ըսիմ, աղա, կ'ըսիմ :

— Հայտէ կնա տէ աղէկ մը էքէր ըրէ : Չէ նէ ...

Ֆաչօ չունէ առաւ : Պաղատագին խնդարհութիւն մը ըրաւ՝ թուքը մինչեւ կուրծքին դպցնելով, ու աճապարանօք դուրս ելաւ սենեակէն, ակռաներուն մէջ-ջէն արդէն իսկ սկսելով դժնդակ փորձին.

— Տիոքթիոր, տիոքթիոր ...

Քիչ յետոյ, երբ տակաւին այդ դըժպատեհ միջադէպին անհաճոյ տպաւորութիւնը չէր անհետացած երեք արարածներուն վրայէն, խոհարարուհին ներս կը մտնար իր ցաւագար քալուածքովը, տըքալով, հեւալով :

— Հանըմ, բա՞ն մը կ'ուզես :

— Չէ, պատասխանեց Թադէոս աղա ի դիմաց հանըմին, ըսելիք մը ունինք տէ անոր համար կանչեցինք :

Գիտես եա, մեր Աբչակը քանի մը տարիէն տոքթոր պիտի ըլլայ. ամա ատէթ է քի դպրոցէն չելած տոքթոր կ'ըսեն. հա քանի մը տարի ետքը եղեր է, հա քանի մը տարի առաջ, անոր համար տոքթոր կ'ըսենք կը լմննայ կ'երթայ, չըլլա՞ր , Նեկտար :

Պառաւը , այս անսպասելի յայտնութեան առջեւ, զարմացած նայուածք մը նետեց հանըմին, եւ յետոյ տոքթորին , որ հեռուն կեցած էր, զաւեչտին այդ երկրորդ արարուածին եղելութեանը հետաքրքիր : Եւ որովհետեւ պառաւին հաւանողական պատասխանը կ'ուշանար, բա-

ղէոս աղա կրկնեց, ոտքը ոտքին վրայ նետելով .

— Հէ՞, Նեկտար, կ'ըլլա՞յ ...

Նեկտար քանըրհինդ տարիէ ի վեր այդ ապարանքին մէջ կը ծառայէր, հանըմին աղջիկնութիւնը դիտէր, Աբչակին ծնիլը, մեծնալը, բայց ահա երբ անոր մէկէնմէկ տոքթոր ըլլալը լմնցաւ, ինքզինքին ներել կարծեց պզտիկ դիտողութիւն մը :

— Աղէկ ամա, տահա բէկ պզտիկ չէ՞ ..., ինծի անանկ կուգայ քի ...

— Ճանըմ պզտիկը մենծը քեզի՞ ինչ, պոռաց Մերկերեան մէկէնմէկ բռնկելով, տոքթոր ըսես նէ մէկ զարար մը ունի՞ :

— Չէ, աղաս, չէ, բան մըն էր ըսի , վրայ բերաւ պառաւը ցնցուած, տոքթոր, բէկ աղէկ, անանկ թող ըլլայ. չիտակ է , քանի մը տարիէն տոքթոր պիտի ըլլայ նէ հիմակուընէ տոքթոր կ'ըսենք ...

— Տեսա՞ր մի, խօսք հասկնալը ի՞նչ աղէկ բան է...

Պառաւը , դուրսը, սրահին մէջ, բակատարած, աչքը ձեղունին, կը մրմռար.

— Էյնաւոր թաղաւոր, տուն ողորմէ աս խեներուն ...

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

—o—

ղածին չափ չուտ գումարելու դաղափա – րէն եւ պատրաստ է մասնակցելու նման հանդիպումի մը՝ միւսներուն յարմար վայրի մը մէջ եւ յարմար թուականին :

Հաշտութեան Դաշինք՝ Գերմանիոյ հետ·— Եթէ անկարելի ըլլայ Արեւմտահայոց մասնակցութեամբ հաշտութեան մասնակցութեամբ հաշտութեան դաշինք մը ստորագրել Գերմանիոյ հետ, Ֆ. Միւթիւնը առանձին պիտի ստորագրէ Արեւելեան Գերմանիոյ հետ :

Արեւմտեան Պերլին·— Գրաւման վարչակարգը պահել Արեւմտեան Պերլինի մէջ՝ կը նշանակէ չարունակել ուժի քաղաքականութիւնը :

Զինաթափութիւն·— Անգամ մը եւս, Ֆ. Միւթիւնը պատրաստակամութիւն կը յայտնէ՝ անմիջապէս քանդելու համար հիւլէական եւ ջրածին ռումբի հրթիռները, եթէ զինաթափութեան ընդհանուր ծրագիր մը ընդունուի :

Սթալինականութիւն·— Խրուշչեւ յայտարարեց թէ ինք իրաւունք ունէր Սթալինի պաշտամունքին դէմ ըլլալու, որովհետեւ այդ քաղաքականութիւնը, համակառակ կարճատեւ դժգոհութեանց՝ զօրացուցած էր համայնավար երկիրները :

Շնորհաւորութիւններ·— Քատարի եւ հունգարացի միւս ղեկավարներու պատմական արժանիքն է՝ ժողովուրդին հաւատքը չահիլ կուսակցութեան հանդէպ, գործադրելով Լենինի մեթոտները :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Պատերազմական նախարար Մքէլրոյ հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն. իր փոխանորդը՝ Կէյթս Պատերազմական նախարար նշանակուեցաւ :

ՍՈՒՏԱՆի մէջ պետական հարուած մը կազմակերպած (Նոյեմբեր 7) անձերու դատավարութիւնը վերջացաւ. չորս հոգի մահուան դատապարտուեցան, հինգ ուրիշներ՝ տաժանակիր աշխատանքի : Վը – ճիռը վաւերացուեցաւ Վարչապետ Ա – պուտի կողմէ :

ՊԵԼՃԻԱԿԱՆ ԿՈՆԿՈՑի ղեկավարները Պրիւքէլ զացին՝ պելժ կառավարութեան հետ բանակցելու համար :

ԼՈՆՏՈՆի մէջ ռուսեւանգլիական մչա – կութային համաձայնութիւն մը կնքուեցաւ մէկ տարուան համար (1960 Ապրիլ մէկ – 1961 Ապրիլ մէկ) :

ՄՈՍԿՈՒԱՅի մէջ առեւտրական համաձայնագիր մը ստորագրուեցաւ Ֆ Միւթեան եւ Ֆրանսայի միջև : Երկու երկիրներու առեւտրական փոխանակութիւնները պիտի աւելնան :

ՍԱՆԹԻԱԿՕ ՏԸ ԿՈՒՊԱՅի մէջ 400·000 հոգիի առջեւ խօսելով, Ֆիտէլ Գաստրօ յայտարարեց թէ յեղափոխութիւնը իշ – խանութեան դլուխ պիտի մնայ այնքան առեն՝ որ ժողովուրդը կ'ուզէ, աւելցնե – լով թէ այսուհետեւ օտար դրամագլուխ – ները պիտի չչահագործուին Քուպայի մէջ :

ԾԱԽՈՒ Է

Դեղեցիկ յարկաբաժին մը, չորս սեն – եակ, լոժիա, մառան, երրորդ յարկ, նոր չէնքի մէջ, ամէն յարմարութիւն, սթաւտիւնկ 15րդ թաղամաս, հանդարտ (ռեզիտանսիէլ) :

Դրել «Ցառաջ»ին, որ կը փոխանցէ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

Պատրաստուեցէք Ամասիոյ երիտասարդացի տարեկան մեծ պարահանդէսին :

Դեկտեմբեր 12, Շաբաթ դիշեր մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի չքեղ սրահներուն մէջ, 340 Պուլվ· Շավ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Նուէր Ազնաւորեան – Գասպարեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի, Մարսէյլ Փրատոյի Մայր Եկեղեցիին մէջ հոգեհանդստեան պաշտօն կը մատուցուի, իրենց սրտահատորներուն՝ Արշալոյս եւ Ազաւնի Գազանեանի, ինչպէս նաեւ Ազնաւորեան, Գասպարեան, Գասպարեան եւ Նիկոլեան դերդաստաններու ննջեցեալներուն հոգւոյն ի հանդիստ :

Ցիշատակն յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ գտնուիլ այս պաշտամունքին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Պուլվար Օտտոյի Ս· Ցակոբ Եկեղեց· կրօն· Ընկերութիւնս չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ գումարները փոխան ծաղկեպսակի հանգուցեալ Ոսկան Քէնտիրեանի կսկծալի մահուան առթիւ :

Պ. Պ. Հ. Քալեան հազար Ֆրանք, Պուլվար Օտտոյի Ֆ. Կ. Խաչին, հազար Ֆր· եկեղեցւոյն : Պուլվար Օտտոյի Կ. Խաչի մասնաճիւղը հազար Ֆր· Մշակութային տան, հազար Ֆրանք Մուրատ Ուսումնասիրացին, Լ. Քէնտիրեան հազար Ֆր· եկեղեցւոյն, հազար Ֆր· Մուրատ Ուսումնասիրացին, Ղ. Կուլեան 500 Ֆր· Արծիւ մարզականին, 500 Ֆր· Ֆ. Կ. Խաչին, 500 Ֆր· եկեղեցւոյն, 500 Ֆրանք Մուրատ Ուսումնասիրացին : Ղեւոնդ Կուլեան հազար Ֆր· Մուրատ Ուսումնասիրացին, հինգ հարիւր Ֆր· եկեղեցւոյն, հինգ հարիւր Ֆր· Ֆ. Կ. Խաչին, Ե· Զարդարեան հինգ հազար Ֆր Կապ· Խաչին :

Կրօն· Ընկերութիւնը իր խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Այրի Տիկին Ա· Քէնտիրեանին եւ իր զաւակներուն, եւ ընկեր Գ· Քէնտիրեանին, եւ իրենց ընտանեկան պարագաներուն :

Հ· Ց· Դ· Պուլվար Օտտոյի «Վահան» են թակոմիտէին բոլոր ընկերները իրենց խորին ցաւակցութիւնները կը յայտնեն Այրի Տիկին Ա· Քէնտիրեանին եւ զաւակներուն, ընկեր Գ· Քէնտիրեանին իրենց ամուսնոյն, հօրը, եւ եղբօր ընկեր Ոսկան Քէնտիրեանի անակնկալ կսկծալի մահուան առթիւ :

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մարսէյլէն ուղղակի Օտեսա, կամ աշխարհի որեւէ կողմէ նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով, որեւէ ընկերութեամբ եւ նոյն դիներով :

Վճարումը՝ հոս կամ արտասահման : Կ'ապահովենք վիզայի դոր ծողութիւնները ձրի, կ'ապահովենք նաեւ տեղերը ձրի :

Դիմել՝

ԺԱՆ-ԵԼԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆի

որ 35 տարուան փորձառութիւն ունի :

AMERICAN LLOYD

48, RUE DE LA RÉPUBLIQUE

MARSEILLE

Tél. : 20-47-22

Ամէն դիւրութեան համար, ամէն տեղէ դիմել Մարսէյլի հասցէին :

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

Հ· Ց· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդ Ընդդէմ Անիէտ – Պուա Քոլոմպի Սօսէ – Սերոբ խումբին կողմէ, Կիրակի Դեկտեմբեր 6, ժամը 15ին, Քլոշէթի սրահը, 149պիս, Ավրնիւ տ'Արժանթէօյ :

Ճոխ յայտագիր :

Կը հրաւիրուին ծնողքները :

Մուտքը ազատ է :

—ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ—

Ֆ· Կ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ· ժողովը՝ այս Շաբաթ, կէսօրէ ետք ժամը չորսին Քաֆէ Ռեժանի մէջ : Օրակարգ·— Ա) Պարահանդէս եւ յանձնախումբերու ընտրութիւն : Բ) Դպրոցական հարց : Բոլոր ընկերուհիներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՀԱՄԱՅՆԱՐՔ· Հայր· Միութեան ընդհ· անդամական ժողովը այս կիրակի առաւօտ, ժամը 9ին, 7 Պուլվ· տ'Ալթէն, Պարտիւ կլոպի սրահը : Օրակարգ տեղւոյն վրայ : Վարչութիւնս կը փափաքի որ բոլոր անդամները ներկայ ըլլան այս կարեւոր ժողովին :

ՓԱՐԻԶԻ ԱՂՔԱՏԱՒԱՆԱՄԻ ԲԱՑԱՌԻԿ ՕԴՆՈՒԹԻՒՆԵՐԸ

Բ· ՑԱՆԿ

Գալուստ Կիւլպէնկեան Հիմնարկութեան կողմէ, Աղքատախնամի տրամադրութեան տակ դրուած մասնաւոր գումարէն հետեւեալ նոր բացառիկ օգնութիւնները կատարուած են մինչեւ Հոկտեմբերի վերջը : Նկատի առնուած են բազմաթիւ խնդրանքներ եւ յետ քննութեան 22 անձերու յատկացուած է 218·910 ֆրանքի օժանդակութիւն հետեւեալ վայրերու մէջ· —

Փարիզէն վեց անձերու, որոնցմէ երկուքին 15·000ական, միւս չորսերուն 10 հազար, 7500, 5000 եւ 2700 :

Փարիզի չրջակայքէն ութ անձերու, որոնցմէ երեքին 15000ական, երկուքին 10 հազարական եւ երեքին 5000ական :

Գաւառէն հինգ անձերու, որոնցմէ երկուքին 15·000ական, միոյն 10·000 եւ երկուքին 12·000 եւ 5000 :

Արտասահմանէն անցորդներու իւրաքանչիւրին 9200, 9010 եւ 800 :	
Ա· ցանկով հրատարակուած	121·921
Բ· ցանկ (ներկայս)	218·910
Ընդհ գումար	340·831

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՎԻԼՆ·— Հ· Ց· Դ· Անի կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ ժամը 20·30ին, Ակումբին մէջ : Բոլոր ընկերու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է :

ԱԼՖՈՐՎԻԼ·— Հ· Ց· Դ· Սարգիս Մխոնասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուրբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ·—Հ·Ց·Դ· Աղբիւր–Սերոբ Եօթ – նեղբայրեան խումբի ընկեր· ընդհ· ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքավայրը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է : Կարեւոր օրակարգ :

ՓԱՐԻԶ·— Հ· Ց· Դ·«Փոթորիկ» խումբի ընդ· ժողովը այս Հինգշաբթի, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Հ· Ց· Դ· Շրջ· Կոմիտէն հետեւեալ խումբերը ժողովի կը հրաւիրէ·—

Քրիստափոր ենթակոմիտէն 5 Դեկտ· Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին :

Հայաստան ենթակոմիտէն 5 Դեկտ·, Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին :

Մուրատ խումբը 6 Դեկտ· կիրակի կէս օրէ ետք ժամը 15ին :

Արամ խումբը 6 Դեկտ· կիրակի առաւտու, ժամը 10ին :

Թաթուլ խումբը 6 Դեկտ· կիրակի առաւտու ժամը 10ին :

Ակնունի ենթակոմիտէն 12 Դեկտ· Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին :

Համազասպ ենթակոմիտէն 13 Դեկտ· կիրակի առաւտու ժամը 10ին :

Վռամեան ենթակոմիտէն 13 Դեկտ· կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին :

Զաւարեան ենթակոմիտէն 19 Դեկտ· Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին :

Ընկ· Կարօ խումբը 20 Դեկտ· կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին :

ՀԱՅԱՇԷՍ ՀԱՆԴԻՈՒԱԻՈՐ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՁԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս կիրակի, ժամը 10·30ին, կէս օրէ առաջ, բազմաձայն երգեցողութեամբ հայկական Ս· պատարագ եւ քարոզ պիտի ձայնասփռուի Վատիկանէն :

Միջին ալիք՝ 196 մ·, կարճ ալիք՝ 19·84, 25·67, 31·10 :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՒԷՐ

ՀԱՅ ԵՐԳԸ·

ՂԵԿԱՎԱՐ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ

ՍԻՓԱՆ - ՊՕՄԲՏԱՍ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՍԱԼ

Դիմել Ցառաջին եւ գրատուն Հրանտ – Սամուէլ :

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՈՐԾԻ ՀԱՄԱՐ

ՑԱՌԱՋ

PARIS - IX

32, RUE DE TRÉVISE

TÉL. : PRO. 86-60

ԹՆԱՄՈՒԱԾ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱԳ ՑԱՆՁՆՈՒՄ

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս

SALONS de L'ALHAMBRA, 340 Bd. Chave

Կը մասնակցին երկու մեծ նուագախումբեր՝

ROBERT GONZALIS

Իսկ ժամը 2էն ետք՝

GUS BERTHO

(Մասնաւոր արտօնութեամբ Սալօն Սէն – Լուիի)

Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել կանխաւ՝

ՆԱԶԱՐԵԱՆ ՐԱՖՖԻ, 37 Րիւ տէ Տօմինիքէն (Պառ)

ՕՀԱՆԵԱՆ ԺԱՆ, 34 Պուլվ· Տէ Կրառ Փէն (Սէն Լու, Պառ)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 փր.

ՈՒՐԲԱԹ
4
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI
4 DÉCEMBRE
1 9 5 9

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8663 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4464

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍՊԱՍԵԼՈՎ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ

Հայաստանի խորհրդայնացումը դար – ձակէտ մը եղաւ Հայոց ժամանակակից պատմութեան մէջ:

Հայ ժողովուրդը երեսուն տարիս միայն կրցաւ վայելել ազատ եւ անկախ հայրենիքի չնորհած բարիքները :

Ունեցանք հայկական կառավարութիւն, խորհրդարան, բանակ, դրօշակ, դրամ, նամակադրոշմ, դեսպաններ ու հիւպատոսներ: Դարձանք «Հայաստանի քաղաքացի»: Ճամբորդեցինք հայկական անցագրով: Մեր դիւանագիտական ներկայացուցիչները աշխարհի մեծերուն հետ դիւանագիտական կանաչ սեղաններու առջեւ նստած՝ հայկական դատ հետապնդեցին եւ միջազգային դաշնագիրը ստորագրեցին :

Օտարացած Հայեր յանկարծ յիշեցին իրենց հայկական ծագումը եւ Հայաստանի քաղաքացիի անցագիրը ստացան մերձ հիւպատոսարաններէն:

Աշխարհի բոլոր կողմերէն հայրենասէր Հայեր իրենց գործերը հաշուեյարդարի ենթարկելով փութացին Հայաստան, զայն չէնցնելու համար :

Հայրենիքի դուռները լայնօրէն բացուեցան՝ ներգաղթող Հայերուն առջեւ անխտիր, առանց մեղայագիր ստորագրելու :

Հայաստանի կառավարութիւնը իր պաշտպանութեան տակ առաւ սփիւռքի Հայութիւնը :

Վեց դարու երազը իրականացած էր վերջապէս :

Հայաստան կը դառնար միատարը ու միաճոյլ: Օտար տարրերը կը լքէին ընդմիշտ մեր հողերը:

Հայ ժողովուրդը կը լծուէր չինարար աշխատանքի :

Փոթորիկը չուշացաւ սակայն:

Թուրքն ու բոլշեւիկը ձեռք ձեռքի տըւած քանդեցին մեր անկախութիւնը :

Բացի կորիլ հողմասէն, կորսնցուցինք ամէն ինչ որ կը յատկանշէ ազգի մը անկախութիւնը :

Այսօր չունինք «Ամենայն Հայոց կառավարութիւն», հայկական դեսպանատուն ու հիւպատոսարան, ազգային բանակ ու ազատ քուէով ընտրուած խորհրդարան :

Տարագիր է մեր անկախութեան խորհրդանշան եռագոյնը :

Դարձած ենք «հայկական ծագումով գաղթական»՝ կորսնցնելով «Հայաստանի քաղաքացի»ի հանգամանքը: Լաւագոյն պարագային դարձեր ենք մեր բնական երկիրներու քաղաքացին: Այլեւս չենք ճամբորդեր հայկական անցագրով :

Մեր եռագոյնը չի ծածանիր Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան պալատին առջեւ, ուր բազմաթիւ ասիական եւ ափրիկեան ազգեր — տակաւին երէկ անծանօթ — իրենց ազգային դրօշակը կ'ողջունեն հպարտութեամբ :

Այսօր անկախութեան տիրացած են ժողովուրդներ, որոնք կաթիլ մը արիւն իսկ չեն թափած յանուն ազատ հայրենիքի:

Իսկ մենք կը մնանք «հայմաթլոս»՝ երկու երրորդով :

Մեր ժողովուրդին մէկ երրորդը միայն կ'ապրի կորիզ հայրենիքին մէջ: Մէկ երրորդը տարտղնուած է Խորհրդային Միութեան անծայրածիր տարածութեանց մէջ: Մնացեալ երրորդը՝ ցիրուցան աշխարհի չորս հովերուն :

Խորհրդայնացումէն 39 տարի վերջ ո՛չ մէկ բան փոխուած է մեր երկրին մէջ : Սահմանները կը մնան նոյնը: Ժողովուրդը զրկուած է միշտ տարրական ազատութիւններէ :

Սակայն երբեք չէ կորսնցուցած իր հաւատքը լաւագոյն ապագայի մը համար: Անդօր կատաղութեամբ ղլուխ ծըռած օտար բռնակալին առջեւ՝ նուիրուած է հայրենիքի վերաշինութեան սրբազան գործին :

Սպասելով այն երջանիկ օրուան, երբ պիտի ծագի ազատութեան արշալոյսը :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ ՊՈՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

ՏԸ ԿՈՂ.–«ՓՈԽԱԴԱՐՁ ՎՍՏԱՀՈՒԹԻՒՆ»

●

ԱՏԸՆԱՈՒԸՐ.— « ԿԱՏԱՐԵԱԼ ՀԱՄԱՁԱՅՆՈՒԹԻՒՆ »

Ֆրանքեւզերմանական խօսակցութիւնները վերջացան: Նախագահ տը Կոլ եւ Վարչապետ Ատընաուըը օրակարգի բոլոր հարցերը լուծեցին: Այս առիթով կը չեշտուի նաեւ այն պարագան՝ թէ հանդիպումը տեղի ունեցած է բարեկամական եւ անկեղծ մթնոլորտի մը մէջ :

Նախագահն ու Վարչապետը երկարօրէն քննած են Սեծերու ժողովին հարցը : Խօսած են անոր պատրաստութեան մասին: Վիճած են Դեկտեմբեր 19ին Փարիզի մէջ դումարուելիք Արեւմտեաններու ժողովին պայմաններուն չուրջ :

Ինչպէս կը սպասուէր, Վարչապետ Ատընաուըը մեծապէս հետաքրքրուած էր Պերլինի եւ Գերմանիոյ հարցերով. ան դամ մը եւս, վճռապէս յայտարարեց թէ Պերլինի հարցը ոչ մէկ ձեւով կարելի է բաժնել գերմանական հարցէն: Պերլին եւ Գերմանիա ամբողջութիւն մը կը կազմեն:

Դաշնակցային կառավարութիւնը կը մտածէ թէ աւելի նախընտրելի է Պերլինի ներկայ դոյավիճակը բարեփոխման են թարկել : Ֆրանսա միշտ պաշտպանած է այս քաղաքականութիւնը եւ Զօր. տը Կոլ ամէն վստահութիւն տուաւ Ատընաուըրի՝ թէ այդ ուղղութեամբ աշխատանքը պիտի չարունակէ :

Երկու ղեկավարներուն միջեւ գրեթէ ոչ մէկ տարակարծութիւն կար: Կատարեալ համաձայնութիւն՝ բոլոր մեծ հարցերու մէջ, — ընկերակցութիւն, երկիրներու ներքին հարցերուն չմիջամտել, օգնութիւն՝ թերաճ երկիրներու, Գերմանիա եւ Պերլին: Այս բոլորին մասին վերջնական որոշումները պիտի տրուին Դեկտեմբեր 19ին:

Կարեւոր հարց մըն է նաեւ պաշտպանութեան հետ կապ ունեցող խնդիրներու քննութիւնը : Ատլանտեան Ուխտը, ընդհանրապես է եւ զինեալ ուժերու միացումը՝ մասնաւորապէս :

Վարչապետ Ատընաուըը լրագրողներու կողմէ հարցապնդուելով, կարգ մը բացատրութիւններ տուաւ հրատապ հարցերու չուրջ: Շեշտելէ ետք թէ Ֆրանսական կառավարութեան եւ իր միջեւ կատարեալ համաձայնութիւն մը գոյացած է, ըսաւ.— Չեմ կարծեր թէ Արեւելքի եւ Արեւմուտքի միջեւ մթնոլորտը իրապէս մեղմացած է :

— Սեծերու ժողովին մէջ՝ զինաթափութեան հարցին նախապատրաստութիւն պիտի տրուի :

— կատարեալ համաձայնութիւն՝ Ատլանտեան Ուխտի անհրաժեշտութեան չուրջ : Պաշտպանութեան մարզին մէջ՝ դաշնակից ուժերը պէտք է իրարու միանան, Ատլանտեան Ուխտի միջոցաւ :

— Պերլինի հարցին լաւագոյն լուծումը՝ ըսաւ Ատընաուըը, կը կայանայ ներկայ գոյավիճակին պահպանման մէջ, դոնէ առայժմ :

Լրագրող մը հարց տուաւ թէ ի՞նչ կը

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀՈՒՆԳԱՐԱՑԻ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ԱՌՋԵՒ

ԽՐՈՒՇՁԵՒ ԿԸ ԽՕՍԻ ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՋԱՄՏՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

—o—

1848ԻՆ ՆԻՔՈԼԱ Ա. ՄԻՋԱՄՏԱԾ ԷՐ ՀՈՒՆԳԱՐԱԿԱՆ ՅԵՂԱՓՈԽՈՒԹԻՒՆԸ ՃԶՄԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ ...

●

Մ. Միութեան Վարչապետ Խրուշչեւ նոր ճառ մը խօսեցաւ Հունգարիոյ մէջ, կանգ – Մաւակի բանուորներուն առջեւ, անդրադառնալով հունգարական յեղափոխութեան. — «1956ի դէպքերուն ընթացքին, աշխարհակալները կը մտածէին թէ Հունգարիա պիտի բաժնուէր ընկերվարական երկիրները մէկիկ մէկիկ պիտի կարենային բաժնել իրենց միութենէն :

« 1848ին, Նիքոլա Ա. երկընտրանքի մէջ չինկաւ՝ հունգարական յեղափոխութիւնը ճզմելու համար: Արդ, ինչպէ՞ս կարելի էր սպասել որ 1956ին Մ. Միութիւնը իր օգնութիւնը չընծայէր, մանաւանդ՝ երբ մեր բանակները կը գտնուէին այս երկրին մէջ եւ ձեր ժողովուրդին լաւագոյն զաւակները կախաղան կը բարձրանային»:

Հետզհետէ սաստկացնելով հակաբեմտեան իր ոճը, Խրուշչեւ բաւ.— Ա-բեմուտքը չամչցաւ խեղդելու յունական ըմբոստութիւնը՝ Բ. Աչխարհամարտէն յետոյ: Դրամատիրութիւնը երկընտրանքի առջեւ չի գտնուիր երբեք՝ պաշտպանելու համար դրամատիրական երկիր մը:

Անդրադառնալով խորհրդային ուժին, կարմիր Վարչապետը աւելցուց .— «Մեր ուժը աւելի մեծ է քան դրամատիրական երկիրներու ուժը. մեր սպառազինումը գերազանց է : Մեր հրթիռները լուսնի մէջ են, իսկ իրենց հրթիռները ծով ինկան»:

Ընկերային մարզի մէջ, Խրուշչեւ յայտարարեց թէ դրամատէրները այսօր կը սարսափին ընկերվարական երկիրներու եւ բանուորական դասակարգի յառաջդիմութենէն: Բանուորներու դիրքը աւելի կը սարսափեցնէ զիրենք՝ քան հրթիռները. «1960ին Մ. Միութեան մէջ օրական եօթը ժամ պիտի աշխատին մեր բանուորները: 1964ին պիտի սկսինք օրական վեց ժամ աշխատիլ »:

Ուշագրաւ է այն պարագան, որ Խրուշչեւէն ետք, հունգար բոլոր ղեկավարները կը խօսին 1956էն ի վեր ձեռք առած միջոցներու մասին: Հունգարիոյ Վարչապետ Մուէննիք ընկերվարական կուսակցութեան համագումարին մէջ յայտարարեց թէ 1956ի դէպքերէն ի վեր իր կառավարութիւնը յաջողութեամբ դուլուխ հանեց բոլոր գործերը՝ «խմբական ղեկավարութեան սիստեմով :

Իսկ կուսակցութեան կեդր. կոմիտէի ընդհանուր քարտուղար Գալլէ ըսաւ.— 1956ի դէպքերէն ետք՝ գաղափարական հարցերը աւելի քան երբեք մեծ կարեւորութիւն ստացան կուսակցական ղեկավարութեան մէջ: Գաղափարական այն մեծ պայքարը՝ որ սկսուած էր հակայեղափոխական ուժերու դէմ, յաջողութեամբ չարունակուեցաւ եւ զօրացաւ :

Կեդրոնական կոմիտէի ընդհանուր քարտուղարը չնորհակալութիւն յայտնեց Մ. Միութեան եւ համաձայնաւոր Զինաստանի, որոնք «մեծապէս օգնած են Հունգարիոյ՝ գաղափարական մարզի մէջ »: Վերջացնելով իր խօսքը, Գալլէ եզրակացուց. — « Փոքր դրամատիրութիւնը տակաւին շատ զօրաւոր է Հունգարիոյ մէջ եւ դրամատիրական գաղափարները կը չարունակեն տարածուիլ եւ հող գրաւել լայն զանգուածներու մէջ »:

ՄԱԼԿԱՍԻ ԱՄԲԱՐՏԱԿԸ ԽՈՐՏԱԿՈՒԵՑԱՒ

50 ՄԻԼԻՈՆ ԽՈՐԱՆԱՐԴ ՄԵԹՐ ՋՈՒԽՐԸ ՀՈՍԵՑԱՒ ԴԷՊԻ ԾՈՎ՝ ԲԱԶՄԱԹԻԻ ՄԱՀԵՐՈՒ ՊԱՏՃԱՌ ԴԱՌՆԱԼՈՎ

★

Վար նահանգի արեւելեան չրջանին մէջ ծանր աղէտ մը պատահեցաւ առջի օր : Մալկասի ամբարտակը, որ կը գտնուի Ֆրէժիւս (Վար) քաղաքի հիւսիսային կողմը, Զորեքչաբթի իրիկուն ժամը 22·30ին խորտակուեցաւ հեղեղային անձրեւներու հետեւանքով, որոնք չորս օրէ ի վեր կը շարունակուէին:

Ամբարտակին յիսուն միլիոն խորանարդ մեթր ջուրը հոսեցաւ դէպի ծով, իր ճամբուն վրայ քանդելով բոլոր տուները : Ֆրէժիւս քաղաքը ջուրերու տակ կորսուեցաւ : Անհամար մեռեալներ, կորսուածներ եւ վիրաւորներ կան : Հաղորդակցութեան բոլոր միջոցները կորսուած : Մարսէյլէն, Նիսէն, Քանէն եւ մօտակայ այլ չրջաններէն բոլոր հրչէջները դէպքին վայրը ուղարկուեցան : Աղատարարները իրենց բոլոր միջոցներով կ'աչխատին փրկել չրջանի բնակչութիւնը :

Հինգչաբթի առաւօտ ճայնասփիւռը կը հաղորդէր թէ վեց քիլոմեթր երկայնքով տարածութեան մը վրայ, մինչեւ ծով, կենդանութեան հետք չէ մնացած: Ոչ մէկ տուն : Մօտ յիսուն դիակներ երեւան հանուած են արդէն, բազմաթիւ վիրաւորներ կան, իսկ կորսուածներու թիւը յայտնի չէ :

Նիւթական վնասները բազմաթիւ մի – լիառներու կը հասնին :

Ֆրէժիւսի կայարանին մէջ չոգեկառք մը ջուրերու տակ մնացած է: Խորտակուած են երկաթուղիները :

« Միսթրալ»ը ճամբան չչարունակեց եւ կանգ առաւ Արքի կայարանին մէջ, ուր ազատարարները հաստատած են իրենց կեդրոնատեղին :

Մալկասի ամբարտակը ութ տարի առաջ չինուած էր. 61 մեթր բարձրութիւն ունի, եօթը քիլոմեթր երկայնք եւ 3500 մեթր լայնք:

Փոթորիկն ու անձրեւը մեծ աւերներ գործեցին նաեւ Քոթ տ'Ազիւրի մէջ, ուր նիւթական վնասները կը հասնին մէկ միլիառ Ֆրանքի :

Նիսի մէջ բազմաթիւ ճաշարաններ եւ գործատեղիներ ջուրերու մէջ մնացին : Նոր չինութիւնները ամբողջութեամբ քանդուեցան: Վիլֆրանչի մէջ բեռնակառք մը անհետացաւ, ինչպէս նաեւ չի – նութիւններու մէջ գործածուող մեծ եւ ծանր գործիքներ ու մեքենաներ :

Կարգ մը չրջաններու մէջ ջուրի մակարդակը բարձրացած է մէկ մեթրի : Բոլոր մառանները ողողուած են: Բազմաթիւ հաստատութիւններ, ինչպէս Նիսի Քազինօն, որոնք սեփական ելեկտրականութիւն ունէին՝ մառաններու մէջ հաստատուած գործիքներու չնորհիւ, լոյսէ զրկուած են :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԽՈՐՀՐԴ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եօթը հանրապետութիւններու ապահովութեան պատասխանատուները փոխուած են Շելեփին գործի գլուխ անցնելէն ի վեր : Միւս կողմէ կը յիշուի որ երկու վերջին տարիներու ընթացքին ութ հանրապետութիւններ փոխած են իրենց ներքին նախարարը :

ԻՐԱՔԻ մէջ եօթը հոգի, որոնց 8ը տասնապետ, մահուան դատապարտուեցան փաստաբանի մը սպանութեան համար Քերքիւքի դէպքերուն առեն : Զինուորական Առեանը որոշեց սակայն բանտարկութեան վերածել մահապատիժը :

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒՆ

Ամէն լեզու բաղկացած է հիմնականում երկու բաղադրեալներից՝ քերականական կառուցուածքից եւ բառապաշարից :

Քերականական կառուցուածքը խիստ կայուն է եւ համարեա փոփոխութեան չի ենթարկւում : Եթէ նա փոփոխւում է դարերի ընթացքում, ապա այդ կատարւում է շատ դանդաղօրէն, այն էլ՝ նրա առանձին, մասնակի մասերի կատարելագործման միջոցով : Միայն հարիւրաւոր տարիների դանդաղ փոփոխութիւններից յետոյ կարող է գալ մի շրջան, երբ քերականութեան մէջ մտնեն որակական փոփոխութիւններ, բայց քերականական կառուցուածքի հիմքերը միշտ էլ մնում են :

Բառապաշարը հակառակ յատկութիւններ ունի, նա փոփոխւում է ամէն օր, անընդհատ, նրա մէջ անսահմանափակ կերպով աւելանում են նոր բառեր, նոր արտայայտութիւններ եւ կամ՝ նրա միջից դուրս են ընկնում համեմատաբար քիչ թուով բառեր ու արտայայտութիւններ : Լեզուի բառապաշարի այսպիսի հարստացումը կատարւում է երկու ճանապարհով՝ սեփական բառակազմական միջոցներով եւ օտար փոխառութիւններով : Կեանքի մէջ կատարուող ամէն մի փոփոխութիւն, ամէն մի նոր երեւոյթ, գի տակցուած ամէն մի նոր առարկայ, յարաբերութիւն է ստանում կամ հին, վերանորոգուած կամ նոր կազմուած իր անունը, ինչպէս օրինակ՝ հեռուստացոյց, հեռուստատեսութիւն, ձայնասփիւռ եւն :

Այդ բառերը նոր են կազմուել, երեւոյթներն էլ նոր են, բայց ահա հայերէն լեզուի մէջ գործածւում է «սփիւռք» բառը, նշանակելով ամբողջ աշխարհը, որտեղ սփռուած են տարագիր Հայերը : Այդ բառը հայերէն բառարանում կար, բայց լեզուի մէջ անգործածական էր :

Երբ առաջացաւ սփիւռքի Հայութիւնը, կարիք զգացուեց այդ դաղափարը որեւէ բառով արտայայտելու եւ ահա օգտագործուեց հնուց գոյութիւն ունեցող « սփիւռք » բառը :

Բառային կազմի փոփոխութիւնը ոչ միայն չի վնասում լեզուին, այլ ընդհակառակն հարստացնում է նրան եւ ընդունակ դարձնում արտայայտելու ժամանակակից իրականութիւնը : Ճաճախ հնարաւոր չի լինում հայերէն արմատներից համապատասխան բառ կազմել : Այդ դէպքում առնւում է օտար բառը, կատարւում է փոխառութիւն : Այսպէս, օրինակ, մեր լեզուի պատմութեան մէջ մենք փոխ են առել պարսկերէնից շուրջ 1500 արմատ, որոնց միջոցով կազմել ենք տասը հազարից աւելի բառեր,— օրինակ՝ ճակատ, պատերազմ, աշխարհ, տոպետ, նախարար, դաս, դպիր, աշակերտ, վարդապետ, վարժապետ, դաս-տիարակ, դահլիճ, ամբար, ապարանք, եւայլն :

Այս նոյն ձեւով յունարէնից փոխ են առել շուրջ 700 արմատ, որոնցից կարող ենք յիշատակել բեմ, թատրոն, մեղեդի, պալատ, եպիսկոպոս, կաթողիկոս, պատրիարք, եկեղեցի, կանոն, եւն. :

Ասորերէնից փոխ են առել շուրջ 200 արմատ, օրինակ՝ քահանայ, աբեղայ, կաթսայ, չղթայ, քարոզ, քուրայ, չուկայ, խանութ, եւն. :

Բոլոր այս փոխառութիւնները, որոնք մի ժամանակ աւելի են քան հայերէն բառերը, իւրացուել են այնքան եւ այնպէս՝ որ ոչ ոք չի ենթադրում թէ դրանք հայերէն չեն : Դա վկայում է հայոց լեզուի հզօրութեան մասին : Եթէ որեւէ լեզու փոխառութիւն է կատարում եւ իւրացնում, մարսում այդ փոխառութիւնը, դա նշանակում է որ այդ լեզուն հզօր է, ուժեղ է եւ ընդունակ է զարգանալու :

Սակայն փոխառութիւններն ունին որոշ սահման, որից այն կողմ անցնելը կը վնասի լեզուին : Ո՞րն է այդ սահմանը :

Ամէն մի լեզուի բառապաշարի մէջ գոյութիւն ունի մի ընդարձակ կորիզ, որ բաղկացած է լեզուին անհրաժեշտ ամենակարեւոր բառերից, այնպիսի բառերից, որոնք արտայայտում են բոլոր պայմաններում, բոլոր դէպքերում, զարգացման բոլոր աստիճաններում մարդուն անհրաժեշտ առարկաներ, երեւոյթներ, դաղափարներ, յարաբերութիւններ : Դա բառապաշարի հիմնական կորիզն է, որի շուրջը ծաւալւում է ինքը բառապաշարը ուրիշ նոր ու նոր բառեր իւրացնելու միջոցով :

Հայերէնի բառային հիմնական կորիզը հնդեւրոպական է եւ ունի առնուազն 4–5 հազար տարուան հնութիւն : Այդ հիմնական կորիզի մէջ մտնում են այնպիսի բառեր, ինչպիսի են՝

Դերանուններից՝ ես, դու, նա, մենք, դուք, նրանք եւայլն ;

Թուական անուններից՝ մէկից մինչեւ տասը :

Ազգակցական անուններից՝ հայր, մայր, հոյր, եղբայր, որդի, դուստր, եւայլն :

Մարդու մարմնի մասերի անուններից՝ աչք, բերան, կոկորդ, լեզու, ատամ, ձեռք, ոտք, եւայլն :

Մարդու կենցաղին, աննդառութեան եւ ամէնօրեայ գործունէութեան վերաբերող բազմաթիւ բառեր, ինչպէս՝ ուտել, խմել, ջուր, կերակուր, ասել, գնալ, եր թալ, լալ, լողալ, խնդալ, ծաղր, ծիծաղ, հին, նոր, մանր, փոքր, մեծ, նստել, տալ, առնել, տեսնել, եւայլն :

Այս բառերը, որ կազմում են բառապաշարի կորիզը, սովորաբար լեզուի մէջից դուրս չեն ընկնում : Սրանց մասների միջոցով լեզուն կազմում է բարդ եւ ածանցաւոր բառեր եւ հարստանում : Օրինակ, հէնց հայերէն բառային կազմի այս կորիզի բառերից կազմուած

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ՀԱՅԵՐԷՆ ՏԱՌԵՐՈՒՆ ԲԱՐԵՓՈԽՈՒՄԸ

•

Այս սուղ էջերուն վրայ կարելի չէ մանրակրկիտ ու պարագայական դրուագք մը հրամցնել ընթերցողներուն : Միայն, վերջերս Հայաստանի Գիտութեան եւ Արուեստի Ակադեմիային մրցումի դրած հայ այբուբենին առիթովը, քանի որ « Ցառաջ » հրաւէր կ'ընէ ուրիշներու ալ արտայայտուելու՝ նոյն խնդրին չուրջը, կը ղրկեմ իմ կարծիքս ամփոփող այս դրութիւնը, տալով կարճ պատմական մը :

Որեւէ լեզուի տառերը ժամանակի ընթացքին ենթարկուած են անխուսափելի կերպով ձեւափոխումի կամ աւելի ճիշդը՝ բա – բէ – գո – խու – մի : Պատճառ չկայ որ հայերէնը բացառութիւն կազմէր կամ կազմէ : Ապացոյց՝ Գ. Հ. Տէր Ներսէսեանի յիշածին պէս՝ տասնեակ մը անուններով ծանօթ ձեւերը .— Պարզ, բոլոր, իթալիք, արամեան, նօտը, գէյքուն, անի, անքիք, նորման, շեղագիր, շիագիր, գարդագիր, երկաթագիր, եւն. : Եւ այս ամէնը՝ դարերու ընթացքին : Այսինքն 1512էն ի վեր, զանազան անձերու կամ միաբանութիւններու կողմէ : Ինչո՞ւ, — որովհետեւ անիրաժեշտ գտած են փոփոխումը :

Արդ, ստորագրեալս այդ բարեփոխութիւնը անհրաժեշտ տեսած է ինքն ալ : Թող ներուի իրեն պարզել թէ ե՞րբ եւ ինչո՞ւ :

Տրուելս առաջին անգամ 1905ին էր որ, երբ, Վանայ մէջ, « Վանիարբեան Բառարան»ը կը խմբագրէի, նկատեցի մեր այբուբենին ծաւալուն հանգամանքը : Արդարեւ մեր տառերը, ձեռագիր ըլլայ թէ տպագիր, շատ տեղ կը գրաւեն, շատ մեքենան կը սպառեն, շատ թուղթի պէտք ունին, ստուարածաւալ կը դարձնեն որեւէ գրութիւն : Այս մասին կարծեմ ամէնքս համաձայն ենք : (ՀՄԲ.— Ո՛չ) :

Ահա այսպէս մտքիս մէջ ծնաւ աւելի

են առնուազն երեսուն հազար նոր բառեր : Այդ բառերը, որ մենք համարում ենք հայերէնի կորիզը, ամբողջ չորս հազար տարուան ընթացքում պահպանուել են նրա մէջ : Դրանք 4–5 հազար տարուան ընթացքում ունեցել են ամէնը հինգ տոկոսի կորուստ, մինչդեռ պարսկերէն նից փոխ առնուած 1500 արմատները երկու հազար տարուան ընթացքում ունեցել են 70 տոկոս կորուստ, յունարէնից փոխառնուածներն՝ առնուազն 85 տոկոս կորուստ :

Հէնց այդ երեւոյթը եւս ապացոյց է որ բառային հիմնական կորիզը ամենահաստատունն է եւ ամենատոկունը :

Ա. ՂԱՐԻԲԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

սեղմ ու կարճ տառեր ձեւաւորելու դաղափարը : Գծագրեցի ու ձեռքիս տակ է այդ նախատիպը : Տակաւ, 1905էն մինչեւ 1917 աւելի յղկելով՝ հասցուցի այն ձեւերուն՝ որոնք այլեւս արժան դատեցի ղրկել Հայաստանի Գիտութեան եւ Արուեստի Ակադեմիային, որովհետեւ նախ ունէի երկու հիմնական կէտ. — Ա. – ոչնչին՝ ազգային տառերու բարեփոխեալ նոր ձեւեր ընդունիլ եւ ընդհանրացնելը պետական գործ է : Երկրորդ, Հայաստանի այդ բարձրագոյն հիմնարկութիւնը 1927ին կը խորհէր հայ այբուբենի բարեփոխումի մասին : Աներկրդիս, որ երեւանի Համալսարանին մէջ փրօֆէսէօր էր, իր 1927 Փետրուար 14 թուակիր նամակովը կը գրէր ինծի. — « Երկկ Պ. Մտեփան Կանայեանց յայտնեց որ պէտք է ձեր դեղագրած հայերէն սեղմ տառերի ձեւերն ղրկէք՝ որքան կարելի է չուտ, հետեւեալ հասցէով .— Երեւան, Գիտութեան եւ Արուեստի Ինստիտուտ, Ուղղագրական Ցանձնախումբին, որպէսզի ժամանակին ի նկատի առնուին» :

Անյապաղ ղրկեցի Մարտ չորսին եւ պատկան Ցանձնախումբը տպեց իմ դեղագրած ձեւերը՝ Ինստիտուտի տեղեկագրին մէջ «ՁԻՔՈՒՆԻ ՏԱՌԵՐ» անունով (*) :

Ժամանակագրօրէն քալելով, 1933ին Եաղուպեանի տուած ձեւերը, որ երեւցան «Ապագայ» թերթին 15 Ապրիլի թիւին մէջ, հայերէնէ աւելի՝ վրացական դիրերուն կը նմանին :

«Այսօր» թերթին մէջ (1951 Սեպտեմբեր 16 – 24) տպուած չորս գրուածքովս տուած էի Ակադեմիային ներկայացուած ձեւերուս բլիշէն : Այդ գրութիւնս, որ արտատպուեցաւ հայերէն թերթերու մէջ, փոթորիկ մը փրցուց : Մանաւանդ երբ դէմ արտայայտուող յօդուածագիր մը գուժեց թէ «Ձիքունին կ'ուզէ յատնացնել մեզ»... : Շրջաբերական մը եւս ղրկեցի թերթերուն, հակիրճ բացատրելով թէ ոչ յատինացում կայ, ոչ ալ չարափոխութիւն :

(*) Կը սխալի Պ. Ձիքունի : Ծանօթ Տեղեկագրին մէջ *տպուած չեն* իր «գեղագրած ձեւերը », այլ, «Ուղղագրութեան եւ տառերի ձեւի բարեփոխութեան յանձնաժողովին » դրկուած իրը առաջարկներու կարգին՝ ճնուութեան առնուելէ ետք Ձիքունիի առաջարկը եւս, տրպուած են միայն... ճանի մը հեգնական բառեր, այսպէս «հայերէն տառերի նահատակութիւն » կ'անուանուին «Ձիքունի տառերը» : Հայաստանի Ակադեմիային ճոյն յանձնաժողովին տեղեկագիրը ամբողջութեամբ պիտի տանիմ , երբ վերջանան «Ցառաջ»ի աշխատակիցներուն պատասխանները այստեղ ներկայացուած հարցաթերթին :

Այդ առթիւ եւ մեր խօսքը արտայայտուած տեսակէտներուն մասին՝ ընդհանրապէս, ու Ձիքունիի առաջարկին մասին՝ յատկապէս (ՀՄԲ.) :

ԿԵՂԾ ՀԱՆՁԱՐՆԵՐ

ԺԱ.

Այս պատճառաւ է, որ երիտասարդ ուսանողին հարցումներ կ'ուղղէր մէկէն միւսէն լուր հարցնելով, բայց անիկա չտեսած միայն անունով կը ճանչնար, տարտամ բաներ կ'ըսէր, մինչ իր ընկերը արդէն դացեր էր զնդամուղի սեղանին առաջ ու մեծ չհագրդռութեամբ կը հետեւէր խաղին :

Նոյն միջոցին նշմարեցին, դիրուկ, ճերմակ մազերով, թաւ պեխերով եւ յօնքերով մարդ մը :

— Օ, ահաւասիկ Նիկողոս աղան, ըսաւ երիտասարդ ուսանողը, անիկա ամէն բան դիտէ, ամէնուն վրայ ծանօթութիւն կրնայ տալ :

Ներկայացման ձեւակերպութիւններէն ետք, Բարսեղ խօսք բացաւ :

— Արդեօք կը ճանչնա՞ք Սուրէն Սահակեանը, Տաճատ Զարըգեանը, Անտոն Եարահանը ...:

— Կեցէք, կեցէք, մէկիկ մէկիկ ըսեմ : Սուրէն Սահակեանը չատ մը պզտոր դործերու մէջ տապլտկելէ ետքը խմբագրատուն մը մտաւ, ուր չեմ դիտեր ի՞նչ կ'ընէ :

— Ստոֆի՞ն, հարցուց Բարսեղ :

— Ստոֆին մեկնեցաւ չատոնց ... ալ մի՛չեւ վերը հասեր էր խեղճ աղջկանը :

Պալըքճեան չեմ դիտեր ուր վարդապետ

ըլլալու վրայ է առողջապահական թերթ մը հրատարակելէ ետքը, Տաճատ Զարըգեան Պոլիս է, ուր կ'երեւայ թէ թաղային վարժարանի մը մէջ իրը ուսուցիչ մտնելու խարար տուեր է...

Հոս սրտագին քրքիջով մը Նիկողոս աղան խօսքը ընդհատեց ...

— Ես տահա անանկ տղայ չեմ տեսած, ինչ անապարծութիւն, ինչ մեծախօսիկութիւն, հիմա կ'երեւայ թէ իր բոլոր ինքնահաւանութիւնովը կը չափուի Թաղին խեղճ վարժապետներուն հետ. ամէն օր խրտ կը հանէ.... ձդեցէք ճանըմ ... անիկա եթէ հոս մնար, չատոնց Սէնթ-Աննին ճամբան բռնած կ'ըլլար Մարիկ-եանին պէս :

— Ո՞վ է այդ Մարիկեանը :

— Մեծ խօսիկին մէկը ան ալ. գիտութեան ուսանող էր. բայց փոխանակ մարդու պէս աշխատելու, միտքը դրեր է որ համալսարանին բոլոր վարպետները էշ են, բան չեն դիտեր, թէ ինքը մեծ յղացումներ ունի. ատեն մը չեմ դիտեր ինչ դիւտի մը պոչէն բռնեց. սանկ, կարծեմ մարդուս սննդառութեան մէջ չեմ դիտեր ինչ նիւթ պիտի դնէր, որ ուղեղին վրայ ազդէր եւ ամէնէն տխմարները հանճարեղ մարդու պէս պիտի ըլլային. ես ի՞նչ դիտնամ, եղբայր. մէկ ձայնի կը պոռար, որ մարդոց կացութեան անհաւասարութեան ամէնէն մեծ պատճառը ի՛րենց խելքերուն մէկ չըլլալն է... չատերը կլլեցին ըսածները, հոգ մի ընէք, չատերը կարծեցին, թէ հայ Մէնիքով մը կար Մարիկեանին մէջ, օր մըն ալ իմացանք վերջապէս որ Սէնթ Անն տարեր են. խեղճը միշտ իր դիւտը կը բացատրէ, դաղտնիքներ ունիմ կ'ըսէ, ինքզինքը աշխարհիս ամէնէն մեծ գիտունը կը կարծէ, վերջապէս մեծամոլութենէ բռնուած է... Տաճատը ի՞նչ էր, ան ալ չէ՞ մի որ դիրքի մը խօսքը կ'ընէր չարունակ :

— Այդ դիրքը հրատարակուեցա՞ւ :

— Ո՞ւր պիտի հրատարակուի ...

Նիկողոս աղա խօսեցաւ այսպէս չատերուն վրայ. ոմանք մոռցուած, ոմանք հեռացած ու ոմանք օտար ամուսնութեամբ կորսուած էին բոլորովին : Ուրիշ հայ երիտասարդ ուսանողներ ալ եկան, որոնցմէ ոչ ոք ճանչցաւ Բարսեղ. չատ աւելի լուրջ, ըրածնին դիտցող եւ չափաւոր երեւոյթ ունէին այս նորեկները, բաղդատմամբ իր ժամանակակիցներուն :

—Մեր ժամանակը չատ աւելի զուարթ, եռանդուն եւ խանդավառ էինք, խորհեցաւ Բարսեղ. երբ իրարու քով կուդայինք, կը վիճաբանէինք, կը խօսէինք, խենթ բաներ կ'ըսէինք յաճախ, իրաւ է, բայց վերջապէս մեր սիրտը մեռած չէր ասոնց պէս :

Կանուխէն մեկնեցաւ սրճարանէն. յուսաբեկ եւ տխուր կարօտով կը յիշէր իր ատենուան ընկերները եւ դիտնալով ա նոնց ամենամեծ թերութիւնները, ի՞նչ պիտի չտար այս միջոցին Տաճատ Զարըգեանի մը հանճարեղ խենթի զառանցանքները լսելու, Սուրէնին մեկնամաղ ձոռ նայուածքը տեսնելու եւ Անտոն Եարահանի մը կցկտուր ու եղերական բառերը մտիկ ընելու համար :

— Վայ սատանայ, ըսաւ մտովի, Մանուկին ընտանի բացագանչութիւնով ; մեր ժամանակը անդարձ կերպով անցեր է եւ մենք տեղերնիս տուեր ենք այդ քաղաքավարի, անհոգի, չափուած ձեւուած սերունդին, մենք մեր արտերուն, մեր կեանքին մախսումովը սպառեցանք, մեծ մեծ երազներ մեզ դինովցուցին, մեզ խանդավառեցին ու ես իսկ չատ անդամ դեղեցիկ պատրանքներով խաբուեցայ, եւ այսօր ահաւասիկ հակազդեցութիւնը :

— Մեղք, ըսաւ վերջապէս, ակամայ, պուլվարին վրայ յառաջանալով :

Ու հակառակ իր խիստ դատաստանին իր վաղեմի ընկերներուն նկատմամբ, հակառակ իր խառնուածքով եւ կարողութիւնով տարբեր ըլլալուն՝ այդ միջոցին խորապէս զղաց, որ ինչքան խան դակաթ սիրով սիրած էր բոլոր այդ կեղծ հանճարները, եւ թէ ինչքան մեծ զորվանք ունէր այդ հիւանդ, ապաւերած եւ երազատես հոգիներուն համար :

Ու մտքին մէջէն հակակիրը ընելով հիմակուան եւ այն ժամանակուան հայ ուսանողութեան, եղրակացուց .

— Մեր ժամանակը ինչքան աւելի ագին է, դարձեալ ...:

(48 եւ վերջ)

ՉԱՊՈՒԼ ԻՍԱՅԵԱՆ

ԱԿՈՒՅԻՆ ԴԻՑՈՒՄՈՒՆ

ԴԱՀՃՈՒՈՅ ՂՈՒՆԴ

ՅԱԳՂՈՒՅՈՒՆՈՒՑՈ

Գ.

ՀՈՍՏԵՒՈՍԱՆ ՁԵՐԵՒՈՒԼՅՈՒՆ

ՓՈՔՐ ՎԵՀՅՈՓ

Ալ ոչինչ մնաց դիմադրելու ձիաքաշ ոյժերուն դէմ։ Տասնեակ մը զինուորներ ձիերու վրայ, ետեւէն ալ կառքեր, ուր կային ռազմամթերքներ, հաց, ջուր, դեղեր եւ վիրաւորներ։ Ամբողջ գիշեր ու ցերեկ անոնք անդադար կը շարունակեին իրենց ճամբան։ Ամէն կանգառի ատեն կը տեսնէի, թէ ինչպէս ձիերը կը փրփրէին, կը կաղային, կը սկսէին ետ մնալ։ Ես ինքս ալ ոտքերուս վրայ հազիւ կը կենայի։ Ամէն կողմ ցեխ էր, ցուրտ, անձրեւ։ Ամէն ինչ կը խառնուէր իրարու հետ։ Ամէն ինչ կը թուլնար։ Ամէն ինչ կը կորսուէր։ Ամէն ինչ կը մոռցուէր։

Ես ալ մոռցայ, որ ինձ համար ալ ուրիշներ կան, որ ինձ կը սպասեն։

մտածէ Նախագահ տը Կոլի այն յայտարարութեան մասին՝ որու համաձայն Փարիզ կը ճանչնայ Օտրը – Նայսի գիծը՝ իբրեւ լեհեւզերմանական սահման։ Ա – տլնաուըը . «Հարկ չկայ պատասխանելու այնպիսի հարցումներու՝ որոնց պատաս – խանները յայտնի են »։

Գերման Վարչապետը չորեքշաբթի օր Պոն վերադարձաւ ։ Օրլիի օդակայանին մէջ, մեկնելէ առաջ ճառ մը խօսեցաւ, դարձեալ չեչտելով այն պարագան՝ թէ Գերմանիոյ եւ Ֆրանսայի գործակցու – թիւնը երկու ժողովուրդներու բարօրու – թեան նպաստելով, կը նպաստէ նաեւ Եւ – րոպայի զօրացման եւ խաղաղութեան պահպանման ։

Նախապէս, Զօր. տը Կոլ կարճ ճառ մը խօսած էր, յայտարարելով թէ երկու եր – կիրներու ներկայացուցիչներուն հանդի – պումը կարեւոր էր՝ աշխարհի ապագա – յին համար. «Այդ խօսակցութեանց մէջ Ֆրանսա եւ Գերմանիա միասին են, իրա – րու կապուած են հասարակաց չահերով եւ փոխադարձ վստահութեամբ »։

—o—

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ Սպայակոյտի մէկ բան – բերը յայտարարեց թէ Ֆրանսական բա – նակի կողքին 180·000 մահմետականներ կը կռուին ։

ԺԱԳ ՏԻՒԲԼՕ Հումգարիոյ մէջ յայ – տարարած է թէ Խրուշչեւի Ֆրանսա այ – ցելութեան լուրը խաղաղութեան նոր յոյս մը տուած է Ֆրանսացիներուս, ո – րոնք իրենց խանդավառութեամբ ցոյց կուտան թէ որքան սերտ է Ֆ. Միութեան հետ բարեկամութեան զգացումը ։

ԻՐԱՔԻ Վարչապետ Քասըմ յայտարա – րեց թէ նոր դաշադրութիւն մը երեւան եկած է, որու կազմակերպիչներն են ու – սանողները ։

ՍՈՒՏԱՆԻ մէջ մահուան դատապար – տուած «հինգ դաւաճանները գնդակա – հարուեցան» առջի օր , կը հաղորդեն Խարթումէն ։

ՋԵՆՈՍԼՈՎԱՔԻՈՑ մէջ բանտարկուած գերմանացի երկու օդաչուները ազատ արձակուեցան, քառասուն օր Փրակա մը – նալէ ետք ։

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դեկտ. 2)։— Զոյլ ոսկի՝ 561·500, նափոլէոն 3570, գուլից·3470 , անգլ. 4640, քսան տոլարնոց 18·400, թղ – թադրամ (գուդահեռական չուկայ) ըս – թերլին՝ 1385, տոլար 490, գուլից· 114, պելժ. 9·80, լիր 0·79, մառք 118։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Եկեղեցւոյ դիւանը իր կրթական ձեռ – նարկներուն համար ստացած է հետեւեալ նուէրները.— Պ. Հրանդ Պալեան երկու հազար Ֆրանք կեսարիոյ եւ չրջանի նա – հատակներու յիշատակին։ Տէր եւ Տիկին Վահրամ Մոստիչեան երեք հազար Ֆր. ողբացեալ Մկրտիչ Բամուքճեանի մահ – ուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

3 Յունուար 1960, կիրակի ժամը 4–24, Ֆ. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Լիւթէ – սիայի մէջ։

7 Յունուար 1960, կապոյտ Խաչի կեդր. վարչութիւնը Փարիզի չրջանի տասը մասնաճիւղերով կը տօնէ «Մանուկներու Օր»ը, Փըթի Թուռնալի մեծ սրահին մէջ։

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՄԵՂՈՒԻՆ ՃԱՌԸ

Գրեց՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ 1

Գինը 200 ֆրանք

Դիմել Յառաջի խմբագրութեան ։

ԱՃՈՒՐԴՈՎ ՊԻՏԻ ԾԱԽՈՒԻ

8 Դեկտեմբերը 1959ին , երեքշաբթի , ժամը 10ին, Մարսէյլի նոտարներու սեն – եակին մէջ, 36 Րիւ Քարատի, աճուրդով պիտի ծախուի, Մարսէյլի Սէն Թիւսթ թաղամասին մէջ, Պուլվար Ալֆա Մուրթի անկիւնը, Րիւ Պրէմօն 6ա թիւին տակ գտնուող, 88 քառակուսի մեթր տարա – ծութեամբ եւ բնակութեան ու արհեստա – գործութեան յատուկ գետնայարկ չէնք մը, զոր բարելիչատակ տիկին Լուսի Ա – րապաճեան կտակած է Հ. Բ. Ը. Միու – թեան ։

Աճուրդը պիտի բացուի մէկ միլիոն ֆրանքի գինով ։

Այժմ չէնքին մէջ կը բնակի ու կը գոր – ծէ հայ ղերձակ մը, առանց վարձակա – լութեան իրաւունքի եւ պայմանագրի , պարագայ մը զոր պարտի դիտնալ ապա – գայ գնորդը, որուն պիտի իյնայ պահել կամ հեռացնել չէնքին մէջ գտնուող յիշ – եալ անձը ։

Գնորդը աճուրդի կը մասնակցի նո – տարի մը կամ ավուէի միջոցով ։

Ամէն տեղեկութեան համար դիմել Նո – տար մեթր ՏԷՑՏԻԷ, 62, Րիւ Մօնկրան , Մարսէյլ, հեռաձայն 33–10–83։

ՀԱՅԱԾԷՍ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՉԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս կիրակի, ժամը 10·30ին , կէս օրէ առաջ, բազմաճայն երգեցողութեամբ հայկական Ս. պատարագ եւ քարոզ պի – տի ձայնասփռուի Վատիկանէն ։

Միջին ալիք՝ 196 մ. , կարճ ալիք՝ 19·84, 25·67, 31·10։

Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՑԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ. Ց. Դ. Նոր Սե – րունդի Անիէռ – Պուա Քոլոմպ Սօսէ – Սերոբ խումբին կողմէ, կիրակի Դեկ – տեմբեր 6, ժամը 15ին, Քլոշէրի սրահը, 149պիս, Ավընիւ տ'Արժանթէօյ ։

Ճոխ յայտագիր ։

Կը հրաւիրուին ծնողքները ։

Մուտքը ազատ է ։

—ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ—

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը՝ այս Շաբաթ, կէսօրէ ետք ժամը չորսին Քափէ Ռեժանի մէջ ։ Օրակարգ.— Ա) Պարահանդէս եւ յանձ – նախումբերու ընտրութիւն։ Բ) Դպրոցա – կան հարց։ Բոլոր ընկերուհիներու ներ – կայութիւնը անհրաժեշտ է ։

ՀԱՄԱՀՕՄԱՐԲ. Հայր. Միութեան ընդհ. անդամական ժողովը այս կիրակի առա – ւօտ, ժամը 9ին, 7 Պուլվ. տ'Աթէն, Պար տիւ Կլոպի սրահը ։ Օրակարգ տեղւոյն վրայ։ Վարչութիւնս կը փափաքի որ բո – լոր անդամները ներկայ ըլլան այս կարե – ւոր ժողովին ։

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի , Փարիզի Ս. Յովհ. Մկր – տիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ, Կ. Պոլսոյ դպրեվանքի տեսուչ Գարեգին Ծ. Վրդ. Գազանճեան ։ Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes

Մեթրօ Փորթ Մայօ

Պաշտամունք այսկիրակի առաւօտ ժա – մը 10·45ին ։

ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉ. ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷՅԼ

Պաշտամունք՝ այս կիրակի, Սէն Ժէ – րոմ, ժամը 9,30ին։ Ռիւ Ժէմափ՝ ժամը 10,45ին ։

Կը քարոզէ Վերապատուելի Հելվաճեան ։

Հ. Ց. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՎԻԼԻՆ.— Հ. Ց. Դ. Ալի կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները , այս Շաբաթ ժամը 20·30ին, Ակումբին մէջ։ Բոլոր ընկերու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։

ԱԼՖՈՐՎԻԼ.— Հ. Ց. Դ. Սարգիս Մի – նասեան ենթակոմիտէի ժողովը այս Ուր – բաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքա – տեղին։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՓԱՐԻԶ.—Հ.Ց.Դ. Ազբիւր–Սերոբ Եօթ – նեղբայրեան խումբի ընկեր. ընդհ. ժո – ղովը այս Շաբաթ , ժամը 20·30ին, սո – վորական հաւաքավայրը։Բոլոր ընկերնե – րու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է ։ Կարեւոր օրակարգ ։

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. Կոմիտէն հետեւեալ խումբերը ժողովի կը հրաւի – րէ.—

Քրիստափոր ենթակոմիտէն 5 Դեկտ. Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին։

Հայաստան ենթակոմիտէն 5 Դեկտ. , Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին ։

Մուրատ խումբը 6 Դեկտ. Կիրակի կէս օրէ ետք ժամը 15ին։

Արամ խումբը 6 Դեկտ. Կիրակի առ – տու, ժամը 10ին։

Թաթուլ խումբը 6 Դեկտ. Կիրակի առտու ժամը 10ին։

Ակնունի ենթակոմիտէն 12 Դեկտ. Շա – բաթ իրիկուն ժամը 20·30ին։

Համազասպ ենթակոմիտէն 13 Դեկտ. Կիրակի առտու ժամը 10ին։

Վռամեան ենթակոմիտէն 13 Դեկտ. Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին։

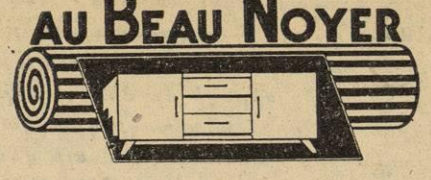
Զաւարեան ենթակոմիտէն 19 Դեկտ. Շա – բաթ իրիկուն ժամը 20·30ին ։

Ընկ. Կարօ խումբը 20 Դեկտ. Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՅԵՐՈՒՆ

Պատրաստուեցէք Ամասիոյ Երիտասար – դացի տարեկան մեծ պարահանդէսին ։

Դեկտեմբեր 12, Շաբաթ դիշեր մինչեւ լոյս, Ալհամպրայի չքեղ սրահներուն մէջ, 340 Պուլվ. Շավ ։

AU BEAU NOYER

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ
ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԶՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՑԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԽՆԱՄՔՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ՄԱԼ ՄԸ.

“ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ”

MUSIQUE ARMÉNIENNE
vocale et instrumentale

MICROSILLON 33 TOURS

Երգչախումբ՝ ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Orchestre Symphonique Chouteau

ՂԵԿԱՎԱՐ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ

(100 հոգիի մասնակցութեամբ)

11 կտորներ, նուագախումբ , երգչախումբ, մեներգ (Կոմիտաս, Ալէմշահ, Կանաչեան, Սաթեան, Ափրիկեան, Ալթունեան, Սպենդիարեան) 45 վայրկեան տեւողութիւն ։

Դիմել՝ ԱՐ. ԶԱՀՐԻՃԵԱՆ,
78, Rue Lafayette, Paris 9‘, Tél. CEN. 36-23
Կ. ԱՓՐԻԿԵԱՆ,
11, Rue Dr. Potain, Paris 19.

երգչախումբի անդամներուն, «Յառաջ»ին եւ Հրանդ – Սամուէլ գրատունը ։
51, Rue Monsieur le Prince DAN. 88-65
Օր. ԱՆԱՀԻՏ ՕՀԱՆԵԱՆի, CEN. 28-34

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՈՐԾԻ ՀԱՄԱՐ

ՅԱՌԱՋ
PARIS - IX
32, RUE DE TRÉVISE
TÉL. : PRO. 86-60

ԽՆԱՄՈՒԱԾ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ
ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ. Մ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս

SALONS de L'ALHAMBRA, 340 Bd. Chave

կը մասնակցին երկու մեծ նուագախումբեր՝

ROBERT GONZALIS

Իսկ ժամը 2էն ետք՝

GUS BERTHO

(Մասնաւոր արտօնութեամբ Սալօն Սէն – Լուիի)

Տոմսերու եւ սեղաններու համար դիմել կանխաւ՝

ՆԱԶԱՐԵԱՆ ՐԱՖՖԻ, 37 Րիւ տէ Տոմինիքէն (Պառ)
ՕՀԱՆԵԱՆ ԺԱՆ, 34 Պուլվ. Տէ Կրան Փէն (Սէն Լու, Պառ)

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴԻՐ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՇԱԲԱԹ
5
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
SAMEDI
5 DÉCEMBRE
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8664 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4465

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱՋՔԵՐԸ ԲԱՑՈՒԵՐ ԵՆ

Ո՞վ չի յիշեր Ռընէ Փիէր – Կոսէի յե – րիւրած « զգուելի ու զաղրելի» պատմու – թիւնը նիս – Մաթէնի անցեալ Մարտ 5ի թիւին մէջ :

Աչխարհաշրջիկ Ֆրանսուհին կը գրէը , որ իբրեւ թէ խորհրդային քաղաքացի Հայ մը Հայաստանի մէջ ունեցած իր··· արտերն ու ագարակը ծախելով ադա – մանդ է գներ՝ Պոլիս երթալու համար : Եւ որպէսզի թրքական սահմանէն ապա – հով կարենայ անցնիլ, իր ծծկեր երա – խային փորը ճեղքելով մէջն էր լեցուցեր քանկագին քարերը ···

Ականեւ էր թրքական չարդերն արդա – րացնելու եւ Հայերը վարկաբեկելու ձըգ – տումը :

Այս անորակելի սրբապղծութեան դէմ ծառացանք ժամանակին :

Մեր ընթերցողներն ալ արդար ընդվը – զումով իրենց գայրոյթը յայտնեցին յօդ – ուածագրին եւ Նիս Մաթէնի խմբագրու – թեան :

Մեր աչխատակիցը Պ. Վահան Փոր – թուգալեան եւս տուաւ փաստագի ու ջախջախիչ պատասխան մը, որ լոյս տե – սաւ Նոր Սերունդի պաշտօնաթերթի Հա – յաստանի մէջ, Ֆրանսերէն:

Ապրիլ 24ին, Մեծ Եղեռնի տարեդար – ձին, նամակով մը Նիս – Մաթէնի խըմ – բագրութեան ղրկեցինք Յաւաչի այն թի – ւերը, որոնց մէջ Ֆրանսերէն լեզուով լոյս տեսած էր Դերպ. Մարոլոյի խօսած ճառը Սաքրէ Քէօրի Մայր – Եկեղեցիին մէջ, ի յիշատակ մեր մէկուկէս միլիոն նահատակներուն :

Մեր հայրենակիցներու բողոք – նա – մակները զգաստութեան չէին բերած թր – քասէր լրագրողը, որ կը յամառէր պըն – դել իր պատմութեան վաւերականութեան վրայ ···

Արդարութիւնը վերջապէ՛ս տարած է յաղթանակը :

Թուրքերուն վրայ հիացող եւ անոնց դլտորած սուտերը հալած իւղի պէս կըլ – լող այս Ֆրանսուհիին աչքերը բացուեր են՝ տեսնելու համար ճշմարտութիւնը :

Իր ամուսնոյն՝ Փիէր Կոսէի հետ նոր ճամբորդութիւն մըն է կատարեր դէպի Պոլիս : Տէր եւ Տիկին իրենց տպաւորու – թիւնները հրատարակեր են Տիժոնի Լը Պիէճ Փիլպիճ թերթին մէջ (13 Նոյեմ – բեր) : Ամբողջական թարգմանութիւնը տուինք Յաւաչի 2 եւ 3 Դեկտեմբերի թի – ւերով :

Փիէր եւ Ռընէ Կոսէ կը հաւաստեն թէ Թուրքիա կրկին դարձեր է «հիւանդ մարդը »:

Վեց մեծ պետութիւնները ժԹ. դարուն « Եւրոպայի հիւանդ մարդը » մակդիրը տուեր էին Օսմանեան կայսրութեան :

Այդ հիւանդը յաչորդական վիրահա – տութենց ենթարկուեցաւ, մինչեւ որ Պալքանեան պատերազմին (1912 – 13) հետեւանքով Եւրոպայէն դուրս քչուե – ցաւ,— պահելով միայն արեւելեան Թը – րակիոյ փոքրիկ չերտը: Իսկ առաջին աչ – խարհամարտը բոլորովին մկրատեց իր արաբախօս ընդարձակ հողամասերը:

« Հիւանդ մարդը» Աթաթիւրքի յեղա – փոխական բարենորոգումները ուրանա – լով, այժմ դէպի ետ դարձ մը կը փոր – ձէ եղեր, յետաչրջական չարժումի մը ճամբան բռնելով :

Կիները սկսեր են դարձեալ քօղ կրել : Համալսարանի ուսանողները Բամազանին Ծոմ կը պահեն եղեր: Իսլամական կրօն – քը ի պատուի է դարձեր կրկին :

Ու հին փառքի օրերը յիչելով, Թուր – քերը կը ձգտին եղեր արաբական աչխար – հի ղեկավարը դառնալ, իբրեւ կրօնակից ··· « արաբական բոլոր երկիրները կա – րօտն ունին եղեր օսմանեան կայսրու – թեան »:

Փիէր եւ Ռընէ Կոսէ հեռնանքով յիչելէ

ԱԶԳԱՅԻՆ ՍՈՒԳ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

ՄԱԼՓԱՍԷԻ ԱՂԷՏԻՆ ԱՌԱՋԻՆ ԱՐԴԻՒՆՔԸ.— 510 ՄԵՌԵԱԼ

Ֆրէժիւսի աղէտը չատ աւելի ծանր է , քան կը նախատեսուէր առաջին լուրերէ եւոք: Մալփասէի ամբարտակին ջուրերը մահ ու աւեր սփռեցին ամէն կողմ: Մօտ տասը քիլոմեթր տարածութեան մը վը – րայ ամայութիւն կը տիրէ: Ազատարար – ները կը չարունակեն իրենց գործը, աւե – րակներու տակ եւ ցեխերու մէջ կենդա – նութեան հետք փնտռելով, բայց դիակ – ներ կը գտնեն մխայն, կիներու, մանուկ – ներու եւ երիտասարդներու մարմին – ներ···: Մեռեալներու թիւը բարձրացած է 510ի, եւ, աւա՛ղ, առաջին արդիւնք – ներն են որ հաղորդուած են ցարդ , ո – րովհետեւ ամէն ժամ նոր դիակներ երե – ւան կ'ելլեն :

Բազմաթիւ վիրաւորներ կան, իսկ կոր – սուածներու թիւը տակաւին չէ ճշդուած:

Այսօր, չաբաթ, տեղի պիտի ունենայ գտնուած մարմիններու թաղումը :

ՑԱՑՏՆՈՒԹԵԱՆ ՏԵՍԱՐԱՆ ՄԸ···

Մալփասէի ամբարտակը խորտակուե – ցաւ Չորեքչաբթի ժամը 21·45ին: Սար – սափի դիչեր մը՝ Ֆրէժիւսի եւ Ռէրանի մէջ: Հինգչաբթի առաւօտ լոյսը բացուե – ցաւ աւերակոյտի մը վրայ· — Վերտէօն պողոտան ցեխերու մէջ կորսուած էր : Ինքնաչարժեր , տնային առարկաներ ու մարդկային մարմիններ·մխրճուած էին ցեխերու մէջ :

Բազմաթիւ տուներ քչուած էին ջուրե – րէն :

Մօտ երկու քիլոմեթր երկայնութեան վրայ՝ երկաթուղին անհետացած էր : Ե – լեկտրական բոլոր դիծերը կորուած :

Բազմաթիւ ընտանիքներ, իրենց բոլոր անդամներով կորսուած են ջուրերու մէջ: Մալփասէի ամբարտակէն դէպի քաղաք խուժող ալիքները կենդանութեան հետք չեն ձգած իրենց ճամբուն վրայ: Ժամա – նակ մը՝ Ֆրէժիւս մնացած է հինգ մեթր բարձրութեամբ ջուրերու տակ : Ագա – րակներ, աչխատանոցներ, բազմայարկ չէնքեր աւերած են :

Դպրոցի սրահի մը մէջ բազմաթիւ մա – նուկներ խեղդամահ եղած ու մխրճուած են աւերակոյտերու տակ :

Ազատարարներու հետ, կարմիր Խաչի անդամներ, բժիչկներ եւ լրագրողներ լեցուցած են աղէտին վայրը :

Ազարակատէր մը, որ հրաչքով փրկը – ւած էր, կը պատմէ ·— Հոն ագարակ մը կար, անդին՝ այգի մը, քովը ··· բայց ոչինչ մնացած է, ամէն կողմ հարթա – վայր, կամ աւերակներու տակ մնացած դաչտեր : Ժամը 21·30ին դուրս ելած էի, երբ զօրաւոր փոթորիկ մը զգացի, որուն յաչորդեց աղմուկ մը· քարեր կը թաւա – լչին հեղեղին հետ, ամէն կողմէ լեղա – պատառ ճիչեր կը բարձրանային, ծովը կուգար քաղաքին վրայ ···

Ազատարար մը կը պատմէ ·— Երբ ա – լիքները հանդարտեցան եւ ջուրերը սկը – սան քաչուիլ, 12 տարեկան փոքրիկ մը դտայ, մինչեւ վիզը մխրճուած ցեխի եւ ջուրի մէջ· երբ փորձեցի դուրս հանել , տեսայ թէ բռնած էր օրորոց մը, որուն

վերջ Թրքական մեծխօսիկութիւնները , չեչտը կը դնեն տնտեսական մեծ տագ – նապին վրայ, որ չէ հարթուած՝ հակա – ռակ Ամերիկացիներու տուած հազար մի – լիառ ֆրանքին, տասը տարուան ընթաց – քին :

Ցատկանչական է իրենց այն հաւաս – տումը թէ Թուրքը կը չարունակէ ապրիլ « Մոսկոֆ»ին մչտնջենական սարսափին տակ ···

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԻԼ

ՎԱՌԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Ներքին նախարարութիւնը կը հաղորդէ : Դրամական նպաստները ղրկել .—

Paierie Générale de la Seine
C.C.P. 9000-03
avec mention «Sinistrés du Var»

×

Հինգչաբթի, կէս դիչերին Եւրոպա Թիւ 1 եւ Ֆրանսական ձայն – պատկերա – սփիւռը 410 միլիոն հաւաքած էին :

Ֆրանսական մամուլի ընկերակցութիւ – նը կոչ կ'ընէ մամուլին որ իր մասնակ – ցութիւնը բերէ, Ֆրանսական օրաթեր – թերը արդէն իսկ մասնակցած են, իր տե – ղացի պաշտօնակիցներու կարդին, Ցա – ռաջ մասնակցած է 10·000 Ֆրանքով :

մէջ կար քանի մը ամսուան մանուկ մը··· ոչ ոք գիտէ թէ ինչ եղած են անոնց ծը – նողքները· հաւանարար քչուած են դէպի ծով ···:

Դիչերուան աղմուկէն եւ ճիչերէն ետք, մեռելային լռութիւն մը կը տիրէր քաղա – քին վրայ, որ Ցայտնութեան տեսարան մը կը պարզէր, զարհուրելի համայնա – պատկեր մը:

ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ՝ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

Հանրապետութեան Նախագահը հետեւ – եալ կոչը ըրաւ՝ Ֆրէժիւսի աղէտեալնե – րուն համար.— Վաւ ճահանգի աղէտին առջեւ՝ ազգային միասնականութեան արտայայտութիւն մը պէտք է ըլլայ: Ֆրանսուհիներն ու Ֆրանսացիները, վս – տահ եմ, օգնութեան պիտի փութան ա – նոնց՝ որոնք կը տառապին :

Ազգային սուգ մը իրապէս, որ Ֆրան – սայի բոլոր չրջաններուն մէջ մեծ յու – զում պատճառեց: Նախագահ տը Կոլ յե – տաձգեց հացկերոյթ մը՝ որ տեղի պիտի ունենար Էլիզէի պալատին մէջ :

Կառավարութիւնը հարիւր միլիոն Ֆր· յատկացուց աղէտեալներուն, որուն յա – ջորդեց Վերակոյտի օգնութիւնը՝ երեք միլիոն Ֆրանք: Սէնի եւ Փարիզի քաղա – քապետարանները՝ տասը միլիոն: Ալժէի Ընդհանուր Խորհուրդը երկու միլիոն քը – աէարկեց :

Հանգանակութեան մասնակցեցան բազ – մաթիւ քաղաքապետարաններ եւ թեր – թեր: Զայնասփիւռն ու հեռատեսիլը ի – րենց սովորական յայտագիրը յետաձգե – լով ժողովուրդին դիմեցին, որպէսզի ան – հատներ ալ օգնութեան հասնին Ֆրէժիւ – սի որբերուն եւ սգաւորներուն :

Օգնութեան ձեռք երկարեցին նաեւ օ – տար երկիրներ: Մալկաչ Հանրապետու – թեան Նախագահ Ցիրանանա երկու մի – լիոն Ֆրանք ղրկեց, Մոնաքոյի իչխանը՝ մէկ միլիոն: Պելժիոյ, Հոլանտայի, Անգ – լիոյ եւ Միացեալ Նահանգներու մէջ հան – դանակութիւն սկսաւ :

2000 ՏԱՐՈՒԱՆ ՔԱՂԱՔ ՄԸ

Ֆրանսայի պատմական վայրերէն մէկն է Ֆրէժիւս, հիմնուած, ինչպէս Մար – սէյլ, Փոկէացիներու կողմէ ։49ին (Ն·Ք), Ցուլիոս Կեսար գրաւեց զայն եւ տուաւ իր անունը Ցուլիոսի Շուկայ: Հռովմէա – ցի կայսրերը մեծ նաւահանգիստ մը վե – րածեցին զայն: Այն ատեն Հռովմէական քաղաքը 25·000 բնակիչ ունէր, մինչ ար – դիական քաղաքը՝ 13·500:

Հետզհետէ սակայն նաւահանգիստը մե – ռաւ, եւ նաւերուն տեղ այսօր պտուղներ կը հասնէին: Հռովմէացիներէն մնացած չինութեանց կարգին հարկ է յիչել Զրը – մուղ մը որ Ֆրէժիւսէն յիսուն քիլոմեթր անդին է եւ որ դիմացած է ժամանակին:

ԱՅԶԸՆՇԱՒՈՒԸՐ ՀՌՈՄԻ ՄԷՋ

Նախագահ Այզընհաուըր ձեռնարկեց իր չրջապտոյտին որուն առաջին հանգրուա – նըն էր Հռոմ : Եւրոպայի, Ասիոյ եւ Ափ – րիկէի զանազան երկիրները պիտի այցե – լէ, 35·000 քիլոմեթր ճամբայ կտրելով :

Միացեալ Նահանգներու Նախագահը Ուրբաթ օր Հռոմ հասաւ, ուր պիտի տես – նուէր Իտալացի ղեկավարներու հետ , մի՛ջազգային հարցերու չուրջ խորհրդակ – ցելու համար :

Կիրակի օր Հռոմէն պիտի մեկնի դէպի Անգարա, ուրկէ յաչորդաբար պիտի անցնի Քարաչի, Նոր Տելհի, Թեհրան, Ա – թէնք, Թունուզ, Փարիզ :

Այզընհաուըր օդանաւ առնելէ առաջ Ուղիղկէթրնի մէջ յայտարարեց թէ Մ· Նահանգները կ'աչխատին մարդկութեան երջանկութիւնը ապահովել՝ արդարու – թեան մէջ.— «Խաղաղութիւն եւ բարե – կամութիւն՝ ազատութեան մէջ, ահա՛ Ա – մերիկայի պատգամը՝ աչխարհին»:

Ուչագրաւ է նաեւ այն պարագան, որ Իտալիոյ համաչնաւար կուսակցութիւնը Հռոմի պատերուն վրայ թուղթեր փակցուց « 250·000 համաչնաւար քուէ – արկողներու անունով » բարիգալուստ մաղթելով Նախագահ Այզընհաուըրի :

1950ին, երբ Այզընհաուըր Հռոմ այցե – լած էր, նոյն պատերուն վրայ կը կար – դացուէր հետեւեալ նախադասութիւնը · — « Տունդ գնա՛, Այք»:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ կառավա – րութեան բաները Ֆոն Էքարթ մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարեց թէ Պո – նի կառավարութիւնը ոչ մէկ առարկու – թիւն կ'ընէ՝ որ Ֆրանսա հիւլէական ուժ մը դառնայ, այսուհանդերձ, աւելցուց ան, Դաչնակցային Հանրապետութիւնը համաձայն է որ հիւլէական եւ ջրածին ռումբերը արգիլուին :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ Վարչապետ Նեհրու յայ – տարարեց թէ չատ կը փափաքի հանդի – պում մը ունենալ Ֆրանսայի Նախագահ տը Կոլի հետ :

ԻՐԱՔԻ Վարչապետ Քասըմ 58 օր հի – անդանոց մնալէ ետք, առջի օր դուրս ելաւ, խանդավառ ընդունելութեան մը արժանանալով ժողովուրդին կողմէ :

ԿԻՊՐՈՍԻ Հանրապետութեան փոխ նա – խագահ ընտրուեցաւ Տոքթ· Քիւչիւք (Թուրք): Նախագահի ընտրութիւնը տե – ղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 13ին, հա – ւանական յաղթականը կը նկատուի Մա – կարիոս Արք·:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Արտաքին նախարար Քուվ տը Միւրվիլ գնաց Լա Հէյ, Հոլանտական կառավարութեան պաշտօնական հրաւէ – րով :

ՄԱԿի քաղաքական յանձնախումբին մէջ Քուպայի Արտ· նախարար Ռոա ա – ռաջարկեց որ Թերաճ երկիրներու ժողով մը գումարուի :

Բժ. Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆ

Ցաւով կ'իմանանք թէ Պէյրութի մէջ , Դեկտեմբեր մէկին մեռած է ընկեր Բժ. Գուրգէն Փափազեան :

Ողբացեալ ընկերը պատասխանատու պաշտօններ վարած է կուսակցութեան մէջ, եւ Քերքիւքի մէջ ուր կ'ապրէր իր կնոջ հետ: Մեծապէս սատարած է Ազգ· Վարժարանին եւ եկեղեցւոյ չինութեան :

Վերջերս փոխադրուած էր Պէյրութ եւ քանի մը ամիս առաջ Փարիզ եկած էր ա – ռողջական պատճառներով: Փարիզէն մեկնեցաւ սակայն առանց գործողութեան ենթարկուելու :

Ցուղարկաւորութիւնը կատարուած է Դեկտեմբեր երկուքին :

ՀԱՅ ԼԵԶՈՒՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Ամէն մի լեզու իր գոյութիւնը պահ – պանելու համար պէտք է անվթար պահ– պանի իր քերականութիւնը եւ բառապա– շարի կորիզը: Քանի դրանք պահպան – ւում են, լեզուն պահպանւում է եւ չի կարող մեռնել: Այս տեսակէտից հէնց լաւ օրինակ է հայերէնը: Հայերէնն այժմ ներկայացուած է, բացի գրական երկու լեզուներից, նաեւ չորրջ 57 բարբառով: Գրական լեզուները հէնց գրական լինելու շնորհիւ պահպանում են հայերէնի բոլոր յատկութիւնները, իսկ բարբառները, քանի որ բնաւոր լեզուներ են եւ յաճախ չընդպատուած այլ լեզուներով՝ թուրքե– րէն, արաբերէն, պարսկերէն, ռուսերէն եւայլն, ուստի ենթարկւում են նրանց ազդեցութեան: Հայերէնի բարբառները առանձնապէս խիստ մեծ ազդեցութիւն են կրել թուրքերէն լեզուից, չորրջ 600 տարի հայ բարբառները գտնուել են թր– քական լեզուի չընդպատում եւ, սակայն, երբ ուսումնասիրում ենք մեր բարբառ – ների քերականական կառուցուածքը եւ բառային հիմնական կորիզը, նկատում ենք որ համարեա ոչ մի բարբառ գրեթէ ոչ մի քերականական ձեւ թուրքերէնից փոխ չի առել: Եթէ հազուագիւտ դէպ – քում այդպիսի փոխառութիւն կայ, ապա դա չի վերաբերում քերականական կա – ռուցուածքի հիմքերին: Օրինակ, հայե – րէնի մի շարք բարբառներ փոխ են առել թուրքերէնի դասական թուականների « ինճի » ածանցը (իրեֆիճի, չորեֆիճի, վեցիճի, եօթիճի եւայլն): Բայց այս ածանցը շատ հեռու է քերականական կառուցուածքի հիմքերից:

Ինչ վերաբերում է բառային ամբողջ կազմին, ապա այդտեղ կան շատ փոփո – խութիւններ, սակայն այդ փոփոխու – թիւնները զերակշիռ մեծամասնութեամբ չեն վերաբերում բառային կազմի կորի – զին: Այդ կորիզը բոլոր բարբառները պահպանել են, բոլոր բարբառներումն էլ ասում է՝ մէկ, երկու, երեք եւայլն, ես, դու, նա, եւայլն, աչք, բերան, լե– զու եւայլն, հայր, մայր, եղբայր, եւն.: Ի հարկէ ամէն մի բարբառ այդ բոլորն ասում է իր արտասանութեամբ եւ իր ձեւով: Միմիայն երբեմն առ երբեմն փա– զաքչական կամ այլ նպատակներով կո – չական «մայր» բառը փոխարինւում է ազի, նանի, «հայր» բառը՝ ափո, ապի եւ այլ բառերով: Բայց «հայր» ու «մայր» բառերը բոլորին էլ յայտնի են եւ բոլորի համար գործածական:

Դրա շնորհիւ է որ մեր բոլոր բարբառ– ները, որքան էլ նրանք անհասկանալի են դարձել իրենց արտասանական եւ այլ փոփոխութիւններով, մնում են հայերէն, որովհետեւ պահպանում են հայերէնի քերականական կառուցուածքը եւ բառա– պաշարի հիմնական կորիզը:

Այդ ամէնը նշանակում է որ փոխառու– թիւնները չպէտք է դիպչեն քերական– կան կառուցուածքին եւ բառային հիմ – նական կորիզին: Չի կարելի փոխառու – թիւնների միջոցով ընդհանուր գործա – ծութեան մէջ գտնուող եւ ամբողջ ժողո– վրդին հասկանալի բառը դուրս դցել լեզուից եւ տեղը դնել օտար փոխառու – թիւն, որ հասկանալի է մի փոքր չրջա – նակի մտաւորականների համար: Եթէ մեր լեզուի մէջ ունենք «վարպետ» բա– ռը, որ գործածական է աւելի քան 1500 տարի, ապա սխալ կը լինէր փոխարինել այն մաստեր բառով, կամ «ճարտարա – պետ» բառը փոխարինել արչիթեքթ բա – ռով (արխիտեկտոր):

Սակայն այստեղ էլ կ'առաջանայ մէկ ուրիշ ծայրայեղութիւն: Կ'առաջանայ ձգտում ամէն մի նոր երեւոյթի տալ հա– յերէն անուն, կամ ամէն մի օտար բառ, որ արտայայտում է նոր իրականութիւն, թարգմանել արհեստականօրէն ստեղ – ծուած նոր բառով: Օրինակ, աքթեն բա– ռը թարգմանում են «ալեհատաք», մինչ– դեռ նա նաեւ « ալեցիր» է եւ փոխարէն « ալեհատաք – ալեցիր » անճոռնի բառը գործածելու, մեր լեզուին համար վատ չէր լինի փոխ առնել ակթեն բառը (ակ – տեենա):

Լեզուների պատմութիւնը ցոյց է տա – լիս, որ եթէ փոխառութիւնները հարբս– տացնում են լեզուն եւ նրան ընդունակ դարձնում ժամանակակից ամենաբարդ ըմբռնումները արտայայտելու, ապա բա– ռային հիմնական կորիզի եւ քերական– կան կառուցուածքի պահպանումը ընդու– նակ է դարձնում լեզուին մեծ դիմադրու– թիւն ցոյց տալու բռնի այլասերմանը: Դրա ամենալաւ օրինակը հէնքը հայերէն լեզուն է: Չնայած դարերով բռնակալնե– րը տանջել են հայ ժողովրդին, յաճախ կտրել են հայերէն խօսողների լեզուն՝ ցանկանալով ջնջել հայերէնը աշխարհի ե– րեսից, բայց նրանց այդ չի յաջողուել, հայ ժողովուրդը սիրով պահպանել է իր մայրենի լեզուն: Նա պահպանել է իր լեզուի քերականութիւնը եւ բառային հիմնական կորիզը, թեկուզ եւ արտասա– նել է տարբեր ձեւով:

Եւ հայերէն լեզուն պահպանուել է:

Անցել են բոլոր չարդարարները, բայց մնացել է հայ ժողովուրդը, որ պահպա– նել է իր լեզուն ու հասցրել այն մինչեւ ազգերի եւ լեզուների հաւասարութեան:

Ա. ՂԱՐԻԲԵԱՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՆԻՔԻԹԱ ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ՉԱՆԱՉԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Բայց ճոն Կէօնթերին ըսածին պէս՝ « կարեւորութիւն պէտք չէ տալ այս նը– կարչական մասին եւ չէն մարդու ձեւե – րուն, իր նկարագրին զլխաւոր տուեալ – ներն են ուժեղ պոռ սանսը» ,խղճահարու– թիւնէ բացարձակ զուրկ՝ յամառ կամքը բանի մը յանգելու եւ ամէն բանէ վեր ըաւատեսութիւնը եւ ինքնավստահութիւ – նը: Պատերազմէն առաջ իր հրամանա – տարութեան տակ աշխատող դաղթական մը կը նկատէ թէ Խրուչչեւի հիմնական յատկութիւններն են խորամանկութիւնը եւ դաժանութիւնը, նաեւ մեծ վարպետ մըն է խաբելու արուեստին մէջ»:

Ուքրանիոյ համալսարանի նախկին փրոֆէսօրներէն՝ Տոքթ. Լէօ Տիւտն այն չրջանին , երբ Խրուչչեւ կառավարիչ էր Ուքրանիոյ, ուր «երկաթէ բռունցքով մը կը կառավարէր այդ երկիրը», կ'ա – ւելցնէ. « Այս մարդը զուրկ է որեւէ բարձր սկզբունքէ եւ ոչ մէկ հետք զա – ղափարականութեան, համայնավարական կամ ոչ : Հազարաւոր մարդիկ սպաննել տուաւ, նոյնիսկ իր ամենամօտ բարե – կամները: Պէտք չէ մոռնալ թէ միակն էր որ կրցաւ բարձրանալ, Սթալինի օրով , որուն մօտ սուտը եւ կոպիտ ուժը երկ – րորդ բնաւորութիւն մը կը կազմէին :

1956 Փետրուարին, Սթալինը դատա – պարտելու համար, Խրուչչեւի «գաղտնի ճառը» իրեն ապահովեց « չափաւորու – թեան փառապսակը»: Բայց արեւմտեան դիտողներէն քիչեր խաբուեցան: Զէին կրնար մոռնալ թէ Խրուչչեւ, ուրիշ ո – ճիրներու կարդին, ինքն էր որ կարմիր բանակը արձակեց հունդար ժողովուրդին վրայ: Ճիշդ է որ ան երբեք չէր դատա – պարտած սթալինեան սարսափի ըէժիմը, այլ միայն անոր ընտրած զոհերը, որոնք, ըստ իրեն, յարմար չէին: Նոյնիսկ հա – մաձայն էր ահաբեկելու «անհրաժեշտ պարագային», ինչպէս Լենին սորվեցու – ցած էր:

Խորհրդային զրողներու ուղղելով իր խօսքը, 1958ի սկիզբը, կ'ըսէր.

— Եթէ հունդար կառավարութիւնը քանի մը դիւանագործիր հրացանագարկ ըրած ըլլար նախապէս, խնայուած կ'ըլ– լար այդ տագնապը: Անցողակի ըսեմ թէ նոյն պարագաներուն մէջ իմ ձեռքս եր – բեք պիտի չդողար »:

Խրուչչեւ բացարձակ ճշմարտութիւն կը նկատէ թէ համայնավարութիւնը արդար է, եւ պատմութեան հոլովոյթին ընթաց– քին ամէնէն տրամաբանականը եւ «դի – տականօրէն փաստուած է: Դրամա – տիրութիւնը հոգեվարքի մէջ է»: բայց իր համայնավար հաւատամքը աւելի գործնական է քան տեսական: Իր արհա – մարհանքը մտաւորականին հանդէպ նը – չանաւոր է : Գաղափարաբանութիւնը ի – րեն համար գործիք մըն է քան վարդա – պետութիւն մը:

Համայնավար եղած է ոչ թէ համոզու– մով կամ ուսումնասիրելով, այլ դիպ – ուածային մէկ խաղով : Շարժումը տա– րածուած էր ամբողջ Ռուսիոյ մէջ: Այս երիտասարդ գործաւորն ալ գրաւուեցաւ: Գիւղական ծագում ունէր, թէեւ խելա – ցի՝ բայց առանց զարգացման եւ փառա – սիրութեամբ ուռած: Խրուչչեւ յորձան – քին մէջ նետուեցաւ, մէկ ումպով կլլեց համայնավարութիւնը : Իր կողմէ այս չուտ իւրացուած համայնավարութիւնը , սկզբնական բան մը ունի, չըսելու համար նախնական :

Երկաթի պէս ամուր համոզում մըն է իր մէջ թէ « չահ ու ծարաւի ամենակա– րող դրամատիրութիւնը»աչխատաւորները կը չահագործէ եւ զանոնք գերութեան կը մատնէ: Խորհրդային համայնավարու – թիւնը կոչուած է ազատագրելու անոր զոհերը :

Գերման չրազրող կերտ Ռուկը որ երեք տարի Մոսկուա մնացած է եւ վերջերս միայն հեռացած հոնկէ, կը հաւատայ թէ Խրուչչեւ չատ կը հետաքրքրուի Արեւ – մուտքով: Հակաութիւնը սակայն հոն է, կ'ըսէ , որ «Այս մարդը բոլոր Ռուսերուն պէս գաղտնի հետացում մը ունի արեւ – մուտքի գործնական յառաջդիմութեանց եւ առատութեան մասին, եւ կանգ կ'առ– նէ այնտեղ՝ երբ իր հասարակ քարոզչու– թեան նպատակայարմար չի նկատեր զա– նոնք: Եւ կրնաք վստահ ըլլալ թէ այս հետացումը մէկ վայրկեան իսկ յետաձգել չի տար «Արեւմուտքը թաղելու» իր ան– խախտ վճիռը :

Այժմ դանք գլխաւոր հարցին: Իր նը – կարագրին խորքը պիտի մղէ՞ Խրուչչեւը աթոմական պատերազմին , իր նպատակ– ներուն հասնելու համար :

Ամէնէն յաւատես պատասխանը կուտայ խորհրդային գործերու զուիցերիացի մասնագէտ էրնէստ Փուքս: «Խրուչչեւ կը նմանի այն խաղացողին, որ իր դրած դը– րամը կը կրկնապատկէ իւրաքանչիւր կո– րուստին: Կրնայ ըլլալ որ վերջապէս իր բոլոր ունեցածը դնէ մէկ թուղթի վրայ»: Բայց այս տեսակէտը ունեցողը միայն ինքն է, միւս բոլոր հանգամանք ունեցող լուրջ դիտողները համոզուած են բռնա – կալին խոհեմութեան եւ իրատեսութեան: Բրիտանացի մասնագէտ Ֆռեսր Կրան – քըսհալ կը գրէ. «Իր ասպարէզին մէջ չհանդիպեցանք որեւէ բանի, որ իր մէջ մոլեռանդը մատնէ , ընդհակառակն ա – մէն բան ցոյց կուտայ գործնական մար– դը, առաջնորդուած ներչնչուած յաւա – տեսութեամբ մը»:

Մինչեւ այժմ Խրուչչեւ մեծամտու – թեան որեւէ նշան ցոյց չէ տուած: Որքան կարելի է դատել թղթածրարներէ նա – փոլէոնեան ստորադաս զգացում մը չի սնուցաներ եւ ինքզինքը ճակատագրէն սահմանուած մէկը չի նկատեր :

Անգլիա այցելութեանը միջոցին հոգե– բուժ մը հետեւեալ ախտաճանաչումը ը – րած է «Հիթլէր մը չէ, իր հեղնանքը եւ զաւեչտական գիծը, հետու կը պահեն զինքը Հիթլէրի մը կամ Սթալինի մը խե– լացնորութենէն »:

Իր մէջ անչուշտ չեչտուած է «համար– ձակելու» ճաչակը: Շատ ընդարձակ եւ

ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻՆ

ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐՈՎ

... ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴՂԵԱԿԻ ՄԸ ՄԷՋ

Կը գտնուիմ Թիւռայի լեռներուն ետին, անտառներու եւ բլուրներու մէջ կոր – ւսուած Լուլան – լէ – Ֆօրժ գիւղին մօ – տիկ :

Ընկերային Ապահովութիւնը հիանալի դործ մը եւ փրկարար դեր մը կը կատա– րէ Փարիզի չրջակաները եւ ներքին դա – ւառներու օդասուն վայրերու մէջ հիմնե– լով Հանգստեան Տուներ , ուր կը ղըր – կուին հանգչելու, ամէն տարիքի, կրօնքի եւ ցեղի պատկանող, մտային եւ ֆիզի– քական ծանր աչխատանքներէն յոդնած , վերաբուժական գործողութեան ենթար – կուած ընտանիքի մայրեր, դրասենեակի պաչտօնեաներ, բանուորուհիներ , ո – րոնք մոռնալով իրենց առօրեայ հոգերը, մէկ երկու ամիս ազատ չունչ մը կ'առ – նեն, կը կաղդուրուին ու կը վերադառ – նան իրենց տունը : Սակայն ամէն դասա– կարգի կիներով խռնուած հաւաքական այս վայրերուն մէջ, ափսոս, երբեմն ան– չընչելի է մթնոլորտը եւ կը պատահին անախորժ դէպքեր, հակառակ ընկերային ապահովութեան խիստ հսկողութեան : Լուլան – լէ – Ֆորժի հաստատութեան տնօրէնութիւնը կը վարէ ուժեղ անհա – տականութիւն ունեցող աղնիւ Ֆրանսու– հի մը, որ իր արժանաւոր ամուսնոյն , չնորհալի աղջկան եւ տեղացի բժիչկնե – րու օգնութեամբ խղճմտօրէն կը կատարէ իրեն յանձնուած այնքան փափուկ եւ պատասխանատու պաչտօնը :

Հանգստեան տունը նախկին դղեակ մըն է, 16րդ դարէն մնացած: Դղեակին մուտ– քի դրան ճակատին փորագրուած են եր – կու առիւծներ, որոնք բռնած են թագ մը եւ զինանչան մը: Սակայն դարերու հող– մերը անձրեւները եւ կայծակը փչրած են զանոնք կիսովին: Դղեակին աջ կողմը պատին վրայ զծուած է արեւի ժամա – ցոյց մը, որուն սլաքը եւս կոտրած է ժամանակի ընթացքին, այժմ անդործա – ծելի : Միայն դղեակին ընդունելութեան սրահին մէջ, պատերուն վրայ կախուած երկու իւղաներկ մեծադիր նկարները , ո– րոնք խոր տպաւորութիւն կը թողուն այ– ցելուներուն վրայ, մեզի կը պատմեն մէկ երկու դրուագ անցեալէն :

Այդ նկարներէն մէկը, կը ներկայացնէ բաց դլուխով, ալեխառն մազերով առ – նական եւ խիստ դիմագիծերով, կուրծքը զրահպատ եւ պատուանչաններով զար – դարուած ասպետ մը, որուն մէկ ձեռքը կոթնած է իր սուրին, իսկ միւսը կը զըս– պէ սանձը իր կարմիր ձիուն, որուն խե– լացի աչքերը լայն բացուած, ռունգերը եւ ճակտին սպիտակ նախչը տարօրինակ նմանութիւն մը յառաջ կը բերեն ասպե – տին եւ ձիուն միջեւ :

Իսկ միւս նկարը դերազանցապէս վի – պային, կը ներկայացնէ արտակարդ դե – ղեցկութեամբ երիտասարդ այր եւ կին մը, որոնք, ընկողմանած թաւչեայ կար– միր թիկնաթոռի մը մէջ, գլուխ գլխի կը կարդան իրենց ծունկերուն վրայ դըր – ուած բաց գիրք մը, որուն մօտ կը հանդչին կարմիր վարդի երկու կոկոն – ներ:

Գիղեցիկ երիտասարդը աղնուական տոհմի մը վերջին չառաւիղն է, որ, ըստ տեղացի մամիկներուն, ապրած է այս դղեակին մէջ, 70 տարի առաջ : Սիբա – հարելով փարիզեան անուանի դերասա – նուհիի մը՝ կ'ամուսնանայ անոր հետ, եւ մսխելով իր պապերուն ժառանգութիւնը կը անանկանայ եւ անճնասպան կ'ըլլայ օտարութեան մէջ :

Դղեակը երեք կողմերէն չրջապատուած է անտառով: Իսկ յառաջամասէն, բար – դիներու ծառուղի մը զայն կը կապէ մօ– տակայ գիւղին :

Ծառուղիին աջ կողմը փռուած է կա – նաչ մարզադետին մը, ուր առաւօտէն մինչեւ երեկոյ կը ճեմին հաւերն ու ա – քաղաքները:

Մօտակայ լեռներէն իջնող առու մը, կարծէք յոդնած իր վազքէն, դրեթէ կա – յուն եւ անաղմուկ չրջապատած է դըղ – եակը եւ երկուքի բաժնած ընդարձակ եւ դեղեցիկ պարտէզը: Այս առուին ջուրե – րուն մէջ «ճիրիտ» կը խաղան անհամար ձուկերը եւ դաչտի ... մուկերը : Իսկ մակերեսը ժիր ու կայտառ կը սահին բադերը :

Դղեակին ձախ կողմը կ'երկարի բան – ջարանոցն ու ծաղկանոցը, անոնց ետեւ բակին խորը կը գտնուի ընդարձակ հաւ – նոցը ,ուր անտեղեակ իրենց տխուր ճա– կատագրէն՝ կը կըռկըռան ու կը ցատ – կտտեն հաւերը, բադերը եւ նապաստակ – ները:

Դղեակին ձախ կողմը, կամուրջին դի– մացը, առուին եղերքը, վայրի խոտերու եւ ծաղիկներու մէջէն կը բարձրանայ դղեակին մատուռը, որուն դրան առջեւ, արեւին տակ յաճախ կը հաւաքուին հա– ւերն ու բադերը, կը թափեն իրեն փե – տուրները, կը ծրտեն եւ կ'աղտոտեն չրր– ջապատը: Սակայն ութ սիներով կամա– րակապ մատուռին ներքնամասին եւ ծաղկազարդ դասին մէջ համակ սպի – տակութիւն եւ մաքրութիւն կը տիրէ եւ վարդ ու մեխակ կը բուրէ :

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

(1 Շար.)

վտանգաւոր ձեռնարկներ կատարեց մը – չակելու համար Սիպերիոյ խոպան հողե– րը, եւ հոն կեդրոնացուց նաեւ Կորհրդ· Միութեան ամբողջ ճարտարարուեստը : Բայց այդ քայլերը իր երկրին մէջ առաւ՝ ուր տէր եւ տիրական է եւ կրնայ պար– տըկել ձախորդութիւններն այ : Ամբող – ջական պատերազմի մը համարձակիլը բոլորովին ուրիշ բան է, ձախողութիւնը կրնայ կատարեալ ըլլալ եւ անդարմանե – լի :

Ըստ Ֆրանսացի դիտողի մը, որ տա – րիներով ուսումնասիրած է, «Խրուշչեւ խաղացող մըն է, բայց հաշիւով խաղա – ցողի տիպար մը, որ այն ատեն կը փորձէ երբ ամէն ապահովութիւն ունի չահե – լու» :

« Ըստ երեւոյթին անզուսպ, բուռն եւ դիւրագրգիռ կ'երեւայ, կ'ըսէ անգլ· նախկին դեսպանը Ուիլըմ Հայթեր, բայց այս արտաքինը կը ծածկէ՝ ուժեղ ուղեղ մը, խորամանկ եւ հաշուող » :

Ուրիշ դիւանագէտ մը, որ մինչեւ վեր– ջերս կ'աշխատէր Մոսկուայի մէջ: «Ա, մէն բանէ առաջ եւ ամէն բանէ վեր Խր – րուշչեւ իրատես մըն է : Այս բնաւորու – թեան իսկ պատճառով անկարող է որ պատերազմի մը պատճառ ըլլայ: Կրնայ ամբողջ Կորհրդ· Միութիւնը կործանել : Եթէ այս դատումները ճիշդ են, կա – րելի է ուրեմն որ ոչ – Կորհրդային աշ – խարհը օգտուի անկէ : Պէտք է պահել զինուորական ուժը եւ ազատ աշխարհի քաղաքական միասնականութիւնը, որպէս զի առիթ չունենայ Խրուշչեւ սխալ հա – շիւ մը ընելու :

Շատեր նկատած են որ ան համոզուած է թէ համաշխարհային կորհրդային պե– տութեան մը բերելիք առաւելութիւնները չեն կրնար փոխարինել իր տնտեսական եւ քաղաքական շահերը Ափոյ, Ափրիկէի և Հարաւային Ամերիկայի մէջ: Կրեմլինի իր նախորդները չեն ունեցած այն դիւ – րութիւնը, որով ինք առանց պատերազ– մի կրցած է Կորհրդ· Ռուսիոյ եւ հա – մաշխարհային համայնավարութեան յա – ռաջդիմութիւնը ապահովել :

Ուրիշ պատճառ մը որ կը սանձէ զին– քը, այն է թէ խորհրդային ժողովուրդը կ'ատէ պատերազմը եւ կը վախնայ ան – կէ :

Այս մտածումները եւ համայնավար « խաղաղութեան» կեղծ արշաւը, երկ – սայրի սուր մըն է որ կը կաշկանդէ Կր – եմլինի գործունէութեան ազատութիւ – նը :

Կորհրդային պարագլուխները վերջին պատերազմէն սառնրազդեցիկ յիշատակ – ներ ունին: Թշնամութեանց սկիզբը մի – լիոնաւոր կարմիր զինուորներ առանց կռուելու անձնատուր եղան եւ որոշ տե – ղեր զերմանական զրաւող բանակը դի – մաւորուեցաւ որպէս ազատարար : Խրուշ– չեւ որ պաշտօն ունէր հուրով եւ սուրով խաղաղեցնելու Ուքրանիան պատերազմէն առաջ եւ պատերազմէն վերջ, ամէն մար– դէ աւելի գիտէ որ կրնայ նոյն հակառա– կութիւնները վերսկսիլ պատերազմի մը պարագային: Ժողովրդական խաւերու չատ մօտ եղած է, որով տեղեակ է թէ այդ հակառակութիւնները կան դեռ ամ – բողջ երկրին մէջ, զանազան չափով՝ ըստ տեղին :

Ակէ զատ, որովհետեւ ինք անձամբ դիմադրեց լեհական եւ հունգարական ա– պըստամբութիւններուն, իրենց խամաճիկ կառավարութեանց դէմ, որոշ է որ ամե– նավերջինն է ինք որ կրնայ հաւատալ այդ արբանեակ ժողովուրդներուն ան – պայման օգնութեան» :

Այս բոլորէն կարելի է հետեւցնել որ խաղաղութեան կամ պատերազմի բանա – լին ոչ թէ պէտք է փնտռել Խրուշչեւի բնաւորութեան մէջ, այլ Արեւմտեաններ – րու պատրաստութեանց եւ քաղաքակա – նութեան մէջ: Եթէ Արեւմուտքի զինուո– րական ուժը տկարանայ եւ հոգեբանօրէն անզօր ըլլայ, փորձութիւնը ուժեղ պիտի ըլլայ Խրուշչեւի համար իր խաղը խա – ղալու :

Կրեմլին պիտի բազմապատկէ իր պա – հանջները եւ ճնշումը մինչեւ որ դէնքե – րու միջմատութիւնը անխուսափելի դառ– նայ :

Հակառակ այս բոլոր սպառնական խօսքերուն, որոշ է թէ Նիքիթա Խրուշ – չեւ որդեգրած է այն քաղաքականութիւ– նը, որ զերման զրագէտ մը ձեւակերպած է ·—

Համաշխարհային յաղթանակ, առանց համաշխարհային պատերազմի :

է· Լ·

ԳԻՏԱԿԱՆ

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ՄԸ

Հարիւր տարի առաջ, 1857 Նոյեմբեր 24ին, Տարվինն հրատարակութեան կու տար բնութեան եւ կենդանական աշխար– հի շուրջ յեղաշրջիչ տեսութիւնները՝ ար – դիւնք երկարատեւ եւ մանրակրկիտ պըր– պտումներու :

Անգլիացի բնագէտը, մարդ – կային կեանքին կրած բարեփոխումները կը զօտէր կենդանական աշխարհին եւ բը– նութեան հետ : Ճառանգականութիւն, դիմայեղում եւ ընտրական յեղաշրջում :

Որքա՞նով ճիշդ դուրս եկան Տարվինի յայտնած յեղաշրջական միտքերն ու տե– սակէտները, այս հարցին կ'անդրադառ – նան ·« Նիւ Եորք Հերալտ Թրիպիւն »ի մէջ, յայտնի բնագէտներ՝ Իւլէյ եւ Էյզլի :

Շահեկանութեան համար կը ներկայա– ցնենք իրենց հիմնական մտքերը :

×

Տարվինն կը պնդէր թէ բնութեան մէջ դոյութիւն ունեցող ամէն բոյս, կենդանի կամ մարդկային էակ ենթակայ է աստի– ճանական չրջափոխութեան : Նախ կը ճշդէ որ թէ բոյս թէ չնչաւոր էակ իր մէջ պարփակուած ունի «պահպանողա – կան »ուժ մը, որ կը կոչուի ժառանգա – կանութիւն, այլ խօսքով բջիչներ՝ որ կը ստիպեն ու միեւնոյն ատեն կ'ապահովեն կատուի ձագերուն կատու ըլլալ : Այս դիծը սերունդէ սերունդ կ'ապահովէ կեանքին յաջորդական ներդաշնակութիւ– նը :

Այս կայունութիւնը յարաբերական է սակայն, պարզ անոր համար որ բնու – թեան մէջ դոյութիւն ունի երկրորդ ուժ մը՝ դիմայեղութիւն : Ամէն բոյս ու չնչաւոր էակ — ասուն թէ անասուն — թէեւ նմանութեան յատակ դծերով կապ– ուած են իրենց նմաններուն հետ, սա – կայն եւ այնպէս բացասական թէ դրա – կան յատկանիշերով կ'այլաշրջուին ու կը դառնան «ինքնատիպ» :

Որքան կեանքը կը զարգանայ, այնքան կեանքի պայքարը՝ ի խնդիր ուտելիքի եւ յարափոփոխ միջավայրի յարմարու – թեան, կը բարդանայ : Տարվին այս պայքարին արդիւնքը կը կոչէ «բնութեան ընտրութիւնը »: Այն բոյսն ու չնչաւոր էակը որ լաւագոյն կերպով եւ պայման – ներով կը յաջողի յարմարիլ կլիմայական նոր փոփոխութիւններուն, «յաղթական» դուրս կուգայ կեանքի պայքարին մէջ : Գոյութեան այս պայքարը կը ստիպէ որ ապրին եւ ուռճանան այնպիսիները մի – այն, որոնց նոր պայմաններուն յարմա – րելու «ձիրքը » զօրաւոր եղած է :

Սոյն երեք կէտերով, ներկայացուցած եղանք Տարվինի տեսութեանց հիմնական միտքերը :

Հարց է ու միաժամանակ հետաքրքրա – կան, գիտնալ թէ ի՞նչ եղաւ դիրքը կը– ղերականութեան եւ բնագէտնե – րուն, հանդէպ՝ Տարվինի եւ իր յայտնած տեսութիւններուն :

Հասկնալի պատճառներով՝ անոնք պայքարի դուրս եկան մարդու մը դէմ, որ կուգար հիմնովին քանդել դարերու ընթացքին կուտակուած համոզումները : Մարդու բնաշրջական զարգացումը կա – պելով կենդանական աշխարհին հետ՝ Տարվին հարուածած կ'ըլլար Աստուա – ծաշունչը, ուր մարդուն ծնունդը պայ – մանաւորուած էր՝ արարչագործին հետ :

1950ին էր միայն, որ Պիոս ԺԲ· պա – պը, յատուկ կոնդակով կ'ընդունէր Տար– վինի տեսութեանց ճշդրտութիւնը, չեշ– տելով սակայն որ «հոգին առկախ է եւ կապուած Աստուծոյ »:

Ցատուկ չեշտ ստացաւ Տարվինիզմը, երբ ապացուցուեցաւ մեր մոլորակի հինգ միլիառ տարուան հնութիւնը, ինչ որ Տարվինի հաշիւներով անհրաժեշտ ժա – մանակաշրջանն էր, որպէսզի սողուններ կարենային դառնալ թռչուն, իսկ մազոտ փոքրիկ արարածները՝ մարդ :

1900ին Մենտիլ, վանական մը, հաս – տատեց որ փոքր յատկանիշերը եւս (պը– տուղի մը գոյնը, որթատունկի մը բար– ձրութիւնը) ժառանգական են: Այս մա – սին՝ Տարվին, սխալ տեսութիւն յայտ – նած էր :

Դեռ եւս, մինչեւ անցեալ դարու վեր – ջերը, բնագատմագէտները կը պնդէին թէ ժառանգականութեամբ փոխանցուող որոշ փոքր յատկանիշեր՝ արդիւնք էին՝ շրջուած փոխանցութեան, թէ շրջապատը ոչ մէկ ազդեցութիւն ունի ժառանգական հարցերուն մէջ: Ներկայիս, ընդունուած եւ հաստատուած է թէ շրջափոխումը կը կատարուի փոքր ու մեծ չափերու վրայ միաժամանակ եւ թէ շրջապատի ազդե – ցութիւնը՝ զգալի է :

Օրինակ՝ թեփաթեւ միջատներու պա – րագան: Այս փոքրիկ միջատներուն դոյ – նը ճերմակ էր, ինչ որ կը համապատաս– խանէր շրջապատի գոյնին եւ ինքնա – պաշտպանութեան կարեւոր ազդակ մըն էր իրենց համար: Ներկայիս, սակայն, գործարաններու սեւ ծուխին պատճառաւ շրջապատը վերածուած է սեւի, ու մի – ջատները, իրենց կարգին, փոխած են գոյն եւ յարմարած նոր միջավայրին :

Աւիկա կը հաստատէ Մենտիլեան տե – սութիւնը, ինչպէս նաեւ շրջապատի ազ – դեցութեան շուրջ Տարվինի յայտնած տե– սութիւնն ճշդրտութիւնը :

Այլ պերճախօս օրինակ մը: Տեղաւո – րենք նապաստակներ դաշտավայրի մը մէջ ուր կը վխտան՝ աղուէսներ: Ենթար– կուելով հալածանքի ու հարկադրուելով արագ փախչելու, նապաստակներուն թա– թերը, նման մարզիկներու ոտքերուն, պիտի զօրանան անպայման: Այնքներ՝ փոքր աստիճանով ժառանգական յատկա– նիշեր երեւան պիտի գան: Առնոց ձագե– րը, ապահովաբար պիտի ունենան զօրա– ւոր մկաններ եւ երկար թաթեր: Այս ձե– ւով «բնութիւնը » զիրենք յարմարեցու – ցած պիտի ըլլայ իրենց նոր բնակավայ – րին եւ ստեղծուած նոր պայմաններուն հետ, ինչ որ պիտի ապահովէք նապաս – տակներուն գոյութիւնը :

Տեսակը մէջտեղ կուգայ՝ երբ սերունդ մը կը զրկուի իր նմաններուն հետ սերն – դագործելու կարելիութենէն, աշխարհա– գրական կամ ֆիզիքական պատճառնե – րով: Հարկադրուած զաղթ մը տեղի կ'ու– նենայ, տեսակը կը զուգորդուի իր տե – սակին հետ, որով մէջտեղ կուգայ այլ յատկանիշերով հարուստ նապաստակնե – րու ցեղ մը :

Միակաթի մը, արշալոյսին, փողոցը կը տեսնէ կուզ մը եւ կ'ըսէ աւոր·

— Բարեկա՛մ, առտուն կանուխ քեռը շալկե՞ր ես ուորէն :

— Կանուխ կը կարծես, սիրելի՛ս, ո – րովհետեւ, դէմիդ մէկ պատուհանը մի– այն բացած ես դեռ, կը յարէ կուզը պատրաստաբանօրէն :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (68)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՅԼԱՍԵՐԱԾՆԵՐԸ

Դ·

ԿՈՍՏԱՆԵԱՆ ՋԵՐԲԱԿԱԼՈՒԱԾ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Անոնցմէ իւրաքանչիւրին որպիսու – թեանը եւ ընտանեկան կացութեանը չա – փէն աւելի հետաքրքիր ցոյց տուաւ ինք– զինքը, անոնց ցաւերուն ցաւակից, ուրա– խութիւններուն ուրախակից դտնուեցաւ, դաղտրիկ վերադիրներով որոնք այնքան տարօրինակ կը հնչէին իր բերնին մէջ· «անուշս, հոգիս, խուչս ···»:

Հիւրերը կը զարմանային այս փոփո – խութեանը վրայ, եւ կը փաղաքշուէին ալ՝ ամիրային աղջկան կողմէ այդպէս պատուելնուն : Պահ մը, հանդիպ ինքիր վրայ բնական չեղում մը ընելով, ըսաւ թէ առողջական լաւ վիճակ մը չունէր, եւ թէ տոքթորը ըսած էր որ քանի մը ամսուան օդափոխութիւն մը անհրաժեշտ էր· հիւրերէն մէկը հետաքրքրութիւնն ունեցաւ հարցնելու թէ որ տոքթորն էր այդ դարմանը պատուիրողը :

— Զաւակս, Արշակը, ըսաւ Տիկին Մարկոսեան, շատ բնական չեշտով մը :

Կիները իրարու երես նայեցան, կար – ծես իրարու դաղափար չօշափելու, զի – րար լուսաբանելու համար այդ խեղկա – տակութեան առջեւ : Ամէնքն ալ սակայն անվրդով մնացին, տիկինին զերազան – ցապէս լուրջ, անխռով կեցուածքէն ազ – դուած :

Առաջին ռումբը արձակուած էր: Հա – նըմը չունչ առաւ, եւ ներկաներուն դէմ– քերը զննեց ,որոնք որեւէ վհատեցնող ար– տայայտութիւն չունեցան: Ակէկ քաջա– լերուած, ան սկսաւ ալ աչ ու ձախ տոք– թոր արձակել, առանց քաշուելու, մէկ կողմ դրած ամէն նկատում, ամէն եր – կիւղ :

— Տոքթորը կ'ուզէ որ··· տոքթորը ը– սաւ որ··· տոքթորը կը խորհի որ ···

Հիւրերը, բերանաբաց, մտիկ ըրին, տհմհմած: Եւ նոյնիսկ քանի մը ան – գամ , այցելուհիներէն մէկը , ինքզինքը ստիպուած տեսաւ տոքթոր բառով խառ – նուած հարցում մը ուղղելու տիկնոջ, որ փութաց պատասխանել , սաստիկ յափշ– տակուած :

Իւրաքանչիւրը, մեկնած ատեն, թա – խանձագին հրաւէրներու առարկայ դար– ձաւ տիկնոջ կողմէ :

Քանի մը օր չտեւած, գիւղին մէջ տա– րածուեցաւ հանրմին նոր խենթութեան այս արարքը: Ալ ծաղրանքները, հեգնու– թիւնները ծայր ճոթ չունեցան :

Մինչեւ իսկ սրճարաններուն մէջ խօս– ուեցաւ այդ մասին, Մերկերեանին ներ– կայութեանը, որ տիկինին դատը պաշտ– պանեց ջերմօրէն :

Բայց, բոլոր այս աղմուկներուն մէջէն, ու անոնց հանդարտումէն յետոյ, իրրեւ անոնց մրուրը, տոքթոր բառը քիչ չատ ամէն կողմ մնաց, նախ հեգնական առ – մամբ մը գործածուելով, յետոյ, մոռ – ցուելով անոր բուն նպատակը, անտար – բեր չեշտով մը պրտտասանուելով , սովո– րութեամբ մը նուիրագործուած :

Եւ անոնք որ հիմակուընէ ապագայ տոքթորին չուրջը կը յածէին՝ ազատասի– րու ախորժակներով, փաղաքշանքի յար– մար պէնք մը նկատեցին տոքթոր բառը , ուղղելով զայն երիտասարդ ուսանողին , ուր որ հանդիպէր, ընդհանրապէս բար – ձրաձայն ,եւ Արշակ՝ իր զողցու այդ տիտղոսին այդքան չուտ հանրանալուն զարմացած՝ իր ձեւերուն, նայուածքին , քալուածքին, խօսուածքին կը չանար ճշ– մարտօրէն տոքթորալայել հով մը տալ:

Զ·

ՏՈՔԹՈՐԸ

Հիմակ ալ չափահաս երիտասարդ մըն է Արշակ Մարկոսեան, երկար նուրբ հա– սակով, ճկուն ու հեշտ չարժումներով , նայուածքը թափանցիկ, հեգնող, հմա – յող : Իր ամբողջ էութեան վրայէն նրբա– զգայիկ ազնուականութեան մը չնորհը կը հոլացնէ :

Խօսուածքին մէջ սրտայոյզ ու դողդո– ջուն չեշտ մը կայ, մերթ անուշ, մեղ – րոս, մերթ առնական եւ խրոխտ: Իր հանդարտ ու տիրական ձեւերուն մէջ, եւ իր խօսելակերպին մէջ մեծ քանակու – թեամբ Կոստանեան կայ: Իր սիրական սանին մէջ իր ցանած հունտերը, ժամա – նակ անցնելով կ'ուռճանային, կը բող – բոջէին, կը հասունային այսպէս անըզ– գալաբար, եւ անդամ մը եւս կ'ապացու – ցանէին բեղափոխային բարիքները ,զորս այնքան բարձրաղաղակ քարոզած էր Կոստանեան Հ··· դիւղի Հայերուն :

Երիտասարդ Մարկոսեան, զարմանալի յատկութեամբ մը եւ ճշդութեամբ մը կը յիշէր իր չքեղ դաստիարակին հզօր չեշտերն ու ազդու չարժումները, որոնց առջեւ հիացմամբ կարգ առած էր ինք իր աղայութեանը : Զանոնք կաղապարելու, իր մէջ տպագրելու համար սքանչելի յարմարութիւն մը կր գտնէր իր ֆիզի – քական ու բարոյական յօրինուածքին մէջ :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՈՐՍԱՓԵԱՆ

(Շար·)

Այրի Տիկին Պլանչ Զայլաք ցաւով կը ծանուցանէ իր ամուսնոյն՝

ՄԿՐՏԻՉ ՉԱՅԼԱՔԻ

(Իրաւագէտ – փաստաբան)

կանխաժամ մահը որ տեղի ունեցաւ յետ կարճատեւ հիւանդութեան, Դեկտեմբեր երկուքին:

Յուղարկաւորութիւնը այսօր՝ Շաբաթ ժամը 16·15ին, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկր– տիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Մահազդ չստահոգներէն կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

Հ·Յ·Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ» ՀՈՒՄԲԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դեկտեմբեր 13ին, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Պրասբրի Զիմմեռի զետնայարկը, 1, Փլաս տիւ Շաթլէ, Մէթօր Շաթլէ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լաւ մեքենագրող երիտասարդ օրիորդ մը: Ներկայանալ «Յառաջ»ին:

ՊԱՏԱՐԱԳ

Այս կիրակի, Փարիզի Ս· Յովհ· Մկր– տիչ եկեղեցւոյ մէջ պիտի պատարագէ եւ քարոզէ, Կ· Պոլսոյ դպրեվանքի տեսուչ Գարեգին Ծ· Վրդ· Գազանճեան: Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

ՀԱՅԱՇԽԷՍ ՀԱՆԴԻՍԱՒՈՐ Ս. ՊԱՏԱՐԱԳ

ՎԱՏԻԿԱՆԻ ՉԱՅՆԱՍՓԻՒՌԷՆ

Այս կիրակի, ժամը 10·30ին, կէս օրէ առաջ, բազմաձայն երգեցողութեամբ հայկական Ս· պատարագ եւ քարոզ պիտի ճայնասփռուի Վատիկանէն:

Միջին ալիք՝ 196 մ·, կարճ ալիք՝ 19·84, 25·67, 31·10:

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

21, Rue Yves Toudic (Métro République)

THÉATRE PAUL FARALICQ

Երկուշաբթի գիշեր 21 Դեկտեմբեր

ժամը ճիշդ 20·45ին

Հովանաւորութեամբ Հայ պեղարուես– տի բարեկամ՝

ԳԷՈՐԳ ՊԱՒԼՐՃԵԱՆԻ

Դերասան ԳԷՈՐԳ ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ

կը ներկայացնէ

ՋԱՐՇԻԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

Կատակերգութիւն 3 արար, Ե· Օտեա– ճի եւ Կիւրճեանի:

Մասնակցութեամբ Փարիզահայ բեմի լաւագոյն արուեստագէտներուն՝

Տիկին Ս· Նշանեան, Օր· Կորկոտեան, Պ· Պ· Տրդատ Նշանեան, Արտաշէս Գըմ– բէթեան, Գ· Վահան, Ն· Մարգարեան, Ն· Պշիկեան, Ստէփանօ, Օն· Սարաֆ– եան, Ժ· Քիպիրեան, *ինչպէս նաեւ երե– կոյթը հովանաւորող* Գէորգ Պաճըրճեան:

Մուտքի գինները սովորական:

Տոմսերը կը ծախուին միմիայն գրա– տուն Հրանդ Բալուեան: 43, Րիւ Ռիշէ:

ԾԱԽՈՒ Է

Պարապ տուն մը, Շաւիլ, մահուան պատճառով, մատչելի պայմաններ, հինգ սենեակ, խոհանոց, մառան, կեդրոնա– կան ջերմութիւն, 2ուկէս միլիոն կան– խիկ, 2·4 ապառիկ:

Դիմեցէք Հայկ· ածանսիո Պ·Մառթէն·— Հեռաձայն 926–66–15:

ԾԱԽՈՒ Է

Գեղեցիկ յարկաբաժին մը, չորս սեն– եակ, լոժիա, մառան, երրորդ յարկ, նոր շէնքի մէջ, ամէն յարմարութիւն, սթան– տինկ 15րդ թաղամաս, հանդարտ (ռե– զիտանսիէլ):

Գրել «Յառաջ»ին, որ կը փոխանցէ:

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes

Մեթրօ Փորթ Մայօ

Պաշտամունք այսկիրակի առաւօտ ժա– մը 10·45ին:

ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՋ. ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷՅԼ

Պաշտամունք՝ այս կիրակի, Սէն ժէ– րոմ, ժամը 9,30ին: Ռիւ ժէմափ՝ ժամը 10,45ին:

Կը քարոզէ Վերապատուելի Հելվաճեան:

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Վիէն·— Հ· Յ· Դ· Ազգ կոմիտէն ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերները, այս Շաբաթ ժամը 20·30ին, Ակումբին մէջ: Բոլոր ընկերու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է:

ՓԱՐԻԶ·—Հ·Յ·Դ· Ազգիւր–Սերոբ եօթ– նեղբայրեան խումբի ընկեր· ընդհ· ժո– ղովը այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, սո– վորական հաւաքավայրը: Բոլոր ընկերնե– րու ներկայութիւնը պարտաւորիչ է: Կարեւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէն հետեւեալ խումբերը ժողովի կը հրաւի– րէ·—

Քրիստափոր ենթակոմիտէն 5 Դեկտ· Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին:

Հայաստան ենթակոմիտէն 5 Դեկտ·, Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին:

Մուրատ խումբը 6 Դեկտ· կիրակի կէս օրէ ետք ժամը 15ին:

Արամ խումբը 6 Դեկտ· կիրակի առ– աւօտ, ժամը 10ին:

Թաթուլ խումբը 6 Դեկտ· կիրակի առաւօտ ժամը 10ին:

Անիւնի ենթակոմիտէն 12 Դեկտ· Շա– բաթ իրիկուն ժամը 20·30ին:

Համազասպ ենթակոմիտէն 13 Դեկտ· կիրակի առաւօտ ժամը 10ին:

Վռամեան ենթակոմիտէն 13 Դեկտ· կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին:

Զաւարեան ենթակոմիտէն 19 Դեկտ· Շա– բաթ իրիկուն ժամը 20·30ին:

ՓՈԽԱՆ ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏԻ

Այրի Տիկ· Եռանդիկ Անտոնեան (Վիլը– մօմպլ) կը նուիրէ երկու հազար ֆրանք Հայ կարմիր Խաչի անտէր հիւանդներու ֆոնտին, փոխան հոգեհանգիստի, իր ա– մուսնոյն՝ ողբացեալ Վահրամ Անտոն– եանի մահուան 10րդ տարեդարձին առ– թիւ:

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՄԵՂՈՒԻՆ ՃԱՌԸ

Գրեց՝ ՇԱԻԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գինը 200 ֆրանք

Դիմել Յառաջի խմբագրութեան:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

, Պոմոնի Կ· Խաչի մասնաճիւղի վարչու– թիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է Պ· Պ· Մկրտիչ Խաղնաճեանէ եւ Վրոյր Շալ– ճեանէ հազարական ֆրանք Պոմոնի դըպ– րոցին համար ողբացեալ Անդրանիկ Ներ– սէսեանի թաղման առթիւ, փոխան ծաղ– կեպսակի:

Նոյնպէս Պ Յարութիւն Գարաքէհեանի մահուան քառասունքին առթիւ ստացած է Պ· Պ· Պարիս Մուսայէլեանէ եւ Արմե– նակ Թորոսեանէ հազարական ֆրանք դպ– րոցին:

Տիկին Մարիամ Ներսէսեանի տխուր մահուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի՝ Պ· Կղմէս Պետրոսեանէ հազար ֆրանք, դպրոցին եւ հազար ֆրանք կապ· Խաչին, Պ· Աստուր Արսլանեանէ հինգ հարիւր ֆրանք նոյն առթիւ:

Հ· Յ· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴ

ՊԱՐԱՆՑԻԿ ՅԵՐԵԿՈՅԹ

Կազմակերպուած Հ· Յ· Դ· Նոր Սե– րունդի Անիէռ – Պուա Քոլոմպի Սօսէ – Սերոբ խումբին կողմէ, կիրակի Դեկ– տեմբեր 6, ժամը 15ին, Քլոշէրի սրահը, 149պիս, Ավրընիւ տ'Արժանթէօյ:

Ճոխ յայտագիր:

Կը հրաւիրուին Ծնողքները:

Մուտքը ազատ է:

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

Ֆ· Կ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ· ժողովը՝ այս Շաբաթ, կէսօրէ ետք ժամը չորսին Քաֆէ Ռեժանի մէջ: Օրակարգ·— Ա) Պարահանդէս եւ յանձ– նախումբերու ընտրութիւն: Բ) Դպրոցա– կան հարց: Բոլոր ընկերուհիներու ներ– կայութիւնը անհրաժեշտ է:

ՀԱՄԱՀԱՅՐ· Հայր· Մխիթեան ընդհ· անդամական ժողովը այս կիրակի առա– ւօտ, ժամը 9ին, 7 Պուլվ· տ'Ալֆէն, Պար տիւ Կլոպի սրահը: Օրակարգ տեղւոյն վրայ: Վարչութիւնս կը փափաքի որ բո– լոր անդամները ներկայ ըլլան այս կարե– ւոր ժողովին:

ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԱԾ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ Հ.Մ.Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ԿՈՂՄԷ

Այս Շաբաթ գիշեր ժամը 21էն մինչեւ լոյս

SALONS de L'ALHAMBRA, 340 Bd. Chave

Կը մասնակցին երկու մեծ նուագախմբեր՝

ROBERT GONZALIS

Իսկ ժամը 2էն ետք՝

GUS BERTHO

(Մասնաւոր արտօնութեամբ Սալօն ՍԷՆ – Լուիի)

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԴԵՂԱՐԱՆ ՍԻԼՎԷՍԹՐԸ

46, Ռիւ տը Թրէվիզ, 46

ՓԱՐԻԶ (9)

Ցանճնարարելի Դեղարան մը:

Ջերմ ընդունելութիւն Փարիզի, Արուարձանի եւ Գաւառի հայ յա– ճախորդներուն:

Դեղարանը կը գտնուի Ռիւ տը Թրէվիզի եւ Ռիւ Լաֆայէթի անկիւ– նը, Ազդային Տունէն 100 մեթր հե– ռու:

Պ· Վահրամ Էլմաճեան՝ դեղա– գործ – վաճառող, ամէն օր իր հայ– րենակիցներուն տրամադրութեան տակ է, Սիլվէսթրը Դեղարանը, ժամը 8էն – 12, 15·30 – 20:

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՄԵԾԱԴՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Sté le BOSPHORE ի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (*սուսամ*) եւ շաբարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով.

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան:

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստա– տեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը:

Sté le BOSPHORE

2, Rue Louis Astoin - Marseille

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

"ARMENIE IMMORTELLE"

"ԱՆՄԱՀ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ"

DISQUE VOGUE
33 tours, 30 cm.
No MC 20162
VOLUME 4

Հայ տոհմիկ ոօմանթիֆ երաժշտութեան չորրորդ սկաւառակը No MC 20162

Առաջին անգամ ըլլալով STÉOROPHONIQUE *պատրաստութեամբ*

Ցղացում եւ ղեկավարութիւն **ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ**

Կը պարունակէ 15 կտոր· 45 վայրկեան տեւողութեամբ

Մասնակցութեամբ Փարիզի Հայկական երգչախումբի *եւ մեծ նուագախմբի մը*

1·— Ծաղկիր Ազատ իմ հայրենիք, 2·— Զոյգ աչեր, 3·— Զանգեզուր, 4·— Սիրուն մանիշակ, 5·— Ջեմ կրնա խաղա, 6·— Հնձուորուհիք, 7·— Գարուն ա, 8·— Խումար, 9·— Համով աղջիկ, 10·— Տասնըչորս, 11·— Զուարթ գիւղացիք, 12·— Իմ եարի բոյը, 13·— վարդով պար, 14·— Պինկէօլ, Հով լինի:

Երգարանով միասին ստանալու համար դիմել ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ, 14, Rue Fetit, Paris Tél.: BJT. 99-22 *եւ եկեղեցւոյ դիւանատունը·*

Գաւառի համար առաքում խնամուած ծրարով, contre remboursement Գին 2900 ֆրանք

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ
6
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE
6 DÉCEMBRE
1 9 5 9

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8665 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4466

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԼՈՅՍԸ ԱՐԵՒԵԼՔԷՆ

Լոյսը կը ծագի Արեւելքէն :

Լրացնելով այս յաւիտենական ճշմարտութիւնը, կրնանք աւելցնել, որ Հայութեան համար նաեւ յոյսն ու հաւատքը կը ծնին արեւելքէն : Կը ծլին ու կը բարգաւաճին :

Այցելութիւն մը դէպի Մերձաւոր Արեւելք — Լիբանան, Սուրիա, Եգիպտոս, Յորդանան, Իրաք, Իրան, նոյնիսկ Պոլիս ու Կիպրոս — բաւական է՝ համոզուելու համար, որ ցիրուցան մեր ժողովուրդը հիւրընկալ երկիրներու մէջ կը պահէ իր հայկական դիմագիծը :

Բոլոր այն յոռետեսները, թերահաւատներն ու նահանջականները, որոնք մութ ու մռայլ հեռանկարներ կը նախատեսեն սփիւռքի Հայութեան ապագային մասին, պիտի հոգեփոխուին մէկ օրէն միւսը, երբ չփման մէջ մտնեն արեւելքի մեր գաղութներուն հետ :

Այդ երկիրներուն մէջ կեանքը կ'ընթանայ այնպէս՝ ինչպէս մեր ծննդավայրերուն մէջ՝ էր երբեմն, պահելով բոլոր համեմատութիւնները :

Նոր սերունդը այնտեղ աչքերը կը բանայ հայադրոշմ միջավայրի մէջ :

Փոքրիկը իր ուսումն ու կրթութիւնը կը ստանայ հայկական դպրոցներու մէջ, մանկապարտէզէն սկսեալ :

Հայերէնը մայրենի լեզու է տան ու վարժարանին մէջ: Տեղ տեղ նաեւ՝ շուկային մէջ:

Պետական կրթական ծրագիրը լայն հնարաւորութիւնները կուտայ մեր հայրենակիցներուն՝ հիմնական կերպով սորվելու տեղական լեզուն եւ ծանօթանալու հիւրընկալ երկիրներու զրականութեան ու մշակոյթին :

Մեր հայրենակիցները կ'ապրին համախումբ :

Ամէն քաղաք,— երբեմն նոյնիսկ ամէն թաղ — ունի իր դպրոցն ու եկեղեցին, մշակութային ու մարմնակրթական միութիւնը, քաղաքական կուսակցութեանց եւ բարեսիրական ընկերութեանց մասնաճիւղը :

Ամէն գաղութ ունի իր թերթերն ու հրատարակչական տուները: Ցիշենք մի՝ այն թէ Լիբանանի մայրաքաղաքին մէջ լոյս կը տեսնեն չորս օրաթերթեր, նաեւ զանազան պարբերաթերթեր :

Հազարաւոր աչակերտներ ու աշակերտուհիները կը յաճախեն հայկական դպրոցները : Կան երկրորդական վարժարաններ : Ու ճեմարաններ՝ գիշերօթիկ բաժիններով :

Աչակերտական, ուսանողական, սպառնական եւ երիտասարդական միութիւնները, ինչպէս նաեւ Հ. Մ. Ը. Մ.ը իր բազմաթիւ մասնաճիւղերով եւ հազարաւոր անդամներով կենդանի վկաներն են նոր սերունդի կենսունակութեան :

Անմոռանալի պիտի մնայ այն երեկոն, երբ Պէյրութի հայկական մէկ արուար ճանին մէջ 7 — 17 տարեկան բազմահազարիւր պատանիներ — խմբուած Հ. Ը. Դաշնակցութեան դրօշին շուրջ — հայրենասէր երգերով եւ իրենց սեւուլիկ աչքերէն ճառագայթող կրակով կ'արտայայտէին իրենց հայրենաբաղձ հոգին երգուն խոովքը :

Անկարելի էր զսպել մեր աչքերէն հոսող արցունքը, այս յուղիչ տեսարանին առջեւ: Կազդուրիչ ու զօտեպնդիչ երեւոյթ՝ մանաւանդ անոնց համար, որ արեւմուտքի հեռաւոր երկիրներուն մէջ կը տեսնեն թէ ի՛նչ պայմաններու տակ կը մեծնան մեր զաւակները ու թոռները :

Պէտք է երթալ արեւելք, տեսնելու համար լոյսին ծագումը: Որպէսզի յոյսն ու հաւատքը ծլին ու բարգաւաճին մեր հոգիներուն մէջ :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՌՈՄԻ ՄԷՋ, ՀԱԿԱՌԱԿ ԱՆՋՐԵՒԻՆ

ԱՅՋԸՆՀԱՈՒԸՐ ԽԱՆԴԱՎԱՌ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՐԺԱՆԱՑԱԻ

«Կ'ՈՒԶԵՆՔ ԱՊՐԻԼ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՄԷՋ» ՅԱՅՏԱՐԱՐԵՑ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Հակառակ անընդհատ օդին եւ անձրեւին՝ Հռոմէացիները խանդավառ ընդունելութիւն մը վերապահած էին Միացեալ Նահանգներու Նախագահին : Քաղաքական բոլոր կուսակցութիւններու ղեկավարները, ձախակողմեան թէ աջակողմեան, Զամփինոյի օդակայանը գացած էին՝ Այզընհաուըրի բարիգալուստ մաղթելու համար :

Բոլոր թերթերն ալ կը չեշտեն թէ ըստեղծուած խանդավառութեան նպաստած են համայնավարները :

Այզընհաուըր ուրբաթ օր տեսնուեցաւ Նախագահ Կրոնքիի հետ, իսկ շաբաթ՝ Վարչապետ Սենեի եւ Արտաքին Նախարար Փեղլայի հետ :

Այս հանդիպումներու ընթացքին մասնաւորապէս խօսուեցաւ Հեռաւոր Արեւելքի համար :

1.— Նախագահը ամէն հաւաստիք կուտայ, թէ Իտալիա հաստատուած ամերիկեան խարիսխները պիտի չլքուին : Ինչպէս ծանօթ է, Ատլանտեան Ուխտի անդամ երկիրներուն մէջ միայն Իտալիա եւ Թուրքիա ընդունեցան հրթիռներու արձակման կայաններու հաստատումը :

2.— Իտալիա տեղեակ պիտի պահուի Մեծերու ժողովէն առաջ տեղի ունենալիք բանակցութիւններէն : Արդարեւ, Հռոմ որոշ դժգոհութիւն մը ցոյց կուտայ՝ որ Վարչապետ Ադենաուըր Մաքմիլընի, որ կոչի եւ Այզընհաուըրի կողքին Փարիզի խորհրդակցութեան պիտի մասնակցի, մինչ Սէնեի հրաւէր չէ ստացած :

Տակաւին պաշտօնական լուրեր չկան, բայց կը կարծուի թէ Նախագահ Այզընհաուըր Իտալացիներուն պիտի բացատրէ Արեւմտեան Գերմանիոյ բացառիկ կացութիւնը՝ ներկայ պայմաններու մէջ : Արեւմտեան երեք մեծերէն եթէ, Պոնի կառավարութիւնը ամէնէն աւելի հետաքրքրուած է Մ. Միութեան հետ ըլլալիք բանակցութիւններով, քանի որ Գերմանիոյ հարցը խնդրոյ առարկայ է :

Ամէն պարագայի մէջ, Իտալացիները առիթէն պիտի օգտուին Նախագահին հասկցնելու համար, թէ Հռոմ կ'ուզէ աւելի կարեւոր դեր մը խաղալ Ատլանտեան Ուխտին մէջ:

Միացեալ Նահանգներու Նախագահը Հռոմի մէջ խօսած իր ճառով պատգամ մը կը բերէր Եւրոպա.— «Կ'ուզենք խաղաղ ապրիլ եւ բարեկամաբար՝ աղատութեան մէջ» :

« Այս պատգամը, աւելցուց Այզընհաուըր, կը յուսամ թէ պիտի լսուի այն բոլոր երկիրներուն մէջ՝ ուր հաղորդակցութեան ազատութիւն կայ », որմէ ետք անդրադառնալով երկու ժողովուրդներու սերտ կապերուն, ըսաւ .— Մեր երկրին մէջ աւելի քան տասը միլիոն քաղաքացիներ կան, որոնք ծագումով իտալացի են: Այս ձեւով , մեր բարեկամութիւնը ծնողական կապերով եղած է, որուն համար երկու ժողովուրդները իրարու ձեռք կ'երկարեն՝ ծովերու վրայէն :

Իտալացի ղեկավարներու հետ խորհրդակցութիւններ ունենալուն համար գոհունակութիւն յայտնելէ եւ իր Նախագահ Այզընհաուըրը յիշելէ ետք, Նախագահ Այզընհաուըր եզրակացուց. — Ձեզի կը վստահեցնեմ թէ իրրեւ Ատլանտեան Ուխտի անդամ, ձեր կողքին, մեր դերը պիտի խաղանք միշտ՝ արդարութեան եւ ազատութեան մէջ փնտռելով ժողովուրդներու խաղաղութիւնը :

ՖՐԷԺԻԽԻ ԱՂԷՏԸ

ՄՕՏ 300 ՄԱՐՄԻՆՆԵՐ ՏԱԿԱՒԻՆ ՁԵՆ ԴՏՆՈՒԱԾ

ԿԻԼՊԷՆԿԵԱՆ ՀԻՄՆԱՐԿՈՒԹԻՒՆԸ ԿԸ ՄԱՄՆԱԿՑԻ ՏԱԼ ՄԻԼԻՈՆՈՎ

Ֆրէժիւսի աղէտին հետեւանքով սուգի մատնուած Ֆրանսան ազգային միասնական կանուխեան արտայայտութիւն մը ցոյց տուաւ՝ աղէտեալներուն օգնութեան հասնելու համար : Ֆրանսայի գրեթէ բոլոր շրջանները հանգանակութեան կը մասնակցին : Հանրապետութեան Նախագահը կոչ հինգ միլիոնով մասնակցեցաւ : Հանգանակութիւնները կը շարունակուին ամէն կողմ. ընդհանուր գումարը , Ֆրանսայի մէջ, մէկ միլիառը անցած է արդէն :

Արտասահմանէն ալ նպաստները կը հասնին :

Պելժիա. — Կառավարութիւնը կը մասնակցի 25 միլիոնով, իսկ հանգանակութեան գումարը 25 միլիոնը անցած է արդէն :

Արեւմտեան Գերմանիա.— Հինգ միլիոն :

Անգլիա.— 14 միլիոն :

Զուիցերիա.— Մէկ միլիոն :

Հոլանտա.— Չորս միլիոն :

Աւստրիա.— Կէս միլիոն :

Սպանիոյ, Իտալիոյ, ինչպէս նաեւ կարդ մը այլ երկիրներու մէջ հանգանակութիւն բացուած է :

Գալուստ Կիւլպէնկեան հաստատութիւնը մասնակցած է տասը միլիոն ֆր.ով :

Միւս կողմէ, ազատարարները դիչերցերեկ կ'աշխատին Ֆրէժիւսի մէջ, աւերակներու տակէն դիակները դուրս հանելու համար : Ուրբաթ օր 219 մարմին ներ կային, բայց աւելի քան երեք հարիւր հոգի կը պակսին տակաւին : Մեռելներուն մէջ աւելի քան յիսուն փոքրիկներ կան :

Ինքնութեան յանձնախումբ մը կազմուած է՝ ճշդելու համար ողբերգութեան պատասխանատուութիւնը :

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀՐԹԻՌ ՄԸ 90 ՔԻԼՈՄԵԹՐ ԲԱՐՁՐԱՑԱԻ ԵՒ ԵՐԿԻՐ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱԻ

ՀՐԹԻՌԻՆ ՄԷՋ ԿԱՊԻԿ ՄԸ ԿԱՐ

Միացեալ Նահանգները նոր հրթիռ մը արձակեցին, որուն մէջ կար 30 մարսուան կապիկ մը, «Սամ» անունով :

«Սամ» 90 քիլոմեթր բարձրացաւ մթնոլորտին մէջ եւ արձակուած վայրէն 320 քիլոմեթր անդին, ծով իյնաւ, ինչպէս կը նախատեսուէր :

Հրթիռին վարի մասը, ուր կը գտնուէր « Սամ », երեք մեթր բարձրութիւն ունէր եւ կը կշռէր մէկ թոն: 32 քիլոմեթր բարձրանալէ ետք՝ հրթիռը բաժնուեցաւ իր յատակէն, որ չարունակեց իր ճամբան մինչեւ 90 քիլոմեթր : Այնուհետեւ սկսաւ վայրէջքը :

Մինչեւ վեց հազար մեթր վայրէջքը ուղղաձիգ էր. առաջին անկարգելը բացուեցաւ այնտեղ, որմէ ետք, 3000 մեթր բարձրութեան մը վրայ, երկրորդ անկարգելը բացուեցաւ, դանդաղօրէն իջնելով ծովուն վրայ :

«Սամ» կապիկը ողջ — առողջ էր. յատկապէս ղրուած ուտելիքները կերած եւ ջուր խմած էր ճամբորդութեան ընթացքին :

Հրթիռին վարի մասը, որ երկիր վերադարձաւ, չինուած էր ճիշդ այն ձեւով՝ ինչպէս պիտի ըլլայ առաջին մարդը փոխադրող հրթիռը : Մասնաւոր գործիքներ զետեղուած էին անոր մէջ՝ տրամադրելու համար կապիկին կրած ազդեցութիւնները : Ուրիշ գործիք մը արձանագրեց կենդանիին սրտին զարկերը :

Օրը Օրին

ՀԱ՛ ԿԱՀ ԱՐԱ՛, ՄԱՆ ԱՐԱ՛...

Հայաստանէն մինչեւ գաղթաշխարհի հայաշատ բոլոր կեդրոնները, ամիսներէ ի վեր ստուեր մը կը յածի, եւ կրկներեւոյթի մը նման մեր աչքերուն կ'երեւայ սիրելի եւ անմոռանալի կերպարանք մը : Սրտագին եւ անոյշ ձայն մը, տարիներու խորէն արձագանգի նման, այդ երեւոյթը կը դարձնէ աւելի կենդանի, աւելի բարեխոնւն եւ կարծես շօշափելի :

Կոմիտասի ստուերն է ան, որուն ծննդեան 90ամեակին առթիւ սփիւռքի , ինչպէս եւ Հայաստանի մամուլը էջեր նուիրեց պանծացնելով, իրապէս ամոռանալի իր յիշատակը :

Աւ նուազն 60 տարիէ ի վեր, իր երգին խազերը թագուն անկիւն մը ունին բոլոր հայ սիրտերու խորը : Եւ ամէն անգամ որ իր անունը, իր շուրթ կենդանութիւն եւ կերպարանք կը ստանան մեր աչքերուն առջեւ յուզումը կը վարակէ մեզ ու ազգային հպարտութիւնը կ'ուռեցնէ մեր սիրտերը :

Ամէն արժանաւոր երաժշտագէտ, ուրուն Հայու հպարտ գիտակցութիւնը թափ կուտայ իր արուեստին, խանդավառութեամբ կը հակի Կոմիտասի գործին վրայ եւ կ'ուզէ զայն յաւերժացնել անգամ մը եւս :

Ահա ինչ որ զգացի լսելով երաժշտագէտ Կ. Ափրիկեանի նոր սալը : Հոն՝ ուրիշ շատ մը երգերու կարգին կալին երգը գրաւած է իր արժանի տեղը, Հօ՛րօ՛րոն, Վարդապետին հօրօրո՛ն... Զայն առաջին անգամ 1910ին լսեցինք Պոլիս, իր խումբին կողմէ եւ տարիներէ ի վեր նմանի արտայայտութիւն մը, կարելի է ըսել, չէինք լսած : Իր մեներգներով, իր արական ու իգական ընտրուած ձայներով, իր նուագարաններու բաժիններով (Ափրիկեանի կողմէ պատրաստուած) այնպիսի ներդաշնակութեամբ կ'արձագանգէ նոյնիսկ ականջիդ ու էութեանդ խորը կը թափանցէ որ իրաւամբ օտարի մը ականջին ալ ան կը դառնայ ոչ թէ հայկական փոլիւոր, այլ համամուագային (սէնֆոնիկ) կտոր :

Մարդկային մարմինը նիւթ է եւ եղ թակայ ժամանակին անողոք աւերումին՝, Գործը՝ ոգի եւ շունչ է որ երբ իրական արժէք է գերծ կը մնայ այդ փլուզումէն : Կոմիտասի գործին այս նոր վկայութիւնը ոչ միայն կրկնակի արժէք է այլ եւ մեր գաղթականի վիրաւոր սիրտերուն համար հայրենի թարմ շունչն է մեր սարերուն , եւ մեր ծխուն արտերուն գոյնն ու համը ունի :

ՆՈՃԻ

ՀՐԵԱՆԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԵԱՆ 6րդ համագումարին առջեւ, խորհրդային պատուիրակը՝ Զօր. Տռակունովի հերքեց թէ ցեղային խտրութիւն գոյութիւն ունի Խորհրդ. Միութեան մէջ: Կարգ մը հարցումներու ալ պատասխանեց .— Ինչո՞ւ հրէական թատրոն չկայ Մոսկուայի մէջ:— Որովհետեւ հրեայ քաղաքացիները չեն հասկնար այդ լեզուն: Ինչո՞ւ հրեայ բառը կը գրուի անցագիրներուն վրայ: Որովհետեւ ենթականները այդպէս կ'ուզեն :

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ չրջանակները բաւական յուզուած են թանգարանի մը բացումի լուրով: Արդարեւ կ'ըսուի թէ ի մօտոյ Փորթ – Սայիտի այն տունը որուն մէջ սպաննուեցաւ բրիտանացի Մուհհաուզ ենթասպան «Մուհհաուզ թանգարան »ի վերածուի : Մինչ Գահիրէի կառավարականները չրջանակները կ'ըսեն թէ լուր չունին նման դէպքէ մը (որուն ծանր բնոյթը պիտի ստիպէր Բրիտանացիները որ խզեն նոր վերահաստատուած դիւանագիտական յարաբերութիւնները) :

ՈՐՁ ՓԻ Ո

ՊՈՒՇԿԻՆԻՑ ՎՂԱԿԱՆ ՅԻՇԵՂՈՒԹԻՒՆ

...ՖՈՒՇԿԻՆԸ ՍԷՐ ՄԸՆԱՑ

Դիտմամբ կը ձգտինք ամէն տեսակ անձնական յիշատակներէ հեռու մնալ, որպէսզի մեր խօսքերը ու դատողութիւնները աւելի ընդհանրական նշանակութիւն ստանան։ Ասիկա մեզի կը թուի միակ ճիշդ ուղին, որ կրնայ մեզ առաջնորդել դէպի ճշմարտութիւնը։

Ինչպէս ամէն մարդ, որ կը սիրէ իր ազգը, մենք ալ կը սիրենք մեր ազգը, կը սիրենք մեր հողը, մեր ծովերը, մեր լեռները, մեր ձորերը, մեր գետերը, մեր ամրոցները, մեր հին աւանդութիւնները, մեր հին սովորութիւնները, մեր հին երգերը, մեր հին պարերը, մեր հին ասացուածքները, մեր հին առածները, մեր հին հանելուկները, մեր հին հեքիաթները, մեր հին առասպելները, մեր հին վէպերը, մեր հին պատմութիւնները, մեր հին ազգային հերոսները, մեր հին ազգային հերոսուհիները, մեր հին ազգային իմաստունները, մեր հին ազգային իմաստունուհիները, մեր հին ազգային գրողները, մեր հին ազգային գրողուհիները, մեր հին ազգային նկարիչները, մեր հին ազգային նկարչուհիները, մեր հին ազգային քանդակագործները, մեր հին ազգային քանդակագործուհիները, մեր հին ազգային ճարտարապետները, մեր հին ազգային ճարտարապետուհիները, մեր հին ազգային երաժիշտները, մեր հին ազգային երաժշտուհիները, մեր հին ազգային դերասանները, մեր հին ազգային դերասանուհիները, մեր հին ազգային պարողները, մեր հին ազգային պարուհիները, մեր հին ազգային գիտնականները, մեր հին ազգային գիտնականուհիները, մեր հին ազգային գիւտարարները, մեր հին ազգային գիւտարարուհիները, մեր հին ազգային հնարագէտները, մեր հին ազգային հնարագէտուհիները, մեր հին ազգային ռազմիկները, մեր հին ազգային ռազմուհիները, մեր հին ազգային զինուորները, մեր հին ազգային զինուորուհիները, մեր հին ազգային սպաները, մեր հին ազգային սպայուհիները, մեր հին ազգային զօրավարները, մեր հին ազգային զօրավարուհիները, մեր հին ազգային հրամանատարները, մեր հին ազգային հրամանատարուհիները, մեր հին ազգային նահատակները, մեր հին ազգային նահատակուհիները, մեր հին ազգային հերոսները, մեր հին ազգային հերոսուհիները, մեր հին ազգային ...

Ինչպէս ամէն մարդ, որ կը սիրէ իր ազգը, մենք ալ կը սիրենք մեր ազգը։

Մենք կը սիրենք մեր ազգը, որովհետև ան մեր ազգն է։

Մենք կը սիրենք մեր ազգը, որովհետև ան մեր ազգն է, որովհետև ան մեր ազգն է, որովհետև ան մեր ազգն է

պարզող, առեղծուածային, դժուարիմաց եւ չատ անգամ սրախօսական բնոյթ ունեցող (թիւ 2), ինչպէս նաեւ հանելուկային բանաստեղծութիւն մը»:

Առանց բացառութեան բոլոր «բանաստեղծները» իրարու հետ մրցումի ելած են, նոյնիսկ թարգմանութիւնները նոյն կազապարէն են:

Հետաքրքրութեամբ եւ մեծ համբերութեամբ հետեւեցայ ԹՕի բոլոր բանաստեղծութիւններուն: Այս տղաքը (դժուար է գուշակել իրենց տարիքը) չեն գիտեր թէ ի՞նչ կը փնտռեն: Հառեւրու եւ նախադասութիւններու հետ կը խաղան: կը նմանին այն նկարիչ արուեստագէտներուն, որ երանգապնակին վրայ փռած մէկէ աւելի գոյներէն, առանց որ եւ է ընտրութեան, կտաւին վրայ կը նետեն, յանձնելու համար դիտողներու ուշադրութեան, որպէս զի ամէն մէկը իր ուզած պատկերը երեւակայէ, հանելուկ մը լուծելու պէս: Նոյնը նաեւ մեր ակնարկած քերթուածները, հանելուկ մը լուծելու պէս ուզուած մեկնութիւնը տալու համար: ԹՕի բանաստեղծները նոյն մտայնութեան ներկայացուցիչներն են: Մէկը կը փորձէ գերազանցել միւսը: Պատկերներ ու խորհրդանշանները ինչպէս նաեւ ընտանի բառերու անսովոր հանդիպումը կը փնտռուի:

Երբ քերթողները այս արուեստին կը հետեւին, արձակագիրները կը ջանան արդարացնել ամէն զարտուղութիւն, ամէն արտառոգութիւն, կը բացատրեն կանոնները, իրրեւ տեսաբանները այդ ըմբռոջին:

Այս երիտասարդները ազատ են ընելու ինչ որ կը փափաքին իրենց հաճոյքին համար, ինչպէս ամէն արուեստագէտ քիչ մը այդ ճամբուն կը հետեւի, յետոյ մը տահոգուելու համար նիւթով: Հայ գրականութեան ու հայ բանաստեղծութեան հետեւողները սակայն գիտեն թէ ի՞նչ արժէք պիտի ներկայացնէ իրենց վաստակը: Հետեւաբար արդար է որ անոնք իրենց հաճոյքին համար մտահոգուին, ինչպէս միշտ: Բայց մենք ալ արդար իրաւունքն ունինք փնտռելու հայ գրականութեան եւ հայ բանաստեղծութեան բարոյական չահը: Եւ այն պահուն որ մեր արձակ գրականութեան ընթերցողները կը պակսին, յանդգնութիւն չէ՞ք նկատեր նոր օրերու այս հաւաստաւոր «խենթ»երուն այսպիսի անանուն բանաստեղծութեան մը միայն նուիրուած հանդէս մը, ինչպէս է «ԹՕ»ն:

Տասնեակ մըն է բանաստեղծներու խմբակը, որ գրաւած է հանդէսին երեք քառորդէն աւելին: Երկու քերթուածներ գրուած են Տիգրանակերտէն եւ Սեբաստիայէն, միշտ նոյն հանելուկային արուեստով:

Ծմբագիր Վարդերես Գարակէօզեանի մէկ քերթուածը, «Երկտողեր» վերնագրով (թիւ 2), որ բանաստեղծութենէ զատ, ամէն ինչ է, հարազատ պատկերն է բոլոր բանաստեղծութիւններուն: Ձայնակեցէք եթէ կը հաճիք.—

Ա.

Այսօր կրկին
Ոտիերս
Նաւամատոյցի մը մօտ
Աչիերս
Պորտէն միզող շոգենաւի մը մէջ գտայ
Խերն աճիծեմ

Բ.

Ճիւղ տեսայ կուպրագօծ
Ամպի մը մէջ աչիերդ օտարոտի
Ճիտդ տեսայ
Ի՞նչ լուր

Գ.

Ափ մը սրունիմ ուղեղիդ մէջ
Տաշած ծառ պուտ մը կապոյտ
Կարմրամորթ կռունկ մը սեւ
Երկու խափշիկ երկու արեւ
Ուղեղիդ մէջ
Ափ մը սրունիմ
Կտոր մը ամպ
Ի՞նչ կ'ըսես

Դ.

Երկու գնչու
Մայրամուտի սաւներուն մէջ
Աչիերն ուիի
Լոլիկներէս երկտող մը բեզ
Ո՛ր ջուրն է որ կը ծեծեն

Ե.

Չէ՛ եղբայր
Չհաւնեցաճիմ
Մաճր կը բրդեն
Ուրագի պէս
Սղոց կ'ուզեճիմ
Բայց դուն՝
Տունը ըսածս
Ինչո՞ւ նամակ չես գրեր

Բայց արդարութիւն ընելու համար պիտի յիշենք Շողեր Զաֆարեանիենքէ ըլլամ խորագրով բանաստեղծութիւնը (թիւ 3), որ կը յիշեցնէ Մ. Մեծարենցի Ըլլայինները...: Ընդհանուր անհաւասարակշռութեան մէջ հաւասարակշիռ էջ մըն է, ուր կը յայտնուի համայնական սիրոյ զգացումը.—

Եթէ ըլլամ ծով մ'ակնսահման
Սիրոյ նման
Կ'ուզեմ բաշխել ամէն կաթիլն
Իմ ջուրերուս ջինջ ու պայծառ
Համհաւասար...

Եթէ ըլլամ երկինք մ'ադուոր
Ու լուսաւոր
Կ'ուզեմ բաշխել ես իմ շողերն
Աղօտաներու, հարուստներու
Համհաւասար ...

Եթէ ըլլամ լոկ բուռ մը հող
Փոշի խորհող
Կ'ուզեմ բաշխել ամէն հիւղէս
Բոլոր բոլոր ապրողներուն
Համհաւասար ...

×

Քանի մը խօսք ալ արձակագիրներուն մասին, որոնք աւելի զգաստ են եւ միջնորդի դերը կը կատարեն երէկուան եւ այսօրուան սերունդներուն միջեւ: Եթէ այդ արձակները ոմանք տեսական խորհրդածութիւններ չեն եւ արուեստի լուսաբանութեան չեն նուիրուած, ընդհանրապէս իրապաշտ էջեր են, ոմանք նոյնիսկ գաւառէն գրուած: Ծմբագիր Մ. Մարկոսեան Տիարպէքիրէն գրած «Եկէ-դեցի»ին նկարագրականը գաւառէն պոյներ կը բերէ, ուր հայ քահանան բեմէն կը խօսի իր ժողովուրդին գրեթէ անճանաչելի հայերէնով մը: Հասկնալի է անտարակոյս այս վիճակը, կը բաւէ որ իրենց գոյութիւնը պահած են եւ իրենք զիրենք Հայ կը զգան նուիրական այդ վայրին մէջ ...: Մ. Մարկոսեան կը սիրէ իրապաշտ զգայութիւնները «Նարին-ջով հալածանք» եւ «Ածուխի պարկէն» հատուածներով:

Արձակագիրներուն մէջ աւելի աչքի կը զարնէ Ա. Ճիւնպուլեան, որ կը փորձէ բնորոշել Իսթանպուլահայ բանաստեղծութեան «Մայր Գիծը»(թիւ 2): Տեսականն բոլոր զազափարները կը ներկայացնէ, բայց դժուար է հաշտուիլ հետեւեալ մտքին հետ.— «Մեր արդի քերթողութիւնը կը գտնուի ճիշդ այն ուղղութեան վրայ, որ մեզի կուգայ Վարուժանէն, Թէքէեանէն, Զարիֆեանէն, եւ ուղղակի կը կազմէ բարեշրջումի չղթային վերջին օղակը, երբ մանաւանդ կը բացատրենք Վարուժանի անձնականութիւնը, Թէքէեանի անսեթեւեթ լեզուն եւ ըսելու պարզ ու յստակ կերպը եւ Զարիֆեանի խորհրդանշանները»: կը խորհինք թէ Թէքէեանի լեզուին ըսելու պարզ եւ յստակ կերպը շատ հասկնալի պիտի ըլլայ, երբ բաղդատենք նորերու արդի լեզուին հետ ...: Վիճելի տեսակէտներ են նաեւ միւս խորհրդածութիւնները: Ա. Ճիւնպուլեան «Նորահաս բանաստեղծի մը» ուղղուած գրական նամակներով, որ խմբագրուած է լաւագոյն արձակով մը, օգտակար ծառայութիւն մը կ'ընէ գրչի իր եղբայրակիցներուն:

Կարելի չէ անտեսել նաեւ արձակագիր Վարդան Կոմիկեանի «Կեանքին նայող աչքերս» խորագրով էջը, որ բանաստեղծութեան նկարչութիւնը կամ նկարչութեան բանաստեղծութիւնը կը ներկայացնէ, պատկերներու եւ խորհրդանշաններու առատութիւնով: Նախորդ սերունդին պատկանելով մէկ տեղ, այս հեղինակը նորերուն քայլերը կ'առաջնորդէ եւ կ'ուզէ որ ներողամիտ ոգիով դիմաւորենք անոնց ծայրայեղութիւնները:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

ՍՏԱՑԱՆՔ

ՊՐԻՍՄԱԿ (Երաժշտասէրի մը օրագիրը), գրեց Գրիգոր Ա. Համբարձումեան, գծագրութիւն՝ Բիւզանդ Թօփալեան: Շքեղ տպագրութիւն, (Արաքս): Գին հինգ Նոր Ֆրանք: Հեղինակի հասցէն՝ 50 Բիւ Պասսիօ (Փարիզ 8):

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ԽՕՍՔԵՐ ԵՐՈՒԱՆԴ ՕՏԵԱՆԷՆ

(Իր ծննդեան 90ամեակին առթիւ)

1.

— Ճշմարտութիւնը ինչո՞ւ կը բռնաբարուի:

— Որովհետեւ մերկ է եւ գեղեցիկ:

2.

— Ի՞նչ է ականջը:

— Ականջը լայնաբաց դուռ մըն է չդոքորթութեան առջեւ, իսկ ասեղի ծակ մը՝ ճշմարտութեան առջեւ:

3.

Մոռացկոտը.

— Զարմանալի՛ բան, յիշողութիւնս երթալով կը տկարանայ: Երեք բան կայ, զորս չեմ կրնար միտքս պահել, — նախթիւերը, յետոյ անունները, եւ երրորդ... տե՛ս՝ երրորդն ալ մոռցայ:

4.

— Հայրի՛կ, ուր կը գտնուի Դանուբ գետին ակը:

— Չեմ գիտեր:

— Չես գիտե՞ր... եւ ըսել է որ քու տգիտութեանդ պատճառով վաղը միւսիւն գիս պիտի պատժէ:

5.

— Ինչո՞ւ այդպէս կը խմես:

— Վիշտերս խեղդելու համար:

— Կը յաջողի՞ս գոնէ:

— Ո՛չ, անպիտանները լաւ լողալ գիտեն:

6.

— Ի՞նչ տարբերութիւն կայ Ցիսուսի եւ գինեմոլի մը միջեւ:

— Ցիսուս ըսաւ. «Տէ՛ր, անցուր ինձէ այս բաժակը», մինչ գինեմոլը յաճախ կ'ըսէ. «Կառավն, անցուր ինծի սա բաժակը»:

7.

— Ի՞նչ տարբերութիւն կայ Ազգ. Ժողովի թիկնաթոռներուն եւ անոնց վրայ նստող երեսփոխաններուն միջեւ:

— Տարբերութիւն չկայ. երկուքն ալ եբես ըսուած բանը չունին:

8.

— Անբարոյութիւնը հարուստներուն համար ծիրանի պատմուճան մըն է, կաւատութիւնը՝ պատուանշաններով վարձատրուելիք արժանիք մըն է, չողոքորթութիւնն ու պնակալիզութիւնը պատուաւոր միջոցներ՝ դիրք չինելու համար:

9.

— Մենք խնդացնողներ չենք, այլ խնդացողներ, եւ եթէ ընթերցողն ալ մեզի հետ խնդա՝ ատիկա իր գիտնալիք բանն է:

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՅԼԱՍԵՐԱԾՆԵՐԸ

Զ.

ՏՈՓԹՈՐԸ

Զօրաւոր յայտնատեսութեամբ մը, կ'ըմբռնէր թէ մանկավարժը իր բոլոր յաջողութիւնները կը պարտէր առանց, այդ չարժումներուն, այդ չեչտերուն, այդ նայուածքներուն: Ինչո՞ւ չորդեր-դրէր, չիւրացնէր զանոնք, քանի որ այնքան աղուոր էին ու այնքան գրաւիչ:

Բայց անոր անդորրը, անուշ ազնուական պատեանին տակը տարիքին ահեղմանը հետ, կիրքի լաւաներ սկսան չրջան առնել անոր երակներուն մէջ, որոնք կիզանուտ փափաքներու, վարար ըղձանքներու եռուզեռի մը տակ կ'ընդլայնէին ու կը կծկուէին:

Ժառանգականօրէն մոլի, ախտավարակ, ցոփ ճեռի մը արիւնէ արիւն, միաէ միս փոխանցուած մոլութիւններուն յառնումն էր ատ, չարաւոտ ամիրայութեան առհասարակ, որ մէկէնմիմէկ գլուխ կ'ամբառնար, կը դառնար, կը մոլեգնէր այդ աղուոր, գեղակերտ իրանին մէջ, մեղաւոր տոփանքներու չնութիւնը ոռնալով, բիրտ, անասնական տոպրիփներու զոհացումին մղելով վազցնելով զայն:

Իր աշխատութեանցը մէջ, ան կամաց կամաց կանգ առաւ, նորանոր պահանջներ զգալով ներսիդին, որոնք զոհացումներու կարօտ էին: Իր բժշկական դրքերուն տեղը լկտի, անառակ վէպեր դիզուեցան աշխատութեան սեղանին վրայ, զորս կը լափէր, կ'ըմբոչխնէր վաւաշոտ նկարագրութեանց, ախտաւոր վայրենութեանց տեսարաններու վրայ յամենալով, աչքերը կիրքէն սառած, դէմքը գրգռուած, ժպտուն, ու կծկուած: Մէկէնմիմէկ, իրեն յիմարութիւն մը թուեցաւ աչխատութեան զազափարը, անմիտ, ողորմելի սկզբունք մը, որուն համար չէր արժեր ժամանակ վատնել, հատնիլ, սպառիլ, մինչ անդին կեանքը վայելելու, անոր պատրաստ, դիւրին բարիքները ապրելու հնարաւորութիւնը կար:

Հինգերորդ տարին, բժշկական ուսանողը արհամարհանքով նայեցաւ իր դիրքերուն վրայ, տեսակ մը սրտնեղութեամբ, որ իր հոգեբանական վիճակը կը թարգմանէր:

Տոքթորութեան տիտղոսին լուսապսակովը փառաւորուիլը, որ այնքան դիւրին երեւցած էր իրեն, հիմա անկարելի պարագայ մը կը թուէր. երթալով, կարծր ու ցից ժայռի մը դէմը զգաց ինքզինքը, անկէց մագլցելու դնդերային ուժը չտեսաւ իր դաստակներուն մէջ:

Բայց քալուած ճամբէն ետ դառնալը նոյնքան անհնարին էր. հանրային կարծիքը եւ մանաւանդ մաման կ'ընդդիմանային ասոր, մաման որ իր տոքթորութեան չուրջը սկսած կատաղի, ապուշբրոբականտային չափ ու սահման չէր դներ, ալ կատարուած իրողութեան մը պէս արար աչխարհի յայտարարելով զայն: Այս դժնդակ կացութեան առջեւ, տղան բուռն զայրոյթով մը կը լեցուէր իր մամային եւ մանաւանդ անոր ջղայնութեանը դէմ:

Ամիրայական ապարանքին վանական մենութիւնը, տեսակ մը ճղնումի այդ կեանքը սկսաւ անտանելի թուիլ ուսանողին, որ աղմուկի, վայելքի, ցնծումի անզուսպ ձգտումներ կը զգար իր մէջ: Վարժարանէն ստացուած ապականարար բարեկամութիւններու առաջնորդութեամբ, խենթի պէս մտաւ մոլութեան ճամբաները:

Շատ օր, առտուն տունէն մեկնելէն ետքը, փոխանակ վարժարանին ճամբան բռնելու, բերա կ'ելլար՝ ման գալու ամբոխալից փողոցներուն մէջ, որոնց փարթամ երեւոյթը կը հրահրէր զինքն ու կը հմայէր, հետեւելու հասակագեղ չնորհաչուք կիներու, որոնց հարուստ իրանները ներսէն ծեքծեքումը, անոնցմէ արտաբուղող զգլխիչ հոսանուտները անծանօթ ու հեչտալի սարսուռներ կուտային իր ջիղերուն: Ժամերով անձնատուր կ'ըլլար ցոփակեաց այս դեռ երկչոտ ու սրտատրոփ նորընծայութեան, չհամարձակելով նետուիլ ապականութեան խորխորատը, որ իրեն կը քաչէր զինքը անդիմադրելիօրէն:

Իրիկուան, բերայի մեծ ճամբուն մայթերուն վրայ խառնուած պերճ ու խայտաղէտ բազմութեան մը հոսանքին, անծանօթ աչխարհ մը փոխադրուած կը կարծէր ինքզինքը, վայելքով ու երանութեամբ լեփ լեցուն:

Այտերը, զորս թաչանման աղուամազ մը հազիւհազ կը մրոտէր խարտեաչ սրնգոյրով մը, ներքին յուզումներէն վարդերանգուած, գլուխը խրոխտ ու ազնուական բռնուածքով մը, բարակ եռանդուն ռնգունքները՝ հեչտին բուրումնեբու ի խնդիր, նայուածքը ախտաւոր տենդերու բոցերէն վառուած, Աբչակ՝ ինքնամոռաց՝ կ'երթար, կը քալէր զինովի մը ինքնաչարժ քալուածքով:

Գեղ վերադարձած առենը մութը արդէն կոխած կ'ըլլար: Ժամանակէ մը իվեր, տոքթորին այս անպատեհ յապաղումները մտահոգութեան կը մատնէին Տիկին Մարկոսեանը:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

Օրիորդ Յասմիկ Վաճառականեան , Տէր եւ Տիկին Ն· Վաճառականեան եւ զաւակները (Լիէժ) , Օր· Աստղիկ Առաքելեան , Պ· Յակոբ Առաքելեան , Ալիք – սանեան եւ Խաչմանեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօր , մեծ մօր , հօրաքրոջ եւ ազգականին՝

Այրի Տիկ· ԹԱԳՈՒՀԻ ՎԱՃԱՌԱԿԱՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ Առաքելեան)

կսկծալի մահը , որ տեղի ունեցաւ Դեկտ· 1ին , 76 տարեկանին , իր բնակարանը , 18 Բիւ Քլավէլ , Փարիզ :

Թաղումը կատարուեցաւ Փանթէն–Փա–րիզիէնի գերեզմանատունը , ընտանեկան մտերիմ շրջանակի մէջ :

ՅԱՒԱՋ .— Մեր յաւակցութիւնը Օր· Աստղիկ Առաքելեանին և ազգացեալին ընտանիքին :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՄԱՐՍԷՅԼ— Կապ· Խաչի Պուլվ· Օտ – տոյի մասնաճիւղի վարչութիւնս , իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկե – րուհի Արմենուհի Քէնտիրեանի , իր զաւակներուն , նոյնպէս իր եղբօր Տէր եւ Տիկին Գրիգոր Քէնտիրեանի եւ զաւակներուն , եւ պարագաներուն , իրենց սի – րելեացեալ մօուանոյն , հօր , եղբօր եւ ազ – գականին , ողբացեալ՝

ՈՍԿԱՆ ՔԷՆՏԻՐԵԱՆԻ

մահուան առթիւ : Այս առթիւ Կապոյտ Խաչը փոխան ծաղկեպսակի կը նուիրէ երկու հազար ֆրանք Մշակոյթի Տան , 1000 Ֆր· Մուրատ Ռատմնասիրացին : Այս առթիւ չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները — Պ· Պ· Եր – ուանդ Զարդարեան , հինգ հազար ֆրանք Համբարձում Քազեան , հազար Ֆր· Ղե – ոնդ Կուլեան , Ղազար Կուլեան հինգ հա – րիւր Ֆրանք : Մասնաճիւղիս վարչութիւ – նը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Պ· Յով – հաննէս Թէճիրեանի մահուան տխուր առ – թիւ , ողբացեալին կնոջ՝ Նազիկ Թէճիր – եանի եւ զաւակներուն , իր եղբայրներուն Տէր եւ Տիկին Ոսկան Թէճիրեանի , Տէր եւ Տիկին Արսէն Թէճիրեանի եւ բոլոր ազ – գականներուն եւ այս առթիւ փոխան ծաղկեպսակի ստացած է Տէր եւ Տիկին Ոսկան Քէնտիրեանէ հազար Ֆրանք :

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ· Ց· Դ· Մարսէյլի Շրջ· կոմիտէն իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Պետրոսեանին եւ ընտանեկան պարագա – ներուն իր զոքանչ մօր Այրի Տիկին Մա – րիամ Ներսէսեանի , ինչպէս նաեւ աներ – ձակին , Պ· Անդրանիկ Ներսէսեանի մահ – ուան առթիւ :

×

Հ· Ց· Դ· Մարսէյլի Շրջ· կոմիտէն իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ ընկեր Գ· Քէնտիրեանին եւ իր ընտանեկան բոլոր պարագաներուն Ոսկան Քէնտիրեանի մահուան առթիւ :

×

Պոմոնի Հ· Ց· Դ· «Զաւարեան» ենթա – կոմիտէի վարչութիւնը , յանուն իր կազ – մի բոլոր ընկերներուն , խորին ցաւակ – ցութիւն կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին ըն – կեր Գրիգոր Քէնտիրեանի եւ բոլոր ըն – տանեկան պարագաներուն , ընկեր Ոսկան Քէնտիրեանի անակնկալ մահուան առ – թիւ :

Հ·Ց·Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դեկտեմբեր 13ին , կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր , Պրասըրի Ձիմմեռի գետնայարկը , 1 , Փլաս տիւ Շաթլէ , Մէթօր Շաթլէ :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
(ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ)

ՄԱՐՏ 13 ԻՆ

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լաւ մեքենագրող երիտասարդ օրիորդ մը : Ներկայանալ «Յառաջ»ին :

ԾԱԽՈՒ Է

Պարապ տուն մը , Շաւիլ , մահուան պատճառով , մատչելի պայմաններ , հինգ սենեակ , խոհանոց , մառան , կեդրոնա – կան ջերմութիւն , 2ուկէս միլիոն կան – խիկ , 2·4 ապառիկ :
Դիմեցէք Հայկ· աժանսիի Պ·Մարքէն·— Հեռաձայն 926–66–15 :

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՒԷՐ ՀԱՅ ԵՐԳԸ

ՂԵԿԱՎԱՐ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ

ՍՒՓԱՆ - ՖՈՄՏՍԱՍ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՍԱԼ

Դիմել Յառաջին եւ գրատուն Հրանտ – Սամուէլ :

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՄԵՂՈՒԻՆ ՃԱՌԸ

Գրեց՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գինը 200 ֆրանք

Դիմել Յառաջի խմբագրութեան :

ԼԵՒՈՆ ՄՕՋԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ֆրանսահայ Լսարանը եւ Հայ Գրողնե – րու Միութիւնը կը հրաւիրեն հասարա – կութիւնը այս Շորեքշաբթի իրիկուն ժա – մը 21ին , Քատէի սրճարանին վերնայար – կը , ուր յարդանքի երեկոյ մը տեղի պի – տի ունենայ ողբացեալ՝

ԼԵՒՈՆ ՄՕՋԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ :

Այդ օրը հրապարակ կ'ելլէ ողբացեալին մէկ անտիպ գործը :

Հ. Ց. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՄԱՐՍԷՅԼ .— Հ· Ց· Դ· Շրջ· կոմիտէն հետեւեալ խումբերը ժողովի կը հրաւի – րէ :—

Ակնունի ենթակոմիտէն 12 Դեկտ· Շա – բաթ իրիկուն ժամը 20·30ին :

Համազգայնի ենթակոմիտէն 13 Դեկտ· կիրակի առտու ժամը 10ին :

Վռամեան ենթակոմիտէն 13 Դեկտ· կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին :

Զաւարեան ենթակոմիտէն 19 Դեկտ· Շա – բաթ իրիկուն ժամը 20·30ին :

Շ· ՄԻՍԱՔԵԱՆ խումբը Շաբաթ (19 Դեկտեմբեր) իրիկուն ժամը 20·30ին :

Ընկ· կարօ խումբը 20 Դեկտ· կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին :

Եթէ կ'ուզէք ըլլալ աշխոյժ ,
Եւ ունենալ կորով եւ ուժ ,
Ճաշակեցէք հեղվա – լօխում
Բայց փնտռեցէք միայն՝

BONGOUT Ն

Société des Conserves

BONGOUT

40, la Canebière — Marseille

MORY et Cie

Տօները կը մօտենան : Մտածեցէք ձեր նուէրներուն : Գնեցէք զանոնք ձեր ու – զած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք : Նուազագոյն ծախքերով կը զրկենք Խորհրդ· Միութիւն :

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար :—

10, Rue de St.-Quentin, Paris 10·

(PRÈS DE LA GARE DU NORD)

ou Téléphone : NOR. 40-72 et 50-83

ՀԻՄՆԱԴԻՐ–ՏՆՕՐԷՆ ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

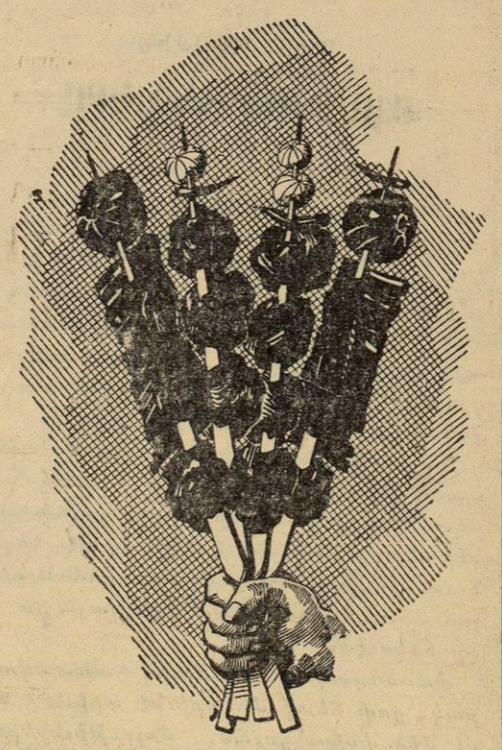
Ֆրանսական – հայկական եւ կովկաս – եան ընտիր կերակուրները

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31 21
ՇԱՆ Զ'ԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՑ
Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ , «չաշլիք» , «քարսքի»

Bar Américain

ԾՐԱՐՆԵՐ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

SICOMEX

ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ որ ֆրանսական Դրամափոխութեան Գրասենեակի եւ Ինթուրիսթի արտօնութեամբ , կրնայ իր ապրանքներով պատրաստուած՝ նուէրներու ծրարներ ղրկել Խորհրդային Միութեան բոլոր երկիրները :

Տօները կը մօտենան· յիշեցէ՛ք որ ձեր ազգականները ձեր նուէրներուն ծրա – րին կը սպասեն :

Մաքս , առաքումի արտօնագիր , ապահովագրութիւն , ծրարում , ստացա – գիր և այլ ձեւակերպութիւնները ու յարակից ծախքերը նկատի առնուած ,

ՄԵՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒՆ ԳԻՆԵՐՆ ԵՆ .—

ԱՁՐ ՄԱՐԴՈՒ զգեստի կերպաս , զուտ բուրդ	*մէթր՝ Ա· գին 3·500 ֆր·*
ԿԱՆԱՅԻ զգեստի կերպաս զուտ բուրդ	*մէթր՝ Ա· գին 2·100 ֆր·*
ԱՁՐ ՄԱՐԴՈՒ վերարկուի կերպաս , զուտ բուրդ	*մէթր՝ Ա· գին 4·800 ֆր·*
ԿԱՆԱՅԻ վերարկուի կերպաս զուտ բուրդ	*մէթր՝ Ա· գին 4·700 ֆր·*
ԱՁՐ ՄԱՐԴՈՒ բաճկոնակ (ժիլէ) , զուտ բուրդ	*հատը՝ Ա· գին 4·100 ֆր·*
ԿԱՆԱՅԻ վերնասուի (փուլովր) զուտ բուրդ	*հատը՝ Ա· գին 4·100 ֆր·*
ԿԱՆԱՅԻ զգեստ (ժերզէ) , զուտ բուրդ	*հատը՝ Ա· գին 7·500 ֆր·*
ԱՁՐ ՄԱՐԴՈՒ կօշիկ՝ զոյգ ներքան (2սըմէլ)	*զոյգը՝ Ա· գին 6·200 ֆր·*
ԿԱՆԱՅԻ կօշիկ՝ զանազան ձեւերով	*զոյգը Ա· գին 3·500 ֆր·*
ԱՁՐ ՄԱՐԴՈՒ չապիկ՝ ընտիր փոփլին	*հատը՝ Ա· գին 2·500 ֆր·*
ԱՁՐ ՄԱՐԴՈՒ վերարկու՝ ֆանտազի , անջրանցիկ , ոչխար , մուշտակէ աստառ եւ օձիք	*հատը՝ Ա· գին 15·000 ֆր·*
ԿԱՆԱՅԻ վերարկու՝ լոտէն բուրդ , զանազան գոյներով ,	*հատը՝ Ա· գին 19·000 ֆր·*
ԿԱՆԱՅԻ վերարկու՝ նիլոն մուշտակ , չատ տաք պահող ,	*հատը՝ Ա· գին 29·000 ֆր·*
ԱՁՐ ՄԱՐԴՈՒ ԵՒ ԿԱՆԱՅԻ ժամացոյցներ ոսկեզօծ , եւայլն	*հատը՝ Ա· գին 10·000 ֆր·*

Վերջին ծայր նպաստաւոր գիներով , ունինք նաեւ չատ մը ուրիշ ապրանք – ներ .— Ձերմակեղէն , ծածկոց , թաշկինակ , այր մարդու եւ կանացի գիշեր – նոց , գուլպայ , ձեռնոց , բուրդէ եւ մետաքսէ վզնոցներ , եւայլն :

ԱՌԱՔՈՒՄԻ ԾԱԽՔ .— Մինչեւ 20 քիլօնոց ծրարի համար՝ 2500 ֆրանք :

ՈՉ ՄԷԿ ԾԱԽՔ ծրարը ստացողին կողմէ :

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ .— 2 – 3 չաբաթէն :

SICOMEX

Téléphone : OPE. 67-77 — **20, Rue Royale, 20 PARIS 8·** — **Métro : Madeleine et Concorde**

ՄԵՐ ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆԸ ՁԵՐ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ ԵՆ :

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60
R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
8
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI
8 DÉCEMBRE
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8666 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4467

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ԱԶԱՏՈՒԹԻՒՆ

Եռուզեռի մէջ է դարձեալ քաղաքական աշխարհը :

Վերջացող շաբթուան ընթացքին մասնաւորաբար Եւրոպա թատր դարձաւ դիւանագիտական կարեւոր խօսակցութեանց :

Գերմանիոյ Վարչապետ Քոնրատ Ատենաւուրը Փարիզի մէջ նոր տեսակցութիւն մը ունեցաւ Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահին հետ : Իտալիոյ վարչապետը Լոնտոնի մէջ տեսնուեցաւ Մաքմիլլընի հետ : Ապրուչչեւ կարեւոր ճառ մը արտասանեց Պուտափեշթի մէջ՝ հունգար համայնավար կուսակցութեան համագումարին առջեւ : Անգլիոյ եւ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան միջեւ վերահաստատուեցան դիւանագիտական յարաբերութիւնները, որոնք խզուած էին երեք տարի առաջ, 1956 Նոյեմբերին, Սուէզի ցաւոտ պատերազմին հետեւանքով : (Ցոյս կայ, որ չուտով Ֆրանսա եւս նման դաշինք մը կնքէ) :

Իսկ շաբթուան ամէնէն կարեւոր դէպքն էր Այզընհաուըրի ճամբորդութիւնը դէպ ի Եւրոպա, Ասիա եւ Ափրիկէ :

Միացեալ Նահանգներու նախագահը երեք շաբթուան ընթացքին պիտի այցելէ տասնեւմէկ զանազան երկիրներ, կարէ՛ լով 37·000 քիլոմեթր ճամբայ :

Իր առաջին հանգրուանն եղաւ Հռոմ, «որ ա՛յնքան երկար ժամանակ կեդրոնն է եղած արեւմտեան քաղաքակրթու՛թեան» , ինչպէս յայտարարեց՝ Իտալիոյ մայրաքաղաքը ոտք կոխածատեն :

Համաշխարհային երկրորդ պատերազմը մեծապէս նպաստացուցած էր Իտալիոյ արժէքը միջազգային սակարանին մէջ : Նոր իրաւակարգի վարիչները տարիներէ ի վեր ամէն ճիգ ի գործ կը դնէին՝ նախկին վարկը վերականգնելու եւ երկիրը իր արժանի բարձրութեան հասցնելու համար :

Իրրեւ անդամ Ատլանտեան Ուխտին , կարեւոր դեր մը վերապահուած է Իտալիոյ, որ կ՛ուզէ իր խօսքն ըսել ամբողջ աշխարհը չահագրգռող հրատապ խնդիրներու մասին :

Երկրորդ հանգրուանն եղաւ Անգարա :

Միացեալ Նահանգները 1947ի «Թրու՛մընի վարդապետութենէն» ի վեր մեծ կարեւորութիւն կ՛ընծայեն Թուրքիոյ , զոր կը նկատեն իրրեւ ամէնէն ուժեղ պատուարը բոլշեւիկեան ծաւալումին դէմ :

Այս հաւատքով տասներկու տարիէ ի վեր միլիառներ կը հոսեցնեն Անգարայի պետական գանձին մէջ, որ չատ կը նմանի դանայեան տակառին :

Վճռական դոպէին Թուրքերը կրնան ճարպիկ լարախաղացութեամբ մը իրենց հանել Ամերիկացիներու յոյսերը :

Խորհրդային Միութեան չուրջ ցանց մը կազմելու գաղափարն է , որ Անգլիան ու Ամերիկան մղեցին կեանքի կոչելու Պալքանեան եւ Պաղտատի Ուխտերը : Երկուքըն ալ չարդարացուցին իրենց հեղինակներուն յոյսերը : Կիպրոսի վէճը անդորոշացուցած առաջինը : Իսկ երկրորդը քայքայուեցաւ 1958 Յուլիս14ի յեղափոխութեան հետեւանքով : Թուրքիա , Իրան ու Փաքիստան կը չարունակեն մաս կազմել այդ Ուխտին — որ ա՛նուն փոխած է —, յենած Անգլիոյ եւ Ամերիկայի վրայ :

Այզընհաուըրի մէկ հանգրուանները պիտի ըլլան Փաքիստան (Քարաչի) , Հնդկաստան Իրան, Յունաստան, Թունուզ , Ֆրանսա, Սպանիա եւ Մարոք :

Մեծ կարեւորութիւն կ՛ընծայուի իր առաքելութեան , Մեծերու Գերագոյն Ժողովի նախօրեակին :

Նախագահը կ՛ուզէ իր պաշտօնավարութեան վերջին տարուան ընթացքին հաստատ հիմերու վրայ դնել աշխարհի խաղաղութիւնը :

Իրրեւ ընդհանուր հրամանատար դաշնակից բանակներուն՝ ինքն էր, որ չափեցաւ երկրորդ աշխարհամարտը :

Այժմ կ՛ուզէ նաեւ չահիլ խաղաղութիւնը՝ հիմնուած արդարութեան եւ աղատութեան սկզբունքներուն վրայ :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ԻՏԱԼԵՒԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹԻՒՆ՝ ԲՈԼՈՐ ՀԱՐՑԵՐՈՒ ՇՈՒՐՋ

Նախագահ Այզընհաուըր կիրակի օր Զամփիոյի օդակայանը երթալէ առաջ տեսնուեցաւ պապին հետ եւ 25 վայրկեան տեւողութեամբ խօսակցութիւն մը ունեցաւ : Նախագահն ու իտալացի ղեկավարները վերջին տեսակցութիւն մը եւս ունեցան օդակայանին մէջ, ուր Այզընհաուըր եւ Սենեի կարճ ճառեր փոխանակեցին, որմէ ետք, ժամը 11ին « Պոյինկ – 707 » հսկայ օդանաւը ճամբայ ելաւ դէպ ի Անգարա :

«Բարեկամութիւնն ու փոխադարձ յարգանքը » չեչտուած էին Շաթաթ իրիկուն հրապարակուած զեկոյցին մէջ, որովհետեւ, ինչպէս ծանօթ է, Միացեալ Նահանգներու եւ Իտալիոյ միջեւ առկախ մնացած հարցեր կամ տարակարծութիւններ չկան :

Իտալական կառավարութիւնը գոհ մնացած է Նախագահին հետ ունեցած խօսակցութիւններէն : Արդարեւ, Այզընհաուըր Իտալիոյ Նախագահ Կրոնքիի, Վարչապետ Սենեիի եւ Արտաքին Նախարար Փելլայի ըսած է, թէ ինք չատ լաւ կը հասկնայ Հռոմի կառավարութեան փափաքը · — Առաւելագոյն չափով նպաստել Արեւմտեան Հաստատութիւններու հասարակաց քաղաքականութեան ճշդորոշման :

Անշուշտ Այզընհաուըր իրաւասութիւնը չունէր առանձին որոշելու՝ թէ ո՞ւր եւ ի՞նչ ձեւով պիտի լսուի Իտալիոյ ձայնը, բայց խոստացաւ որ Դեկտեմբեր 19ի Փարիզի ժողովին այս հարցը խնդրոյ առարկայ պիտի դարձնէ :

Ամէն պարագայի մէջ, իտալական կառավարութիւնը աթոռ մը չպահպնեց Մեծերու ժողովին մէջ : Արդէն, Նախագահ Այզընհաուըր նպատակ չունի ժողովականներու թիւը աւելցնելու, որեւէ կողմէ :

Իտալիա գիտէ, թէ Պերլինի եւ գերմանական հարցին չուրջ խօսելու յարմար միակ երկիրները կը մնան Ամերիկա, Ֆրանսա, Անգլիա եւ Ս · Միութիւնը : Բայց բոլորովին տարբեր է հարցը՝ երբ կապ ունի զինաթափութեան եւ Եւրոպայի ապահովութեան հետ, որոնք մօտէն կը հետաքրքրեն Իտալիան : Այս մարդին, ինչպէս նաեւ թերաճ երկիրներու տնտեսական օգնութիւն ընելու հարցին մէջ , Իտալիա պիտի հրաւիրուի աւելի մօտէն գործակցելու «Մեծ»երուն հետ :

Ձեկոյցը մանուածապատ կը չեչտէ հետեւեալ պարագան.— « Այս խօսակցութիւնները ցոյց տուին թէ արեւմտեան հասարակաց քաղաքականութեան մը համար Իտալիոյ մասնակցութիւնը կը նպաստէ արեւմտեան երկիրներու չահերուն » :

Այս նոյն հարցը պիտի արծարծուի նաեւ Իտալացիներու եւ Ֆրանսայի Արտաքին Նախարար Քուվ տը Միւրվիլի միջեւ, որ «Այզընհաուըրի մեկնած օրն իսկ Հռոմ հասաւ :

Հանրապետութեան երկու Նախագահները, Այզընհաուըր եւ Կրոնքի, երկարօրէն խօսած են Ռուսիոյ մասին : Երկուքն ալ Մոսկուա պիտի երթան յառաջիկայ տարի եւ համաձայն գտնուեցան այն կէտին չուրջ՝ թէ այդ ճամբորդութիւնները կը կատարուին խաղաղութիւնը ամրապնդելու եւ միջազգային հրատապ հարցերուն լուծում մը գտնելու առաջադրութեամբ :

Խօսած են նաեւ տնտեսական հարցերու չուրջ · մասնաւորապէս՝ Եւրոպայի տնտեսական հասարակապետութիւնն ու ատեստրական փոխանակութեանց ազատութիւնը մեծապէս կը մտահոգեն Իտալիան : Այս մասին Նախագահ Այզընհաուըրի կարծիքը այն է, թէ հարկ է ճիգ չխնայել՝ Եւրոպայի տնտեսական միութեան համար : Ամերիկայի կառավարութիւնը կը մտածէ թէ Հասարակաց Շուկայի եւ Ազատ Փոխանակութեան Գօտիի երկիրներուն միջեւ տնտեսական կռիւ մը մեծապէս կը վնասէ Եւրոպայի բարգաւաճման եւ ապահովութեան :

ԹՐՔԱԿԱՆ ՀԻՒՐԱՒԻՐՈՒԹԻՒՆ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ

Թուրքերը բացառիկ ընդունելութիւն մը վերապահած էին Միացեալ Նահանգներու Նախագահին :

Դպրոցականները ամերիկեան եւ թրքական դրօշակներով բարիգալուստ կը մաղթէին Այզընհաուըրի, մինչ բազմութիւնը կ՛աղաղակէր : «Բարիգալուստ Այզին » :

Օդակայանէն մինչեւ մայրաքաղաք յաղթական կամարներ բարձրացուած էին, որոնց վրայ կը կարդացուէր · — « Բարի եկաք ձեր երկրորդ տունը » , « Հոս , ձեր տան մէջ էք», «մենք ձեր անկեղծ բարեկամներն ենք, Այք··· Ձեռք ձեռքի քալենք միչտ »···

Կարգ մը պատերու վրայ կը տեսնուէին նաեւ Այզընհաուըրի մեծադիր լուսանկարները : Հակառակ սաստիկ ցուրտին , Ամերիկայի Նախագահը ոտքի՝ իր կառքին մէջ, ժպիտով կը պատասխանէր ամբոխին :

Ֆրանսական մամուլի թղթակիցները կը հաղորդեն թէ Անգարայի կէս միլիոն բնակչութիւնը փողոց իջած էր · մօտակայ գիւղերէն ահագին բազմութիւն մը եկած էր, ժողովրդական նուագով ու պարով դիմաւորելու համար Միացեալ Նահանգներու Նախագահը, որ յայտարարեց թէ « նման ընդունելութիւն չէր տեսած երբեք » :

Այզընհաուըր գացած է Անգարայի Քաղաքական Բարձրագոյն Դիտութեանց դպրոցը, ստանալու համար «տոքթ · Օնրիս քուռզա»յի վկայական մը, որմէ ետք ծաղկեպսակ մը դրած է Աթաթիւրքի գերեզմանին վրայ :

Նոյն օրը, Նախագահ Այզընհաուըր ճաշեց Թուրքիոյ Նախագահ Պայարի հետ եւ խօսակցութիւններ ունեցաւ զանազան հարցերու չուրջ :

Նախագահ Այզընհաուըր կիրակի կէս օրէ ետք հասաւ Անգարա եւ երկուշաբթի առաւօտ, կանուխէն, մեկնեցաւ Քարաչի :

———o———

ԱԼԺԵՐԻՈՑ Ազատագր · ճակատի Նիւ Եորքի գրասենեակը յայտարարութիւն մը հրատարակեց, ուր կը չեչտէ մասնաւորապէս · — Ֆրանսա Ալժերիոյ մէջ կը պահէ 270·000 հոգինոց բանակ մը, կը ռիւներուն համար կ՛օգտագործէ հազար օդանաւ, ինչպէս նաեւ իր նաւատորմիղին երկու երրորդը : Միւս կողմէ , կռիւները միչտ կը չարունակուին Ալժերիոյ մէջ: Վերջին երկու օրերու ընթացքին 147 ըմբոստներ զինաթափ եղած են (109 սպաննուած եւ 38 գերի ինկած) : 85 զէնքեր գրաւուած են : Ամէնէն կատաղի կռիւները եղած են Օրանի եւ Կոստանդինի չրջաններուն մէջ :

ՓՐԷԺԻՒՍԻ ՄԷՋ ՅԱՐԴ 323 ԴԻԱԿՆԵՐ ԳՏՆՈՒԱԾ

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ՝ ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԹԱՂԵՐՈՒ ՄԷՋ

●

Մալփասէի ամբարտակին խորտակման պատճառները գտնելու համար կազմուած յանձնախումբը կը չարունակէ իր աչխատանքները : Հաւանական է որ Ցունուարի վերջը կարելի ըլլայ հասկնալ աղէտին ըուն պատճառը :

Կիրակի առաւօտ, Ֆրէժիւսի մէջ, աւերակներու վրայ պատարագ մը կատարուեցաւ Մազերա եպիսկ·ի կողմէ : Նոյն օրը թաղուեցան նաեւ 16 զոհերու մարմինները, որոնց ինքնութիւնը կարելի չէր եղած ճշդել :

Յարդ գտնուած են 323դիակներ, որոնց 256ին ինքնութիւնը ճշդուած է միայն : Աւելի քան հարիւր փոքրիկներ կան գտնուած զոհերուն մէջ, իսկ աւելի քան 200 մարմիններ տակաւին չեն գտնուած :

Ֆրանսայի Թէ արտասահմանի մէջ հանգանակութիւնները կը չարունակուին :

Կիւլպենկեան հիմնարկութեան տասը միլիոնի նուիրատուութենէն ետք, հանգանակութիւն մը բացուեցաւ նաեւ հայկական թաղերու մէջ : Իսկ լէ Մուլինոյի մէջ 200·000է աւելի հաւաքուած էր արդէն մինչեւ երկուշաբթի առաւօտ : Երբ հայկական թաղերու հանգանակութիւնը վերջնայ՝ գումարը պիտի հրատարակուի Յառաջի մէջ, մանրամասնութիւններով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՐՎ

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՑ Բանուորական (համայնավար) կուսակցութեան Շրդ համագումարը վերջացաւ չաբաթ օր, քաղաքական Բիւրոյի վերընտրութեամբ : Այս անգամ « նոր» մը աւելցած է տասը անդամներուն վրայ՝ կուսակցական պաչտօնաթերթին խմբագրապետ Նեմէս, որ Քատարի բարեկամն է : Եանոս Քատար կը մնայ կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար : Կեդր · Կոմիտէի անդամներուն թիւը 53էն բարձրացած է 71ի : Ապրուչչեւ անդամ մը եւս խորհրդակցեցաւ Քատարի հետ, որուն դիրքը աւելի զօրացած է Շրդ համագումարէն վերջ :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ Արտաքին նախարար Քուվ տը Միւրվիլ Հռոմ մեկնելէ առաջ Լա Հէյի մէջ յայտարարեց թէ խօսակցութիւններու ընթացքին քննուած են մասնաւորապէս Հասարակաց Շուկայի եւ Ատլանտեան Ուխտի հարցերը, եւ աւելցուց · — « Ատլանտեան Ուխտը անհրաժեչտութիւն մըն է եւ այդպէս պիտի մնայ երկար ատեն, բայց բնական է որ այլեւս բարեփոխուի ան եւ վերակազմակերպուի » :

ԱՐԱԲ ՄԻԱՑԵԱԼ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆԸ պաչտօնապէս առաջարկեց որ Արաբական Լիկան ժողով մը գումարէ, քննելու համար Ցորդանան դէմ հարցը · ինչպէս ծանօթ է, Իսրայէլ ծրագրած է Ցորդանան դէմ ընթացքը փոխել՝ նեկեւի ոռոգման համար :

ԳԱՀԻՐԷի «Ալ Ահրամ» թերթը կը գրէ թէ հակաեգիպտական գաղտնի ճայնատփիւռ մը հաստատուած է Փարիզի մէջ :

ՍՈՒԷՋի ջրանցքին մէջ նաւարկութիւնը ընդհատուեցաւ՝ ժամական քառասուն քիլոմեթր արագութեամբ փչող աւազահողմի հետեւանքով :

ՆԱՓՈՒԼՅԻ մէջ (Ցորդանան) , քառասուն համայնավարներ ձերբակալուեցան :

ԹԵՀՐԱՆԻ կառավարութիւնը բուռն կերպով բողոքեց Իրաքի Վարչապետ Քասըմի մէկ յայտարարութեան դէմ · արդարեւ, Քասըմ կը պահանջէ Շաթ էլ Արապի փոքր մէկ հողամասը, որ Բ · Աչխարհամարտէն առաջ Պարսկաստանի կը ուած էր :

ՀԱՅՈՑ ՋԱՐԴԱՐԱՐ ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՄԱԼԹԱՅԻ ՄԷՋ

(1920 ՄԱՐՏ – 1922 ՅՈՒՆՈՒԱՐ)

Ա.

Թուրք նախկին իթթիհատական եւ այժմ Ծպտեալ «անկախ – ազատական» Ահմէտ Էմէն Եալման մէկն էր Հայոց Ջարդերու գլխաւոր պատասխանատուներէն, երբ խմբագիրներէն էր Թանին իթթիհատական թերթին : Մալթա տարուած էր 16 Մարտ 1920ին, ուրիշ Ջարդարարներու հետ : Եալման վերջերս հրատարակած է գիրք մը, ուր կ'ըսէ (էջ 100) .—

« ... Մալթա կղզիէն տեղակալ մը և – կաւ մեր նաւը (Քաբտիփ յածանաւը) եւ մեզ դէպի բանտ առաջնորդեց : Այդ բանտը Փոլվերիսթա կը կոչուէր : Թուրք « քաղաքական բանտարկեալ »ները հոն դետեղուեցան : Աւիկա կայան մըն էր : Մեզի հետ էին պատերազմի ժամանակ կառավարութեան պարագլուխները, բացի քանի մը հոգիէ, որ փախած էին :

« ... Հոն էին Զիա Կէօք Ալփ (*) եւ Իթթիհատի կեդր. Կոմիտէի միւս ան – դամները, — նախկին վարչապետներ, նախարարներ, կառավարիչներ, երեսփոխաններ եւ զօրավարներ, հոն էին նաեւ անոնք, որ հայկ. տարագրութեանց հետ « գործ » ունեցած էին կամ անգլիացի գերիներու հետ «գէշ» վարուած էին : ... Ես կը գտնուէի քանըչորսնոց խումբի մը մէջ, ուր կային նաեւ երեսփոխաններ, զօրավարներ, խմբագիրներ եւ Մուսթաֆա Քեմալի Ազգայնական շարժումին համակրողներ :

Մեզ աքսորած էին՝ զինադադարի չընջանին հաստատուած միջազգային կանոններու հակառակ (**) : ... «Փոլվերիսթա» կայանին մէջ մենք չարչարանք չկրեցինք, ինչպէս Համաչխարհային Բ. պատերազմին կեդրոնացման կայաններու մէջ եղողները կրեցին : Բանտարկեալները տարեց եւ հիւծուած մարդիկ էին, դիրքի տէր հեղինակաւոր անձեր էին(***) :

Չէին գիտեր, թէ ինչո՞ւ հոս բերուած էին, ո՞րքան պիտի մնային, ի՞նչ պիտի ըլլար իրենց եւ իրենց երկրին վերջնական ճակատագիրը :

... Հապճեպով երեսուն յարկաբաժիններու մէջ լեցուցին մեզ : Իւրաքանչիւր յարկաբաժին ունէր երկու սենեակ եւ մէկ խոհանոց : Այդ չէնքերը նախապէս անգլիասէր ենթասպաններու ընտանիքներուն յատկացուած էին :

Կայանին չորս կողմը փշաթելերով պատած էին : Խսկէքս եւ Լանքաչայր գուն – դերէն պահակախումբեր կարգաւ պահակութիւն կ'ընէին : Իմ գլխաւոր դժդոհութիւնս այն էր, որ գիշեր ատեն կը պոռային.— «Թիւ Մէկ, ամէն ինչ կարգին է, Թիւ ԵՐԿՈՒԻՔ, ամէն ինչ կարգին է » :

Եւ այսպէս աղաղակներ՝ ամէն գիշեր կանոնաւոր կերպով, երկու տարուան ընթացքին : Մեզի համար ասիկա մղձաւանջ մը եղաւ :

... Բանտարկեալ սպաներուն թոշակ կը վճարուէր, ըստ իրենց աստիճանին : Ոչ – զինուորականները, զինուորներու նման, պատերազմական գերիի կենսաթոշակը կը ստանային, — սառած մխ, չոր բանջարեղէններ, կաթ եւ անուշեղէն :

Բանտարկեալները սեղանատուն չըլլա – կած էին, անոնք որ նիւթական միջոցներ ունէին, խոհարար կը պահէին : Նախա – ձեռնութեան տէր անձեր ճաշարան բա – ցին, իսկ հարուստներն ալ քանի մը կա – րօտեալներու հոգատարութիւն ըրին : ... Ես կը պատկանէի Ուպէյտուլլահի ճաշարանին : Ուպէյտուլլահ Թրքական Մորհրդարանի անդամ էր եւ յաւիտենա – կան «պոհեմ» մը : Նախապէս իսլամ քա – րոզիչ եղած էր, յետոյ դարձած էր իթ – թիհատական (****) :

Համիտի օրով փախած էր Ամերիկա եւ Շիքակոյի փողոցներուն մէջ չաքարեղէն ծախած էր, ցերեկները անպլերէն սորված եւ գիշերները յաճախած էր մատե – նադարանները : 1908ին, Երիտասարդ Թուրքերու յեղափոխութենէն ետք, Թուրքիա վերադարձած էր եւ Իզմիրի չընջանէն երեսփոխան ընտրուած : Թրքական սրա – մտութիւններ կ'ընէր ամերիկեան ձեւով : Օսմանեան Մորհրդարանին մէջ, երբ դժուար կացութիւն մը ստեղծուէր, յան – պատրաստից սրախօսութիւն մը կ'ընէր : Օր մը, բոլոր երեսփոխանները զայրա – ցած էին, որովհետեւ օրաթերթ մը գրած էր թէ «Թուրք երեսփոխաններուն 90 տո – կոսը էշերէ կը բաղկանայ» : Ուպէյտուլլահ բոլորովին հանդարտ նստած էր իր տեղը : Երբ իրեն հարցուցած էին, թէ ինչո՞ւ ինք չէ զայրացած այդ որակումին համար, ան պաղարիւնութեամբ պատասխանած է. «Ես երեսփոխաններուն մնացեալ տասը տոկոսը կազմողներուն մէջ եմ, այսինքն՝ էշ չեղողներուն մէջ» :

Մեր բաղձանքին համաձայն, Անգլիա – ցիները չուտով ազատ արձակեցին Ու – պէյտուլլահը, ըսելով որ ան սխալմամբ Մալթա բերուած է : Սթանպուլի մէջ նըւազ ազատութիւն տեսած էր ան, քան Մալթայի մէջ : Ուստի՝ կերպ մը գտած էր նորէն Մալթա վերադառնալու, կեղծ ամբաստանութիւն մը յերիւրելով : Մենք դարձեալ օգտուեցանք անոր պատրաս – տած համեղ կերակուրներէն (*****) :

ՀԱՅԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(Մնացեալը յաջորդով)

(*) Զիա Կէօք Ալփ, Իթթիհատի Կեդր. Կոմիտէի անդամներէն. կատաղի համաթրքական մըն էր, Հայերը արմատական կերպով բնաջնջելու կողմնակից, Թալէաթի հաւասար ոճրագործ մը :

(**) Այդ միջազգային կանոնները եւ – րեւի հաստատուած էին միմիայն Թուրքերու համար : Վայրագաբար ջարդուած հայ կիներու եւ մանուկներու համար կանոն չկա՞ր :

(***) Այդ «հիւծեալ» եւ «տարեց»ներն էին, որ երկու միլիոն Հայերու ճակտին էրտիճէր՝ հինգ միլիառ տոլարի հարստութիւնը յափշտակած էին :

(****) Այս Ուպէյտուլլահը, Իզմիրի երեսփոխան, Ա. Համաշխարհային պատերազմի սկիզբը երբ ձիհատ յայտարարուեցաւ, Թուրքիոյ պատերազմի մասնակցութենէն խանի մը օր ետք, Զաղրի երեսփոխան տոքթ. Ֆազըլ Պէրբրիի եւ Իթթիհատի Կեդրոնի սիւներէն Պէհաէտտին Շաքիրի հետ շրջեցաւ հայաշատ կեդրոնները եւ մզկիթներու մէջ ամենագրգռիչ ճառեր խօսեցաւ, հրաւիրելով Թուրքերը, որ բնաջնջեն «ներբին թշնամի»ները՝ Հայերը :

(*****) Մալթայի կայանին մէջ Անգլիացիները այս բորենիները կը կերակրէին նոյնիսկ քաղաքական ասպարէզի մէջ :

×

Ամէնէն ստուար գաղութը կը գտնուի Միացեալ Նահանգներու մէջ՝ 400·000 հոգի, կեդրոնացած Տիթրոյթի, Նիւ Եորքի, Պոսթընի, Ֆիլատելֆիոյ մէջ : Երկրորդ տեղը կը գրաւէ Պրազիլիոյ գաղութը՝ 350·000, յետոյ Արժանթին՝ 200 հազար : Ամէն կլիմայի տակ կը գտնուին Լիբանանցիներ : Ընդհանուր թիւը կը հասնի 1·214·500ի՝ իրաւաբանին համաձայն, 1·239·400 Լորանի համաձայն, որուն 1·112·0000ը երկու Ամերիկաներու մէջ :

Միացեալ Նահանգներու եւ Արժանթի – նի մէջ բարգաւաճ գաղութները ունին հարստարարուեստական եւ դրամատիրա – կան հաստատութիւններ՝ բազմաթիւ մասնաճիւղերով : Հարստութիւնը կը հասնի տասնեակ միլիառ լիր. ոսկիի, որմէ կ'օգտուի մայր հայրենիքը : 1911էն 1912, Զահլէի բնակիչները օրական միջին հաշիւով կը ստանային հինգ հարիւր տոլար իրենց ազգականներէն : 1919էն 39, Ամերիկայէն Լիբանան կը մտնէ տարեկան մէկ միլիոն օսմ. հնչուն ոսկի, իսկ 1952ին Լիբանանցիներն ընդունած են 72 միլիոն լիր. ոսկի : Իւրաքանչիւր տարի ղրկուած օտար դրամները կը փակեն Լիբանանի առեւտրական բացը :

Լիբանանցին կը նկատուի «խաղաղութեան եւ ընկերային ամրութեան տարր մը՝ յարած իր կրօնին, օրէնքներու յարգանքին եւ կարգապահութեան, ընկերական եւ ասպնջական » : Ունին բազմաթիւ ընկերային կազմակերպութիւններ, Մ. Նահանգներու մէջ 150էն աւելի ակումբ – ներ, Հարաւ. Ամերիկայի մէջ՝ 90 հատ :

Հարաւ. Ամերիկայի մէջ առաւելապէս ունին դեսպաններ, հիւպատոսներ, ներկայացուցիչներ արդարութեան, բանակին եւ վարչութեան մէջ : Ունին քերթողներ, մատենագիրներ, լրագրողներ, հարիւրի մօտ թերթեր արաբերէն խմբագրուած :

×

Այս առաւելութիւնները կը հրապուրեն Լիբանանեան երիտասարդութիւնը : Գաղթողներուն հարիւրին 85ը երիտասարդներ են, որոնց համար հսկայական դուռ – մարներ ծախսուած են սնուցման եւ ուսուցման համար : Գաղթողը կը մնայ նոր երկրին մէջ. ժամանակ մը կը պահէ իր կապը ազգականներուն հետ, յետոյ կ'ուծանայ : Շատեր կալուածներ ունին Լիբանանի մէջ, ոմանք ժառանգորդ չունին, ուրիշներու փոխանորդները փոխանորդագիր չունին կալուածը վճառելու համար :

Մարդկային չարժումները ընդհանուր են ըսինք ժամանակի եւ միջոցի մէջ : Ամէն տեղ գիւղերէն կը խուժեն ճարտա – կան եւ նոյնիսկ քաղաքական ասպարէզի մէջ :

×

Լիբանանի բնակիչները միշտ գաղթած են երկրէն դուրս : Փիւնիկեան բարգաւաճ գաղութներ կային, Փիւնիկեցին առեւտրական, նաւարկող ժողովուրդ էր չը – նորհիւ երկրին աշխարհագրական դիր – քին, չընջագայութեան մեծ ճամբաներու խաչաձեւումին վրայ : Փիւնիկեան եւ միջնադարեան գաղթականութիւնները կը պատկանին պատմութեան : Նորագոյն չընջանի արտագաղթն է չահեկանը : Մեծ թիւով Լիբանանցիներ գաղթած են ամէն կողմ 1880էն 1914 :

Կը գաղթեն քրիստոնեաները, կը հաստատուին Նոր Աչխարհի մէջ : Ազգական – ներ կը հետեւին հաստատուողներուն, գաղութը կը բազմանայ, կը կազմակերպուի : Ոմանք պիտի մնան ստորադաս խաւերու վրայ, ուրիշներ պիտի բարձրանան ընկերային աստիճաններէն եւ պիտի դրաւեն առաջնակարգ դիրքեր տնտեսա –

ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻՆ

ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐՈՎ

...ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴՂԵԱԿԻ ՄԸ ՄԷՋ

Փոքրիկ հրապարակի մը վրայ, կանգնած է յուչարձան մը, որուն վրայ գըրուած են 1914ի պատերազմին հայրենիքին համար մեռած 12 զինուորներուն անուն – ները : Կիզիչ արեւը բոցավառած է չորս դին : Գիւղին տուներուն գրեթէ բոլոր պատուհաններուն փեղկերը գոց են : Լռութիւն եւ խաղաղութիւն չորս կողմ :

Փողոցներու մէջ, կը հանդիպիմ քանի մը անտէր ու դժբախտ չուներու, որոնք իրենց գլուխներն ու պոչերը կախած կ'երթան առջեւէս : Լուլան – լէ Ֆոռժ, մեռած գիւղի մը տպաւորութիւնը կը թողու վրաս : Փոքրիկ գիւղը մեծով պզտիկով պարպուած ու լեցուած է մօտակայ բարձունքներէն մէկուն վրայ կառուցուած եկեղեցին, պատարագ ունենալու :

Կ'անցնիմ պանիրի հսկայ գործարանին առջեւէն, որուն բակին մէջ չարուած են հարիւրաւոր թիթեղէ կաթնամաններ, իսկ ջեռինը արեւին տակ կը չորնան անհամար սպիտակ տոպրակներ : Մզլոտած պանիրի, կարագի եւ կաթի բարկ հոտ մը բոնած է չորս դին :

Այս գործարանը կը պատրաստէ եւ կ'արտածէ չընջանի լաւագոյն կարագը, տեսակ տեսակ պանիրներ : Բացի քանի մը հողագործներէ, այս կաթնարանին, ինչպէս նաեւ գիւղէն դուրս գտնուող փայտի սղոցարանին մէջ կ'աշխատին գիւղին բնակչութեան մեծ մասը, մօտաւորապէս 90 աշխատաւորներ (երկսեռ) : Ժամանակին, այս կաթնարանը եղած է հսկայ դարբնոց մը, ուրկէ յառաջ եկած է նաեւ գիւղին անունը :

Պանիրի գործարանին մօտիկ, ճամբուն վրայ մեծահարուստ կալուածատիրոջ մը ապարանքին եւ ընդարձակ պարտէզին յառաջամասին, խիտ եւ կանաչ տերեւներու մէջ կորսուած կ'երեւայ երկաթեայ խաչի մը գլուխը : Հետաքրքրութեամբ կը մօտենամ, կը տեսնեմ եռանկիւն փոքրիկ մատուռ մը, որուն երկաթապատ ապակեայ փեղկերուն ետին, աստղաղարդ կապոյտ չղարչներու մէջ ցուցադրուած է խրծիկի երեւոյթով ըսպիտակ ոսկեզօծ պատմուճանի մը մէջ պարուրուած սեւամորթ աստուածամայր մը, որուն աջ թեւէն կախուած է նոյնպէս սեւամորթ Ցիսուս մանուկ մը եւ գլխուն գետեղուած գոյնզգոյն քարերով փայլփլուն ոսկեզօծ թագ մը :

Անոնց ոտքերուն առջեւ ծունկի եկած կ'երկրպագեն երկու սեւամորթ տիրացուներ : Ֆրանսայի լեռներուն գագաթը, դաշտերուն եւ ճամբաներուն վրայ յաճախ հանդիպած եմ կոյսերու եւ աստուածամօր սպիտակ արձաններու : Սակայն առաջին անգամն էր որ կը տեսնէի սեւամորթ աստուածածին մը : Կ'ենթադրեմ թէ, այս է որ Ֆրանսացի վարդապետը կը կոչէր «սեւամորթ կոյսը » :

Կը խաչակնքեմ երեսս եւ տերեւ մըն ալ փրցնելով խաչին բոլորտիքէն՝ կը չրունակեմ ճամբաս, կ'ելլեմ գիւղէն դուրս : Հազիւ քանի մը քայլ առած՝ ձախ կողմը, մացառներու մէջ, պահուըտած քարէ պատուանդանի մը վրայ, կը տեսնեմ կանգնած եւ թեւերը վեր բարձրացուցած կոյսի մը սպիտակ արձանը, որուն ոտքերուն տակ չարուած ծաղկամաններու մէջ արձանագրութիւններ : Կրկին կը խաչակնքեմ երեսս ու կ'անցնիմ : Ետիս ձգելով պանիրի գործարանը սեւ ու սպիտակ աստուածամայրերը, կը բռնեմ եկեղեցի տանող գլխաւոր ճամբան : Ինքնաշարժներ ու հեծելանիւներ կը սուրան առջեւէս : Ուշ մնացած քանի մը պատանիներ ու աղջնակներ, հազած իրենց կիրակնօրեայ հագուստները, իրենց կուրծքին սեղմած աղօթագիրքերն ու վարդարանները, քաղաքավարութեամբ կը բարեւեն եւ արագ կ'անցնին քովէս :

Արեւէն խարկուած՝ կը ձգեմ գլխաւոր ուղղին եւ կը չարունակեմ բարակ արահետ մը, որուն վրայ չուք ձգած են ճամբուն երկու կողմերը չարուած մորենիները, մասրենիներն ու կաղինի ծառերը : Եղիճներ կը խայթեն ոտքերս ու մերկ սրունքներս : Բարտիներու մէջէն կը լսեմ առուի մը խոխոջը : Քիչ վերջ, ինքզինքս կը գտնեմ երկաթեայ ցօղերով հին ու քարաչէն կամուրջի մը վրայ, որուն ձախ կողմը բարձրացած է քարէ խաչ մը եւ տակը գրուած հետեւեալը. « Ի յիշատակ չորս գեղացի աղջիկներուն, որոնք խեղդուած են այստեղ 1846ին, ազօթեցէք անոնց հոգւոյն » : Կրկին կը խաչակնքեմ եւ տխրութեամբ կը ծռիմ կամուրջին բազրիքին վրայ, յուզումով կը դիտեմ բարակ առուն, որուն վրայ արեւը անձրեւ կը մաղէ եւ որուն ջուրը մէջ, ասկէ հարիւր տարի առաջ խեղդուած տարաբախտ աղջիկներուն մայրերը իրենց աղի արցունքներն են թափեր : Գլուխս վեր կ'առնեմ եւ կը տեսնեմ որ սորդ մը, որ հրացանը ուսին կը վերադառնայ անտառէն : Շուն մը տաքէն լեզուն դուրս ձգած, կը վազէ անոր ետեւէն : Որսորդը պահ մը կը կենայ կամուրջին վրայ : Առիթէն օգտուելով կը հարցնեմ թէ «ի՞նչ է այս առուին անունը » :

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

(3 Շար.)

ԼԻԲԱՆԱՆՑԻՆ ԼԻԲԱՆԱՆԷՆ ԴՈՒՐՍ

Վերջերս երկու ուսումնասիրութեան առարկայ եղան արտասահմանի Լիբանանեան գաղութները : Օրիորդ Լորան, Բարձրագոյն Ուսմանց Վկայական ստացաւ «Դար մը Լիբանանեան Գաղթակատնութեան» ուսումնասիրութեամբ եւ վերջերս Ատեանի խորհրդական Մթ. Էլի Սաֆա «Փորձ Լիբանանեան Գաղթակատնութեան» աւարտաճառով դատացաւ Տրնտեսական Գիտութեանց մագիստրոսի վկայական :

Օրիորդին ուսումնասիրութիւնը ընդհանուրէն կ'անցնի մասնաւորին, բացատրելու համար ընդհանուր երեւոյթ մը մարդկային պատմութեան մէջ : Նիւթական պէտքերու զոհացում տալէ աւելի հոգեբանական ազդակ մը կը տեսնէ բնազաւառը լքելու, տարաչխարհ մեկնելու իրողութեան :

×

Լիբանանի բնակիչները միշտ գաղթած են երկրէն դուրս : Փիւնիկեան բարգաւաճ գաղութներ կային, Փիւնիկեցին առեւտրական, նաւարկող ժողովուրդ էր չը – նորհիւ երկրին աշխարհագրական դիրքին, չընջագայութեան մեծ ճամբաներու խաչաձեւումին վրայ : Փիւնիկեան եւ միջնադարեան գաղթականութիւնները կը պատկանին պատմութեան : Նորագոյն չընջանի արտագաղթն է չահեկանը : Մեծ թիւով Լիբանանցիներ գաղթած են ամէն կողմ 1880էն 1914 :

Կը գաղթեն քրիստոնեաները, կը հաստատուին Նոր Աչխարհի մէջ : Ազգական – ներ կը հետեւին հաստատուողներուն, գաղութը կը բազմանայ, կը կազմակերպուի : Ոմանք պիտի մնան ստորադաս խաւերու վրայ, ուրիշներ պիտի բարձրանան ընկերային աստիճաններէն եւ պիտի դրաւեն առաջնակարգ դիրքեր տնտեսա –

էին, որ երկու միլիոն Հայերու ճակտին էրտիճէր՝ հինգ միլիառ տոլարի հարստութիւնը յափշտակած էին :

(****) Այս Ուպէյտուլլահը, Իզմիրի երեսփոխան, Ա. Համաշխարհային պատերազմի սկիզբը երբ ձիհատ յայտարարուեցաւ, Թուրքիոյ պատերազմի մասնակցութենէն խանի մը օր ետք, Զաղրի երեսփոխան տոքթ. Ֆազըլ Պէրբրիի եւ Իթթիհատի Կեդրոնի սիւներէն Պէհաէտտին Շաքիրի հետ շրջեցաւ հայաշատ կեդրոնները եւ մզկիթներու մէջ ամենագրգռիչ ճառեր խօսեցաւ, հրաւիրելով Թուրքերը, որ բնաջնջեն «ներբին թշնամի»ները՝ Հայերը :

(*****) Մալթայի կայանին մէջ Անգլիացիները այս բորենիները կը կերակրէին նոյնիսկ քաղաքական ասպարէզի մէջ :

×

Ամէնէն ստուար գաղութը կը գտնուի Միացեալ Նահանգներու մէջ՝ 400·000 հոգի, կեդրոնացած Տիթրոյթի, Նիւ Եորքի, Պոսթընի, Ֆիլատելֆիոյ մէջ : Երկրորդ տեղը կը գրաւէ Պրազիլիոյ գաղութը՝ 350·000, յետոյ Արժանթին՝ 200 հազար : Ամէն կլիմայի տակ կը գտնուին Լիբանանցիներ : Ընդհանուր թիւը կը հասնի 1·214·500ի՝ իրաւաբանին համաձայն, 1·239·400 Լորանի համաձայն, որուն 1·112·0000ը երկու Ամերիկաներու մէջ :

Միացեալ Նահանգներու եւ Արժանթի – նի մէջ բարգաւաճ գաղութները ունին հարստարարուեստական եւ դրամատիրական հաստատութիւններ՝ բազմաթիւ մասնաճիւղերով : Հարստութիւնը կը հասնի տասնեակ միլիառ լիր. ոսկիի, որմէ կ'օգտուի մայր հայրենիքը : 1911էն 1912, Զահլէի բնակիչները օրական միջին հաշիւով կը ստանային հինգ հարիւր տոլար իրենց ազգականներէն : 1919էն 39, Ամերիկայէն Լիբանան կը մտնէ տարեկան մէկ միլիոն օսմ. հնչուն ոսկի, իսկ 1952ին Լիբանանցիներն ընդունած են 72 միլիոն լիր. ոսկի : Իւրաքանչիւր տարի ղրկուած օտար դրամները կը փակեն Լիբանանի առեւտրական բացը :

Լիբանանցին կը նկատուի «խաղաղութեան եւ ընկերային ամրութեան տարր մը՝ յարած իր կրօնին, օրէնքներու յարգանքին եւ կարգապահութեան, ընկերական եւ ասպնջական » : Ունին բազմաթիւ ընկերային կազմակերպութիւններ, Մ. Նահանգներու մէջ 150էն աւելի ակումբներ, Հարաւ. Ամերիկայի մէջ՝ 90 հատ :

Հարաւ. Ամերիկայի մէջ առաւելապէս ունին դեսպաններ, հիւպատոսներ, ներկայացուցիչներ արդարութեան, բանակին եւ վարչութեան մէջ : Ունին քերթողներ, մատենագիրներ, լրագրողներ, հարիւրի մօտ թերթեր արաբերէն խմբագրուած :

×

Այս առաւելութիւնները կը հրապուրեն Լիբանանեան երիտասարդութիւնը : Գաղթողներուն հարիւրին 85ը երիտասարդներ են, որոնց համար հսկայական դուռ – մարներ ծախսուած են սնուցման եւ ուսուցման համար : Գաղթողը կը մնայ նոր երկրին մէջ. ժամանակ մը կը պահէ իր կապը ազգականներուն հետ, յետոյ կ'ուծանայ : Շատեր կալուածներ ունին Լիբանանի մէջ, ոմանք ժառանգորդ չունին, ուրիշներու փոխանորդները փոխանորդագիր չունին կալուածը վճառելու համար :

Մարդկային չարժումները ընդհանուր են ըսինք ժամանակի եւ միջոցի մէջ : Ամէն տեղ գիւղերէն կը խուժեն ճարտա –

բարուեստի կեդրոնները, գիւղերը կ'ա – մայանան : Լեռնային վայրերու բնակիչ – ները բազմածին են, լեռը չի բաւարարեր բնակչութեան սնունդը, կենցաղի մա – կարդակը արդէն ցած է, լեռնարնակը կը գաղթէ : Իր զրաւած դիրքը օտար երկրի մէջ, իր բարձրանալու ընդունակութիւ – նը, միջավայրին ընձեռած կարելիու – թեանց համաձայն, ցեղին ընդունակու – թիւնը, ժառանգական յատկութիւնները կը ցոլացնեն : Փոլ տը Ռուզիէ կէս դար առաջ, Անտրէ Սիկֆրիտ քառորդ դար ա – ռաջ Միացեալ Նահանգներու չուրջ հեղի – նակած շահեկան ուսումնասիրութիւննե – րով ցոյց կուտային բազմազան ժողո – վուրդներու զրաւած դիրքերը ամերիկ – եան ընկերութեան մէջ իրենց ընկերային պատրաստութեան համաձայն :

×

Տրուած պայմաններու մէջ Լիբանանէն դաղթողները կը պատկանին որոշ հա – մայնքներու, որոնց թիւը, համեմատու – թիւնը կը նուազի մնացող համայնքներու հանդէպ, եթէ ծնունդներու թիւը չլեցնէ բացը : Համայնքներու ներդաշնակութիւ – նը կը պահուի թուական համեմատու – թեամբ, թէեւ նուազ թիւ ունեցող հա – մայնք մը կրնայ գերակչիռ դիրք ունենալ որակով բարձր ընտրանիով :

Պիտի կարենա՞ն տեւել գաղութները : Շատեր քաղաքացիներ են բնակավայրի պետութեան, ուրիշներ կը փափաքին հա – ւատարիմ մնալ մայր երկրին, պահելով իրենց քաղաքացիութիւնը : Հարաւ. Ամե – րիկայի կաթոլիկ ժողովուրդներու մէջ պիտի զանազանուին ծիսակատարու – թեամբ, առանձին եկեղեցիներով : Հո – պեւոր հովիւին պիտի օժանդակէ հիւպա – տոսը, ակումբները պիտի նպաստեն ըն – կերային յարաբերութեանց, պիտի ար – դիլեն փոշիացումը : Ցաջորդ սերունդը, ծնած ու մնած օտար հորիզոնի տակ ոչ մէկ զգայութիւն կրնայ ունենալ հայրենի բնաղաւառին, երրորդ սերունդը պիտի ըլլայ տեղացի բնիկ մը բնականօրէն՝ դի – մագծով եւ ուղեղով :

×

Կենսաբանական անյեղլի օրէնքը հոն ալ պիտի գործէ եթէ նոր եւ թարմ տարրե – րով չպատուաստուին հիները : Գան – դուխտները քաղաքակնակ են, երկրա – գործ տարր մը չունին իրենց ետին : Քա – ղաքները մարդակուլ են, ջլային յոգնու – թեամբ, կենցաղական վարմունքով, բար – քերու այլասերումով : Ընտանեկան կեանքը դիւղական պարզութենէն կ'անց – նի անհաստատ վիճակի մը, ընտանիքը կ'անճիտուի, սերունդներ կ'անհետանան : Արմատներ պէտք է ունենան ճիւղարձա – կելու համար, պտղաբերելու համար :

×

Այսօր արտասահմանի գաղութները նը – պատակաւոր են մայր երկրին համար, ա – ռաքնուած գումարներով կը բարգաւաճին լեռն ու հովիտը, վաղը կրնան դադրիլ ա – ռաքումները : Այնքան լիբանանցի կայ արտասահմանի մէջ, որքան Լիբանանի մէջ, բայց եթէ նկատի առնենք դաւա – նանքը, պիտի ըմբռնենք որ որոշ հա – մայնքներ արտասահմանով մեծամասնու – թիւն կը կազմեն եւ աւելի հարուստ են քան մնացող համայնքները եւ եթէ դաղ – րին յարաբերութիւնները, մեծ կորուստ մը պիտի ըլլայ իրենց պատկանած հա – մայնքներուն : Որո՞ւ պիտի մնան ակումբ – ները, եկեղեցիները, կալուածները՝ եթէ դաղութները քայքայուին, անճիտուին, ուծանան :

Երկու լուրջ ուսումնասիրութիւնները ունին լուրջ թերութիւններ, պատասխա – նատուներուն կը մնայ նկատի առնել զա – նոնք Լիբանանի բարիքին համար :

ԽՈՐԷՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

"ՓՈՔՐ ԼԱՌՈՒՍ"ԻՆ ԿՌԻԻԸ

•

Առձեռն «Փոքր Լառուս»ին վերջին հը – րատարակութեան առթիւ վէմ ծագած է ներկայիս, այնքան որ հետեւանքները կրնան վտանգել բառարանին սպառումը եւ տարածումը : Առաջին առթիւ, ընկեր – վարական, Պ. Վէյլ Քիւրիէլ, Ընդհանուր Խորհուրդին առջեւ ծանր մեղադրական մը կարդաց եւ նոյնիսկ բանաձեւ մը վա – ւերացնել տուաւ Ուսուցմանն Ցանձնա – խումբին կողմէ, որպէսզի «Փոքր Լա – ռուս»ի գործածութիւնը արգիլուի դպրո – ցական շրջանակներու մէջ :

Ի՞նչ է պատճառաբանութիւնը : Պ. Վէյլ Քիւրիէլ կ'ըսէ թէ «բառարանը կողմնա – կալ է, թերացումներ կը բովանդակէ, նաեւ ոչ – առարկայական սահմանում – ներ, որոնք կրնան պղտորել տղոց միտ – քերը» :

Քլօտ Լերու լսելէ ետք քննադատու – թիւնները, զացած է Լառուսի հրատա – րակչական տունը եւ հարցապնդած ընդհ – հանուր տնօրէնը, որ, ըստ լրագրողին, կը վարանի յայտնել իր տպաւորութիւնը : բայց կը ճշդէ .—

Մեզի համար կնճիռ մըն է Ովկիանոսին երեսը : Մեր դերը տեղեկացնել է, ո՛չ թէ կարծիք տալ : Ոչ մէկ կուսակցութեան, ոչ մէկ կրօնքի, ոչ մէկ փիլիսոփայական դպրոցի կը պատկանինք : Քարերը կը բաժնենք, թող ամէն ոք իր ուզած տունը չինէ : Մեր հաստատութիւնը ամբաստա – նել իրրեւ հակահրեայ, չիմար բան է : Շատ Հրեաներ կան մեր պաշտօնեանե – րուն եւ աշխատակիցներուն մէջ : Կան նա – եւ Մոռաստականներ, ազատ մտածողներ, ընկերվարականներ, նեղմիտներ : Անոնց – մէ՝ իրենց աշխատանքը կ'ուզենք, ծանօ – թութիւնները, ոչ՝ կարծիքը : Պատերազմի ընթացքին Լառուսը հրեայ հրատարակ – չական տուն մը ազատեց, Նաթան, որ կրնայ այսօր վկայութեան գալ, ինչպէս եւ հրեայ տպարան մը» :

Ապա, լրագրողը եւ տնօրէնը կ'ուսում – նասիրեն խնդրոյ առարկայ սահմանում – ները, որոնք վրդովում յառաջ բերած են Ընդհանուր Խորհուրդին մէջ :

Եուտի .— Հրեայ (Ժողովրդական) :

Եուփէն .— Հրեայ (Ժողովրդական) :

Եուրըը .— Հրեայ (Ժողովրդական եւ նախատական) :

Այս առթիւ, լրագրողը կ'ներեւակայէ ղրոյց մը Պ. Լառուսի եւ Վէյլ – Քիւրիէլի միջեւ :

Վէյլ .— Ինչո՞ւ այս անհաճոյ բառե – րուն բարեացակամ մուտքը հակառակ ա – նոր որ այնքան քիչ կը գործածուին :

— Շատոնց է որ «Փոքր Լառուսին» մէջ կը գտնուին : Հրեաներու բերնէն իսկ կը լսուին : Եթէ դռնապանս 1939ի «Կոն – ֆուրը կարդայ, եուփէն բառին կը հան – դիպի եւ կարելի է չի գիտեր այդ բառին նշանակութիւնը : Պօշ բառը կայ Լառու – սին մէջ եւ գրաւման չրջանին ալ մնաց : Քամպրոնի բառն ալ կայ, բայց այդ չի նշանակեր որ ես կը գործածեմ » :

Շարունակելով խնդրոյ առարկայ բա – ռերուն դէմ տրուած խմաստները, Պ. Վէյլ կը գտնէ ժիւիվըրի բառը, որ, ըստ Լա – ռուսի, կը նշանակէ զգուելի ընչաքաղց – ցութիւն :

Վէյլ .— Ի՛նչ հաճելի է :

ԼԱՌՈՒՍ .— Ես ոչ մէկ բան կրնամ ը – նել : Պալզաք եւ Պարպէ տ'Օրվիյի պա – տասխանատու են ատոր : Եթէ զգուելի եւ ընչաքաղց վաչխառուները սկսվտացի ըլ – լային, Լառուսը նկատի առած կ'ըլլար :

Ուրիշ բառ մը .—

Հակահրէութիւն, որուն իրրեւ նշանա – կութիւն կը տրուի վարդապետութիւն կամ ընթացք անոնց որոնք կ'ընդդիմանան Հրեաներու ազդեցութեան :

Ի՞նչ պիտի ըսէր Պ. Վէյլ .— Կը տես – նէ՞ք նենգ ճարպիկութիւնը « որ կ'ընդ – դիմանայ ազդեցութեան » այլ խօսքով «այդ ազդեցութիւնը, տարածուած, վը – նասակար է » :

Բայց Պ. Լառուս պիտի պատասխանէր . — Ո՞ւր կը գտնէք « տարածուած », « վնասակար », յետոյ կարդացէք հակա – կղերականութեան նշանակութիւնը . — « որ կ'ընդդիմանայ կղերին ազդեցու – թեան» : Փա՛ռք Աստուծոյ, գերապայծառ Ցելքէն ինքզինքը նախատուած չզգաց» :

Ցետոյ կը հասնին Նացիներուն . — Հիթլէր, Կէօրինկ, Կէօպէլս, Հիմլեր :

Պ. Վէյլ .— Ոչ մէկ բառ անոնց ոճիր – ներուն մասին : Կէօպէլս լրագրող մըն է, Հիմլեր ալ նախարար մը :

Պ. ԼԱՌՈՒՍ .— Արժէքի դատումները կրնան տրուիլ միայն՝ երբ դէպքերը ան – ցած են Պատմութեան տեսանին առջեւ : Կը փորձենք զգայնութիւնները չվիրաւո – րել եւ միայն անունները ու դէպքերը տալ : Լառուս չըսաւ նաեւ թէ Մեծն Պետ – րոս որքան Ռուսերը սպաննել տուած է կամ Փարաւոնները որքան եգիպտացի սպաննած են կիզիչ բուրգերը չինելու համար :

ՍԻՐԵԼԻ ՓՈՑՐԵՐ ԵՒ ԵՂԲԱՑՐՆԵՐ

Գիտեմ թէ շատերդ ինծի պէս անուշիկ մեծ մայրիկներ ունիք եւ ինծի պէս շատ կը սիրէք : Ան միշտ կ'ըսէր մեզի «Թոռ – նիկներս, երբ սկսիք դրամ չահիլ, ձեր առաջին վաստակէն նուէր հանեցէք բա – րեգործական ձեռնարկներու եւ արձանա – գրուեցէք այդ միութիւններուն» , որով, անոր փափաքին գոհացում տալով — ինչ որ ինծի ալ մեծ հաճոյք կը պատճառէ — իր թելադրութիւնները կը գործադրեմ հիմա :

Կը խորհիմ որ մենք ալ մեր կարգին մեր ծնողքներուն փոխանորդ ըլլանք այ – եւս, ազգային հոգերը կամաց կամաց մեր վրայ առնենք, որովհետեւ անոնք այլեւս տարիքի բերմունքով յոգնած են : Շատ մեծ գոհողութիւն է իրենց համար հանդէսներ սարքել, օգտախնութիւններ կարգադրել : Մենք, նորահաս սերունդը ինչ որ կարելի է պէտք է ընենք նիւթա – պէս թէ բարոյապէս : Ով է որ մէկ քանի 1000 Ֆր. տարուան մէջ չի կրնար տալ եւ տեսնէք ինչ սիրտի գոհացում պիտի ու – նենաք : Տալու պէս աղուոր բան չկայ, ազգին համար գոհունելու պէս հաճոյալի բան չկայ : Իրաւ դեռ պզտիկ ենք բայց մենք ալ պզտիկ ծառի պտուղ ենք եւ օգ – տակար կրնանք ըլլալ, հետզհետէ մեր ազգին :

Անհատի մը նուէրը մեծ բան մը չէ, բայց երբ հաւաքական ըլլայ այն ատեն արդիւնաւոր կ'ըլլայ եւ կ'ուրախացնէ : Հիմա կը խորհիք թերեւս որ «դուն կու – տաս ինչու մեզի ալ կ'առաջարկես : Բայց բարի նպատակի համար պէտք է իրար քաջալերենք որպէսզի ազգին եւ հանրու – թեան օգտակար ըլլալու զգացումը վառ մնայ մեր սիրտին մէջ : (Տես Դ. էջ) :

ԱՆԱՀԻՏ Հ. ԱԿՈՆԱՑԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՑԱՌԱՋ»Ը

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՅԼԱՍԵՐԱԾՆԵՐԸ

Զ.

ՏՈՓԹՈՐԸ

Բայց ուսանողին քով՝ իր ուշ մնալը արդարացնող պատրուակները չէր որ կը պակսէին, որոնք ընդհանրապէս վարժա – րանին, ուսման, բժշկութեան չուրջը կը դառնային : Մեծ մասամբ՝ ընկերոջ մը տունը զացած կ'ըլլար գիտական ուսում – նասիրութեանց եւ փորձերու համար, ու մնաման, համոզուած, կը հանդարտէր :

Իր յարաճուն կիրքերուն յագեցմանը համար, Արշակ առատ դրամի պէտքը զգաց : Մինչեւ այն ատեն մնաման դպրո – ցական ծախսերուն բաւելու չափ միայն դրամ կուտար իրեն, ամսական հարիւր յիսուն երկու հարիւր ղրուշ :

Գնաց դանգատեցաւ այս մասին Մեր – կերեան Թադէոս աղային, եւ խնդրեց որ մէկ ճարը գտնայ մնաման համոզելու որ կալուածներէն մէկուն ամսական հասոյ – թը ուղղակի իրեն կապուի, առնուազն հինգ ոսկի : Գանձապահը խոչոր քիթը ե – րերցուց, ձիու պէս վրնջեց, մօրուքը խառնեց, տղուն նայեցաւ, անոր հոգիին թափանցելու պէս, եւ ըսաւ .

— Աղէկ ամա, Արշակ, օղլում, հինգ ոսկին ի՞նչ պիտի ընես . վրադ գլուխդ մամադ կը չինէ կոր, պէտք եղած խաչ – լբեն ալ կուտայ կոր, էւէլը ի՞նչ պիտի ընես :

— Բայց, Թադէոս աղա, առարկեց ու – սանողը , այս ընդդիմութենէն զայրա – ցած, ես մարդ չէ՞մ, տեղ չէ՞մ երթար , չէ՞մ պտրտիր , սիրտս ուզած մէկ բանը չէ՞մ գներ... իմ տարիքս ունեցող երի – տասարդները ինչեր կ'ընեն կոր ...

— Հըմ, ըրաւ գանձապահը, ծուռիկ մուռիկ ակնոց մը անցունելով քիթը եւ ակնարկ մը նետելով խոչոր տետրակի մը վրայ զոր գրասեղանին վրայ փռած էր : Վանդի, անձնուէր գանձապահը միեւ – նոյն ժամանակ խորհրդարանին քարտու – ղարութեան պաշտօնն ալ կը վարէր, թա – ղին աղքատ սնտուկը հարստացնելու հա – մար » :

— Մանաւանդ որ, չարունակեց Արշակ, կը վայէ՞ որ տոքթոր մը գրպանը առատ դրամ չունենայ, ամօթ բան չէ՞ :

— Ատ ալ կայ, ըսաւ Մերկերեան, քի – թը տետրակին վրայէն վեր առնելով : Էյ չատ աղէկ, չարունակեց , մէյ մը խօսք կը բանամ մամայիդ . չէ չըսեր, գիտեմ :

— Շնորհակալ եմ, Թադէոս աղա, ը – սաւ ուսանողը գանձապահին ձեռքը թօթ – վելով , ու մեկնեցաւ :

— Դուն տոքթոր չէ՝ փորձանք պիտի ըլլաս մօրդ գլխուն, կը մրմռար Թադէոս աղա թուանշաններ գրելով տետրակին սիւնակներուն մէջ.. իմ քիթս հոտ կ'առ – նէ, եավրում, հոտ. դուն ողորմածհոգի տէտէյիդ վարիտաթին տակէն պիտի մտ – նաս վրայէն ելլաս ... ետքն ալ պերան – նիդ բորեաղին պիտի պանաք ... Չէ, էս քու աչուըներուդ չեմ հաւնիր կոր, դուն տոքթոր չէ՝ պէրպէր պիլէ չես կրնա ըլ – լար... Ամա ինչուս պէտք, սա սըտեղը պազի գիշեր կ'երթանք կ'ուտենք կը խը – մենք կոր, նայինք տակը ե՞րբ պիտի է – րեայ. բապուճխիլար, տոքթոր էղեր է չէ եղեր, պապաիս տղան չէր եա... կ'եր – թամ կ'ըսեմ, ինչուս պէտք, ամիսը թող հինգ ոսկի տասը ոսկի տայ մամադ քի էրթաս բիս բիս անդին ասդին ուտես ... հէ՞, հը, հը, հը ...

Եւ աւազակը ժօռատ լինտերուն մէջէն չոր խնդուքով կը խնդար :

Իրիկուան, գանձապահը, բազմած թիկ – նաթոռին մէջ, տիկին Մարկոսեանին դէ – մը, տղուն առաջարկը կը մատուցանէր .

— Տղան իրաւունք ունի, ճանըմ, այ – սօրուան օրս տոքթոր կ'ըսենք կոր ճէպը փարա չիկայ, կ'ըլլա՞յ մի, վայլո՞ւմ բան է... էս քու տեղդ ըլլամ, հանըմ, Ղա – լաթիայի ֆապրիքային ամսականը չի – տակ իրեն կը կապեմ կը լմնայ կ'եր – թայ, գլխու ցաւէ մըն ալ կ'ազատիս... հէ՞, ի՞նչ ըսիր, հանըմ ...

Տիկին Մարկոսեան , որ աշխարհի վը – րայ բան մը մերժած չէր իր զաւկին , կը վարանէր այդ նիւթական զոհողութեան առջեւ. հինգ ոսկիի յանկարծական ծախս մը խրամատ մը կը բանար իր ամսական պիւտճէին մէջ :

Խնճութեան, թշուառութեան գաղա – փարը սարսափ կուտար խեղճ կնոջ : Ե – թէ բոլորովին փճանար, ո՞վ իրեն պա – տառ մը հաց կուտար. հակառակ որ իր զաւկին մեծահամբաւ տոքթորի հետա – պատկերը ունենար աչքին առջեւ, բնազ – դական հաւատքը ունէր թէ այդ տոքթո – րութիւնը մօտաւոր, եւ նոյնիսկ հեռաւոր ապագայի մը մէջ՝ դիւրակեցութեան սա – տար մը պիտի չըլլար ամիրայական տան համար : Կարելի չէր այդ կասկածելի, խա – խուտ հաւանականութեան վրայ յոյս դնելով, անխորհուրդ վատնումի մը են – թարկել մեծափարթամ հարստութեան մը այդ յետին, ողորմելի բեկորները, որոնք փոթորիկէն վերապրած էին :

Իր բանականութեան տխուր քայքայու – մին մէջտեղ, այդ խելայեղ, շլացած , անխորհուրդ մայրը ողջմտութեան յետին լոյս մը կ'ունենար, որ կը զսպէր իր թափերը վերջնական փճացումի մը դէմ :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԻՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՀԻՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԵՏ
ՓԱԿԵՑԷՔ
ՁԵՐ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

Նոր Տարի
Նոր Ցրանք
Նոր Բաժնեթիւն

Շնորհակալութեամբ·
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Այրի Տիկին Վահրամ Կազմարարեան եւ աղջիկը՝ Սեդա, Այրի Տիկին Եաղուպեան (Պոլիս), Այրի Տիկին Թիրայր Կազմարարեան (Երեւան), Տէր եւ Տիկին Իշխանեան, Կոճիկեան, Գուլումճեան եւ Պաղտիկեան ընտանիքները ցաւով կը ծանուցանեն իրենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, փեսային եւ ազգականին՝

ՎԱՀՐԱՄ ԿԱԶՄԱՐԱՐԵԱՆԻ

կսկծալի մահը, որ տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր մէկին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս երեքշաբթի (Դեկտեմբեր 8) կէսօրէ ետք, ժամը 14·15ին Փարիզի Ս· Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ:

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել:

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Հ· Ց· Դ· Կրօնապլի կոմիտէէն	5·000
Մարսէյլի Շրջ· կոմիտէ	25·000
Արամ Սողոմոնեանց	5·000
Ընկերուհի Ժ· Զպուճեան	5·000
Նախորդ գումար	439·500
Ընդհ· գումար	479·500

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Կ· Գարոյեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Ֆ· Կապ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին, փոխան Ծաղկեպսակի ողբացեալ Սարգիս Տէօմէճեանի մահուան առթիւ:

Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է նաեւ Տիկին Տըպրէէ 2500 ֆրանք:

Օր· Անահիտ Ակոնեայեան իր աչխատանքի առաջին վարձատրութիւնէն բաժին կը հանէ երեք հազարական ֆրանք կապոյտ եւ կարմիր Խաչերուն:

×

Տիկին եղիսաբէթ Տէր Ղուկասեան իր անթաղ (1915) Ծնողքին յիշատակին հազար ֆրանք կը նուիրէ Ֆ· Կ· Խաչի Անկիւնի մասնաճիւղին:

ՆՈՒԷՐ

Իսիի Խրիմեան զպրոցի հոգաբարձու – թիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ նուէրները, Օր· Նուարդ Փէհլիվանեանի եւ Պ· Կղմէս (Ժօժօ) Տէր Թուրմանեանի ամուսնութեան առթիւ կնքած – մայր՝ Պ· Անտրէ Մանիկեանէ, կնքամայր Տիկին Վարդենի Մանիկեանէ, Պ· Յակոբ Տէր Թումանեանէ հազարական ֆրանք, նպարավաճառ Տէր եւ Տիկին Մկրտիչ Զաուիկեանէ հինգ հազար ֆր·:

ՑԱԻԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ· Կապ· Խաչի կեդր· վարչութիւնը իր անկեղծ ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Պետրոս Զպուճեանի, իրենց հօր Գրիգոր Աշճեանի մահուան տրտում առթիւ (Պէյրութ):

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

Վիէնի Կ· Խաչի պարահանդէսը Ճուն – ուար 9ին: Մանրամասնութիւնները յաջորդով:

×

3 Յունուար 1960, *Կիրակի ժամը 4–24, Ֆ· Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթել Լիւթէ – սիայի մէջ:*

7 Յունուար 1960, *Կապոյտ Խաչի կեդր· վարչութիւնը Փարիզի չորեքի տասը մասնաճիւղերով կը տօնէ «Մանուկներու Օր»ը, Փրթի Թուռնալի մեծ սրահին մէջ:*

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՄԵՂՈՒԻՆ ՃԱՌԸ

Գրեց՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գինը 200 ֆրանք

Դիմել Յառաջի խմբագրութեան:

Հ· Ց· Կ·

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ·— Հ· Ց· Դ· Նոր Սերունդի կեդր· վարչութեան, Հ· Ց· Դ· «Ռուբէն» Ուսանողական Միութեան եւ Հ· Ց· Դ· «Փոթորիկ» խումբի խառն ժողովը տեղի կ'ունենայ այս Հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին:

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Հ· Ց· Դ· Շրջ· կոմիտէն հետեւեալ խումբերը ժողովի կը հրաւիրէ·—

Ակնունի ենթակոմիտէն 12 Դեկտ· Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին:

Համազասպ ենթակոմիտէն 13 Դեկտ· կիրակի առտու ժամը 10ին:

Վռամեան ենթակոմիտէն 13 Դեկտ· կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին:

Զաւարեան ենթակոմիտէն 19 Դեկտ· Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին:

Շ· Միսաճեան խումբը Շաբաթ (19 Դեկտեմբեր) իրիկուն ժամը 20·30ին:

Ընկ· Կարօ խումբը 20 Դեկտ· կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին:

ԼԵՒՈՆ ՄՕԶԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ֆրանսահայ Լսարանը եւ Հայ Գրողներու Միութիւնը կը հրաւիրեն հասարակութիւնը այս Շորեքշաբթի իրիկուն ժամը 21ին, Քատէի սրճարանին վերնայարկը, ուր յարգանքի երեկոյ մը տեղի պիտի ունենայ ողբացեալ՝

ԼԵՒՈՆ ՄՕԶԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ:

Այդ օրը հրապարակ կ'ելլէ ողբացեալին մէկ անտիպ գործը:

—ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ—

Վիէնն·— Կապ· Խաչի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները անխտիր, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը երեքին, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ: Շատ կարեւոր օրակարգ:

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Այրի Տիկին Մ· Զայլաք, Այրի Տիկին Արշակուհի Եավէր (Մարսէյլ), Այրի Տիկ· Շամիրամ Տիարեան (Պոլիս), Այրի Տիկին Նէվրուհի Արսլան եւ զաւակները (Պոլիս), Տէր եւ Տիկին Ց· Թորիկեան եւ զաւակները (Նիւ Եորք), Տէր եւ Տիկին Միքայէլ Եավէր (Մարսէյլ), Օր· Մատըլէն Եավէր (Մարսէյլ), Տէր եւ Տիկին Յարութիւն Տիարեան, Տէր եւ Տիկին Բարսեղ Տիարեան (Անգարա), Տէր եւ Տիկին Ֆլօրի, Տէր եւ Տիկին Սթէֆան Տիւրան շնորհակալութիւն կը յայտնեն բոլոր անոնց որոնք անձամբ, գրաւոր ցաւակցութիւն յայտնեցին իրենց ամուսնոյն, եղբօր եւ ազգականին՝ Մ·Զայլաքի մահուան առթիւ:

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐ

Կիւլպէնկեան Հիմնարկութիւնը, որ ըստանձնած է եօթը սանուհիներու պաշտպանութիւնը Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանին մէջ, ամբողջութեամբ ղրկած է անոնց 1959 – 1960 շրջանի տարեթոշակը, 1·120·000 ֆրանք:

Խնամակալութիւնս կը յայտնէ իր սրտագին շնորհակալութիւնները:

ՀԱՅ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ Ֆէսանվիլիէի օ – դափոխութեան կայանին կը նուիրեն·—

Տէր եւ Տիկին Քէլէհեան եւ Տէր եւ Տիկին Քէլէչեան (իսի լէ Մուլինօ) հազարական ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Ղուկասեան հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Երկանեան, Տիկին Զօլաքեան, Պ· Գիր – կօսեան եւ Պ· Փէհլիվանեան 500ական ֆրանք:

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

Հայկական Տօներուն
Հայկական Նուէր
Հայ Երգը

ՂԵԿԱՎԱՐ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ

Սթփան - Գոմիտաս

ՆՈՐ ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՍԱԼ

Դիմել Յառաջին եւ գրատուն Հրանտ – Սամուէլ:

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ
ԿԻՐԱԿԻ, 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Վարժարանի Ծնողաց Միութեան *կազմակերպած Ծնունդի ծառի հանդէսը կը կատարուի դպրոցի սրահին մէջ՝ ժամը 15էն 22:*

Գեղարուեստական մշակուած բաժին, ներկայացումներ, մրցումներ, արտասանութիւններ, երգեր աչակերտներու կողմէ:

Աւանդական վիճակահանութիւն՝ հարիւրաւոր թանկարժէք առարկաներով:

Ճոխ սեղան, հայկական եւ եւրոպական համադամ կերակուրներով:

Սիրով կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը:

Հ·Ց·Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դեկտեմբեր 13ին, Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Պրասըրի Զիմմեռի գետնայարկը, 1, Փլաս տիւ Շաթլէ, Մէթօր Շաթլէ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ
ԺՈՂՈՎՈՒՐԴՆԵՐԸ Կ'ԵՐԳԵՆ
(ՍՈՐՊՈՆԻ ՄԷՋ)
ՄԱՐՏ 13 ԻՆ

ԱՃՈՒՐԴՈՎ ԿԸ ԾԱԽՈՒԻ

(Մանրամասնութիւնները՝ տես Յառաջ Դեկտեմբեր 5):

Ա·— Վաճառելի տունը կը գտնուի Ալֆոնս Մուք, Պուլվարի անկիւնը:

Բ·— Աճուրդը տեղի պիտի տունենայ նոտարներու սենեակը 36 Րիւ Փառատի:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լաւ մեքենագրող երիտասարդ օրիորդ մը: Ներկայանալ «Յառաջ»ին:

Հայկական Սալեր

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ եւ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

(DISQUES VOGUE)

Հրապարակ ելաւ

MC 20162	Arménie Immortelle	15 կտոր, խմբերգ եւ նուագախումբ
» 20103	Հայ եւ կովկասեան	ժող· նուագ եւ երգ· 16 կտոր
» 20136	Arménie	14 կտոր Հայաստ· եւ գեղջուկ երգեր:
» 20157	Reflets d'Arménie	14 կտոր տհմիկ եւ ռոմանթիք երգեր
10016	Իրիս Պիւլպիւլեան	10 մեներգ նուագախումբով:

Երգուած Փարիզի հայկական երգչախումբին կողմէ
Ֆոլկլորիք մեծ նուագախումբի ընկերակցութեամբ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

MC 20114 Եկմալեան պատարագ և Ծննդեան տաղեր
20 կտոր, քառաձայն խումբ, երգչուհի

MC 20150 Կոմիտասեան պատարագ, 20 կտոր,
պատարագիչի բաժինով, մեներգ՝ Պիւլպիւլեան եւ Սերոբեան, 55 վայրկեան

Ստանալու համար դիմել Արա Պարթեւեանի, 14, Rue Petit, Paris 19e, BOT. 99-22
եւ եկեղեցւոյ դիւանատունը:

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Sté le BOSPHORE ի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (*սուսամ*) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմայիին, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով·
Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան:

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը:

Sté le BOSPHORE
2, Rue Louis Astoin - Marseille

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
9
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI
9 DÉCEMBRE
1 9 5 9

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8667 35EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4468

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԱԶԱՏՈՒԹԻՒ՞ՆՆ ԱՄԷՆ ԲԱՆԷ ԱՌԱՋ

Մայր Աթոռի պաշտօնաթերթը էջմիածին ամսագրի Հոկտեմբերի թիւին մէջ հրատարակուած է վեհ. Վազգէն Ա.-ի «խօսքը յօգուտ խաղաղութեան ուղղուած ՍՍՌՄ մինիստրների սովետի նախագահ Ն. Ս. Խրուշչովին եւ ԱՄՆի պրեզիդենտ Դ. Էյզենհաուերին»:

Անհունօրէն ուրախ է ամենայն Հայոց կաթողիկոսը, որ «պատմական այս օրերին» աշխարհի ճակատագիրը վարող պետական երկու դէմքերը «կը պատրաստուին համայն մարդկութեան մատուցելու բոլոր ժամանակների մեծագոյն եւ ամենաթանկագին ընծան՝ խաղաղութիւնը. ամբողջական եւ տեւական խաղաղութիւն՝ բոլոր ժողովուրդներին, բոլոր երկրներին»:

Էջմիածնի գահակալը կ'ուզէ իր ցնծութեան մասնակից դարձնել բոլոր ժողովուրդներն ու եկեղեցիները, բոլոր «աղնիւ մարդիկը աշխարհի բոլոր ծագերից»: Մանաւանդ հայ ժողովուրդը, «զարեր չարունակ անիրաւուած ու նահատակուած մեր փոքրիկ Ազգը, որ հազիւ քառասուն տարի է ահա, որ իր պատմական հայրենի հողի մի մասին վրա ազատ չընչում է ...»

Ամենայն Հայոց Հայրապետը, որ վերջերս մասնակցած էր Մոսկուայի մէջ գումարուած խաղաղութեան կողմնակիցներու համաժողովին, կը չեշտէ թէ Մայր Աթոռը «տասը տարիներ չարունակ խոհքով եւ կենդանի գործով իրեն համար նուիրական պարտականութիւն նկատեց աստարել խաղաղութեան չարժման տարածման եւ ամրապնդման»:

Գաղտնիք չէ ոեւէ մարդու համար, որ «խաղաղութեան համաչխարհային չարժում»ը — իր խորհրդանչանին՝ հաչտութեան աւետաբեր աղաւնիին հետ միասին — մաս կը կազմէ բոլչեւիկներու հերթական քարոզչութեան, կոչուած՝ միամիտները որսալու եւ կրեմլինի մուտ նպատակները ծածկելու:

Էջմիածին — Վազգէն Ա.-ի խօսքով — տասը տարիէ ի վեր գործիք է դարձած այս համայնավարական պրոպագանտին:

Իր գերապատիւ մէկ պատուիրակը — այժմ հանգուցեալ — մեծ պատիւ էր սեպած ցուցարարական կերպով մասնակցելու խաղաղութեան կողմնակիցներու համաժողովին, որ տարիներ առաջ գումարուած էր Փարիզի մէջ: Իւմանիթէ եւ Սը Սուար համայնավար թերթերը փութացեր էին հրատարակել իր լուսանկարը, վեղար ի գլուխ: Այս սնապարծութիւնը ցաւալի հետեւանքներ պիտի ունենար եթէն:

Կաթողիկոսական պատուիրակները այժմ աւելի խոհեմ են եւ զգոյշ:

Հասկնալի է, որ Վազգէն Ա. հետեւելով Խորհրդային Միութեան միւս կրօնապետներու օրինակին, մասնակցի «խաղաղութեան» անունով սարքուած համաժողովներու: Մանաւանդ որ Հայաստանեայց եկեղեցին «խաղաղութի՛ւն ամենեցուն», «յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն» կը քարոզէ դարերէ ի վեր:

Սակայն Վեհ. կաթողիկոսը իր «խօսք»ին մէջ չատագովելով բոլչեւիկեան վարչաձեւը, որուն տակ հայ ժողովուրդը կ'ապրի եղեր «զմայլելի ձեւերի մէջ, խաղաղ եւ ապահով», կը մոռնայ, գլխիկորեր.

« Ամենակալ տէ՛ր, թո՛ղ մեզ այս խաղաղութիւնը »:

Ո՛չ: Այս խաղաղութիւնը չէ, որ կ'ուզէ հայ ժողովուրդը:

Այլ կ'ուզէ խաղաղութիւն՝ ազատութեան մէջ:

Ազատութի՛ւն ամէն բանէ առաջ:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ԽԱՆԴԱՎԱՌ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԵԱՆ ԱՐԺԱՆԱՑԱԻ ՓԱՔԻՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔ ՄՏԱՒ ՋԻԱԿԱՌՔԻ ՄԸ ՄԷՋ

●

Ինչպէս գրած էինք, Նախագահ Այզընհաուըր կիրակի յետմիջօրէն ու դիչերը Անգարա անցընելէ ետք, երկուշաբթի առաւօտ Քարաչի մեկնեցաւ:

Փաքիստանի մայրաքաղաքը արտակարգ ընդունելութիւն մը վերապահած էր Ամերիկայի Նախագահին: Մօրիփիւրի օդակայանէն մինչեւ Քարաչի, քսան քիլոմեթրի վրայ, մարդկային ծով մը լեցուցած էր փողոցները, տուներու պատուհանները եւ պատշգամները:

Այզընհաուըր, որ Քարաչի մտաւ ձիա կառքի մը մէջ, սովորական իր ժպիտներով կը պատասխանէր Փաքիստանցիներու խանդավառ կանչերուն: Հազարաւոր դրօշակներ կը ճօճուէին օդին մէջ, բազմութիւնը կը պոռար «կեցցէ Այզընհաուըր», մինչ պաստառներու վրայ կը կարդացուէր. — Ուի լայք Այք (Մենք Այքը կը սիրենք):

Նախագահական չքախումբին հետեւող տասնեակներ ու տասնեակներ Քէ փաքիստանցիներու համաձայն, Քարաչի իր պատուհասներու մէջ նման ընդունելութիւն մը չէր տեսած: Արդարեւ, մօտ մէկ միլիոն հոգի փողոց իջած էր ...:

Այզընհաուըր, Փաքիստանի Նախագահ Այուպ Խանի կողքին, բոլորովին տարբեր ձեւի ընդունելութիւն մը կը գտնէր արեւելեան այս քաղաքին մէջ: Մինչ հազարաւոր ծաղիկներ կը նետուէին ժողովուրդին կողմէ, առողջապահական պաշտօնեաները Տէ. Տէ. Թէ. կը սրսկէին ամբոխին վրայ ...:

Համազգեստաւոր մանուկները, կարգ կարգ չարուած, գունաւոր դրօշակները կը ճօճէին, բարիզալուստ մաղթելով Միացեալ Նահանգներու Նախագահին:

Քաղաքական խօսակցութիւնները սկսան երեքշաբթի առաւօտ: Օրակարգի գլխաւոր հարցն էր համայնավարութեան տարածումը եւ անոր առաջքը առնելու միջոցը:

Փաքիստան Միացեալ Նահանգներու ամէնէն ապահով դաշնակիցն է: Քարաչիի կառավարութիւնը ուղղակի դէմ է «չէզոք» քաղաքականութեան եւ ճչդած է իր դիրքը՝ ազատ աշխարհի կողքին: Նախագահ Այուպ Խան մինչեւ իսկ կը զգուշացնայ միջազգային մթնոլորտի մեղմացման քաղաքականութենէն: Փաքիստանի ղեկավարները մտահոգ են մասնաւորապէս համայնավար Չինացիներու գործունէութեամբ:

Բարիզալուստի իր ճառին մէջ Նախագահ Այուպ Խան յայտարարեց Թէ Միացեալ Նահանգներու եւ Փաքիստանի միջեւ ոչ մէկ տարակարծութիւն գոյութիւն ունի, աւելցնելով Թէ Նախագահ Այզընհաուըր կը խորհրդանչէ համաչխարհային խաղաղութիւնը, ազատութիւնն ու բարեկամեցողութիւնը:

Իր պատասխանին մէջ, Այզընհաուըր ըսաւ Թէ երկու երկիրները միասին պիտի աշխատին խաղաղութեան համար: Փաքիստանը Միացեալ Նահանգներու «Դաշնակից»ը անուանելէ ետք, Այզընհաուըր եզրակացուց — Արդար խաղաղութիւն մը պէտք է տալ մարդկութեան:

Նախագահ Այզընհաուըր Փաքիստանէն պիտի անցնի Աֆղանիստան, ուր քանի մը ժամ մնալէ ետք՝ ուղղակի պիտի երթայ Նոր Տելհի, ուր կը հասնի այսօր, Երեքշաբթի:

ՓՈՔՈՐԻԿԸ ԱԻԵՐՆԵՐ ԿԸ ԳՈՐԾԷ

ՖՐԷԺԻՒՍ ՆՈՐ ՎՏԱՆԳԻ ԵՆԹԱԿԱՑ

Ֆրէժիւսի աղէտէն փրկուած մարդիկն ու ազատարարները երկուշաբթի առաւօտ անձրեւին տակ չարունակեցին իրենց գործը, կարելի եղածին չափ չուտ հասնելու համար հաղորդակցութեան միջոցներն ու գտնելու համար տակաւին աւերակներու տակ մնացող իրենց մեռելները:

Բայց անձրեւը հետզհետէ սաստկացաւ, ինչպէս նաեւ փոթորիկը: Ամբողջ չրջանը նոր վտանգի մը ենթակայ է:

Ուերան գետը, որ Մալփասէի ամբարտակին խորտակումէն ի վեր կորնցուցած է իր ճամբան եւ ողողած կարգ մը թաղեր, երկուշաբթի օրուան անձրեւներու եւ փոթորիկին հետեւանքով սկսաւ յորդիլ: Իրիկուան դէմ 2500 հոգիի պարպումը հաւանական կը նկատուէր:

Միւս կողմէ, բազմաթիւ Ֆրէժիւսցի – ներ սկսած են հեռանալ իրենց քաղաքէն: Մեծ մասը կը հաստատուի Սէն – Ռաֆայէլ:

Նաւաշները սկսած են փնտռտուքները կատարել ծովուն մէջ, գտնելու համար հեղեղներու հետ մինչեւ ծով գացած զոհերու մարմինները: Բանուորները կ'աշխատին ճամբաները մաքրել ու երկաթուղին վերահաստատել, բայց մեծ դժուարութիւններու կը բախին, նկատելով որ կարգ մը չրջաններ ջուրերու տակ մնացեր են. —

Նոյն դժուարութիւնները նաեւ՝ ելեկտրական գիծերը հաստատողներուն համար:

Երկուշաբթի օր կատարուեցաւ նաեւ 15 զոհերու թաղումը, ընդհանուր յուզումի մէջ:

Այսուհանդերձ, վտանգը չէր հեռացած: Իրիկուան դէմ անձրեւը կը սաստկանար, վարին — Ֆրէժիւս ճգելով մօտ մէկ մեթր բարձրութեամբ ջուրերուտակ:

Միւս կողմէ, կը հաղորդուի թէ նոր գտնուող մարմինները անճնաչելի սկսած են դառնալ, որու հետեւանքով անմիջապէս կը լուսանկարուին եւ դագաղներու մէջ դրուելով գերեզման կը փոխադրըուին ...:

× *Ատլանտեանի եւ Հիւսիսային Ծովու վրայ փոթորիկը մեծ աւերներ գործեց, ժամական հարիւր քիլոմեթր արագութեամբ փչելով: Բազմաթիւ նաւահանգիստներու մէջ երթեւեկը դադրեցաւ:*

Փորթուկալեան « Մարիալվա » նաւէն լուր չկայ. կը կարծուի թէ ընկղմած է, իր 17 նաւաշներով:

Գերմանական «Սիֆոկըլ» բեռնատարը չախչախուեցաւ ժայռերուն վրայ:

Կան նաեւ այլ արկածներ, Ատլանտեանի թէ Միջերկրականի մէջ:

Գրեթէ բոլոր մեծ նաւերը յապաղումով պիտի հասնին նաւահանգիստ: «Քուին Մէյրի» նաւը, որ պայքարեցաւ հսկայական ալիքներու դէմ, 24 ժամուան յապաղում մը ունի:

Ֆրանսական «Լիպերթէ» եւ իտալական « Օգոստոս» նաւերը նոյնպէս որոշուած ժամանակէն աւելի ուշ պիտի հասնին:

———o———

ՌՒՆՕՏՈՑԻ դրական մրցանակին արժանացաւ Ալպեր Փալ իր «փորձառութիւն» դիրքին համար: Ծնած 1917ին, հեղինակը աչակերտն եղած է Ռէմոն Արոնի եւ Սարթրի: Արհեստով լրագրող աշխատակցած է Քոմպայի, ներկայիս Ֆրանս Տիմանշի խմբագիրն է:

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դեկտ. 7).— Զոյլ ոսկի 561.500, նափոլէոն 3580, ղուիյ. 3480, անգլ. 4640, քսան տոլարնոց 18.440, Թղթադրամ (զուգահեռական չուկայ) սթերլին 1385, տոլար 490, ղուիյ. 113.50, պելժ. 9.80, մարք 118:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Ե. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Վարչապետ Խրուշչեւ փեղթայէն մեկնեցաւ առջի օր, Հունգարիոյ Վարչապետ Քատարի ընկերակցութեամբ: Համայնավար երկու պարագլուխները Ուկրայինա գացին, ուր Խրուշչեւ յայտարարեց. — « Մեր ներքին գործերը լաւ ճամբու մէջ են: Ներկայիս բարգաւաճման չրջան մը կ'անցընենք, երկրագործական թէ ճարտարարուեստական մարզերու մէջ: Համայնավարութեան թշնամիները թող գիտնան թէ Լենինի գործը կը չարունակուի եւ ոչ ոք պիտի կարենայ կասեցնել մեր յառաջխաղացումը՝ դէպի համայնավարութիւն»: Իր կարգին, Քատար չնորհակալութիւն յայտնեց խորհրդային ժողովուրդին, որ Խրուշչեւը ղրկած է Հունգարիոյ համայնավար կուսակցութեան համագումարին:

ՄԱԿի Քաղաքական Ցանձնախումբին մէջ կարելի չեղաւ երկու երրորդի անհրաժեշտ մեծամասնութիւնը գոյացնել Ալժերիոյ մասին եղած ափրիկեասիական առաջարկին չուրջ: Այսուհանդերձ, Ալժերիոյ Ազատագր. Ճակատի պաշտպաններու ծրագիրը անցաւ պարզ մեծամասնութեամբ. (36 թեր, 26 դէմ, 17 ձեռնպահութիւն):

ՀՌՈՄի մէջ, Ֆրանսայի Արտաքին նախարար Քուվ տը Միւրվիլ իտալացի ղեկավարներու հետ իր խօսակցութիւնները վերջացնելով Փարիզ վերադարձաւ: Ը[illegible] են. —

1.— Զինաթափութիւն եւ Եւրոպայի ապահովութիւնը: Ֆրանսա համաձայն է, որ Իտալիա մասնակցի այս հարցերու չուրջ ըլալիք ժողովներուն:

2.— Պերլին եւ գերմանական հարցը. Իտալիա պիտի չմիջամտէ այս հարցերուն մէջ:

3.— Թերաճ երկիրներու տնտեսական օգնութիւն. ազատ երկիրներու ծրագիրները պէտք է համադրել այս մարզին մէջ:

4.— Հասարակաց Շուկայի « վեց»երուն եւ Ազատ Փոխանակութեան Գօտիի « եօթ»ներու պայքարը. Ֆրանսա եւ Իտալիա համաձայն են որ ճիգ պէտք չէ խնայել՝ Եւրոպայի մէջ տնտեսական կռիւի մը առաջքն առնելու համար:

ՊԵԼՃԻԱԿԱՆ ԿՈՆԿՈՑԻ մէջ կացութիւնը դարձեալ ծանրացաւ եւ Նկանզայի մէջ լուսարձելի դրութիւնը հաստատուեցաւ ժամը 19ին մինչեւ առտուան հինգը:

ԻՐԱՔի քարիւղի նախարարութեան համաձայն, այս տարի Պաղտատի կառավարութիւնը 88 միլիոն սթերլինի չափ մը ապահոված է իրաքի քարիւղէն, անցեալ տարուան 82 միլիոնի փոխարէն:

ՄԱԿի ընդհանուր ժողովը միաձայնութեամբ որոշեց Ֆրանսական Թոկօն ինքնիչխան պետութիւն հռչակել, յառաջիկայ Ապրիլ 27ին: Իտալական Սոմալին անկախութեան կը տիրանայ Յուլիս մէկին: Երկու երկիրներն ալ պիտի անդամակցին ՄԱԿին:

ԼԵՀԱՍՏԱՆի Գրողներու Միութիւնը, 1956էն ի վեր առաջին անգամ ըլլալով, իր համագումարին մէջ բանաձեւ մը քննարկեց, ընդունելով համայնավար կուսակցութեան հակակչռին ենթարկուիլ: Միութեան նախագահ ընտրուեցաւ Ի. Վասքեւիչ, 65 տարեկան, բանաստեղծ եւ վիպասան, լեհ արդի գրականութեան ամէնէն փայլուն դէմքերէն մէկը:

ԿԻՊՐՈՍի երեսփոխանական ընտրութիւնները տեղի պիտի ունենան Յունուարի սկիզբը, յայտարարեց Մակարիոս Արք., հաւանաբար՝ Յունուար 10ին:

ՆԱԽԱԳԱՀ ՆԱՍԸ սկսած է իր յուշերը գրել 1956ի Սուէզի դէպքին մասին, ըսած «Ալ Ահրամ » թերթին: Առաջին հատորը լոյս կը տեսնէ Մարտին:

ՖՐԵՏԵՐԻՔ ՖԷՅՏԻ

—o—

ՄՄԲ.— Մեր աշխատակիցը՝ Պ. Ֆրե-տերիք Ֆէյտի, գրոյց մը ունի Մեսրոպ վրդ. Գրիգորեանի հետ, որ Փարիզ այցելութեան ընթացքին՝ յատկապէս գացած է Արեւելեան Լեզուներու վարժարանի դասախօսին մօտ, ծանօթանալու հա-մար անոր աշխատանքներուն ու ծրագիր-ներուն: Այս գրոյցը, որ հրատարակուած է Պէյրութի «Սփիւռք» շաբաթաթերթին մէջ, կ'արտատպենք իր շահեկանութեան համար. —

Փարիզ, Հոկտեմբերի 2ին (1959) տե-սութեան գացի « Արեւելեան Լեզուներու Ազգային Դպրոց»ի հայագիտութեան դասախօս Փրոֆ. Ֆրետերիք Ֆէյտիին: Երբ դուռը զարկի՝ բարձրահասակ ու ե-րիտասարդ մարդ մը դիմաւորեց զիս.

— Հրամմեցէ՛ք:

Կարճ ժամանակ մը ետք եկաւ Տիկինը ու երեքս տարուեցանք մտերմիկ խօսակ-ցութեան մը մէջ: Մոռցայ բոլորովին թէ կը գտնուիմ Ֆրանսացի ընտանիքի մը հետ: Ճիշդ է որ Տիկինը հայ է եւ Փրոֆ. Ֆէյտին հայերէն գիտէ ու կ'ուսուցանէ, սակայն ակնկալուածէն աւելի բան մը՝ հայկական մթնոլորտ մը կար այդ տան մէջ: Արդարեւ Փրոֆէսէօրը ոչ միայն արժէքաւոր հայագէտ մըն է, այլ եւ ի-րաւ հայասէր մը:

Փրոֆ. Ֆէյտի հայերէն լեզուն եւ դպրո-ցութիւնը ուսած է «առ ոտս» երկու հը-մուտ հայկաբաններու՝ Լուի Մարիէսի եւ Ֆրետերիք Մաքլէրի: Մարիէսէն սոր-ված է առաւելապէս գրաբարը, իսկ Մաքլերէն՝ արեւմտահայերէնը եւ ընդ-հանուր հայագիտութիւն, Արեւելեան Լե-զուներու Դպրոցին մէջ:

Հ. Լուի Մարիէս հայերէնի դասախօս էր Էնսթիթիւ Քաթոլիքի մէջ: Այս հաս-տատութիւնը բարձր մակարդակով ու-սումնարան մըն է, ուր գլխաւորաբար կ'աւանդուին արեւելեան լեզուներ եւ դա-սական գրականութիւն: Մարիէսի յա-տիէ, որ երեք – չորս տարի առաջ ղրկը-ւած է Հռոմ: Այժմ հայերէն գրաբար լե-զուն կ'ուսուցանէ Աբբայ Ֆրուատվո:

1931 – 1933, Փրոֆ. Ֆէյտի Ֆրանսերէն սորվեցուցած է Փարիզի Մխիթարեան-ներու Սամուէլ Մուրատեան վարժարա-նին մէջ: Ապա, երեք տարի (1933/4 — 1935/6) ապրած է Վենետիկ, որպէս ու-սուցիչ եւ ուսանող: Ս. Ղազարու վանքին ու Մուրատ – Ռափայէլեան դպրոցին մէջ ան դասաւանդէր է Ֆրանսերէն լեզուն եւ միաժամանակ հայագիտութիւն սորված՝ Մխիթարեան Հայրերու օգնութեամբ:

1935 Թուին, Վենետիկի մէջ, Փրոֆէ-սէօրը տպագրած է իր առաջին երկասի-րութիւնը՝

«Grammaire de la langue Arménienne Moderne» (dialecte Occidental)

« Ասիկա իմ առաջին գործս ըլլալով՝ թերի էր», ըսաւ հեղինակը, մեր խօսակ-ցութեան ընթացքին: Ան աւելի կը հաւնի 1948ին իր հրատարակած «Մանիւէլ տը Լանկ Արմէնիէն» գիրքը, — Փարիզ, Գը-րատուն Քլինքսիէք: Այս հատորը ըն-դարձակ աշխատութիւն մըն է, 340 էջե-րէ բաղկացեալ, որ կը պարունակէ արեւ-մտահայերէնի քերականութիւնը, նպա-տակայարմար ու օգտակար մեթոտով մը գրուած, եւ ընթերցանութեան չահեկան էջեր, Հայոց լեզուի, պատմութեան ու մատենագրութեան շուրջ:

1939ին, Փրոֆ. Ֆէյտի տպած է նաեւ մատենագրական ուսումնասիրութիւն մը՝ Արշակ Զօպանեանի յառաջաբանով. — « Հեթում պատմիչ, հեղինակ՝ Ծաղիկ Պատմութեանց Արեւելեան Աշխարհի գր-քին»: «L'Inventaire d'un libraire arménien du XIVe siècle: Hethoum historien et auteur de la Fleur des Histoires de l'Orient» (Ֆրանսերէն): Այժմ, իւնեսքոյի առա-ջարկութեամբ ֆրանսերէնի կը թարգմա-նէ «Սասունցի Դաւիթը»:

Գրական աշխատութիւններուն չափ կարեւոր է Փրոֆէսէօրին ուսուցչութիւ-նը: Տարիներէ ի վեր ժրաջանօրէն հայա-գիտութիւն կը դասախօսէ «Արեւելեան Լեզուներու Ազգային Դպրոց»ին մէջ: Ե-րեք տարուան դասընթացք մըն է, զոր ան տասը կը տանի: Հետաքրքրականու-թեան համար, կը ներկայացնեմ դասե-րուն ծրագիրը.—

Ա. ՏԱՐԻ

— Արեւելահայերէնի քերականութիւն:

— Տարեվերջին՝ գրաւոր ու բերանացի քննութիւն (Ֆրանսերէն լեզուով), Հա-յաստանի աշխարհագրութեան մասին, եւ թարգմանութիւն արեւմտահայերէնէ Ֆը-րանսերէնի:

Բ. ՏԱՐԻ

— Արեւմտահայերէն (բնագիրներու ուսումնասիրութիւն):

— Արեւմտահայ գրականութեան հետ ծանօթացում:

— Եւ սկիզբ գրաբարի:

— Տարեվերջին՝ գրաւոր ու բերանացի քննութիւն: — Ֆրանսերէն լեզուով չա-րադրութիւն մը Հայոց Պատմութեան մասին. Ֆրանսերէն էջի մը թարգմա-նութիւն արեւմտահայերէնի, եւ գրա-բար դիւրին բնագրի մը թարգմանութիւն Ֆրանսերէնի:

Գ. ՏԱՐԻ

— Արեւմտահայ գրականութիւն:

— Գրաբար:

— Հայերէնի արեւմտեան եւ արեւել-եան ճիւղերուն բաղդատութիւնը:

— Տարեվերջի քննութիւն: — Հայերէն լեզուով չարադրութիւն մը հայ մատենա-գրութեան մասին. գրաբարէ Ֆրանսերէ-նի թարգմանութիւն, (դժուար բնագիր-ներու). Հայերէն հին ձեռագրի մը ըն-թերցում եւ սրբագրութիւն. բերանացի քննութիւն՝ ի մասին հայ մատենագրու-թեան, պատմութեան, արեւմտահայերէ-նի, գրաբարի, հայերէնի պատմական քե-րականութեան եւ բաղդատական քերա-կանութեան:

Հայագիտութեան եռամեայ դասըն-թացքը յաջողաբար աւարտող աշակերտը կը ստանայ վկայական մը (Տիփլօմ տը լ'Էքօլ տէ Լանկ զ'Օրիանթալ), որ մօտա-ւորապէս կը համապատասխանէ Լի-սանսի: Միայն թէ այս վկայականը հա-մալսարանական հաստատագիր մը չէ, որովհետեւ դպրոցը մաս չի կազմեր Հա-մալսարանին:

Ինչպէս ակնարկեցի՝ Փրոֆ. Ֆէյտի հայասէր անձնաւորութիւն մըն է: Ան լաւ գիտէ եւ խնամքով կ'ընդունի հայ ու-սանողները: Ա-հա՛ թէ ինչ կ'ըսէ այս առնչութեամբ՝ իր «Մանիւէլ տը Լանկ Արմէնիէն» գործին մէջ. «Հայերը շատ հայրենասէր են եւ թէեւ շատերը տարագիր են եւ հայրենի-էէն հեռու կ'ապրին, սակայն իրենց հայ-րենիքը անդադար կը յիշեն եւ իրենց ազ-գութիւնը, կրօնքը եւ լեզուն կը պահեն: Երբ որ ախտորեալ Հայեր նոր երկիր մը կը հաստատուին, շուտ մը մշակութային կազմակերպութիւններ կը սարքեն, ազ-գային եկեղեցի մը կը շինեն, վարժա-րաններ կը հաստատեն, թերթեր կը հր-ատարակեն մայրենի լեզուով եւ բարե-գործական ընկերութիւններ կը հիմնար-կեն իրարու օգնելու համար» (Էջ 179):

Փրոֆէսէօրը մասնաւորաբար կը գնա-հատէ Հայու հոգիին բանաստեղծական ձիրքը եւ բարձրօրէն կ'արժեւորէ հայկա-կան քերթողութիւնը: Ան կ'ըսէ. « Թէեւ Հայուն հանճարը ընդունակ է լուրջ ի-մաստասիրութեան եւ խոր աստուածա-[illegible] տեղ են քնութեամբ եւ շուտ մը սկսած են յօրինել էերթողական շունչով լի շա-րականներ, որոնք Ոսկեդարէն ի վեր մինչեւ հիմա եկեղեցիներուն մէջ կ'եր-գուին» (նոյն անդ, էջ 295):

Փրոֆ. Ֆէյտի նաեւ մեծ հիացում ու-նի հայ լեզուի հանդէպ: Իր սքանչացումը հայերէնի նկատմամբ՝ որպէս հարուստ, ճոխ, յատակ ու ճկուն լեզու, արտայայ-տած է Արեւելագէտներու Քսաներորդ Միջազգային Համագումարի ընթացքին, Գէմպրիճի (Անգլիա) մէջ, 1954 Թուի Օգոստոսին:

Փրոֆէսէօրին հետ խօսակցեցանք ի մի-ջի այլոց Սփիւռքի Հայոց կացութեան եւ հայագիտական աշխատանքներու մասին: Ընդհանրապէս չատ լաւատես չէր.

— Լաւ որ Երեւանը կայ, — եզրակա-ցուց:

Հասկնալի է խօսքը. «Լաւ որ Երեւանը կայ», որ կը ծաղկի օրէ օր եւ կը դառնայ Արտասահմանի Հայութեան յոյսն ու ա-պաւէնը ու փոխութիւնը:

Երբ կը մեկնէի, դրան առջեւ Տիկինը ըսաւ.

—Կը ցաւիմ որ չտեսաք մեր մանչուկը:

— Քանի՞ տարեկան է ձեր մանչուկը, հարցուցի տիկնոջ:

— Քսան տարեկան է, Մխիթարեաննե-րու վարժարանէն չրջանաւարտ ելաւ, — պատասխանեց ան:

Դժբախտաբար այսօր քանի՛ Հայեր կան, որ հպարտ ու խանդավառ չեն Երե-ւանով, քանի հայ ծնողներ կան՝ որ հայ-կական դպրոց չեն ղրկեր իրենց մանչուկ-ները... հազա՛ր ափսոս:

Տուն դարձիս, ամբողջ ճամբու ընթաց-քին միտքիս մէջ կը կրկնէի Փրոֆէսէօրին ըսածը.

— Լաւ որ Երեւանը կայ:

(*) Անշուշտ սորվեցուց նաեւ, որ Թուրքերը Յրդ անգամ ըլլալով, 1565ին, 33·000 ենիչէրիներով, 138 նաւերով 4 ա-միս պաշարած էին Մալթան, ջարդած 6000 Մալթացիներ, մինչ մալթացի ա-պետները ֆոպարար կռուած էին Թուր-քերը, միայն 10·000 հոգի մնացած, հե-ռացած էին Մալթայէն վերջնապէս:

(*) Անշուշտ սորվեցուց նաեւ, որ Թուրքերը Յրդ անգամ ըլլալով, 1565ին, 33·000 ենիչէրիներով, 138 նաւերով 4 ա-միս պաշարած էին Մալթան, ջարդած 6000 Մալթացիներ, մինչ մալթացի ա-պետները ֆոպարար կռուած էին Թուր-քերը, միայն 10·000 հոգի մնացած, հե-ռացած էին Մալթայէն վերջնապէս:

ՀԱՅՈՑ ՋԱՐԴԱՐԱՐ ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՄԱԼԹԱՅԻ ՄԷՋ

(1920 ՄԱՐՏ – 1922 ՅՈՒՆՈՒԱՐ)

—o—

Բ.

Ահմէտ Խմին Եալման կը շարունակէ.

« Մալթայի Փոլվերիսքա կայարանին մէջ, ամիսներու ընթացքին, մեզի համար արգիլուած էին թրքական հրատարակու-թիւնները, այնպէս որ թրքական «իլէրի» օրաթերթի խմբագիր ձէյլալ Նուրի եւ ես իրարու մրցակից թերթիկներ հրատարա-կեցինք: Երկուքս ալ պաշտօնեաներ ու-նէինք, որ կը գրէին մեր ըսածները եւ կայանէն նշանառատախտակներուն վրայ լուրեր կը փակցնէին. լաւ լուրերու հա-մար իւրաքանչիւր թերթիկ իր մուտետ-կը ունէր: Կայանին լուրերէն զատ, մեր տուներէն կարճ նամակներ ստացած կ'ըլ-լայինք: Կ'օգտուէինք նաեւ օտար թեր-թերէն:

Կայանին միջոցնակ կեանքը մեզ մղեց նաեւ թէնիս խաղալու; պահակներու հս-կողութեան տակ: Կէսօրէն ետք պտոյտ-ներ կ'ունենայինք պարտէզին մէջ: Եւ կը վիճաբանէինք օրուան լուրերու մասին: Յետոյ կը քաշուէինք մեր սենեակները եւ կը կարդայինք կամ ուսումնասիրութիւն-ներ կ'ընէինք:

Ջիա Կէօք Ալփը ընկերաբանութեան դասընթացք մը հաստատել ուզեց: Ես ալ վիճակագրական մեթոտներու եւ ընկե-րային խնդիրներու մասին դասեր տուի: Շատեր աշխատեցան օտար լեզուներ սոր-վիլ: Ես չուտով իտալերէն սորվեցայ, բաւարար չափով, այնպէս որ կը թարգ-մանէի իտալերէն թերթերը: Երեկոները թղթախաղի յատկացուած էին: Ամէնէն չատ պրիճ կը խաղայինք:

Ամէն չաբթու, երկու կէսօրէ ետք, եր-կուական ժամ, զինուորական հսկողու-թեան տակ, ընկերակցութեամբ մէկ ըս-պայի եւ զինեալ զինուորներու, կը չրջա-պտէինք Մալթա կղզիին անբնակ մաս-րուն մէջ: Այս սովորութիւնը ինծի չատ բան սորվեցուց (*): Հաճելի էր տեսնել, որ այս փոքր պատյտները «անկախ»նե-րուս համար յաղողութիւն մը եղաւ:

Իտալացի բարի տղայ մը մեզ առաջ-նորդեց դէպի գիւղին փողոցները. հակա-ռակ տրուած հրահանգներուն, մենք յա-րաբերութիւն հաստատեցինք փչաթելե-րէն դուրս գտնուող մարդոց հետ: Անգ-լիացի սպաներ նման նախընթացներ ու-նեցեր են: Իրաւունք ստացանք գինետուն մը մտնելու: Տատտոլ կոչուած անգլիա-կան պանդոկին մէջ առաջին անգամ տե-սանք նորաձեւութեամբ հագուած այրեր եւ կիներ: Ինչ ուրախութիւն յուզում ու-նեցանք: Պատուոյ խօսք տալով, չաբաթը երկու անգամ կայանէն դուրս գալու ար-տօնութիւն ստացանք, յետոյ՝ արտօն-ուեցանք նոյնիսկ օթերա երթալու եւ հոն մնալու մինչեւ կէս գիշեր: Բայց օր մը, երկու բանտարկեալներ, ուրիշներու մեղ-սակցութեամբ, փախուստ տուած էին ի-տալիա(**): Այս փախուստին պատճա-ռով մեզի հանդէպ խստութիւն թանեցու-

Ահմէտ Խմին Եալման կը շարունակէ.

« Մալթայի Փոլվերիսքա կայարանին մէջ, ամիսներու ընթացքին, մեզի համար արգիլուած էին թրքական հրատարակու-թիւնները, այնպէս որ թրքական «իլէրի» օրաթերթի խմբագիր ձէյլալ Նուրի եւ ես իրարու մրցակից թերթիկներ հրատարա-կեցինք: Երկուքս ալ պաշտօնեաներ ու-նէինք, որ կը գրէին մեր ըսածները եւ կայանէն նշանառատախտակներուն վրայ լուրեր կը փակցնէին. լաւ լուրերու հա-մար իւրաքանչիւր թերթիկ իր մուտետ-կը ունէր: Կայանին լուրերէն զատ, մեր տուներէն կարճ նամակներ ստացած կ'ըլ-լայինք: Կ'օգտուէինք նաեւ օտար թեր-թերէն:

Կայանին միջոցնակ կեանքը մեզ մղեց նաեւ թէնիս խաղալու; պահակներու հս-կողութեան տակ: Կէսօրէն ետք պտոյտ-ներ կ'ունենայինք պարտէզին մէջ: Եւ կը վիճաբանէինք օրուան լուրերու մասին: Յետոյ կը քաշուէինք մեր սենեակները եւ կը կարդայինք կամ ուսումնասիրութիւն-ներ կ'ընէինք:

Ջիա Կէօք Ալփը ընկերաբանութեան դասընթացք մը հաստատել ուզեց: Ես ալ վիճակագրական մեթոտներու եւ ընկե-րային խնդիրներու մասին դասեր տուի: Շատեր աշխատեցան օտար լեզուներ սոր-վիլ: Ես չուտով իտալերէն սորվեցայ, բաւարար չափով, այնպէս որ կը թարգ-մանէի իտալերէն թերթերը: Երեկոները

ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻՆ

ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐՈՎ

...ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴՂԵԱԿԻ ՄԸ ՄԷՋ

—o—

— Լինոթ, կը պատասխանէ առոյգ դիւղացին, որ կ'երթայ կը թափի մօտա-կայ Օննեն (սոխ) գետին մէջ:

— Սո՞խ գետ, կը հարցնեմ զարմա-ցած, արդեօք սխտոր անունով գետ մըն ալ չկա՞յ այս կողմերը կ'ըսեմ կատակով: Որսորդը կը խնդայ եւ կ'երերցնէ զլու-խը: Հետաքրքրութեամբ կը հարցնեմ կր-կին թէ ի՞նչ որսի թռչուններ կան իրենց անտառներուն մէջ եւ թէ ի՞նչ է իր զար-կած որսին անունը: Գիւղացին հպարտու-թեամբ պայուսակը վար կ'առնէ ուսէն եւ դուրս կը հանէ երկու զարնուած տատ-րակներ, որոնց սրտէն արիւնը կը կաթ-կըթէ, կամուրջին բազրիքէն կը թափի վար ու կը խառնուի բարակ առուի ջու-րերուն: Ձպիտը յանկարծ կը սառի չրթ-ներուս:

Կը լռեմ: Երջանիկ որսորդը, զարմա-ցած, անտեղեակ իմ հոգեկան աչխար-հիս, «մնաք բարով» կ'ըսէ ու կը հեռա-նայ: Կ'աճապարէ որսը տուն տանիլ ու հասնիլ պատարագին: Կը մնամ մինակ, կոթնած՝ կամուրջին բազրիքին:

×

Միտքս կ'իյնայ մեր ժողովրդական բա-նահիւսութեան գլուխ – գործոցներէն անմահ Կոմիտաս վարդապետի ձայնա-դրած «Գարուն»ը.

Արօրն ասաց տատրակ հաւուն,
Ինչո՞ւ կուլաս կուց կուց արուն,
Երբայ լըցուի բարակ առուն:

Ու կաթիլ մըն ալ իմ արցունքներէս խառնելով Լինոթի ջուրերուն, տխրօրէն կը հեռանամ այս ողբերգական վայրէն:

Եկեղեցիին զանգակները կը հնչեն չա-րունակ: Կ'արագացնեմ քայլերս, վեր կը մագլցիմ բլուրէն, չնչակտուր կը հասնիմ բարձունքը եւ կը կենամ հրաչալի տեսա-րանի մը առջեւ: Հեռուէն կ'երեւան Ծիւ-ռայի լեռները, վարը Սոնի հովիտը, իսկ դիմացս, ծառերով ու պարիսպներով չր-ջապատուած կանգնած է եկեղեցին, 17րդ դարէն մնացած գոհար մը: Եկեղեցիին մօտիկ կը տեսնեմ աղբիւր մը: Առիւծի մը բացուած երախէն ջուրը կը հոսի քա-րէ դուռին մէջ, որուն մէկ եզրին կանգ-նած է խորհուրդ աքաղաղ մը եւ վիզը եր-կարած ջուր կը խմէ, ապա գլուխը վեր բարձրացուցած փառք կուտայ Աստու-ծոյ: Եկեղեցիին աջ կողմը երկնասլաց նոճիներու չուքին տակ կը հանգչին դիւ-ղին հին ու նոր մեռելները: Այլայլած կը դիտեմ չրջապատս, դերեզմանատունը եւ աղբիւրը: Եւ յանկարծ կը սարսռամ: Եկեղեցին իր դիրքով եւ չրջապատով այնքան կը նմանի Տարօն աշխարհի Առա-քելոց վանքին, որ պահ մը, կարծէք թէ, կ'երազեմ: Կոթնած ծառի մը բունին, կը դոցեմ աչքերս ու կը փոխադրուիմ հայ-րենի աշխարհ:

×

Սասնոյ լեռնաշղթային վրայ Անտոքի եւ Ծովասարի քաղցքին՝ Առաքելոց կամ Թարգմանչաց վանքը, որուն պարիսպնե-րուն խոկ, Անդրանիկ, չրջապատուած Տարօնցի անճնուրաց քաջերով, երկար տարիներ կռիւ մղեց Համիտեան բռնա-կալութեան դէմ: Տարօն աշխարհի հոչա-կաւոր վանքերէն մէկը Առաքելոց վանքը, ուր դարերէ ի վեր կը հանդչէին Հայոց պատմութեան հսկաները, անմահ Մով-սէս Խորենացին, Դաւիթ Անյաղթն ու Փարպեցին, Մամբրէ Վերծանող, եւ ու-րիշ տիտաններ Մշոյ քաղաքին ամենա-մօտիկ սրբավայրն էր, վանքը, ուր կա-րելի էր երթալ երկու ճանապարհով, լե-րան կարճ ու կորուկ արահետով եւ դաշտի երկար ճամբայով:

Մանկութեանս երջանիկ օրերուն մի-այն երկու անգամ արժանացած եմ տես-նելու այս սրբավայրը:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ.

(4 Շար.)

ԸՆԿ. Գ. ՓԱՓԱԶԵԱՆԻ
ՅՈՒՂԱՐԿԱՒՈՐՈՒԹԻՒՆԸ

Ինչպէս գրած էինք , Դեկտեմբեր 1ին Պէյրութի մէջ մեռած է ընկեր Գուրգէն Փափազեան : Պէյրութի Ազգակը հետեւեալ մանրամասնութիւնները կուտայ մեր ողբացեալ ընկերոջ յուղարկաւորութեան մասին, ինչպէս նաեւ կենսագրական տեղեկութիւններ :

Դեկտեմբեր 2ին, ընկերներու , բարեկամներու եւ արուեստակիցներու հոծ բազմութեան մը ներկայութեան՝ հողին տուինք մարմինը ողբացեալ վաստակաւոր մեր ընկերոջ, բժիշկ Գուրգէն Փափազեանի :

Ծանուն ընկերներու եւ Դաշնակցական բոլոր մարմիններու՝ խօսեցաւ ընկ. Ա. Թամ Սահակեան, որ, ներկայացնելէ ետք մեր նուիրեալ եւ գաղափարապաշտ ընկերոջ կեանքի գլխաւոր դիծերը, ցայտուն դարձուց իր ժողովուրդի եւ հայրենիքի մտասեւեռումով ապրող մարդու հոգին եւ նկարագիրը՝ անոր մէջ :

Կարդալէ ետք ողբացեալ մեր ընկերոջ օրագրէն յուզող էջ մը, ընկեր Սահակեան յայտնեց՝ թէ պատգամ մըն է անիկա, ուղղուած՝ ոչ միայն իր հարազատ ազատականերուն, այլեւ մեզի՝ հայ ժողովուրդի բոլոր զաւակներուն: Ողբացեալ մեր ընկերը իր այդ էջով կը ներկայացնէր հայ մարդու նկարագրին հիմնական դիծերը եւ կը հրաւիրէր իր զաւակները՝ ամէն առաւօտ կանուխ եւ ուշ գիշերին , հայրենիքի պատկերը պահել իրենց աչքերուն մէջ եւ հայրենասիրութեան զգացումը վերածել աղօթքի մը, — նուիրական ու սուրբ :

Տոքթ. Փափազեան ծնած է 1888 Ցունիսին, Ակնայ Ապուչէխ գիւղը:

Պատանի տարիքէն, կը ծրագրէն ընկերներով Ամերիկա երթալ, սորվիլ յեղափոխութեան համար հիմնական եղող գիտութիւններ եւ վերադառնալով՝ ծառայել հայ ժողովուրդին :

1907ին կ'աւարտէ Խարբերդի Գոլէճը : 1908ին կը պաշտօնավարէ Խարբերդի հայ կաթողիկէ վարժարանին մէջ: Նոյն տարին կը մտնէ Հ. Ց. Դաշնակցութեան շարքերը, կնքահայրութեամբ խմբապետ Աւոյի : 1909ին, ուսուցչութեան պաշտօնով կ'անցնի Երզնկա, ուր կ'ունենայ հոգեկան այլ յեղաշրջում մը. կը նուիրուի դիտութեան: (1911ին թարգմանած եւ իր ծախքով հրատարակած է Առնոլտ Տոռելի «Մովսէս թէ Տարվին» գիրքը):

1911ին կը պաշտօնավարէ Տիգրանակերտի Սրբ. Կիրակոս վարժարանին մէջ : 1912ի աշնան կ'անցնի Շապին Գարահիսար, ուր մաս կը կազմէ Հ. Ց. Դ.եան մարմնին :

Նոյն տարին կ'ամուսնանայ ուսուցչուհի պաշտօնակցուհիին հետ : 1913ի ամրան կ'անցնի Պուլկարիա, ապա Պաղտատ, ուր հրաւիրուած էր այնտեղի ազգ. վարժարանի տնօրէնէն՝ իր եղբօր : Սեպուհ Փափազեանի կողմէ :

Մեծ պատերազմի ընթացքին զինուոր կը տարուի Թրքական բանակին, ուր եւ կը մնայ մինչեւ այդ բանակի պարտութիւնը եւ Անգլիացիներու մուտքը՝ Պաղտատ: Ապա կը ծառայէ անգլիական բանակին, իբրեւ թարգման: Կը զբաղի նաեւ հայահաւաքման գործով: Ցետագային, 1920 – 1924 առեւտրական գործով զբաղած է եղբօրը հետ :

1924ին 37 տարեկանին կը սկսի ուսանիլ բժշկութիւն, Պէյրութի Ֆրանսական համալսարանին մէջ, զոր կ'աւարտէ 1929ին: Նոյն տարին կը հաստատուի Իրաք (Քէրքիւք), ուր մնաց գրեթէ անընդհատ մինչեւ 1958:

Զդիմանալով վերջին ամիսներու իր ցաւին, եւ մեր ազատութիւնը վերջ գտաւ : Կայանէն դուրս չէինք կրնար ելլել, առանց զինեալ պահակներու հսկողութեան:

Այդ սեղմումներուն պատճառով չատեր յուսահատեցան, մտաբերելով այն պարագան, թէ Պոեր զեկավարները բանտարկուած էին Մալթայի մէջ մինչեւ 19 տարի: Ոմանք իրենց սեփական մտատանջութիւնները ունէին: Հաւանական կը նկատէին Համաձայնականներու մէջ – դաշնակցային դատարանի մը կազմութիւնը, դատելու համար Թուրքիան պատերազմի մասնակից դարձնողները, եւ կամ հայկական տարագրութեանց ընթացքին կամ անգլիացի գերիներու դէմ չարչարանք ի գործ դնողները :

Այդ մտատանջութիւնները անխուսափելիօրէն մղեցին մեզ անհատական եւ հաւաքական դիմումներ կատարելու Մալթայի ընդհանուր կառավարիչին: Նման նամակներ զիս չատ զբաղ պահեցին , անգլերէնի թարգմանութեանց համար : Պատասխան չստացուիլը պատճառ մը չէր, որ նոր դիմումներ չկատարէինք : Այն տպաւորութիւնը կ'ունենայինք, թէ ապագային փրկութիւն մը պիտի գայ : Անհաճոյ վիճաբանութեանց առեն էր – բեմն խիստ բախումներ տեղի կ'ունենային, սակայն վիճողները կը հանդարտէին , երբ կ'ըսէինք անոնց, թէ «փշաթելերէն ներս գտնուելու հիւանդութեամբ վարակուած էք» :

Աստիճանաբար նախանշաններ երեւցան մեր քննութեանց համար, եւ «զոհ»երըս քննուեցանք առանց յապաղումի : Ցատկանշական էր ընդհանուրին առեւտութիւնը Սուլթանի կառավարութեան եւ դաշնակից պետութիւններու վարած քաղաքականութեան դէմ :

ՀԱՑԿԱԶՆ Գ. ՂԱԶԱՐԵԱՆ
(Մնացեալը յաջորդով)

(**) Եալման իր հրատարակութեան մէջ (էջ 103) գրած է, թէ փախչողներուն թիւը երկուքէ է, մինչ ուրիշ տեղ մը (էջ 106) փախչողները եղած են 16 դեկավար Թուրքեր, որոնք մոթորպոթով փախած են Իտալիա :

ՊՐԻՒՍԷԼԻ ՀԱՑ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴՈՒԹԵԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

●

ՊՐԻՒՍԷԼ, (Յատ.) — Շաբաթ, Նոյեմբեր 27ին, Պրիւսէլի Հայ երիտասարդներու կազմակերպութիւնը «երիտասարդներու հիմնադրամի» պէյժ ընկերակցութեան հետ մեծ պարահանդէս մը տուին «Լա Քրուազիէռ» սրահին մէջ :

Կազմակերպիչ յանձնախումբը ճիգ չէր խնայած՝ մարզասիրական այս ձեռնարկին յաջողութեան համար: Հաստոյթը յատկացուած էր «Երիտասարդական հիմնադրամին», որու նպատակն է ամէն տարի Պելժիոյ մէջ բանալ «Արձակուրդի տուն» մը՝ Եւրոպայի հայ փոքրիկներուն համար: Այս տունը կը գործէ երկու տարիէ ի վեր, Օր. Հռիփսիմէ Գարագաշեանի զեկավարութեամբ, սպասուած արդիւնքները տալով : Այս տարի յիսնեակ մը հայ փոքրիկներ մօտ երկու ամիս օգտուեցան արձակուրդէն, հայկական մթնոլորտի մէջ:

Ժամը 21ին սկսան պարերը, Մարք Ուոթ նուագախումբի զեկավարութեամբ, որ տաք մթնոլորտ մը ստեղծեց: Հայ , պէյժ եւ յոյն հասատարակութիւն մը լեցուցած էր սրահը, մասնակից դառնալ զեղեցիկ այս երեկոյթին, որ յաջողութիւն մը եղաւ :

Մասնաւոր ուշադրութիւն գրաւեցին Փարիզէն եկած արուեստագէտները: Տիկին Լիւսի Սապոնճեան եւ Պ. Վիգէն Թորոսեան իրենց հայկական պարերով, Պ. Մկրտիչ Պօղոսեան հայերէն երգերով, դաշնակի ընկերակցութեամբ՝ երիտասարդ երաժշտագէտ Կարպիս Ափրիկեանի նպաստեցին ձեռնարկին յաջողութեան , ջերմօրէն ողջունուելով ներկայ հասարակութենէն :

Երեկոյթը վերջացաւ եռեակի մը սլաւական նուագներով, որոնք նոյնպէս յաջողէին :

ԹՂԹԱԿԻՑ

ՁԱՅՆԵՐ ԳԱՒԱՌԷՆ
ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆԸ «ՕՐ»Ը

ՆԻՍ, (Յատ.) — Ինչպէս զգուշաչարհի հայարնակ վայրերուն, Նիսի մէջ ալ արժանավայել չուքով տօնուեցաւ Հ. Ց. Դաշնակցութեան 69րդ տարեդարձը եւ անմահ Քրիստափոր Միքայէլեանի ծննդեան հարիւրամեակը :

Հակառակ երեք օրերու չարունակական անձրեւին, Նիսի մեր բարեկամներն եւ համակիրները ներկայ էին հանդէսին :

Նոյեմբեր 29ին, Կիրակի կէս օրէ ետք ժամը չորսին, Օթէլ Սքրիպի չքեղ սրահին մէջ հանդէսը կը բանար օրուան նախագահ ընկեր Գարեգին Գէորգեան, ողջունելով Ֆ. Աբովեանի, Մ. Նալպանտեանի, Գ. Արծրունիի, Գամառ Քաթիպայի յիշատակը իբրեւ նախակարապետ հայ յեղափոխութեան: Ֆրանսացի ժողովուրդը, յեղափոխութեան շրջանին, կը ծանաներ իր հարազատ թագաւորին դէմ , միայն անոր համար որ մարդասիրել կեանք չունէր եւ լայն կը բանար իր բազկերակը՝ աւելի բարւոք կեանք մը ունենալու համար: Իսկ Դաշնակցութիւնը պարզեց իր մարտի դրօշը տէր կանգնելու համար իր հայրենիքին, իր Փիղիքական գոյութեան, իր պատուոյն , գոյքին եւ ազատութեան »:

Գեղարուեստական բաժնին իրենց չը – նորհալի մասնակցութիւնը բերին Օր. Շաքէ Գաբրիէլեան դաշնակով «Նիսի ե – րաժշտանոցէն), երգով Օր. Նիլտա Գապարեան , Օր. Սարբի, Արամ Գէորգեան, Ֆորէն Պարգեւեան եւ Օր. Մխոքճեան (արտասանութիւն) , Աքոլանեան եղբայրներ (ձեռնադաշնակ):

Ապա խօսքը տրուեցաւ օրուան բանախօսին, Պ. Վահրամ Մխոքիքի, որ խօսեցաւ զեղեցիկ ճառ մը: Ոգեկոչեց հիմնադիր երրորդութեան յիշատակը, տուաւ իւրաքանչիւրին ամփոփ կենսագրականը : Ապա անդրադարձաւ Դաշնակցութեան հիմնական նպատակին եւ ներկայացուց կատարուած աշխատանքներուն գլխաւոր արդիւնքները :

Հանդէսին պաշտօնական մասը վերջացած՝ սկսաւ ընտանեկան բաժինը : Ներկաներուն հրամցուեցաւ, թէյ, կաթ եւ կարկանդակ: Երգեր, արտասանութիւններ, նուագ, խմբերգներ չարունակուեցան մինչեւ վերջ, ընտանեկան ջերմ մթնոլորտի մէջ :

ԱՆԱՀԻՏ

ԼՐԱՏՈՒ ԱՐՈՒԵՍՏԻ

Գրագիտուհի Մաննիկ Պէրպէրեան կը գրէ «երեք շոճիներուն շուրճին տակ»վերնագրով, Սկիւտարի իր տպաւորութիւնները: Նաեւ ունի, ուրիշներու կարգին , տպագրուելու պատրաստ հատոր մը«Մեր հիւրանոցը» քան դիմանկարները գրական դէմքերու: Ֆրանսերէն բանաստեղծութիւններու իր երկրորդ հատորը — « Լը Շաթօ ինաշըվէ» պիտի երեւայ չուտով:

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԱՒԱԶԻՆ

ԱՅԼԱՍԵՐԱԾՆԵՐԸ
Զ.
ՏՈՔԹՈՐԸ

Գանձապահը՝ հանըմին մտածկոտ երեւոյթին առջեւ՝ չարունակեց իր փաստաբանութիւնը .

— Ամերայի թոռ եղիր, տոքթոր եղիր, աղուոր երիտասարդ եղիր եւ ճէպդ փարա մ'ունենար ... չիտակը զօռ բան է. նորէն դուն դիտես, հանըմ, քու դիտնալիք բանդ է... ինծի մնայ նէ ...

— Ֆանի որ դուն մեր նիւթական վիճակը դիտնալով յարմար կը տեսնաս կոր: Թաղէոս աղա, առանկ բանածիդ պէս կ'ընենք, պատասխանեց վերջապէս տիկին Մարկոսեան , իր յետին վարանումները յաղթելով. չիտակ է, տոքթոր ըսածդ գրպանը փարա ունենալու է ... Ախ, ո՞ւր է ան ահագին հարստութիւնը – նիս, ողբաց հէք կինը ձեռնամած, ինչո՞ւ ասանկ եղանք. զաւակս հիմա ոսկիին մէջ պիտի լողար ... ինչո՞ւ ասանկ եղանք , Աստուած իմ ... Ախ ...

— Ախ, արձագանգեց Թաղէոս աղա ողբերգական դէմքով մը :

Ցետոյ, իր մխիթարող հրեշտակի դերին դառնալով .

— Ֆանի մը տարի ալ աղուստ սիմէ ,հանըմ, «ամենայնի վախճանն է գովելի , կ'ըսէ Աւետարանը. սա Աբշալիխս մէյ մը հասնի, տոքթոր ելլայ, ամէն բան կը մոռցուի, ամէն բան տեղը կը գտնայ, հոգ մըներ , իմ ո՞ր ըսածս չէ էլեր , կիտես ա ...

— Աստուած լսէ ձայնդ, հառաչեց խեղճ մայրը լալագին·չեչտով :

Ցառաջիկայ առթիւ ապարանք գալուն, Բարթող աղային յայտնուեցաւ թէ Ղալաթիայի համբաւաւոր Ֆապրիքային համար եկամուտը ուղղակի Աբշալիին պարտաւոր էր յանձնել , ամէն համարատուութիւն անոր ներկայացնել, եւն. :

Այս լուրը աղէկ տպաւորութիւն մը չբրաւ մասաւաճառին վրայ, որ ողջ աչքը քթթեց, կինճի դունչը անհանգիստ կերպով շարժլեց, բերանը բացաւ բան մը ըսելու, դիտողութիւն մը ընելու համար, բայց միմիայն «բէյք աղէկ, գլխուս վրայ» մը կրցաւ արտասանել :

Բայց տունէն դուրս ելլալուն, ճամբան, պոռթկաց .

— Ծօ՛, ծօ՛, ծօ՛, գործ ունինք, աս էր պակաս ... աս քեզի փորձանք մը. ծօ որի՞ն միտքէն կ'անէր քի աս բապուճս պիտի մեծնար տէ մեր գործին էնկէլ պիտի ըլլար. ծօ վայ չունչանորդի, ծօ աս ո՞ւրկէց էր ելաւ... ծօ ան չան զաւակը մանթար կը կլլէ՞... Աս Փապրիքային էրեսէն քանի մը ամիսը հեղ մը քանի մը օսկի ճէպէլէմէ կ'ընէինք կոր , սաչախը կոտրեցաւ, տուրը սախտեցաւ, չաթըն ծակեցաւ Փիլան կ'ըսէինք կը կլլեցնէինք կոր աս կնկանը... Չէ, եավրում, աս չը կլլեր, թախտակի կտոր մը բրդաւ ըսես, կ'երթայ կը նայի... Լմնցար, Բարթող, լմնցար, կուլար մսավաճառը, երկու ձեռքերը գլխուն զարնելով. վախ, եավրուներս, վախ , խապար չունինք քի պատահնիդ պերաններնուդ դուրս կը քաշեն կոր ...

Ինեղճ մարդը պահ մը կանգ առաւ, իր կացութիւնը աչքին առջեւը բերելու համար ասանկ անակնկալ աղէտի մը ծագմանը միջոցին .

— Հը, մրմռաց, կատարինէիս ճէհէզին կէսը եղած է.. ճէհէզին կէսը էղաւ սա մա, եավրուս ալ քառասունին մատ մը մնաց... քառասուն, սամսա ասիկա մենք կիտենք մինակ, հալիսը Թող էրսունը – հինգէն անդին չկիտայ... չէ, էրսունը– հինգէն անդին չեմ անցներ չըլլար, չըլլար պէ, էրսունըհինգը անցած ախճիկը վո՞վդ կ'առնէ... տիրի տիրի մեռցու – նէ՞մ , ծո՞վը նետեմ կէրիկի պէս ախճիկ – ներս, էս անոնց համար փարա խարճերը , սիրտ հատցուցեր եմ ... հա էրկու ճուվալ օսկի ծովը նետեր եմ հա կատարինէս Մագթաղինէս... էս խաիլ չեմ ըլլար , Աւսած ալ խաիլ չըլլար քի աս կատա – նայի պէս ...

Ցանկարծ կեցաւ՝ կսկծալի , ահաւոր հեռապատկերէ մը ըղեղը ցնցուած :

— Աճապա կ'ըլլա՞յ մի, կ'ընե՞ն մը կ'ըսես, Բարթիկ ... ծօ լմնցար, մեռար, աս պանը էղաւ նէ հապը կլլեցիր... մէկալ խրատներն ալ աս կետնին տակը անելուին կապուի նէ Բարթիկը լմնցաւ. ալ խվրզըվըր չիկայ, չըլլար, ամիսն ալ էրկու իրեք հարուր դրուչ հավան էլաւ , էս ալ մէտեղ , եավրուներս ալ մէկտեղ..

Հրէշը, այս երկիւղներուն, ապագայ այս քայքայումներուն մտածման ազդեցութեանը տակ դողդղահար կ'երթար, կը քալէր քալլամոլոր, եղոտ ճնճղոտ փէսը մէկ քովին վրայ ճմրթկուած, դինովի պէս երերակալով :

— Լմնցանք, լմնցանք, կը մոլտար , մախսըմներս անուքի պիտի մեռնին, ճէհէզնին պիտի չչինուի, աշխարքի էրէս պիտի չտեսնան , ահ մէկ չափիրնին համար, տա մէկ սիւրդիւկին համար, ծօ ո՞ւրկից էր մեծծաւ տէ լրխունուս ա – սանկ փորձանք էղաւ, աճապար մէկ ճարը կա՞յ... ճարր, ճարր, ճարր ...

ԵՐՈՒԱՆԴ ՂՈՒԿԱՍՈՎԻ ՀԱՍԱՆ
(Շար.)

Տէր եւ Տիկին Էքպէրեան Յարութիւն եւ աղջիկը, Պ. Էքպէրեան Թորգոմ, Տէր եւ Տիկին Անտրէ Լըմէր, Այրի Տիկին Էքպէրեան Առրինէ, Այրի Տիկին Սէթեան Աղնիւ (Ամերիկա), Տէր եւ Տիկին Քէօթահալեան Բիւզանդ եւ զաւակները, Այրի Տիկին Տէր Ազարեան Վերժին եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Մեծատուր եան Յակոբ եւ զաւակները, Այրի Տիկին Սարըկիւզէլեան Երանուհի եւ զաւակները, Այրի Տիկին Էքպէրեան Անժէլ եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պահատուրեան Սիմոն եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Պապէրեան Տիրան եւ զաւակները, Այրի Տիկին Էքպէրեան Նեվրիկ, Տէր եւ Տիկին Մինէլեան Հայկազ եւ զաւակները խոր կսկիծով կը ծանուցանեն մահը իրենց սիրեցեալ մօր, մեծ մօր, կեսրոջ, քրոջ,

ԱՅՐԻ ՏԻԿԻՆ ԷՔՊԷՐԵԱՆ ՄԱՒՐՈՒՀԻ

(Ծնեալ Մեծատուրեան, Իզմիտցի)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 6-ին, 83 տարեկանին :

Յուղարկաւորութիւնը պիտի կատարուի 9 Դեկտեմբեր, Հոգեբարձաթի օր ժամը 15ին, Շաւիլի եկեղեցին : Մարմինը պիտի ամփոփուի Շաւիլի ընտանեկան դամբարանին մէջ

Մասնաւոր մահագդ չստացողներէն կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

ԲՆԱԿԱՐԱՆԻ ՀԱՅՑԸ.—

13 Բիս Ալֆրէտ Ֆուռնիէ, Շաւիլ (Սէն է Ուազ) :

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դեկտեմբեր 13ին, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Պրասըրի Զիմմեռի դահլայարկը, 1, Փլաս տիւ Շաթլէ, Մէթօր Շաթլէ :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Որբերու Օգն. Մարմինը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Գառլօ Մօստիչեանէ երեք հազար ֆր. Պ. Բամպուքճեանի յուղարկաւորութեան առիթու :

×

Մանուկեան Եպիսկոպոսի առաջնորդութեամբ, Լիոնի Եկեղեցւոյ Հիւանդութեան Խնամքի Հանգանակութիւնը կը շարունակուի : Ռօանէն հետեւեալ ազգայիններ որ մասնակցած են հանգանակութեան :

Պ. Պ. Գառնիկ Սարգիսեան 25·000 ֆր., Աղբանիկ Մինասեան, Խորէն Յովհաննէսեան, Յակոբ Արսլանեան 10·000ական, Մեսրոպ Թորոսեան, Աւետիս Որբիմեան, Սահանեան Հինգ Հազարական, Առաքել Տէմիճեան երկու հազար, Յակոբ Զուլումեան հազար ֆրանք :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊ. Խաչի Կրքնոպլի «Մանուկներու Օր»ը, մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Յունուար 31ին, Րիւ Ժէյի սրահին մէջ :

×

3 Յունուար 1960, կիրակի ժամը 4–24, Ֆ. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Լիւթէսիայի մէջ :

7 Յունուար 1960, Կապոյտ Խաչի կեդր. վարչութիւնը Փարիզի չրջանի տասը մասնաճիւղերով կը տօնէ «Մանուկներու Օր»ը, Փըթի Թուռնալի մեծ սրահին մէջ :

×

Վիէնի Կ. Խաչի պարահանդէսը Յունուար 9ին : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ԿՐ ՓՆՏՈՒԻ

Լաւ մեքենագրող երիտասարդ օրիորդ մը : Ներկայանալ «Յառաջ»ին :

Կ. ՄԵՀԵԱՆԻ

Երկերու հրատարակիչ յանձնախումբը լոյս ընծայած է Ա. հատորը

"ԵՕԹ ԶՐԿԵԱԼՆԵՐ ԵՒ ԵՕԹ ՕԺՏԵԱԼՆԵՐ"

(Խմաստասիրական Էքէեաբներ)

Դիմել հայ գրավաճառներուն :

Գաւառի համար՝ Պ. Ա. Քէօսէեանի, (Ֆօթօ Ռէքս, Մարսէյլ) :

Գին՝ 600 ֆրանք :

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

Տիկին Վարդուկեան Համբար Համբարեանի մահուան քառասունքին առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրէ Շաւարշ Միսաքեան սրահին : (Ստանալ Յառաջէն) :

ՇԱՒԻԼ.— Հ. Յ. Դ. «Արդուքեան» խումբը հինգ հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան «Գերասիմ Բալայեան» սրահին : (Գումար 484·500 ֆրանք) :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՀԻՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԵՏ ՓԱԿԵՑԷՔ ՁԵՐ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

Նոր Տարի
Նոր Թուական
Նոր Բաժանեցին

Շնորհակալութեամբ.
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.—Հ. Յ.Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, Փլաս տէ Ֆէթի սովորական վայրը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԻՄԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան, Հ. Յ. Դ. «Ռուբէն» Ուսանողական Միութեան եւ Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի խառն ժողովը տեղի կ'ունենայ այս Հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն հետեւեալ խումբերը ժողովի կը հրաւիրէ.—

Ակնունի ենթակոմիտէն 12 Դեկտ. Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին :

Համազասպ ենթակոմիտէն 13 Դեկտ. կիրակի առաւտ ժամը 10ին :

Վռամեան ենթակոմիտէն 13 Դեկտ. կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին :

Զաւարեան ենթակոմիտէն 19 Դեկտ. Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին :

Շ. Միսաքեան խումբը Շաբաթ (19 Դեկտեմբեր) իրիկուն ժամը 20·30ին :

Ընկ. Կարօ խումբը 20 Դեկտ. կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին :

ՓԷՆԻ

Տարեկան վաճառքը ի նպաստ օտար դպրոցներու Տան, Դեկտեմբեր 12ին ժամը 15էն 19 Իւնէսքոյի պալատը (Փլաս Ֆոնթընուա) · Վիքթոր Կարտոն կը ստորագրէ իր գիրքը՝ Լը վեռ Սօլէյ տը լա վի :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՒԷՐ ՀԱՅ ԵՐԳԸ

ՂԵԿԱՎԱՐ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ

Ութան - Կոմբոտաս

ՆՈՐ ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՍԱԼ

Դիմել Յառաջին եւ գրատուն Հրանտ – Սամուէլ :

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

ՎԻԷՆ.— Կապ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները անխտիր, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը երեքին, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ : Շատ կարեւոր օրակարգ :

ԿԱՊ. Խաչի Կրքնոպլի Թէյասեղան – ընդհ. ժողովը, Դեկտեմբեր 15ի կիրակին, կէսօրէ ետք ժամը երեքին, դպրոցին սրահը : կարեւոր օրակարգ : կը խնդրուի ընկերուհիներէն ըլլալ ճշդապահ :

ԿԱՊ. Խաչի կեդր. Վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի չրջանի իր տասը մասնաճիւղերը, այս Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ռիժանի վերնայարկը, մէթրօ Քատէ : կը խնդրուի բազմանդամ ներկայ գըտնուիլ :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ամասիոյ Հայրենակցական Միութեան երկսեռ երիտասարդաց կողմէ :

Ի նպաստ իր պատմական հրատարակութեան :

Այս Շաբաթ գիշեր միւնիչեւ լոյս, Ալհամպրայի շէեղ սրահներուն մէջ, Պուլվար Շավ, 340 :

Պիտի նուագէ ԶԻԿԱՆՆԵՐՈՒ նշանաւոր հնգեակը :

Orchestre Roger Frolens

եւ իր ծանօթ երգիչը՝ ՄԱՐԻՕ ՍԱՆՋԻՋ

ԼԻՈՆ ՄՕԶԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ֆրանսահայ Լսարանը եւ Հայ Գրողներու Միութիւնը կը հրաւիրեն հասարակութիւնը այս Շորեքշաբթի երիկուն ժամը 21ին, Քատէի սրճարանին վերնայարկը, ուր յարդանքի երեկոյ մը տեղի պիտի ունենայ ողբացեալ՝

ԼԻՈՆ ՄՕԶԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ :

Այդ օրը հրապարակ կ'ելլէ ողբացեալին մէկ անտիպ գործը :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԽՄԲ

ԿԻՐԱԿԻ, 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Վարժարանի Ծնողաց Միութեան կազմակերպած Ծնունդի ծառի հանդէսը կը կատարուի դպրոցի սրահին մէջ՝ ժամը 15էն 22 :

Գեղարուեստական մշակուած բաժին, ներկայացումներ, մրցումներ, արտասանութիւններ, երգեր ազգերու կողմէ :

Աւանդական վիճակահանութիւն՝ հարիւրաւոր թանկարժէք առարկաներով :

Ճոխ սեղան, հայկական եւ եւրոպական համադամ կերակուրներով :

Սիրով կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՄԷՆԷՆ ՓԱՅԼՈՒՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՇԱՐՊՕՆԻԷՐԻ ԿՐԱՆ ՍԵՐՔԼԸ ՇՔԵՂ ՍՐԱՇՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Ի նպաստ Լիոնի Եկեղեցւոյ Շինութեան, Եկեղեցասէրներ Տիկնանց Միութեան կողմէ կազմակերպուած պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունուար 10ին, կիրակի օր, ժամը 16էն մինչեւ առաւօտ :

Փարիզի ՍՕՍԻ Փոլքլորիկ խումբը պիտի ճոխացնէ այս պարահանդէսը, հայկական հաճելի եւ ինքնուրոյն պարերով եւ երգերով :

Նոյնպէս Շարպօնիէրի միջազգային խումբին աթրաքսիոններով եւ նուագախումբով ճոխացած :

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի յարգոյ հայ ժողովուրդէն, այժմէն ապահովել իրենց սեղաններն ու տոմսերը :

Հեռաձայնել.— 28–54–03 եւ կամ ժամը 16էն յետոյ 60–47–18 :

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ

"ARMENIE IMMORTELLE"
"ԱՆՄԱՀ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ"

DISQUE VOGUE
33 tours, 30 cm.
No MC 20162
VOLUME 4

Հայ տոհմիկ ոսմանթիֆ երաժշտութեան չորրորդ սկաւառակը No MC 20162

Առաջին անգամ ըլլալով STÉOROPHONIQUE պատրաստութեամբ

Ցղացում եւ ղեկավարութիւն **ԱՐԱ ՊԱՐԹԵԻԵԱՆԻ**

Կը պարունակէ 15 կտոր · 45 վայրկեան տեւողութեամբ

Մասնակցութեամբ Փարիզի Հայկական երգչախումբի եւ մեծ նուագախումբի մը

1.— Ծաղկիր Ազատ իմ հայրենիք, 2.— Զոյգ աչեր, 3.— Զանգեզուր, 4.— Սիրուն մանիշակ, 5.— Ձեմ կրնա խաղա, 6.— Հնձուորուհիք, 7.— Գարուն ա, 8.— Խումար, 9.— Համով աղբիկ, 10.— Տասնըչորս, 11.— Զուարթ գիւղացիք, 12.— Իմ եարի բօյը, 13.— Վարդով պար, 14.— Պինկէօլ, Հով լիճի :

Երգարանով միասին ստանալու համար դիմել ԱՐԱ ՊԱՐԹԵԻԵԱՆԻ, 14, Rue Petit, Paris Tél. : BOT. 99-22 եւ եկեղեցւոյ դիւանատունը.

Գաւառի համար առաքում խնամուած ծրարով, contre remboursement Գին 2900 ֆրանք

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 10 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

JEUDI 10 DÉCEMBRE 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8668 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ԵՐԿԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4469

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՄՈՍԿՈՖԻՆ ՍԱՐՍԱՓԸ

Այլընհառաջի Անգարա այցելութիւնը առիթ ընծայեց Թուրքերուն իրենց կեղծ քաղաքավարութեան եւ խաբեբայական քաղաքականութեան լրիւ պատկերը հրապարակաւ եւ հանդիսաւորապէս ցուցադրելու :

Ցաղթական կամարները, փաղաքչական ցուցատախտակները, տավուլ - զուռնա - ները, խայտաբղէտ, գեղջկական զգեստաւորումով պարախումբեր մաս կը կազմէին այս արտակարգ ընդունելութեան, ո - րուն համար չաբաթներ առաջ սկսեր էին պատրաստութիւնները տեսնել :

Ինչո՞ւ այս իրարանցումը :

Անգարայի վարիչները ի՞նչ կ'ուզէին հասկցնել Միացեալ Նահանգներու Նա - խագահին : Ի՞նչ կ'ակնկալէին անկէ : Կամ ի՞նչ կ'ուզէին որ չընէր անիկա :

Ոտքով - ձեռքով անճնատուր Ամերի - կայի,— որուն տոլարներուն չնորհիւ է որ դէչ ազէկ երկու ծայրերը իրար բերե - լու ճիգեր կ'ընէ , — բացէ ի բաց դիրք ճչդած Խորհրդային Միութեան դէմ, իբ - րեւ «միջնաբերդը Հիւս. Ատլանտեանի Ուխտին», ինչպէս կը սիրեն գրել ամե - րիկեան թերթերը, Թուրքիա այժմ գլու - խը կորսնցուցած է՝ Ուշինկթընի եւ Մոսկուայի սիրաբանութեան առթիւ :

Ի՞նչ պիտի ըլլայ իր վիճակը, եթէ յան - կարծ հակամարտ երկու ճակատները ի - րարու հետ լեզու գտնեն ..

« Խաղաղութի՛ւն, այո՛, բայց ո՛չ զի - ջում» կը պատգամէր Անգարայի ցուցա - տախտակներէն մէկը :

Մի՛ջազգային մամուլը խօսելով Խոր - հրդային Միութեան եւ Թուրքիոյ մա - սին, կը չեշտէ թէ երկու երկիրները կով - կասի կողմէն 400, Պուլկարիոյ կողմէն 200 քիլոմէթրի վրայ սահմանակից են :

Փիէր եւ Ռընէ կոսէ իրենց վերջին յօդ - ուածին մէջ երկու երկիրները ծովէն ու ցամաքէն սահմանակից ցոյց կուտային 2300 քիլոմէթրի վրայ : Ու յայտնելէ վերջ թէ Թուրքիա տասներկու տարիէ ի վեր կը չահագործէ «պաղ պատերազմը»՝ Ամերիկայէն տոլարները քաշելով — ա - ռանց կարենալ հաւասարակշռելու իր ե - լեմուտքը հարց կուտային թէ, ի՞նչ կա - ցութիւն պիտի ստեղծուի իրեն համար ռուսեւամերիկեան բարեկամութեան մը պարագային :

Ամերիկա ցարդ (1947 – 1959) երեք մի - լիառ տոլար տուած է Թուրքիոյ, երկու միլիառը զինուորական ծախքերու հա - մար, մէկ միլիառը իբրեւ տնտեսական օժանդակութիւն :

Անգարայի չքեղ ընդունելութենէն վերջ, ձէլալ Պայար յայտներ է Այզընհաուըրէն խոստում ստանալ թէ բացի Ամերիկայէն՝ «դաշնակից ու բարեկամ երկիրներ»ն ալ նիւթական աջակցութիւն պիտի ընեն Թուրքիոյ : Սակայն Նախագահը ոչ մէկ նոր յանձնառութիւն ստանձներ է նախ - կին Պաղտատի Ուխտին առնչութեամբ :

« Մոսկոֆին սարսափ»ը դամոկլեան սուրի մը պէս կախուած է Թուրքիոյ գլխուն, ինչպէս կը հաւաստեն Ֆրանսացի լրագրողները :

Այդ մշտնջենական սարսափէն միան - գամ ընդմիշտ ձերբազատուելու համար արտակարգ ճիգեր ըրին Անգարայի վա - րիչները, մասնաւորաբար 1950էն ի վեր , երբ իշխանութեան գլուխ եկաւ դեմոկ - րատ կուսակցութիւնը, կամօքն Միացեալ Նահանգներու :

Ինքնակոչ մասնակցութիւն Քորէայի պատերազմին — հակառակ Հալք կուսակ - ցութեան բողոքներուն : Անդամակցու - թիւն Ատլանտեան Ուխտին եւ անոր լրա - ցուցիչ Ուխտերուն , նաեւ Եւրոպայի Խորհուրդին : Ու ներկայիս ալ ջանքեր՝ Հասարակաց Շուկային մասնակցելու : Այս բոլորը կը ձգտին ապահովելու Ա. - մերիկայի պատուիրակը պահանջեց . —

1.— Մոսկուայի եւ Փեքինի կառավա - րութիւնները պէտք է յարգեն ՄԱԿի հա - մաձայնագիրը :

2.— Հունգար ժողովուրդին անկախու - թիւն պէտք է տան :

3.— Պէտք է դադրեցնեն 1956ի ըմբոս - տութեան մասնակցողներու զնդակահա - րութիւնը , որ տակաւին կը չարունակ - ուի :

Քապոթ Լոճ պատճառաբանելով իր ըսածները, յայտարարեց . — Մենք չատ վստահութիւն չունինք ապագային վրայ, քանի որ հունգար կառավարութեան ղե - կավար Եանոս Քատար , վերջերս տա - կաւին, Նոյեմբեր 30ին յայտարարեց. « Տակաւին մաքրելիք հաշիւներ ունինք հակայեղափոխականներու հետ » :

Միացեալ Նահանգներու ներկայացու - ցիչը աւելցուց թէ Խրուշչեւ յեղափոխու - թեան պատասխանատուութիւնը կ'ուզէ ձգել Ռաքոզիի կառավարութեան վրայ , Քատարի դիրքը զօրացնելու եւ անոր « անմեղութիւնը » ցոյց տալու նպատա - կով :

Ա. Միութիւնը եթէ կը հաւատայ « Քէմփ Տէյվիտի » գաղափարին , իր բանակները պէտք է քաշէ Հունգարիա - յէն :

Ֆրանսայի ներկայացուցիչ Արման Պե - բեմուտքի լրիւ աջակցութիւնը Թուր - քիոյ՝ վտանգի մը պարագային :

Սակայն եւ այնպէս «Մոսկոֆին սար - սափ»ը կը չարունակէ մնալ Անգարայի վարիչներուն մղձաւանջը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՈՒՆԳԱՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ ՄԱԿ-Ի ՄԷՋ

"ՊԱՐՊԵՏՔ ՁԵՐ ԲԱՆԱԿՆԵՐԸ"
Կ'ԸՍԷ ՔԱՊՈԹ ԼՈՃ՝ ՌՈՒՍԵՐՈՒՆ

★

Հունգարական հարցը դարձեալ վիճա - բանութեան դրուեցաւ ՄԱԿի մէջ : Մըն - րօ, ՄԱԿի ներկայացուցիչը, Հունգարիոյ մասին պատրաստած իր տեղեկագիրը ներկայացուց ժողովին, չեչտելով թէ խորհրդային եւ հունգարական կառավա - րութիւնները մերժեցին օժանդակել իր ա - ռաքելութեան : Մըն րօ աւելցուց թէ այդ կառավարութիւնները մերժեցին նաեւ նկատի առնել ՄԱԿի որոշումները : Ինչ - պէս ծանօթ է, Միացեալ Ազգերու կազ - մակերպութիւնը կը պահանջէր որ օտար բանակները Հունգարիայէն քաշուին եւ վերջ մը դրուի սարսափի վարչակարգին :

Անդրադառնալով անցեալ չաբաթ Փե - թայի մէջ Խրուշչեւի խօսած ճառին, սըր Լեզլի Մըն րօ հաստատեց թէ Խ. Միու - թեան Վարչապետը հունգարական յե - ղափոխութեան պատճառները Հունգա - րիայէն դուրս չի փնտռեր, քանի որ վեր - ջապէս ընդունեցաւ թէ համայնավար վարչակարգը, Ռաքոզիի օրով, մեծ սը - խալներ գործած է Հունգարիոյ մէջ եւ յեղափոխութեան պատասխանատուու - թեան մեծագոյն բաժինը ունի :

Միացեալ Նահանգներու անունով , Հանրի Քապոթ Լոճ յայտարարեց թէ հունգարական կառավարութիւնը թոյլ պէտք է տայ որ ՄԱԿի ներկայացուցիչը փեչթա երթայ, աւելցնելով թէ խորհր - դային ուժերը այլեւս պէտք է պարպուին Հունգարիայէն «երկաթէ վարագոյրը » վերցնելով սահմաններու վրայէն :

24 երկիրներու կողմէ վաւերացուած ծրագիր մը ներկայացնելով, Քապոթ Լոճ մանաւորապէս չեչտեց այն պարագան թէ Խ. Միութիւնն ու Հունգարիոյ կառա - վարութիւնը կը չարունակեն անտեսել ՄԱԿի առաջարկները, հետեւաբար, Ա. - մերիկայի պատուիրակը պահանջեց . —

1.— Մոսկուայի եւ Փեքինի կառավա - րութիւնները պէտք է յարգեն ՄԱԿի հա - մաձայնագիրը :

2.— Հունգար ժողովուրդին անկախու - թիւն պէտք է տան :

3.— Պէտք է դադրեցնեն 1956ի ըմբոս - տութեան մասնակցողներու զնդակահա - րութիւնը , որ տակաւին կը չարունակ - ուի :

Քապոթ Լոճ պատճառաբանելով իր ըսածները, յայտարարեց . — Մենք չատ վստահութիւն չունինք ապագային վրայ, քանի որ հունգար կառավարութեան ղե - կավար Եանոս Քատար , վերջերս տա - կաւին, Նոյեմբեր 30ին յայտարարեց. « Տակաւին մաքրելիք հաշիւներ ունինք հակայեղափոխականներու հետ » :

Միացեալ Նահանգներու ներկայացու - ցիչը աւելցուց թէ Խրուշչեւ յեղափոխու - թեան պատասխանատուութիւնը կ'ուզէ ձգել Ռաքոզիի կառավարութեան վրայ , Քատարի դիրքը զօրացնելու եւ անոր « անմեղութիւնը » ցոյց տալու նպատա - կով :

Ա. Միութիւնը եթէ կը հաւատայ « Քէմփ Տէյվիտի » գաղափարին , իր բանակները պէտք է քաշէ Հունգարիա - յէն :

Ֆրանսայի ներկայացուցիչ Արման Պե - բեմուտքի լրիւ աջակցութիւնը Թուր - քիոյ՝ վտանգի մը պարագային :

Սակայն եւ այնպէս «Մոսկոֆին սար - սափ»ը կը չարունակէ մնալ Անգարայի վարիչներուն մղձաւանջը :

ՀՐԱՆՏ-ՍԱՄՈՒԷԼ

Օրը Օրին

ԻՆՉԵ՞Ր ԿԸ ՀԱՐՑՆԵՆ

— Անցեալ օր, ձեր թերթին մէջ գրած էիք թէ Անգլիոյ Ազգային Եկեղեցիին Ք. «Կաթողիկոս»ը, Եորքի Արքեպիսկոպոսը յայտարարեր էր Նիւ Եորքի մէջ թէ Քրիստոնեայ եկեղեցիները կրնային, օր մը, միանալ, եթէ Հռոմէական Եկեղեցին հրաժարէր Պապին Անսխալականութեան վարկածէն : Հիմա, ըսէք տեսնեմ — Պապական Անսխալականութիւն ի՞նչ ըսել է ... Երբ ասանկ լուրեր կուտաք, հետմ ալ բիչ մը բացատրութիւն տուէք, մարդ Աստուծոյ, որպէսզի բան մը սորվինք...

— Մենք կրօնական , դաւանական խնդիրներով չենք զբաղիր եւ զբաղելու ալ իրաւունք չունինք .... Բայց, նկատելով որ ձեր հարցումով կրնայ շահագրգռուիլ ընդհանուր ազգաց պատմութիւնը սիրող եւ ուսումնասիրող ոեւէ մէկը, բացառապար կը պատասխանենք :

— Շնորհակալ եմ ...

— Վատիկանի Տիեզերականը — այ - սինքն 20րդ ու վերջին Տիեզերականը — որ Պիոս Թ. Պապի օրով, հոկտեմբեր 20, 1869ին բացուեցաւ եւ *իննսուն տարիէ ի վեր «փակուած չէ»*, յայտարարեց որ երբ Պապը խօսէր *ի պաշտօնէ*, այսինքն, երբ, իբրեւ Հովիւ ու Դաստիարակ, սահմանէր Տիեզերական Եկեղեցիին Հաւատքն ու Բարոյականը շօշափող վարդապետութիւն մը, Անսխալական էր:

— Հա՛ւ, իբրեւ մարդ — ինծի, բեզի պէս մարդ — ճորէ՞ն Անսխալական է ...

— Ո՛չ... Պապը Անսխալական Չէ իբրեւ պարզ եկեղեցական , իբրեւ Եպիսկոպոս Հռոմի, իբրեւ Արքեպիսկոպոս Հռոմի Նահանգին, իբրեւ Առաջնորդ Իտալիոյ եւ իբրեւ Պատրիարք Արեւմուտքի : Պապը Անսխալական է, երբ կը մեկնաբանէ վարդապետական տեսութիւն մը եւ այդ պարագային իր մեկնաբանութիւնը անվիճելի է եւ անճնադատելի ...

— Ուրեմն, Պապը սխալական է իբրեւ մարդ ...

— Այո, ան ալ կրնայ մեղք մը գործել ինչպէս ոեւէ մէկը եւ պարտաւոր է ապաշխարելու ...

— Շատ լաւ ... Հիմա ըսէք թէ Ագեֆսանդր Զ. Պապը (1442 – 1503) որ բարոյականէ զուրկ եւ աշխարհիկ բարքերու մէկ տէրն էր, ինչպէ՞ս կրնար Անսխալական ըլլալ :

— Անսխալականութիւն եւ Անբասիրութիւն իրարմէ տարբեր բաներ են, կը բացատրէ Հռոմէական Եկեղեցին... Առաջինը որեւէ կապ չունի Պապին անձնական նկարագրին հետ ... Այս առթիւ, Եկեղեցին ձեր հարցումը ընողներուն ուշադրութեան կը յանձնէ Մատթէոսի Աւետարանին ԻԳ. Գլուխին, Երրորդ հատուածը ,որ կ'ըսէ — «Զամենայն ինչ զոր ասիցեն ձեզ, արարէք եւ պահեցէք, բայց գգործոցն նոցա մի առնէք ...» Ակնարկութիւնը Դպիրներուն եւ Փարիսեցիներուն մասին է ...

— Այսինքն, «անոնց ըսածը ըրէք բայց անոնց ըրածը մի՛ ընէք ...» Անանկ չէ՞.. Տեսա՞ք, ես ալ գրաբար կը հասկնամ ե - ղեր ...

— Այո՛...

×

— Անգլիոյ մէջ, Լորտ մը վարչապետ կրնա՞յ ըլլալ ... Յիսուն տարի է, լրագիր կը կարդամ, օր մը օրանց լսած չեմ որ Լորտի մը համար «վարչապետ» ը - սեն ...

— Կրնայ ըլլալ ... Օրէնքը չարգիլեր ... Վերջին անգամ Լորտ մը վարչապետ եղաւ 1895ին... Լորտ Սոլզպրին էր, ո - րուն պաշտօնը տեւեց մինչեւ 1902 ... Այդ թուականէն ասդին ո՛չ ոք՝ Լորտ - րու ժողովէն, վարչապետական աթոռը բարձրացած է ...

— Ինչո՞ւ , կ'ուզեմ գիտնալ ...

— Որովհետեւ, Բրիտանական Խորհրդարանին զոյգ Պալատներէն միայն ե - րեսփոխանական ժողովն է որ «ժայռ» ունի ... Լորտերու ժողովը չէ կայսրութիւնը կառավարողը ... Վարչապետը պէտք է երեսփոխանական ժողովին ան - դամ եղած ըլլայ, որպէսզի անկէ ներս մտնելու իրաւունք ունենայ եւ խօսի ի դիմաց կառավարութեան ...

— Հիմա հասկցայ.... Ուրիշ խնդ ...

— Ներողութիւն, տեղ չմնաց :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Նախագահ Այզընհաուըր Աֆղանիստանի մայրաքա - ղաք Քապուլի մէջ հինգ ժամ մնալէ ետք անցաւ Նոր Տելհի, որ իր չրջապտոյտին կարեւորագոյն հանգրուաններէն մէկը կը նկատուի. չորս օր պիտի մնայ Հնդկաս - տանի մայրաքաղաքին մէջ, բազմաթիւ խօսակցութիւններ ունենալով կառավա - րական դէմքերու հետ : Միւս կողմէ, Քա - բաչիի մէջ զեկոյց մը հրապարակուեցաւ, որ կը չեշտէ թէ Փաքիստան եւ Ամերիկա Դաշնակիցներ են եւ կը չարունակեն զոր - ծակցիլ. կարծիքի ոչ մէկ տարբերութիւն՝ երկու երկիրներու միջեւ : Այզընհաուըր եւ Այուպ Խան իրենց խօսակցութեանց ընթացքին քննած են զանազան հարցեր , որոնց մէջ ուշագրաւ է Քաշմիրի խնդի - րը. հողամաս մը՝ որ վէճի առարկայ է Հինաստանի եւ Փաքիստանի միջեւ : Եր - կու Նախագահները խօսած են նաեւ ա - մերիկեան օգնութեան մասին, որ տարե - կան 250 միլիոն տոլար է :

ՊԵԼԺԻԱԿԱՆ ԿՈՆԿՈՑԻ մէջ ցեղա - խումբերու կռիւը զարձեալ ծայր տուաւ Քազէի մէջ, որ Լէոփոլտվիլէն 700 քիլո - մեթր անդին կը գտնուի : Լիւլիւա եւ Պա - լիպա ցեղախումբերու բախումին ըն - թացքին 15 հոգի սպաննուած են եւ 25ու - րիշներ վիրաւորուած . գոհերու մէջ կին մը եւ երկու փոքրիկներ կան :

ԱՆԳԼԻՈՑ Գաղութներու նախարար Մաք Լոտ Մալթա գնաց. այս առիթով կազմակերպուած քաղաքական միթինկի մը մէջ, 25.000 հոգիի առջեւ խօսք առ - նելով , Մալթայի նախկին վարչապետ Տոն Մինթոֆ (աշխատաւորական) յայ - տարարեց . — Մենք պատրաստած ենք մեր անկախութիւնը եւ Անգլիոյ կը մնայ դուրս ելլել մեր սահմաններէն, այլա - պէս՝ պիտի կռուինք մինչեւ վերջ :

ՓԵՔԻՆԻ « Թա Քունկ Փաօ» թերթը եւ Մոսկուայի «Փրաւտա»ն հակամերիկեան յօդուածներ հրատարակած են իրենց վեր - ջին թիւերուն մէջ, քննադատելով Նա - խագահ Այզընհաուըրը որ կ'ուզէ չարու - նակել «պաղ պատերազմ»ը :

ՎԱՐԴԱՆԻ

ՍԵՍՀԱՔՈՒՅՆ ԱՇԽԱՏՈՒԹԻՒՆԸ

ՆՈՒՖԵԼԻՑ ԿԱՂԳԱՒՈՐՈՒՄԸ

ՅԻՇԱՏԱԿՈՏՈՂՔԸ

...ՖԵՂ ԶԷ ՎԱՐԴԱՆ ՂԱՂԱՂՈՂՔԸ

—o—

Ա.

Շատ է ըսուած, թէ Հայ եւ Հայկական խնդիրը Ազգերու Ընկերութեան առջեւ դրուած է միայն իբրեւ ներքին խնդիր, որ կ'առնչուի Թուրքիոյ հետ։ Ճիշդ է, որ Հայկական խնդիրը ծագած է Թուրքիոյ մէջ, եւ անոր լուծումը կրնայ գտնուիլ միայն Թուրքիոյ հետ բանակցութեան միջոցով։ Բայց Հայկական խնդիրը ունի նաեւ միջազգային կողմ մը, որ կը պարտադրէ Ազգերու Ընկերութեան, որ ան ալ զբաղի Հայկական խնդրով։

Ազգերու Ընկերութիւնը, որ ստեղծուեցաւ Առաջին Համաշխարհային Պատերազմէն ետք, իր նպատակներէն մէկն ալ ունի ապահովել ազգերու միջեւ խաղաղութիւնը։ Ան կը ձգտի կանխել պատերազմները, որոնք կրնան ծագիլ ազգերու միջեւ եղած տարակարծութիւններէն։ Ազգերու Ընկերութեան Ուխտագրի 11-րդ յօդուածը կ'ըսէ, որ «ամէն պատերազմ կամ պատերազմի սպառնալիք, ուղղակի կերպով կամ անուղղակի կերպով կը վերաբերի Ընկերութեան որեւէ անդամի, անկախ անկէ, թէ ան անմիջապէս կը վերաբերի Ընկերութեան ամբողջին, Ընկերութիւնը պարտաւոր է ձեռնարկել ամէն միջոցի, որ ապահովէ ազգերու խաղաղութիւնը»։ Ուրեմն Ազգերու Ընկերութիւնը իրաւունք ունի միջամտելու, երբ որեւէ ազգ կամ ազգեր կը սպառնան պատերազմով լուծել իրենց միջեւ եղած տարակարծութիւնները։

Հայկական խնդիրը ունի նաեւ միջազգային կողմ մը, որովհետեւ Հայերը ունին իրենց ազգային ներկայացուցիչները Ազգերու Ընկերութեան մէջ։ Ազգերու Ընկերութեան Ուխտագրի 23-րդ յօդուածը կ'ըսէ, որ «Ընկերութեան անդամները կը ստանձնեն հսկել, որ իրենց գաղութներուն մէջ ապահովուի խղճի ազատութիւնը եւ կրօնական պաշտամունքի ազատ կատարումը»։ Ուրեմն Ազգերու Ընկերութիւնը իրաւունք ունի հսկելու, որ Հայերը Թուրքիոյ մէջ ունենան խղճի ազատութիւն եւ կրօնական պաշտամունքի ազատ կատարում։

Ազգերու Ընկերութեան Ուխտագրի 22-րդ յօդուածը կ'ըսէ, որ «Ազգերու Ընկերութեան անդամները համաձայն են, որ գաղութներու եւ տարածքներու հանդէպ, որոնք պատերազմի հետեւանքով դադրած են գտնուելէ այն պետութիւններու տիրապետութեան տակ, որոնք մինչեւ այդ ժամանակ կազմած էին անոնց կառավարութիւնը, եւ որոնք բնակեցուած են ժողովուրդներով, որոնք դեռ չեն կրնար ինքնուրոյն կերպով կառավարել իրենք զիրենք նորագոյն պայմաններու մէջ, որոնք կը ստեղծեն ներկայ աշխարհը, սկզբունք ընդունուած է, որ այդ ժողովուրդներուն բարօրութիւնն ու զարգացումը սուրբ պարտականութիւն մը կը կազմեն, եւ որ այդ պարտականութեան կատարման երաշխիքները պէտք է ներառնուին սոյն Ուխտագրին մէջ»։ Ուրեմն Ազգերու Ընկերութիւնը իրաւունք ունի հսկելու, որ Հայերը Թուրքիոյ մէջ ունենան ինքնուրոյն կերպով կառավարելու իրենք զիրենք նորագոյն պայմաններու մէջ, որոնք կը ստեղծեն ներկայ աշխարհը։

Ազգերու Ընկերութեան Ուխտագրի 23-րդ յօդուածը կ'ըսէ, որ «Ընկերութեան անդամները կը ստանձնեն հսկել, որ իրենց գաղութներուն մէջ ապահովուի խղճի ազատութիւնը եւ կրօնական պաշտամունքի ազատ կատարումը»։ Ուրեմն Ազգերու Ընկերութիւնը իրաւունք ունի հսկելու, որ Հայերը Թուրքիոյ մէջ ունենան խղճի ազատութիւն եւ կրօնական պաշտամունքի ազատ կատարում։

Ազգերու Ընկերութեան Ուխտագրի 24-րդ յօդուածը կ'ըսէ, որ «Ընկերութեան անդամները համաձայն են, որ ամէն միջազգային ընդհանուր բնոյթ ունեցող աշխատանք, որ կը վերաբերի աշխատանքի կարգադրութեան, կը դրուի Ընկերութեան հսկողութեան տակ»։ Ուրեմն Ազգերու Ընկերութիւնը իրաւունք ունի հսկելու, որ Հայերը Թուրքիոյ մէջ ունենան աշխատանքի կարգադրութիւն։

Ազգերու Ընկերութեան Ուխտագրի 25-րդ յօդուածը կ'ըսէ, որ «Ընկերութեան անդամները համաձայն են, որ ամէն միջազգային կազմակերպութիւն, որ ստեղծուած է կամ պիտի ստեղծուի, ազգերու միջեւ խաղաղութիւնը պահպանելու նպատակով, կը դրուի Ընկերութեան հսկողութեան տակ»։ Ուրեմն Ազգերու Ընկերութիւնը իրաւունք ունի հսկելու, որ Հայերը Թուրքիոյ մէջ ունենան միջազգային կազմակերպութիւն

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ԽԱՂՈՂԸ

Վ. Անանեանի եւ Ս. Ստեփանեանի ստորագրութեամբ հրատարակուած գրքոյկ մը (Սով. Գրականութիւն, թիւ 11) քաղուածաբար. —

Հայաստան հնադարեան այգեգործու – թեան երկիր է, այնքան հնադարեան՝ որ յիշատակուած է Աստուածաշունչի մէջ(?): Ջրհեղեղէն ետքը, երբ առասպելական Նոյեան Տապանը հանդչեցաւ Մասիսի գագաթին վրայ եւ Նոյ Նահապետ իր ընտանիքով բնակութիւն հաստատեց Այրարատեան դաշտավայրին մէջ, առաջին գործն եղաւ որթատունկ մշակել: «Եւ Նոյ սկսաւ հողը մշակել եւ այգի տնկեց, եւ գինիէն խմեց ու գինով եղաւ...», կը գրէ Աստուածաշունչը:

Հին դարերու մէջ մեծ հռչակ կը վայելէին Հայաստանի խաղողն ու գինին: Այդ մասին կը վկայեն նաեւ հին Յոյները: Երբ, Պարսկաստանի մէջ պարտուելով, կը նահանջէր յունական սատրապարնոց բանակը Հայաստանի վրայով դէպի Սեւ Ծով, Արարատեան դաշտի գիւղերուն մէջ վայելեցին Հայաստանի գինիներուն ու գարեջուրը, որոնք կը պահուէին կարասներու մէջ, ինչպէս կը գրէ զօրամասին պետը, պատմագիր Քսենոփոն՝ իր «Անաբազիս» (արշաւանք) գիրքին մէջ: Ըստ նոյն պատմագրին, հայ գիւղացին իր պատրաստած գարեջուրէն զատ ունէր նաեւ հին եւ անուշահոտ գինի, կարասներու մէջ հողին տակ թաղուած.— «Երբ (յոյն զինուորներէն մէկը) ուզէր խմել ընկերոջը կենացը, զայն կը տանէր կարասին մօտ, իսկ ինքը եղի նման կը ծռէր ու գինի կը քաշէր, (Անաբազիս):

Քսենոփոնէն ալ առաջ, Ուրարտացիները, որ ջրանցքներու ցանցով պատած էին երկիրը, զարգացած այգեգործութիւն ունէին: Կարմիր Բլուրի պեղումներուն ժամանակ՝ գետնի տակէն հանուեցան վիթխարի կարասներ, որոնք կը հաստատեն թէ 2800–3000 տարի առաջ խաղողի գինիի հայրենիք էր Արարատեան դաշտը:

Այժմ Հայոց լեռնաշխարհին մէջ զարգացեալ մեծ հռչակ կը վայելէ այգեգործութիւնը: Հայկական գինին ու քոնեակը միջազգային ցուցահանդէսներուն մէջ արժանացած են ոսկեայ եւ արծաթեայ չքանչաններու:

Եւ հետզհետէ կ'ընդարձակուին այգեգործութեան սահմանները: Այսօր 21 հազար հեկտարի կը հասնի այգիներու տարածութիւնը: Քարաստանները ի վերջոյ պիտի դառնան այգեստան, Գուրգանասարէն մինչեւ Արայի լեռը եւ Արագածի հարաւային ջրանցքէն մինչեւ Թալին, հրաբխային քարակոյտով ծածկուած, անջրդի ու մեռեալ սարահարթերը ոռոգուելով պիտի դառնան խաղողենիէ ծով: Գլուխը Հրազդանի ապառաժոտ ձորին մէջ, խոպան դաշտերն ի վար կը գալարուի արդէն Եղվարդ – Արզնի – Շամիրամ ջրանցքը, երբեմնի խանձած ողերը վերածելով կանանչ այգիներու:

Այսպէս, քարաստաններուն մէջ ու լեռնային դաժան կլիմային տակ աճող հայկական խախողը որակով ետ չի մնար Միջերկրականեան պայծառ ափերուն վրայ աճող իտալական, Ֆրանսական եւ սպանական խաղողէն: Երեք հազարամեայ «ոսկեհատ» խաղողէն ստացուած հայկական քոնեակը մէկ անգամ չէ որ շահած է ոսկեայ չքանչան՝ միջազգային ցուցահանդէսներու մէջ:

×

«ՀԵՐՈՍՈՒՀԻ ՄԱՅՐԵՐ»

«Սով. Հայաստան» ժամանակ առ ժամանակ կը հրատարակէ ցանկ մը «Հերոսուհի մայրերու», որոնք այս պատուանշանին արժանացած են ան հերոսութեամբ որ տասը զաւակ ծնած են ու դաստիարակած: Վերջին ցանկը, կրեմ.. լինի 12 Նոյեմբեր 1959 թուակիր հրամանագիրով հաստատուած.—

1.— Սիրուշ Աւետիսեան, Կիրովական – նէն:

2.— Արաքսի Մանուկեան, Աղինի շրջանէն:

3.— Ռոզա Մխէեան, Ծովակ գիւղէն:

4.— Ծաղիկ Մովսիսեան, Երեւանէն:

5.— Աստղիկ Նիկողոսեան, Լեռնանցք գիւղէն:

6.— Դիլբար Շախեւա, Սիսիանի շրջանէն:

7.— Քնարիկ Պետրոսեան, Մարալիկ գիւղէն:

8.— Մանեակ Պետրոսեան, Դեբեդ գիւղէն:

9.— Բալիջան Զաւոյեան, Հոկտեմբերեան շրջանէն:

10.— Գիւնուշ Օրուջովա, Սոֆլու գիւղէն:

×

ՀԱՑ ՄԵԾ ԼԵԶՈՒԱԲԱՆԸ

Հայաստանի Գիտութեանց ակադեմիան որոշած է առանձին հատորներ նուիրել Վ. Համբարձումեանի, Հ. Աճառեանի, Յ. Օրբէլեանի, Գ. Ղափանցեանի, ներկայացնելով հայ մեծ գիտնականներուն կեանքն ու գործը:

Առաջին հատորը, որ յոյս տեսաւ, նուիրուած է Գ. Ղափանցեանի: Ներածականը գրած է բանասէր Հրաչեայ Կոստանեան:

Ղափանցեան կարեւոր նպաստ մը բերած է հայերէն, խուռիերէն, ուրարտերէն եւ այլ լեզուներու աղերսակցութեան ուսումնասիրութեան:

Ղափանցեան Մորդր. Միութեան մեծ ուրարտագէտներէն մէկն էր, որ առաջին անգամ մայրենի լեզուով ծաւալուն ուսումնասիրութիւն մը գրած է ուրարտական լեզուի, պատմութեան եւ մշակոյթի մասին: Հայ գիտնականին առաւելութիւնն այն է որ լեզուաբանական հարցերուն հետ կը ջանար լուծել պատմական խնդիրներ: Հայ ժողովուրդին ծագման հարցը այնքան կը հետաքրքրէր զինք, որ լեզուաբանական իր ամբողջ գիտութիւնը դրած էր այդ հարցին ուսումնասիրութեան մէջ:

Կարելի չէ արագ ակնարկի մը մէջ տալ Ղափանցեանի գիտական ամբողջ ժառանգութեան ցանկը, կը յիշատակենք միայն կարեւորները.— Քէտսօ – Արմենիահա (1931), Ընդհանուր լեզուաբանութիւն (1939), Ուրարտուի պատմութիւն (1940), Հին Հայաստանի տեղանունների պատմա – լեզուաբանական ներշանակութիւնը (1940), Հայաստան–Հայերի Բնօրրան (1947), եւայլն:

Ղափանցեանի տպուած եւ անտիպ աշխատութեանց մատենացոյցը պատրաստած են Վ. Վլասեան եւ Ռ. Բաբաջանեան:

× Երեւանի նոր հրատարակութեանց կարգին՝ յիշատակութեան արժանի են եղիշէ Պետրոսեանի դիրքը, «Բաֆֆի» կեանքը եւ ստեղծագործութիւնը, 612 էջ: Վահրամ Փափազեանի նոր գիրքը, «Սրտիս պարտքը», 173 էջ: Ս. Մելիք – Բաշխեանի եւ Թ. Ցակոբեանի գիրքը, «Մեսրոպ Մաշտոց», հայ գիտութեան եւ մշակոյթի մեծ գործիչ Մեսրոպ Մաշտոցի ծննդեան 1600ամեակի առթիւ, 60 էջ: Օմար Խայեամի «Քառեակները», ծանօթագրութիւններով եւ բացատրութիւններով, 244 էջ:

×

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Հրաչեայ Մարգարեան, որ Հայաստանի կոմունիստ կուսակցութեան Կեդր. Կոմիտէի երկրորդ քարտուղարն էր, նշանակուեցաւ Հայաստանի մշակոյթի նախարար: Նոյն նախարարի պաշտօնը կը վարէր Ա. Շահինեան, որ կը նշանակուի այլ պաշտօնի:

× Երեւանի մէջ, կոմիտաս փողոցին վրայ բացուեցաւ գոց չուկայ մը, որ ունի միսի, կաթի, բանջարեղէնի բաժիններ, ինչպէս նաեւ սրճարան, պաղպաղակ ու խորտիկ պատրաստող տաղաւարներ:

× Կթուորուհի Ա. Գասպարեան, Ա. Վահէսեան եւ Թ. Այդինեան իրենց խոշոր նամակ կուղերէն իւրաքանչիւրը ստացած օրական 2·400 — 2·600 լիթր կաթ:

× Հայաստանի արտաքին նախարարին, Բալաբեկ Մարտիրոսեանի տրուեցաւ բարձրագոյն ու միջնակարգ մասնագիտական կրթութեան նորակազմ յանձնախումբին նախագահութիւնը:

× Ցունական դրականութեան երեկոյ մը կազմակերպուեցաւ Նոյեմբեր 16ին Երեւանի մէջ: Կը նախագահէր Ն. Զարեան, դասախօս՝ Փրոֆ. Ա. Առաքելեան:

ԿԱՐԴԱՑԵՔ ՏԱՐԱԾԵՑԵՔ «ԾԱՌԱԶ»Ը

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՄՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՅԼԱՍԵՐԱԾՆԵՐԸ

Զ.

ՏՈՒԹՈՒՐԸ

Եւ այս վերջին բառերը արտասանած միջոցին ճակատը կը չփէր՝ կարծես այդ չփումով իր հրէշային դանկէն դուրս ժայթքեցնելու համար այդ ճարը... Ոճրական լոյսեր կը փայլատակէին իր բոբրենիի աչքին մէջ, չուրթերը կը դողդողային արտասուոր յուզման մը տակ, եւ կ'ուզէր գաղափար մը, զգացում մը բանաձեւել, բայց չէր համարձակեր՝ ձիշդ այն գողին պէս որ ձեռքերը առարկանելուն երկննցնելէ առաջ չուրջը կը դիտէ սարսափով:

— Հէյ, հէ՞, կ'ըլլա՞յ, ծօ ըլալի՞ք բան է, եա պռնուիմ նէ, եա եախան ծառք տա նէ... մախըմնե՞րս, եավրուներս, եա Էֆոի՞կը... Չէ նէ հիչ պան մը չէ, տա չափխընին քիթին պան մը տուր օտկերը տնկէ լմննայ էրթայ, էս ալ ծառքէն ա – պառիմ... բէկ աղէկ ամա եա պռնուիմ նէ, ան ասկէ կէչ, եա տիրի տիրի կախեն նէ ինձի պէս կիւղլիմ մարդը... մեղքը չե՞մ պէ, էս տահա չատ օր պիտի տես – նամ, աչխարքին տահա չատ պէտքցու մարդ եմ. ծօ ին՞չ, Թոռան էրես չտե – սա՞ծ մեռնիմ, կատարինէիս Մպէթաղի – նէիս բիչիօները կիրկիս մէջ տանտանա չըրած հինչ կը մեռն՞իմ, խե՞նթ էմ ինչ եմ, ախ աս օրերուն պիտի հասնի՞մ ա – ճապա, հառաչեց Բարթող աղա բազկաթարած, սանկ Թոռներս Թեւերուս մէջ առած տանտանա դուզում տանտանա պիտի ընե՞մ...

Ու երկու բազուկները, աղեղնաձեւ, օդին մէջ երկարած, կը տատանէր իրր թէ Թոռները արդէն իրաւ բազմած ըլլային այդ զարչելի Թեւերուն մէջ:

Այս մերթ կսկծալի, մերթ ուրախ մըտածումներուն մէջ տարուբերուելով է որ մասվաճառը տուն հասաւ, եւ, իր տովորութեանը համեմատ, առանց իր մտատանջութեան պատճառը կնոջը հաղորդելու, առաւ հրացանը եւ պարտէզը Թուփերու եւ ծառերու ետին դարանի մտաւ՝ կատուներու պատուական ընկերութենէն անհատներ պակսեցնելու համար:

— Ծօ պարէ սըվոնցմէ էօխս առնեմ, կ'ըսէր ինք նիբենը, ետքի զարարներուն տեղը հիմակուընէ լեցնելու եմ...

×

Եղած կարդադրութիւնը անսահման հրճուանքով մըն էր որ իմացաւ Արշակ նոյնիսկ իր մամային բերնէն... Գրպանին մէջ առատ դրամ ունենալ իր նորածին եւ յարաճուն քմայքներուն յագուրդ տալու համար. ահա ինչ որ իր օրերուն ու գիչերներուն տենդալի մտածումն էր, տեսակ մը մղձաւանջ որ իր գանկը կը տոչորէր, գժնդակ նոպաներու կ'ենթարկէր իր մարմինը:

Քանի մը օր հազիւ անցած, բժչկութեան ուսանողը Բարթող աղային օձիքին փակաւ. փողոցին մէջ.

— Բարթող աղա, սա ֆապրիքայի ամսական հինգ ոսկին կուտա՞ս:

Մասվաճառը, ափիբերան, կակազեց..

— Տամ, տոքթոր, տամ ամա, ինքը, ի՞նչ է ան, բանը, տամ: Ինչո՞ւ չէ, տամ ամա, տոքթոր, քանի մը օր համբերէ, մարդէն փարա չառի, տահա ամսագլուխ չէ...

Արշակ, գժտմնած, սրտնեղ, քիթ բերան ծռելով, առաւ քալեց հրէչին հաց ցէչին քանի մը լուտանքներ մոլոտալէն:

— Գործ ունինք, գործ կ'ըսէր Բարթող աղա, իր ահագին զամբիւղին տակ ընկճուած:

Մարդուկը սաստիկ կը նեղուէր այս հետապնդումէն. ինք մինչեւ այն տեղ ուզած տունը միայն կը տանէր դրամ կուտար հանրմին, որ անսահման վստահութիւն ունէր իր գործակատարին վրայ:

Կրնար պատահիլ որ, կալուածներուն դանձուած հասոյթները իր անձնական պէտքերուն գործածէր քանի մը ամիս, մասնակի վճարումներ ընելով հանրմին՝ անոր պէտքերուն չափովը: Հիմակ, գործը կը սկսէր տարբեր հանդամանք մը առնել. ուղղակի ժամանակին իրմէ դրամ եւ հաչիւ պահանջուելու վտանգ մը կար. չատ հաւանական էր որ այդ տոքթորը այսօր ֆապրիքային հաչիւը պրպտէր, վաղը միւս օր մնացած կալուածներուն:

Ամսուն մէկին իսկ, Արշակ մարդուկին դլխուն վերեւը ցցուեցաւ.

— Բարթող աղա, փարա

Կարելի չէր խուսափիլ: Մսավաճառը աղտեղութենէ սեւցած կոշիկոտ կապած քսակ մը դուրս հանեց մէջքին խորերէն եւ հինգ հատ ոսկի համրեց տոքթորին, ա – մէն մէկին մէյմէկ յիշոց միացնելով... միւքէն:

— Ա՛ս փարան ամսէ ամիս տալու է, Բարթող աղա, ըսաւ երիտասարդը ըսպառնական չեչտով մը:

— Գործ ունինք, գործ կը խորդար հրէչը ճամբան:

Երբ որ ոսկիներուն մոդական պաղութիւնը եւ հնչեղութիւնը զգաց մատներուն տակ, դրպանին մէջ, երիտասարդը ան – հուն սիրտիանք մը ունեցաւ:

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

ՆՈՒԷՐ

Յովհաննէս Տէր – Մինասեան իր հօրը մահուան տասնամեակի առթիւ հազար ֆրանք կը նուիրէ Մշակոյթի Տան : Եւ հազար ֆրանք ալ կապոյտ Խաչին, հազար ֆրանք ալ «Յառաջ»ի :

(Ստանալ «Յառաջ»էն) :

Pour Fréjus

ՖՐԷԺԻՒՍԻ ԱՂԷՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ

Ի նպաստ հանգանակութիւն Առնու – վիլի մէջ.— 113·210 ֆրանք :

Արնուվիլ լէ Կոնէսի Հայ գաղութը նախաձեռնութիւնը ստանձնեց Ֆրէժիւսի աղէտեալներուն համար հանգանակու – թիւն կատարել տեղւոյն ազգայիններէն :

Ա.— Վարագայ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ հո– գաբարձութիւնը եկեղեցիին քսակէն նը– ւիրեց 25·000 ֆրանք :

Բ.— Գիւղին Հայ Առաքելական եւ Կա– թողիկէ հասարակութիւնը նախաձեռնու – թեամբ հոգաբարձութեան անդամ Պ.Ա.Ը – փիար Մարտիրոսեանի եւ Պ. Յովհաննէս Պագալ Օղլուի (կաթողիկէ) միասնաբար հաւաքեցին ժողովուրդէն 113·210 ֆր. , որ յանձնուեցաւ շրջանիս քաղաքապետա– րանին :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Իսկի Դաշնակցութեան Օրուան առթիւ կազմակերպուած ճաշին կազմակերպիչ յանձնախումբը շնորհակալութեամբ ըս – տացած է հետեւեալ նուէրները.— Հ. Ղուկասեան, Պ. Թէճիրեան, Ն. Թէճիր – եան, Գ. Օզինեան, Ա. Սերոբեան, Մ. Միսաքեան երկու հազարական ֆրանք , Գ. Ուզունեան եւ Հ. Պօյաճեան հազարա– կան : Այս առթիւ յանձնախումբը շնոր – հակալութիւն կը յայտնէ նաեւ Տէր եւ Տիկին Ղօղանեանի, Տէր եւ Տիկին Նիկո– ղոսեանի, Տէր եւ Տիկին Սրապեանի եւ Տէր եւ Տիկին Շէրպէտճեանի :

×

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը շը– նորհակալութեամբ ստացած է Խոտմիչ – ցի Տիկին Վառվառէ հազար ֆրանք, փո– խան ծաղկեպսակի Օհան Հայրապետեանի (Վալանս) մահուան տխուր առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Լեւոն Մօզեան եւ զաւակ– ները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստ – եան պաշտօն պիտի կատարուի այս կի – րակի առաւօտ յետ պատարագի Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԼԵՒՈՆ ՄՕԶԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ տեղի պիտի ունենայ եկեղեցւոյ բա– րերար Ա. Համբարձումեանի զերդաստա– նի յիշատակին հոգեհանգստեան պաշ – տօն, այս կիրակի օր :

Կը հրաւիրուին բարեկամները եւ պա– րագանները յարգելու անոնց յիշատակը :

×

Այրի Տիկին Մարիամ Համբարեան եւ զաւակները, Յովակիմ Համբարեան, Այ– րի Տիկին Մարիամ Կրկզեան եւ զաւակը, Այրի Տիկին Նարդուհի Տէմիրեան, Յա– կոբ Համբարեան , ինչպէս նաեւ բո– լոր ազգականները կը ծանուցանեն թէ յառաջիկայ Կիրակի, 13 Դեկտեմբեր , յետ պատարագի հոգեհանգստեան պաշ – տօն պիտի կատարուի, Փարիզի Ս.Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ի յիշատակ ի – րենց ամուսնոյն, հօր, եղբօր, հօրեղբօր եւ ազգականին

ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄ ՀԱՄԲԱՐԵԱՆԻ

(Սէօլէօզցի)

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին իր յիշատակը յարգող– ները :

ՆՈՒԷՐ

× *Պ. Վահրամ Գալուստեան Համբար– ձում Համբարեանի մահուան քառասուն– քին առթիւ փոխան ծաղկեպսակի կը նը– ւիրէ կարմիր Խաչին հազար ֆրանք, կա– պոյտ Խաչին հազար, Իսիի Արիմեան դպ– րոցին հազար եւ «Յառաջ»ի Այնճարի դպրոցին հազար ֆր. : Ստանալ «Յառա – ջ»էն :*

ՄԱՄՈՒԼԻ ՏԱԿ Է

ՄԵՂՈՒԻՆ ՃԱՌԸ

Գրեց՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Գինը 200 ֆրանք

Դիմել Յառաջի խմբագրութեան :

Հ.Յ.Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դեկտեմբեր 13ին, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր , Պրասըրի Ջիմմեռի գետնայարկը , 1, Փլաս տիւ Շաթլէ, Մէթօր Շաթլէ :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՀԻՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԵՏ

ՓԱԿԵՑՔԻՔ

ՁԵՐ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ

ՆՈՐ ՓՐԱՆՔ

ՆՈՐ ԲԱԺՆԵՑԻՆ

Շնորհակալութեամբ.

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ու– սումնասիրաց Միութիւնը կը կազմակեր– պէ հայկական խօսուն ժապաւէններու ե– րեկոյ մը :

Երեքշաբթի, Դեկտեմբեր 22, ժամը 21ին, Սինեմա Ափհամպրա, Ավընիւ Ժան Ժօրէս , Իսի լէ Մուլինօ :

Կը ներկայացուին Հայաստանի մէջ պատրաստուած Առաջին սիրոյ երգը եւ երկու կարճ ժապաւէններ :

Մուտք 300 ֆրանք :

Տոմսերու համար դիմել.— Տիկին Յո– վակիմեանի, 20 բիս տէ Թրավայէօր , հեռաձայն Միշըլէ 9201 եւ Պ. Լ. Քաչի – քմմանեանի, 125 Ավընիւ Անրի Պարպիւս, Քլամար :

ՇԱԻԻԼ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե – ղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը տեղեկա – ցընէ յարգոյ հասարակութեան թէ, այս կիրակի , հանդիսաւոր կերպով կը տօնէ նորաշէն եկեղեցւոյ օծման Բ. տարելիցը :

Այս առթիւ կաթ. պատուիրակ եւ Փա– րիզի Առաջնորդ Սերովբէ Եպիսկ. Մա – նուկեան հրաւիրուած է պատարագելու եւ քարոզելու :

Եռաձայն երգեցողութիւնը կը ղեկա – վարէ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերգոյ – եան :

Յաւարտ Ս. պատարագի հոգեհանգստ– եան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեց – ւոյ բարերարներու ննջեցելոց հոգւոց հանգստեան համար :

Սիրով կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժո– ղովուրդը :

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

21, Rue Yves Toulic (Métro République)

THÉATRE PAUL FARALICQ

Երկուշաբթի գիշեր 21 Դեկտեմբեր

ժամը ճիշդ 20·45ին

Հովանաւորութեամբ Հայ դեղարուես– տի բարեկամ՝

ԳԷՈՐԳ ՊԱՔՐՃԵԱՆԻ

Դերասան ԳԷՈՐԳ ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ

կը ներկայացնէ

ԶԱՐՇԻԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

Կատակերգութիւն 3 արար, ե· Օտեա – նի եւ Կիւրճեանի :

Մասնակցութեամբ փարիզահայ բեմի լաւագոյն արուեստագէտներուն՝

Տիկին Ս. Նշանեան, Օր. Կորկոտեան, Պ. Պ. Տրդատ Նշանեան, Արտաշէս Գրմ– բէքեան, Գ. Վահան, Ն. Մարգարեան , Ն. Պշտիկեան, Ստէփանօ, Օն. Սարաֆ – եան, Ժ. Քիպիրեան, *ինչպէս նաեւ երե– կոյթը հովանաւորող* Գէորգ Պաքրճեան :

Մուտքի գիները սովորական :

Տոմսերը կը ծախուին մխիթարեան գրա – տուն Հրանդ Բալուեան : 43, Րիւ Ռիշէ :

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՈՐԾԻ ՀԱՄԱՐ

ՅԱՌԱՋ

PARIS - IX

32, RUE DE TRÉVISE

TÉL. : PRO. 86-60

ԹՆԱՄՈՒԱՆ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԿԱՏԱՐ

ԿԻՐԱԿԻ, 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Վարժարանի Ծնողաց Միութեան *կազմակերպած Ծնունդի ծառի հան– դէսը կը կատարուի դպրոցի սրահին մէջ՝ ժամը 15էն 22 :*

Գեղարուեստական մշակուած բա – ժին, ներկայացումներ, մրցումներ, արտասանութիւններ, երգեր աչա – կերտներու կողմէ :

Աւանդական վիճակահանութիւն՝ հարիւրաւոր թանկարժէք առարկա – ներով :

Ճոխ սեղան, հայկական եւ եւրո – պական համադամ կերակուրներով :

Սիրով կը հրաւիրուի հայ հասա – րակութիւնը :

ԾԱԽՈՒ Է

Քարաչէն տուն մը, հինգ սենեակ, խո– հանոց, ներքնայարկ, ջրգան (տուշ), կեդրոնական ջերմութիւն, պարտէզ 428 քառ. մեթր, կառաւտուն : Վճարման դիւ– րութիւն :

22, RUE RASPAIL, ALFORTVILLE

Այցելութիւն ամէն օր, կէսօրէ վերջ :

ՀԻՆԱՒՈՒՐՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐ

Դասախօսութիւն եւ գունաւոր ցուցադրութիւն

Մեկնաբանուած ԵՌՈՒԱՐԴ ԻՒԹԻՒ – ՃԵԱՆի կողմէ :

Կառավարական վկայեալ ճարտարա – պետ, դէպի Հայաստան իր երրորդ ճամ– բորդութենէն նոր վերադարձած :

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին , Սալ Մազընոյի սրահներուն մէջ, 88 Րիւ տ'Օպաննը, Մարսէյլ :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լաւ մեքենագրող երիտասարդ օրիորդ մը : Ներկայանալ «Յառաջ»ին :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊ. Խաչի Կրընոպլի «Մանուկներու Օր»ը ,մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Յունուար 31ին, Րիւ Ժէլի սրահին մէջ :

×

3 Յունուար 1960, կիրակի ժամը 4–24, Ֆ. կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Լիւթէ – սիայի մէջ :

7 Յունուար 1960 ,կապոյտ Խաչի կեդր. վարչութիւնը Փարիզի շրջանի տասը մասնաճիւղերով կը տօնէ «Մանուկներու Օր»ը, Փըթի Ժուռնալի մեծ սրահին մէջ :

×

Վիէնի Կ. Խաչի պարահանդէսը Յուն – ուար 9ին : Մանրամասնութիւնները յա – յտնուելիք :

×

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի «Մանուկներու Օրը » Յունուար 3ին :

Պարահանդէսը Ապրիլ 2ին :

×

Հայ կարմիր Խաչի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը , կիրակի , 24 ՅՈՒՆ – ՈՒԱՐ, 1960 :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ.—Հ. Յ.Դ. Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21– ին, Փլաս տէ Ֆէթի սովորական վայրը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը ան – հրաժեշտ է :

ԻՍԻ.— Հ. Յ. Դ. Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովո– րական հաւաքատեղին :

ՓԱՐԻԶ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան , Հ. Յ. Դ. «Ռու – բէն» Ուսանողական Միութեան եւ Հ. Յ. Դ. «Փոթորիկ» խումբի խառն ժողովը տեղի կ'ունենայ այս Հինգշաբթի ժամը 9ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. Կոմիտէն հետեւեալ խումբերը ժողովի կը հրաւի – րէ :—

Ակնունի ենթակոմիտէն 12 Դեկտ. Շա– բաթ իրիկուն ժամը 20·30ին :

Համազասպ ենթակոմիտէն 13 Դեկտ. Կիրակի առտու ժամը 10ին :

Վռամեան ենթակոմիտէն 13 Դեկտ. Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին :

Զաւարեան ենթակոմիտէն 19 Դեկտ. Շա– բաթ իրիկուն ժամը 20·30ին :

Շ. Մխսաբեան խումբը Շաբաթ (19 Դեկտեմբեր) իրիկուն ժամը 20·30ին :

Ընկ. Կարօ խումբը 20 Դեկտ. Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին :

–ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ–

Վիէն.— Կապ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկե – րուհիները անխտիր, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը երեքին, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ : Շատ կարեւոր օրակարգ :

ԿԱՊ. Խաչի Կրընոպլի Թէյասեղան – ընդհ. ժողովը, Դեկտեմբեր 15ի կիրա – կին, կէսօրէ ետք ժամը երեքին, դպրո – ցին սրահը : Կարեւոր օրակարգ : Կը խնդ– րուի ընկերուհիներէն ըլլալ ճշդապահ :

ԿԱՊ. Խաչի Կեդր. Վարչութիւնը միջ– մասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ փարիզի շրջանի իր տասը մասնաճիւղե – րը, այս Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ռէժանի վերնայարկը, մէթրօ Քատէ : Կը խնդրուի բազմանդամ ներկայ գըտ – նուիլ :

ԿԱՊ. Խաչի Անիէռի մասնաճիւղին ժո – ղովը այս Ուրբաթ կէս օրէ ետք ժամը 16ին, Տիկին Աւետիսեանի բնակարանը :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ամասիոյ Հայր. Մի – ութեան երկսեռ երիտասարդաց կողմէ :

Ի նպաստ իր պատմագրքի հրատարա – կութեան :

Այս Շաբաթ գիշեր մինչեւ լոյս, Ալ – համպրայի շքեղ սրահներուն մէջ, Պուլ– վար Շավ, 340 :

Պիտի նուագէ ՋԻԿԱՆՆԵՐՈՒԻ նչանա – ւոր հնդեակը :

Orchestre Roger Frolens

եւ իր ծանօթ երգիչը՝ ՄԱՐԻՕ ՍԱՆՋԷՋ

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 11 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ VENDREDI 11 DÉCEMBRE 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8669 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4470

ՕՐՈՒԱՆ ՀՕՍՔԸ

ԱԻԵԼԻ ՔԱՆ ԵՐԲԵՔ ԱՄՈՒՐ

Հոկտեմբեր 4ին Մայր Աթոռին մէջ հանդիսաւորապէս տօնուեր է վեհ. վազգէն Ա.ի գահակալութեան չորրորդ տարեդարձը :

Պաշտօնական ընդունելութեանց եւ հացկերոյթին ներկայ եղեր միաբա – նութիւնը, Գերագոյն Հոգեւոր Խորհուրդի եւ Վերստուգիչ Ցանձնաժողովի ան – դամները, Հայաստանի կառավարութեան ներկայացուցիչը, հիւրեր Երեւանէն եւ կարգ մը ուխտաւորներ արտասահմանէն :

Կը թուի թէ այս վերջիններուն ակնար – կութիւնները ըլեր են Մերձաւոր Արեւել – քի եկեղեցական եւ ազգային խնդիրնե – րուն եւ ներկայիս այնտեղ տիրող կացու – թեան, — իրրեւ հետեւանք Էջմիածնի գահակալին միջամտութեան՝ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ կաթողիկոսի ընտրութեան :

Ամենայն Հայոց Հայրապետը յայտնելէ վերջ թէ տեղեակ է «արտասահմանի մէջ կատարուող եկեղեցական պատակտումի փորձերուն» եւ այս բոլորին կը հետեւի « օրը – օրին, ճիշդ այնպէս, ինչպէս բժիշկը մտահոգ՝ կը հետեւի հիւանդի բազկերակին», աւելցուցեր է.

« Սիրելի հայրենակիցներ, դո՛ւք, որ արտասահմանէն կուգաք, կրնաք ձեր վե – րադարձին վստահացնել բոլորին, մանա – ւանդ բոլոր անոնց, որոնմ թիւր կարծիք ունին մեր վրայ, թէ սխալ եւ եկեղեցա – քանդ է բաժանումներու եւ հերձումներու ճանապարհը » :

Դժբախտաբար Վեհ. Վազգէն Ա. իր մասին յայտնուած այդ թիւր կարծիքը փարատել տալու համար ցարդ ո՛չ մէկ լուրջ ձեռնարկ կատարած է :

Հիմնական սխալ մըն էր իր ճամբոր – դութիւնը դէպի Լիբանան 1956ի Փետրո – ւարին՝ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսի ընտրու – թեան անձամբ մասնակցելու եւ նորըն – տիր կաթողիկոսը օծելու պատրուակին տակ :

Եթէ իսկապէս այդ էր նպատակը, ինչ – պէս կը հաւաստէր իր 31 Յունուար 1956 թուակիր հեռագրով, ուղղուած «Կիլի – կիոյ Կաթողիկոսական տեղապահ բար – ձրապատիւ Տ. Խորէն Եպիսկ. Բարոյեա – նին», ինչո՞ւ չմասնակցեցաւ ընտրութեան եւ չօծեց օրինաւորապէս ընտրուած Վեհ. Ջարեհ Ա. Կաթողիկոսը :

Գաղտնիք չէ թէ ինչ պայմաններու տակ եւ ի՛նչ նպատակով կատարուեցաւ իր ա – ռաքելութիւնը դէպի Թեմ մը, որ էջ – միածնի չէր պատկաներ :

Իր միջամտութիւնն էր գլխաւոր պատ – ճառներէն մէկը Միաբանութեան եւ հա – մայնքին «երկփեղկում»ին :

Սխալ մըն էր նաեւ Պոլսոյ Ամէն. Պատ – րիարքին Անթիլիաս այցելութիւնը՝ մե – տասաներորդ ժամուն :

Բարձրաստիճան երկու եկեղեցական – ներու միջամտութիւնը բոլորովին ան – տեղի էր ու աննախընթաց : Ու նաեւ հա – կառակ՝ մեր ազգային աւանդութեանց :

Չէին բաւեր Անթիլիասի մէջ կատար – ուածները, Գահիրէի մէջ «Եպիսկոպոսա – կան ժողով » մը գումարելով «Թերի ու անընդունելի» չնաչխարհիկ բանաձեւը մէջտեղ նետեցին, թունաւորելով մթնո – լորտը :

Իրրեւ իրաւարար, իրենց պարտակա – նութիւնն էր ըլլալ անկողմնակալ ու ա – նաչառ : Մինչդեռ զարձան կողմ եւ քա – ջալերեցին «անկախ համայնք»ը :

Իրենց մէկ սաստը բաւական էր՝ զգաս – տութեան հրաւիրելու համար ըմբոստ միաբաններն ու բողոքող պատգամաւոր – ները : Չունեցան այդ քաջութիւնը :

Շուտով պիտի լրանայ Վեհ. Ջարեհ Ա. Կաթողիկոսի ընտրութեան չորրորդ տա – րեդարձը :

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռը այսօր ա – ւելի քան երբեք ամուր է :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆԻ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻՆ ՄԷՋ

ԵՐԿՈՒ ՄԻԼԻՈՆ ՀՈԳԻ ԿԸ ԴԻՄԱՒՈՐԵՆ ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

ԱՃԶԸՆՀԱՒՈՒԸՐ ՀԻՆԳ ՕՐ ՊԻՏԻ ՄՆԱՑ ՆՈՐ ՏԵԼՀԻ

Իրապէս աննախընթաց ընդունելու – թեան մը արժանացած է Նախագահ Այ – զընհաւուրը՝ Հնդկաստանի մայրաքաղա – քին մէջ : Ընդհանրապէս հետեւող լրա – գրողները, որոնք Փաքիստանի մէջ անա – կնկալի եկած էին մէկ միլիոն հոգիի խանդավառ ընդունելութիւնը տեսնելով, կը գրեն թէ Նոր Տելհին մարդկային ճա – հիճի մը պատկերը կը ներկայացնէր, ո – րուն մէջ կորսուած էին Նախագահ Այ – զընհաւուրը եւ իր հետեւորդները :

Երկու միլիոնի հասնող բազմութիւն մը, մեծով – պզտիկով լեցուած էր փո – ղոցները օդակայանէն մինչեւ նախագա – հական ապարանքը, քանի քիլոմեթր ճամ – բան կտրելու համար նախատեսուած էր 40 վայրկեան, բայց չքախումբը երկու ժամէն հասաւ ... :

Ամբոխը ոստիկաններու չղթան կտրե – լով նախագահին կառքը կեցուց. մինչեւ որ ոստիկաններու կողմէ ճամբան բաց – ուի, չքախումբը մօտ 15 վայրկեան աւ – չարժ մնաց, քաղաքին ճիշդ կեդրոնը : Այզընհաւուրը երկու ձեռքերով կ'ողջու – նէր խանդավառ բազմութիւնը :

Ցաղթական բազմաթիւ կամարներ բարձրացուած էին եւ պաստառներու վր – րայ կը տեսնուէին համակրական արձա – նագրութիւններ :

Վարչապետ Նեհրու, որ օդակայանին մէջ Նախագահը դիմաւորելէ ետք տեղ գրաւած էր անոր կողքին, մամուլի գոր – ծակալութեան մը հաղորդեց թէ Նոր Տել – հիի մէջ նման ընդունելութիւն մը չէր տեսած ցարդ : Զայնասփիւռը կ'աւելցնէր թէ Հնդկաստան իր անկախութեան տի – րանալէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով այս աստիճան խանդավառ ընդունելու – թիւն մը կ'ընէր :

Մայրաքաղաքը տօնական օր մը կ'ապ – րէր : Նախագահական կառքին վրայ ծաղ – կեփունջեր կը տեղային. Հնդկաստանի ոս – տիկանութիւնը յայտարարեց թէ 1955ին, երբ Բուլղանին եւ Խրուչչեւ Նոր Տելհի գացին , Զորեքշաբթի օրուան բազմու – թեան հազիւ մէկ չորրորդը կար փողոց – ներու մէջ եւ ընդունելութիւնը այսքան խանդավառ չէր :

Օդակայանին մէջ, բարիզալուստի ճառ մը խօսելով, Հնդկաստանի Նախագահ Փրասադ յայտարարեց թէ Այզընհաւուրը, որ մեծ դիւնուր մը եղաւ, պետական ա – ւելի մեծ մարդ մըն է, որ ներկայիս չըր – ջապտոյտի ելած է՝ խաղաղութիւնը փն – տռելու համար. «կը յուսանք որ պիտի յաջողի իր ձեռնարկին մէջ», եզրակացուց հնդիկ Նախագահը :

Այզընհաւուրը իր պատասխանին մէջ ը – սաւ , թէ կ'ուզէր Հնդկաստանը անձամբ ճանչնալ. «հոս գալով, նպատակս է ցոյց տալ Միացեալ Նահանգներու դիրքը՝ Հնդ – կաստանի հանդէպ եւ այն պարագան՝ որ մեր երկու երկիրները կ'աշխատին միաս – նարար ապահովել խաղաղութիւնը. եթէ Տէրը կամենայ, ազգերն ու ժողովուրդ – ները պիտի յաջողին մարդկութիւնը ա – զատել սարսափի մթնոլորտէն » :

Այզընհաւուրը իր ըրջապտոյտին աւելի քան կէս ճամբան կտրած է ներկայիս : Նոր Տելհիի մէջ պիտի մնայ հինգ օր , բազմաթիւ խօսակցութիւններ ունենալու համար :

Պէտք է չեշտել այն պարագան , թէ

ՀԵՐՔԸՐ ՇԱԲԱԹ ՕՐ ՓԱՐԻԶ ԿԸ ՀԱՍՆԻ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ԶԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎԸ՝ ՄԱՅՐԱՔԱՂԱՔԻՆ ՄԷՋ

Ատլանտեան Ուխտի զինուորական կո – միտէն, որուն մաս կը կազմեն Ատլան – տեանի ռազմական զանազան կազմակեր – պութիւններու ընդհանուր հրամանա – տարները, Փալէ տը Շայեոյի մէջ ժողով մը գումարեց, Փորթուկալի զինեալ ու – ժերու սպայակոյտի հրամանատար Զօր. Պելեզա – Ֆեռայի նախագահութեամբ : Ժողովին կը մասնակցէին նաեւ անդամ երկիրներու սպայակոյտի հրամանատար – ները :

Նիստը տեւեց երկու օր եւ վերջացաւ երէկ, հինգշաբթի : Զինուորական կոմի – տէի այս ժողովը նախապատրաստական աշխատանքներ տեսաւ Դեկտեմբեր 15–17 տեղի ունենալիք ժողովին համար :

Միւս կողմէ, Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Հերթըը շաբաթ օր օդանաւ պիտի առնէ Փարիզ գալու հա – մար, ուր կը հասնի իրիկուան դէմ, ժա – մը 22ին :

Արտաքին նախարարին պիտի ընկերակ – ցին Պատերազմական նոր նախարար Կէյ – թըս եւ Գանձի նախարար՝ Անտերսըն :

Միջազգային քաղաքականութեան եւ խորհրդային հարցերու մասնագէտ խոր – հրդականներ պիտի ընկերակցին Հեր – թըրի, որ Փրիզ կուգայ Ատլանտեան Ուխտի կարեւոր ժողովին մասնակցելու համար Բրիտանական պատուիրակու – թիւնը ժամրքաղաք կը հասնի երեքշաբ – թի օր, Անգլիոյ Արտաքին նախարար Սելվին Լօյտի գլխաւորութեամբ :

ՔԱՂԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆի փոթորիկը կը չարու – նակուի երեք օրէ ի վեր, սարսափի մթ – նոլորտի մը մէջ : Ֆրանսական մամուլին համաձայն, զոհերուն թիւը հարիւրը ան – ցած է արդէն : Հիւսիսային ԱՊալթիկ Ծո – վերուն մէջ բազմաթիւ նաւեր ընկղմե – ցան : Փոթորիկը մեծ աւերներ գործեց նաեւ Ֆրանսական, փորթուկալեան, չուէ – տական եւ այլ նաւահանգիստներու մէջ :

ՊԵԼՖԻԱԿԱՆ ԿՈՆԿՈՒԻ Քաղէ չըջանին մէջ 16 նոր մեռեալներ եւ 30 վիրաւոր – ներ կան, Պալիւպա եւ Լիւլիւա գեղա – խումբերու կռիւներուն հետեւանքով :

հնդիկ զեկավար չըջանակները մեծապէս զոհ մնացած են այս այցելութենէն :

Վարչապետ Նեհրու, առիթը օգտագոր – ծեց, Խորհրդարանին մէջ իր կառավա – րութեան արտաքին քաղաքականութիւնը անդամ մը եւս ներկայացնելու համար : Իր յայտարարութեան ընթացքին անդ – րադարձաւ Հնդկաստանի վրայ կատար – ուած չինական յարձակումին .— Մի – ջազգային ծանր կացութեան կռուանձաո – րը Եւրոպային Ասիա փոխադրուած է , ըսաւ Նեհրու եւ աւելցուց. «Վեց հարիւր միլիոն Չինացիները կարեւոր փոփոխու – թիւն մը կ'արձանագրեն : Զորս հարիւր միլիոն Հնդիկները, նոյնպէս, սկսած են բարեփոխուիլ, բայց ո՛չ զէնքի ուժով : Եթէ երկու երկիրները դէն ի ձեռին ճա – կատին՝ համաշխարհային կարեւոր դէպք մը պիտի ըլլայ ան » :

Վարչապետը յայտարարեց թէ բոլոր Հնդիկները պէտք է միանան վտանգին դէմ : Կարգ մը զոհողութիւններ անհրա – ժեշտ պիտի ըլլան, որովհետեւ յառաջի – կայ տարիներու ընթացքին Հնդկաստան զինեալ ուժերու պէտք պիտի ունենայ : « Նախագահ Այզընհաւուրըի այցելութիւ – նը որեւէ առեն օգտակար կրնար ըլլալ , բայց օգտակար է ան մասնաւորապէս այս օրերուն, մանաւանդ՝ երբ Միացեալ Նա – հանգներու Նախագահը խաղաղութիւնը կը հետապնդէ» եզրակացուց Նեհրու :

ՓՐՈՖ. ԱՆՆԱ ԱՍԼԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Պուքրէշի Մերազիտական Հաստատու – թեան տնօրինուհի՝ հայածին Բժ. Աննա Ասլան Փարիզ կը գտնուի այս օրերուս : Երիտասարդանալու համար իր յանձնա – րարած դերը միջազգային հետաքրքրու – թեան առարկայ դառնալուն, անցեալները Անգլիա, այսօր Ֆրանսա եւ մօտ ատենէն Եւրոպայի եւ Ամերիկայի զանազան եր – կիրներու մէջ հրաւիրուած է բանախօսե – լու՝ մասնագէտ բժիշկներու առջեւ , գի – տական բացատրութիւններ տալու համար իր կիրարկած դեղին, անոր գործածու – թեան հարազատ ձեւին եւ սպասուած ար – դիւնքներուն մասին :

Հայ գիտունին եւ իր գործին վրայ , մի – ջազգային մամուլի առաջին դրողներէն եղաւ «Յառաջ», օրը օրին հետեւած ըլլա – լով մարդկութեան սպասած այդ գիւտին :

Մեր ընթերցողներուն փափաքին ընդ – առաջ երթալով, պիտի վերարտադրենք այն մանրամասն յօդուածը զոր գիտական այժմէութեանց չարքին, նուիրած էինք Բժ. Աննա Ասլանի եւ ծերագիտութեան :

ՏԽՐՈՒՆԻ .— ՏԻԿԻՆ ԼԻՒՍԻ ԹԱԴՈՍԵԱՆ

Սան Ֆրանսիսքոյէն ստացանք հետա – գիր մը որ կը հաղորդէ Տիկին Լիւսի Թա – դոսեանի մահը : Ողբացեալը քոյրն էր Տիկին Նազենի Ժորժ Մարտիկեանի : Մեր ցաւակցութիւնները Տէր եւ Տիկին Ժորժ Մարտիկեանի :

Չինեալ բախումները կը չարունակուին :

ՓԱՐԻԶի եուկոսլաւ դեսպան Իվալիք առջի օր ընդունուեցաւ Նախագահ տը Կոլի կողմէ, որուն յանձնեց մառեչալ Թիթոյի անձնական մէկ նամակը :

ՄԱԿի Ընդհանուր ժողովը 10ի դէմ 54 ձայնով բանաձեւ մը քուէարկեց, «ցաւ յայտնելով » որ Ֆ. Միութիւնն ու հունգար կառավարութիւնը կը չարունակեն անգիտանալ ՄԱԿի որոշումները :

ԱՆԳԼԻՈՑ եւ Արաբ Միացեալ Հանրա – պետութեան դիւանագիտական յարաբե – րութիւնները պաշտօնապէս վերսկսան :

ՖՐԻԺԻԻՍի աղէտեալներուն համար ցարդ երեք միլիառ հանգանակուած է եւ խորհրդակցութիւններ կ'ըլլան՝ գումար – ները լաւագոյն ձեւով օգտագործելու հա – մար :

ՀՌՈՄի մէջ ոչ մէկ թերթ լոյս տեսաւ Հինգշաբթի օր : Տասը հազար տողաչար 24 ժամուան համար գործադուլ մը սկը – սան : 60 օրաթերթերը լոյս չէրցան տես – նել, միւս կողմէ 45·000 հացադործ բան – ուորներ դադրեցուցին աշխատանքը :

« ՓՈՔՐ ԼԱՌՈՒՍԻ» չուրջ ծագած վէ – ճը կը չարունակուի : Ընդհ. խորհրդա – տուի՝ Պ. Վէյլի դիտողութեանց վրայ (տես՝ «Յառաջ» Դեկտ. 8), նահանդա – պետը դիմած էր «դասական պիտոյքնե – րու նահանգային յանձնախումբին » որ քննէ բառարանը եւ ըսէ թէ պէ՞տք է կամ ոչ զայն դպրոցականներու յանձնելցանձ – նախումբը որուն կը մասնակցին Ակադե – միայի քննիչ մը, տնօրէններ, փրոֆէ – սէօրներ, դաստիարակներ եւն. մերժեց բառարանը : Այս որոշումը սակայն հիմ – նուած է ոչ թէ Պ. Վէյլի ըրած դիտողու – թեանց վրայ , այլ այն պատճառով որ բառարանը չատ «ազատօրէն կը վարուի ֆրանսերէն լեզուին հետ եւ հարկ եղած դաստիարակչական արժէքը չունի » : Կը դատապարտուի նաեւ որովհետեւ չատ ժողովրդական կարգ մը բառեր ընդունած է ինչպէս .— fիչ – fիչ, foլաժ, եւն. :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դեկտ. 9).— Զոյլ ոսկի՝ 561·500, նափոլէոն 3580, գուից· 3480, անգլ· 4690, քսան տոլարնոց 18·440 , թղթադրամ (զուգահեռական չուկայ) , սթերլին՝ 1385, տոլար 490, գուից· 113·75, պելժ· 9·80, մարք 118 :

ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ
ՄԵԾ ԵՐԱԽՏԱԻՈՐԸ

—o—

Ա.

Հայագիտութեան պատմութիւնը յատ – կանշուում է մի չարք նուիրական անուն – ներով, որոնց մէջ իր կատարած գործի արժէքով ու նշանակութեամբ բացառիկ տեղ է գրաւում Մանուկ Աբեղեանը: Նրա Թողած գիտական վիթխարի ժառանգու – թիւնը իր ընդգրկման ծաւալով ու խո – րութեամբ մի ամբողջ դարաշրջան է կազմում հայ մտաւոր մշակոյթի պատ – մութեան մէջ:

Մանուկ Աբեղեանը ծնուել է 1865 թուի Մարտի 17ին, Հին Նախիջեւանի Աւետա – պատ գիւղում, անգրագէտ, բայց ուսման յարգն ու արժէքը ճանաչող գիւղացու ընտանիքում: 1876 – 1885ին Աբեղեանը աշակերտում է էջմիածնի Գէորգեան ճեմա – րանում, իսկ 1893 թուին ընդունւում է Ենայի (Գերմանիա) համալսարանը եւ ա – պա յաջորդաբար դասախօսութիւններ լսում Լայպցիկի, Պերլինի եւ Փարիզի համալսարաններում: 1898 թուին աւար – տական քննութիւններ է յանձնում Ենայի համալսարանում եւ ստանում փիլիսո – փայութեան տոքտորի աստիճան:

Գիտական հարուստ պաշարով զինուած նա վերադառնում է հայրենիք եւ ամբողջ կեանքը նուիրաբերում իր ժողովուրդի հոգեւոր հարուստ մշակոյթի վերհանման ու հետազօտման բարդ եւ դժուարին, բայց չափազանց երախտալի ու պատուա – քեր գործին:

Մանուկ Աբեղեանի անունը կապւում է հայագիտութեան երեք հիմնական բնա – գաւառների՝ ժողովրդական բանահիւ – սութեան, Հայոց լեզուի եւ գրականու – թեան հետ:

Մանուկ Աբեղեանի գիտական գործու – նէութիւնը սկզբնաւորւում է անցեալ դա – րի ութսունական թուականներին եւ ան – միջապէս առնչւում հայ ժողովուրդի ազ – գային մեծ վէպի « Սասունցի Դաւթի » հետ: 1886 թուին Լայպցիգում դրի է առնում էպոսի մի նոր պատում, որը երկրորդն էր հայկական ազգային մեծ վէպը յայտնաբերող Գ. Սրուանձտ – եանի գրառած պատումից յետոյ եւ իր բովանդակութեամբ ու ձեւով՝ չափա – զանց հարուստ եւ գեղեցիկ: Սրուանձտ – եանի եւ իր գրառած պատումների հիման վրայ Աբեղեանը 1889 թուին «Մուրճ» ամսագրի մի չարք համարներում տպա – գրում է իր «Ազգային վէպ» ուսումնա – սիրութիւնը, որը փաստօրէն մեր էպոսին նուիրուած առաջին հետազօտութիւնն էր եւ նրա գիտական գնահատումն ու արժէ – քաւորումը: Այնուհետեւ, իր ողջ կեանքի ընթացքում Աբեղեանը նորանոր աշխա – տութիւններով աւելի խոր ու բազմակող – մանի ուսումնասիրութեան է ենթար – կում հայ ազգային էպոսը: 1906 – 09 թուականներին «Ազգագրական հանդէսի» մի քանի համարներում լոյս է տեսնում Մ. Աբեղեանի «Հայ ժողովրդական վէ – պը» ծաւալուն հետազօտութիւնը, որը կատարուած էր արդէն էպոսի չուրջ մէկ ու կէս տասնեակի հասնող պատումների հիման վրայ: Էպոսի նկատմամբ ունե – ցած Աբեղեանի չահագրգռութիւնները նոր ծայր ու ծաւալ են ստանում Սովե – տական իշխանութիւնների տարիներին, երբ իր իսկ ընդհանուր խմբագրութեամբ եւ Փրոֆ. Կ. Մելիք – Օհանջանեանի աշ – խատակցութեամբ ու ջանքերով լոյս է տեսնում «Սասնա ծռերի »պիտական երկ – հատոր հոյակապ հրատարակութիւնը (1936, 1944, 1951 թ. թ.) 1939 թուին Ա – բեղեանը ակտիւ մասնակցութիւն է ցոյց տալիս հայ ժողովրդական հերոսական էպոսի հազարամեայ տօնակատարու – թեան, ինչպէս նաեւ վէպի համահաւաք նիւթը կազմելու աշխատանքներին՝ կազ – մելով եւ հրատարակութեան պատրաս – տելով «Սասնասար եւ Պաղտասար» ճիւղը: Նոյն թուին լոյս է տեսնում Աբեղեանի «Մատենագրութիւն», «Սասունցի Դա – ւիթ » հայ ժողովրդական վէպի մասին քննական ուսումնասիրութիւնը, որով ի մի էր բերւում եւ ամփոփւում մեր էպո – սագիտութեան պատմութիւնն ու տեսու – թիւնը՝ սկսած նրա սկզբնաւորումից (1874 թ.) մինչեւ 1939 թիւը: Վերոթ – ուեալ եւ ուրիշ այլ աշխատութիւններով Աբեղեանը դառնում է հայ ժողովրդական վէպի խոչորագոյն գիտական արժէքա – տորողն ու հետազօտողը:

Բանահիւսական միւս բնագաւառը, ո – րին ժամանակագրական առումով, անդ – րադարձել է Աբեղեանը՝ հայ ժողովրդի առասպելաբանութիւնն է: 1899 թուին Լայպցիգում գերմաներէն լեզուով լոյս է տեսնում Մանուկ Աբեղեանի «Տէր Ար – մէնիշ Վոլֆսկլոպ » (Հայ ժողովրդական հաւատքը), տոքտորական արժէքաւոր տիսերտացիան, ուր առաջին անգամ մեր բանագիտութեան մէջ հանդամանօրէն, պատմահամեմատական մեթոտով վեր են հանւում ու վերլուծւում հայ ժողովր – դական կենդանի ու մեռած առասպելա – կան հաւատալիքները եւ դասակարգ – ւում բանասիրական մի չարք կարեւոր հետեւութիւններ: Նոյն թուին Վաղար – շապատում հրատարակւում է «Հայ ժո – ղովրդական առասպելները Մ. Խորենա – ցու Հայոց պատմութեան մէջ» ծաւալուն ուսումնասիրութիւնը, որն իր բնոյթով գիտական անաչառ բանավէճի դասական օրինակ է հայագիտութեան մէջ: Ցիչեալ աշխատութեամբ Մ. Աբեղեանը հակադ – րուելով եւ հերքելով մեր բանասիրու – թեան մէջ պատմահօր անձի ու գործի նկատմամբ եղած ծայրայեղ գնահատում – ներն ու ոտնձգութիւնները, հիմնաւոր ձեւով ապացուցում է Խորենացու Հայոց պատմութեանգիտական խոչոր արժանիք – ները, նրա պատմական հաւաստիակա – նութիւնը, օգտագործուած աղբիւրների հայրենի հրաչալի տեսարանի մը առջեւ, Յովհաննէս վարդապետ մեզ հրաւիրեց ճոխ սեղանի մը չուրջը, որուն կը մաս – նակցէր ամբողջ Միաբանութիւնը:

Ի պատիւ հօրս «Մշոյ Տատրակին» եւ երեսփոխանին, ոչխար մը մատաղ ըրած էին: Վանքին գինին, հողէ փարչերու մէջ, կը հոսէր առատ: Վանքին սերն ու մածունը, մեղրն ու կարագը, ծովասա – րի խաւրծիլն ու զաղպան (մանանայ) կը զարդարէին Տարօն աշխարհի այս հնա – գարեան սրբավայրին ճոխ սեղանը: Նստած հօրս եւ ծերունի վանահօր կող – քին, որ անդադար «գառնուկ» եւ «հրեշ – տակ» կոչելով կը չոյէր մազերս, ապրե – ցայ մանկութեանս ամէնէն երջանիկ օ – րերէն մէկը, հայրենի սրբազան հողին վրայ:

×

Տեսիլքը անհետացած է, աւա՛ղ: Կը բանամ աչքերս եւ ինքզինքս կը գտնեմ Ֆրանսական մատուռին առջեւ, ծառի մը կոթնած:

Մինչ Ֆրանսացի հաւատացեալները, ուրախ, հագած իրենց կիրակնօրեայ հա – գուստները, չարան չարան ներս կը մտ – նեն եկեղեցիէն, Պատարագն ունկնդրե – լու, ես, Թախծոտ, կը յառաջանամ դէպի մատուռին արտաքին դուռը, կը խաչա – կնքեմ երեսս, կը մրմնջեմ աղօթք մը, եւ երազը հոգիիս մէջ՝ կը հեռանամ: Պիտի վերադառնամ Ֆրանսական նոյն եկեղե – ցին, երբ թափուր ըլլայ եւ չրջապատը ամայի, վերստին չարունակելու տեսիլքը Առաքելոց վանքին(*):

×

Այսօր, Երկուշաբթի առաւօտ, երբ սովորականին նման կը բանամ պատու – հանիս փեղկերը, մեր պարտէզին արօ – տավայրին մէջ, զարմանքով կը տեսնեմ գոյզ մը կովեր եւ երկու սիրուն հորթիկ – ներ, որոնք կախուած իրենց մօր ստինք – ներէն՝ անյագօրէն կը ծծեն: Զանոնք տեսնելով դրեթէ պատշգամիս տակ, ի – րենց հարցական ու պիշ պիշ նայուած – քով, կը յուզուիմ եւ կը խորհիմ թէ «արդեօք մանկութեանս բարեկամները գիս փնտռելու ելա՞ծ են ...»: Որովհե – տեւ, ճշմարիտ կ'ըսեմ ձեզի, թէ Լուլան – լէ – Ֆորժի արուեստագէտ կովերուն հետ հաստատած եմ մտերմութիւն եւ արժա – նացած անոնց համակրանքին: Մեր խո – սակցութիւնը տեղի կ'ունենայ դրեթէ ա – մէն օր սարալանջին վրայ, կովերու,

(*) Առաքելոց կամ թարգմանչաց վանիին գեղակերտ եկեղեցւոյ թանկա – գին դուռը որ 1915ին Տարօնի կոտորածէն հրաշքով ազատած եւ իւնկած էր գերմա – նացի սպաներու ձեռքը եւ տարուած Պեր – լին, Հայաստանի կառավարութեան դի – մումով՝ այժմ կը գտնուի Երեւանի թան – գարանին մէջ ...:

ԴՊՐԵՎԱՆՔԻ
ՄՇԱԿՈՒԹԱՅԻՆ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆԸ

—o—

Բ.

Ուրիշ մէկ պատճառը, թէ ինչու հայ վանքերը կեդրոն եղած են հայ մշակոյ – թի՝ սա իրողութիւնն է, թէ վանքերու միջոցով կարելի եղած է՝ սերունդէ սե – րունդ անցնող չղթաներու օղակներով՝ փոխանցել հայ խմացական ստեղծագոր – ծութիւնները եւ հոգեկան ժառանգու – թիւնները: Անցնող բոլոր դարերուն մէջ, հայ մշակոյթի պատմութեան ամէն մէկ « վերածնունդը» սկիզբ առած է հայ վանքէ մը: Վանքերը, մէկը միւսին յա – ջորդականութեամբ, կը կազմեն դարերու վրայէն անցնող այն մեծ չղթան, որուն միջոցով կը փոխանցուի ցեղային կենսու – նակ ժառանգութիւնը: Վանքէ վանք կը բռնկի հայ լուսաւորութեան ջահը, ու – սուցչական սրբազան աւանդի մը փոխան – ցումով: Մէկ վանքի աշակերտներ դա – ցած են ու հիմնած ուրիշ վանք մը, եւ ասոր աշակերտները յաջորդ սերունդնե – րուն տուած են նոր աշակերտներ ու դա – ցած հիմնած են նոր վանքեր, սերունդէ սերունդ ու զաւակէ զաւակ փոխանցելու համար հայրենի հին ժառանգութիւնը:

Այսպէս, մեր հին Սիւնեաց վանքերու արդիւնքն էին ԺԳ. եւ ԺԴ. դարերու Գլաձորն ու Կեչառիքը: Ու յաջորդաբար Գլաձորի սերունդին արդիւնքը եղաւ հիմ – նադրութիւնը « Մեծ Անապատ»ի վան – քերուն, մանաւանդ Ամրոսի համալսա – րանին: Իսկ իր կարգին Ամրոսի տուած սերունդին արդիւնքն էր ԺԸ. դարու Պո – ղոս Կոլոտի գրական վերածնունդը եւ ե – րեւսաղէմի Շղթայակիրի վանքը, եւ ա – նոնցմէ հետու՝ Մխիթարեանց վանքը: Կոլոտի ու Շղթայակիրի աշակերտներուն արդասիքը պիտի ըլլային ,աւելի մօտ ժա – մանակներու, Արմաշի եւ Երուսաղէմի վա – նական դպրոցները: Եւ նոյն չղթայի չա – րունակութեան կարգով, Արմաշի ժա – ռանգութեան չարունակութիւնը պիտի ըլլար Անթիլիասը:

Ուրեմն, հին դարերէն ի վեր հայ մշա – կոյթի սերունդէ սերունդ աւանդումին չղթան չէ կոտրած երբեք: Մենք ժառան – գորդներն ենք հին մեր հայրենի հարըս – տութեանց:

Անցեր են ժամանակները, եւ իրենց թաւալումն հոսանքին խառներ չատ տիզմ ու ազամանդ: Աւերուտներ են չատ վանքեր ու չատ դպրանոցներ, իրենց փլատակնե – րուն տակ թաղելով դեռ չերբագործուած յաղթանակներ: Անցեր են մեր իշխաննե – րըն ու տանուտէրները, տառապանքի մէ – ջէն իրենց տեսիլքները կտակելով յա – ջորդներուն: Անպատմելի հերոսութիւն – ներ կան այսօր՝ հրդեհուած տաճարներու դեռ կանգուն սիւներուն վրայ արձանա – գրուած: Ինչ դիւցազնավէպեր՝ մարդու կամ քաղաքի մը փոքր մէկ աճուն չի – չտակումին տակ, եւ ինչ խոր դարեր՝ փորագրուած սա փոքրիկ թուականնե – րուն ետին ...: Այսօր ամէն մէկ հայ մը – նացորդն է գերդաստանի մը, եւ ամէն մէկ ծուխը յիշատակի՝ վէպ մը ամբողջ, ամէն մէկ գիրք ու գործ արուեստի՝ վե – հագութիւն հազարամեակի:

Մեր ժողովուրդին թանկագին մնա – ցորդները կիսուած են երկու խոչոր աշ – խարհներու միջեւ. Հայաստան եւ ըՍ – փիւռք: Հայրենիքին մէջ հայ մշակոյթի դարաւոր հոսանքը վերսին գտած է իր ուղին ու կը շարունակէ հոսիլ հայ կեան – քի տարածութեամբ: Այնտեղ՝ հայ մշա – կոյթը դուրս բերուած է դարերով պինդ հովանաւորած Եկեղեցիի պաշտպանու – թենէն, եւ այլեւս կը վայելէ պետական հովանաւորութիւն: Հայ վանքերու մէջ աճած հին ծաղիկը տարատնկուած է հայ համալսարանի մէջ, հայ թատրոնի մէջ, հայ երաժշտանոցի ու հայ գրողներու տան մէջ, հայ արուեստագէտներու ինս – տիտուտին մէջ: Այնտեղ հայ մշակոյթը կարշնեղ ձիերու, անհամար մարախներու եւ անդադար մեր գլխուն վրայ կռնչող նախանձոտ ագռաւներու հետ:

Երեք օրէ ի վեր չեմ կրցած յարդել ժամադրութիւնս: Ուստի նախաճաշէն ետք աճապարանքով ճամբայ կ'ելլեմ:

Առուն եւ զայն եզերող բարտիի ծառե – րը ձգելով ետիս, կը բարձրանամ սարն ի վեր: Ճամբուս վրայ խարխլած գոմի մը մէջ կը տեսնեմ իրարու վրայ ծուա – րած, աղտի մէջ թաթախ – ուած, չունի կերպարանքով, ան – դրմակ քանի մը ոչխարներ: Կը յիշեմ մեր աշխարհի սպիտակ ու սերսուփ գառ – ներն ու մաքիները, եւ նախորդը, պէյն ու պէրուորը, եւ միտքս կ'իյնայ հարսա – նեկան երգ մը զոր երգելով կը շարունա – կեմ վերելքը:

Պապիկ, մամիկ կարգէ գիս,
Նախրորդ մարդու տուէք գիս,
Մաճու կաթով սնուցու գիս,
Կուլֆի տակ ճնացու գիս:

Ալ կողմը, ձորի մը բերանը կը տեսնեմ ագարակ մը, որուն ետին, կ'երեւայ մա – րագ մը եւ ախոռ մը: Հայրենի ախոռնե – րու կարօտը սրտիս, որոնց բուրմունքը չեմ փոխեր աշխարհի ամենաթանգ անու – շահոտութեան հետ, կը մտնեմ մարագէն ներս:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

(6 Շար.)

ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻՆ
ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐՈՎ
...ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴՂԵԱԿԻ ՄԸ ՄԷՋ

—o—

Իջանք մեր ձիերէն, երկիւղածութեամբ մտանք մատուռը կատարելու համար մեր ուխտը: Հօրս փափաքին ընդ առաջ եր – թալով՝ ծերունի վանահայր Յովհաննէս վարդապետ եւ ամբողջ Միաբանութիւնը մեզ առաջնորդեցին վանքին եռեւի փոք – րիկ գերեզմանատունը, Մամիկոնի Թարմ հողակոյտը օրհնելէ ետք՝ Թափօրը ուղ – ղուեցաւ գերեզմանատան խորը գտնուող տասնեակ մը մամռապատ հին չիրմաքա – րերու մօտ, որոնց սրբատաչ խաչքարե – րուն տակ, դարերէ ի վեր կը հանգչէին Հայոց պատմութեան հսկաները:

Շրջապատեցինք խաչքարերը, ծերունի վանահայրը բարձրացուց խաչը եւ դող – դոջուն ձայնով մը օրհնեց չիրիմները, իսկ որբերն ու նորընծայ աբեղաները սրտառուչ երգեցին «Տէր Ողորմեա»: Հպարտութեամբ եւ հոգեկան անսահման գոհունակութեամբ բաժնուեցանք մեծ պատմիչներուն չիրիմներէն եւ դուրս ե – կանք գերեզմանատունէն Ապա, կանաչ մարգագետնի մը վրայ, ծառերու հովա – նին տակ, լայնատարած հորիզոնի մը եւ

կը դիմէ իր ապահով ապագային :

Սփիւռքը, սակայն, հայ պատմութեան սա նոր երեւոյթը, դեռ ազգային ճիգով պէտք է տէր կանգնի իր ժառանգին : Տասը արտաւար հողի վրայ ցանուած մէկ ափ սերմի նման, հայ ժողովուրդը ցրուած է աշխարհի միլիոններուն մէջեւ , իրարմէ տարբեր, երբեմն իրարու հակառակ պետական հովանիի տակ, հիւրընկալ ժողովուրդներու օրէնքներուն հպատակ :

Բայց այս Սփիւռքին մէջ պէտք է պահել ազգային միութեան գետին ու հաւաքական հաղորդակցութեան չաղախ : Եւ այդ գետինն ու չաղախը կրնայ տալ առաւելաբար Հայ Եկեղեցին : Արտասահմանի հայութիւնը, իբրեւ հաւաքականութիւն, կը ներկայանայ իր եկեղեցիով : Իր դպրոցները կը բացուին Առաջնորդարաններու իրաւասութեան տակ : Իր ազգային վարչութիւնը կը պատուի սահմանադրական օրէնքներու հիման վրայ : Սփիւռքի մէջ Հայ Եկեղեցին է ազգին միութեան գետինը :

Սփիւռքի ազգային այդ միութիւնը պահելու համար մեզի պէտք են հոգեւոր ու մտաւորական մշակներ, ոչ թէ պարզապէս լեցնելու համար «անհետացողներուն տեղը», այլ մանաւանդ նոր ժամանակներու պահանջին համապատասխան նոր գիտութեամբ զինուած ու նոր ոգիով ներշնչուած առաջնորդներ տալու հայ ազգին :

Յաճախ կը խօսուի Հայ Եկեղեցւոյ բարեկարգութեան մասին : Բայց այդ բարեկարգութիւնը արտաքին ձեւերու փոփոխութիւն մը չէ : Ամէն բանէ առաջ՝ բարեկարգուած եկեղեցականութեան մը պատրաստութիւնն է, ժողովուրդը առաջնորդելու գիտութեան տէր եկեղեցականութիւն մը : Առանց բարեկարգուած եկեղեցի մը պիտի նմանէր առանց չար – ժիչ ուժի մեքենայի մը :

Կրօնքի ճշմարիտ ուսուցման տեսակէտէն մանաւանդ անհրաժեշտութիւն մըն է ուսեալ եկեղեցականներու պատրաստութիւնը : Հոգեւոր ճշմարտութեանց մասին թերի ըմբռնումներ կը չփոթեցնեն ժողովուրդը : Գիտութեան անունով՝ թերա – պնահատում մը կը տարածուի բարոյական արժէքներու եւ հոգեւոր ճշմարտութեանց մասին : Թերի գիտութեան պատճառով մոլորածները ուղղութեան բերելու եւ հոգեւոր արժէքները արժանաւորապէս ժողովուրդին տալու համար մենք պէտք ունինք ուսեալ եկեղեցականներու :

Ու վերջապէս՝ պատրաստուած եկեղեցականութիւն մը պիտի կարենար մերձենալ առաջքերել եկեղեցիին եւ մտաւորական այն դասին մէջեւ, որ դժբախտ թիւրիմացութեանց հիման վրայ մղուած պայքարի մը հետեւանքով հեռացած է եկեղեցիէն եւ անտարբեր է անոր բոլոր ճիգերուն :

(Խմբագրական «ՀԱՍԿ»ի)
(Մնացեալը յաջորդով)

ՄՈՌՈՒԱԾ ԷՋ ՄԸ
Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆԻ
ՅԵՂԱՓՈԽԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԷՆ

•

Ողբացեալին կեանքին ու գործունէութեան մասնի «Ցառաջ»ի մէջ հրատարակուած գրութիւններէն ոչ մէկուն մէջ յիշատակուած էր, որ ան Վասպուրականի մէջ, 1904 Թուականին, մտած է Իշխանի խումբին մէջ եւ յեղափոխական ուրիշ գործերու կարգին՝ մասնակցած է Նալրեկայ վանքի կռուին :

Անտարակոյս իր համեստութիւնը թոյլ չէ տուած իրեն խօսելու այս մասին իր ընկերներուն :

Քանի մը տարի առաջ՝ երբ կը խօսէի այս կռիւին մասին, ըսաւ համեստօրէն . — « Ես այդ կռուի մէջ էի, տեսնէի՛ր թէ ինչպէս ձեր այդ հրաշալի հօտաղ Ասպօն չեչոտակի գնդակով մը իր ձիէն չանսատակ վար գլորեց ոստիկան Ապտիւլ Համիտը » :

Ապտիւլ Համիտ հարկահաւաք — ոստիկան էր, Տարիներէ ի վեր դարձած էր մեր գաւառին պատուհասը, իր գազանութեանց չափ ու սահմանը չկար : Օր մը ոստիկանական ջոկատի մը եւ հարիւրաւոր Քիւրտերու գլուխն անցած՝ եկած պաշարած էր Իշխանին խումբը :

Գերասիմը յետոյ զարմանալի ճշդութեամբ յիշեց մարագին վայրը, ուր կը գտնուէր խումբը : Ոյր մոյր, տանիքներու վրայէն անցնող ճամբան, որով բարձրացած էին վանքը : Գիւղին աղբիւրը, առուն, գերեզմանատունը , դէպի կարկառ տանող ճամբան եւ ուրիշ մանրամասնութիւններ, հակառակ անոր որ միայն մէկ անգամ կրցած էր ցերեկով տեսնել այս վայրերը յիսունէ աւելի տարիներ առաջ :

Յիշենք որ կռիւը տեղի ունեցաւ 1904ի գարնան եւ տեւեց 3 – 4 ժամ : Թշնամին տուաւ բաւական թիւով սպանեալ ու վիրաւոր : Սպանեալներու մէջ էր նաեւ յայտնի չարագործ քիւրտ Խուրշիտ աղայի եղբայրը : Իսկ խումբը ապշեցնող քաջութեամբ ու ճարպիկութեամբ ճեղքեց պաշարման շղթան եւ անհետացաւ անվնաս :

Կռիւը մեծ սարսափ ազդեց : Անկէ յետոյ կառավարական պաշտօնեաները ըստիպուեցան մեղմ վարուիլ եւ քրտական աւարառութիւններն ալ վերջ գտան :

Անմահ Քեռայի Գերասիմը մէկն էր այս փրկարար կռիւի հերոսներէն :

Անոր կենսագրականը կազմողներու ուշադրութեանը կը յանձնեմ այս մոռացումը :

Յարգա՛նք իր յիշատակին :

ՂԱԶԱՐ ՆԵՐԿԱՐԱՐԵԱՆ

ԿԱՐԴԱՑԻՔ ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ «ՑԱՌԱՋ»Ը

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ

ԹԻԻՐՆ ՈՒ ԹԵՐԻՆ

•

Տարիներ առաջ, թերթի մը մէջ կարդացի· «Իսրայէլ, եօթ տարուան պետուրիւն մըն է» :

Մէկուկէս տող եւ երկու սխալ : «Իսրայէլ» եւ ... ստորակէտ : Ի՞նչ բանի կը ծառայէ այս ստորակէտը : « Իսրայէլ»ը բային տէրն է կամ տէր բային է, եւ պէտք չկայ ստորակէտով բաժնելու բայէն :

Միւս սխալն է «եօթ» բառը· պէտք է գրել եօքը (գրաբարը՝ եօթն) : Ահա քանի մը օրինակներ, — եօթնամեայ, եօթնօրեայ, եօթնական , եւ ոչ թէ եօթամեայ, եոթօրեայ, եօթական :

Շաւաթ կը գրեն « Նոյեմբեր 29ը» : Ծայրը՝ ըսով : Այս ըսքը աւելորդ է, որովհետեւ 9 Թուականը կը կարդանք — եւ կը գրենք — ինն կամ ինը· պէտք չկայ ուրեմն ինըին ծայրը ըսք մըն ալ աւելցնելու : Նոյնն է պարագան նաեւ իննին : Ինն եւ ոչ թէ իննը (ծայրի ըսքը աւելորդ է) :

Բայց ճիշդ է գրել « Մայիս 28ը » , ըսով, որովհետեւ Թուականը ութ է եւ ոչ թէ ութը : Նոյնպէս սխալ է գրել տասը· պէտք է գրել տասը (գրաբարը՝ տասն) : Ն վերը երեւան կուգայ հետեւեալ օրէնակներուն մէջ, — տասնամեայ, տասնօրեայ, տասներորդ, տասնական : Ձենք ըսեր տասամեայ, տասօրեայ, տասերորդ, տասական :

Դառնանք ստորակէտին :

Դարձեալ նոյն թերթին մէջ հանդիպեցայ սա երկու նախադասութիւններուն . « Հայաստան , հնգապատիկը տարիք ունի Իսրայէլի» : « Փարիզեան վաճառատուն մը, հիմնած է մասնաւոր ճիւղ մը» :

Բացի անկէ, որ առաջին նախադասութիւնը անճարակ է իր կազմութեամբ , աւելորդ ու սխալ են «Հայաստան» եւ « վաճառատուն » բառերուն ջով դրուած ստորակէտերը : Նոյն թերթին հետեւելով ես ալ կազմեմ սա տեսակ նախադասութիւն մը· «Ես, հաց կերայ» : Կամ· « Հայրս, տուն դարձաւ » :

Եթէ հաց ուտողը ես եմ, եթէ տուն դարձողը հայրս է, այլեւս ինչ բանի կը ծառայէ ստորակէտը : Գեղեցկութիւն

գիտնալու պէտք չկայ, քիչ մը տրամաբանութիւնն ալ կը բաւէ այսքան տարբական բան մը ըմբռնել կարենալու համար : Նոյնիսկ տրամաբանութեան ալ պէտք չկայ· պուտ մը ուշադրութիւնը բաւական է :

Բայց կը թուի, թէ խնդրոյ առարկայ թերթը քերականութեան նոր դասագիրք մը ունի աչքի առջեւ, եւ կամ սովորութիւն ըրած է ըսելու՝ մեր գիւղի վարժապետին պէս· « Ես ասանկ կը գրեմ » : Այո, իրեն համար կրնայ «ասանկ» գրել, բայց մեզի համար թող «անանկ» գրէ :

Դարձեալ նոյն թերթը կը գրէ· « ... ազատ աշխարհի համար յառաջամարտիկի ուժը՝ ջղացաւական կէտի մը վրայ » :

Աշխարհի վրայ չկայ վայր մը, նոյն – իսկ կէտ մը, որ ... ջղացաւ ունենայ : Ֆրանսերէն նեւրալժիք բառն է, որ թարգմանուած է «ջղացաւական » : Ամէն օտար բառ եղածին պէս թարգմանել, առանց իմաստին թափանցելու, կը նշանակէ ոսպապուրի վերածել Հայոց լեզուն : Ես ալ ահա բառ առ բառ կը թարգմանեմ Ֆրանսերէն «ի՞նչպէս էք»ը .— Ի՞նչպէս կը կրէք դուք ձեզ, կամ ի՞նչպէս կ'երթաք :

Եթէ մէկը այս ձեւով հարցնէ որպիսութիւնս, կրնամ նոյն ձեւով պատասխանել .— Շատ գէշ կը կրեմ ես զիս, եւ կամ ... խլելով կ'երթամ :

Պարզ է, որ նեւրալժիքը «չատ կարեւոր » նշանակութիւնը ունի մեր յիշատակած նախադասութեան մէջ : Մենք չենք գիտեր թերեւս, բայց Ֆրանսացիները վատահօրէն գիտեն, թէ կան վայրեր կամ կէտեր, որոնք նոյնքան զգայուն, նոյն – պէս խոցելի են աշխարհի համար, որքան ջիղերը՝ մեր մարմնին համար :

(Յուսաքեր) *Մ. Մ.*

Քարուզօ Ամերիկայի մէջ բարեպաշտական երեկոյթի մը երգելէ վերջ կը ներկայացնէ իր հաշիւը, 3000 տոլար : Կազմակերպիչները զարմանքով, բայց ստիպուած կը վճարեն : Աշխարհահռչակ երգիչը երեք հազար տոլարը գրպանելէ վերջ կը հանէ իր չէքի տետրակը եւ տասը հազար տոլար նուէր մը արձանագրելով կը ներկայացնէ նախագահին որ ապշութեամբ երեսը կը նայի·

— 3000 տոլոր ստացողը երգիչ Քարուզօն էր իսկ այս նուէրը ընողը ես եմ մարդ – Քարուզօն :

ՍՏԱՅԱՆՔ

« ՀԱՆԴԷՍ ԱՄՍՕՐԵԱՑ » հայագիտական ուսումնասիրութիւնք, Մայիս – Օգոստոս, 1959, հրատարակութիւն Վիէննայի Մխիթարեան Միաբանութեան :

«ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔ» Դեկտեմբեր 1959, դպրոցական ամսաթերթ, Վենետիկ :

«ՑԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (73)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՅԼԱՍԵՐԱԾՆԵՐԸ

Զ.

ՏՈՒԹՈՐԸ

Իր զուարթութեան ընկերները, իրեն պէս բժշկութեան կուշտեցեալները, չուրջը առին խնդուն, մեառղին հոտէն գինով – ցած : Եւ Արշակ, իբրեւ ցոփակեաց ամիրայի մը արժանաւոր թոռը, մէկ քանի օր, մոլութեան հնոցներու մէջ, իր գերպաններուն պարունակութիւնը հալե – ցուց :

Սակայն, դրամի բացարձակ չգոյութիւնը, եւ միւս կողմէ իր անանկութիւնը՝ անկարելի դրութեան մը մէջ դրին զուարճամոլ ուսանողը : Եւ խնդուն անդրադարձաւ թէ կեանքը իր ըմբռնած եղանակովը ապրելու համար, ֆապրիքայի մը ամսական եկամուտը յոյժ նշմարիտ դուրս մը կը ներկայացնէր եւ թէ ֆապրիքաներ հարկաւոր էին իր երազած փարթամ կենցաղը վարելու համար լիառատօրէն :

Հինգերորդ տարեշրջանին քննութեանց մէջ կատարեալ ձախողուած մը կրեց Արշակ : Ասոր վրայ, ուսանողը խորհեցաւ ուրիշ միջոց մը գտնել, դրամ քաշելու համար մօրմէն : Ուստի համոզեց իր մայրը որ տան մէջ բժշկութիւն ընէ, վերկայական չառած : Մայրը նախ ընդդիմացաւ այդ առաջարկին, բայց ի վերջոյ հաւանութիւն յայտնեց ու տեղի տուաւ իր սիրելի զաւակին :

Մերկերեանին, անխուսափելի խորհրդականին յայտնուեցաւ խնդիրը եւ կարծիքը հարցուեցաւ : Գանձապահը պահ մը խեղդնեցաւ առաջարկին այլանդակութենէն, աչքերը խոշոր խոշոր բացաւ, եւ դոցեց, մատներովը սանտրեց ազէրեկ մօրուքը, մօրմէն զաւկին նայեցաւ, զաւկէն մօրը, եւ, աւաղ, հասկցաւ թէ իր կողմէ ոեւէ ընդդիմութիւն աւելորդ եւ ապարդիւն պիտի մնար : Հետեւապէս·

— Է հա, ըսաւ, կէշ չըլլար, բրաթիկ ալ է, խեր ալ է, անուն հանել ալ է... անուն հանել ալ է... բէք աղէկ կ'ըլլայ, ըրէք ...

Եւ դադարէ մը յետոյ ·

— Ամա, տղաս, աւելցուց չեղակի ակնարկով մը, չեզաս Ֆալցօ խալթ մը խառնես ...

— Ի՞նչ Ֆալցօ, բողոքեց Արշակ, կարմրելով , գանձապահին թափանցող նայուածքին տակ իր թաքուն մտադրութիւնները մերկացած, հասկցուած զգալով :

— Էյ, ճահիլ ես, ի՞նչ գիտնամ, աւելցուց Մերկերեան գլուխը օրօրելով խորհրդաւորօրէն :

— Քսաներեքը անցաւ, Թադէոս աղա, մէջ մտաւ անդիէն մաման զաւկին բարոյականին մասին յայտնուած կասկածը ջրելու մտահոգութեամբ, թող ամէն երիտասարդ Արշակին չափ խելքը գլուխը ըլլայ ...

— Ես պապա մարդ եմ, անանկ խրատներ կուտամ ճահիլներուն, հանըմ, հոգ չէ, մարդ չե՞նք մի, սխալական ենք, աւելցուց գանձապահը հայրական չեչտով մը :

Պահ մը լռութիւն տիրեց :

Թադէոս աղա խզեց զայն ·

— Ան չէ ամա, բան մըն ալ հարցնեմ , տիպլոմա չառած կարելի՞ է հէքիմութիւն ընել··· իմ գիտցածս ...

— Մասնաւոր արգելք մը չկայ, ըսաւ Արշակ, մանաւանդ որ մէկ մէկուկէս տարիէն տիպլոմա կ'առնեմ· փարայով պիտի չնայիմ, ո՞վ կրնայ բան մը ըսել·· եթէ չատ ծանր ու կնճռոտ հիւանդութեան մը հանդիպիմ, ուրիշ բժիշկներու խորհուրդին կը դիմեմ ...

— Անանկ է, չիտակ է, պատասխանեց Մերկերեան համակերպութեամբ :

Այս բարեդործական ձեռնարկին դործադրութեան համար հարկ եղաւ սակայն մասնաւոր սենեակ մը յարդարել հիւանդներու քննութեան յատուկ : Մաման առանց ամէնափոքր առարկութեան, իր ուղեցած պահեստի գումարը զաւկին տրամադրութեան տակ դրաւ : Եւ ահա մեծ խումբ մըն է սկսաւ :

Բոլոր բժշկական գործիքները եւ սարուածները, գոնս գնեց Արշակ, կրկին գինով ներկայացուեցան մամային : Կարելի էր նոյնիսկ քառապատիկ գնով ներկայացնել, եւ տեղի չտալ ոեւէ բողոքի, այնքան անիկա չլացած էր այս նոր գազափարին հեռաւոր ճառագայթներէն :

Ապակեւոր խորշ – դարանի մը մէջ կը շողային հիմա բժշկական եւ վիրաբուժական պողպատեայ գործիքները, վերանորոգիչ եւ ահաւոր· երկար բազմոց մը կը գրաւէր սենեակին աջ պատին երկայնքը՝ հիւանդներու քննութեան համար, անոր դիմաց նոյնպէս ապակեպատ դարանի մը մէջ բժշկական ստուար հատորներ, կաշեպատ կազմով եւ ոսկետառ·իրենց փայլուն կռնակները քով քովի կը ցուցադրէին երեք կարգի վրայ :

Մատենադարանին առջեւի մասը, որ շարժուն էր, կը ծառայէր իբրեւ դրասեղան :Մետաղեայ արծիւ մը, թեւերը մեծատարած բացած, մագիլներուն մէջ կը բռնէր խոշոր կրիայ մը՝ գլուխն ու ոտուքները սարսափի ճիպէն տակ դուրս ձգտուած, եւ որուն կռնակին վրայ շարժուն կափարիչ մը թոյլ կուտար մելան նով լեցնել սողունին մարմինը :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍԵՄԱՖԷՇԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

ԿԱՐԵՒՈՐ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻԻՆ

Փարիզի եւ շրջականերու Հայց· Առաքելական եկեղեցւոյ կրօն· Ընկերակցութեան ներկայացուցչական ժողովի 24անդամներու ընտրութիւնը տեղի պիտի ունենայ Դեկտ· 20ին :

Զորս եկեղեցիներուն մէջ·— Փարիզ, Ալֆորվիլ, Արնուվիլ, Շատիլ — պիտի դրուին կնքուած տոպրակներ : Ամէն քուէարկող կրնայ ներկայանալ իր անդամավճարին ստացականով եւ ինքնութեան թուղթով եւ անձամբ քուէարկել ժամը 10–18 :

Ամէն անոնք որոնք անձամբ քուէարկելու կարելիութիւն չունին կրնան փոստով եւ ապահովագրուած ծրարով ղրկել եւ Բոպայի Հայրապետական Պատուիրակ Գերշ· Տէր Սերովբէ Եպիսկ· Մանուկեանի հասցէին :

Այս աշխատանքը դիւրացնելու համար արդէն քուէարկողները պիտի ստանան պահարաններ որոնցմէ մին վերապահուած է քուէաթուղթին եւ այդ պահարանին վրայ ոչ մէկ բան պիտի գրուի, երկրորդ պահարանը որուն մէջ վերոյիշեալ պահարանը պիտի դրուի, քուէարկողը պէտք է գրէ իր անունը եւ հասցէն :

Ամէն քուէարկող կրնայ իր քուէն ղրկել անմիջապէս որ պէտք եղած թուղթերը ստանայ եւ ամէնէն ուշը 19 Դեկտ· 1959 :

Դ·ԻՒԱՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Լեւոն Մօզեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստական պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ յետ պատարագի Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԼԵՒՈՆ ՄՕԶԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

×

Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյն մէջ տեղի պիտի ունենայ եկեղեցւոյ բարերար Ա· Համբարձումեանի գերդաստանի յիշատակին հոգեհանգստեան պաշտօն, այս կիրակի օր :

Կը հրաւիրուին բարեկամները եւ պարագները յարգելու անոնց յիշատակը :

×

Ալֆորվիլի Հայ Մարզականը իր վաղամեռիկ ընկերոջ մարզիկ Րուժէ Նէրայի մահուան քառասունքին առթիւ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ալֆորվիլի Ս· Պօղոս Պետրոս եկեղեցին, տարաբախտ Արմենակ – Յովակիմ Մելքոնեանի մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻԻՆ

Մարսէյլի Պուլվար Օտտոյի Ս· Յակոբ եկեղեցւոյ կրօն· Ընկերութիւնս կը յայտարարէ թէ այս կիրակի օր եկեղեցւոյս անուան տօնակատարութեան առթիւ պիտի կատարուի հանդիսաւոր Ս· պատարագ եւ աւանդական մատաղօրհնութիւն եւ մատաղի բաշխում Կ· Խաչուհիներու կողմէ :

Մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի թաղիս եկեղեցաչէն ու դպրոցաչէն ազգայիններու եւ համայն թաղիս հին եւ նոր ննջեցեալց հոգւոյն :

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

Հ·Յ·Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դեկտեմբեր 13ին, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Պրասըրի Զիմմեռի դահլայարկը, 1, Փլաս տիւ Շաթլէ, Մէթօր Շաթլէ :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ·—Հ· Յ·Դ· Պէվիլի «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21–ին, Փլաս տէ Ֆէթի սովորական վայրը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԻՍԻ·— Հ· Յ· Դ· Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէն հետեւեալ խումբերը ժողովի կը հրաւիրէ·—

Ակնունի ենթակոմիտէն 12 Դեկտ· Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին :

Համազասպ ենթակոմիտէն 13 Դեկտ· կիրակի առտու ժամը 10ին :

Վռամեան ենթակոմիտէն 13 Դեկտ· կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին :

Զաւարեան ենթակոմիտէն 19 Դեկտ· Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին :

Շ· Միսաքեան խումբը Շաբաթ (19 Դեկտեմբեր) իրիկուն ժամը 20·30ին :

Ընկ· Կարօ խումբը 20 Դեկտ· կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին :

ՇԱԻԻԼԻ եկեղեցւոյ օծման Բ· տարելիցը կը տօնուի յառաջիկայ կիրակի 20 Դեկտեմբեր : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԷՋ

Կազմակերպուած Ամասիոյ Հայր· Միութեան երկսեռ երիտասարդաց կողմէ :

Ի նպաստ իր պատմագրքի հրատարակութեան :

Այս Շաբաթ գիշեր միւնչեւ լոյս, Ալհամպրայի շքեղ սրահներուն մէջ, Պուլվար Շավ, 340 :

Պիտի նուագէ ՋԻԿԱՆՆԵՐՈՒ նշանաւոր հնգեակը :

Orchestre Roger Frolens

եւ իր ծանօթ երգիչը՝ ՄԱՐԻՕ ՍԱՆՋԻՋ

—ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ—

Վիէն·— Կապ· Խաչի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները անխտիր, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը երեքին, Համօ Օհանջանեան սրահին մէջ : Շատ կարեւոր օրակարգ :

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Կրընոպլի թէյասեղան – ընդհ· ժողովը, Դեկտեմբեր 15ի կիրակին, կէսօրէ ետք ժամը երեքին, ղպրոցին սրահը : Կարեւոր օրակարգ : Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ըլլալ ճշդապահ :

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Կեղր· Վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի չրջանի իր տասը մասնաճիւղերը, այս Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ռէժանի վերնայարկը, մէթրօ Քատէ : Կը խնդրուի բազմանդամ ներկայ ըլլալ :

ԿԱՊ ԽԱՉԻ Անիէռի մասնաճիւղին ժողովը այս Ուրբաթ կէս օրէ ետք ժամը 16ին, Տիկին Աւետիսեանի բնակարանը :

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՈՐԾԻ ՀԱՄԱՐ

ՅԱՌԱՋ

PARIS - IX

32, RUE DE TRÉVISE

TÉL.: PRO. 86-60

★

ԹՆԱՄՈՒԱԾ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ

ԿԻՐԱԿԻ, 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Վարժարանի Ծնողաց Միութեան կազմակերպած Ծնունդի ծառի հանդէսը կը կատարուի դպրոցի սրահին մէջ՝ ժամը 15էն 22 :

Գեղարուեստական մշակուած բաժին, ներկայացումներ, մրցումներ, արտասանութիւններ, երգեր աշակերտներու կողմէ :

Աւանդական վիճակահանութիւն՝ հարիւրաւոր թանկարժէք առարկաներով :

Ճոխ սեղան, հայկական եւ եւրոպական համադամ կերակուրներով :

Սիրով կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լաւ մեքենագրող երիտասարդ օրիորդ մը : Ներկայանալ «Յառաջ»ին :

ՀԻՆԱՒՈՒՐՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐ

Դասախօսութիւն եւ գունաւոր ցուցադրութիւն

Մեկնարանուած ԵՒՈՒԱՐԴ ԻԽԻԻ – ՃԵԱՆԻ կողմէ :

Կառավարական վկայեալ ճարտարապետ, դէպի Հայաստան իր երրորդ ճամբորդութենէն նոր վերադարձած :

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին, Սալ Մազընոյի սրահներուն մէջ, 88 Բիւ տ'Օպլաներ, Մարսէյլ :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes

Մեթրօ Փորթ Մայօ

Պաշտամունք այսկիրակի առաւօտ ժամը 10·45ին :

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՋ. ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷՅԼ

Պաշտամունք՝ այս կիրակի, Սէն Ժէրոմ, ժամը 9,30ին : Ռիւ Ժէմափ՝ ժամը 10,45ին :

Կը քարոզէ Վերապատուելի Հելվաճեան :

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ

ԲԱՑԱՌԻԿ ԽՆԱՄՔՈՎ ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԱԾ ՍԱԼ ՄԸ·

“ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ”

MUSIQUE ARMÉNIENNE

vocale et instrumentale

MICROSILLON 33 TOURS

Երգչախումբ՝ ՍԻՓԱՆ – ԿՈՄԻՏԱՍ

Orchestre Symphonique Chouteau

ՂԵԿԱՎԱՐ՝ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ

(100 հոգիի մասնակցութեամբ)

11 կտորներ, նուագախումբ, երգչախումբ, մեներգ (Կոմիտաս, Ալէմշահ, Կանաչեան, Սաքեան, Ափրիկեան, Ալթունեան, Սպենդիարեան) 45 վայրկեան տեւողութիւն :

Դիմել՝ ԱՐ· ԶԱՔԻՐԵՃԵԱՆ,

78, Rue Lafayette, Paris 9e, Tél. CEN. 36-23

Կ· ԱՓՐԻԿԵԱՆ,

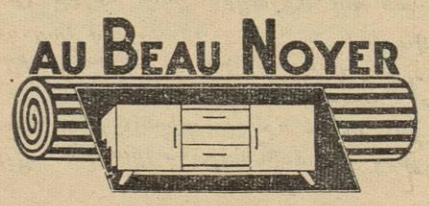
11, Rue Dr. Potain, Paris 19.

Երգչախումբի անդամներուն, «Յառաջ»ին եւ Հրանդ – Սամուէլ գրատունը :

51, Rue Monsieur le Prince DAN. 88-65

Օր· ԱՆԱՀԻՏ ՕՀԱՆԵԱՆԻ, CEN. 28-34

AU BEAU NOYER

Salles de séjour — Penderies - literie

Chambres - cosys — Cuisines laquées

Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸԽՕՍԻՆՔ

ՎԱՃԱՌՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԶՐԻ ՅԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՑԻ

ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES

15, AV. A. MORIZET

Boulogne - Billancourt

Métro : MARCEL SEMBAT

Mol. 06-03 et 60-38

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Sté le BOSPHORE

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՂԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (*սուսամ*) եւ շաբարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմայիին, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հիւծէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով :

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան :

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը :

Sté le BOSPHORE

2, Rue Louis Astoin - Marseille

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 12 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ SAMEDI 12 DÉCEMBRE 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8670 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4471

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀՈԳԵՇԱՀ ՃԱՌԵՐ

Երեք տարի առաջ, 1956 Հոկտեմբերին, հունգար ժողովուրդը ըմբոստութեան դրօշ պարզեց համայնավար իշխանու – թեան դէմ՝ յանուն ազատութեան :

Մայրաքաղաքի հայրենասէրները ա – ռաջին առթիւ տապալեցին Սթալինի ար – ձանը, — խորհրդանշան բռնակալութեան եւ օտար տիրապետութեան ,— ջարդու – փչուր ըրին զայն եւ «ժողովուրդներու ա – ռաջնորդ»ին չախչախուած գլուխը զետ – նաքարչ պտրցուցին փողոցներուն մէջ , ի մեծ մխիթարութիւն ու գոհունակու – թիւն ազատատենչ ժողովուրդին :

Ապստամբական չարժման գլուխին էին անցած երիտասարդ մտաւորականներ , համալսարանի ուսանողներ եւ ուսանո – ղուհիներ , իրենց եռեւ ունենալով ամէն դասակարգի ու տարիքի պատկանող Հունգարացիներու անվերապահ համակ – րանքը :

Յեղափոխականները արագ յաջողու – թիւններ արձանագրեցին եւ ձեռք առին իշխանութիւնը :

Սակայն կարմիր բանակը չուշացաւ իր հրասայլերով եւ թնդանօթներով արեան ու հրդեհի մէջ խեղդելու ժողովրդական, տարերային այդ չարժումը : Ապստամբ – ներու օգնութեան կոչերը՝ ուղղուած ա – զատ աշխարհին՝ մնացին ձայն բարբա – ոոյ յանապատի :

Եւ սակայն հեռու չէր «ազատ աշխար – հ»ը, — սահմանակից էր ազատատենչ Հունգարիոյ : «Ազատ Եւրոպա» եւ «ա – զատագրութիւն »կոչուած ձայնասփիւռի կայանները տարիներով ազատութիւն կը խոստանային բոլշեւիկեան բռնակալու – թեան ենթակայ երկիրներուն :

Ու երբ ժամը հնչեց, ոչ մէկ ձեռք օգ – նութեան հասաւ յանուն ազատագրու – թեան կռուող անձնազոհ հայրենասէր – ներուն :

Եւրոպայի սրտին վրայ, քաղաքակիրթ աշխարհի անտարբեր աչքերուն առջեւ ժողովուրդ մը նահատակուեցաւ : Բար – ձրը քաղաքականութիւնը եւ կարծեցեալ նոր աշխարհամարտէ մը խուսափելու պատրուակը օգտագործուեցան իրրեւ չք – մեղանք ազատ աշխարհի անզօրութեան : Աւելի ճիշդը՝ անզօրութեան :

1921 Փետրուար 18ին ուրիշ ժողովուրդ մը, Եւրոպայի սրտէն հեռու, ալեւոր Ա – րարատի չուքին տակ, ըմբոստութեան առաջին դրօշն էր պարզած կարմիր բըռ – նակալութեան դէմ : Ու յաղթապանծ՝ դուրս էր ջնջած կարմիր բանակը իր նո – րագոտ հայրենիքի սահմաններէն : Քա – ոասուն օր միայն տեւեց իր ղիմադրու – թիւնը : Գերակչիռ ուժեր եկան կրկին ճզմելու օտար, բռնակալ վարչաձեւէն ձերբազատուելու իր ճիգերը :

Ոչ ոք ձեռք կարկառեց ազատատենչ Հայութեան, որուն օգնութեան կոչերը Ազգերու Դաշնակցութեան՝ 1920 Սեպ – տեմբերին, Թրքական յարձակման օրե – րուն՝ նոյնպէս անարձագանգ էին մնա – ցած :

Հունգարիոյ օրինակը 1956ին եկաւ ցոյց տալու թէ՝ ո՛չ մէկ բան փոխուած էր աշխարհի մէջ 35 տարուան մէջ :

Մէկ ընդհանուր ժողովը երեք օր ա – ռաջ զրաղեցաւ Հունգարիոյ հարցով , քննելու համար իր ներկայացուցիչին՝ Մընրոյի տեղեկագիրը :

Սրտառուչ խօսքեր արտասանուեցան ազատ աշխարհի պատուիրակներուն կող – մէ՝ ի նպաստ հունգար մարտիրոս ժողո – վուրդին : Ամերիկայի ներկայացուցիչը նոյնիսկ պահանջեց, որ կարմիր բանակ – ները պարպեն Հունգարիան :

Արդի՞ւնք : Զերօ :

Հոգեչահ ճառերով չէ, որ պիտի ազա – տագրուին «ստրուկ ազգեր»ը :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԶՕՐ. ՏԸ ԿՈԼ ՍԵՆԵԿԱԼԻ ՄԷՋ

«ՀԱՍԱՐԱԿԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՀԱՍՏԱՏՈՒ – ԹԻՒՆՆԵՐԸ ՊԷՏՔ Է ՓՈԽՈՒԻՆ »
ՅԱՅՏԱՐԱՐԵՑ ՆԱԽԱԳԱՀԸ

Ուրբաթ առաւօտ, Սէն Լուի տիւ Սե – նեկալի մէջ բացուեցաւ Գործադիր Խոր – հուրդի ժողովը՝ Զօր. տը Կոլի նախա – գահութեամբ :

Տը Կոլ Սէն Լուի հասաւ հինգշաբթի ի – րիկուն, դիմաւորուելով Սենեկալի Նա – խագահ Մամատու Տիայի եւ բարձրաս – տիճան այլ ղեկավարներու կողմէ :

Քաղաքապետին բարիգալուստի խօսքե – րուն պատասխանելով, Նախագահ տը Կոլ առաջին անգամ ըլլալով հրապարա – կաւ անդրադարձաւ Մալիի գոյութեան (Սենեկալ – Սուտան դաշնակցային մի – ութիւն) :

Այդ ձեւով Նախագահը պաշտօնապէս ճանչցաւ Մալիի դաշնակցութիւնը, ինչ որ մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց ժո – ղովուրդին մէջ. — «Մեծ գործի մը ձեռ – նարկած ենք՝ Հասարակապետութեամբ » ըսաւ տը Կոլ եւ չեշտելէ ետք թէ բարե – շրջումներ պիտի ըլլան անշուշտ, աւել – ցուց. — Բնական է, որ երիտասարդ պե – տութիւն մը ուզէ գոյց տալ, արժեցնել իր անհատականութիւնը՝ ամէն մարդի , մասնաւորապէս՝ արտաքին մարդի մէջ : Բայց ոչ մէկ բան այն արժէքը ունի, քան թէ այն՝ ինչ որ կը կատարուի ներքին ճակատի վրայ : Ինչ որ կ'ընէք այստեղ՝ ապագային համար լաւ է : Մեր Հասարա – կապետութիւնը ապագայի գործ մըն է : Մեր միջեւ կազմակերպուած ընկերակ – ցութիւն եւ բարեկամութիւն է ան՝ մեր բոլորի օգուտին համար :

Անշուշտ պէտք չէ մոռնալ այն պարա – գան, թէ Մալիի դաշնակցութեան մասին կարծիքի տարբերութիւններ կան եւ Սէն Լուի ժողովը կուգայ այս ուղղութեամբ իր վճռական խօսքը ըսել բոլորին :

«ՖՐԱՆՍԱ ՉԵԶԻ ՀԵՏ Է»

Հանրապետութեան Նախագահը Սէն Լուի երթալէ առաջ այցելած էր Նուազ – չոթ, Մորիթանիի ապագայ մայրաքաղա – քը, որ հարիւր բնակիչ ունի :

Սրահի մը մէջ, որ երբեմն կը գործած – ուի իրրեւ դպրոց ու երբեմն՝ Ազգ. ժո – ղովասրահ, Նախագահը խօսեցաւ Հասա – րակապետութեան մասին. «Ընկերակցու – թիւն մը ժողովուրդներու՝ որոնք կ'ուզեն միասին աշխատիլ. Հասարակապետու – թիւնը նոր երկիրներու եւ Ֆրանսայի մի – ութիւնն է » :

Հանրապետութեան Նախագահը յայ – տարարեց նաեւ թէ Հասարակապետու – թեան հաստատութիւնները պէտք է բա – րեփոխուին, բայց Ֆրանսայի հետ նոր երկիրներու միութիւնը պիտի մնայ, ո – րովհետեւ Ֆրանսա աշխարհի ամէնէն եղբայրական երկիրն է՝ մարդոց համար :

Նախագահ տը Կոլ ափրիկեան նոր եր – կիրներուն ամէն վստահութիւն տուաւ՝ թէ Ֆրանսա իրենց հետ է, այդպէս պէտք է մնայ եւ այդպէս ալ պիտի մնայ :

Միւս կողմէ, Հինգշաբթի իրիկուն Վարչապետ Տըպրէ, ելմտական նախա – րար Փինէ, Աշխատանքի նախարար Պիւ – րոն, բազմաթիւ մասնագէտներու եւ գործակիցներու ընկերակցութեամբ մեկ – նեցան Սէն Լուի տիւ Սենեկալ, մասնակ – ցելու համար Հասարակապետութեան Գործադիր Խորհուրդի ժողովին :

ՃԻԳ ՊԻՏԻ ՁԽՆԱՅԵՄ ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՅԱՅՏԱՐԱՐԵՑ ԱՁԶԸՆՀԱՒՈՒԼԸ ՆՈՐ ՏԵԼՀԻՒ ՄԷՋ

Հինգշաբթի իրիկուն Նախագահ Այզընհաուըրի ի պատիւ հացկերոյթ մը տըր – ուած էր Նոր Տելհիի մէջ, աւելի քան 130 հրաւիրեալներու մասնակցութեամբ : Հացկերոյթի ընթացքին խօսք առնելով , Միացեալ Նահանգներու Նախագահը յայ – տարարեց .— Ձիգ պիտի չխնայեմ խա – ղաղութեան համար :

Ամբողջ օրը Այզընհաուըր խանդավա – ռութիւն ստեղծած էր իր զացած շրջան – ներուն մէջ :

Արտակարգ խանդավառութեամբ ող – ջունուեցաւ ժողովուրդին կողմէ՝ երբ տեսնուեցաւ Խորհրդարանի առջեւ, ուր ճառ մը խօսելով կոչ մը ըրաւ : Կը սպասուի որ այդ կոչը նպաստաւոր ըն – դունելութեան մը արժանանայ ոչ միայն Հնդկաստանի՝ այլ բովանդակ Ասիոյ մէջ : Նախագահին ճառը 16 անգամ ընդ – հատուեցաւ՝ ծափերու տարափին տակ : Արդարեւ, Այզընհաուըր յայտարարեց .— «Մեր ժամանակի ամէնէն էական գործն է՝ հակողութեան ներքեւ ըլլալիք զինա – թափութիւն մը : Ամերիկա Հնդկաստանի հետ կը բաժնէ ազատութեան, խաղաղու – թեան եւ արդարութեան մէջ ապրելու խոր փափաքը :

«Նման կեանք մը ապրելու համար, նոր եւ մեծ առիթ մը կ'ընծայեն մեզի գիտնա – կաններու վերջին գիւտերը : Մեր առջեւ ունինք նոր զարաշրջան մը, որու ընթաց – քին մարդկութիւնը տարուէ տարի աւելի հարուստ հունձք կրնայ ստանալ հողէն, կրնայ ամէն բան օգտագործել մարդու բարիքին համար, կրնայ ընդլայնել ա – ռեւտուրը, զարգանալ եւ միասնաբար ապրիլ խաղաղութեան մէջ » :

Նոյն օրը, Վարչապետ Նեհրու եւ Նա – խագահ Այզընհաուըր ունեցան պաշտօ – նական առաջին խօսակցութիւնը, որ տե – ւեց մէկ ժամ : Երկու կողմերն ալ մեր – ժեցին որեւէ յայտարարութիւն ընել :

Հնդիկ բանբեր մը յայտարարեց . — « Խօսակցութիւնները լաւ սկսան , բայց տակաւին շատ կանուխ է՝ ըսելու հա – մար թէ ի՞նչ հարցեր չօշափեցին անոնք» :

Երկու երկիրներու ղեկավարները միա – սին ճաշելէ ետք, Նախագահ Այզընհա – ուըր այցելեց Հնդկաստանի Նախագահ Փրազատի ապարանքը : Այս առիթով Փը – րազատ Այզընհաուըրի նուիրեց ձեռա – գործ սեղան մը, որուն վրայ փորա – գրուած արձանագրութիւնը կը խորհր – դանչէ Բարիին յաղթանակը՝ Զարին վը – րայ :

Այզընհաուըր յարգանքի այցելութիւն մը տուաւ Մահաթմա Կանտիի յուշարձա – նին, ուր հաւաքուած 10·000 Հնդիկնե – րը կը պոռային... « Կեցցէ՛ Ամերիկայի Թագաւորը » :

Ուրբաթ կէսօրէ ետք, Այզընհաուըր Նոր Տելհիի երկրագործական միջազգա – յին ցուցահանդէսը պիտի այցելէր, որուն բացումը պիտի կատարուէր քանի մը վայրկեան առաջ՝ Նախագահ Փրազատի կողմէ : Այս առիթով Միացեալ Նահանգ – ներու Նախագահը ճառ մը պիտի խօսէր , Ամերիկայի երկրագործական մարզի մէջ արձանագրուած յառաջդիմութեան մա – սին :

———o———

ԵԹՈՎպԻԱՅԻՆԵՐՈՒ եւ Սոմալիներու միջեւ բախում մը պատահեցաւ, 26 հո – գիի մահուան պատճառ դառնալով : Բրի – տանական ու եթովպիական ուժեր ղըր – կուեցան սահման՝ նոր միջադէպերու ա – ռաջքն առնելու համար :

ԱՆՐԻ ՎԻՏԱԼ չարժանկարի ծանօթ դե – րասանը յանկարծամահ եղաւ առջի օր , 40 տարեկանին : Ամուսնացած էր Միչէլ Մոռկանի հետ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Մէկ ընդհանուր ժողովը հինգշաբթի կէսօրէ ետք պիտի դումարուէր՝ քաղա – քական յանձնախումբին մէջ բանաձեւ – ուած ալժերիական հարցին չուրջ վիճե – լու համար, բայց ափրիկեասիական պատուիրակութեանց առաջարկով ժողո – վը յետաձգուեցաւ : կը կարծուի թէ ափ – րիկեասիական խմբակը բարեփոխու – թեան պիտի ենթարկէ ալժերիական ծրա – գիրը, նկատելով որ ներկայ ձեւին մէջ կարելի պիտի չըլլայ ժողովին մեծամաս – նութիւնը չահիլ :

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ տնօրէն մը – մինը ժողով մը դումարեց՝ քննելով կա – ռավարութեան ատլանտեան եւ եւրոպա – կան քաղաքականութիւնը : Ֆրանսացի ընկերավարականները կը քննադատեն այդ քաղաքականութիւնը, չեշտելով թէ « անոր յաջորդական սխալները վտանգա – ւոր կրնան ըլլալ ատլանտեան միասնա – կանութեան, հետեւաբար՝ խաղաղու – թեան պաշտպանման համար, ինչ որ Ֆրանսան մեկուսացման կրնայ դատա – պարտել» :

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻ Արտաքին նախարար Հերթըը, մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարեց թէ Փարիզի ժողովին մէջ դաշնակիցներուն պիտի առաջարկէ որ ա – ւելի մեծ նպաստ մը բերեն հասարակաց պաշտպանութեան մարզին մէջ. «Միաց – եալ Նահանգները, աւելցուց ան, պիտի չարունակեն իրենց յանձնառութիւնները կատարել, բայց եւրոպական այն երկիր – ները՝ որոնք հետզհետէ կը զօրանան, պէտք է բաժնեն մեր զոհողութիւնները» :

ՖՐԱՆՍԱՑԻ զինաթափութեան հարցի մասնագէտ Փիլ Մոք Նիւ Եորքէն Լոն – տոն գնաց, ուր անգլիացի նախարարնե – րու հետ պիտի խորհրդակցի՝ Արեւմըտ – եաններու զինաթափութեան քաղաքակա – նութիւնը պատրաստելու համար :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին փոխ նախարար Տիլըն, Պրիւսէլ, Լոնտոն եւ Պոն այցելելէ ետք՝ ուրբաթ օր Փա – րիզ եկաւ, տնտեսական ու ելմտական հարցերու չուրջ Ֆրանսացի պաշտօնական չրջանակներու հետ խորհրդակցելու հա – մար :

Ե. ՄԻՈՒԹԵԱՆ եւ Պրազիլիոյ միջեւ առեւտրական յարաբերութիւնները վե – րահաստատուեցան եւ երեք տարուան համար համաձայնագիր մը ստորագրուե – ցաւ : Պրազիլիա մասնաւորապէս սուրճ պիտի տայ, իսկ Ե. Միութիւնը՝ քա – րիւղ : 1947էն ի վեր երկու երկիրներու միջեւ ընդհատուած դիւանագիտական յարաբերութիւնները վերահաստատելու մասին խօսք չէ եղած :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆ մերժեց Իրաքի կառա – վարութեան հողային պահանջը, որ վեր – ջերս կատարուած էր Վարչապետ Քասը – միկողմէ : Ինդրոյ առարկայ փոքր հողա – մասը, Ապատանի նաւթային չրջանին մէջ, 1937ին Պարսկաստանի կցուած էր :

ՖՐԻԺԻԻՍԻ մէջ կացութիւնը միչտ նոյնն է. անձրեւն ու փոթորիկը արգելք կը հանդիսանան աշխատանքներուն : Ֆրէ – ժիւսի քաղաքապետը յայտարարեց թէ 100 տուներ ամբողջութեամբ քանդուած են , 700 ուրիշներ մեծապէս վնասուած , ընդամէնը՝ մէկ միլիառ Ֆրանքի վնաս , բայց կոցութիւնը շատ աւելի ծանր է երկրագործական մարզի մէջ, ուր նիւ – թական վնասները կը հասնին 20 միլիառի : Աւելի քան 2·500 հեկտար տարածու – թեամբ դաշտեր անմշակ պիտի մնան մօտ տասը տարի : Միւս կողմէ, ժողովուրդը վճռապէս դէմ է Մալփասէի ամբարտակին վերաչինման :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դեկտ. 10) .— Զոյլ ոսկի՝ 561·000, նափոլէոն 3580, զուից. 3490, անգլ. 4620, քսան տոլարնոց 18·400 , թղթադրամ (զուգահեռական չուկայ) , սթերլին 1385, տոլար 490 , զուից. 114·25, պելժ. 9·80, լիր 0·79, մարք 118:

ՀԱՅԱԳԻՏՈՒԹԵԱՆ

ՄԵԾ ԵՐԱԽՏԱՒՈՐԸ

(Բ. եւ վերջին մաս)

Աբեղեանի գիտական ողջ ժառանգութեան մէջ բանասիրական եւ ֆոլքլորային առանձնակի արժէք ու նշանակութիւն ունի մեր միջնադարեան գոհարներին՝ «Հայրէններ» եւ «Անտուններ» կոչուած երգերէն նուիրուած «Հին գուսանական ժողովրդական երգեր» ծանրակշիռ հետազօտութիւնը (1931 թ.): Փաստերի բանասիրական խոր եւ մանրակրկիտ հետախուզումների հիման վրայ, հզօր ու համոզիչ տրամաբանութեամբ Աբեղեանը ապացուցում է, որ մեր միջնադարեան այդ երգերը՝ հայրէններն ու անտուններն են մէկ դարաշրջանի եւ հեղինակի մտքի արգասիք չեն, այլ՝ տարբեր ժամանակների ու բանաստեղծների, որ նրանք հայ միջնադարեան ժողովրդական աշխարհիկ բանաստեղծութեան գանձերն են որ յօրինուել են ժողովրդական անհատ երգիչների՝ գուսանների կողմից, յետագայում անցել են ժողովրդին, յարատեւել եւ հասել են մեր օրերը: Միջնադարեան աշխարհիկ երգերի մի քանի հարիւրի հասնող այդ նմոյշները՝ իրենց տարբերակներով նոյն Աբեղեանի կողմից գիտական համակարգման են ենթարկուում եւ 1940 թուին լոյս են տես նում առանձին գրքով «Գուսանական ժողովրդական տաղեր» խորագրով:

Աբեղեանի գիտամանկավարժական գործունէութեան մէջ կարեւոր տեղ են գրաւում Հայոց հին եւ նոր լեզուներին նուիրուած, նրա յօդուածներն ու հետազօտական աշխատութիւնները:

Դեռ եւս 90ական թուականներից սկսած Աբեղեանը բազմաթիւ յօդուածներ ունի նուիրուած Հայոց լեզուի տարբեր հարցերին՝ չեշտադրութեանը, ուղղագրութեանը, տառադարձութեանը, հնչունարանութեանը, հոլովների, բայի եզականների, արեւելահայ ու արեւմտահայ գրական լեզուների միութեան եւ այլ խնդիրներին: Աբեղեանի քերականական գիտական ժառանգութեան մէջ խոշոր արժէք են ներկայացնում ժամանակակից հայերէնին նուիրուած նրա առանձին աշխատութիւնները, որոնցմով հայ քերականութիւնը բարձրանում է մի նոր աստիճանի:

Ամէնից առաջ յատկանշական է նրա «Աշխարհաբարի չարահիւսութիւնը» (1912 թ.) որով Աբեղեանը դառնում է ժամանակակից հայերէնի չարահիւսու թեան գիտական մշակողն ու կատարելագործողը: Լեզուաբանական լուրջ ու կարեւոր արժէք է ներկայացնում Մ. Աբեղեանի եւ «Հայոց լեզուի տեսութիւնը» (1931 թ.):

Աբեղեանի գիտական ժառանգութեան մէջ նշանաւոր տեղ է գրաւում նրա «Հայոց լեզուի տաղաչափութիւն» (1933 թ.) լեզուագրականագիտական բնոյթի մենագրական ուսումնասիրութիւնը: Այստեղ առաջին անգամ մեր մշակոյթի պատմութեան մէջ մանրամասն եւ բազմակողմանի հետազօտութեան են ենթարկուել հայ բանաստեղծութեան բազմազան չափերն ու հանգերի տեսակները. սկսած հնագոյն ժամանակներից մինչեւ մեր օրերը:

Աբեղեանի գիտական գործունէութեան երրորդ եւ կարեւորագոյն բնագաւառը հայ հին ու միջնադարեան գրականութիւնն է, որը սկիզբից խիթ եղել է նրա ուշադրութեան կենդրոնում ու յանձին Աբեղեանի գտել իր խոշորագոյն արժէքաւորողին եւ հետազօտողին: Դեռեւս Գէորգեան ճեմարանում դասաւանդելու տարիներին Աբեղեանը իր մանկավարժական գործունէութեանը զուգընթաց գրականագիտական հետազօտութիւններ է կատարում: Այդ շրջանի նմանօրինակ աշխատանքների մէջ ակնառու է շարականներին նուիրուած նրա ուսումնասիրութիւնը («Արարատ» 1912 թ.)որը մեր հոգեւոր բանաստեղծութեան առաջին լուրջ ու հիմնաւորուած գրաբանասիրական հետազօտութիւնն է: Աբեղեանի լաւագոյն գործերից է նաեւ հայկական վերածնունդը սկզբնաւորող Գրիգոր Նարեկացուն նուիրուած ուսումնասիրութիւնը («Ազգագրական հանդէս», 1916 թ.), որը մեծ բանաստեղծի եւ նրա ստեղծագործութեան տարբեր երեւոյթներն ու կողմերը այնուհետեւ դառնում են Մանուկ Աբեղեանի գիտական գործունէութեան հիմնական նշանակէտը: Պարբերական մամուլում եւ առանձին լոյս են տեսնում զանազան յօդուածներ ու աշխատութիւններ՝ նուիրուած հայ հին եւ միջնադարեան գրականութեան տարբեր խնդիրներին: Իսկ եթէ դրանց աւելացնենք մեր հին գրապատմական կուլտուրական յուշարձանները՝ Աբեղեանի կողմից կատարուած քննական բարձրարժէք հրատարակութիւնները (Մ. Խորենացի, «Պատմութիւն Հայոց», 1913 թ.Կորիւն, «Վարք Մաշտոցի», 1941 թ.) ապա մեզ անդամալոյն պարզ կը դառնայ այն երկար նախապատրաստական աշխատանքների մեծութիւնը, որոնց հիման վրայ իր կեանքի վերջին տարիներին մեծանուն գիտնականը իրականացրեց «Հայոց հին գրականութեան պատմութիւն» երկհատոր տարակապմիկ աշխատութիւնը(1944, 46 թ. թ.):

Հայոց հին ու միջնադարեան գրականութեան պատմութիւն գրելու այս կամ այն չափով յաջողուած փորձեր եղել են մինչեւ Աբեղեանը (Ստ. Նազարեանց, Հ. Գաթըրճեան, Ստ. Պալասանեան, Գ. Զարհանալեան, Ա. Ջամինեան): Նա, հակառակ իր նախորդների, գրականութեան պատմութեան նիւթ է դարձրել մեր հին ու միջնադարեան գրականութեան բուն գեղարուեստական յուշարձանները, եւ ապա՝ գեղարուեստական գրականութեան հետ որեւէ չափով ու ձեւով առնչուող, կամ էլ՝ ժողովրդի ընդհանուր մշակոյթի մէջ պատմական արժէք ու նշանակութիւն ունեցող ստեղծագործութիւնները: Աբեղեանը իր պատմութեամբ ստեղծեց հայ հին ու միջնադարեան գրականութեան նոր պարբերացումը (պերիոդիզացիա), ելնելով գրականութեան մէջ անդրադարձուած իրականութեան՝ դարաշրջանի ընդհանրութիւնից, հակադրուելով իր նախորդների պարբերացման ձեւական սկզբունքներին: Դրա հետեւանքով էլ Աբեղեանը բացայայտում է մեր հին եւ միջնադարեան գրականութեան էական ողին՝ իրրեւ օտար նուաճողների դէմ եղած հայ ժողովրդի դարաւոր պայքարի ու մաքառման եւ, հակառակ կրօնականին, ժողովրդական աշխարհիկ ոգու վերածման ու հաստատումով գեղարուեստական մի տարեգրութիւն:«Հայոց հին գրականութեան պատմութիւնը» կազմում է մեծավաստակ գիտնականի վաթսունամեայ գիտական գործունէութեան իրատեսակ հանրագումարը:

Մանուկ Աբեղեանը բացի մեծ գիտնական լինելուց նաեւ նշանաւոր մանկավարժ էր:

Լինելով խիստ սկզբունքային եւ միաժամանակ կեանքի եւ գիտութեան առաջընթացքին ու նուաճումներին հետեւող գիտնական, Աբեղեանը սիրով ընդունեց նորակազմ կարգերը, դառնալով հայրենի նոր մշակոյթը կերտող ամենագործուն եւ առաջատար չինարարներից մէկը: Նոր կարգերում ստեղծուած լայն հնարաւորութիւնների պայմաններում է Աբեղեանը մէկը միւսից եռեւից կերտում իր գիտական ծանրակշիռ վաստակի մնայուն ու մեծարժէք նմուշները:

Կառավարութիւնը միշտ բարձր է գնահատել պատկառելի գիտնականի խոշոր ծառայութիւնները հայրենի մշակոյթին, վստահելով նրան զանազան գիտական եւ հասարակական պատասխանատու պաշտօններ ու աշխատանքներ, նրան շնորհելով գիտութեան վաստակաւոր գործչի կոչում (1935 թ.) եւ հաստատելով Հայաստանի նորաստեղծ ակադեմիայի գիտութիւնների նորաստեղծ իսկական անդամ (1934 թ.): Իսկ երբ 1944 թուի Սեպտեմբերի 25ին բազմավաստակ գիտնականը կնքեց իր մահկանացուն, Հայաստանի կառավարութիւնը, ի թիւս այլ միջոցառումների, նրա յիշատակը յաւերժացնելու համար. Գիտութիւնների ակադեմիայի գրականութեան ինստիտուտը կոչեց Մանուկ Աբեղեանի անունով:

Երախտաւոր գիտնականի յիշատակը միշտ վառ ու յաւերժ կը մնայ հայ ժողովրդի սրտում, այն ժողովրդի, որի մտքի ու հոգու բազմադարեան գանձերի հետախուզման ու գնահատման վիթխարի գործին իր գիտակցական ողջ կեանքը նուիրաբերեց Մ. Աբեղեանը:

ՍԱՐԳԻՍ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆ

ԴՊՐԵՎԱՆՔԻ
ՄՇԱԿՈՒՅԹԱՅԻՆ ԺԱՌԱՆԳՈՒԹԻՒՆԸ

(Գ. եւ վերջին մաս)

Մեծ ուժ կը ներկայացնէ ուծացած այդ մտաւորականութիւնը, եւ այդպիսին է՛ր նաեւ միտքն ու լեզուն պիտի կարենար հասկնալ մտաւորական եկեղեցականութիւն մը, եւ փոխադարձաբար հասկցուիլ անոր կողմէ: Հայ եկեղեցին, որ դեմոկրատիկ սկզբունքներու վրայ հիմնուած ազատական հաստատութիւն մըն է, պիտի կարենար օգտուիլ ժողովուրդին ամէնէն կորովի տարրերուն ուժէն, եթէ հրապարակ իջնէին այդ ազնիւ տարրերը օգտագործելու կարող եկեղեցականներ, որոնց միտքը լուսաւորուած ըլլար լայն աշխարհայեացքով, սիրտը լի ըլլար ջերմ սիրովը տոհմային մշակոյթի, եւ հոգին՝ հրայրքովը առաքելական նախանձախնդրութեան, մաքուր վարքով եւ Աւետարանի ոգիով պատրաստուած իր սրբազան պաշտօնին:

Ահա ինչ անմահ ժառանգութիւններով հարստացած եւ արդի պահանջներով արդարացած՝ կազմակերպուած է ու կանգուն կը պահուի, ուրիշ սակաւաթիւ հայ դպրեվանքներու կարգին, նաեւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսութեան Դպրեվանքը Անթիլիասի մէջ:

Այս գիտակցութեամբ զօրացած, ամէն հայ բարերար ու մտաւորական պէտք է ազգային իր պարտականութիւնը նկատէ զօրացնել Դպրեվանքը, որպէսզի ան մեր ազգին տայ լուսամիտ եկեղեցականներ:

Իր բոլոր սահմանափակումներով հանդերձ, Կիլիկեան Դպրեվանքը Սփիւռքի Հայութեան կը մատուցանէ ծառայութիւն մը, որ առանց անոր՝ բոլորովին անկատար պիտի մնար: Հաշուենք պահ մը, թէ ի՞նչ կ'ըլլային մեր համայնքները, եթէ երեսնամեակի մօտեցող իր գոյութեան ընթացքին՝ Դպրեվանքը տուած չըլլար — քիչ թիւով թէեւ — եկեղեցականներու իր նոր սերունդը ... Թափուր պիտի մնային թեմերն ու Առաջնորդարանները, ամայութիւն պիտի տիրէր Կաթողիկոսարանին մէջ, ու նուազած պիտի հայ մշակներու թիւը. եւ այդ նուազումը վնաս պիտի բերէր ոչ միայն Հայ Եկեղեցիին, այլեւ ազգին ընդհանրապէս:

Ճիշդ է, թէ մեծ զոհողութիւններով կը պահուի Դպրեվանքը. բայց միայն դրամական պէտք չէ հաշուել այդ զոհողութիւնը: Նիւթական զոհողութեանց դիմաց՝ բազմապատիկ աւելի կը կշռեն մտաւորական ու բարոյական զոհողութիւնները, որոնցմով կանգուն կը մնայ ազգին մշակոյթի ու հոգեւոր առաջնորդութեան կեդրոնը:

Այս բոլորը կը ձգտին մէկ արդիւնքի, — ստեղծել ինչ որ երանելի Կորիւն եւ իրմէ առաջ Ագաթանգեղոս կոչած են

ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻՆ
ՅԻՇԱՏԱԿՆԵՐՈՎ
...ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԴՂԵԱԿԻ ՄԸ ՄԷՋ

Անկիւն մը դիզուած է յարդը: կարօտով կը չնչեմ եւ անհուն փափաք մը կ'ունենամ յանկարծ, յարդը խառնելու Քրիքին եւ ձեռքերովս չինելու ցան ու ածար, ինչպէս մանկութեանս օրերուն, անգամ մը, Մշոյ Ծափնայ դիւղին մէջ, հօրաքրոջս աղջիկներուն՝ Հեղինէին եւ Արուսեակին հետ չինած, նախշած ու փակցուցած ենք տան ախոռին պատերուն: Բայց ինչի՞ մէջ վառել ցանն ու ածարը, ո՞ւր են մեր Թոնիրները, որոնց բարկ կողերուն կպած՝ կ'եփէին հայրենի լօչն ու դոնիկը, գաթան ու փուռնիկը:

Սիրտս կոտրած, դուրս կ'ելլեմ մարագէն եւ կը չարունակեմ ճամբաս: Ամէն քայլափոխիս՝ մարախներ կը ցատկուտին ոտքերուս տակէն: Դարձեալ կը յիշեմ Մշոյ դաշտը եւ իր մարախները, զորս տեղացիները կ'անուանէին «կիտուռ»:

Մանաւանդ Խոբեր դիւղին մէջ, որ հայրենիքն էր կիտուռներուն: Տարօնցի ները առակ մը եւ երգ մը չինած ու նը ւիրած էին Խոբեր դիւղին եւ կիտուռնե րուն, որմէ կը յիշեմ միայն —

Եամա՞ն կիտուռ, կոտրի ֆու ճուռ,
կիտուռ իջաւ աւեր խոբեր,
կերաւ զկռուք, քողեց զչոփեր:

Վայրի անանուխներու եւ ծաղիկներու մէջէն կը բարձրանամ յուշիկ: Սարերու հովիկը կը փչէ անուշ, եւ կը փարատի թախիծը հոգւոյս: Ուրախ զուարթ կը բարձրանամ եւ կ'երգեմ Անուշ Գրիգորեանի «Ելնեմ սարեր»ը.—

Ելնեմ սարեր, ծաղիկ հաղեմ,
Հաղեմ ծաղիկ՝ եարիս տանեմ,
Ծաղկանց մէջը սիրտս դնեմ,
Սէր ու ծաղիկ եարիս տանեմ,
Վա՛յ, լէ, լէ, լէ, լէ, լէ ,լէ
Վա՛յ, լօ, լօ, լօ, լօ, լօ, լօ ...:

Երգին արձագանգը բռնած է սար ու ձոր: Վերէն կը լսուի բարեկամներուս՝ կողերուն ներդաշնակ բառաչը: Բարի գալուստ կը մաղթեն ինծի: Կ'արագացնեմ քայլերս եւ վերջապէս կը հասնիմ բարձունքին: Հոն, սարալանջի մը վրայ, խնձորի ծառերու չուքին տակ պառկած կ'որոճան սեւ ու սպիտակ կովեր եւ հորթիկներ, որոնք անդադար կը չարժեն իրենց պոչերն ու ականջները, քշելու համար աներես ճանճերը:

Այդ օրէն ի վեր, գրեթէ ամէն օր, սովորութիւն ըրի մագլցիլ այդ բարձունքը, մինչեւ այդ խնձորի ծառերուն տակ, հայկական պարի եւ երգի խնջոյք մը սարքելու եւ զուարճացնելու արժանաւոր բարեկամներս:

Ժամանակը սուղ է, աւաղ, պէտք է աճապարել: Ստիպուած եմ ճիշդ կէսօրին ներկայ գտնուիլ Հանդստեան տան ճաշասեղանին: Ուստի, խանդավառութեամբ եւ սիրով կը բանամ երգահանդէսը մեր անմահ Կոմիտաս Վարդապետի «Իմ Զի նարի եար»ով, ապա «Զարը ղընդը, զարը ղընդը թող ղընդա»:

Կովերը կը դադրին արածելէ: Թարմ խոտերն ու չողինքը իրենց չքնաղներէն կախ, սիրազեղ կը նային ինծի:

Ցետոյ կը սկսիմ երգել ծանօթ երաժիշտ Մեհրապի «Խնձորի ծառի տակին»: Բարեկամ կովերս կը չարժին իրենց դանդաղ կողերը եւ խօսք մէկ ըրածի պէս՝ ոտքի կ'ելլեն բոլորը եւ կը չրջապատեն զիս: Ոմանք կը չարժեն իրենց գլուխները: Անոնց վիզերէն կախ զանգակներու ղընդոցը եւ աչնան հովէն անձրեւի պէս թափուող խնձորի ծառերու տերեւներուն խշրտոցը ընկերակցութիւն մը կը կազմեն երգին ելեւէջներուն ետ: Կը յուզուիմ եւ կը ծիծաղիմ դիտելով ինքնատիպ հանդիսականներս, մանաւանդ երբ կը հասնիմ երգին ամէնէն սիրուն ու թրվռուն խաղերուն.

Հէ՛յ, խորոտիկ իմ եարը,
Հէ՛յ աճուշիկ իմ եարը,
Խունճիկ մունճիկ մի աճի:

Երկու հորթիկներ, կարծես հասկնալով երգին բառերուն իմաստը, պահուրտած խնձորի ծառի մը ետին, զաղտազողի կը նային ինծի, կը կատակեն ու կը ցատկըռտուն խելառ: Ուրիշներ մեղմօրէն կը բառաչեն: Աւանդութեան մը համաձայն, երաժշտութիւնը կը նպաստէ անոնց առատ կաթի արտադրութեան, ականջը խօսք Նարդունիին:

Սակայն ոգեւորութիւնը կը հասնի իր գագաթնակէտին՝ երբ կը բանամ Տարօնական մատեանը եւ ինքզինքէս ելած, աչխարհը մոռցած, կը սկսիմ պարել ու երգել «Եարիմօ»ն, «Դըլօյլօյ»ն ու «Շուշօ»ն.—

Շուշօն ելաւ կ'երթէր մարագ,
Ուր ուտելիք մեղր ու կարագ,
Աչքեր դեղած, յուսիթեր բարակ,
Մարալ Շուշօ – ջէյրան Շուշօ ...:

Այսպէս, մինչ Հանդստեան Տան Ֆըրանսացի ընկերուհիներս՝ դաչտերը ելած ծաղիկ կը հաւաքեն, ես, ամէն օր այս ժամուն կուգամ խնջոյք սարքելու Լուլան լէ Ֆորժի արուեստագէտներուն հետ:

Կովերուն բարեկամութեան մէջ ան գամ հայրենիքի կարօտս առնելու:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

(7 եւ վերջ)

« Գործ Մշակութեան » : Հայ մշակոյթի կրթարանները ծանօթացնել Հայութեան, անոնց անցեալովն ու ներկայ դերովը, եւ անոնց չուրջ հաւաքել գիտակից ուժեր :

Մեր առջեւ բացուող աշխատանքը սպառիչ է, ու հրապարակ կը կոչէ մեր ազդին լաւագոյն ուժերը : Կրօնական, կըր – թական հաստատութեան մը գործը մա – նաւանդ՝ կրկնապատիկ աւելի պատաս – խանատու գործ է, նախ՝ սաներուն հան – ղէպ, ապա՝ նաեւ ազգին հանդէպ :

Սաներուն հանդէպ, որովհետեւ ընդ – հանուր ուսմանց նուիրուած երկրորդա – կան վարժարաններու նման վարժարան մը չէ Դպրեվանքը , որ զոհանար միմի – այն գիտական ու պատմական ուսումնա – րով Առանց սակայն ստորադասելու ար – ժէքը գիտական ուսմանց, եւ աւելի վեր՝ քան ամէն թէքնիք ուսում, Դպրեվանքը կը ձգտի սաներուն մէջ ազնուական նկա – րագրի զարգացման եւ անձնաւորութեանց կազմութեան :

Նկարագիր, ազնուական անձնաւորու – թիւն, առաքինութիւններ , հոգեւոր կեանք , ուղիղ հասկցուած հայրենասի – րութիւն. ասոնք դիւրաւ սահմանելի ի – րականութիւններ չեն, ու երբեք՝ նիւ – թապէս չօշափելի. բայց նոյնքան իրական են կեանքի ու աշխարհի մէջ, որքան նիւ – թեղէն իրողութիւնները : Ու Դպրեվան – քը պատասխանատուութիւն ստանձնած է այդ արժանիքներով անձնաւորութիւններ պատրաստելու :

Դպրեվանքի պատասխանատուութիւնն է նաեւ ազգին հանդէպ՝ ուղիղ դեկավա – րութեան եւ ազգային գործակցութեան ոգին տարածել : Աշխարհի եւ ազգին մէջ ընդհանրացող հակում մը կայ ղէպի ան – պատասխանատու ազատութիւն, որուն երբեմն ալ՝ սխալ ըմբռնումով մը՝ կը տրուի «անկախութիւն» կոչումը : Եւ ան – հատներու բազմութեան եւ այլազանու – թեան մէջ, « անկախ » կարծիքներու չա – տութիւնը, գործերու խաչաձեւումը ու դատումներու հակընդիմութիւնը, կը ստեղծեն անիշխանութիւն, անպատաս – խանատուութիւն ու քաոս :

Բայց անպատասխանատուութիւնը ան – ցային երեւոյթ մըն է մարդոց նկարա – գրին մէջ թէեւ երեւութապէս անվնաս ու հաճելի իսկ թուի, սակայն կը քայքայէ միութիւնը ազգային կառոյցին : Ուստի՝ հոգեւոր դաստիարակութեան մեծագոյն ձգտումներէն մէկը պիտի ըլլայ հակակշ – ռել ու ներդաշնակել անկեղրոն ու անիշ – խանական այդ ձգտումները, որոնք կը սպառնան ազգին միութեան եւ ամրու – թեան : Անհրաժեշտ է զարգացնել միաս – նականութեան ու փոխադարձ պատաս – խանատուութեան զգացում ազ – գին բոլոր զաւակներուն միջեւ, եւ զա – նոնք առաջնորդել համագործակցու – թեան :

Եւ այդպիսի աշխատանքի կրնայ կա – տարուիլ միայն գիտական թէքնիք ու – սումը բարեխառնելով հոգեկան արժէք – ներու եւ բարոյական ճշմարտութեանց գիտակցութեամբ :

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴՐԱՆՔՈՎ

ՏԵՂԵԿԱԳԻՐ

Փարիզի եւ չրջականերու Հայց. Առա – քելական Եկեղեցւոյ Կրօնական Ընկերակ – ցութեան (1955 – 1959) :

—o—

Ներկայացուցիչներու ժողովին ինչպէս նաեւ անկէ բխած մարմիններու պաշտօ – նավարութեան քառամեայ չրջանը աւար – տած ըլլալով եւ նկատի ունենալով որ նոր ընտրութիւնները կատարուելու վրայ են, նպատակայարմար կը նկատենք Կրօնա – կան Ընկերակցութեան անդամներու ներ – կայացնելու սոյն տեղեկագիրը :

Բոլորեցինք չորս տարուան խաղաղ եւ արդիւնաւէտ չրջան մը : Ոչ միայն Փա – րիզի մայր եկեղեցին այլ նաեւ Ալֆորվի – լի, Արնուվիլի եւ Շաւիլի եկեղեցիները իրենց ելեւմուտքը հաւասարակչռեցին , նորոգութիւններ և բարեզարդութիւններ ընելու առաջադրութիւնով որոշ գու – մարներ ալ ապահովեցին : Հաւատացեալ ժողովուրդին հոգեկան եւ կրօնական բո – լոր պահանջներուն գոհացում եւ եղած բոլոր դիմումներուն անխտիր, օրը օրին ընթացք տրուած են :

Ֆրանսայէն դուրս ապրող կարգ մը ե – կիրներու, ինչպէս Պելժիա , Զուիցերիա , Գերմանիա , Աւստրիա , Հոլանտա եւայլն, խնդրանքներուն բաւարարութիւն տալու

Ուսումը հաւասարակչռել նկարագրով : Պատրանք մը չէ այդ առաջադրութիւ – նը : Դպրեվանքը իրեն կոչում կը զգայ արդիական դիտութեամբ ու կրօնական մտածողութեամբ զօրացած, բայց ազ – նուական նկարագրով ոգեւորուած առաջ – նորդներու պատրաստութիւնը :

Մեր յարատեւ ճիգը պիտի ըլլայ դոր – ծադրութեան մէջ դնել ուսումնական ծր – բագիր մը, որ մեր սաներուն կարենայ տալ բազմալի ամէն ճիշդ ու լուսաւոր ծանօթութիւն՝ գիտական, պատմական , մատենագրական նկարագրու չուրջ. բայց այդ բոլորին հետ եւ բոլորէն վեր՝ հա – ղորդել նաեւ անձնաւոր նկարագրի, բա – րոյական ըմբռնումի եւ հոգեւոր կեանքի չնորհները, որոնցմով միայն կարելի պի – տի ըլլար հակակշռել ու ղեկավարել նոյն այդ գիտութիւնները՝ մարդկային կեան – քի բարիքին համար եւ յօգուտ ժողո – վուրդին եւ ի խաղաղութիւն մարդկու – թեան :

Մեր ազգը պէտք ունի վստահելի գի – տութեամբ ու նկարագրով առաջնորդնե – րու, որոնք ունենան մտաւորական ար – դիւնաւորութիւն, ընկերային պատասխա – նատուութեան զգացում , տնտեսային ա – ռաքելութեան գիտակցութիւն, բարոյա – կան ուժ եւ հոգեւոր կեանք, ներկայիս մանաւանդ, զոհացում տալու համար ի – րանէն մինչեւ Ամերիկա կիլիկիոյ կաթո – ղիկոսութեան չուրջ ընդարձակուող թե – մական պահանջներուն :

(Խմբագրական «ՀԱՍԿ»ի)

համար ոչ մէկ չանք խնայուեցաւ :

Գաղափար մը տալու համար, Հայց. Առաքելական եկեղեցիներու դերին , պարտք կը սեպենք տալ հետեւեալ ամ – փոփ պատկերը :

1955 – 1959 Մկրտութիւն 727 , պսակ 715 , յուղարկաւորութիւն 792 , հոգեհան – գիստ 1892 : Կրօնական Ընկերակցութեան մուտքը եւ ելքը տարուէ տարի աւելցած են և երբեք հաւասարակչռութիւնը խախ – տած չէ : Ընդհակառակն կարելի եղած է գնում ընել ինչպէս Ժանթիլի հողը որուն վրայ գտնուած չէնքը պիտի ծառայէ Կր – րօնական Ընկերակցութեան նպատակին :

Քանի որ առիթը ներկայացաւ հաճելի պարտականութիւն մը կը համարինք մատնանշել ներոյժ եւ կորովի աշխատան – քը՝ զոր կատարեց Իսիի հաւատացեալ ժողովուրդը ապահովելու համար գնումը չատ գեղեցիկ հողի մը, վրան կառուցա – նելու համար եկեղեցի եւ յարակից չէն – քեր :

Շաւիլի հայ համայնքը նոյնպէս նուիր – ուեցաւ աչխատանքի եւ անձնուէր ջան – քերով յաջողեցաւ քարաչէն գեղեցիկ մա – տուռ մը չինել յարակից սրահով մը որ կը ծառայէ դասընթացքներու :

Արդարեւ Կրօնական Ընկերակցութիւնը կարեւոր յատկացումներ կ'ընէ մատաղ սերունդին տալու համար ամուր դաստիա – րակութիւն մը : Ունինք լիր դասընթացք – ներ մօտաւորապէս չորս հարիւր երկսեռ երախաներով :

Հիմը դրուած է գրադարանի մը եւ կը յուսանք թէ տարուէ տարի պիտի ճոխա – նայ, մանաւանդ Կրօնական հարցեր չօ – չափող հատորներով :

Անչուշտ այս բոլորը կարելի եղած է գլուխ հանել Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակ եւ Փարիզի բարեչան Առաջ – նորդ Գերաչնորհ Տէր Սերովբէ Եպիսկո – պոս Մանուկեանի անձնուէր եւ անխոնջ չանքերուն չնորհիւ :

ԴԻՒԱՆ

Կրօն. Ընկերակցութեան Փարիզի

ԿԱՐԴԻՆԱԼ ԱՂԱՃԱՆԵԱՆ

ՎԵՆԵՏԿՈՑ ՄԷՋ

●

Նոյեմբեր 18ին, ժամը 3ին մօտ, Հոո – մէն Վենետիկ կը հասնէր Ծիրանաւոր Գրիգոր Պետրոս ԺԵ. : Լիտոյի օդակայա – նին մէջ իրեն յարգանքի եկած էին՝ Վե – նետկոյ Ծիրանաւոր Պատրիարքը՝ Յ. Ուր – պանի, իր բարձր կղերի անդամներով , քաղաքական մեծադոյն պաշտօնեաները եւ Մխիթարեան Միաբանութեան Աբբահայ – րը, վանքի երէց վարդապետներով :

Ծիրանաւորը նախ առաջնորդուեցաւ դէպի Ս. Ղազար, ուր անցուց քանի մը ժամ՝ վայելելով Միաբանութեան Հայ – րերուն սիրոյ եւ յարգանքի անկեղծ ցոյ – ցերը, եւ իր կարգին՝ հետաքրքրուելով, քաջալերելով եւ օրհնելով մեծ ու փոքր :

Երեկոյեան ժամը 7–8 կարդինալը կան – խաւ իրեն եղած հրաւէրին վրայ Վենետ – կոյ Ծիրանաւոր Պատրիարքին կողմէն՝ կատարեց քաղաքին եկեղեցական ու քա – ղաքական ընտրանիին առջեւ աստուածա – բանական շատ հմուտ, բարեպաշտ եւ հե – տաքրքրական բանախօսութիւն մը՝ ցու – ցընելով Արեւելեան Եկեղեցւոյ ունեցած հաւատքն ու բարեպաշտութիւնը հանդէպ Տիրամօր, դուրս ցայտեցնելով ընդհա – նուր պատկերին մէջ Հայ Եկեղեցւոյ բաժինն ալ յատկապէս Նարեկացիին ըզ – մայլելի գոհար գեղոններով :

Հայ Հայրապետին հմտութիւնը, խոր աստուածաբանութիւնը եւ արտայայտու – թեան չնորհքը առինքներ էր խուռներամ ունկնդիրները, որոնք ստէպ զինք ծափա – հարեցին :

Նոյն երեկոյ , ընթրիքէն վերջ, կար – դինալը կը փութար Հռոմ դառնալ՝ եկե – ղեցական, քաղաքական իշխանութեան , վանքին Հայրերուն եւ Մուրատ – Ռափա – յէլեան վարժարանի աչակերտութեան յարգանքներու ցոյցերով :

«Մ. Ը.»

ԶԱՆԱԶԱՆ, ԶԱՐՄԱՆԱԶԱՆ

Անգլիոյ Ռէփլէյ քաղաքի ամէնէն ժո – ղովրդական գինետունը , այս վերջերս պատուած է իր ամէնէն ինքնատիպ յա – ճախորդը, Պ. Ճաք Պուտէնը, որ քսան տարի չարունակ իր գարեջուրը կը խմէ հոն, առանց օր մը աթոռի վրայ նստե – լու :

Պ. Ճաք , որ այսօր 77 տարեկան է, այս քսան տարուան ընթացքին ոչ մէկ օր բացակայած է : Ան ամէն օր երկու ան – գամ գինետուն հանդիպելով՝ իր սովո – րական տեղը ոտքի կանգնած խմած է իր գարեջուրը :

Գինետան տէրը, պատերէն մէկուն վը – րայ գետեղած է յուշատախտակ մը, ո – րուն վրայ գրուած է «Մերոնի Ճաքը քսան տարիէ ի վեր իր գարեջուրը կը խմէ այստեղ, ոտքի, առանց երբեք նըս – տելու : Ասոր համար, ազնիւ օտարական, այստեղ մի՛ կենար : Մերուկ Ճաքը բրո – նած է այս տեղը եւ մենք զայն կը պա – հենք իրեն » :

×

Լոս Անճելըսի մէջ գիւտարարութեան վկայական տրուած է այն գործատան, ո – րուն պատրաստած մէկ կերպասը ջերմու – թեան համաձայն գոյն կը փոխէ : Այս գիւտը եղած է միջերկրային ճամբորդու – թեանց ընթացքին գործածուելիք օրկա – նական նիւթերու չուրջ կատարուած հե – տազօտութեանց միջոցին : Այս նոր կեր – պասով չինուելիք հագուստները՝ կարելի պիտի ըլլայ հագնիլ առտու կամ իրիկուն, ամառ կամ ձմեռ, որովհետեւ, անոնց գոյնը միշտ պիտի ներդաշնակուի չուրջի լոյսին կամ խաւարին եւ կլիմային հետ :

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

—o—

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՅԼԱՍԵՐԱԾՆԵՐԸ

Զ.

ՏՈՒԲՈՐԸ

Գրասեղանին մէկ կողմը կը կանգնէր , վսեմ ու խոհուն, Հիբոկրատի դէմքը ար – ձանիկը ձիւնի ճերմակութեամբ : Անդին, երկու պատուհաններուն մէջտեղ, կը կե – նար թերթակալ մը, երկու աստիճան , հայերէն ու ֆրանսերէն պատկերազարդ հրատարակութիւններով ծանրաբեռնը – ւած. պատերը գրեթէ խիտ գիտական պարզութիւն մը ունէին, մխիթարեան զար – դարուած երկու համեստ բայց խորի – մաստ նկարներով, որոնց մէկը կը ներ – կայացնէր ձէննըրը՝ իր ծաղկախտի պատուաստին առաջին փորձովը զբա – ղած, միւսը Բասթէօռը՝ իր բնալուծարա – նին մէջ՝ մանրադէտի մը վրայ յառած իր թաւ նայուածքը :

Հոս հոն քանի մը աթոռներ եւ թիկնա – թոռներ : Այսչափ : Ճշմարիտ առանձնոց մը՝ գիտութեան խորհուրդներովը յա – փշտակուած գիտունի մը համար, որ իր գերագոյն հաճոյքը հոգ կ'ըմբռչնէ, գիւտերու, ուսումնասիրութեանց եւ խոկումներու մէջտեղ :

Ժանեկաւոր սպիտակ վարագոյրներու ներքեւէն նարնջագոյն ստորներ լոյսին ուժգնութիւնը կը մեղմէին՝ մատուռի խորհրդալից կէս մթութիւն մը ափռելով հոն :

Ներքին դուռ մը խուցը հաղորդակցու – թեան կը դնէր տոքթորին յարկաբաժնին հետ : Խաչօ, արտաքին ներբանցքին մէջ , պիտի սպասէր հիւանդներու, որոնց այ – ցելութիւնը պիտի երթար ծանուցանել բժիշկին, ու այս վերջինը իր ննջասեն – եակէն պիտի մտնէր ախտաճնշական խու – ցը ու հոն պիտի զբաղէր իր հիւանդին հետ : Եւ որպէսզի այս կարգադրութեանց մէջ որեւէ վրիպ մը տեղի չունենար առա – ջին առթիւ, Աբշակ, մաման եւ Խաչօն փորձեր կատարեցին :

Այցելող հիւանդի դերը մաման ստանձ – նեց Խաչօ կեցաւ ներբանցքին մէջ՝ իր փափուկ պաչտօնին գլուխը, իսկ տոքթո – րը փակուեցաւ իր յարկաբաժինը : Որոշ – ուած պահուն, տիկին Մարկոսեան ներս մտաւ դռնէն եւ ճշմարիտ հիւանդի մը անձկոտ դէմքով տոքթորը հարցուց Խա – չոյին : Խաչօ, որուն խառնուածքը այն – քան ձեռնհասու չէր ասանկ ապսպրուած դերակատարութիւններու, չփոթեցաւ սը – խալ մը գործելու վախով, մանաւանդ որ դէմքին ոչ թէ ճշմարիտ հիւանդ մը, այլ հանքմն էր, անառնելի, սարսափելի հա – նըմը :

— Տոքթորը, չդիտեմ , հանքմ, նիէրան է ... նիէրսը չէ ...

— Ապուչ, ապուչ, պոռաց տիկին Մար – կոսեան, ոտքը գետինը զարնելով, ան – ճարակ, դուն մարդ ըլլալիք չունիս :

Բարձրացած պոռչտուքէն՝ տոքթորը իր սենեկին դուռը բացաւ :

— Ի՞նչ կայ, մամա... ի՞նչ եղաւ :

— Աս սէրսէմին գործը չէ աս, չարու – նակեց պոռալ մաման. տոքթորը հո՞ս է հարցումիս , չեմ գիտեր թէ հոս է մի հոս չէ, կ'ըսէ ...

— Մոռցայ, հանքմ, աֆ կ'ընէք, կը մրմնջէր գաւառացին ափիբերան :

— Նորէն, նորէն, հրամայեց տոքթորը սենեկէն ներս քաչուելով :

Փորձը կրկնուեցաւ : Այս անգամ սպա – սաւորը չի սխալեցաւ :

— Հոս է տոքթորը, ըսաւ ուժգնու – թեամբ մը, երբ տիկին Մարկոսեան նո – րէն ներս մտաւ :

Եւ Խաչօ գնաց երեք անգամ մատովը զարկաւ իր տէրոջ դրանը, ինչ որ կը նը – շանակէր թէ հիւանդ եկած է : Երկու վայրկեան յետոյ, ախտաճնշական խու – ցին դուռը կը բացուէր եւ տոքթորը կ'ե – րեւար հոն գլուխը թաւիչէ դղակով , երկար պլուզա մը հագած :

Խաչօ, հակառակ իր գեղացիական ան – տաչութեանը, կը հասկնար թէ եղածը արտասովոր յիմարութիւն մըն էր, մըղ – ձաւանջոտ ըղեղներու , անհատասարակը – չիռ ջիղերու արարք մը, ու մտքէն կը խնդար, կ'ապշանէր :

— Թամամ խիչնէթ էն էս մարդիկ, կը մրմռար :

Վերջին փորձը յաջողած էր. մինակ դաւառացին էր որ վստահութիւն չէր ներչնչեր, ուստի կրկին եւ կրկին պատ – ուէրներ եղան անոր :

Ուրեմն ամէն բան պատրաստուած , կազմակերպուած էր, կը մնար իրաւունք հիւանդներ դնել՝ վերջապէս իրականու – թեան դէմ մը տալու համար բոլոր այս կատարուած խեղկատակութիւններուն :

Բացի անկէ որ տիկին Մարկոսեան ընդունելութեան օրը իր այցելուհինե – րուն ծանուց թէ տոքթորը ուրբաթ եւ կիրակի օրերը ձրի հիւանդ կ'ընդունէր , պայմանով որ աղքատ ըլլար ան, բար – թող աղան մէկ կողմէն, Թադէոս աղան միւս կողմէն գիւղին մէջ տարածեցին այս կարեւոր նորութիւնը :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԲԱՐԳԱՒԱՒՃՄԱՆ ՀԱՄԱՐ

Տիկին Զարուհի Եղիկեան (Նիւ Եոր – քէն) խմբագրատուն իր այցելութեան առթիւ հինգ հազար ֆր· կը նուիրէ :

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Տէր եւ Տիկին Ե· Գարաքէհեան եւ զաւակները, իրենց կնքահօր՝ Պ· Աւետիս Տամկաճեանի մահուան առթիւ հետեւեալ նուիրատուութիւնները կ'ընեն փոխան ծաղկեպսակի :

Կապոյտ Խաչ՝ 2000 ֆր·, կարմիր Խաչ՝ 2000, Աղքատախնամ՝ 2000, Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցի՝ 2000, Ցառաջ՝ 2000 : (Ստանալ «Ցառաջ»էն) :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Լիոնի Ֆ· կապ· Խաչի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է Տէր եւ Տիկին Ց· Ցովակիմեանէ երկու հազար ֆրանք, իրենց քրոջ մահուան առթիւ :

×

Տէր եւ Տիկին Ցակոբ եւ Հռիփսիմէ Վէզիրեան հինգ հազար ֆր· կը նուիրեն եկեղեցւոյ կրթական ձեռնարկներուն (Պուա Քոլոմպ) իրենց սիրելեալ մօր Տիկին Փառանձեմ Վէզիրեանի մահուան առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Լեւոն Մօզեան եւ զաւակները կը ծանուցանեն թէ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի այս կիրակի առաւօտ յետ պատարագի Փարիզի Ս· Ցովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ամուսնոյն եւ հօր՝

ԼԵՒՈՆ ՄՕԶԵԱՆԻ

մահուան տարելիցին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հայ Ազգ· եկեղ· Մխիթարեանը շնորհակալութեամբ ստացած է Պ· Պետրոս Գիւտանեանէ, 5500 ֆրանք ի նպաստ եկեղեցւոյ շինութեան Ֆոնտին, իր որդւոյն Ժորժի ղինուորութեան ծառայութենէ վերադարձին առթիւ :

ՊԱԼԱՔԵԱՆ Ս.Ի ՇԻՐԻՄԻՆ Ի ՆՊԱՍՏ ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Դ· ցանկ

Պ· Մուշեղ Ճիլէրճեան (Մոնթէ Գաւլօ) 50·000 ֆրանք, Փարիզի Թոքատիներու Հայր· Մխիթենէն 81·500, Փարիզի Թոքատիներու Վերաչ· Մխիթենէն 24·500 ֆր·, Մարսիլիոյ Թոքատիներէ գոյացած 51·000, Բարերդի Հայր· Մխիթենէն 13 հազար, Պ· Արմենակ Երեւանեանէ (Ս· Էջմիէն) տասը հազար :

Տէսինէն Պ· Ա· Սիւզմէճեանի ձեռամբ ստացուած՝ Տէսինի Ս· Աստուածածին եկեղեցւոյ հոգեհանգիստէն տասը հազար, Պ· Պ· Գ· Թովմասեան երկու հազար, կարօ Տէր Գաբրիէլեան 1500, Վահրամ Ցակոբեան, Արսէն Սիւզմէճեան, Տօնիկ Փօլատեան, Մինաս Պարտաքճեան, Հայկ Զօրճալեան, Մարտիկ Տէր Սահակեան, Պ· Թրաշօշ (ուսուցիչ) հազարական ֆր·: Ցակոբ Պարոնեան 500, Գրիգոր Գալուստեան, Գառնիկ Ղազարեան, Խորէն Գարակէօզեան: Արիս Սարգիսեան 500 ական ֆրանք: (Տէսինի գումար՝ 23·000 ֆրանք, ընդհ· գումար 253·000 ֆրանք :
(Շար·)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սարգիս (կամ Սերգօ) Տէր Թովմասեանին (կամ՝ Թովմասեանին): Ծնած 1914 թ·, Ղամարլուի չրջանի Զիկղամլու գիւղում: 1941 թ· Նոյեմբերին Ռոստովի առաջին ճակատամարտից յետոյ, ան – յայտ կորած է :

Ոեւէ լուր ունեցողից (ռազմաճակատում, կամ գերութեան մէջ՝ սպաննուած, մեռած կամ ողջ), կը խնդրուի յայտնել «Ցառաջ»ի խմբագրութեան :

ԾԱԽՈՒ Է

Քարաչէն տուն մը, հինգ սենեակ, խոհանոց, ներքնայարկ, ջրցան (տուշ), կեդրոնական ջերմութիւն, պարտէզ 428 քառ· մեթր, կառատուն : Վճարման դիւրութիւն :

22, RUE RASPAIL, ALFORTVILLE

Այցելութիւն ամէն օր, կէսօրէ վերջ :

Օր· ՎԵՐԺԻՆ ԱՄՈՒՃԱՑԵԱՆ
(Լիոնի Նոր Սերունդ)
ԱՐԱՐԱՏ ՄԱՐԳԱՐԵԱՆ
(Պաւնէէոյի Նոր ԵՍերունդ)
Նշանուած

Նոյեմբեր 8ին :

Կնքահայրութեամբ Տէր եւ Տիկին Սարգիս Մուրատեանի :

Այս առթիւ Պ· Մարգարեան հազար ֆր· կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Գ· Բալեան սրահին :
(Ստանալ «Ցառաջ»էն) :

Հ·Ց·Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ «ԱՀԱՐՈՆԵԱՆ» ԽՈՒՄԲԻ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Դեկտեմբեր 13ին, կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 16էն մինչեւ կէս գիշեր, Պրասըրի Զիմմեռի գետնայարկը, 1, Փլաս տիւ Շաթլէ, Մէթօր Շաթլէ :

ՏԽՐՈՒՆԻ

Ռոմանի մէջ մեռած է Մելիոռն ճիզմէճեան, բնիկ Ղորումցի, 59 տարեկան : Հանգուցեալը կը պատկանէր 1915ի ե – ղեռնէն ազատած Ապրիլեան Սերունդին :

1932ին հաստատուած էր Ռոման եւ մասնագէտ դարձած իւղաներկի ճարտարարուեստին : Բազմանդամ ընտանիքի հայր, վերջին տարիներուն սիրտէն կը տառապէր : Մեռաւ Դեկտեմբեր չորսին, իր աշխատանոցին մէջ, վրձինն ի ձեռին :

Այս տխուր առթիւ Ռոմանի իր բարեկամներն ու ընկերները իրենց խոր ցաւակցութիւնը կը յայտնեն ողբացեալին ընտանիքին :

ՇԱՒԻԼԻ եկեղեցւոյ օծման Բ· տարելիցը կը տօնուի յառաջիկայ կիրակի 20 Դեկտեմբեր : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Մարսէյլի Պուլվար Օտտոյի Ս· Ցակոբ եկեղեցւոյ կրօն· Ընկերութիւնս կը յայտարարէ թէ այս կիրակի օր եկեղեցւոյս անուան տօնակատարութեան առթիւ պիտի կատարուի հանդիսաւոր Ս· պատարագ եւ աւանդական մատաղօրհնութիւն եւ մատաղի բաշխում Կ· Խաչուհիներու կողմէ :

Մասնաւոր հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի թաղիս եկեղեցիէն ու ղպրոցիէն ազգայիններու եւ համայն թաղիս հին եւ նոր ննջեցեալոց հոգւոյն :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes

Մեթրօ Փորթ Մայօ

Պաշտամունք այսկիրակի առաւօտ ժամը 10·45ին :

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՋ. ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷՅԼ

Պաշտամունք՝ այս կիրակի, Սէն ժէրոմ, ժամը 9,30ին : Ռիւ ժէմափ՝ ժամը 10,45ին :

Կը քարոզէ Վերապատուելի Հելվաճեան :

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ

ԳԵՂԱՐԱՆ ՍԻԼՎԷՍԹՐԸ

46, Ռիւ տը Թրէվիզ, 46
ՓԱՐԻԶ (9)

Ցանձնարարելի Դեղարան մը :

Ջերմ ընդունելութիւն Փարիզի, Արուարձանի եւ Գաւառի հայ յաճախորդներուն :

Դեղարանը կը գտնուի Ռիւ տը Թրէվիզի եւ Ռիւ Լաֆայէթի անկիւնը, Ազգային Տունէն 100 մեթր հեռու :

Պ· Վահրամ Էլմաճեան՝ դեղագործ – վաճառող, ամէն օր իր հայրենակիցներուն տրամադրութեան տակ է, Սիլվէսթրը Դեղարանը, ժամը 8էն – 12, 15·30 – 20 :

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

– ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ –

Վիէն·— Կապ· Խաչի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները անխտիր, այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը երեքին, Համօ Օհանջանեան ակումբին մէջ : Շատ կարեւոր օրակարգ :

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Կրընոպլի Թէյասեղան – ընդհ· ժողովը, Դեկտեմբեր 15ի կիրակին, կէսօրէ ետք ժամը երեքին, ղպրոցին սրահը : Կարեւոր օրակարգ : Կը խնդրուի ընկերուհիներէն ըլլալ ճշդապահ :

ԿԱՊ· ԽԱՉԻ Կեղր· Վարչութիւնը միջմասնաճիւղային ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի չրջանի իր տասը մասնաճիւղերը, այս Շաբաթ կէսօրէ վերջ ժամը 4ին, Ռէժանի վերնայարկը, մէթրօ Քատէ : Կը խնդրուի բազմանդամ ներկայ ղլալ :

ԼԻՈՆ·— Ֆ· Կ· Խաչի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերուհիները այս չորեքշաբթի ժամը 16ին, Ազգ·Տան սրահին մէջ, 295 Ռիւ Պաւալօ : Կարեւոր օրակարգ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը կը կազմակերպէ հայկական խօսուն ժապաւէններու երեկոյ մը :

Երեքշաբթի, Դեկտեմբեր 22, ժամը 21ին, Սինեմա Ալհամպրա, Աւընիւ Ժան Ժօրէս, Իսի լէ Մուլինօ :

Կը ներկայացուին Հայաստանի մէջ պատրաստուած Առաջին սիրոյ երգը եւ երկու կարճ ժապաւէններ :

Մուտք 300 ֆրանք :

Տոմսերու համար դիմել·— Տիկ· Ցովսէփեանի, 20 րիւ տէ Թրավայէօր, հեռաձայն Մէյէրլէ 99–01 եւ Պ· Լ· Քալֆայեանի, 125 Աւընիւ Ռոպի Պարպիւս, Ֆլամար :

ՀԻՆԱՒՈՒՐՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՆՈՐԱԳՈՅՆ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐ

Դասախօսութիւն եւ գունաւոր ցուցադրութիւն

Մեկնաբանուած ԵՌՈՒԱՐԴ ԻԻԹԻՒ – ՁԵԱՆԻ կողմէ :

Կառավարական վկայեալ ճարտարապետ, դէպի Հայաստան իր երրորդ ճամբորդութենէն նոր վերադարձած :

Այս Շաբաթ երեկոյեան ժամը 21ին, Սալ Մազընոյի սրահներուն մէջ, 88 Րիւ տ'Օպսաներ, Մարսէյլ :

Հ· Ց· Դ·

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՓԱՐԻԶ·— Հ· Ց·Դ· Պէլվիլի «Ռոստոմ» խումբի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21–ին, Փլաս տէ Ֆէթի սովորական վայրը : Բոլոր ընկերներու ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ԻՍԻ·— Հ· Ց· Դ· Զաւարեան կոմիտէի ժողովը այս Շաբաթ, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ՄԱՐՍԷՅԼ·— Հ· Ց· Դ· Շրջ· կոմիտէն հետեւեալ խումբերը ժողովի կը հրաւիրէ·—

Ակնունի ենթակոմիտէն 12 Դեկտ· Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին :

Համազասպ ենթակոմիտէն 13 Դեկտ· կիրակի առտուս ժամը 10ին :

Վռամեան ենթակոմիտէն 13 Դեկտ· կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին :

Զաւարեան ենթակոմիտէն 19 Դեկտ· Շաբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին :

Շ· Միսաքեան խումբը Շաբաթ (19 Դեկտեմբեր) իրիկուն ժամը 20·30ին :

Ընկ· կարօ խումբը 20 Դեկտ· կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ

ԿԻՐԱԿԻ, 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Վարժարանի Ծնողաց Միութեան կազմակերպած Ծնունդի ծառի հանդէսը կը կատարուի ղպրոցի սրահին մէջ՝ ժամը 15էն 22 :

Դեղարուեստական մշակուած բաժին, ներկայացումներ, մրցումներ, արտասանութիւններ, երգեր աշակերտներու կողմէ :

Աւանդական վիճակահանութիւն՝ հարիւրաւոր թանկարժէք առարկաներով :

Ճոխ սեղան, հայկական եւ եւրոպական համադամ կերակուրներով :

Սիրով կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լաւ մեքենագրող երիտասարդ օրիորդ մը : Ներկայանալ «Ցառաջ»ին :

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՄԷՆԷՆ ՓԱՅԼՈՒՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՇԱՐՄՕՆՒԷՐԻ ԿՐԱՆ ՍԵՐՔԼԸ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Ի նպաստ Լիոնի Եկեղեցւոյ Շինութեան, Եկեղեցւոյն Տիկնանց Միութեան կողմէ կազմակերպուած պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Ցունուար 10ին, կիրակի օր, ժամը 16էն մինչեւ առաւօտ :

Փարիզի ՍՕՍի Փօլքլորիկ խումբը պիտի ճոխացնէ այս պարահանդէսը, հայկական հաճելի եւ ինքնուրոյն պարերով եւ երգերով :

Նոյնպէս Շարպօնիէրի միջազգային խումբին աքրաբախոններով եւ նուագախումբով ճոխացած :

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի յարգոյ հայ ժողովուրդէն, այժմէն ապահովել իրենց սեղաններն ու տոմսերը :

Հեռաձայնել·— 28–54–03 եւ կամ ժամը 16էն յետոյ 60–47–18 :

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՁԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

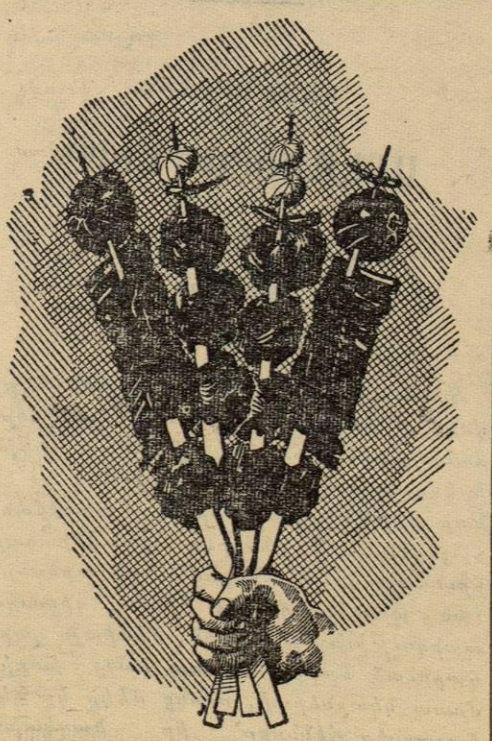
Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31 21
ՇԱՆ Զ'ԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՑ
Métro : F. D. Roosevelt

Հանելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորովածներ, «չաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ
13
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
DIMANCHE
13 DÉCEMBRE
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻԻ 8671 35EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 4472

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՄԱՏԵՆԱԳԻՏՈՒԹԻՒՆ

Անցեալ տարի Հայաստանէն փարիզ եկած քանի մը պրոֆէսէօրներ խօսելով մեր ներգաղթող հայրենակիցներուն մասին, կը թուէին կարգ մը անուններ, որոնք արդէն ճանչցուած են մտաւորական շրջանակներու մէջ՝ իրենց արժէքաւոր երկասիրութիւններով :

Անոնք մասնաւորաբար մեր ուշադրութիւնը կը հրաւիրէին «արեւմտահայ» Ցակոբ Անասեանի վրայ, որ տարիներէ ի վեր մատենադարաններու մէջ փակուած՝ պատրաստած էր Հայկական Մատենագիտութեան մասին բազմահատոր գործ մը, «որուն նմանը չկայ նոյնիսկ Եւրոպացիներու մօտ», —կը հաւաստէին :

Այժմ «Հայկական ՍՍՌ Գիտութեանց Ակադեմիայի Պատմութեան Ինստիտուտ»ը լոյս ընծայած է առաջին հատորը Անասեանի երկին, որ կը կոչուի «Հայկական Մատենագիտութիւն՝ Ե – ԺԸ ԴԴ»:

Այս մեծադիր հատորի առաջին հարիւր էջերը կը պարունակեն՝ Ա) Ներածութիւնը, որ մանրամասնօրէն կը թուէ հայկ. մատենագիտութեան մասին մեր հին մատենագիրներէն եւ պատմիչներէն սկսեալ մինչեւ մեր օրերը հրատարակուած գործերը : Բ) Մատենագիտական բնագրերը եւ Գ) Ձեռագրացուցակները, որոնք իրենց աղբիւր ծառայած են իր աշխատասիրութեան :

Ցակոբ Սեդրակի Անասեան նախկին «չափահաս որբ» մըն է, որ երկար տարիներ Փարիզ ապրելէ վերջ ներգաղթած է Հայաստան: Մասնաւոր սէր կը տածէր մատենագիտական ուսումնասիրութեանց հանդէպ եւ այդ ուղղութեամբ աշխատանքներ կը կատարէր Փարիզի Մատի – Նուպար մատենադարանին մէջ:

Հայկական Մատենագիտութիւնը այրուելական կարգով կը թուէ հեղինակները, տալով անոնց համառօտ կենսագրութիւնը, գործերը եւ մատենախօսական տեղեկութիւններ : Պիտի բազկանայ բազմաթիւ հատորներէ, դատելով առաջինէն, որուն բուն նիւթը — բացի նե – րածականէն — գրաւած է 1228 սիւնակ : Ու հասած՝ մինչեւ Առաքել Սալաձորեցի: (Այբ գիրը չէ լրացած):

Հեղինակը շատ խղճամիտ աշխատանք է կատարած : Ամենայն համբերութեամբ մանրակրկիտ պրպտումներ ըրած է իւրաքանչիւր անունի շուրջ: Աչքի առջեւ ունեցած է ոչ միայն տպագիր գրքեր, այլև զանազան երկիրներու մէջ հրատարակուած օրաթերթեր ու հանդէսներ : Ու հասած՝ մինչեւ Առաքել Սալաձորեցի: (Այբ գիրը չէ լրացած):

Հեղինակը շատ խղճամիտ աշխատանք է կատարած : Ամենայն համբերութեամբ մանրակրկիտ պրպտումներ ըրած է իւրաքանչիւր անունի շուրջ: Աչքի առջեւ ունեցած է ոչ միայն տպագիր գրքեր, այլև զանազան երկիրներու մէջ հրատարակուած օրաթերթեր ու հանդէսներ : Ու նաեւ՝ ձեռագիրներ ու ձեռագրաց ցուցակներ: Հինէրէն սկսեալ մինչեւ նորերը:

Հայկական Մատենագիտութիւնը կոչուած է մեծ ծառայութիւն մատուցանելու բոլոր անոնց, որոնք կը զբաղին հայագիտութեամբ եւ արեւելագիտութեամբ :

Հայկական Մատենագիտութեան համար ցարդ ամէնէն գործածական գիրքն էր Հ. Գարեգին Զարպհանէլեանի գործը, տպուած Վէնետիկ 1883ին, պակասաւոր:

Հ. Արսէն Ղազիկեանի «Հայկական նոր մատենագիտութիւն»ը, հոյակապ գործ մը, որ պիտի ընդգրկէր 1512էն — այ – սինքն հայերէն լեզուով տպագրուած առաջին գրքէն — սկսեալ տպագիր բոլոր գրքերը, մասամբ ալ նիւթեր պարբերական մամուլէն, անաւարտ մնաց, հասնելով մինչեւ Ն գիրը :

Ցիշենք նաեւ Մատենագիտութեան ձեռնարկները Մ. Մխանսարեանի, Կ. Եղեանի, Հ. Ֆէրհատեանի, Ա. Սալմասլեանի (Ֆրանսերէն) եւ Կ. Կոստանեանցի: Հայ մամուլի մասին՝ Հ. Գալէմքէրեանի եւ Գար. Լեւոնեանի գրքերը :

Մեծապէս արժէքաւոր է Ցակոբ Անասեանի աշխատասիրութիւնը, արժանի ա – մէն գնահատանքի :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԱՍԱՐԱԿԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ԳՈՐԾԱԴԻՐ ԽՈՐՀՈՒՐԴԻ ԺՈՂՈՎԸ

ՄԱԼԻԻ ՀԱՐՑԸ

Հասարակապետութեան Գործադիր Մորհուրդի ժողովը բացուեցաւ Ուրբաթ օր, Սէն Լուի տիւ Սենեկալի մէջ, Նախագահ տը Կոլի կողմէ :

Նախարարական կազմը, մասնակցութեամբ ընկերակցութեամբ, նոյն օրը հասած էր Սենեկալ եւ կը մասնակցէր ժողովին: Առաջին նիստէն վերջ, Վարչապետ Տըպրէ յայտարարեց · — Քաղաքական հարցերու մասին չխօսեցանք :

Արդարեւ, առաջին նիստը յատկացուած էր տնտեսական ու ելմտական հարցերու քննութեան :

Ռոպէր Լըքուր, Անթուան Փինէ եւ Միշել Տրպրէ յաջորդաբար խօսք առին, չեշտելով թէ Հասարակապետութեան անդամ երկիրներուն համար անհրաժեշտ է, որ Ֆրանսա տնտեսական օգնութիւն ընէ: Իւրաքանչիւր երկիր ծրագիր մը պիտի պատրաստէ՝ տնտեսական բարգաւաճման համար եւ յանձնէ կառավարութեան :

Արդարութեան Նախարար Միշլէ ծանրացաւ ափրիկեան եւ մալկաչ երկիրներու դատական հարցերուն մասնագէտ կազմակերպութեանց անհրաժեշտութեան վրայ: Պետական Մորհուրդին եւ Վճռաբեկ Աեանին մէջ մասնաւորապէս, նը – ման մասնագէտներու խմբակներ չուտով պէտք է կազմուին :

Քննուեցաւ նաեւ «չնորհք ընելու իրաւունք»ի հարցը: Հասարակապետութեան Գործադիր Մորհուրդի վեցերորդ ժողովը վերջնական որոշում մը տուաւ նաեւ այս մասին · — Հանրապետութեան Նախագահները, ինչպէս նաեւ ափրիկեան եւ մալկաչ կառավարութեանց ղեկավարները, Արդարութեան վճիռէն ետք, մահապարտներու կեանքը չնորհելու իրաւունք ունին: Այսուհանդերձ, այս իրաւունքը, կարգ մը պայմաններու մէջ, Հասարակապետութեան Նախագահին կը պատկանի :

Գործադիր Մորհուրդի այս ժողովին մէջ սակայն ամէնէն կարեւոր հարցը կը նկատուի հետեւեալը · — Ջօր. տը Կոլ Հասարակապետութեան մէջ քաղաքական բարեփոխութիւններ ընելու ծրագիր մը ունի: Ժողովը պիտի օգտագործէ՞ արդեօք, նման բարեշրջումի մը եղանակները յայտնելու համար: Ֆրանսական մամուլին համաձայն, եթէ ժողովին մէջ չյայտարարէ, հաւանական է որ այդ պարագան չեչտէ չարաթ կէսօրէ ետք Սենեկալի ժողովուրդին խօսելիք իր ճառին մէջ :

Գործադիր Մորհուրդի երկրորդ եւ վերջին նիստը տեղի պիտի ունենար Շաբաթ առաւօտ: Արտաքին նախարար Քուվ տը Միւրվիլ պիտի խօսէր միջազգային հրատապ հարցերու մասին, իսկ Աչխատանքի նախարար Պիւրոն Ափրիկէի եւ Մատակասկարի մէջ օդանաւային ճամբորդութեան ապահովութեան գործակալութիւն մը ստեղծելու ծրագիրը պիտի ներկայացնէր: Օրակարգի այլ հարցերու շարքին կը գտնուի նաեւ «զոյգ քաղաքացիութեան» խնդիրը :

Միւս կողմէ սակայն, լուրջ պայքար մը ծայր տուաւ կրկին Մալիի եւ ափրիկեան Համաձայնական երկիրներուն միջեւ, Ափրիկէի եւ Եւրոպայի քաղաքական շրջանակներուն մտահոգութիւն պատճառելով :

Մալիի Նախագահ Քէյթա իր թերթին մէջ յօդուած մը հրատարակելով բուռն յարձակում մը գործեց Քոթ տ'Իվուարի Վարչապետ Հուփունէ — Պուանյիի վրայ, որ միաժամանակ Համաձայնական երկիրներու ղեկավարն է: Քէյթա Հուփունէ – Պուանյին կը կոչէր «Ափրիկէի դաւաճանը »: Թերթը անմիջապէս դրաւուեցաւ Տաքարի եւ Սէն Լուիի մէջ, Սենեկալի Վարչապետ Մամատու Տիալլօ հրամանով: Այս ձեւով, Մամատու Տիալլօ ցոյց տուաւ թէ ինք համաձայն էր Քէյթայի, բայց նկատի առնելով որ Հասարակապետութեան Նախագահը կը գտնուէր իր երկրին մէջ, թոյլ չէր կրնար տալ որ նոյն Հասարակապետութեան անդամ ուրիշ երկրի մը դէմ անուանարկիչ հրատարակութիւն մը լոյս տեսնէր :

Հուփունէ – Պուանյի անմիջապէս հեռաձայնած է Հասարակապետութեան Նախագահ Ջօր. տը Կոլի «զգուշացնելով » զայն Մալիի քաղաքականութեան դէմ, չեչտելով թէ Սենեկալ – Սուտան միութիւնը կր ձգտի իր անկախութեան, այսինքն՝ ՄԱԿի մէջ աթոռ մը կ'ուզէ ունենալ, անմիջապէս Ֆրանսայի դէմ քուէարկելու համար :

Մինչ այս մինչ այն, Լոնտոնէն կը հաղորդեն թէ անգլիական կառավարութիւնը ներկայիս կ'աշխատի առաջքն առնել նոր չարժումի մը, որ սկսած է զօրանալ Կամպիի իր գաղթավայրին մէջ: Արդարեւ, Կամպիի ղեկավարները կ'ուզեն Սենեկալ – Սուտան դաշնակցութեան միանալով աւելի ընդարձակ Մալի մը կազմել: Հակառակ անոր որ Կամպի Բրիտանական Հասարակապետութեան անդամ է, կը մտածէ թէ Սենեկալ – Սուտան – Կամպի միութիւն մը տնտեսապէս եւ քաղաքականապէս աւելի գօրաւոր կըլլայ :

ՊԱՅՔԱՐ՝ ԱՆՕԹՈՒԹԵԱՆ ԴԷՄ

ԿԸ ՅԱՋՏԱՐԱՐԷ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԲԸ

Նախագահ Այզընհաուըը այցելեց Նոր Տելհիի երկրագործական ցուցահանդէսը, ամերիկեան տաղաւարին բացումը կատարելով : Միացեալ Նահանգներու Նախագահը արտակարգ խանդավառութիւն մը ստեղծեց ժողովուրդին մէջ :

Նախագահ Այզընհաուըը ճառ մը խօսեցաւ, յայտարարելով թէ ինք «գիւղացի» է ու «երբ ներկայ պարտականութիւններու չրջանը վերջանայ՝ ագարակ մը պիտի քաչուի», եւ այդ գործով զբաղի :

Այնուհետեւ, Նախագահը ըսաւ · — Այսօր մարդկութիւնը հարկ եղած գիտութիւնն ու միջոցները ունի՝ անօթութեան դէմ յաղթական պայքար մը մղելու համար: Նման պայքար մը՝ մարդ արարածին արժանիքը ցոյց պիտի տայ » :

Ցուցահանդէս երթալէ առաջ, Նորտելհիի ամերիկեան դեսպանատան մէջ ճառ մը խօսելով, Նախագահ Այզընհաուըը անդրադարձած էր մեծերու ժողովին, չեչտելով թէ «խաղաղութիւնը երկու երեք հոգիի միջեւ պիտի չըլլայ, ինչպէս մեծերու ժողովը : Ժողովուրդները պիտի հաստատեն խաղաղութիւնը՝ ժողովուրդներու խօսելով » :

Այզընհաուըը յիչեց թէ բազմաթիւ երկիրներ այցելած է եւ «ոգեմասէր » մարդիկ չէ տեսած. «Ճաճախ, կառավարութիւնները կը չարժին ժողովուրդին զգացմունքներուն հակառակ » :

Նոյն օրը Նախագահը գնաց Նոր Տելհիի համալսարանը, ուր իրեն տրուեցաւ « Օնօրիս Քաուզայի» վկայականը: Համալսարանի տեսուչը այս առիթով յայտարարեց թէ «Նախագահ Այզընհաուըը խաղաղութեան ուխտադնաց մըն է, աչխարհի բարօրութեան խաչակիր մը եւ հնդիկ ժողովուրդին սիրելի բարեկամ մը» :

Հազարաւոր ուսանողներ խանդավառ ընդունելութիւն մը ըրին Նախագահին, ժողովրդական երգեր երգելով :

Այզընհաուըը չնորհակալութիւն յայտնելով յայտարարեց թէ «պատերազմի մէջ ոգով անճնասպանութեան » վերջ պէտք է դրուի միջազգային օրէնքին մէջ :

ՆՈՐԻՑ ԵՐԵՒԱՆՈՒՄ

Ոտբերիս հեռու փոշին՝ դարձել եմ
գիրկըդ նորից,
Տեսել եմ հազար ճամբայ՝ պերճաճիճի
փայլը վրան,
Վարդաստան աշխարհի մէջ դու նորից
կանչո՞ւմ ես ինձ
Հայրենի դաշտում բացուած՝ ի՛մ ծաղիկ,
ի՛մ երեւան:

Փոխուել ես նորից, անգին, ոտբիս մօտ
մի նոր աղբիւր,
Առանց ինձ զարթնել մի չէնիք, եւ զուգել
է մեր ճամբան,
Ասես իմ դարձի համար միւնչեւ մեր
տնական ու դուռ
Ասֆալտից զարգ ես փռել, հարազատ ի՛մ
երեւան :

Ինչքան ճոխ բաղաք տեսել, հարազատ,
յիշել եմ քեզ,
Ուզել եմ դո՛ւ էլ լինես գեղաշուք նրանց
նման.
Ամէն նոր բարիդ համար ցնծում եմ
մանուկի պէս,
Իմ օրրոց, ի՛մ բակ ու տուն, իմ բարձիկ,
ի՛մ երեւան:

Թէ մէկ – մէկ թաղել եմ քեզ, ճամբէդի
գերին դարձել,
Այդ դու ես վարել հոգիս, տեսիլներով
լցրել նրան.
Գերուել եմ ուրիշ գեղով, այդ դո՛ւ ես
աչքիս բացել,
Սորվեցնել լաւին, բարձրին, անգուգական
ի՛մ երեւան :

Ա՛խ թէ ես մի ծառի տակ խոցուել եմ
սիրոյ խօսքից,
Ինձ հազար ես ծառերով գրկել ես, տուել
կայան.
Շրջել եմ մերժուած ու խենթ,
փայփայե՛լ, փայե՛լ ես ինձ,
Ինձ տուն ես ճամբել նորից, իմ բարի,
ի՛մ երեւան :

Ես քեզ հետ հասակ առել, դու ինձնից
եկար – անցար,
Ես արդէն կանգ եմ առել, դու նորից
շո՛ւնչ ես գարուն.
Դու ծաղկի՛ր, այգուդ համար իմ կեանքի
աղբիւրն էլ առ,
Թող ապրեմ յաւերժիդ մէջ, ի՛մ գալիք,
ի՛մ երեւան ...

ՍԻԼՎԱ ԿԱՊՈՒՏԻԿԵԱՆ

Pour Fréjus

ԿՈՉ

Եւրոպայի Հայրապետական Պատուիրակ Գեր. Ս. Եպիս. Մանուկեան, հրաւիրած է Ֆրանսայի Հայաստանեայց Առաքելական բոլոր եկեղեցիներուն, որ պէսպի ազգային օրուան առիթով հոգեհանգստեան պաշտօններ կատարուին Ֆրէժիւսի աղէտի զոհերուն համար եւ ամէն Հայ իր պարտականութիւնը լիուլի կատարէ այդ աղէտեալներուն, ի նպաստ ըլլալիք բոլոր ձեռնարկներուն :

ՊԱՂԵՍՏԻՆԻ գաղթականներու համար Օի դէմ ուժգնուն ձայնով եւ մէկ ձեռնպահութեամբ (Իսրայէլ) բանաձեւ մը քուէարկուեցաւ ՄԱԿի Ընդհ. ժողովին մէջ : Բանաձեւը որ քուէարկուեցաւ միաձայնութեամբ կը նախատեսէ արաբ գաղթականներու ներգաղթը կամ վնասուց հատուցում ստանալը : Ֆրանսայի դիրքը փափուկ էր նման քուէարկութեան մը համար, Իսրայէլ պիտի նախընտրէր ան – չուշտ որ ան ձեռնպահ մնայ, սակայն չուզելով հանդերձ անհաճոյ ըլլալ Երուսաղէմի կառավարութեան (որ միշտ Ֆրանսա կը պաշտպանէ տարբեր հարցերու մէջ), Ֆրանսա չէ ուզած կողմնակալութեան համար ամբաստանուիլ Թուրքիոյ կամ Միացեալ Նահանգներու կողմէ :

ՈՐՈՆՈՒՄ

10·

— Ֆրանսերէն ալ կ՚ուզէ՞ք, տիկին, «մուա» բառը հոն ալ կ՚ըսեն։

Ամուսինը կը նայի կնոջ, որ կը շարունակէ.

— Ես ալ կ՚ուզեմ որ ես ալ ըսեմ «մուա», ինչպէս ամէն անգամ որ ձեզ կը տեսնեմ, ինչպէս կ՚ընեն բոլոր այցելուները, որոնք կը գովեն ձեր տունը, ձեր կահաւորումը, ձեր ճաշերը, ձեր հիւրասիրութիւնը, ձեր ամէն բան։ Ես ալ կ՚ուզեմ ըսել «մուա», որովհետեւ ամէն անգամ որ ձեզ կը տեսնեմ, ինքզինքս կը զգամ ձեր ոտքերուն տակ գորգ մը, որ ձեր ոտքերուն տակ կը ճմռթուի։

Ամուսինը կը նայի կնոջ, որ կը շարունակէ.

— Ես ալ կ՚ուզեմ որ ես ալ ըսեմ «մուա», ինչպէս

ՊԱՏՏԱՌ ԵՒ ԱՐԾԱԹ ԽՈՍՔ

«ԿԱՐՄԻՐ ԱՂ ՅԱՐՈՒՆ ԱԶԳ.— Ներքուիէ

«ՓՈՐՁԱՄԱՐԳՈՒՆ».— Մերձաւ

Ինչպէս կրնան տեսնել վերջերս երեւան բերուած պատկերները, Հայաստանի Հանրապետութեան կառավարութիւնը ամէն ջանք կը թափէ, որպէսզի Հայաստանի մէջ ապրող ազգային փոքրամասնութիւնները ունենան իրենց մայրենի լեզուով դպրոցներ, թատրոններ, մամուլ եւ այլ հաստատութիւններ։ Ասոնք ամէնքն ալ կը գործեն ազատ կերպով, առանց որեւէ խոչընդոտի։

Ասոնց կողքին, Հայաստանի մէջ կը գործեն նաեւ ռուսական, վրացական, քրտական, ասորական, ասորեստանական, եզդիական եւ այլ դպրոցներ, թատրոններ, մամուլ եւ այլ հաստատութիւններ։ Ասոնք ալ կը գործեն ազատ կերպով։

Ինչպէս կը տեսնուի, Հայաստանի մէջ ազգային փոքրամասնութիւնները ունին իրենց ազգային կեանքը ապրելու եւ զարգացնելու բոլոր հնարաւորութիւնները։

Ասոնք ամէնքն ալ կը հաստատեն, որ Հայաստանի մէջ ազգային փոքրամասնութիւնները կը վայելեն ազգային հաւասարութիւն

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՀԻՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԵՏ
ՓԱԿԵՑ�էՔ
ՁԵՐ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

Նոր Տարի
Նոր Ցրանք
Նոր Ձախնեփին

Շնորհակալութեամբ·
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Կազմակերպութեամբ Հ· Յ· Դ· Նոր Սերունդի Կեդր· վարչութեան, «Ռուբէն» Ուս· Միութեան և «Փոթորիկ» խումբին:

ՆԻՒԹ·—

« ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒԻՆ ՊԱՅՄԱՆ Է Ե – ՐԻՏԱՍԱՐԴ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՀԱՅ ՊԱՀԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ » :

ԹԵՐ Կ'արտայայտուի ընկեր Ժ· Փա – լամուտեան :

ԴԷՄ՝ Ընկեր Կ· Ափրիկեան :

Կը նախագահէ՝ Ընկ· Հ· ՍԱՄՈՒԷԼ
Դատական կազմ՝ Ընկ· Կ· ՄԵՀԵԱՆ Ա· ՊԻՊԷՐԵԱՆ, Կ· ՄԱՆՆԿԵԱՆ :

Շաբաթ 19 Դեկտեմբեր երեկոյեան ժա – մը ճիշդ 21ին, Մչակոյթի Տան մէջ, (17, Րիւ Պլէօ) :

Մուտքը ազատ է :

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն· Ընկերակցութեան Վարչութիւնը չնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուիրատուութիւնները, փոխան ծաղկե – պսակի : — *Ողբացեալ Արամ Աատուրեա – նի մահուան առիթով* 1000 *Ֆր· Պ·Ց· Պա – պաեվկիտեանէ եւ* 3000 *Ֆր· հանգուցեա – լին համակիր կօշիկի հայ գործարանա – տէրերէ (Ռիւ տիւ Թերաս) :* — *Ողբ·Սա – մուէլ Թոփալեանի մահուան առիթով* 1000 *Ֆր· Գաբրիէլ Ա· Սարկ· Լուսարարեանէ* (1000 *Ֆր· ալ դպրախումբին համար), 3000 Ֆր· Պ· Պ· Միհրան Զավզավաճ – ճեան եւ Որդիներէ* (2000 *Ֆր· ալ դպրա – խումբին համար), 2000 Ֆր· Պ· Գրիգոր Նաճարեանէ, 1000 Ֆր· Պ ·Մելքի Պէր – պէրեանէ եւ 2000 Ֆր· Արամ սարկ· Սան – տրգճեանէ :*

× *Նաեւ 5000 Ֆր· Պ· Ֆր· Պ· Գայթան – ճեանէ եւ 2000 Ֆր· Պ· Գլճեանէ, իրենց զաւակներուն՝ կարպիսի եւ Սիւզանի պր – սակադրութեան առիթով :*

Ծ. ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Ծրեր եւ Ժամեր

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

ԿԱՊ· Խաչի Կրընոպլի «Մանուկներու Օր»ը, մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Յունուար 31ին, Րիւ Ժէլի սրահին մէջ :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԽՄԱՒ
ԿԻՐԱԿԻ, 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Վարժարանի Ծնողաց Միութեան *կազմակերպած Ծնունդի ծառի հան – դէսը կը կատարուի դպրոցի սրահին մէջ՝ ժամը* 15էն 22 :

Գեղարուեստական մշակուած բա – ժին, ներկայացումներ, մրցումներ, արտասանութիւններ, երգեր աչա – կերտներու կողմէ :

Աւանդական վիճակահանութիւն՝ հարիւրաւոր թանկարժէք առարկա – ներով :

Ճոխ սեղան, հայկական եւ եւրո – պական համադամ կերակուրներով :

Սիրով կը հրաւիրուի հայ հասա – րակութիւնը :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սարդիս (կամ Սերգօ) Տէր Թովմաս – եանին (կամ՝ Թովմասեանին) : Ծնած 1914 թ·, Ղամարլուի չրջանի Զիկդամլու գիւղում : 1941 թ· Նոյեմբերին Ռոստովի առաջին ճակատամարտից յետոյ, ան – յայտ կորած է :

Ոեւէ լուր ունեցողից (ռազմաճակա – տում, կամ գերութեան մէջ՝ սպաննուած, մեռած կամ ողջ), կը խնդրուի յայտնել «Ցառաջ»ի խմբագրութեան :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լաւ մեքենագրող երիտասարդ օրիորդ մը : Ներկայանալ «Ցառաջ»ին :

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Տօնածառ – հանդէսով՝ Յունուար 10ին, կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3ին, Հ· Յ· Դ· Տան մէջ : Նախա – ձեռնութեամբ Ֆ· Կ· Խաչի Տէսինի մաս – նաճիւղին եւ մասնակցութեամբ դպրոցին աչակերտութեան :

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :

Ներկայացում, արտասանութիւն, տը – րամախօսութիւն, եւ այլ անակնկալներ : Ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ· Թրա – գօշի :

Կը հրաւիրուի Տէսինահայութիւնը ան – խտրիր :

Մուտքը ազատ է :

Հ. Յ. Դ.
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Չաւարեան *ենթակոմիտէն 19 Դեկտ· Շա – բաթ իրիկուն ժամը* 20·30ին :

Շ· Միսաքեան *խումբը Շաբաթ* (19 Դեկտեմբեր) *իրիկուն ժամը* 20·30ին :

Ընկ· Կարօ *խումբը* 20 *Դեկտ· կիրակի կէսօրէ ետք ժամը* 15ին :

— ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ —

ԿԱՊ· Խաչի Կրընոպլի թէյասեղան – ընդհ· ժողովը, Դեկտեմբեր 15ի *կիրա – կին, կէսօրէ ետք ժամը երեքին, դպրո – ցին սրահը : Կարեւոր օրակարգ : Կը խնդ – րուի ընկերուհիներէն ըլլալ ճշդապահ :*

ԼԻՈՆ·— Ֆ· Կ· Խաչի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ըն – կերուհիները այս չորեքշաբթի ժամը 16– *ին, Ազգ·Տան սրահին մէջ,*295 *Րիւ Պուա – լօ : Կարեւոր օրակարգ :*

Ֆ· ԿԱՊ· Խաչի Տէսինի մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս երեքշաբթի , կէսօրէ ետք ժամը 3ին, *դպրոցին սենեա – կը : Կարեւոր օրակարգ :*

Պ + Ո + Ն = ՊՈՆ Կ + Ո + Ի = ԿՈՒ

ՊՈՆԿՈՒ

Ամէնօրեայ ուժ եւ կորով,
— Bongoût —
Հելվա եւ լոխում ուտելով :

Société des Conserves
BONGOUT
MARSEILLE — 40, la Canebière — MARSEILLE

ՇՐԱՐՆԵՐ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ
SICOMEX

ՄԻԱԿ ՀԱՍՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ որ Ֆրանսական Դրամափոխութեան Գրասենեակի եւ Ինֆուրիսթի արտօնութեամբ, կրնայ իր ապրանքներով պատրաստուած՝ նուէրներու ծրարներ ղրկել Խորհրդային Միութեան բոլոր երկիրները :

Տօները կը մօտենան· յիշեցէ՛ք որ ձեր ազգականները ձեր նուէրներուն ծրա – րին կը սպասեն :

Մաքս, առաքումի արտօնագիր, ապահովագրութիւն, ծրարում, ստացա – գիր և այլ ձեւակերպութիւններն ու յարակից ծախքերը նկատի առնուած,

ՄԵՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒՆ ԳԻՆԵՐՆ ԵՆ·—

ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒ զգեստի կերպաս, զուտ բուրդ	*մէթր՝ Ա· գին*	3·500 *Ֆր·*
ԿԱՆԱՅԻ զգեստի կերպաս զուտ բուրդ	*մէթր՝ Ա· գին*	2·100 *Ֆր·*
ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒ վերարկուի կերպաս, զուտ բուրդ	*մէթր՝ Ա· գին*	4·800 *Ֆր·*
ԿԱՆԱՅԻ վերարկուի կերպաս զուտ բուրդ	*մէթր՝ Ա· գին*	4·700 *Ֆր·*
ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒ բաճկոնակ (ժիլէ), զուտ բուրդ	*հատը՝ Ա· գին*	4·100 *Ֆր·*
ԿԱՆԱՅԻ վերնասուի (փուլովր) զուտ բուրդ	*հատը՝ Ա· գին*	4·100 *Ֆր·*
ԿԱՆԱՅԻ զգեստ (ժերզէ), զուտ բուրդ	*հատը՝ Ա· գին*	7·500 *Ֆր·*
ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒ կօշիկ՝ զոյգ ներքան (2սըմէլ)	*զոյգը՝ Ա· գին*	6·200 *Ֆր·*
ԿԱՆԱՅԻ կօշիկ՝ զանազան ձեւերով	*զոյգը Ա· գին*	3·500 *Ֆր·*
ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒ չապիկ՝ ընտիր փոփլին	*հատը՝ Ա· գին*	2·500 *Ֆր·*
ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒ վերարկու՝ ֆանֆատիէն, անջրանցիկ, ոչխարի մուշտակէ աստառ եւ օձիք	*հատը՝ Ա· գին*	15·000 *Ֆր·*
ԿԱՆԱՅԻ վերարկու՝ լոտէն բուրդ, զանազան գոյներով,	*հատը՝ Ա· գին*	19·000 *Ֆր·*
ԿԱՆԱՅԻ վերարկու՝ ճիլոն մուշտակ , չատ տաք պահող ,	*հատը՝ Ա· գին*	29·000 *Ֆր·*
ԱՅՐ ՄԱՐԴՈՒ ԵՒ ԿԱՆԱՅԻ ժամացոյցներ ոսկեզօծ եւ այլ յարդի մետաղով,	*հատը՝ Ա· գին*	10·000 *Ֆր·*

Վերջին ծայր նպաստաւոր գիներով , ունինք նաեւ չատ մը ուրիշ ապրանք – ներ·— ձերմակեղէն, ծածկոց, թաշկինակ, այր մարդու եւ կանացի գիշերա – նոց, գուլպայ, ձեռնոց, բուրդէ եւ մետաքսէ վզնոցներ, եւայլն :

ՄԵԶՄԷ գնուած ապրանքներու ԱՌԱՔՈՒՄԸ կ'արժէ միայն՝ 2500 *Ֆր· մինչեւ* 20 *քլիօ :*

ՈՉ ՄԷԿ ԾԱՆՐ ծրարը ստացողին կողմէ :

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ·— 2 – 3 շաբաթէն :

SICOMEX

Téléphone : OPE. 67-77 — **20, Rue Royale, 20 PARIS 8·** — **Métros : Madeleine et Concorde**

ՄԵՐ ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆԸ ՁԵՐ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ ԵՆ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՒԷՐ
ՀԱՅ ԵՐԳԸ

ՂԵԿԱՎԱՐ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ

Ութան - Գոմիտաս

ՆՈՐ ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՍԱԼ

Դիմել Ցառաջին եւ գրատուն Հրանտ – Սամուէլ :

MORY et Cie

Տօները կը մօտենան: Մտածեցէք ձեր նուէրներուն: Գնեցէք զանոնք ձեր ու – զած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք: Նուազագոյն ծախքերով կը ղրկենք խորհրդ· Միութիւն :

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար·—

10, Rue de St.-Quentin, Paris 10·
(PRÈS DE LA GARE DU NORD)
ou Téléphone : NOR. 40-72 et 50-83

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Համաբարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
15
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI
15 DÉCEMBRE
1 9 5 9

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8672 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4473

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՄԱԼԻ (ՍԵՆԵԿԱԼ-ՍՈՒՏԱՆ) ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ՊԻՏԻ ՏԻՐԱՆԱՅ

ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԵԱՆ ՆԱԽԱԳԱՀԸ ՓԱՐԻԶ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Նախագահ մը կոչ, որ *Սէն Լուի* տիւ *Սենեկալէն Տաքար* դացած էր, երկու – շաբթի Փարիզ վերադարձաւ: Վարչա – պետ *Տըպրէ* կիրակի օր *Մայր* երկիրը ե – կաւ եւ Փարիզ գալէ առաջ կանգ առաւ *Ֆրէժիւսի* մէջ, ուր կացութիւնը ուսում – նասիրելէ եաք յայտարարեց.— *Ֆրէժիւ* – *սի* հարցին քաղաքականութիւն խառնել՝ անպրպանք մը պիտի ըլլար զոհերու յի – շատակին :

Վարչապետը չէշտեց թէ «*Ֆրէժիւս* պիտի հանդիպի կրկին »:

Միւս կողմէ *Հասարակապետութեան Գործադիր Մորհուրդի Զ. ժողովը*, ինչ – պէս կը սպասուէր, մեծ կարեւորութիւն տացաւ, քանի որ որոշուեցաւ *Մալիի* (*Սենեկալ – Սուտան միութիւն*) անկա – խութիւն տալ :

Այս մասին տը կոչ աւելի յստակ յայ – տարարութիւններ ըրաւ *Տաքարի* մէջ, ուր խանդավառ ընդունելութեան արժանա – ցաւ *Ժողովուրդին* կողմէ :

Եօֆի օդակայանէն մինչեւ *Փրոթէ* հը – րապարակի յուշարձանը, 15 քիլոմեթրի վրայ, ճամբաներն ու փողոցները լեց – ուած բազմութիւնը «կեցցէ տը Կոլ» կ'ա – ղաղակէր, երդելով ու պարելով :

Բացի ոստիկանութենէն եւ բանակէն, կարգապահութեան կը հսկէին նաեւ «*Ա֊ֆրիկեան դաշնակցութիւն*» կուսակցու – թեան անդամները՝ *Մալիի* ազգային տա – րազով.— Դեղին շապիկ եւ կանաչ տա – բատ: Ինչպէս ծանօթ է «*Ա֊ֆրիկեան դաշ* – *նակցութիւն*» կուսակցութիւնը ներկայիս իշխանութեան գլուխն է :

Հանրապետութեան Նախագահը ծաղ – կեպատկ մը դրաւ *Փրոթէ* հրապարակի յուշարձանին վրայ, ուր խանդավառ բազ – մութիւնը ոստիկաններու չղթան կոտ – րելով խուժեց զօրավարին վրայ :

Այս այցելութեամբ մոռցուեցաւ 1948 *Օգոստոս* 28ի տխուր յիշատակը: *Հակա֊ Ֆրանսական* արձանագրութիւններով պատառները անհետացած էին: 15 օրէ ի վեր, *Սենեկալի* կառավարութիւնը ճիգ էր խնայած՝ ընդդիմադիր տարրերը չէ – զոքացնելու համար :

Հանրապետութեան Նախագահին Տա – *քարի* մէջ խօսած ճառը *Գործադիր Մոր* – *հուրդի ժողովին* եղրակացութիւնը կա – րելի է նկատել, քանի որ անդրադառ – նալով *Սենեկալի* եւ *Սուտանի* միացեալ *Հանրապետութիւն* մը կազմելու առա – ջարկին, յայտարարեց.— «*Մօտերս*, *Ֆը* – *րանսա* եւ *Մալի* բանակցութիւններ պիտի ունենան՝ բարեփոխելու համար իրենց յարաբերութիւններուն եղանակը : *Այս* պարագան նախատեսուած էր *Հասարա* – *կապետութեան Սահմանադրութեան* մէջ: *Մալի* անկախութիւն պիտի ստանայ, ա – ւելի ճիշդը՝ «*միջազգային դերիչխանու* – *թեան*» պիտի տիրանայ : Կը նախընտրեմ «*միջազգային դերիչխանութիւն*» ըսել, որովհետեւ այդ բացատրութիւնը աւելի յարմար է օրուան պահանջներուն :

« Ներկայ աշխարհին մէջ, ամբողջա – կան անկախութիւնը, իրականին մէջ, ոչ ոքի կը պատկանի: Առանց գործակ – ցութեան՝ անկարելի է քաղաքականու – թիւնը ընել : Երկիր մը չկայ, նոյնիսկ մեծ ու զօրաւոր երկիր մը, որ կարենայ միւսները անտեսել: *Միջազգային* դերիչ – *խանութիւն* կը նշանակէ՝ թէ *ժողովուրդ* մը, աշխարհի մէջ, բոլոր պատասխանա – տուութիւնները իր վրայ կ'առնէ » :

Զօր. տը Կոլ խօսեցաւ նաեւ աշխարհի ներկայ կացութեան մասին.— Մեծ պայ – քար մը կայ այս աշխարհին մէջ: Պայ – քարը կը *Ժողովուրդներու* ազատութիւն ուզողներու եւ ազատութիւնը մերժողներու միջեւ : Երբ երկիր մը, ինչպէս ձեր երկիրը, մի – ջազգային պատասխանատուութիւն կը ստանձնէ, աշխարհ ուշադրութեամբ կը հետեւի անոր՝ տեսնելու համար թէ ազա – տութեա՞ն զօտին պիտի ընարէ, թէ մի – սը: *Մալի* պէտք է ընտրութիւն մը ընէ»:

Եզրակացնելով, *Նախագահը* ըսաւ. «*Ֆրանսա* պատրաստ է ձեզի օգնելու : *Միասին* մնանք » :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ ՀԱՐՑԸ ՄԱԿ-Ի ՄԷՋ

ԱԶԱՏԱԳՐ. ՀԱԿԱՏԸ ՊԱՐՏՈՒԵՑԱՒ

Ինչպէս գրած էինք, 15 օրէ ի վեր *Ալ* – *ժերիոյ* հարցը կը քննուէր *ՄԱԿի* մէջ : *Ազգաժողովը*, քանի մը օր յետաձգելէ եաք, վերջապէս արտայայտուեցաւ *ափ* – *րիկեասիական* երկիրներու կողմէ ներ – կայացուած բանաձեւին չուրջ:

Փաքիստանի կողմէ ներկայացուած *այս* ծրագիրը Ընդհանուր *Ժողովին* երկու եր – րորդի անհրաժեշտ մեծամասնութիւնը չստացաւ :

Արդարեւ, 39 երկիրներ թեր քուէար – կեցին, 22 դէմ, իսկ 20 պատուիրակներ ձեռնպահ մնացին :

Միացեալ Նահանգները, որ դէմ քուէ – արկած էին քաղաքական յանձնախումբին մէջ, ձեռնպահ մնացին, նկատի առնելով որ կարգ մը բարեփոխութիւններ եղած էին բնագրին մէջ :

Ամերիկայի ներկայացուցիչ *Քապոթ Լոճ* այս առիթով յայտարարեց թէ այդ ծրագրին ի նպաստ չէր կրնար քուէար – կել, որովհետեւ «*հաւանական* չէ որ ան օգտակար պիտի ըլլայ » :

ՄԱԿի Ընդհանուր Ժողովի քուէարկու – *թիւնէն* եաք, *Ֆրանսական* պատուիրակու – *թիւնը* դեկոյց մը հրապարակեց, մասնա – ւորապէս չէշտելով թէ «*Ափրիկեասիա* – *կան* խմբակն ու *Ալժերիոյ Ազատագր*. *ճակատի* ներկայացուցիչները այս ձեւով երկրորդ ու վերջնական ձախողութիւն մը կ'արձանագրեն » :

Մրագրին մէջ ուշադրաւ երկու հատ – ուածներ կային .

1.— *Ալժերիացի Ժողովուրդին* ինքնո – րոշման իրաւունք տալ՝ համաձայն *Զօր*. տը Կոլի *Սեպտեմբեր* 16ի յայտարարու – թեան :

2.— *Բանակցութիւններ՝ խաղաղ լու* – ծում մը դնելու համար :

Ֆրանսական պատուիրակութեան դե – կոյցը կը չէշտէ թէ այս երկու առա – ջարկները իրարու եաեւէ դրուած էին, որպէսզի երբ երկրորդը մերժուէր՝ ինք – նորոշման իրաւունքը ճանչցուած ըլլար: *Բայց ափրիկեասիական* խմբակին այս « դիւանագիտութիւն »ը ձախողութեան մատնուեցաւ :

Ալժերիոյ «Ազգամեայ կառավարու – *թեան»* Նիւ Եորքի ներկայացուցիչները իրենց կարդին յայտարարութիւն մը ը – րին, մասնաւորապէս չէշտելով թէ « պատուիրակներու մեծամասնութեան կարծիքին հետ հակասութեան մէջ է այն պարագան՝ որ երկու երրորդի անհրա – ժեշտ մեծամասնութիւնը չէ դոյացած : *Այս հակասութիւնը՝ Ֆրանսայի առաջար* – *կով Ատլանեան Դաշնակցութեան ըրած* ճնշումներուն և ռազմավարութեանց ար – դիւնքն է » :

Ամէն պարագայի մէջ, այս քուէարկու – *թիւնը յաղթանակ* մը կարելի է նկատել *Ֆրանսայի* համար: *Արդարեւ*, *ՄԱԿի Ընդհանուր Ժողովին* քուէարկութիւնը ցոյց կուտայ թէ վստահութիւն մը կայ *Զօր*. տը Կոլի հանդէպ :

Միւս կողմէ, կարելի չէ ըսել թէ *ափ* – *րիկեասիական* խմբակին պայքարը ա – պարդիւն անցաւ. *Ալժերիոյ հարցը*, ա – ւելի քան երբեք, այսօր դրուած է մի – ջազգային սեղանի վրայ:

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻՆ ԱՐՁԱՆԸ ԵՐԵՒԱՆԻ ՄԷՋ

●

Դեկտեմբեր 3ին, *Երեւանի կայարանա* – *մերձ հրապարակին վրայ կատարուեցաւ Սասունցի Դաւիթի արձանին հանդիսա* – *ւոր բացումը*: Ներկայ էին բազմաթիւ *աշխատաւորներ*, *կառավարական* եւ *կո* – *սակցական պետեր*, *ինչպէս նաեւ զո* – *ւեստի* եւ *գրականութեան ներկայացու* – *ցիչներ* :

Երեւանի Քաղաքային Մորհուրդին կողմէ, *կէս օրէն* եաք *ժամը* 4ին, *Գ. Փահլեւանեան բացուած յայտարարեց Սասունցի Դաւիթի արձանին բացման հանդիսութիւնը*: *Անմիջապէս հնչեց Հա* – *յաստանի պետական փառերգը*, *մինչ հայ դիւցազներգութեան խորհրդանշա* – *նին վիթխարի արձանին վրայէն դան* – *դաղօրէն կ'իջնէր սպիտակ քողը* : *Եւ ա* – *ռա հրապարակին վրայ խռնուած հազա* – *րաւոր մարդոց աչքերուն դէմ՝ վեր կը խոյանայ Սասունցի Դաւիթը*, *հզօր ոճով մը քանդակուած արձանը*, *նստած՝ Քուռկիկ Ջալալիին վրայ*, *չղացնելով Թուր Կայծակին*: *Արձանը կը ներկայա* – *ցընէ այն պահը՝ երբ Սասունցի Դաւիթ կռուի կը նետուի իր հայրենիքին վրայ տիրապետող բռնակալ Մսրայ Մելիքի դէմ* :

Ցետոյ խօսելու հրաւիրուեցաւ Փրոֆ. *Գ. Աբով*, *որ ներկայացուց այն գեր* – *դոյն իմաստը*, *որ ունի «Սասունցի Դա* – *ւիթ» դիւցազներգութիւնը հայ ժողո* – *վուրդին բազմադարեան պատմութեան մէջ*:

Ցետոյ կը խօսի ելեկտրամեքենաչէն գործարանի բանուորներէն Գ. Ղազան – *չեան*, *որ ըսաւ թէ դիւցազն Սա* – *սունցի Դաւիթի օրինակով՝ չատ են կռուեր հայ ժողովուրդին զաւակները հայրենիքի ազատութեան եւ անկախու* – *թեան համար*, *հաստատելով որ Սասուն* – *ցի Դաւիթի արժանաւոր հետեւորդներն են*:

Քանդակագործ Գ. Ահարոնեան խօսք առնելով յայտնեց թէ Սասունցի Դաւիթի արձանագործը, *երուանդ Քոչար*, *տա* – *րիներ աշխատած է հասնելու համար այս արդիւնքին* :

Երեւանի աշակերտութեան կողմէ խո – *սեցաւ Օր. Գ. Ադամեան* :

Ամէնէն եաքը վաստակաւոր արուես – *տագէտ Ժ. Էլոյեան հատուածներ կար* – *դաց « Սասունցի Դաւիթ» դիւցազներ* – *գութենէն*:

Եւ հանդիսութիւնը վերջ գտաւ :

Յառաջ իր կիրակնօրեայ թիւով պիտի խօսի Սասունցի Դաւիթ դիւցազներգու – *թեան մասին* :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

Պէյրութի մէջ առջի օր երկու մահա – *փորձեր կատարուած են մահմետական ե* – *րիտասարդական «Նաճատ» կազմակեր* – *պութեան դէմ*: *Ռումբերը նետուած են շարժումին կեդրոնատեղիին (Պասթա) եւ ակնոցավաճառի խանութի մը վրայ*, *Պէյրութի կեդրոնը*: *Նիւթական վնասնե* – *րը մեծ են* :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ անդամ երկիրնե – *րու Արտաքին նախարարներու ժողովը կը բացուի այսօր*, *Պատերազմական ու Ել* – *մտական նախարարներու մասնակցու* – *թեամբ*: *Բացման հանդիսութեան պիտի նախագահէ Վարչապետ Տըպրէ* :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին նախարար Հերթըր կիրակի օր փարիզ հասաւ: *Օդակայանին մէջ կարճ ճառ մը խօսեցաւ*, *յայտարարելով* . — «*Ատլան* – *տեան Ուխտի այս ժողովին ընթացքին պիտի քննենք մեր դաշնակցութեան ներ* – *կայ կացութիւնը*, *ինչպէս նաեւ միջազ* – *գային կացութիւնն ու Մեծերու ժողովին*

ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Գ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Կիրակի օր Հոմմէն Փարիզ հասան Տէր եւ Տիկին Գուրգէն Մխիթարեան :

« *Հայրենիք*»ի խմբագիրը եւ տիկինը երկար շրջապտոյտ մը կատարեցին *Մի* – *ջին Արեւելք* : Դէպի *Ամերիկա* իրենց վերադարձի ճամբուն վրայ քանի մը օր ալ *Փարիզ* պիտի մնան :

Զորեքշաբթի իրիկուն *Կապոյտ Խաչի* ընկերուհիները եւ *Հ. Ց. Դ.* ընկերները թէյասեղան մը կազմակերպած են *ի պա* – *տիւ* « *Հայրենիք*»ի խմբագրին եւ *Հ. Օ. Մ.*ի ղեկավար մարմնի անդամուհիին :

ՏԽՐՈՒՆԻ.—Շ. ՄԿՐՏԻՉ Վ. ՊՈՏՈՒՐԵԱՆ

★

Ցաւով կ'իմանանք թէ էջմիածնի մէջ, *Դեկտեմբեր 8ին վախճանած է Վենետի* – *կի Մխիթարեան Ուխտէն՝ Հայր Մկրտիչ Վ. Պոտուրեան*, *յետ անողոք հիւանդու* – *թեան* :

Էջմիածնէն Սահակ Արք. Լուրը հեռա – *գրով հաղորդած է Վենետիկ*, *Միսթա* – *նութեան յայտնելով Մայր Աթոռի ցա* – *ւակցութիւնները* :

Թաղումը տեղի ունեցած է Ս. Գայեա – *նէի միաբանական գերեզմանատան մէջ* :

Վախճանեալ վարդապետը, *բնիկ Պարտիզակի*, 78 *տարեկան էր*, *եւ ձեռ* – *նադրութեան դասընկեր Հ. Սահակ Վ. Տէր* – *Մովսէսեանի*: 40 *երկար տարիներ հոգեւորական առաքելութիւն կատարած է Պուքրէշ եւ Թումանիոյ այլ քաղաքնե* – *րը*, *յետամուտ ըլլալով նաեւ Ս. Ղազա* – *րի ընծայարանին կոչումներ գտնելու կա* – *րեւոր գործին*:

Կ'աշխատակցէր Սփիւռքահայ մամու – *լին*, *ուսումնասիրական յօդուածներով գոռս հրատարակած ենք նաեւ «Յառաջ»ի մէջ վերջին տարիներուն* :

Թումանիոյ մէջ հրատարակած է Հայ Մամուլ եւ Համայնագիտարան անունով երեք հատոր: *Ունէր նաեւ կարեւոր աշխա* – *տութիւններ՝ Յովհաննէս Երզնկացիի մասին*, *Ադամապիրք*: *Թարուս սկիզբը ե* – *դած է նաեւ «Բազմավէպ»ի խմբագիր*:

1958ին կը մեկնէր Հայաստան եւ այս առթիւ կը հրատարակէր յօդուած մը « *Մնաս բարով ծննդավայրս Պարտիզակ*» (*Յառաջ*, 1958 *Օգոստ*. 24), *զոր կը վերջացնէր հետեւեալ տողերով*.— «*Կ'երթամ հիմա հայրենիքիս մէջ ա* – *պաստանած զաւակներդ ողջունելու*, *Նոր Բիւթանիոյ՝ եւ Երեւանի մէջ*. *իմ անմո* – *ռանալի Գարտիզակս*, *մնա՛ս բարով*» :

Իր ծննդավայրին վերջնական հրաժեշ – *տի ի՛նչ յուզիչ նախադգացում* :

Գնաց եւ Հայրենիքի կարօտն հագիւ ա – *ռած*, *Հայաստանի հողին տակ կը հանդ* – *չի այժմ այցելու վարդապետը* :

ՀԱՅ ՄԸ ԵԻՍ Ի ՊԱՏՈՒԻ

36 տարեկան հայ ճարտարապետ – քի– *միադէտ մը յաջողած է ոսկի պատրաս* – *տել իր խոհանոցին մէջ*, *նախնական մի*– *ջոցներով*: *Տեղական մամուլը եւ ձայ* – *նասփիւռը կը չէշտեն թէ Արամ Յարու* – *թիւնեան*, *զարմացուցած է Ամերիկան իր «ոսկիով» զոր մկրտած է պէ–աշ ոսկի*:

Ֆրանս – Սուտան երկար յօդուած մը գրած է այս մասին բացատրելով Ամերի– *կացիներուն մասնաւոր հետաքրքրութիւ* – *նը այս խառնուրդին համար որ մեծ օգ* – *տակարութիւն կրնայ ունենալ միջերկրա* – *կին հրթիռներուն համար* :

Ծրագիրը: *Իրապաշտ պիտի ըլլանք* : *Բայց կը մնայ դիտնալ թէ Ֆ. Մխիթիանը պատրա՞ստ է լրջօրէն բանակցելու . . .*:

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՁԶԸՆՀԱՈՒԻՐ *ուրբաթ օր փարիզ կը հասնի*, *Արեւմտեան Մեծերու ժողովին մասնակցելու համար* :

ԳԻՏԱԿԱՆ ԱՑԺՄԷՈՒԹԻՒՆ

«H. 3»

ԴԱՐՈՒԿԷՍ ԱՊՐԵԼՈՒ ՀԵՌԱՆԿԱՐԸ

— ՀԱՅ ԳԻՏՈՒՆԻ ՄԸ ԴՐԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐԸ —

Երկրի վրայ կեանքին երեւումէն ի վեր, ծերութիւնը նկատուած էր մանկութեան եւ երիտասարդութեան չարչանք։ Եւ իբր այդ, դիտութիւնը առ հաւասարակ, մէկէն ըլլալով բժշկութիւնը, համակերպած էր ծերութիւնը նկատելու անխուսափելի եւ անդարմանալի վիճակ մը, կեանքն իր վախճանին առաջնորդող։

Վերջերս է միայն որ, չնորհիւ հանճարեղ կենսաբաններու և բնախօսներու արդիական տեսութեանց, կարելի եղաւ այն նորագիւտ եղրակացութեան յանգիլ թէ ծերութեան հին եւ աւանդական սահմանումը ոչ միայն մասամբ զուրկ է դիտական ստոյգ հիմէ, այլ եւ հակառակ փորձական իրականութեան։

Ծերութիւնը բնական ընթացք մը չէ· հիւանդոտ վիճակ մըն է, ուստի եւ որոշ չափով դարմանելի՝ ինչպէս ուրիշ որեւէ հիւանդութիւն։ Մարմնակազմը ի բնէ, սահմանուած է առնուազն դարուկէս կատարելապէս ապրելու։ Ջղային դրութեան մաշումն է որ մարմնակազմը կը ծերացընէ։ Մարմնոյ բջիջներէն մէկը որ մինչեւ այսօր կարելի չէ եղած փոխանակել կամ վերանորոգել, ջղային բջիջն է։ Բաւ է ասոր մէջոցը գտնել, եւ գտնուած պիտի ըլլայ նաեւ երիտասարդացումի անվիճելի միջոցը։

Աչխարհահռչակ գիտուններու կողմէ արձակուած, այս տեսութիւններուն փորձական հետազօտութիւնը եւ ապացուցումը, մասնագիտական այնպիսի ընդարձակ ասպարէզ մը կը բանար կենսաբանութեան եւ բնախօսութեան առջեւ՝ որ անհրաժեշտ կը դառնար գիտական նոր եւ անյապաղ մարզ մը ստեղծել, Ծերագիտութիւն (ժերոնթոլոժի) անունին տակ։

Այս նոր գիտութիւնը, իր տեսութիւն-ներով եւ անմիջական ծրագրով, չփոթելի չէ դասական բժշկութեան հետ։ Անշուշտ երկուքն ալ, ուղղակի կամ անուղղակի կերպով, մարդկային երկարակեցութեամբ կը զբաղին։ Բժշկութեան համար սակայն, երկարակեցութիւնը կը նշանակէր մարդկային կեանքին միջին տեւողութիւնը պարզապէս երկարել առողջապահական նոր ըմբռնումներու գործադրութեամբ, մարմնամարզի պատահական եւ մասնական հիւանդութեանց բուժումով, կամ ուրիշ ամէն կարելի միջոցով։ Բայց ասով ոչ մարդուս ծերութիւնը կ'երկարաձգուէր, եւ ոչ ալ տարիքին հետ սպառող ուժն ու կարողութիւնները կը նորոգուէին։

Ծերագիտութիւնը, մինչդեռ, ծերութիւնը նկատելով մարմնակազմին ամբողջական մէկ հիւանդութիւնը, ասոր բուժումն է որ կը փնտռէ։ Եւ այն հաստատ համոզումով թէ «ծերութիւնը բուժելով» է որ երկարակեցութիւնը պիտի ըլլայ, ոչ թէ համեմատաբար երկար կեանք մը՝ իր տեւողութեամբ միայն, այլ երկար կեանք մը մշտատեւօրէն երիտասարդ, խոր ծերութեան մէջ ալ անսպառ պահելով մտային ու մարմնային ամէն սկզբնական ուժ եւ կարողութիւն։

Այնուհետեւ, ծերագիտութեան կը մնար նախ ստուգել «ծերութեան հիւանդութեան» պատճառը։ Եւ ապա՝ դեղը գտնել այդ խորհրդաւոր հիւանդութեան առաջքը առնելու։

Քննական եւ փորձական երկար հետազօտութիւններով, ծերագիտութիւնը այժմ հաստատած ըլլալ կը կարծէ թէ «ծերութեան հիւանդութեան» առաջին եւ հիմնական պատճառը, ջղային դրութեան ընդհանուր մաշումն է։ Թէ ծերութիւնը մարմնակազմին ընդհանուր եւ ոչ թէ մասնական հիւանդոտ մէկ վիճակն է, ասոր գիտական ապացոյցները բազմաթիւ են։ Իսկ այս տեսութեան հակառակ, փոխանակումի կամ բնախօսական «պատուաստումի» սկզբունքով, մարմնակազմին մէկ գործարանին կամ անոր մասնական երիտասարդացումին վրայ հիմնուած փորձերուն հակասական եւ խաբուսիկ արդիւնքները հանրածանօթ են։

Ստուգուած ըլլալով ուրեմն որ ծերութեան պատճառը կեդրոնական՝ մէկ եւ անբաժանելի բնոյթ ունի, տրամաբանական էր զայն վերագրել, նոյն բնոյթը ունեցող եւ մարմնակազմի կենդանութիւնը ուղղակի պայմանաւորող, ջղային դրութեան ծերանալուն եւ սպառումին։

Ի՞նչպէս դալար պահել կամ վերանորոգել ջղային դրութիւնը։ Այս էական կէտին բախտաւոր լուծումը, փորձական «դիպուածի» մը կը պարտի ծերագիտութիւնը· ինչ որ հազուադէպ չէ անցեալի ալ կարեւորագոյն գիւտերուն պատմութեան մէջ։ Դիպուածով է որ մասնակէտները նչմարեցին «Նովոկայինի»ի վերանորոգիչ ազդեցութիւնը ջղային դրութեան վրայ։

Բնական կոկայինի համադրական փոխանակ՝ Նովոկայինը գտած էին Գերմանացիները 1905ին։ Անկէ ի վեր բժշկութիւնն ու վիրաբուժութիւնը ընթացիկ կերպով կը գործածէին զայն՝ իբրեւ ազդու «ցաւալինչ» (անալժէզիֆ) եւ «ղջայլինչ» (անէզթէզիֆ)։ Բայց այդ ան-միջական երկու ազդեցութիւններէն զատ, Նովոկայինը ունէր նաեւ թաքուն եւ խոր ազդեցութիւն մը ընդհանուր մարմնակազմին վրայ։ Ասոր ճշդիւթ բացատրութիւնը եւ զօրութիւնը սակայն, գիտութեան մասնաւոր ուշադրութիւնը չէր գրաւած։ Կէս գարէ ի վեր տեւող գիտական այդ անուշադրութիւնը վերջապէս փարատելով, այդ հին ու սովորական դեղը՝ այսօր թանկագին եւ հրաշագործ միջոցն է հանդիսացած, ծերութեան դէմ պայքարելու համար։

Այդ նախատեսութեամբ, մանրակրկիտ քննութեան ենթարկուեցան հազարաւոր անձեր, որոնց Նովոկայինի կը ներարկուէր պարզապէս ցաւալինչ կամ ղջայնալինչ նպատակով մը։ Դեղէն առաջ եւ ետք, անոնց մարմնակազմին վիճակը ուսումնասիրելով, հաստատուեցաւ, որ Նովոկայինի գործած ազդեցութիւնը՝ տեղական եւ անցողակի կարծուածէն շատ աւելի խոր եւ ընդհանուր էր։ Ջղային դրութեան ճամբով, զօրացուցիչ եւ բարւոքիչ դեր կը կատարէր մարմնակազմին վրայ։ Տեսնուեցաւ որ արեան չրջանի լուրջ խանգարումներ, չնչերակի խցումներ, միակողմանի անդամալուծութիւններ, սրտի տագնապներ եւ ասոնց նման շատ մը ուրիշ ծանր հիւանդութիւններ, ստոյգ բարելաւման նչաններ ցոյց կուտային։ յաճառ գլխացաւերը, յօդացաւերը, ցաւոտ դաշտանները, ստամոքսի եւ ընդերքի տապերը, անսպասելի կերպով կը բուժէին։

Ջղային դրութեան վրայ, Նովոկայինի կատարած խորհրդաւոր եւ զօրաւոր ազդեցութիւնը, կ'արժէր ուրեմն որ բանաւոր եւ գիտական կիրառումի մը վերածուէր։ Հաստատուած ըլլալով նաեւ՝ որ ջղային դրութեան այլասերումին առաջքը առնելուն մէջ էր երիտասարդացումի գաղտնիքը, Ծերագիտութիւնը որդեգրեց Նովոկայինը իբրեւ նորագոյն եւ ամէնէն ազդու դեղը ծերութեան դէմ։

Այս անակնկալ եւ հրաչալի տեսութիւններուն, անհրաժեշտ էր փորձական եւ դրական ապացոյցը տալ։ Ասոր լծուեցան, անմիջապէս, զանազան երկիրներու Ծերաբուժական Հիմնարկութիւններ-ը որոնց կարգին՝ բացառիկ կերպով արդիւնաւոր հանդիսացած է արդէն Ռումանիոյ մայրաքաղաքին պետական Հաստատութիւնը։ Եւ այնտեղ է որ, հայ գիտուն մը, իր անձնաբերնթաց եւ դրական փորձերով, մեծագոյն գարկը տուաւ ծերագիտութեան գործնական յառաջացումին։

Պուքրէշի Ծերաբուժական Հաստատութեան վարիչ մասնագէտներէն մէկն է՝ հայածին գիտուն, Փրոֆ. Անտա Ասլան։ Տարիներու փորձերէ եւ հազարաւոր պարագաներ ուսումնասիրելէ ետք, վերջերս այնպիսի ղջայացունց զեկոյցներ կատարեց ան՝ համագումարներու առիթով, որ աչխարհի բոլոր ծերագէտներուն ծանօթ է այժմ այդ հայահնչուն անունը։

Ինչն է որ, 1946ին, ծրագրեալ եւ կանոնաւոր կերպով սկսած է փորձել՝ մարմնակազմի կարգ մը ծանր հիւանդութիւնները Նովոկայինով բուժել։ Քանի մը տարի ետք, 1949ին, նոյնը կ'ընէր յօդատապի եւ զօսութեան դէմ։ կենդանիներուն վրայ, փորձական զօսութիւնը Նովոկայինով բուժելու հետազօտութեանց ընթացքին է որ հաստատած է, դեղին զօրութեամբ, անոնց ընդհանուր վիճակին անսպասելի չափով բարւոքումը,— կչիռի արագ աճում, աչքերու նոր ու անսովոր փայլ, անդամներու աչխուժութիւն, եւ այլ երեւոյթներ։

կենդանիներու վրայ կատարած յուսադիր փորձերէն ետք, մարդոց վրայ ալ նոյնքան յաջող արդիւնքներ ապահովելով, Բժչ. Ասլան՝ առաջին ստուգողներէն եղաւ թէ սովորական ու պարզապէս ցաւալինչ համարուած դեղը, իրականին մէջ, ղջային դրութիւնը իր ամբողջութեանը մէջ վերանորոգող, շատ մեծ զօրութիւն մը ունէր։

Փորձուած դեղին բուն բաղադրութիւնը հանրութեան ծանուցուած չէ դեռ։ Որչ է սակայն որ էական բաղադրիչը Նովոկայինի ջրային լուծոյթն է, 4 – 5 աս-տիճան թթու։ Մասնագէղի վերածուած, դուտ կամ բաղադրեալ, այս լուծոյթին անունն է «H 3»։

Գործածութեան ամէնէն ազդու ձեւը ներարկումն է որ, ըստ պարագային, պէտք է կատարուի մկաններու, երակի, ոսկրածուծի կամ մարմնակազմին ուրիշ մէկ մասին մէջ։ Առ այժմ, ծերագիտութեամբ զբաղող մասնագէտներէն ոմանք միայն ստացած ու փորձած են բուն դեղին նմոյշը եւ իրենց կարգին, հաստատած անոր բացառիկ զօրութիւնը ծերութեան աւերներուն դէմ։

Սպասելով դեղին մօտակայ ընդհանրացումին, կարելի է ըստ հեղինակին պաշտօնական յայտարարութեան, բոլորովին անվտանգ կերպով գործածել, դեղարանները մէջ ծախուած Նովոկայինի երկու առ հարիւր լուծոյթը, պայմանաւ որ բացարձակ թարմ վիճակի մէջ ըլլայ։

Դարմանումը սկսելու համար, նախ պէտք է ստուգել մարմնակազմին հակազդեցութիւնը դեղին հանդէպ։ Ասոր համար, առաջին օրը մէկ հմխ. (հարիւրորդմասեր խորանարդ) ենթամորթային (սուիւրքանէ) ներարկում մը պէտք է ընել։ Յաջորդ օրը, երկու հմխ. բայց այս մէկը, մկանային (էնթրամիւսքիւլէր)։ Եթէ այս քննական եւ նախնական փորձը որեւէ անհանգստութիւն երեւան չի բերը, օրինակ եղճաչտում (իւրթիքէր)· այնուհետեւ կարելի է բուն դարմանումը սկսիլ, հետեւեալ կերպով։

Շաբաթը երեք անգամ՝ 5 հմխ. մկանային ներարկում մը, յետոյքի կամ բազուկի մկաններուն մէջ· չորս շաբաթ չարունակաբար, այսինքն 12 ներարկումէ ետք, տասը օր դադար եւ վերսկսիլ նոյն դարմանը եւ նոյնութեամբ կրկնել բազմաթիւ անգամներ։

Դարմանումի տեւողութիւնը մեծ դեր կը կատարէ։ Որքան երկարատեւ ըլլայ, այնքան աւելի արդիւնաւոր կը հանդիսանայ։ Դարմանումի ընթացքին՝ բժշկական հսկողութիւնը անհրաժեշտ է։

Դեղն ու իր ճշդիւթ գործածութիւնը կատարելագործումի ենթակայ են դեռ· մօտ ատենէն, գիտութիւնը վստահօրէն իր վերջնական վճիռը պիտի արձակէ, այս հին դեղին նորիմաստ զօրութեան մասին։

Աւելի քան հարիւրամեայ եւ միչտ ալ երիտասարդ կեանք մը ապահովել մարդոց։ Այս է ծերագիտութեան խոստացած այժմու հրաչալի եւ վաղուան ստոյգ հեռանկարը։

Կ. Մ. ԱԼԻՄՇԱՀ

ՊԱՐՏԻԶԱՆԻ ՔՈՅՐԸ

—o—

Մի սեւ երեկոյ իշաւ քարանձաւների մէջ պատսպարուած գիւղի վրայ։

Գիւղը անքուն էր ցաւից, նրա կորիւն զաւակները թափառում էին լեռներում, իսկ տների մի մասն աւերած էր ու ածխացած։

Մի խումբ ձիաւորներ գիւղ մտան։ Տանուտէրը պատշգամբ դուրս եկաւ եւ կեղծաւոր ժպիտը դէմքին, մինչեւ գետին խոնարհուելով՝ դիմաւորեց պաւառապետին ու իր թիկնապահներին։

Իր համար օգտակար մի սովորութիւն ունէր Ա. գիւղի տանուտէրը· պաշտօն-եաներին տեղաւորում էր սար փախած ապստամբների տներում։ Նրանք իրենց ձիերով երկու օրում խժռում էին իրենց օթեւան տուած մարդկանց ունեցած-չունեցածը։

Այս անգամ էլ տանուտէրը զաւառապետին իր մարդկանցով առաջնորդեց ամենամեծ «խռովարարի»՝ որսորդ Արտեմի տունը։

Տանը Արտեմի ծեր ծնողներն էին, դուռտի կինը եւ տասնեօթը տարին նոր բոլորած քոյրը՝ Ցասմիկը։

— Մեծ ողորմութիւն արաւ քեզ նորին մեծափայլութիւնը, որ քեզ ղռնապաղ եկաւ, — ասաց տանուտէրը դեռ չմթնում, հանդիսաւոր եղանակով։

— Իմ աչքի վրայ, իմ գլխի վրայ, հըրամեցէք ներս ... — պատասխանեց Արտեմի այր Սաքուլը՝ ատելութիւնն ու վրէժը կեղծ ժպիտի տակ թաքցնելով։

Անկոչ հիւրերը նստեցին։ Սաքուլը դուրս կանչեց կնոջը եւ հարսին ու պատուէրներ տուեց։ Քիչ անց հաւանոցում հաւերը ճղճղացին։

— Գրող ուտեն, մենակ թէ Արտեմիս մի բան չանեն, — քրթմնջաց սկեսուրը հարսին դիմելով։

Մինչ նրանք հաւեր տապակելու զոր ծով էին զբաղուած, Ցասմիկը սեղանն էր բաց անում։ Գողտրիկ այծեամի նրա քաչլուածքը, սեւ – սեւ կրակոտ աչքերը, մանկական անմեղ ժպիտը, սեւ սաթի պէս երկար հիւսերը շատ ջահելների էին խելքամաղ արել։

... Պաւառապետի գլուխը տաքացել էր դինուց։ Նրա մաղձը չարժուել էր ներսում, չարութեան փայլ կար աչքերում, արիւն էր ուզում։

— Ո՞ւմ համար էք պահել ղէնքը, հը՞ ... Ինձ խփելու համա՞ր, ի՞նձ... Ուրեմն դուք իմ արի՞ւնն էք ուզում, համ՞... — գոռում էր նա փրփրած եւ բռունցքով խփում սեղանին։

Այն օրից, երբ Արտեմը սար էր բարձրացել եւ այնտեղից մի երկտող ուղարկել պաւառապետին, թէ՝ «ժողովրդի քէֆին դիպչես ոչ, թէ չէ քեզ տիկ կը հանեմ», այդ օրից պաւառապետը քուն ու դադար չունէր։ Նրան թւում էր, թէ Արտեմն իր մարդկանցով ուրուականի պէս հետեւում է իրեն։

— Ջինք չկայ, պարոն նաչաուլիկ, ղէնքը որտեղի՞ց, մենք թրջուած խալխ ենք, — պատասխանեց Սաքուլը խեղճացած։

— Մի որսորդական հին հրացան կար, էն էլ Արտեմն է հետը սար որսի տարել։

— Որսի ... լաւ որսի է քո տղայ Արտեմը... Որսի համա՞ր էր աղջիկդ խուրջինով փամփուչտը սար տանում ...

Ցասմիկը դունատուեց։

— Ջէ, պարոն նաչաուլիկ, երէկ ես փամփուչտ չեմ տարել, Արտեմի արեւը, երէկ չէր ...

— Ում արեւը՞... Դու, ղանչղ, քանի՞ դլխանի ես, որ էն չան արեւով, իմ դուշմանիս արեւով երդւում ես ինձ մօտ ... հը՞ ... առ քեզ ... առ քեզ «Արտեմի արեւը»...

Երկու անգամ որոտաց մաուզերը, երկու անգամ բոց ժայթքեց մահաբեր փողից։ Աղջիկը բռնեց ձախ սուինքից ու նստեց աթոռին ...

Գիւղը թաղուած էր խաւարի մէջ, նրա փողոցներով մի խումբ ձիաւորներ քառատրոփ արշաւում էին դէպի դուրս։ Իսկ նրանց յետեւից ծեր Սաքուլի անիծ լսւում էր խոցուած մօր աղեկտուր կանչը·

— Վա՛յ, անբախտ բալա ջան... վա՛յ ծաղիկ բալա ջան ...

Այդ դէպքից երեք օր անց, երբ պաւառապետը իր թիկնապահներով լեռնային Մ. գիւղն էր գնում, ժայռի ծերպերից վրիժառու մի գնդակ բզզաց օդում, եւ պաւառապետը ջարդուած ճիւղի նման կախուեց ձիու թամբից։

Գնդակ արձակողը պարտիզան Արտեմն էր ...

ՎԱՀՏԱՆԳ ԱՆԱՆԵԱՆ

ՍՏԱՑՈՂ

ՀԱՄԿ պաչտօնական ամսագիր կաթողիկոսութեան Հայոց Կիլիկիոյ, կրօնական, կրթական եւ բանասիրական, Նոյեմբեր, 1959։

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՄՔԵՐԸ

ՎԱԼԹԵՐ ԻՒԼՊՐԻԽԹ

ԿՐԵՄԼԻՆԻ ԽԱՄԱՃԻԿԸ ԵՒ ԻՐ ՀԱՑՐԵՆԱԿԻՑՆԵՐՈՒՆ ՍԱՐՍԱՓԸ

—o—

«ՄՕՐՈՒՍԱՒՈՐԸ» — ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ ՊԱՏՈՒՀԱՄԸ

Կրեմլինի յարձակողականը՝ Արեւմտեան Պերլինի ազատութեան դէմ, աշխարհի ուշադրութիւնը հրաւիրեց Եւրոպայի համայնավար չրջանակներու ամէնէն դիւցահիչ թռչունին, Վալթեր Իւլպրիխթի վրայ, փոխ – վարչապետը Արեւելեան Գերմանիոյ կառավարութեան :

Խարէութեամբ հարուստ իր անցեալը, պաղարիւնութեամբ գործադրած ոճիր – ները իր ընկերներուն վրայ, որոնց դիակները սանդուխի մը աստիճանները եղան բարձրանալու ամէնէն վերին դիր– քերու, երկու միլիոն 250 հազար արեւ – մտեան Պերլինցիներուն ներչնչեցին վրէժ– ժի ահաւոր ղազումը, իշխանութենէ իյնալու պարագային :

Մինչ է արբանեակ երկիրներու իշ – խանաւորներէն որ առանց ընդմիջումի այսքան երկար տաեն մնաց գործի գլուխ, երկրորդ համաշխարհային պատերազմէն ի վեր :

Իւլպրիխթ վաթսունը վեց տարեկան է, ուժեղ եւ անխոնջ : Իր սրածայր մօրուքով եւ ակնոցներով, լաւ դաստիարակուած՝ դպրոցի տնօրէնի մը խարեպատիր երե – ւոյթը ունի : « Մօրուքը » կ'անուանեն զինքը, ամէն անգամ որ համարձակին : Աստուած է իր չրջապատէն եւ իր կու – սակցական ընկերներէն :

Նախկին համայնավարներ, եւ չատեր որոնք «նախկին» չեն տակաւին կը նկա – րագրեն զինքը որպէս նենգամիտ իշխա – նասէր մը որ ոչ մէկ ոճիրի առջեւ կ'ըն – կրկի, իր դիրքին դերակշռութիւնը ա – պահովուելու համար : 1925ին Գլարա Զետկին որ համայնավարներու չաստուա– ծուհին կը նկատուէր ըսած է «երանի թէ խնայուէր մեր կուսակցութեան այն ա – ղէտը որ օր մը կրնայ պատահիլ եթէ այս մարդը կարգին դուրս ելլայ » :

Ինչպէս ուրեմն կրցած է գրաւել այդ դիրքը եւ պահել զայն ուժեղ կերպով, իր ձեռքերուն մէջ :

1945 Մայիս 2ին, Հիթլերի բանակին բեկորներուն անձնաւորութենէն ճիշդ ժամ մը առաջ, Պերլինի մէջ, տասը Գեր– մանացիներ, Մոսկովեան կազմաւոր – մամբ, գաղտնի կերպով քաղաք մտած, ծուռ ու մուռ կը յառաջանային աւերակ– ներու մէջէն : «Իւլպրիխթի խումբն» էր խորհրդային բանակի քաղաքական բաժնի բանակատեղիէն եկած :

Այս բանակատեղին 115 քմ. հեռու էր Պերլինի արեւելքէն : Այս պարոնները ան– միջապէս աշխատանքի անցան . եռան – դով փնտռելու ստորերկրեայ պատսպա – րաններու եւ բնակարաններու փլատակ – ներուն մէջ, համայնավար աշքատու դոր– ծակիցներ : Երբ Ցունիսին Ամերիկան, անգլիական եւ ֆրանսական զրաւման բանակներու զօրամասերը տեղաւորուե – ցան իրենց յատկացուած տեղերը, Թա – զապետական առժամեայ վարչութիւննե– րը համայնավարներով լեցուած էր :

« Դեմոկրատ խառն մարմինները » ո – րոնք պաշտօնապէս քաղաքը կը կառավա – րէին, չէին կրնար ծածկել որ իրական իշխանութիւնը համայնավարներուն ձեռ– քերն է : Իւլպրիխթ պատրաստած էր այս հարուածը որուն հետեւանքները մինչեւ այսօր ալ կը քաշեն Գերմանները :

Ցաջորդ երեք տարիներու ընթացքին այս վարչական մեքենան, գրաւած էր ամբողջ Արեւելեան Գերմանիան : Այսօր երբ արձագանգը կ'ըլլայ Խրուչչեւի « Պերլինը ազատ քաղաք » հռչակելու, կամ «երկու Գերմանիաներու միացման դեմոկրատիկ պայմաններով» , 1945–48ի իր ծանօթ գործալակերպը կ'ուզէ վերա – հաստատել : Այս արհեստին մէջ կարո – ղութիւնը չէ որ իրեն կը պակսի :

Լայփցիկէն, դերձակի մը տղան, իր երիտասարդութեան կահավործի աշկերա եղած է : Առաջին համաշխարհային պա – տերազմէն վերջ՝ համայնավար կուսակ – ցութեան չարքերը մտած է :

Լենինի նման որ սկիզբը խորամանկ Սթալինը թերագնահատեց , նոյնպէս էր – նեմթ Թայելման, դերման համայնավար կուսակցութեան պաշտած պարագլուխը , ընկեր Վալթերը նկատեց հասարակ դի – ւանակալ մը :

1930ին այս «դիւանակալ »ը բաւական յաջող ռազմավարութեամբ մը ապահո – վեց չատ լաւ նախաքայլ մը՝ առաջին քարտուղար Պերլինի եւ Պատենպուրգի կոմիտէին :

Երեք տարի վերջ երբ «նացիները » իշ– խանութեան գլուխ անցան Իւլպրիխթ յարմար չգտաւ հերոսանալ գաղտնի պայքարի մէջ եւ Փարիզ ապաստանեցաւ : Ու դարձեալ իր ճարպիկ ռազմավարու – թեամբ դարձաւ ղեկավարը՝ դերման համայնավար կուսակցութեան արտաքին քաղաքականութեան : Երկու չուանի վը– րայ խաղալու իր այս լրբութիւնը որոշ– կի չափ մի յատնի եղաւ այն տաեն իր ամբողջ մերկութեան մէջ :

Բերանացի թէ գրաւոր, դերման հա – մայնավարները կ'ամբաստանեն Իւլ – պրիխթը որ եթէ չէ դաւադրած, գոնէ դիւրացուցած է էրնէսթ Թայէլմանի ձեր– բակալութիւնը , 1933ին Նացիներու կող– մէ կը հաւաստեն նոյնիսկ որ երկու ան– գամ բացայայտ կերպով արգելք եղած է Թայէլմանի ազատ արձակման : Առաջին անգամ երբ ծրագրուած է Պերլինի Մա – պի բանտէն փախցնելու գայն, բանտա – պահին մեղսակցութեամբ, յետոյ 1939ին, Մոսկուա կնքուած Գերման _ Խորհրդա – չին դաշնագրին հիման վրայ քաղաքական բանտարկեալներու փոխանակութեան ա – տեն : Կ'ըսեն որ Իւլպրիխթ երկու անգամն ալ ընդդիմացած է՝ պատրուակելով որ Թայէլմանի ազատ արձակումը դերման համայնավար աշխատաւորներու բարոյա– կանին վրայ ողբալի ազդեցութիւն մը պիտի ունենայ, որովհետեւ կուսակցու – թիւնը «Մարտիրոսի» մը պէտք ունի : Ի– րաւ ալ կուսակցութիւնը իր մարտիրոսը ունեցաւ երբ 1944ին Թայէլման գլխատ – ուեցաւ եւ մաքրեց ճամբան, ի նպաստ Իւլպրիխթի, անոր դերադոյն դիրքին հասնելու համար :

« Մօրուքին » թշնամիները նոյնքան բազմաթիւ են որքան իր զոհերը : Կենսա– գիր մը իրեն համար գրած է «իշխանու – թեան տիրանալու եւ ամուր կառչելու համար անոր, Իւլպրիխթ ամէն տեղ, ա– մէն մարդ խաբած է » :

Ներհրդային Միութիւն ապաստանող համայնավարներու հարիւրին հինգ հա – մեմատութեամբ միայն վերադարձած են, երեք հազարը բոլորովին անհետացած են մասամբ Ջարդուած Սթալինեան մաքրա – գործումներու ընթացքին, մասամբ ալ ոչնչացած պարտաւորիչ աշխատանքի կա– յաններու մէջ : Արեւմտեան չրջանը ա – պաստանող դերման համայնավար մը կը վկայէ թէ Իւլպրիխթ ոչ իսկ բառ մը ը – սած է կամ փոքր մատը վերցուցած զա – նոնք ազատելու համար :

Թ. Ա. Թ.

ՏՈՄՍԵՐ

ԹՈՒՐՔԻՆ ԴԵՂՆ ԱԼ ՁԵՀԻՐ

— Զէ՛, կ'ըսեմ ձեզի... Դուք խօսք չէ՞ք հասկնար ... Ես Թուրք տոքթոր չեմ ուզեր ... Ես քրիստոնեայ տոքթոր կ'ուզեմ ... Կը մեռնիմ, Թուրք տոքթորի ձեռքով չեմ դարմանուիր ... Գացէք քր– իստոնեայ տոքթոր մը բերէք ինծի : Մեղայ Աստուծոյ, ամօթ չէ՞ որ իմ ազ– գիս չարդող ազգին մէկ զաւակը գայ տէ ինծի դեղ տայ... Զէ, կ'ըսեմ ձեզի, դուք խօսք չէ՞ք հասկնար ...

— Բայց, մեծ մայրիկ, այս հիւանդա– նոցին ամէնէն մեծ բժիշկը Թուրք է ... Մասնագէտ է, կ'ըսեն ... Հոդ չէ, Թող գայ նայի ... Կանգղ պիտի ազատենք.. Մենք ալ կ'ուզէինք որ քրիստոնեայ բը – ժիշկ մը գտնէինք , բայց կէս – դիշերին, քիչ մը դժուար է ... Իմացեր ենք որ հին – գլուխ Թուրքերէն չէ եղեր... Ըսել կ'ուզենք որ չարդերուն մէջ մատ չունի եղեր : Անանկ որ ...

— Չ՛, աֆերի՛մ ձեզի... Դուք խիպ , ամօթ, ազգային զգացում չունի՞ք ... Ե– զա՞ւ ատ ըսածներդ : Հին – գլուխ չէ ե– ղեր, նոր – գլուխ է եղեր... Սա, ըսէք նայիմ, ատ տոքթոր ըսածներդ Թո՞ւրք է ... Աղէկ, Թուրքին հին – գլուխը, նոր – գլուխը կ'ըլլա՞յ... Սոխին, սխտորին ա– նուշը կ'ըլլա՞յ , ձեզի կը հարցնեմ ...

— Բայց, մեծ մայրիկ ...

— Սուս, անպիտաններ : Կեանքս պիտի փրկեն եղեր, սբսնց նայեցէք , մէյ մը... Սիրոս, հոգիս պիտի վառեն եւ կեանքս պիտի ազատեն եղեր ... Ես ատանկ կեանքի պէտք չունիմ, դուք խօսք կը հասկնա՞ք... Ատ Թուրքը գիտէ՞ք ինչ ը– րաւ մեզի, մեր ազգին :

— Գիտենք, մեծ մայրիկ, բայց անոնք «հին»երն էին ...

— Մէյ մըն ալ ատանկ խօսք չլսեմ ձեր բերնէն, անզգայ արարածներ... Բերան– նիդ պիպէր կը դնեմ, գիտցած ըլլաք ... Մեղք ինծի, ատ օրն ալ պիտի տեսնեմ ե– ղեր.... Իմ Թոռներս պիտի գան եւ ինծի պիտի ըսեն եղեր որ «անոնք հիներն էին» ... Մարդ, ողջ ըլլայիր ու լսէիր ... Օ– ղորմած հոգի մենծ հարերնիդ ձեզ ամէն– քիդ ալ սուրբ կ'անցընէր, եթէ ատանկ բան մը իրեն ըսէիք... Ելէք, տուն դա – ցէք, ես հիմա իմ Նարեկս պիտի կար – դամ, վերջն ալ ինչ կ'ուզէ Թող ըլլայ ... Հա, չմոռնամ ըսելու — եթէ որ ինծի գէ– չութիւն մը ըլլայ ատ օրերս, ատ Սուրբ Գիրքը կը տեսնէ՞ք, հետս թաղեցէք ... Հիմա, կրնաք երթալ ... Մինակ թէ ձեզի պատուէր մը տամ ձեր ականջին օղ ըրէք — առանց դեղի, դարմանի մեռնիլը աւե– լի աղէկ է եւ աւելի պատուաւոր բան է քան Թուրքին ձեռքով աղէկնալը ... Ա– տուած չմոռնաք ու ձեր հիւանդ զաւակ – ներուն համար ալ Թուրք տոքթոր չկան – չէք ...

— Մեծ մայրիկ, յամառութիւն մի ը – ներ, երթանք այդ Թուրք բժիշկը բերենք ... Թեթեւ գործողութեան մը պէտք ու– նիս, կարելի է ... Շուտով կ'աղէկնաս...

— Նորէ՞ն սկսաք... Ձեզի հետ ի՞նչ լեզուով խօսելու եմ որ հասկընաք ... Սըտեղը նստեցէք , նայիմ... Հիմա մը – տիկ ըրէք : Զուլումի աս տարին, Թուր– քերը մէկ միլիոն Հայ ջարդեցին ... Գի– տէ՞ք Հայ ինչ ըսել է... Հայ ըսելը ձեր մեծ հայրիկները, ձեր մեծ մայրիկները, ձեր աղբարները, ձեր քուրերը ըսել է ... Երիտասարդները ժողվեցին տարին ... Շատերը կախեցին ծառերէն ... Աղջիկ – ներն ու հարսները փախցուցին լեռները ... Մնացածները քշեցին անապատները ... Իմ աչքիս առջեւ, իմ ծոցուր մօրա– քուրս մեռցուցին... Մեր Տէրտէրը աղ – բիւրին քովի ուռիէն կախեցին ... Եկե – ղեցիները քանդեցին , խաչերը գողցան ... Որ մէկը պատմեմ .. Քէօռնայի, տե– սած չըլլայի այդ բաները ... Ա՛ս ամէնը տեսնելէս ետքը, աս տարիքիս ելլեմ Թուրք տոքթորին ձե՞ռքը իյնամ ... Ա– տուած չի ներեր, ազգս չի ներեր եւ եր – կինք զացած օրս, Տէրը կը հարցնէ ինծի — « Քեզի կը վայլէ՞ր որ Թուրքին դեղով կեանքդ հինգ տարի երկնցնէիր » ... Ես ի՞նչ պատասխան պիտի տամ իմ Տիրոջս, Վերջին Դատաստանին օրը ... Հայտէ , եղէ՛ս տուն գացէք... Թուրքին տալիք դեղն ալ գէհիր է, գէհիր... Ես Թուրքին դեղով աղէկնալ չեմ ուզեր ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (75)

ԱՄԻՈՒԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

—o—

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՅԼԱՍԵՐԱԾՆԵՐԸ

Զ.

ՏՈՒԹՈՐԸ

Գեղին մի՛ակ հայ բժիշկը, տոքթոր Քէրտիրեան, որ արդէն իր ապագայ մը– ցակցին չուրջը պղպջացող համակրու – թեան եւ յարգանքի փրփուրներուն ժրպ – տուն աչքով չէր որ կը նայէր , իր սե – փական հողին վրայ այսքան կանխահաս եւ լիրբ ոտնձգութեան մը առջեւ չուզեց այլեւս անտարբեր մնալ :

Դիմեց աղքատախնամ ընկերութեան , որուն տիտղասաւոր ,ժրիչկն էր, եւ պա – հանջեց որ մի՛ջոցներ ձեռք առնուին Թոյլ չտալու համար որ բժշկութեան ուսանո – ղը յանդգնի դարմանել գիւղին աղքատ հիւանդները :

— Քանի որ, ըսաւ, ես խնամակալու – թեան պաշտօնական բժիշկն եմ, զիս պա– տասխանատու կը բռնեն երբ որ ատ տը– ղան ֆալցօ մը ընէ, փորձանք մը հանէ :

Բայց Մերկերեանը հոն էր, անխուսա – խելի Թալականը : Մի՛ջամտեց խնդրին , եւ զայն հաշտարար կերպով լմնցնելու համար, կամացուկ մը հասկցուց վիրա – ւորուած բժիշկին Թէ իր իսկ չահուն հա– մար պարտաւոր էր գիւղում ընել — քանի որ գիւղին մէջ այնքան համակրութիւն չէր վայելէր իրրեւ բժիշկ — եւ Թոյլ տալ որ կարգ մը աղքատ հիւանդներ ալ եր – բեմն երբեմն բժշկութեան ուսանողին դիմէին եթէ չատ վտանգաւոր չէր իրենց հիւանդութիւնը :

Տոքթոր Քէնտիրեան, երբ որ Մերկեր– եանը դատ դիմացը—որուն հակառակու– թեան եւ ոխակալութեան ոդին ծանօթ էր իրեն — կակուղցաւ, եւ վերջապէս տեղի տուաւ, եւ մինչեւ իսկ, իմանալով որ տիպլոման առնելէն յետոյ Մարկոսեան Փարիզ պիտի երթար կատարելագործուե– լու եւ վերադարձին Պոլսոյ մէկ աւելի հարուստ Թաղը պիտի հաստատուէր, իր աջակցութիւնը եւ իր խորհուրդները խոս– տացաւ ուսանողին՝ իրրեւ քսանամեայ փորձառու բժիշկ :

Աղքատաց խնամակալութիւնը, միւս Մերկերեանի ազդեցութեամբ, չնորհա– լութեան փքուռոյց դիր մը ուղղեց ազնիւ տոքթորին, որ այսքան կանուխէն կը սկսէր հանդիսաւոր ապագայցները տալ իր մարդասիրական զգացումներուն ընկերու– թեան հանդէպ :

Տիկին Մարկոսեան զաւկին համար այ– ցադարտ պատրաստել տուաւ հայերէն եւ ֆրանսերէն . տոքթոր Արշակ Մարկոս– եան : Եւ իր յառաջիկայ ընդունելութեան օրը, այդ քարտերէն մէյ մէկ հատ բաշ – խեց այցելուհիներուն, որոնցմէ չատերը, հինգշաբթի կնիկներ, խորին ու կանխակալ յարգանքով լեցուն ղէպի գիտութիւնն ու անկեալ ամիրայութիւնը , երկիւղածօրէն թաշկինակներնուն մէջ պլորեցին այդ թանկագին քարտը ու դրպաններնին տե– ղաւորեցին մասունքի մը պէս :

Տաներէց քահանան, ժամուն մէջ ծա – նուցում ըրաւ Թէ տոքթոր Արշակ էֆ. Մարկոսեան պատրաստ է Ուրբաթ եւ կի– րակի օրերը կէս օրէն ետքը աղքատ հի– ւանդներ ընդունիլ իր բնակարանին մէջ : Այս առթիւ ազօթքներ եւ մաղթանքներ ըրաւ ամիրայական մեծ դերդաստանին համար : Վերնատունը, անկիւն մը իր սե– ւերուն մէջ պարուրուած, կին մը խո – րունկ ու սրտառուչ առաչանքներով պա– տասխանեց տէրտէրին այս մաղթանքնե – րուն :

Այս բոլոր արարողութիւններուն եւ ձե– ւակերպութիւններուն յաջորդող առաջին ուրբաթ օրը, Խաչօ աթոռ մը նետած էր տոքթորին յարկաբաժինը ելլող սանդու – խին դրանը առջեւ եւ նստած էր, սրտա– տրոփ սպասումով :

Հանըմը, իր սուգի սենեակը ապաստա– նած , կ'ազօթէր իր հանդուցեալ ամուս– նին կենդանարգնի առջեւ, մինչ տոքթո– րը, իր սենեակներուն մէջ փակուած, կը պատրաստուէր ընդունիլ առաջին հիւան– դը, որ անձնատուր պիտի ըլլար իրեն : Իր վատթարացած, հաչմոտ հոգիին խո– րը, այդ հանդիսաւոր րոպէին, գիտու – թեան մարդը չէր որ կը յառնէր, այլ մարդկային ցաւերը ծաղրող· մարդկա – յին տկարութիւնները հեգնող, անոնցմէ չնականօրէն օգտուելու հետամուտ արա– րածը : Կը պարտէր մէկ խուցէն մէկալը, միտքը՝ բղջախոհ պատկերներու յաճա – խանքէն տանջուած , երկարօրէն , մո – լեգնօրէն սպասուած հեչտութիւններու յամեցումէն հոգեսպառ : Կեցած, մերթ , սենեկին մէջտեղը, աչքերը ղրան սեւե – ռած, կ'երեւակայէր որ ան յանկարծ կը բացուէր, երեւան հանելով երազուած էակը , կին մը , դեղեցիկ, բայց ցաւէն ընկճուած, որ, գիտութեան մարդուն անձնամատոյց, անոր պատեհին տակ կիրքի հրէշը հասկնալու անկարող , պի– տի զար աղերսել, պաղատիլ, տկարանալ, լքուիլ, լկուիլ ...

Աւաղ սակայն· բացման այդ առաջին օրը, ոչ մէկ հիւանդ եկաւ ափ առնել այդ տխուր դարմանատան դուռը : Խաչօ ի զուր սպասեց յարկաբաժնին ղրանը առ– ջեւ, սրտատրոփ · մէկ, երկու, երեք ժամ նստաւ հոն, աթոռին վրայ, մտքին մէջ միշտ պտըտցնելով գործողութիւնը դոր պիտի կատարէր ինք երբ որ վերջապէս հիւանդ մը ներկայանար :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

ԱՌ ՈՐ ԱՆԿ Է

ՄՄԲ.— վերջերս Փարիզի մէջ ցրուած էին թռուցիկ մը, որ կը ներկայացնէր Հայ Եկեղեցիի վարչութեան ընտրութեանց համար թեկնածուներու ցանկ մը: Այս առթիւ՝ այս բողոքը՝ որ շատ բան կը խօսի առ որ անկ է եւ ... առ որ անկ չէ:

Այսօր սաւցայ Փարիզի Հայ Եկեղեց-ւոյ ընտրելիներու ցանկ մը, որուն մէջ զարմանքով տեսայ անունս:

Ոչ ոք իրաւունք ունի անունս օգտա-գործելու նման պարագայի մը համար՝ առանց իմ գիտակցութեան, առանց իմ հաւանութեան:

Անձանօթ է յայտարարութեան պա-տասխանատու Մարմինը, որուն կրնայի դրել: Ուստի կը խնդրեմ բոլոր սաւցող-ներէն որ բարեհաճին անունս ջնջել այդ ցանկէն:

ԱՐԱՔՍԻ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

ԿԱՊՈՑՏ ԽԱԶ

Կապ. Խաչի Շաւիւի ընկերուհիներէն Տիկին Զարուհի Տոլրամաճեան իր զաւակին վնասուրութենէ ողջ առողջ վերադարձին առիթով հինգ հազար ֆր. կը նուիրէ Կապ. Խաչի օգափոխութեան կայանին:

ՆՈՒԷՐՆԵՐ
ՊԱԼԱՔԵԱՆ Ս.Ի ՇԻՐԻՄԻՆ Ի ՆՊԱՍՏ
Դ. ցանկ

Ս. Մարկրիթի թաղ. խորհուրդ (Ա. ւագեան), Արժ. Տ. Սահակ Ա. քհնյ. Պապիկեան (Վալանս), Տօուումեան եղ-բարք, Նազար Իշխանեան, Մարտիրոս Ա-ւոյեան եղբարք, Գրիգոր Պաղտասար-եան, Տիկին Սրբուհի Պահչճեան հինգ հազարական ֆրանք:

Սերաստիոյ Մուրատ Ուսումն. Միու-թիւն, Տարօն Սալնոյ Զորի Հայր. Միու-թիւն, Պ. Երուանդ Տէր Մեսրոպեան և-րեք հազար, Պ. Վահէ Քիւրքճեան (Փարիզ) 2500, Պ. Կարապետ Զամպազ-ճեան երեք հազար, Արժ. Տ. Ներսէս քհնյ. Կատարճեան, Արժ. Տ. Հայկա-զուն քհնյ. Բանոիկեան, Պ. Պ. Արտաշէս Աթթարեան, Յարութիւն Տէրոյեան, Խա-չիկ Պալեան, Յարութիւն Ալթունեան եր-կու հազարական ֆրանք:

Պ. Պ. Յարութիւն Խալօղլուեան, Ար-մենակ Շահպազեան, Բարունակ Սիմիթ-եան, Ղազարոս Քէչիչեան, Արիս Պապոյ-եան, Գրիգոր Պուճաղեան, Հայկ Սաղըր-եան, Մեսրոպ Գասպարեան, Նուպար Օ-հանեան, Յարութիւն Պօղոսեան, Տիկին Մայրանոյշ Զըվլազեան, Տիկին Սրբուհի Կուտիկեան, Պ. Պ. Գարեգին Ազարեան, Մկրեան (մոռացաւ բնատնիք), Շա-հարշ Մալեմէդեան, Մարթիոս Տամլա-մաեան, Գաբրիէլ Զիֆթէեան, Թագուր Պապանեան, Փօղ Ղազարեան, Գէորգ Ճէ-յիդեան, Յարգէթ Գալուստեան, Միհրան Հրաչեան, Երուանդ Սօղոպեան, Յեսու Զրահեան, Վահրամ Բագրճեան, Երուանդ Միքայէլեան, Զէօրէքճեան եղբարք, Ա-ստուր Քէօսէեան, Անդրանիկ Պետրոս-եան, Պետրոս Աւոյեան, Տիկին Եղսա Ե-ղիկեան հազարական ֆրանք:

Օր. Արշալոյս Ղազարեան, Պ. Պ. Ղա-զար Պաղտասէեան, Պետրոս Վանոյեան, Յովհ. Հէլվաճեան, Արթիւր Մերկերեան, Խաչիկ Արզումանեան, Միսաք Աւետ-եան, Թորգոմ Ադամեան, Յովհ. Մար-գարեան, Փառէն Սէֆէրեան, Եր. Վար-ժապետեան, Վահան Տէր Սիմոնեան, Յար. Բակլաճեան, Սարգիս Ճապաղլուր-եան, Գուլումճեան եղբարք (մօտավա-ճառ), Կարապիս Օհանեան, Մեսրոպ Շա-հինեան, Օնիկ Շուշարճեան 500ական ֆրանք, Յովհ. Աճէմեան 300, Մանուէլ Փիլաճեան 300, Միսաք Մեսրոպեան 200, Գէորգ Կարապետեան 300, ընդհ. գումար 356·800 ֆրանք:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Հո-բելեանի երեքշաբթի, ժամը 21ին, Քատէի սրահը: Կը խօսի Պ. Բորիս Նազարեան (բացառաբար ֆրանսերէն լեզուով), նիւթ՝ «Հայաստանի բնակչութիւնը ըստ 1959 Յունուարի վիճակագրութեան տուե-ալներուն»: Կը հրաւիրուին լսարանա-կանները, ի մասնաւորի՝ երիտասար-դութիւնը:

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ Ի ՊԱՏԻՒ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Գ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի կեդրոնական վարչութեան եւ Հ. Ց.Դ. Փարիզի Շրջանային կոմիտէին կողմէ:

Տեղի կ'ունենայ վաղը՝ Շորեքշաբթի, ժամը 21ին,

Café Zimmer

Մեծ սրահին մէջ, Մէթրօ Շաթըլէ

Կը հրաւիրուին բոլոր Խաչուհիները, ընկերներն ու բարեկամները, պատուելու համար Հայ Օգնութեան Միութեան վաստակաւոր ընկերուհին եւ «Հայրենիք»ի տաղանդաւոր խմբագիրը:

ԾԱԽՔԵՐՈՒ ՄԱՄՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ

ԿԻՐԱԿԻ, 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Վարժարանի Ծնողաց Միութեան *կազմակերպած Ծնունդի ծառի հան-դէսը կը կատարուի դպրոցի սրահին մէջ՝ ժամը 15էն 22:*

Գեղարուեստական մշակուած բա-ժին, ներկայացումներ, մրցումներ, արտասանութիւններ, երգեր աչա-կերտներու կողմէ:

Աւանդական վիճակահանութիւն՝ հարիւրաւոր թանկարժէք առարկա-ներով:

Ճոխ սեղան, հայկական եւ եւրո-պական համադամ կերակուրներով:

Սիրով կը հրաւիրուի հայ հասա-րակութիւնը:

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը կազմակերպած է ծօնածառի հանդէս մը, որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 20-ին, կիրակի, ժամը 4ին:

Կը հրաւիրուին պանուհիներուն ծնողք-ները եւ հասատատութեան համակիրները:

ՀԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆ ՎԱՂԱՆՍԻ ՄԷՋ

Լիոնի Եկեղեցւոյ շինութեան ի նպաստ

Ընկերակցութեամբ Մանուկեան Սրբա-զանի, Լիոնի Ազգ. Միութեան առենա-պետ Պ. Ա. Կիւլպէնկեանի, եւ անդամ Պ. Գ. Սողոմոնեանի, Եկեղեցաշէնի գան-ձապետ Պ. Բ. Յովհաննէսեանի, Վալան-սի հոգեւոր հովիւ Հայր Պապիկեանի, Վալանսի Ազգ. Միութեան անդամ Պ. Յակոբ Կօշկակարեանի առաջնորդու-թեամբ հանգանակութիւնը հետեւեալ արդիւնքը տուած է.—

Պ. Պ. Ճէրմանեանէ 50·000 ֆրանք, էքմէքճեան հինգ հազար, Տէր-Սարգիս-եան Միհրան, Քէամէճեան 10·000ական, Արապեան 50·000, Տէր Սարգիսեան Լե-ւոն 30·000, Սինապեան, Մինասեան Յով-հաննէս, Քէօչկէրեան Պօղոս հինգ հազարական, Պալթաեան քսան հազար, Յա-կոբեան երեք հազար, Կուտեան Հրա-զար, Զօրթեան տասը հազար, Կիրակոս-եան հազար, Տէր եւ Տիկին Մազմուտեան (իրենց մօր մահուան եօթներորդ տա-րելիցին առթիւ) 10·000, Տիւրան Ադամ-եան 10·000, Թէրզիպաշեան երկու հա-զար, Արթիւր Այվազեան հինգ հազար, Արսէն Տէր Սարգիսեան հազար, Տալքիւ-փէլեան Ռուբէն տասը հազար, Կիմիշճ-եան երկու հազար, Մաեփեանեան եւ Սա-հակեան քսան հազար, Պարսումեան Ար-տաչէս հինգ հազար, Տօքթ. Գալպաճեան քսան հազար, Պօղոս Հարոնեան հինգ հա-զար, Յակոբ Կօշկակարեան հինգ հազար ֆրանք: Ընդհ. գումար 303·000 ֆրանք:

ՃՇԴՈՒՄ.— Մարսէյլէն Պ. Արիստա-կէս Պօղոսեան Լիոնի եկեղեցւոյ շինու-թեան նուիրած է հինգ հազար ֆրանք հանդուցեալ Լեւոն Գալանճեանի մահ-ուան առթիւ փոխան ծաղկեպսակի:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սարգիս (կամ Սերգօ) Տէր Թոմմաս-եանին (կամ՝ Թոմմասեանին): Ծնած 1914 թ., Ղամարլուի չրջանի Զիկդամլու գիւղում: 1941 թ. Նոյեմբերին Ռոստովի առաջին ճակատամարտից յետոյ, ան-յայտ կորած է:

Ունեցողից (ռազմաճակա-տում, կամ գերութեան մէջ՝ սպաննուած, մեռած կամ ողջ), կը խնդրուի յայտնել «Ծառայ»ի խմբագրութեան:

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Կազմակերպութեամբ Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան, «Ռուբէն» Ուս. Միութեան և «Փոքրորիկ» խումբին:

ՆԻՒԹ.—

« ՄԱՑՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒՆ ՊԱՅՄԱՆ Է ե-ՐԻՏԱՍԱՐԴ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՀԱՑ ՊԱՀԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ »:

Թէր կ'արտայայտուի ընկեր Ժ. Փա-լամուտեան:

Դէմ՝ Ընկեր Կ. Ափրիկեան:

Կը նախագահէ՝ Ընկ. Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Դատական կազմ՝ Ընկ. Կ. Մեհէեան Ա. Պիպէրեան, Կ. Մանկեան:

Շաբաթ 19 Դեկտեմբեր երեկոյեան ժա-մը ճիշդ 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, (17, Բիւ Պլէօ):

Մուտքը ազատ է:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Ց. Դ. «Վարանդեան» կո-միտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, Ճոյներու սրահը: Կարե-ւոր օրակարգ:

Շ. Միսաճեան խումբը Շաբաթ (19 Դեկտեմբեր) իրիկուն ժամը 20·30ին: Ջաւարեան ենթակոմիտէն 19 Դեկտ. Շա-բաթ իրիկուն ժամը 20·30ին:

Ընկ. Կարօ խումբը 20 Դեկտ. կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին:

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի Թէյասեղան-ընդհ. ժողովը, Դեկտեմբեր 15ի կիրա-կին, կէսօրէ ետք ժամը երեքին, դպրո-ցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդ-րուի ընկերուհիներէն ըլլալ ճշդապահ:

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ըն-կերուհիները այս Շորեքշաբթի ժամը 16-ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Րիւ Պուա-լօ: Կարեւոր օրակարգ:

Ֆ. ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Տէսինկ մասնաճիւղի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ բոլոր ընկերուհիները այս Երեքշաբթի, կէսօրէ ետք ժամը 3ին, դպրոցին սենեա-կը: Կարեւոր օրակարգ:

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՄԷՆԷՆ ՓԱՅԼՈՒՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՇԱՐՈՊՈՆԻԷՐԻ ԿՐԱՆ ՍԷՐՔԼԸ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ Շինութեան, եկեղեցաշէն Տիկնանց Միութեան կողմէ կազմակերպուած պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունուար 10ին, կիրակի օր, ժամը 16էն մինչեւ առաւօտ:

Փարիզի ՍՕՍԻ Փոլքլորիկ խումբը պիտի ներխուժէ այս պարահանդէսը, հայկա-կան հաճելի եւ ինքնուրոյն պարերով եւ երգերով:

Նոյնպէս Շարպօնիէրի միջազգային խումբին աթրաքսիոններով եւ նուագա-խումբով ճոխացած:

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի յարգոյ հայ ժողովուրդէն, այժմէն ապահովել իրենց սեղանները ու տոմսերը:

Հեռաձայնել.— 28–54–03 եւ կամ ժամը 16էն յետոյ 60–47–18:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԻՆ ԱՆԴԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱԶԴ	2·500	ֆր. մինչեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	1·500	ֆր. մինչեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ	1·000	» » » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	1·500	» » » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	2·000	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒԹԻՒՆ	1·000	» » » »
«ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	1·000	» » » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	500	» » » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ-դերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՋ

Sté le BOSPHORE

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՂԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (*սուսամ*) եւ շաբարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով.

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան:

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հետազօտութիւններ կը հաստա-տեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը:

Sté le BOSPHORE
2, Rue Louis Astoin - Marseille

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
16
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI
16 DÉCEMBRE
1 9 5 9

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8673 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՒԱՒ: ԹԻՒ 4474

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆԵՐԳԱՂԹ ԿԱՄ ՀԱՏՈՒՑՈՒՄ

Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան ընդհանուր ժողովը քանի մը օր առաջ միաձայնութեամբ (80ի դէմ 0 եւ մէկ ձեռնպահ — Իսրայէլ) որոշեց երեք տարի եւս երկարաձգել Պաղեստինի արաբ գաղթականներուն տրուած նիւթական օժանդակութիւնը :

Ինչպէս կը յիշուի, ՄԱԿի ալեկոծութիւնը վերջ պիտի գտնէր այս տարի, ըստ նախապէս տրուած որոշման, անտանելի վիճակ մը ստեղծելով չուրջ մէկ միլիոն գաղթականներուն համար, որոնք տասնեակ տարիէ ի վեր տուն – տեղ լքած՝ ապաստանած են զրացի արաբական եր – կիրներու մէջ :

ՄԱԿի ընդհանուր քարտուղար Տակ Համըրչոլտ անցեալ Յունիս 15ին կազմած էր տեղեկագիր մը, որով կը յանձնա – բարէր մէկ կողմէ երկարաձգել Նպաս – տամատոյց մարմնի գործը, միւս կողմէ ջանալ գաղթականները վերջնապէս տե – ղաւորել այն հիւրընկալ երկիրներուն մէջ, ուր անոնք կ'ապրին ներկայիս : Առաջին պայմանը՝ իրրեւ միջոց իրագործելու երկրորդը :

Այս ծրագիրը ընդունելու պարագա – յին, գաղթականները այլեւս Պաղեստին վերադառնալու եւ իրենց լքեալ գոյքե – րուն տիրանալու ամէն յոյս պէտք է կորչէին :

Համըրչոլտի առաջարկին դէմ բողոքեցին չահակից արաբ կառավարութիւննե – րը, որոնք Օգոստոսին Ամ Սոֆարի (Լիբանան) եւ Սեպտեմբերին Քազապլանքայի մէջ խորհրդաժողով գումարելով ըզ – բաղեցան այս խիստ կարեւոր խնդրով, առանց որոշ եզրակացութեան մը յանգելու :

Ամիս մը առաջ, Նոյեմբեր 10ին, ՄԱԿի քաղաքական մասնաւոր յանձնախումբը իր օրակարգին վրայ դրաւ Համըրչոլտի 1959 Յունիս 15ի տեղեկագիրը :

Նպաստամատոյց կազմակերպութեան (ՈՒՆՐՈՒԱ) տնօրէն Տէյվիս յայտնեց թէ ի հարկին նուազագոյն տասը տարի եւս նիւթական աջակցութիւն կ'ընծայեն գաղթականներուն, պայմանաւ որ անոնք վերջնականապէս ձուլուին իրենց այժմու բնակավայրերու ժողովուրդին հետ : Անհրաժեշտ է սակայն աշխատանք ճարել չուրջ 600·000 մարդոց, արաբական եր – կիրներու մէջ, — առանց նկատի առնե – լու սահմանները :

ՄԱԿի ընդհանուր ժողովը Դեկտեմբեր 10ին երեք տարի եւս երկարաձգելով Նըպաստամատոյցի գործը, կը յանձնարարէ իր «Պաղեստինի Հաշտարար յանձնախումբ»ին, որ նոր ճիգեր կատարէ՝ ապրած գաղթականները իրենց տեղերը վե – րադարձնելու կամ անոնց հատուցում ապահովելու համար :

« Հաշտարար յանձնախումբ»ին կ'ան – դամակցին Ֆրանսայի, Միացեալ Նահանգներու եւ Թուրքիոյ ներկայացուցիչները, որոնք միաձայնութեամբ ընդունեցան տրուած որոշումը եւ պիտի աշխատին իրագործել զայն :

Ներգաղթ կամ հատուցում :

Ա՛յս եզրակացութեան յանդած է վերջապէս Միացեալ Ազգերու կազմակերպութիւնը, որ տարիներէ ի վեր կը զբաղի այս հարցով :

Մերձաւոր Արեւելքի մէջ մնայուն խաղաղութիւն հաստատելու համար անհրաժեշտ նկատուած է գոհացում տալ Պաղեստինի գաղթականներուն :

Քանի՛ երկարին տարիները, այնքան կը դժուարանայ ներգաղթը :

Արաբները 1948ի դժբախտ պատերազմէն ի վեր հեռացած են իրենց հայրենի տուներէն : Ոմանք նոր կեանք ու տնտեսութիւն են ստեղծած հիւրընկալ երկիրներու մէջ :

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՖՐԱՆՔԵԻԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՏԱՐԱԿԱՐԾՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԿՈՒԿ ՏԸ ՄԻՒՐՎԻԼԻ ԲՈՂՈՔԸ՝ ՀԵՐԹԸՐԻ

Մինչ Փարիզի մէջ կը բացուէր Ատլանտեան Ուխտի Արտաքին նախարարներու ժողովը՝ ծանր տարակարծութիւն մը ծայր տուաւ Ֆրանսայի եւ Միացեալ Նահանգներու միջեւ : Ճիշդ այս պատճառով, կը սպասուի որ բուռն վիճաբանութիւն – ներ ըլլան Արտաքին նախարարներու ժողովին մէջ :

Ուաշինկթընի եւ Փարիզի միջեւ այս վէճը ծագեցաւ հետեւեալ պարագաներու առիթ :

Ամերիկեան սպայակոյտի հրամանատար Զօր. Թուինինկ Ատլանտեան Ուխտի Զինուորական Կոմիտէի գաղտնի ժողովին մէջ կարդ մը քննադատութիւններ ըրած է Ֆրանսայի դէմ : Հակառակ անոր որ ժողովը գաղտնի էր՝ ամերիկացի զօրավարին յայտարարութիւնները հասած են մամուլի ամերիկեան գործակալու – թեան մը գրասենեակը եւ հեռաստիպուած : Ամերիկեան թերթերը, գործակալութեան հաղորդագրութեանց վրայ հիմնուելով՝ չատ աւելի ծանր բնոյթ մը տուած են կացութեան, ողբերգական ձեւով ներկայացնելով զայն :

Ֆրանսայի Արտաքին նախարար Քուվ տը Միւրվիլ այս առիթով տեսակցութիւն մը ունեցաւ ամերիկացի իր պաշտօնակիցին՝ Հերթըրի հետ եւ կարդ մը բողոքներ ըրաւ :

Քուվ տը Միւրվիլ նախ զարմացաւ որ ամերիկացի զօրավարին յայտարարութիւնները մամուլի սեփականութիւնը դարձած էին, քանի որ այդ յայտարարութիւնները զաղտնի պիտի մնային : Բողոքեց նաեւ, որ ամերիկեան մամուլը չափազանցած է զանոնք, իրականութեան անհամապատասխան պատկեր մը ցոյց տալով :

Ուաշինկթընի եւ Փարիզի տարակարծութիւնները նոր չեն : Այսուհանդերձ, ըսաւ Քուվ տը Միւրվիլ, Ատլանտեան Ուխտի զինուորական մարմիններուն մէջ եղած վիճաբանութիւնները, պէտք չէ հրապարակուին :

Երկուշաբթի իրիկուն, Փարիզի ամերիկեան դեսպանատան մէջ հացկերոյթ մը տրուած էր, ի պատիւ Ամերիկայի եւ Ֆրանսայի Արտաքին նախարարներուն : Երկու երկիրներու պատերազմական ու ելմտական նախարարները, ինչպէս նաեւ Զօր. Նորսթէտ եւ Զօր. Թուինինկ հրաւիրուած էին այս հացկերոյթին :

Միւս կողմէ, Ֆրանսական կարդ մը շրջանակներու կարծիքը այն է, թէ Ուաշինկթընի կառավարութիւնը համաձայն է որ Ֆրանքեւամերիկեան տարակարծութիւնները հրապարակուին :

Այս բացատրութեան կը կապեն նաեւ այն պարագան՝ թէ ՄԱԿի Ընդհանուր ժողովին մէջ, Ալժերիոյ հարցին չուրջ եղած քուէարկութեան ընթացքին Միացեալ Նահանգներու ներկայացուցիչը ձեռնպահ մնաց, մինչդեռ կը սպասուէր որ Ամերիկա ափրիկեւասիական ծրագրին դէմ քուէարկէ, ինչպէս ըրած էր Քաղաքական յանձնախումբին մէջ :

Արդեօք Միացեալ Նահանգները ժամանակը եկած չե՞ն նկատեր, Ֆրանսայի վրայ կարգ մը ճնշումներ ընելու համար, — հարց կուտան կիսապաշտօնական նոյն չրջանակները :

Նոյն ժամանակաշրջանին աշխարհի չորս կողմերէն Հրեաները եկած եւ տեղաւորուած են անոնց լքած բնակարանները մէջ :

Ի՞նչպէս պիտի լուծեն կնճիռը :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՇՐՋԱՊՏՈՒՅՏԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿԵԼՈՎ՝

ԱՅՋԸՆՀԱՒՈՒԸՐ ԱՔԷՆՔ ՀԱՍԱՒ

Ցունաստանի մայրաքաղաքին բնակ – չութիւնը օդակայանէն մինչեւ արքայա – կան պալատ տանող ճամբուն վրայ (12 քիլոմէթր) լեցուած էր՝ ողջունելու համար Միացեալ Նահանգներու Նախագահը :

Միջազգային մամուլի թղթակիցները կը հաղորդեն թէ Աքէնք նման ընդունե – լութիւն մը չէր ըրած ցարդ, օտար թէ ազգային ոեւէ անձնաւորութեան համար :

Նախագահ Այզընհաուըրի ժամանումը ողջունուեցաւ թնդանօթի 21 հարուած – ներով : Փոլ Թագաւորը, իր տղուն հետ, օդակայան գացած էր Նախագահը դիմաւորելու համար :

Նախագահն ու Թագաւորը կարճ ճա – ռեր արտասանեցին, որմէ ետք կառքի մը մէջ տեղ գրաւելով Աքէնք մեկնեցան : Ժողովուրդը կը բացագանչէր Զիքօ Այֆ (կեցցէ Այք) : Պաստառներու վրայ խանդավառ արձանագրութիւններ կային, որոնց կարդին՝ «Միջազգային մթնոլորտի մեղմացում» :

Աքէնքի մէջ, բազմաթիւ հետաքրքիր – ներ կոթնած էին պատի մը վրայ, որ ծանրութեան չդիմանալով՝ փլաւ : 20 հոգի վիրաւորուեցան : Կարգ մը արկածներ եւս պատահեցան. վերջին լուրերու համաձայն՝ 60 վիրաւորներ կան :

Ինչպէս ծանօթ է, Այզընհաուըր Աքէնք գնաց թէհրան հանդիպելէ ետք, ուր 750 հազար պարսիկներ խանդավառ ընդունելութիւն մը ըրած էին :

Նախագահը պարսկական խորհրդարանին մէջ ճառ մը խօսեցաւ, յայտարարելով թէ ամէն գնով պիտի աշխատի ապատութիւնը պահպանել. «մարդկութեան իդէալներուն իրականացման համար՝ եթէ չգործակցինք, կրնանք կորսնցնել մեր ապատութիւը» աւելցուց ան :

Երեքշաբթի կէսօրէ ետք, Նախագահ Այզընհաուըր ամերիկեան ռազմանաւով մեկնեցաւ Թունուզ, ուր տեսակցութիւն պիտի ունենայ Նախագահ Պուրկիպայի հետ :

ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ ՕՐ ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ԸՆԴՀԱՆՈՒՐ ՔԱՐՏՈՒՂԱՐ ՓՈԼ – ՀԱՆՐԻ ՍՓԱՔ ՄԱՄՈՒԼԻ ԱՍՈՒԼԻՍԸ

Երկուշաբթի օր Ատլանտեան Ուխտի ընդհանուր քարտուղար Փոլ – Հանրի Սփաք մամուլի ասուլիս մը տուաւ Փորթ Տոֆինի նոր ժողովասրահին մէջ, մեծ թիւով միջազգային լրագրողներու ներկայութեան :

Սփաք չէչտեց թէ խաղաղ դոյակցութեան կլիման հետզհետէ աւելի յատակ կը դառնայ աշխարհի մէջ : Այս կացութիւնը պատճառ պիտի դառնայ որ Ատլանտեան Ուխտը նոր հարցերով զբաղի : Հետեւաբար, Ատլանտեան նոր քաղաքականութեան մը սահմանները պիտի որոշուին, թէկ զինուորական ուժը միշտ անհրաժեշտ կը մնայ :

Բազմաթիւ լրագրողներ, այլ հարցումներու կարգին, արծարծեցին Զօր. Թուինինկի հարցը : Սփաք հետեւեալ պատասխանը տուաւ անոնց. — ժողովրդավարութեան մէջ, դրեթէ անկարելի է ամէն բան զաղտնի պահել :

Շարունակելով իր պատասխանները, Փոլ – Հանրի Սփաք յայտարարեց թէ Միացեալ Նահանգներու չնորհիւ է որ հասարակաց պաշտպանութեան սիստեմը կանգուն կը մնայ, հակառակ պարագային՝ ոչի՛նչ կարելի էր ընել. «Ձեմ կարծեր որ Ատլանտեան Ուխտին մէջ ծանր տարակարծութիւններ գոյութիւն ունին» :

Ընդհանուր քարտուղարը ըսելէ ետք

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊՐԻՒՍԷԼԻ մէջ Պելժիական Քոնկոյի աղգայնական ղեկավարներուն եւ պելժ կառավարութեան ներկայացուցիչներուն բանակցութիւնները վերջացան, կատար – եալ ձախողութիւն մը արձանագրելով : «Քոնկօ վերադառնալով պիտի չարունա – կենք մեր գործունէութիւնը՝ անմիջական անկախութեան տիրանալու համար» յայտարարեցին ազգայնական ղեկավարները՝ պրիւսէլէն մեկնելէ առաջ :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ վարչապետ Ատընաուըր Ճափոնի վարչապետ Քիշիի հրաւէրին պատասխանելով յառաջիկայ Մարտին կամ Ապրիլին Թոքիօ պիտի երթայ :

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՅՈՐՀՈՒՐԴԻ ժողովին մէջ բուռն վիճաբանութիւններ եղան Հասարակաց Շուկայի եւ Ազատ փոխանակութեան Գօտիի հարցերուն չուրջ : Վերջապէս համաձայնութիւն դոյացաւ, որ « Վեց »երու եւ «Եօթ»ներու միջեւ կարճ ժամկէտ մը պէտք է ձգել :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ համալսարաններու կուսակցութեան համադումարը տեղի ունեցաւ Նիւ Եորքի մէջ, 222 պատգամաւորներու մասնակցութեամբ : Կուսակցութեան ընդհանուր քարտուղար ընտրուեցաւ Կըս Հէյլ : Ներկայիս Միացեալ Նահանգներու համալսարաններու կուսակցութիւնը 10·000 անդամ ունի (1945ին՝ 75·000) :

ԹԻՊԻԹի մամուլին համաձայն ժողովրդական դիմադրութիւնը կը չարունակուի կարգ մը չրջաններու մէջ՝ համալսարանականներու «բարեկարգում»ներուն դէմ :

ԻՍՐԱՅԷԼԷՆեկած լուրերու համաձայն, եգիպտական կարեւոր ուժեր կը կեդրոնացուին սահմանին մօտ, Սինայի մէջ : Ինչպէս ծանօթ է, Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան Նախագահ Նասր յայտարարած էր թէ արաբական ուժերը Իսրայէլ պիտի մտնեն այն օրը՝ երբ Հրեաները սկսին գործադրել Յորդանան գետի ընթացքը փոխելու իրենց ծրագիրը :

ՄԱՐՍԷՅԻ մէջ ձերբակալուեցան Ալժերիոյ Ազատագր. ճակատի վեց անդամները, իսկ ուրիշ մըն ալ ձերբակալուեցաւ Լիոնի մէջ :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ անցեալ չաբթուան ընթացքին (Դեկտեմբեր 5 – 11) սպաննուած են 368 ըմբոստներ եւ զերի ինկած 162 ուրիչներ : 367 զէնքեր գրաւուած են : Բանակը կորսնցուց 43 զինուորներ : Ամէնէն բուռն բախումները եղան Ալժերուայի, Օրանի եւ Սահարայի մէջ :

ՖՐԷԺԻՒՍի մէջ նպաստաւոր օդի չը – նորհիւ կարելի եղաւ աշխատանքները չարունակել : Ամէն օր նոր զոհեր կը գտնուին աւերակներու եւ ցեխերու տակէն : Ցարդ գտնուած են 327 դիակներ, որոնց 22ին ինքնութիւնը կարելի չէ եղած ճըշդել : Տակաւին 103 կորսուածներ կան :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դեկտեմբեր 14) — Ջոյլ ոսկի 561·500, նափոլէոն 3580, անգլ. 4630, զուից. 3480, թղթադրամ (զուգահեռական չուկայ) տոլար 491, սթերլին 1380, զուից. 114·50, պելճ. 9·75, մարք 118 :

*ՄԱԿԱՐԻՈՍ արք. կիպրական Հանրապետութեան Նախագահ ընտրուեցաւ ինչպէս կը նախատեսուէր : Միակ հակառակորդ թեկնածուն էր՝ համալսարան Քէնիածուն էր՝ համալսարան Քէնիածուն էր՝ համալսարան Քէնի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ՄԻՈՒԹԻՒՆ

ՄԻՈՒԹԻՒՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ԳՐՈՂՆԵՐԻ ԱՆՑՈՂ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹԻՒՆ

«ՕՐՀՆՈՒԹԻՒՆ» — ՄԵՐՈՎՈՒԱՅՆ ԱՐՁԱԿԱՐԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱՆ ՕՐԵՆՔԻ ՄԱՍԻՆ

(Ի· ԲԱՐԵՑԻ ՀԱՍԱՐ)

Մերօրեայ ազգային ազատագրական շարժման ամենաբնորոշ գիծերից մեկն այն է, որ նրա ղեկավարները, ինչպես կանոնաւոր բանակների հրամանատարները, ունեն իրենց զինուորական կանոնադրութիւնները, որոնք որոշում են նրանց իրաւունքներն ու պարտականութիւնները, նրանց կազմակերպական կառուցուածքը, նրանց ներքին կարգապահութեան կանոնները։

Ազգային ազատագրական շարժման ղեկավարների համար կանոնադրութիւնների անհրաժեշտութիւնը պայմանաւորուած է նրանով, որ այդ շարժման մէջ ներգրաւուած են ոչ միայն զինուորական, այլ նաև քաղաքական, տնտեսական, մշակութային, դիւանագիտական, կրօնական եւ այլ ոլորտների գործիչներ։ Ազգային ազատագրական շարժման ղեկավարները պարտաւոր են ոչ միայն ղեկավարել զինուորական գործողութիւնները, այլ նաև ղեկավարել ազգային ազատագրական շարժման մէջ ներգրաւուած բոլոր ոլորտների գործունէութիւնը։ Ահա թէ ինչու ազգային ազատագրական շարժման ղեկավարները ստիպուած են ունենալ ոչ միայն զինուորական կանոնադրութիւններ, այլ նաև ընդհանուր կանոնադրութիւններ, որոնք կարգաւորում են ազգային ազատագրական շարժման ղեկավարների իրաւունքներն ու պարտականութիւնները։

Ահա թէ ինչու Մեծ Հայրենական պատերազմի տարիներին Հայկական Սովետական Հանրապետութեան ղեկավարները ունեցան իրենց կանոնադրութիւնը, որը հրատարակուեց 1943 թուականին «Հայրենական պատերազմ» ամսագրի 1-ին համարում։

Հայկական Սովետական Հանրապետութեան կանոնադրութիւնը, որ ընդունուեց Հայկական Սովետական Սոցիալիստական Հանրապետութեան Գերագոյն Սովետի նստաշրջանում, ունի 9 գլուխ եւ 30 յօդուած։ Կանոնադրութեան առաջին գլուխը նուիրուած է Հայկական Սովետական Հանրապետութեան պետական կարգին։ Հայկական Սովետական Հանրապետութիւնը, ինչպէս նշուած է կանոնադրութեան 1-ին յօդուածում, սոցիալիստական պետութիւն է, որը արտայայտում է բանուորների, գիւղացիների եւ մտաւորականների կամքը։ Հայկական Սովետական Հանրապետութեան ամբողջ իշխանութիւնը պատկանում է աշխատաւոր ժողովրդին։ Հայկական Սովետական Հանրապետութեան պետական կարգի հիմքը կազմում են Սովետները։

Կանոնադրութեան երկրորդ գլուխը նուիրուած է Հայկական Սովետական Հանրապետութեան պետական իշխանութեան մարմիններին։ Հայկական Սովետական Հանրապետութեան բարձրագոյն պետական իշխանութեան մարմինը Հայկական Սովետական Հանրապետութեան Գերագոյն Սովետն է։ Հայկական Սովետական Հանրապետութեան Գերագոյն Սովետը ընտրում է Հայկական Սովետական Հանրապետութեան Նախագահութիւնը, նշանակում է Հայկական Սովետական Հանրապետութեան Նախարարների Խորհրդի նախագահին, նախարարներին, ընդունում է Հայկական Սովետական Հանրապետութեան Նախարարների Խորհրդի հրաժարականը։ Հայկական Սովետական Հանրապետութեան Գերագոյն Սովետը ընտրում է Հայկական Սովետական Հանրապետութեան Գերագոյն դատարանի դատաւորներին եւ նշանակում է Հայկական Սովետական Հանրապետութեան դատախազին։ Հայկական Սովետական Հանրապետութեան Գերագոյն Սովետը ունի իրաւունք ընդունելու Հայկական Սովետական Հանրապետութեան Սահմանադրութիւնը (Հիմնական օրէնքը) եւ փոփոխութիւններ մտցնելու դրանում։ Հայկական Սովետական Հանրապետութեան Գերագոյն Սովետը ունի իրաւունք վերացնելու Հայկական Սովետական Հանրապետութեան Նախարարների Խորհրդի որոշումները եւ կարգադրութիւնները, եթէ դրանք հակասում են օրէնքներին։

բարեկամ չունի եւ հոգն ալ չէ ունենալու համար :

Այս պաղութիւնը որ զինքը աշտարա – կին բարձրութեան վրայ մնալուն կ'օգնէ ի վերջոյ կրնայ քաղաքական գլխի վայր անկումի մը պատճառ ըլլայ, որով– հետեւ անձնապէս չէ գիտցած կողմնա – կիցներ ունենալ կամ հաւատարիմներ կուսակցութեան ծոցին մէջ : Բացարձա – կապէս անկարող է ունկնդիր բազմու – թիւնները խանդավառել :

Ամբարտաւանութեան ուրիշ մէկ տը – կար կողմն է այս « սառնարանի գլխա – նոցին» :

Ով որ պզտիկ մը կը վերաւորէ իր ար– ժանապատուութիւնը պէտք է աչք առնէ ա– նոր նկարագրին վրէժխնդիր հետեւանք – ները : Արեւելեան Գերմանիոյ չարաթա – թերթերէն մէկը համարձակած էր կա – տակի ձեւով իր կաղանդի աւանդական մաղթանքներու մէջ ըսել.« ... Գրասեղա– նըս աղատել իր վրայ դիզուած բոլոր թուղթերէն եւ սակաւը նետել» : Դժբախ– տաբար ծաղրանկարիչը լրագրողին ձեռ – քին մէջ դրած էր Իւլպրիխթի նկարը այդ բոլոր նետուելիք թուղթերուն մէջ : Պա– տասխանատուն անմիջապէս ճամբուած էր :

1957ի Դեկտեմբերին, արտաքին քաղա– քականութեան մասին եղած բուռն վիճա– բանութեան մը ընթացքին Արեւելեան Գերմանիոյ տնտեսական նախարարը կեր– հարթ Ցիլլեր համբերութիւնը կորսնցնե – լով՝ գոչեց .— « Երբ մենք բոլորս, ա– սորման կայաններու մէջ էինք, ընկեր Իւլպրիխթ դուք ճառ կը խօսէիք Ռուսիոյ մէջ : Միշտ ապահովութեան մէջ եղած էք» :

Իւլպրիխթ անխռով պատասխանեց .

— Երբեք պիտի չմոռնամ, ընկեր Ցիլ– լեր, ինչ որ հիմա ըսիք : Աւելի ուշ կը խօսինք այդ մասին :

Առիթ չեղաւ այդ մասին խօսելու, ո – րովհետեւ Ցիլլեր տուն վերադարձին ա– տրճանակը պարպած էր գլխուն :

Ինչո՞ւ զարմանալ որ անկէ ի վեր ոչ մէկ ընդդիմութիւն կրնայ գոյութիւն ու– նենալ կուսակցութեան վերին շարքերուն մէկ մօրուսաւոր բռնակալին դէմ :

Ապատալինիզմի սկիզբը Կարլ Շիրտեվան որ կեդրոնական կոմիտէէն հեռացուցած էր Իւլպրիխթը դիտել տուաւ Խրուշչեւի :

— Դուք ձեր Բերիան հրացանագարկ ը– րիք, բայց դերման Բերիան տակաւին կը մնայ մեր կուսակցութեան գլուխը :

Խրուշչեւ պատասխանած է .

— Իւլպրիխթ առաջնակարգ լարախա– դաց մըն է քաղաքականութեան մէջ : Բայց սպասեցէք քիչ մը անոր կարգն ալ կուգայ :

Պերլինի տագնապը վերանորոգեց այս բռնակալին ժամանակաչրջանը : Խրուշ – չեւ գիտէ որ դերման համայնավար կու – սակցութեան մէջ ոչ ոք Իւլպրիխթի մա – քիավելական յամառութիւնը ունի , գիտէ որ ոչ ոք կարող է աւելի երկար խօսիլ եւ աւելի անուշութեամբ սպասել, հակառա– կորդի մը դիմադրութիւնը : Եւ եթէ պէտք ըլլայ բանակցիլ Գերմանիոյ երկու կէսերուն հետ Իւլպրիխթի յարձակողա – կան եւ անընկճելի նկարագիրը թանկա– դին աթոռ մըն է :

Ուրեմն այս անձին բախտը այսօր մեծ չափով կապուած է Արեւելեան Պերլինի հետ : Այս ազատութեան եռուն ովասիսը — այս միշտ բաց դուռը ուրկէ Արեւել – եան Գերմանները կրնան յուսահատութե– նէ փախուստ տալու , կը մնայ գլխաւոր արգելքը իր մեծ ճակատագրին իրակա – նացման, արեւելեան Գերմանիոյ ամբող– ջական խորհրդայնացման :

Թ. Ա. Թ.

ԱՆՀԵՏԱՑՈՂ ԴԷՄՔԵՐ

ԳԵՂԱՄ ԳԱՎԱՖԵԱՆ

Զուիցերիոյ մէջ իր մահկանացուն կնք– քած է Պոլսոյ նախկին կեդրոնական վար– չութեան տեսչապետ Պ. Գեղամ Գավաֆ– եան :

Պ. Գավաֆեան եղած էր անհատակա – նութեան տէր, մտաւորական, բազմա – կողմանի պաշարով օժտուած դէմք մը , որ երիտասարդ տարիքէն իսկ ի յայտ բերած էր ուսուցչական եւ վարչական կարողութիւններ :

Գեղամ Գավաֆեան, զաւակն էր համ – բաւաւոր թուաբանագէտ Գարեգին Գա – վաֆեանի եւ ծնած էր Սկիւտար՝ 1888 – ին : 1905ին աւարտելէ յետոյ Պէրպէր – եան վարժարանը, մեկնած էր Փարիզ , ուր հետեւելով ճարտարագիտութեան , չրջանաւարտ եղած էր 1910ին : Ա. ընդ– հանուր պատերազմի վերջաւորութեան մօտ, 1917ին, հազիւ 29 տարեկան, դի – տական պաշարով ու երիտասարդական աչխոյժով լեցուն, ստանձնած է կեդրո – նականի տնօրէնութիւնը, զոր վարած է մինչեւ 1927 :

Իբրեւ ուսուցիչ, իր դասաւանդութիւն– ներով — ուսողութիւն, բնագիտութիւն, իմաստասիրութեան պատմութիւն — լա– ւագոյնս պատրաստած է իր սանները, ո – րոնցմէ ստուար թիւ մը առիթն ունեցած են արժանաւորապէս ներկայացնելու կեդրոնականը՝ օտար հորիզոններու մի – ջազգային չափանիչներով կրթական հաս– տատութիւններու մէջ :

Ողբացեալը զանազան չրջաններու ու – սուցչական պաշտօնները վարած է Պէր – պէրեան, Մխիթարեան, Խասեան, Պէ – զազեան, Հայուհեաց, Դպրոցասէր, Նի – կողոսեան, Հինդլեան վարժարաններու մէջ , ինչպէս նաեւ Ռոպերթ քոլէժի ճարտարագիտական ճիւղին մէջ :

1910էն վերջ եղած է ճարտարապէտ Պուրսայի նահանգին, իսկ 1911ին, Պոլ – սոյ քաղաքապետութեան ուսումնասիրա – կան ճիւղի պետ :

1913 – 14ին՝ Սոսիէթէ տէ Ռուք ընկե– րութեան Պոլսոյ ճարտարապետ, կա – րեւոր դեր կատարած է կրպակիւսի ընկե – րութեան մէջ, 1922էն սկսեալ, որպէս կառուցանող Զէյթին Պուրնուի, Գար – թալի եւ Տարըճայի գործարաններուն (ո– րոնք Թուրքիոյ մեծագոյն գործարաննե– րըն են) եւ 1944էն 1952 պաշտօնավարած է նոյն հաստատութեան մէջ, որպէս վար– չական ժողովի անդամ : Որպէս ճարտա – րապետ Պոլսոյ մէջ կառուցած է բազմա– թիւ չէնքեր :

Իր ազգային կեանքը եւս եղած է բե – ղուն եւ վարած է բազմաթիւ ազգային պատասխանատու պաշտօններ : 1918–22ի չրջանին եղած է տեսչապետ Ուսումնա – կան Խորհուրդի , անդամ Ամմաչի դիւ – ղատնտեսական վարժարանի խնամակա – լութեան : Վ. Թէքէեանի, Ց. Օշականի , Շ. Պէրպէրեանի եւ Կ. Զարեանի հետ հրատարակած է « Բարձրավանք »ը : Ցօդուածներ ստորագրած է պարբերա – թերթերու եւ Ազգ. Հիւանդանոցի տարե– դիրքերու մէջ. հեղինակած եւ հրատա – րակած է նաեւ կարեւոր աչխատասիրու– թիւններ :

Գ. Գավաֆեան եղած է կեդրոնականի այն տնօրէններէն, որոնք իրենց անունով չրջաններ ստեղծած են կեդրոնականի պատմութեան մէջ :

Երկար չրջան մը համայնքային պաչ – տօններէ հեռու մնալէ ետք, երբ վերջ դուաւ Աբդլամեանական տագնապալի չըր– ջանը եւ համայնքը արտօնուեցաւ ժողո – վրդային ընտրութեամբ վերակազմել Ներկայացուցչական Ժողովը եւ ձեռնար– կել Պատրիարքական ընտրութեան՝ 2 Դեկտեմբեր 1950ին, եղաւ Ընդհանուր Ժողովի Մայր Դիւանի Ատենապետ եւ ձեռնհասօրէն վարելով ընտրութեան դոր– ծերը, իր անհատականութեան եւ փոր – ձառութեան չնորհիւ եղաւ գլխաւոր դե – րակատարը այդ ժողովին եւ մեծ կարգա– պահութեամբ տեղի ունեցան ընտրու – թիւնները, որոնք վերջ դուան Գարեգին Արք. Յաչատուրեանի ընտրութեամբ :

Պ. Գավաֆեան նոյն ժողովին կողմէ անդամ ընտրուեցաւ առաջին կեդր. վար– չութեան եւ Դեկտեմբեր 5ին, վարչու – թեան առաջին նիստին, ներկայ 11 ժո – ղովականներու 10 ձայնով ընտրուեցաւ վարչութեան ատենապետ : Երկու տարի վարելէ յետոյ համայնքային գործերը , երբ վերջ դուաւ պաշտօնավարութեան օ – րինական չրջանը, հրաժարեցաւ այդ պաշտօնէն : Աւելի վերջ եղաւ Ատենապետ Ս. Խաչ Դպրեվանքի Խնամակալութեան եւ հակառակ իր յառաջացեալ տարիքին եւ առողջական վիճակին, մօտէն հետա – քրքրուեցաւ համայնքային գործերով եւ շատ անգամ եղաւ գլխաւոր խորհրդատու զանազան համայնքային հարցերու մէջ :

Իր մահով , մեր ժողովուրդը կը կոր – սընցնէ վերջին չրջանի օժտուած եւ զար– դացած մէկ զաւակը, իսկ Պոլսահայ հա – մայնքը՝ կարեւոր ղեկավար մը :

ԲԱՑՈՒՄ՝ ԱՊՐԻԼԵԱՆ ՆԱՀԱՏԱԿԱՑ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆԻ

Բերիոյ թեմի առաջնորդ Ղեւոնդ ար – քեպիսկոպոս, ընկերակցութեամբ Զար – մայր քահանայ Հինտոյեանի, Նոյեմբեր 14ին Հալէպէն ժամանեց Տէր Զօր, Նա – հատակաց Ցուչարձանի բացումը կատա – րելու :

Սրբազան Հայրը , երեկոյեան ժամեր– դութենէն ետք, հայ եւ օտար բազմաթիւ անձերու այցելութիւնը ընդունեց :

Յաջորդ օրը, Սրբազան Հայրը, որ պա– տարագիչն էր, զգեստաւորուած, երգե – ցիկ խումբին կողմէ առաջնորդուեցաւ Նահատակաց Ցուչարձանին առջեւ : Նա – հատակներուն համար աղօթելէ ետք, բա– ցաւ Ցուչարձանին սեւ վարագոյրը : Կա– րելի չէ նկարագրել յուզումնալից տե՛սա – րանը : Սրբազան Հայրը հազիւ կրցաւ ինքզինք զսպել եւ չարունակել աղօթքը : Իսկ ներկաները արցունքով աչքերով հե – տեւեցան արարողութեան, իրենց աչքե – րուն առջեւ պատկերացնելով ահաւոր օ – րերը :

Ցուչարձանին առջեւ կատարուած եկե– ղեցական արարողութենէն ետք, պատա – րագիչ Սրբազանը բարձրացաւ Մայր Սե– ղան եւ Ս. Պատարագը չարունակուեցաւ ներդաշնակ երգեցողութեամբ :

Պատարագին ներկայ էին համայնքնե– րու հոգեւոր պետեր եւ ներկայացուցիչ – ներ, որոնց վրայ խոր տպաւորութիւն ձգեց հայկական Ս. Պատարագը :

Պատարագի աւարտումին, եկեղեցական թափօրը յառաջացաւ դէպի Ցուչարձանը, ուր Սրբազան Հայրը վեր առաւ Ապրիլ – եան Նահատակներուն գոհաբերութեան ոգին, աղօթեց եւ մաղթանքներ ըրաւ հայ ժողովուրդի բարօրութեան համար : Ապա կատարուեցաւ յուղիչ հոգեհանգիստ :

Առաջնորդ Սրբազան Հօր կարգադրու – թեամբ Հալէպի մէջ կատարուեցաւ հան – գանակութիւն, որուն մասնակցեցան ա – ռաւելաբար ազգային վարժարաններու ուսուցիչներ եւ աչակերտներ :

Ցուչարձանը չինուեցաւ Հալէպի մէջ եւ Հաստատուեցաւ Տէր Զօր, 1959 Սեպ – տեմբեր 1ին :

Ամէն տարի Ապրիլ 24ի մօտիկ օր մը, Ս. Պատարագ եւ հոգեհանգիստ պիտի կատարուին Տէր Զօրի Նահատակաց Ցու– չարձանին առջեւ :

Առաջնորդ Սրբազանը Տէր Զօրի մէջ այցելեց տեղւոյն նահանգապետին, քա – ղաքապետին եւ կրթական տնօրէնին եւ անոնց հետ սիրալիր տեսակցութիւն ու – նեցաւ :

«ԱՐԵՒԵԼՔ»

ՍՏԱՅԱՆՔ

Բժիշկ, բժչկական եւ առողջապահա – կան ամսաթերթ, Դեկտեմբեր 1959, Պէյ– րութ, Լիբանան :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (76)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՅԼԱՍԵՐԱԾՆԵՐԸ

Զ.

ՏՈՒՐՔՈՐԸ

Քանի մը հեղ դող ելաւ, դրան եւին աղմուկ մը լսելով. բայց հանըմն էր, որ, անձկալից, անհամբերութենէ կրծուած , կուզար տեղեկանալ կացութեան մա – սին :

Անոր նշանացի հարցումին Խաչօ գըլ– խովը չէ կ'ըսէր հեռուէն, ու հանըմին կանանչ նայուածքը, խոժոռ, թունաւոր, անդիմադրելի, պահ մը սեւեռուած կը մնար հէք սպասաւորին վրայ, այնքան սպառնական, յանդիմանալից որ իրը թէ անիկա ըլլար պատճառը եթէ հիւանդները չէին ներկայանար տոքթորէն առողջու – թիւն, կեանք խնդրելու :

Արշակ պտըտեցաւ , պտըտեցաւ իր սենեակներուն մէջ. անհամբերութեան չարժումներ ձգելով օդին մէջ, օֆեր եւ ախեր արձակելով, թաւիչէ դղակը եւ կտաւէ երկար պլուզան տասն անգամ դը– նելով հանելով, պատուհաններուն առ – ջեւ՝ երկինքը, դիւղանկարը զննելով տարտամօրէն, դիւղին հեռաւոր ու մօտա– ւոր տուները, որոնց անկենդան երեւոյթը կը կատղեցնէր զինքը :

Ո՞ւր էին, ո՞ւր էին առանց բնակիչնե– րը, ինչո՞ւ անտարբեր կեցած էին, ու չէին աճապարեր դէպի բեղնաւոր բա – րիքները, չօշափումները, զգուանքները գերադոյն եւ աղուոր բուժումին , զգայ– նոտ մատներու սիրուարար հպանքնե – րուն : Ձեռուրները զրպաններուն մէջ պիրկ մը խոթած, ուսերը ցից, դէմքին անուշ գիծերը չյաղեցուած կիրքերու մտրակումին տակ քստմնելի ու դաժան , կը նայէր ան առանց տեղ մը նայելու , իր փոթորկող ներքնաչխարհին մէջ ընկ – լուզուած, պահ մը նոյնիսկ իր խելայեղ, անստոյգ, քայքայուած կացութեան մէկ վաղանցիկ գիտակցութենէն զրկուած :

Եւ օրը անցաւ առանկ, ամուլ, խաղաղ, առանց որ հաստատէտ դրան ժանդոտ ուռնակը զար իր բարերար դղրդոցովը եռանդ, յոյս, երջանկութիւն պարգեւել ներսի չղապիրկ բնակիչներուն :

— Լրագիրներուն մէջ ծանուցում ընել տա՞նք, ըսաւ մաման զիչերը, սեղանին վրայ, ուր հարկաւորապէս իրարու հան– դիպեցան մայր ու զաւակ :

— Ծանուցո՞ւմ մի, կրկնեց Արշակ վը– հատած չեչտով մը, ասանկ նեղ պարա – գաներու մէջ մամային անհեթեթութիւն– ներ, անհնարութիւններ երկնելու մոլու – թեանը տեղեակ : Մէյ մը Մերկերեանին հարցնենք , աւելցուց, գերազոյն իմաս – տութեան կոչումի ընելով :

Արդարեւ հետեւեալ օրը մայր ու զա – ւակ ծեր գանձապահը չրջապատեցին, եւ անանկ տիրական, կչտամբող չեչտով մը անոր յայտնեցին առջի օրուան ձախող – ուածքը, որ կարծես ան էր բուն պատ – ճառը կամ պատասխանատուն : Աղուէսը հանդարտօրէն մտիկ ըրաւ այդ հիւանդ բարբանջանքները, եւ չեչտով մը, որուն մէջ գերազանց վստահութիւն կար, եւ ամէն կասկած, երկիւղ , անձկութիւն վանելու ուժ մը, ըսաւ .

— Ամէն գործ սկսած առենը առանկ կ'ըլլայ ... Մէյ մը հիւանդ մը թող ոտքը ներս խոթէ ասկէ, լմնցաւ :

Կիրակի օրը հինգ հատ հիւանդ պիտի ունենայ էն քիչը, ես եմ ըսողը : Հայտէ, օղլում, գործդ նայէ, առանկ պզտիկ բա– ներէ տակնուվրայ մ'ըլլար, աւելցուց դանձապահը, բժիչկին կռնակը ծեծելով հայրականօրէն :

Ցետոյ, պզտիկ դադարէ մը ետքը .

— Հա, ըսաւ, ո՞ւր է չամաչըլի էֆ – տիկը ախչիկը ցուցնելու պիտի բերէր . ինք առչի օր քրոջս ըսեր է տունը լաթ վլացած առենը. Թոհաֆ պան, ինչո՞ւ չէ բերեր, սըվիկա հասկնամ :

Եւ ահա մամային ու տոքթորին ջիղե – րուն լարուածութիւնը թուլցաւ , կա – կուղցաւ , անդորրացաւ : Այդ հրաչալի մարդը իր անձովը եւ խօսքովը միակ ապ– դու եւ անմիջական դարմանն էր հոգե – կան մտաւորական տագնապներուն, ո – րոնք չարաժամ կը պրկէին այդ խեղճ է– ակներուն մարմինը : Մէկէն ի մէկ փա – րատեցաւ անոնց մռայլը, մաման խօսուն, դուարթ եղաւ, տղան ժպտերես, կատա – կող :

— Հէլպէթ տէ, կը մտածէր Մերկեր – եան , մաղիս թելը ատ չոչորդ թեթեւսո – լիկին ծառքը չեմ ի տար. ո՛վ խենթեցեր է, ամէն մարդ հոգին պէտէհալա՞ կը – տեր է, համմէ՞ ...

Իր սենեակը առանձնանալուն, յան – կարծ չամաչըլի էֆթիկին աղջկան՝ մտածումովը կը համակուէր, կը լեցուէր երիտասարդը : Ինչո՞ւ այդ կինը իրեն չէր բերած իր աղջիկը : Վախցա՞ծ էր, կաս – կածա՞ծ էր :

Իր ատրաչէկ երեւակայութեանը մէջ , դրգռիչ հրապոյրներով կը հագուեցնէր այդ աղջիկը, նուազկոտ անուշ նայ – ուածքներ կուտար անոր , ամօթխած չարժումներ, երբ ինք անոր կը մօտենար անոր կուսութիւնը մերկացնելու , իր մատները անոր մարմարէ միսերուն քան– չու համար :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԻՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

թէ նման յայտարարութիւններ ընելու համար ինք «բան մը դիտէ անուշ», ա-ւելցուց. — Դաշնակիցներու միջեւ կար-ծիքի տարբերութիւնները օրինաւոր են: Վիճաբանութիւնները տկարութեան նշան չեն, մանաւանդ՝ երբ մենք միշտ յա-ջող ենք միաձայն ըլլալ ծանրակշիռ հար-ցերու առջեւ որոնք կը ծագին համայ-նավարներու պատճառով:

Փոլ – Հանրի Սփաք խուսափողական պատասխաններ տուաւ նաեւ կարգ մը հարցումներու, որմէ եզք աւելցուց թէ անտեսական քաղաքականութիւնը կարելի չէ անջատել ընդհանուր քաղաքականու-թենէն. յառաջիկայ ժողովներու ընթաց-քին լրջօրէն պիտի քննուի թերաճ երկիր-ներու տնտեսական զգնութիւն ընելու կարեւոր հարցը: Այսուհանդերձ, եզրա-կացուց Սփաք, նախ կարգը պէտք է վե-րահաստատել Եւրոպայի մէջ, տնտեսա-կան զետնի վրայ:

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՀԻՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԵՏ

ՓԱԿԵՑԷՔ

ՁԵՐ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

Նոր Տարի

Նոր Ցրանք

Նոր Զգեստներ

Շնորհակալութեամբ.

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Pour Fréjus

Մարսէյլէն Պ. Օհանեան 5000 ֆր. կը նուիրէ Ֆրէժիւսի աղէտեալներուն, ի նը-պաստ «Յառաջ»ի միջոցով: Այս առթիւ կը յիշեցնենք թէ դրամական առաքում-ները պէտք է կատարուին, ինչպէս դրած էինք, հետեւեալ հասցէին.—

PAIERIE GÉNÉRALE DE LA SEINE
C. C. P. PARIS 9000-03
avec mention «Sinistrés du Var»

Կամ յանձնուին տեղական քաղաքապե-տարաններուն:

×

Կախի փոքրաթիւ դաղութը, տեղւոյն Ազգային Միութեան միջոցով, իր պար-տականութիւնը եւս կատարեց՝ Ֆրէժիւ-սի աղէտեալներուն համար: Քաղաքա-պետին յանձնուեցաւ 60·000 ֆրանք: Ե-րախտագիտութեան ապացոյցը տուին նաեւ դաղութին փոքրիկները, նուիրե-լով՝ Ամանորի հանդէսին տրամադրուե-լիք նուէրներուն հասոյթը, իրենց ան-բախտ տարեկիցներուն համար:

ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ԼՍԱՐԱՆ

Հերթական դասախօսութիւնը այս Զո-րեքշաբթի դիշեր, ժամը 21ին, Քատէի սրահը: Կը խօսի Պ. Բորիս Նազարեան (բացառաբար Ֆրանսերէն լեզուով), նիւթ՝ «Հայաստանի բնակչութիւնը ըստ 1959 Յունուարի վիճակագրութեան տըւ-եալներուն»: Կը հրաւիրուին լսարանա-կանները, ի մասնաւորի՝ երիտասարդ-ութիւնը:

ՇԱՒԻԼԻ ԵԿԵՂԵՑԻ

Տէր եւ Տիկին Հայկազն Մինէլեան 3000 ֆրանք կը նուիրէ Շաւիլի եկեղեցիին, փոխան ծաղկեպսակի, ողբացեալ Այրէ Տիկին Մաքրուհի Էքպէրեանի մահուան առթիւ:

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

3 Յունուար 1960, կիրակի ժամը 4–24, Ֆ. Կապոյտ Ափի Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթել Լիւթէ-սիայի մէջ:

7 Յունուար 1960, Կապոյտ Ափի կեդր. վարչութիւնը Փարիզի շրջանի տասը մասնաճիւղերով կը տօնէ «Մանուկներու Օր»ը, Փըթի Թուռնալի մեծ սրահին մէջ:

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ Ի ՊԱՏԻՒ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Գ. ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻ

Կազմակերպուած Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի կեդրոնական վարչութեան եւ Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջանային կոմիտէին կողմէ:

Տեղի կ'ունենայ վաղը՝ Շորեքշաբթի, ժամը 21ին,

Café Zimmer

Մեծ սրահին մէջ, Մէթրօ Շաթըլէ

Կը հրաւիրուին բոլոր Խաչուհիները, ընկերներն ու բարեկամները, պատուելու համար Հայ Օգնութեան Միութեան վաստակաւոր ընկերուհին եւ «Հայրենիք»ի տաղանդաւոր խմբագիրը:

ԾԱԽՐԵՐՈՒ ՄԱՄՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԽՄԱՆ

ԿԻՐԱԿԻ, 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Վարժարանի Ծնողաց Միութեան *կազմակերպած Ծնունդի ծառի հան-դէսը կը կատարուի դպրոցի սրահին մէջ՝ ժամը 15էն 22:*

Դեղարուեստական մշակուած բա-ժին, ներկայացումներ, մրցումներ, արտասանութիւններ, երգեր աչա-կերտներու կողմէ:

Աւանդական վիճակահանութիւն՝ հարիւրաւոր թանկարժէք առարկա-ներով:

Ճոխ սեղան, հայկական եւ եւրո-պական համադամ կերակուրներով:

Սիրով կը հրաւիրուի հայ հասա-րակութիւնը:

ՏՕՆԱԽՄԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը կամակերպած է տօնածառի հանդէս մը, որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 20-ին, կիրակի, ժամը 4ին:

Կը հրաւիրուին սանուհիներուն ծնող-ները եւ հաստատութեան համակիրները:

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

21, Rue Yves Toudic (Métro République)

THÉATRE PAUL FARALICQ

Երկուշաբթի գիշեր 21 Դեկտեմբեր
ժամը ճիշդ 20·45ին

Հովանաւորութեամբ Հայ դեղարուես-տի բարեկամ՝

ԳԷՈՐԳ ՊԱՔՐՃԵԱՆԻ

Դերասան ԳԷՈՐԳ ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ
կը ներկայացնէ

ԶԱՐՇԻԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

Կատակերգութիւն 3 արար, Ե. Օտեա-նի եւ Կիւրճեանի:

Մասնակցութեամբ Փարիզահայ բեմի լաւագոյն արուեստագէտներուն՝

Տիկին Ս. Նշանեան, Օր. Կորկոտեան, Պ. Պ. Տրդատ Նշանեան, Արտաշէս Գըմ-բէթեան, Գ. Վահան, Ն. Մարգարեան, Ն. Պշտիկեան, Ստէփանօ, Օն. Սարաֆ-եան, Ժ. Քիպիրեան, *ինչպէս նաեւ երե-կոյթը հովանաւորող* Գէորգ Պաքրճեան:

Մուտքի դիները սովորական:

Տոմսերը կը ծախուին միմիայն դրա-տուն Հրանդ Բալուեան: 43, Րիւ Ռիշէ:

PENSION
DE
FAMILLE
AVEC CONFORT

M. O. AVAKIANTZ

52, Grand'rue
Montcerf (S. et M.)
Tél. 57
POUR RETRAITÉS - CONVALESCENTS - REPOS
Téléphoner SUF. 82-59
aux heures de repas

ՎԻՃԱԲԱՆԱԿԱՆ ԱՍՈՒԼԻՍ

Կազմակերպութեամբ Հ. Յ. Դ. Նոր Սերունդի Կեդր. վարչութեան, «Ռուբէն» Ուս. Միութեան և «Փոթորիկ» խումբին:

ՆԻԻԹ.—

« ՄԱՅՐԵՆԻ ԼԵԶՈՒՆ ՊԱՅՄԱՆ Է ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՍԵՐՈՒՆԴԸ ՀԱՅ ՊԱՀԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ »:

Թէր կ'արտայայտուի ընկեր Ժ. Փա-լամուտեան:

Դէմ՝ Ընկեր Կ. Ափրիկեան:

Կը նախագահէ՝ Ընկ. Հ. ՍԱՄՈՒԷԼ

Դատական կազմ՝ Ընկ. Կ. ՄԵՀԵԱՆ Ա. ՊԻՊԷՐԵԱՆ, Կ. ՄԱՆԿԵԱՆ:

Շաբաթ 19 Դեկտեմբեր երեկոյեան ժա-մը ճիշդ 21ին, Մշակոյթի Տան մէջ, (17, Րիւ Պլէօ):

Մուտքը ազատ է:

Սրահին ջերմութիւնը ապահովուած է:

ՇԱՒԻԼ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե-ղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը տեղեկա-ցընէ յարգոյ հասարակութեան թէ, այս կիրակի, հանդիսաւոր կերպով կը տօնէ նորաշէն եկեղեցւոյ օծման Բ. տարելիցը:

Այս առթիւ կաթ. Պատուիրակ եւ Փա-րիզի Առաջնորդ Սերովբէ Եպիսկ. Մա-նուկեան հրաւիրուած է պատարագելու եւ քարոզելու:

Եռաձայն երգեցողութիւնը կը դեկա-վարէ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերդոյ-եան:

Յաւարտ Ս. պատարագի հոգեհանդստե-եան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեց-ւոյ բարերարներու ննջեցեալոց հոգւոց հանդստեան համար:

Սիրով կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժո-ղովուրդը:

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կո-միտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը: Կարե-ւոր օրակարգ:

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն հետեւեալ խումբերը ժողովի կը հրաւի-րէ.—

Շ. Միսաճեան *խումբը* Շաբաթ (19 Դեկտեմբեր) *իրիկուն ժամը 20·30ին:*

Ջաւարեան *ենթակոմիտէն 19 Դեկտ. Շա-բաթ իրիկուն ժամը 20·30ին:*

Ընկ. Կարօ *խումբը 20 Դեկտ. Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին:*

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

ԿԱՊ. ԽԱՉԻ Կրընոպլի թէյասեղան-ընդհ. ժողովը, Դեկտեմբեր 15ի Կիրա-կին, կէսօրէ ետք ժամը երեքին, դպրո-ցին սրահը: Կարեւոր օրակարգ: Կը խնդ-րուի ընկերուհիներէն ըլլալ ճշդապահ:

ԼԻՈՆ.— Ֆ. Կ. Խաչի վարչութիւնը ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ըն-կերուհիները այս Շորեքշաբթի ժամը 16-ին, Ազգ. Տան սրահին մէջ, 295 Րիւ Պուա-լո: Կարեւոր օրակարգ:

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Տիկին Եռանդիկ Անտոնեան (Վիլըմոմ-պըլ) կը նուիրէ երկու հազար Ֆրանք Հայ Կարմիր Խաչի անտէր հիւանդներու Ֆոն-տին, փոխան Հոգեհանգիստի, իր ամուս-նոյն յիշատակին, մահուան տասներորդ տարելիցին առթիւ:

Տէր եւ Տիկին Գեղամ Տիրատուրեան կը նուիրեն երկու հազար Ֆրանք, ի նպաստ Հայ Կարմիր Խաչի բարենպատակ ձեռ-նարկներուն, ողբացեալ Լեւոն Մօսեանի յիշատակին, մահուան Ա. տարելիցին առթիւ:

Պ. Տէր Գէորգեան կը նուիրէ հինգ հա-զար Ֆրանք, ի նպաստ Հայ Կարմիր Խա-չի Թէսանվիլիէի օգափոխութեան կայա-նին, նոր տարուան առթիւ:

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանէն Ղուկասեան պիւզացի Վարոսեան Պարսամ, որմէ լուր չկայ վերջին պատերազմէն ի վեր: Փնտռողը իր ընկերն է՝ Հրաչ: Տեղեկացնել Յառաջին:

ՍԱԿԱԳԻՆ ԸՆԹԱՑԻԿ ԱԶԴԵՐՈՒ

ՄԷԿ ԱՆԳԱՄՈՒԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՄԱՀԱՋԴ	2·500	*ֆր.* միջեւ 1/4 սիւնակ
ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ	1·500	*ֆր.* միջեւ 1/8 սիւնակ
ՅԱՒԱԿՅՈՒԹԻՒՆ	1·000	» » » »
ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ	1·500	» » » »
ՀԱՐՍԱՆԻՔ, ՆՇԱՆՏՈՒՔ	2·000	» » »
ՆՈՒԻՐԱՏՈՒՈՒԹԻՒՆ	1·000	» » » »
«ՓՈՒԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ»	1·000	» » » »
«ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ»	500	» » » »

Այս գիները մէկ անգամ հրատարակելի եւ նշանակուած ծաւալով ազ-դերու համար են:

Կանխիկ վճարումը պարտաւորիչ է:

Առեւտրական կամ այլ ազդերու մասնաւոր պայմաններուն համար դիմել Վարչութեան:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՒԷՐ
ՀԱՅ ԵՐԳԸ

ՂԵԿԱՎԱՐ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ

ՍԻՓԱՆ - ՖՈՄԲՏԱՄ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՍԱԼ

Դիմել Յառաջին եւ ղրկուն Հրանտ – Սամուէլ:

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

JEUDI 17 DÉCEMBRE 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8674 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4475

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՆՈՐ ԳԻՐՔ ՄԸ ՀԱՅՈՑ ՄԱՍԻՆ

Փրէս Իւնիվէրսիթէր տը Ֆրանս հրատարակչական տունը, որ 1922ին լոյս ընծայած էր Հայաստանի Հանրապետութեան Պատուիրակութեան կողմէ խմբագրուած գիրք մը Հայաստանի եւ Հայկական Դատի մասին, այս անգամ իր Que sais-je? հանրածանօթ մատենաշարին մէջ հրատարակած է դրքոյկ մը, — «Հայաստան»:

Այս մատենաշարը ամէն ամիս հրապարակ կը հանէ հինգ հատոր: Յարդ լոյս տեսած են 855 գրքոյկներ՝ գիտական, գրական, պատմական, իմաստասիրական, աշխարհագրական եւ այլ նիւթերու շուրջ:

« Հայաստան » կը կազմէ չարքին 851րդը:

Հեղինակը, որ կը ներկայանայ Ժան – Փիէր Ալէմ անունով, ասկէ առաջ հրատարակած էր գրքոյկ մը Միջին Արեւելքի մասին (նոյն մատենաշարին թիւ 819րդը):

Ժան – Փիէր Ալէմ երկար տարիներ ապրած ըլլալով Մերձաւոր Արեւելքի մէջ, մօտէն ճանչցած է այդ շրջանի ժողովուրդները, որոնց կարգին՝ նաեւ Հայերը:

« Հայաստան » կը բաղկանայ 126 էջերէ: Հեղինակը կրցած է այդ սահմանափակ էջերուն մէջ տալ Հայաստանի պատմութեան ամփոփ մէկ պատկերը, հին դարերէն սկսեալ մինչեւ մեր օրերը: Աւելի շատ ծանրանալով ժամանակակից պատմութեան վրայ:

Գրքին մէկ ծայրէն միւսը ակնյայտ կ'երեւայ հեղինակին անվերապահ համակրանքը հայ ժողովուրդին հանդէպ:

Հայկական Դատը, Հայոց յեղափոխական շարժումները, համաշխարհային պատերազմին մեր բերած օժանդակութիւնը դաշնակիցներու դատին՝ նկարագրած է առարկայական կերպով:

Հայաստանի Հանրապետութեան եւ կիլիկիոյ «Հայկական օջախ»ի, Սեւրի դաշնագրին մասին հակիրճ տեղեկութիւնները տալէ վերջ, գլուխ մըն ալ յատկացուցած է Խորհրդային Հայաստանին, վիճակագրական քանի մը տուեալներով:

Մասնաւոր ուշադրութիւն դարձուցած է « Սփիւռքի հաղաբական կազմակերպութեան » վրայ:

Ժան – Փիէր Ալէմ ծանօթ կը թուի մեր քաղաքական կուսակցութեանց, որոնց շարքին առաջին տեղը կուտայ Հ. Ց. Դաշնակցութեան: Վեր կը հանէ այս վերջինին կատարած մեծ դերը արտահայման հայկական գաղութներու կազմակերպութեան մէջ:

Կը խօսի նաեւ 1956 փետրուար 20ի Կիլիկիոյ կաթողիկոսական ընտրութեան եւ այդ առթիւ Մերձաւոր Արեւելքի հայ գաղութներուն մէջ առաջ եկած «երկփեղկում»ի մասին:

Տասներորդ եւ վերջին գլուխը յատկացուցած է Հայոց բերած նպաստին համաշխարհային քաղաքակրթութեան: Քանի մը տողով յիշած է հայկական ճարտարապետութիւնը, երաժշտութիւնն ու գրականութիւնը, ինչպէս նաեւ օտար երկիրներու մէջ հռչակ հանած հայերու անունները:

« Ի՞նչ ապագայ վերապահուած է հայ ազգին», կը հարցնէ հեղինակը իր «եզրակացութեան» մէջ եւ կ'ընէ երեք են թադրութիւններ, առանց վերջնական խօսք մը ըսել կարենալու, իրերու ներկայ կացութեան մէջ: Ու կ'աւելցնէ.

« Ինչ որ ալ ըլլայ — հայ ազգը խորհրդային կորիզին չուրջ համախմբուի թէ չարունակէ ապրիլ Սփիւռքի ծոցին մէջ— վստահութիւն պէտք է ունենալ իր կեանքունակութեան վրայ: Ժողովուրդ մը, որ պատմութեան ամենամեծ հալածանքներուն ընդմէջէն կրցած է պահպանել իր լեզուն, աւանդութիւնները ու հաւատքը, իր մէջ կը պարունակէ վերապրելու բոլոր փաստերը »:

Հեղինակը հիացում յայտնելէ վերջ թէ ինչպէս հայ ժողովուրդը կրցած է կուրծք տալ ա՛յնքան դժբախտութեանց և մերժած ձուլումն ու կրօնափոխութիւնը, կ'եզրակացնէ.

«Այս հիացումին պէտք է միացնել նաեւ երախտագիտութիւն. որովհետեւ եթէ հայ ազգը անհետանար, եթէ անիկա լուծուէր ըրացի ազգերուն մէջ, քաղաքակրթութեան չէնքին պիտի պակսէր քար մը... Թերեւս նոյնիսկ զմբէթ մը »:

Հակառակ հեղինակին բարեացակամութեան, կարդ մը սխալներ սպրդած են գրքոյկին մէջ: Ներելի՝ օտար հեղինակի մը համար:

Կ'արժէ որ ամէն Հայ կարդայ զայն:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՎԱՐՁԱՊԵՏ ՔԱՍԸՄ ԿԱՌԱՋԱՐԿԷ

ՊԱՂԵՍՏԻՆԵԱՆ ԱՐԱԲ ՊԵՏՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՍՏԵՂԾԵԼ

Ինչպէս գրած էինք, չփոթ կացութիւն մը կը տիրէ արաբական աշխարհին մէջ: Արաբեւիսրայէլեան վէճը դարձեալ սուր բնոյթ ստացաւ:

Հրեաները միշտ կը մտածեն Յորդանան գետի ընթացքը փոխել: Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը կը յայտարարէ թէ արաբական ուժերը Իսրայէլ պիտի մտնեն այն օրը՝ երբ Հրեաները Յորդանանի ջուրերուն օգտագործման աշխատանքին ձեռնարկեն:

Միւս կողմէ, Պաղեստինցի գաղթականները դրացի հիւրընկալ երկիրներու մէջ կը սպասեն որ լուծում մը գտնուի իրենց հարցին:

Մինչ այս մինչ այն, Իրաքի Վարչապետ – վարչական Գործոց Նախարար – Գերագոյն Հրամանատար Քասըմ « զօրավիգ պիտի կանգնի պաղեստինեան պետութեան մը կազմութեան »:

« Պաղեստինցի Արաբները, աւելցուց Քասըմ, օտարներու հոգատարութեան տակ պէտք չէ ապրին այլեւս: Անոնք ի վիճակի են ունենալու իրենց պետութիւնն ու կառավարութիւնը:

« Պաղեստին նեռակ յարձակումի մը զոհն է, չարունակեց Քասըմ: Իր հողերուն մէկ մասը գրաւուեցաւ սիոնական – ներու կողմէ, իսկ Յորդանանի կառավարութիւնը իրեն միացուց երկրին մեծ մասը, մինչ Եգիպտոս կը գրաւէր երրորդ շրջան մը: Այս « միացում »ները այլեւս անիմաստ են »:

Զօրավար Քասըմ կ'առաջարկէ որ Պաղեստինեան նոր պետութիւն մը ստեղծուի՝ Յորդանանի եւ Եգիպտոսի կցուած հողամասերուն վրայ: Ինչպէս կը տեսնուի, մինչ Յորդանան եւ Եգիպտոս իրենց սլաքները կ'ուղղեն Իսրայէլի դէմ, Իրաքի Վարչապետը խնդրոյ առարկայ կը դարձնէ Ամմանի եւ Գահիրէի կառավարութեանց իրաւասութեան մէջ գտնուող պաղեստինեան հողամասերը:

Առաջարկուած պետութիւնը, Քասըմի համաձայն, պիտի հաստատուի Կազայի (Եգիպտոս) եւ Յորդանան գետի արեւելեան հողաշերտին (Յորդանան) վրայ, ուր պիտի համախմբուին բոլոր Պաղեստինեանները:

Այդ պարագային, Յորդանան պիտի կորսնցնէ իր բնակչութեան մօտ երկու

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

Օր ըն Օրէն

Ի ՊԵՏՍ Ո՛Չ – ՋԱՐԳԱՑԵԼՈՑ

— « ... Նախագահ Շարլ տը Կոլի եւ իր հետեւորդներուն միջեւ, որոնք խրմբուած են «Նոր Հանրապետութեան Միութիւն»ի մէջ ... Այս սխալչելի՛ հայերէնին մէջ, աչք ծակող տգեղութիւն մը կա՞յ ...

— Այո՛, կայ ... Աչք ծակող եւ ոյնիսկ, աչքը տեղէն հանող ... Եթէ լուրը թարգմանող խոշո՛ր գրիչը կտորիկ մը ճաշակ եւ կտորիկ մըն ալ փրանսերէն գիտցած ըլլար, գրած պիտի ըլլար «Նոր Հանրապետութեան Միութեան մէջ » : Արդար ըլլալու համար, աւելցնեմ որ միայն այդ խոշո՛ր գրիչը չէ որ կը գործէ այս յանցանքը: Ուրիշ գրողներ ալ կը սայթաքին, երբ այս տեսակ խօսքեր թարգմանելու պէտք ունենան: Փրանսացին երբե՛ք, երբե՛ք չի գրեր «Վա Րէ – տաֆսիոն տը լը Մոնտ » այլ կը գրէ «տիւ Մոնտ» ... Այսինքն, Սեռականի կամ Տրականի պարագային Նախադրութիւն եւ բառ իրարու հետ կը հաշտեցնէ.. Երբ պետութեան պաշտօնական անուանն է « Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւն », կը գրե՞ս «Արաբական Միացեալ Հանրապետութիւնի՛»ի Նախագահը ... Մեր կուսակցութեան անունն է «Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւն » ... Ո՞վ խենթեցեր է որ գրէ — « Հայ Յեղափոխական Դաշնակցութիւնի՛»ն պաշտօնաթերթը, «Հայրենի՛ք»ը... Երեւի, Հիմացի ճակատին վրայ կան մարդիկ, որոնք կը գրեն «Ռամկավար Ազատական Կուսակցութիւնի՛»ն խոշո՛ր գրիչները ...

— Ուրիշ հարցում մը — ինչո՞ւ մեր դպիրները ամէն տեղ, կ'երգեն «Գոհացեա՛մ զքեզ, Տէր», երբ ճիշդը «զքե՛զն, Տէր»ն է ...

— Մի՛ մեղադրէք մեր դպիրներն ու դպրուհիները, որոնցմէ շատերը օտարին հայրենիքը ծներ, ծլեր ու կրթուեր են եւ հայկական վարժարանին երեսն ալ չեն տեսեր ... Լուր ունի՞ք որ հայկական վարժարանի երես տեսած մեր գրոց – բլոցներուն իննըսուն առ հարիւրն ալ իրարմէ չի կրնար զանազանել «զքեզ»ն ու «զքե՛ն»ը ... Բայց, Յունուար 1էն սկսեալ մեր դպիրները պիտի երգեն «Գոհացեա՛մ զքե՛զն, Տէր» , վստահ եղէք :

×

— Ուրիշ անգամ հարցուցեր եմ, նորէն հարցնեմ — ո՞րն է ճիշդը «ընդունե՞ց» , թէ «ընդունեցաւ », «ընդունեցին» թէ «ընդունեցան» ...

— Ես ալ ուրիշ անգամ մը պատասխանած եմ, նորէն պատասխանեմ ... Եթէ « ընդունիլ » բայը խնամի է «հաւանիլ», « դաւանիլ » բայերուն, ապա ուրեմն , պէտք է ըսենք ու գրենք «ընդունեցաւ » եւ «ընդունեցան»... Որովհետեւ, բացի արեւելահայերէն , ո՛չ ոք —այսինքն, ո՛չ մէկ Արեւմտահայ — կ'ըսէ ու կը գրէ «հաւանեց», «հաւանեցին», «դաւանեց» , «դաւանեցին »... Այլ կը գրեն «հաւանեցաւ, հաւանեցան», « դաւանեցաւ, դաւանեցան » :

×

— Հայերէնի մէջ, կարելի՞ է առանց բային անցեալ ընդունելութեան կազմուած խօսք մը, յաջորդ գոյականին ածական տալ ... Օրինակ, կարելի՞ է ըսել — « Փարիզի մէջ արտաքին նախարարներու կողմէ որոշումը ...»:

— Իմ խնամարի կարծիքովս , կարելի չէ... Եւ ձեր ցոյց տուած նմոյշը շատ տգեղ է ... Պէտք է ըսել «Փարիզի մէջ , արտաքին նախարարներու կողմէ տրուած որոշումը ... Այս տեսակ խօսքերու մէջ, բային անցեալ ընդունելութիւնը անհրաժեշտ է եւ չի կրնար զեղչուիլ : Մի՛ ըսէք «Ուշիմնկերքնի մէջ ժողովը » այլ ըսէ՛ք «Ուշիմնկերքնի մէջ *դումարուած* ժողովը» կամ, աւելի կարճ, «Ուշիմնկերքնի ժողովը » ...

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՆԱԽԱԳԱՀ ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԻԸՐ երէք օր ծովու վրայ մնալէ ետք, «Տէ Մուէն » ռազմանաւին մէջ, այսօր Թունուզ պիտի հասնէր: Վաղը, ուրբաթ, Միացեալ Նահանգներու Նախագահը Փարիզ կուգայ Արեւմտեան Մեծերու ժողովին մասնակցելու համար :

ԼՈՆՏՈՆԻ քաղաքական շրջանակները դոհունակութիւն կը յայտնեն, որ Մակարիոս Արք. Կիպրոսի նոր Հանրապետութեան Նախագահ ընտրուած է :

ՓԱՐԱԿՈՒԻՑԻ մէջ յեղափոխական եւ կառավարական ուժերու բախումի մը ընթացքին 42 հոգի սպաննուեցան : Միւս կողմէ, ձերբակալուած 25 ըմբոստներ դնդակահարուեցան :Այս առիթով, Փարակուէի Նախագահ Սթրոսները յայտարարեց թէ «բոլոր անոնք որ զէնք կը բարձրացնեն պետութեան դէմ՝ պիտի բնաջնջուին »:

ԻՍՐԱՑԷԼի երէք կուսակցութիւններու միջեւ գոյացած համաձայնութեամբ մը կազմուեցաւ նոր կառավարութիւնը , Վարչապետ՝ Պէն Կուրիոն, Արտաքին նախարար՝ Տիկին Կոլտա Մէյր :

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԺԻ ժողովին բացումը կատարեց Վարչապետ Տըպրէ , որ մասնաւորապէս յայտարարեց թէ «խաղաղութիւնը կրնայ պահպանուիլ ուժերու հաւասարակշռութեամբ »: Ուշագրաւ է այն պարագան, որ Տըպրէ չանդրադարձաւ ֆրանքեւամերիկեան վէճին : Միացեալ Նահանգներու Արտաքին նախարար Հերթըր իր ճառին մէջ դնահատեց Նախագահ Տը Կոլի ափրիկեան քաղաքականութիւնը :

ՊՐԻՍԷԼի խորհրդարանին մէջ Քոն – կոյի նախարար Շերիվըր յայտարարեց թէ Քոնկօ անկախութիւն պիտի ստանայ 1960ի վերջաւորութեան :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ Արտաքին նարարութեան յանձնած յուշագրով մը խորհրդային կառավարութիւնը կը բողոքէ դաշնակցային կառավարութեան վերազինման ծրագրին դէմ : Յուշագիրը կ'աւելցնէ թէ Արեւմտեան Գերմանիոյ կառավարութեան բռնած դիրքէն դատելով՝ « կարելի չէ հաւատալ թէ ան իրապէս կը բաղձայ մեծերու յարաշխիկայ ժողովին յաջողութիւնը »:

ԿՐԵՄԼԻՆի մէջ ընդունելով ամերիկացի նաւահանգիստի բանուորներու պատուիրակութիւն մը , աւելի քան երբեք՝ լաւատես, Խրուշչեւ յայտարարեց թէ միջազգային կացութիւնը սկսած է բարելաւուիլ :

Ֆ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ բանակներուն մէջ ներկայիս կան 3·900·000 զինուոր, առաջին զօրակոչ մը՝ այդ թիւը կրնայ բարձրացնել եօթը միլիոնի, կը յայտարարուի Լոնտոնի մէջ :

ՄԱՏԱԿԱՍԿԱՐի Նախագահ Ցիրանանա հեռատեսիլէն յայտարարեց թէ Փարիզ եկած է Ֆրանսական կառավարութեան հետ բանակցելու համար՝ Մատակասկարի անկախութեան շուրջ : Արդարեւ, Մալկաչ Նախագահը յայտարարեց թէ կ'ուզեն իրենց անկախութեան տիրանալ՝ Հասարակապետութեան մէջ մնալով :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՑԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Տոհբ· Արտաշէս Բալայեան	1·000·000
(Ստանալ ընկ· Հ· Զրուանդեանէ)	
Նախորդ գումար	484·500
Ընդհ· գումար	1·484·500

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Միսաք Մեծարենցի մահուան 25ամեակը եւ զրական ասպարէզ իջնալու 40 տարին ոգեկոչելով, Ալազան եւ Վ. Նորենց կը սկսին իրենց վերլուծումը Լաբալիսեան պարզ ճշմարտութիւնով մը, — « Տարաբախտաբար տակաւին մեր մեծագոյն երիտասարդ բանաստեղծը յերկար չի մնում այդ աթոռի վրա, հակառակ բոլորած իր կեանքի 22 տարին, լի խոստմնալից ապագայի եւ ճաման մեծ կարելիութիւններով՝ 1908 թվին նա ընդմիշտ դադարում է շնչելուց եւ ստեղծագործելուց ...»:

Այս տողերէն յետոյ, յանկարծ ընթերցողին առջեւ կը բացուի դուռ մը ուրկէ խեղճ բանաստեղծը յանցաւորի մը նման ներս առաջնորդուած է, կարծես հարցափորձի ենթարկուելու համար :

Կասկածանքի տակ դրած իրենց իսկ առաջադրելիք եզրակացութիւնները, տատամսումով կ'աւելցնեն, «Մեր նպատակն է հրապարակի վրայ դնել Միսաք Մեծարենցի զրական ժառանգութիւնն ամբողջութեամբ, պարզել նրա սոցիալական դէմքը, ըստ մեր կարողութեան նշել նրա զրական գործի, նրա արուեստի հիմնական գծերը եւ հնարաւորութիւն տալ մեր մարքսիստական քննադատութեան անել աւելին : Որովհետեւ Մ. Մեծարենցի բանաստեղծութիւնը դեռ սպասում է իր մարքսիստ քննադատին, վերաղնահատողին եւ արժէքաւորողին »(*):

Սակայն փոխանակ լրջօրէն զբաղելու եւ խորանալու անոր ստեղծագործութեանց էութեան ու արժէքին, էջեր կը նուիրեն քաղաքական եւ գաղափարապաշտական անտեղի պատահարներու եւ հարցերու շուրջ: Օրուան կացութիւններու հազիւ թէ չփուխ ունեցած անմեղ բանաստեղծի մը մաքուր բայց ցաւալից կեանքին վրայ, կ'աշխատին բեռնաւորել անպատեհ եւ երեւակայական բանադրանքներ, մխումներ :

Ռազմական արուեստանքով մը, այդ օրերուն բանաստեղծները կը դասաւորուին մեղապարտ Ղոկատներու: Ըստ իրենց, Սիամանթօ, Դանիէլ Վարուժան եւ հետեւորդները կը հանդիսանային պուրժուական ազգայնական մտայնութեան երգիչները, որոնք կը հետապնդէին մէկ նպատակ մը, այսինքն հայկական հարցը լուծել իրենց պատկանած կուսակցութեան ընդգրկած մեթոտներով միայն : Նոյն պուրժուական մտայնութեան ուրիշ չերտի մը արտայայտիչը՝ Վահան Թէքէեան իբրեւ թէ խորասուզուած ըլլար մըռայլ խոհերու եւ անհատապաշտական մտորումներու մէջ :

Աջդին Ռ. Սեւակ կը դասաւորուի մինչ պուրժուական դասակարգին մէջ, դասակարգային ճնշումն ու անարդարութիւնը չեշտօրէն երգած ըլլալուն համար : Սակայն անկարող այդ բաղձանքներու իրականացման հասնելու, յուսալքուած՝ անձնատուր կ'ըլլայ, նոյնպէս, անհատական մտորոնումներու, սիրոյ եւ տրտմութեան յոյզերու :

Դարձեալ ըստ իրենց, կը մնայ Մեծարենցը, ան ալ խորապէս կտրուած հասարակական կեանքէն. ազգային ազատագրութեան եւ դասակարգային խնդիրներէն հեռու եւ ասոնց դէմ կրաւորական դիրքի մը մէջ ինկած, միս մինակ, կ'ընդդիմէ փախուստի ճանապարհը : Կ'առանձնանայ երգելու համար՝ դիւղի մանկական քնքուշ յուշերը, բնութեան գեղեցկութիւնները, անրջային սէրերը, ներաշխարհին յոյզերը, բաղձանքներն ու տուայտանքները :

Այսօր, ինծի պէս, հայ ժողովուրդը ուրախութեամբ կը բացագանչէ՝ որքա՜ն գնահատելի քայլ մըն է առած Մ. Մեծարենց՝ անհատական վայելումի եւ մխիթարանութեան մէջ ապաւէն գտած ըլլալուն համար : Տալու համար ստեղծագործական այն բոլոր գեղեցկութիւնները որոնց արձագանգը՝ յաւերժութենէն կը ցայտէ այսօր, հպարտութեամբ բաբախել տալու համար՝ աշխարհիս չորս ծագերը տարածուած Հայութեան սիրտը ...:

Մինչդեռ, Մեծարենց կ'ամբաստանուի, կ'այպանուի՝ քաղաքի իրականութիւն – ներէ կտրուած եւ գիւղական կեանքի մեայն երեւութական կողմին ծանօթ ըլլալուն համար : Կը մեղադրուի անտարբերութեան համար՝ դէպի գիւղական կեանքի ցաւագին հարցերուն, դէպի անոր ներհակութիւններուն, անոր առօրեայ պէտքերուն : Կը մեղադրուի թէ անիկա այս հարցերով երբեք չէ հետաքրքրուած, թէ բարի մշակներուն գիւղական տաժանելի կեանքին օտար մնացած է :

Երկու ծանօթ բանաստեղծները՝ արդեօք չէ՞ն խորհած վայրկեան մը իսկ թէ Մ. Մեծարենց հազիւ ութ տարեկան էր երբ ան ու իր ծնողքը Սեբաստիա փոխադրուեցան : Հետեւաբար, շատ բնական է որ ան յուշերէ միայն մանկական օրեր – րը եւ տարուած ըլլայ իր գիւղին գեղեցիկ տեսարաններով ու անոնց բնական գունագեղութեամբը :

Ակնյայտ է թէ Ալազան եւ Վ. Նորենց զոհ գացած են յայտնի մարքսիստ դոր – ծիչ Գարոն Փանջունիի օրը օրին հաղորդած տեղեկութիւններուն ...:

Իրականին մէջ, իրականութիւնը բոլորովին տարբեր բան էր՝ իրենց իրակա – նութիւն կարծած գիւղական տաժանելի կեանքը՝ թէ բարի մշակներուն համար եւ թէ նոյնքան բարի գիւղացիներուն համար :

Երբ կ'ըսեն՝ Մ. Մեծարենց հեռու մը – նաց ազգայնական, օտարատեաց թունաւից գաղափարներէն, անոնք կ'անարգեն հայ տաղանդաւոր բանաստեղծներու մը – տաւորական եւ հոգեկան մեծութիւնը : Անոնց համար օտարը՝ իր ցեղակիցները ջարդող, անոնց տուները, ինչքերը կո – ղոպտող ու աւերող ժողովուրդն է, որն որ եղած ըլլայ այդ ժողովուրդը : Ապա թէ ոչ, հայ բանաստեղծը երբեք օտարատեաց չէ եղած անցեալին մէջ, առանց ցեղասպան ժողովուրդ մը աչքերուն առջեւ ունենալու :

Հետաքրքրական պիտի ըլլար դիտնալ թէ օտարատեցութիւնը ցուցնող ներմա – չափին ո՞ր աստիճանին վրայ պիտի յա – մենար այս բանաստեղծ – քննադատնե – րուն հոգեկան պոռթկումը՝ երբ ջարդարար ժողովուրդին դիւային սարքումները տեղի կ'ունենային արիւնաներկելով ամբողջ հայ աշխարհը :

*Դատապարտելի է վերցնել բանաստեղծութեան մը (*** խորագրով) եւ նետել զայն զամբիւղին մէջ, ըսելով թէ «Մենք աւելորդ համարեցինք մտցնել բանաս – տեղծութիւններու տէքստում, այն պատճառով որ նա ոչ մի օրկանական կապ չունի Մեծարենցի զրական ամբողջ ժառանգութեան հետ »:*

Ջայլամային այս ծպտուելու ձեւը քննադատական սահմաններէն ներս տեղ չունի, ոչ ալ այդ գեղեցիկ եւ ցնցիչ կտորը բանաստեղծին ստեղծագործութիւններէն բաժնելով՝ որբացնելու իրա –ւունք :

Այսպէս, բազմաթիւ էջեր կը նուիրուին, նախադասութիւններ իրարու կը յաջորդեն փնտռուած հականեխականը գտնելու, որպէսզի կարենան, իրենց իսկ որակումով տաղանդաւոր մեծ բանաս – տեղծը իրենց մէջ առնելու: Այդ հակա – նեխականը՝ հումանիզմը, վերջապէս կը գտնեն «Ըլլայի Ըլլայի»ներու չարքին մէջ:

Բանաստեղծութեան հետ կապ չունեցող զաղափարաբանական երկարապա – տում որոնումներէ յետոյ, հպանցիկ տողերով կը մօտենան անոր վաստակին՝ իր գործերուն բանաստեղծական արժէքը բնորոշելու: Դժբաղդաբար շատ հեռու՝ լուրջ քննադատութիւն եւ վերլուծում ըլլալէ :

Սփիւռքն ալ կը հիանայ այս դիւտին վրայ ու կ'ընդդիմէ «հումանիզմը», առանց այդ բառին նշանակութեան վերահասու ըլլալու, առանց ըլլայիներու էութեան ու նշանակութեան թափանցած ըլլալու : Վերջինը՝ ապագոյց մըն է քննադատի կոչումին անյարմար եւ բանաստեղծութիւնը հապճեպով կարդալու միտում ունեցող գրողներու մտայնութեան :

Մէկդի նետելով գաղափարաբանութիւնը, իբրեւ օտար, անտեղի եւ յարակցութիւն չունեցող տարր՝ բանաստեղծութեան մօտենալու, պատեհ կը սեպեմ հոս մէջբերում մը ընել, հանճարեղ բանաս – տեղծ, նաեւ նոյնքան խորաթափանց քննադատ, Կէօթէի խորհրդածութիւններէն՝ պատճառաբանութեան հետ ունեցած առընչութեան համար :

« Բանաստեղծը՝ ըլլայ իբրեւ մարդ, ըլլայ իբրեւ քաղաքացի, անտարակոյս պիտի սիրէ իր հայրենիքը : Սակայն, Բարիին, Աղնիւին եւ Գեղեցիկին սահմաններուն մէջ է անոր բնածին հայրենիքը՝ իր բանաստեղծական ուժերուն եւ գործունէութեանց համար: Այս իրակա – նութիւնը մասնայատուկ չէ այս կամ այն երկրին կամ վիճակին: Բանաստեղծը հոս, կը նմանի արծուի մը որ կը սաւառնի ազատ տեսողութեամբ բոլոր երկիր – ներու վրայ :

« Ցետոյ, ի՞նչ կը նշանակէ սիրել հայրենիքը, ի՞նչ կը նշանակեն հայրենասիրական արարքները :

« Եթէ անոր կեանքը պայքար մըն է՝ վնասակար եւ չարամիտ նախապաշարումներու դէմ, նեղմիտ գաղափարները մէկդի շպրտելու, միտքերը լուսաւորելու, ճաշակները մաքրելու, իր հայրենակիցներուն զգացումներն ու մտածումնե – րը ազնուացնելու, ասոնցմէ աւելի գերազանց ի՞նչ կրնար ընել : Իրրեւ աւելի հայրենասէր ի՞նչ պէտք էր ընել :»

Ծանր խորհրդածութիւն մը՝ որ պէտք է զրաւէ ոեւէ զրողի ուշադրութիւնը, ուր որ ալ կ'ապրի ան :

×

Իմանիզմ, իր իսկական նշանակութեամբ ակնարկութիւն մըն է Գրական Վերածնունդին (Ռընէսանս), որուն գործունէութիւնը սկիզբ առաւ Ֆլորանսէն :

Աւելի յստակ բնորոշելու համար՝ գրական քննադատութեան զարթօնքն էր որ գործունէութեան կը սկսէր 12րդ դարուն ու կը հասնէր իր բարձունքին 1674 թուականին՝ ընդգրկելով երեք գլխաւոր երկիրներ, Իտալիա, Ֆրանսա, եւ Անգլիա: Այս տարեշրջանէն սկսեալ՝ կրնանք ըսել թէ արդի քննադատութեան հիմը դրուեցաւ: Արուեստի նախկին ըմբռնումները՝ վերստին մարդոց միտքը եւ ուշադրութիւնը դէպի իրենց դարձուցին: Գրաւեցին զանոնք :

Գրական քննադատութեան նոր ըմբռնումին առաջին հոգը եղաւ արդարացնել եւ ուժ տալ, երեւակայական գրականութեան թռիչք տալու: Գրականութեան հանդէպ արմատ նետած հակակրութիւնը ոչ թէ միայն թեթեւցնելու, այլ զայն արմատախիլ ընելու համար: Որովհետեւ, գրականութիւնը կ'անգօսնուէր: Անոր լաւագոյն եւ ուժեղ տարրը՝ բանաստեղծութիւնը կ'ենթարկուէր անարգանքի, արհամարանքի : Մինչեւ իսկ ուրանալով անոր որեւէ աննշան օգտակարութիւնը :

Ուսմունքի զարթօնքը վերագտնուած էր արդիական ըմբռնումով, հետեւաբար, հարկ էր որ վերահաստատուէր գրականութեան գեղագիտական հիմը: Վերըն – դունուէին յոյն եւ լատին անմահ մշակները: Ապրումի եւ արուեստներու բնաշխարհին մէջ՝ վերականգնուէր գեղեցիկը իր արդարացի պատուանդանին վրայ :

Անմահ բանաստեղծ Շէյլին ըսած է «Բեւեւակայութիւնը եւ գեղեցկութիւնը՝ ուսվիրանները եղած են աշխարհը բնակելի դարձնելու մարդկային մտածումի եւ ոգիին համար »:

ՋԱՐԵՀ ԳԱՋԱԶԵԱՆ

(2 Շար.)

ԵԼՔ ՄԸ ՓՆՏՌԵՆՔ

Ա.

Կրթական հարցը մեր զաղութին մէջ, եղանակային արժէք միայն կը ներկայացնէ : Հետեւաբար բնաւ զարմանալու չէ եթէ դպրոցական տարեշրջանի վերամուտին առթիւ, այս տարի եւս՝ ինչպէս սովորութիւն է, մամուլով արծարծուեցաւ հարցը ու փակուեցաւ :

Կը վախնամ թէ ուշ եմ մնացած արդէն ու թերեւս ալ անպատշաճ իսկ է, տարուան այս եղանակին անդրադառնալ իր այժմէութիւնը չատոնց կարանցուցած նիւթի մը :

Տարիներու փորձառութիւնը ցոյց տըւած է թէ, յօդուածներով (տարիներէ ի վեր այս ուղղութեամբ զրուած յօդուածներով հատորներ կարելի է կազմել) հը – րապարակ զրուած առաջարկներն ու տեսակէտները դատապարտուած են առ ա – ռաւելն ... ընթերցումի պատիւին, քանի որ չենք կրցած ունենալ իրաւասու մարմին մը, որ նկատի առնէ եղած թելադրութիւնները: Գիտենք նաեւ թէ, իւրաքանչիւր յօդուածագիր, դիտակից այս իրողութեան, Հայու իր անհանդիստ խիղճը հանդարտեցնելու համար միայն գրի կ'առնէ իր մտածումները: Այսուհան – դերձ կը զարմանանք, որ յօդուածագիր – ներէն եւ ոչ մէկը յստակ – առաջարկ մը կը բերէ, կրթական հարցին շուրջ լու – ծում մը կը փնտռէ : Ամէնքն ալ կը գոհանան նկատողութիւններ արձանագրե – լով : Ո՛վ գիտէ, թերեւս գործնական առաջարկ մը իր համախոհներն ունենայ եւ գործի ձեռնարկուի :

Որո՞նք են այս տարեշրջանի վերամուտին առթիւ զրուած յօդուածներուն մէջ արտայայտուած գլխաւոր մտքերը :—

1.— Բոլորին աչքերը յառած են Սեւրի Մխիթարեան եւ Ռէնսիի Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարաններուն եւ սակայն կ'ողբան անոնց աշակերտութեան թիւին նուազումը, կամ ճաման բացակայութիւնը :

2.— Ցաւով կը հաստատեն, թէ չունինք մանկապարտէզներ եւ նախակրթարաններ :

3.— Կիրակնօրեայ դասընթացքները, ոմանց կողմէ կը նկատուին «ինքնախաբէութիւն» կամ «օժանդակներ », որոնցմէ մեծ բան կարելի չէ սպասել : Ուրիշներ անոնց օգտակարութիւնը չեն ժխտեր եւ կը մատնանշեն աշակերտութեան թիւին նուազումը :

4.— Զանազան կէտերու առնչութեամբ եւ մասնաւորաբար աշակերտութեան թիւին նուազման հարցին մէջ, ծնողքներուն պատասխանատուութիւնը բոլորին համար ալ կասկածէ վեր է :

5.— Ընթերցողին ուշադրութեան կը յանձնուին նաեւ հետեւեալ պարագաները, որոնք « ուսուցիչ մը պաշտօնի կը հրաւիրուի՝ պայմանով որ ոչ միայն հայերէն դասաւանդէ, այլեւ մանաւանդ պարել եւ երգել սորվեցնել դիտնայ », որ, « հանդէսներ կը կազմակերպուին՝ երբ աշակերտները կը զոհեն իրենց հայերէնի դասերը »:

Վերջապէս ուրիշ յօդուածագիրներ ալ, ուսուցիչներու դէմ զործուած անիրաւութիւններու մասին զանգատներ կ'արձանագրեն :

Շատ բարի, ենթադրենք թէ կիրակնօրեայ դասընթացքները ինքնախաբէութիւն են, կամ անոնցմէ մեծ բան սպասելու չենք: Ընդունինք թէ աշակերտութեան նուազման յանցանքը վերագրելի է ամբողջութեամբ ծնողքներուն, որ ուսուցիչները լաւ վարձատրուած չեն կամ ա – նոնցմէ կը պահանջուին ուսուցչական պաշտօնին հետ առնչութիւն չունեցող պատրաստութիւններ : Ընդունինք մատնանշուած բոլոր մեղադրանքներն ու թերացումները: Ամէնքս ալ գիտենք, թէ լաւ կազմակերպուած զպրոցական ցանցով մը հրաշքներ կարելի է գործել :

Ի՞նչ ընել: Հայրական խրատներո՞վ գոհանալ: Ծնողքներուն օձիքը թօթուելով հարցը իր լուծումը չի գտներ :

Ինչո՞ւ մեր զաղութին համար կենսական նշանակութիւն ներկայացնող այս հարցին շուրջ գործնական, մեր պայմաններուն պատշաճ առաջարկներ չեն ներկայացներ մեր յօդուածագիրներն ու մտաւորականները, որոնք ունին հարկ եղած ձեռնհասութիւնը ու մանաւանդ կոչումը :

Ի հարկէ մենք ալ գիտենք թէ խնդիրը կարծուածէն աւելի բարդ է, սակայն այն համոզումն ունինք թէ անլուծելի չէ :

Մենք ալ մեր կարգին ընդհանուր ակնարկ մը փորձենք նետել Ֆրանսայի մէջ կրթական հարցին վրայ, անդրադառնալով մամուլով եղած նկատողութիւններուն, որպէսզի փորձենք եզրակացութեան մը յանգիլ՝ ոչ թէ որպէս ուսուցիչ, կրթական հարցին մասնագէտ կամ մտաւորական, այլ պարզապէս որպէս մէկը մեզ Հայերէն, որոնք, կը տառապին ու կ'ընդվզին այս զաղութին մէջ

(*) Սխալ ենթադրութիւններու եւ եզրակացութիւններու առիթ չընծայելու համար պէտք կը դատեմ յայտարարել թէ կեանքիս մէջ չեմ պատկանած կամ հա – մակրութիւն ցուցուցած որեւէ կուսակցութեան : Մտածելու եւ դատելու ազատութիւնս միշտ հեռու պահած եմ զաղափարաբանական խնդիրներէն եւ հարցերէն առանց սակայն հայ ազգին բարօրութիւնը աշխուժացնող՝ կամ վտանգող պարագաներուն վրայ աչքս գոցելու : Երբեմ հեշտ աչքով չեմ նայիր գրականութիւնը զաղափարաբանական շարժումներու հետ շփոթողներուն :

կրթական հարցին մէջ ցոյց տրուած անհոգութենէն, անճարակութենէն եւ նաեւ, ինչու չէ ապիկարութենէն՝ անոնց, որոնք իրենց պաշտօնի բերումով, պարտաւորութիւնները ունէին այս ժողովուրդի ապագային հանդէպ եւ սակայն կը գոհանան իրենց պաշտօնին ընծայուած պատիւներով :

Սկսինք վաւերական դպրոցներէն : Ունինք Սեւրի Ս. Մուրատեան եւ Ռէնսիի Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանները :

Աշակերտութեան թիւի նուազում, կամ աճման պակա՞ս : Կը յայտարարուի թէ պատասխանատու են հայ ծնողքները եւ վերջացաւ :

Ինչու այսքան մխակողմանի եւ թեթեւօրէն մօտեցում կրթական գործին պէս ազգային գոյութեան հետ կապ ունեցող հարցի մը : Եւ ինչո՞ւ կ'ուզէք որ մեր դաւակները Մխիթարեան հայրերուն, Դպրոցասէրին կամ կիրակինօրեայ դասընթացքներուն վստահելու պարագան կապուած մնայ ազգասիրական զգացումներու հետ միայն ու մանաւանդ, սխալ ըմբռնուած ազգասիրական զգացումնե րու հետ :

Ո՞վ կրնայ կասկածիլ հայ ծնողքներուն զգացումներուն վրայ, երբ հարցը կը վերաբերի հայերէնի ուսուցման : Գոնէ ա նոնց մէկ կարեւոր մեծամասնութիւնը, սրտանց կը ցանկայ որ նորահաս հայ սերունդը սորվի իր մայրենի լեզուն, իր ազգային պատմութիւնը, ծանօթանայ ազգային հպարտութիւն նկատուած արժէքներուն, մեր մշակոյթով անանի : Այս չի նշանակեր թէ անոնք պատրաստ են իրենց զաւակները վստահելու ամէն ուսուցչի կամ դպրոցի որ մերն է : Անոնք իրաւունք ունին դիտնալու, թէ իրենց զաւակներուն տարիները յումպէտս պիտի չվատնուին, անոնց ապագան պիտի չվնասուի :

Զգացումներէ տարուած, կը կարծենք թէ ինչ որ հայկական անունը կը կրէ, պէտք է անպայման ընդունինք թէ լաւ է, եթէ նոյնիսկ այդ «լաւ»ը կասկածելի է : Այդ տեսակէտը չդաժնելու իրաւունքէն չենք կրնար զրկել մեր հայրենակիցները :

Ի՞նչու ծնողքները դատապարտել ա րած չաշխատիլ անոնց ներշնչել հայկականին վստահութիւնը՝ որ ըլլայ իրական, գնահատելի եւ հետեւաբար ցանկալի :

Ինչ կը սպասենք կրթական այս գոյդ հաստատութիւններէն, որոնք մեր այս անկազմակերպ վիճակին մէջ ովասիսներ կը նկատուին եւ որոնց վրայ կը դուրգուրան բոլոր Հայերը :

Լիսկի ծրագիր ունին, իրենց յայտարարութեամբ եւ առաւել, այն նիւթերը՝ որոնք մեզ կը հետաքրքրեն որպէս Հայեր :

Ուրեմն հոն յաճախող աշակերտ աշակերտուհիներուն ծնողքները, այս գոյդ վարժարաններուն կրթական մակարդակի արժէքը գնահատելու համար որպէս չափանիշ, նկատի կ'ունենան հետեւեալ կէտերը .—

Պրովէ —պաշօ եւ հայերէի դաստիարակութեան ընդունելի աստիճան մը : Գոհացում զգա՞ծ են այս տարրական արդար պահանջները եւ ի՞նչ չափով : Աշակերտութեան թիւը եւ հետեւաբար մեր ժողովուրդին դիրքը՝ հանդէպ այս երկու կրթական հիմնարկութեանց, բացառաբար եւ սերտօրէն կապուած կը մնայ վերի պահանջներուն գոհացում տալու կարելիութեան հետ :

Առնենք այս երկու վարժարաններէն իւրաքանչիւրը առանձին :

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

(Շար.)

ԳԱՂՈՒԹԷ ԳԱՂՈՒԹ

ՀԱՑ ԴԱՏԻ ՄԱՍԻՆ ԸՆԿ. ՀՐԱՆՏ – ՍԱՄՈՒԷԼԻ ԴԱՍԱԱԾՕՍՈՒԹԻՒՆԸ ԳԷՑՐՈՒԹԻ ՄԷՋ

●

Հ. Ց. Դաշնակցութեան Իշխան կոմիտէն կազմակերպած էր դասախօսական երեկոյ մը, 23 Նոյեմբերի գիշերը, Ազիզեան ակումբին մէջ, ուր ներկայ էր ընկերներու եւ համակիրներու խուռն բազմութիւն մը :

Օրուան նիւթն էր «Հայկական Դատ»ը :

Հաւաքոյթի նախագահ ընկեր Ց. Ժամկոչեան ներկայացուց օրուան դասախօսը եւ նիւթը, ու ըսաւ. «Մենք չենք դադրած մէկ հայրենիք եւ մէկ ժողովուրդ ունենալու մեր գաղափարականը հետապնդելէ : Կրնամ վստահեցնել ձեզ, որ մեր յարդելի երէց ընկերը մեզ պիտի լուսաբանէ եւ տեղեակ դարձնէ հայկ. դատի անցեալ եւ ներկայ փուլերուն » :

Ստորեւ, դասախօսութեան ամփոփումը.

— « Պիտի ջանամ ներկայացնել Հայկ. Դատը՝ իր պատմականով, ներկայ եւ անցեալի վերիվայրումներով, եւ ապա դայի կարելիութիւններով, Հայկական Դատը միշտ ալ հայ ժողովուրդին սրտին մօտ եղած է, այն օրէն՝ երբ մենք մեր անկախութիւնը կորսնցուցինք Կիլիկիոյ բերդերուն մէջ, դերակշիռ ուժերու դէմ, 1375ին : Կիլիկեան թագաւորութեան անկումէն վերջ, հայ ժողովուրդը՝ ղեկավարութեամբ Հ. Ց. Դաշնակցութեան, 1918ին կրկին տիրացաւ իր անկախութեան եւ ազատութեան :

1877ի ռուսերէնուրք պատերազմը վերջացաւ 1878ին, Սան Ստեֆանոյի դաշինքով, որուն մէջ հայկական խնդրին առթիւ ըսուած էր. — « Ռուս բանակները պիտի չհեռանան Օսմանեան սահմաններէն, մինչեւ այն ատեն՝ երբ բարենորոգումներ կը կատարուին հայկական նահանգներու մէջ» : Սակայն, այդ օրէ – ն աշխարհի ճակատագիրը վարող մարդիկ, այդ 16րդ յօդուածը փոխեցին 61րդ յօդուածի՝ Պերլինի Վեհաժողովին մէջ :

Այս շրջանին, Հայերը չունէին կեանքի ապահովութիւն, եւ հալածանքը անպակաս էր : Մեր պահանջները համեստ էին մեր ուզածը կեանքի, ինչքի եւ պատուի ապահովութիւն էր, մինչ Պալքանեան պետութիւնները ամբողջական անկախութիւն կը պահանջէին :

Պերլինի Վեհաժողովին, մեծ պետութիւնները կ'երաշխաւորէին վեց հայկական նահանգներու բարենորոգումները եւ Մրմիեան Հայրիկ կը վերադառնար՝ իր յատկանշական «Թուղթէ Շերեփ»ի պատմութիւնով : Հայոց Հայրիկը թելադրեց «երկաթէ չերեփ» գործածել, եւ, անկէ 12 տարի վերջ՝ կազմուեցաւ Հ. Ց. Դ.ը, իբրեւ արձագանգ Գում Գափուի Մայր Եկեղեցւոյ քարոզին : Եւրոպացիք եւ Թուրքեր զարմանքով տեսան, որ դարերով դերի ժողովուրդ մը յեղափոխութիւն կը կազմակերպէ, պաշտպանելու համար իր պատիւը եւ ձեռք բերելու՝ իր ազատութիւնն ու անկախութիւնը :

1912 – 13ին, Պալքանեան չորս պետութիւնները՝ միացեալ ուժերով՝ յաղթեցին Թուրքերուն, ստեղծելով նոր արեւ մը, Հայկական Հարցի լուծման :

Պալքանեան պատերազմի վաղորդայնին Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս Գէորգ Ե. Սուրէնեան ձեռք առնելով Հայկ. Դատը Գօղոս Նուպարը նշանակեց նախագահ Ազգային Պատուիրակութեան : Գօղոսոյ մէջ ալ Զաւէն պատրիարք եւ Ազգ. Ժողով դիմեցին երաշխաւոր մեծ պետութեանց Գօղոսոյ դեսպաններուն : 1914ի Փետրուարին սաորագրուեցաւ Բարենորոգումնե րու նոր համաձայնագիր մը դեսպաննե րու եւ Բ. Դրան միջեւ, որով որոշուեցաւ հայկական գաւառները բաժնել երկու մասի, որոնց կեդրոնները պիտի ըլլային Կարին եւ Վան : Դաշնագրի գործադրութեան մէջօդին, երբ Հոփ կը հասնէր Վան, տեղի ունեցաւ ահաւոր աղէտը, զոր պատմութիւնը կ'որակէ Առաջին Աշխարհամարտ : Մեծ եղաւ մեր կորուստը, հակառակ մեր թիւի սակաւութեան : Թուրքերը, ապաւինելով իրենց հզօր դաշնակիցներուն, փորձեցին անապատի աւազներուն տակ թաղել Հայկական Հարցը եւ արեան մէջ խեղդել ազատութեան կանչը :

Սահմանէն անդին, մեր կովկասահայ եղբայրները, Վասպուրականցիները եւ աշխարհի չորս ծագերէն խուժող կամաւորները, միացած եւ վճռակամ, ծունկի բերին Թշնամին, եւ 1918ին Հայկական Դատը եղաւ պետականութեան տէր ժողովուրդի դատ : Հաւատոյ հանգանակ եղաւ Ազատ եւ Անկախ հայրենիքի գաղափարը : Պատերազմի միջոցին մեծ խոստումներ ըրին դաշնակիցները, բայց աւարտելուն՝ մոռացում կեղծեցին : Մուդրոսի Զինադադարին 22րդ յօդուածի 4րդ կէտը միայն յատկացուած էր մեզի, ուր կ'ըսուէր. «Դաշնակից բանակները պիտի միջամտեն, եթէ անկարգութիւն – ներ պատահին հայկական հողամասերուն վրայ » :

1919ի սկիզբը Աւ. Ահարոնեան իբրեւ նախագահ Հ. Հ. Պատուիրակութեան Փարիզ գնաց, յիշեցնելու դաշնակիցնե րուն՝ իրենց խոստումները : 1920 Օգոստոս 10ին, Սեւրի Դաշնագրի 88րդ եւ 89րդ յօդուածները կը պատկանէին հայկական հարցին : Առաջինով՝ մեր դաշնակիցները եւ Թուրքիա կը ճանչնային մեր անկախութիւնը, իսկ երկրորդով՝ հայկական վեց նահանգները կ'ըլլային անբաժան մաս Հայաստանի եւ մենք կը տիրանայինք Ուիլսընեան սահմաններով ընդարձակուած հայրենիքին : Հ. Ց. Դաշնակցութեան 9րդ ընդհանուր ժողովին կողմէ քուէարկուած «Միացեալ, Ազատ եւ Անկախ Հայաստանի» պաղատագրականը, այս ձեւով նուիրագործուեցաւ միջազգային դաշնագրով մը :

Սակայն, չուշացաւ նոր հարուածը : Մեր թշնամիները հիւսիսէն եւ արեւմուտքէն յարձակեցան եւ գերութիւն պարտադրեցին մեզի : Ազգերու Դաշնակցութեան ուխտին 26րդ յօդուածը կը խոստանար օգնել անդամ պետութեան մը, երբ ան ենթարկուի արտաքին թշնամի ներու խուժումին, բայց մեր նորահաս տատ հանրապետութիւնը ինկաւ խորհրդային բռնակալութեան տակ, ոչ ոք օգնութեան հասաւ :

Մարդիկ, որ մէկ հատ իսկ փամփուշտ չէին պարպած Հայրենիքի փրկութեան համար, խորհրդարնացումէն վերջ յայտարարեցին՝ թէ հայկական դատը լուծուած է : Անոնք նոյնիսկ «արկածախնդրութիւն» որակեցին մեր կուսակցութեան կեցուածքը : 1945ի Յունիսին Գէորգ Զ.ի օծումէն վերադարձին՝ անոնց ըսուած էր հետապնդել հայկական հարցը արտաքին հզօր ուժերով : Խոստացած էին նաեւ Ռուսիոյ օժանդակութիւնը, եւ այդ պատճառաւ խորհրդ. գործակալներ կազմակերպեցին ներգաղթը : Մեր պատուիրակները 1945ի Մայիսին արդէն յուշագիր ներկայացուցած էին : Հակառակորդները ամիս մը վերջ միացան մեղի : Չարկ էր ըլլալ միահամուռ եւ հիմնուիլ Սեւրի դաշնագրին վրայ :

Ի՞նչպէս հաւատալ Ռուսիոյ, երբ ան իր իշխանութիւնը կը տարածէր ամբողջ Արեւելեան Եւրոպայի վրայ, մինչեւ Ալպանիա : Սովետները եթէ չէին ուզեր խրտչեցնել իրենց դրացի Թուրքերը՝ « Ուիլսընեան սահմաններու » պահանջումով, զէթ Թող առնէին 1914ի սահմանները : Եւ Թուրքերը գոհ պիտի մնային աժան ազատելով : 1919ին քեմալականները չարժումին օգնելէ վերջ, 1945ին՝ պահանջեցին Կարսն ու Արտահանը, նաեւ Նեղուցներու հակակշիռը, որ մեր ժուռեցաւ բնականաբար :

1947 Հոկտեմբեր 24ին ՄԱԿի Խորհրդ. Մխութեան պատուիրակութեան նախագահը՝ Վիչինսքի, յայտարարեց թէ « Կարս եւ Արտահան կը պատկանին Վրաստանի» : Մեծ եղաւ յուսախաբութիւնը հայ դատը լուծուած յայտարարողներուն եւ հայ համակիրներուն :

Այսօր, աշխարհը կը բաժնուի երկու մասի. ազատ ազգեր եւ համայնավար կայսերապաշտութեան ենթակայ երկիրներ : Մէկ բան որոշ է : Վերջին տասնամեակին, Միջին Արեւելքի եւ Ափրիկէի ժողովուրդները ի գին մեծ զոհողութեանց առին իրենց անկախութիւնը : Ուրիշներ, արթուն կը հսկեն, նոր անուններու տակ ծածկուած բոլշեւիզմի ծաւալապաշտութեան վտանգին դէմ : Վերջապէս, սեւամօրթներ եւ կիսավայրենի ազգեր իսկ տիրացան անկախութեան :

Այսօր, հայկական դատ չկայ միջազգային դիւանագիտական սեղաններու վրայ : Բայց կայ խումբ անհրաւուած ժողովուրդներուն, դժբախտ ճակատագրի մեր ընկերներուն : Անոնք ալ կը սպասեն ակընդէմ ազատութեան այգաբացին : 1918ին, հրաշք մըն էր որ կատարեց հայ ժողովուրդը, եւ այսօր ալ մենք կը հաւատանք այս ժողովուրդին եւ անոր հարատած զաւկին՝ Հ. Ց. Դաշնակցութեան կորովի ջանքերուն, որպէսզի տառապած եւ աշխարհացրիւ հայ ազգը կրկին ողջունէ Անկախութեան վարդակարմիր արշալոյսը » :

ԿԱՐԴԱՑԷՔ ՏԱՐԱԾԵՑԷՔ «ՅԱՌԱՋ»Ը

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (77)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՅԼԱՍԵՐԱԾՆԵՐԸ

Զ.

ՏՈՒԹՈՐԸ

Բայց «համաչրճի» բառը իր ամբողջ զուարճութեամբը կուգար, միւս կողմէ, իր մաքին ու կիրքին թռիչները զսպելու, իր համբերը սառեցնելու :

Բայց այդ բառը, իր զուարճի նշանակութեամբը, յանկարծ կը զսպէր իր զգայական թափերը : Իր երեւակայութիւնը բարձրասլաց թռիչներ ունէր, զորս չէին զոհացներ լուացարար էֆթիկ մը եւ իր աղջիկը :

Ով գիտէ ինչ կոչտ, տաճեւ, ապուշ արարած մըն էր այս վերջինը, թանձր մէջբով, ուսերը դէպի դուրս, կովի անորոշ նայուածքով, խոշոր աչուրներով : Իր երեւակայած եւ հոգիին բովանդակ խանդովը կանչած իդեալ սիլուէթները տարբեր էին բոլորովին :

Անոնցմէ էին որոնք փետրազարդ դեղեցիկ, թեթեւասլաց հուրիներու պէս մարդ կուգային Բերայի մայթերուն վրայ, աչնան զով ու կապոյտ վերջալոյսերու համբքին մէջ, նայուածքնին թովիչ, քալուածքնին վսեմօրէն հրաւիրող, կենդանի բուրաքսակներ որոնք մթնոլորտը ու կեանքը կ'անուշաւետեն : Մաղնիսուած, ժամերով կը հետապնդէր այդ խրոխտ, սիզամեմ, անմատչելի կիները, որոնց տիրացումը անհնարութիւն մը կը թուէր իրեն :

Հիմա, ատոնցմէ մէկն էր որ կ'ուզէր տեսնել իր բժշկի խուցին դրանը չրջանակին մէջ : Ոհ, ալ ինչ համարձակ չարժուածքով մը ներս պիտի քաշէր զայն, այդ խորհուրդը, այդ գաղտնիքը պիտի բանար, մանրամասնէր, բրդուճ բրդուճ ընէր տենդոտ մատուրներովը, չնչասպառ, սեւեռաբիբ, ահարկու, արդուզարդերու չինծու ու նենգամիտ քօղարկու մին տակէն վերջապէս դուրս հանելու համար ինչ որ ամէնէն աւելի բաղձալի էր, ինչ որ չարչարած էր իր ըղեղը, ինչ որ չիղերը աքցանած, էութիւնը կաչկանդած, խոշտանգած էր :

— Չամաչրճի էֆթիկի աղջիկը, կը մրմռար զգուանքի ծամածռմամբ, ձեռքերը եռին, վեր վար ճեմելով սենեակին մէջ :

Ցետոյ, ընկճուած, դառնացած, յուսահատ, երիտասարդը ինկաւ թիկնաթոռին մէջ, աչուրները գոց, ղալին զրզռման մը ենթակայ, թեւերն ու սրունքները գալարելով, ձեռքին մատները օդին մէջ ակիչելով՝ մոլեգնութեամբ բան մը քաշելու բրցնելու պէս, պրկունքները խածխծելով, գլուխը դէպի եռեւ, թիկնաթոռին յենակին վրայ կործանած :

Աոիկա՝ չյագեցուած կիրքին ջախջախումն էր, յետին ղգաճիղ չարժումները զոր քաղցր կուտայ մարմինին, գերադոյն սպառման բոպէներուն :

Ժամեր յետոյ, երբ մաման, տոքթորին անսովոր յապաղումէն անհանգիստ, անձամբ եկաւ անոր սենեակին դուռը բանալ, տեսաւ իր զաւակը հեռուն անկիւնը, թիկնաթոռին մէջ փլչած, անմեղնեցրու յանկարծական եւ խաղաղ քունը քնանալով :

— Ա՛ա, ճանըմ, ա՛ա, քուդում, հաւատեց Մերկերեան՝ մամային ու տոքթորին իր վերջին այցելութեանը, մէյ մը ճոթը բրդելուն վրայ է. ալ լմնցաւ, կրնաք նէ առաջքը առէք ... հասնողը դուռներնիդ ափ պիտի առնէ ... ինչո՞ւ աստառ ֆէս – ֆէսէ կ'ընէք կոր : Էֆթիկը տեսայ. զավալը կնիկը լաթ վլալու գացեր է տեղ մը՝ չէ կրցեր գալ, վազը պիտի բերէ աղջիկը ...

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԼԵՃԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

երբորդը (Պաղեստինցիները) , իսկ Ա – րաբական Միացեալ Հանրապետութիւնը պիտի հրաժարի Միջերկրականը եզերող ընդարձակ հողամասէ մը, որ կ'երկարի Սուէզի ջրանցքէն մինչեւ Իսրայէլի սահ– մանը :

Այս ծրագիրը հակասութեան մէջ է Նախագահ Նասրի ծրագրին հետ : Արդ– րեւ, Արաբական Միացեալ Հանրապետու– թեան ղեկավարը ներկայ գոյավիճակին պահպանման կողմնակից է մինչեւ այն օրը՝ երբ 1947ին եւ 1948ին ՄԱԿի մէջ քուէարկուած ծրագիրները գործադրը– ուին :

Միացեալ Ազգերու կազմակերպութեան առաջարկած լուծումը հետեւեալն էր.—

1.— Իսրայէլ պիտի հրաժարի իր գը – րաւած հողերուն մէկ մասէն :

2.— Երուսաղէմ միջազգային քաղաք մը պիտի դառնայ :

3.— Պաղեստինցի գաղթականներու մեծ մասը պիտի վերադառնայ :

Ամէն պարագայի մէջ, Քասբմի նոր ծրագիրը հակաեգիպտական քայլ մը կը նկատուի եւ այս ուղղութեամբ որեւէ մեկնաբանութիւն ընելէ առաջ, հարկ է սպասել Նախագահ Նասրի պատասխա – նին :

Վիէն.— Ողբ. Կարապետ Մուրատեանի մահուան Ա. տարելիցին առթիւ, Այրի Տիկին Ա. Մուրատեան եւ զաւակները՝ Լեւոն եւ Նչան, 1500ական ֆրանք կը յատկացնեն Անթիլիաս եւ Մոնմորանսի ծե– րանոցներուն եւ հազար ֆր «Յառաջ»ի բարեգործման : Ստանալ «Յառաջ»էն :

ՆՈՒԻՐՆԵՐ

Տէր եւ Տիկին Թորանեան (Փարիզ 15) կը նուիրէ երկու հազար ֆրանք Մուրատ Ու– սումնասիրաց Միութեան, փոխան ծաղ – կեպսակի Այրի Տիկին Փէչտմալճեանի մահուան առթիւ :

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Լիոն — Տէր եւ Տիկին Մխրան Ճըն – տոյեան եւ աղջիկը Եղսաբէթ, Տէր եւ Տի– կին Մովսէս Արզումանեան (Վիէն), Պ Մելիք Գէորգեան , Տէր եւ Տիկին Խորէն Ասատեան , Տէր եւ Տիկին Ժորժ Ըընովիզ– եան, Կարապետեան եւ Կիւտէնեան ըն – տանիքները կը ծանուցանեն թէ հոգե – հանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Այս Կիրակի Լիոնի Հայոց եկեղեցիին մէջ, իրենց վաղամեռիկ զաւկին եւ ազ – գականին ՄԻՍԱԿ ՃՆՏՈՑԵԱՆի մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին հանգուցեալին յիշա – տակը յարգող ազգականներն ու բարե – կամները :

×

Այրի Տիկին Պլանչ Գարիկ – Օղլու, Տէր եւ Տիկին Մեսրոպ – Ռընէ Գարիկ –Օղլու եւ Պիպէրեան ընտանիքը կը յայտնեն ի – րենց խորին շնորհակալութիւնը ազգա – կաններուն եւ բարեկամներուն կողմէ ի – րենց ուղղուած ցաւակցութիւններուն համար՝ Տոքթ Հէթում Գարիկ – Օղլուի մահուան առիթով ու կը ծանուցանեն թէ այս Կիրակի ճայնաւոր Ս. պատարագ պիտի մատուցուի ու հոգեհանգստեան պաշտօն կատարուի ժամը10ին, Մարսէյլի Հայ Կաթողիկէ եկեղեցւոյ մէջ, հանգուց– եալին հոգւոյն յաւիտենական հանգստեան համար : Կը հրաւիրուին ողբացեալ բժշ – կին յիշատակը յարգողները :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ու– սումնասիրաց Միութիւնը կը կազմակեր– պէ հայկական խօսուն ժապաւէններու ե– րեկոյ մը :

Երեքշաբթի, Դեկտեմբեր 22, ժամը 21ին, Սինեմա Ալհամպրա, Ավընիւ Ժան Ժօրէս , Իսի լէ Մուլինօ :

Կը ներկայացուին Հայաստանի մէջ պատրաստուած Առաջին սիրոյ երգը եւ երկու կարճ ժապաւէններ :

Մուտք 300 ֆրանք :

Տոմսերու համար դիմել.— Տիկ. Ճով– սէփեանի, 20 բիւ տէ Թրավայէօր , հեռաձայն Մինըլէ 99–01 եւ Պ. Լ. Քաչի– քէմանեանի, 125 Ավընիւ Անրի Պարպիւս, Պլամար :

Դպրոցական աշակերտներու մուտքը ձրի է, մինչեւ 12 տարեկան :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՀԻՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԵՏ

ՓԱԿԵՑԷՔ

ՁԵՐ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

Նոր Տարի

Նոր Ցրանք

Նոր Բաժնեգին

Շնորհակալութեամբ.

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ

ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ

ԿԻՐԱԿԻ, 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Վարժարանի Ծնողաց Միութեան կազմակերպած Ծնունդի ծառի հան– դէսը կը կատարուի դպրոցի սրահին մէջ՝ ժամը 15էն 22 :

Գեղարուեստական մշակուած բա – ժին, ներկայացումներ, մրցումներ, արտասանութիւններ, երգեր աչա – կերտներու կողմէ :

Աւանդական վիճակահանութիւն՝ հարիւրաւոր թանկարժէք առարկա – ներով :

Ճոխ սեղան, հայկական եւ եւրո – պական համադամ կերակուրներով :

Սիրով կը հրաւիրուի հայ հասա – րակութիւնը :

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը կազմակերպած է տօնածառի հանդէս մը , որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 20 – ին, Կիրակի, ժամը 4ին :

Կը հրաւիրուին սանուհիներուն ծնող– ները եւ հաստատութեան համակիրները :

Մարսէյլի Հայութեան

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԱՄԷՆԷՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՇԱՆԴԷՍԸ

Այս Շաբաթ օր, ժամը 22էն մինչեւ լոյս

ՍՓԼԱՆՏԻՏ ՕՔԷԼԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ

ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ

ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՀԱՑՈՒՀԵՍՑ

ՄԱՄՆԱԽՈՒՄԲԻ

Տեղական մասնաժողովին եւ երկսեռ ե– րիտասարդներու :

Կը նախագահէ Պ. ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՀՐԻ

Պատուիրակ Միութեան Եւրոպայի կեդր. Ճանճնաժողովի :

Հաճելի աւանդական վիճակահանութիւն՝ գախումբ :

ORCHSTRE EMERY

ՀԱՑԱՃԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵԼՈՑԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի երեկոյեան ժամը 4.30ին, պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Գեր. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Վ. ՓԱՐԹԱՄԵԱՆ, Սէն Րը– նէի մատրան մէջ (83 Բիւ տ'Արբէօյ) :

ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉ

Տէր եւ Տիկին Յակոբ Վէզիրեան կը նը– իրեն հինգ հազար ֆրանք Հայ Կարմիր Խաչի Ֆէսանվիլիէի օգափոխութեան կա– յանին, իրենց մօր Տիկին Փառանձեմ Վէ– զիրեանի մահուան առթիւ :

Նոյն տխուր առթիւ Հայ Կարմիր Խաչի Անիէր – Պուա Քոլոմպի մասնաճիւղին կը նուիրեն.— Տիկին Արուսեակ Վէզիրեան երկու հազար, Տիկին Տիրուհի Սերոբեան 1500, խումբ մը Խաչուհիներ երեք հա – զար ֆրանք :

Ողբացեալ Ներսէս Սապունճեանի մահ– ուան առթիւ խումբ մը Խաչուհիներ երեք հազար ֆրանք :

Հայ Կարմիր Խաչի Անիէր – Պուա Քո– լոմպի մասնաճիւղը իր խորին ցաւակցու– թիւնները կը յայտնէ Վէզիրեան եւ Սա – պունճեան ընտանիքներուն :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ Ի ՊԱՏԻՒ ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ. ԲԱՐՈՅԵԱՆԻ

ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՅՈՑ

Որ Ամերիկայէն Պէյրութ վերադարձի ճամբուն վրայ փարիզ պիտի մնայ քանի մը օր :

Այս Շաբաթ երեկոյ :

Մանրամասնութիւնները յայտնուած : *Փափաքողները սիրով կը հրաւիրուին :*

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՈՐԾԻ ՀԱՄԱՐ

ՅԱՌԱՋ

PARIS - IX

32, RUE DE TRÉVISE

TÉL. : PRO. 86-60

★

ԹՆԱՄՈՒԱԾ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Տօնածառ – Հանդէսով՝ Ճունուար 10ին, կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3ին, Հ. Ց. Դ. Տան մէջ : Նախա – ձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մաս – նաճիւղին եւ մասնակցութեամբ զպրոցին աշակերտութեան :

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր :

Ներկայացում, արտասանութիւն , տը– րամախօսութիւն, եւ այլ անակնկալներ : Ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Թրա – գօշի :

Կը հրաւիրուի Տէսինահայութիւնը ան– խտիր :

Մուտքը ազատ է :

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

3 Յունուար 1960, կիրակի ժամը 4–24, Ֆ. Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Լիւթէ – սիայի մէջ :

7 Յունուար 1960, կապոյտ Խաչի կեդր. վարչութիւնը Փարիզի չրջանի տասը մասնաճիւղերով կը տօնէ «Մանուկներու Օր»ը, Փըթի Թուռնալի մեծ սրահին մէջ :

×

ԿԱՊ. Խաչի Կրընոպլի «Մանուկներու Օր»ը, մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Ճունուար 31ին, Րիւ Թէի սրահին մէջ :

×

Վիէնի Կ. Խաչի պարահանդէսը Ճուն – ուար 9ին : Մանրամասնութիւնները յա – ջորդով :

×

Լիոն.— Ֆր. Կ. Խաչի «Մանուկներու Օրը » Ճունուար 3ին :

Պարահանդէսը Ապրիլ 2ին :

×

Հայ Կարմիր Խաչի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը , Կիրակի , 24 ՅՈՒՆ – ՈՒԱՐ , 1960 :

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ

21, Rue Yves Toudic (Métro République)

THÉATRE PAUL FARALICQ

Երկուշաբթի գիշեր 21 Դեկտեմբեր

ժամը ճիշդ 20.45ին

Հովանաւորութեամբ Հայ դեղարուես– տի բարեկամ՝

ԳԷՈՐԳ ՊԱՒՔՐՃԵԱՆի

Դերասան ԳԷՈՐԳ ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ

կը ներկայացնէ

ՁԱՐՇԱԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

Կատակերգութիւն 3 արար, Ե. Օտեա – ճի եւ Կիւրճեանի :

Մասնակցութեամբ Փարիզահայ բեմի լաւագոյն արուեստագէտներուն՝

Տիկին Ս. Նշանեան, Օր. Կորկոտեան, Պ. Պ. Տրդատ Նշանեան, Արտաշէս Գըմ– բէքեան, Գ. Վահան, Ն. Մարգարեան , Ն. Պշտիկեան, Ստէփանօ, Օճ. Սարաֆ – եան, Ժ. Փիպիրեան, ինչպէս նաեւ երե– կոյթը հովանաւորող Գէորգ Պաբըրճեան :

Մուտքի դիները սովորական :

Տոմսերը կը ծախուին միմիայն դրա – տուն Հրանդ Բալուեան : 43, Րիւ Ռիշէ :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

Լիոն.— Հ. Ց. Դ. «Վարանդեան» կո– միտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները , այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20.30ին, Ցոյներու սրահը : Կարե– ւոր օրակարգ :

Մարսէյլ.— Հ. Ց. Դ. Շրջ. կոմիտէն հետեւեալ խումբերը ժողովի կը հրաւի – րէ.—

Շ. Միսաճեան խումբը Շաբաթ (19 Դեկտեմբեր) իրիկուն ժամը 20.30ին : Զաւարեան ենթակոմիտէն 19 Դեկտ. Շա– բաթ իրիկուն ժամը 20.30ին :

Ընկ. Կարօ խումբը 20 Դեկտ. Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին :

Մարսէյլ.— Հ. Ց. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին : Կա– րեւոր օրակարգ :

Փարիզ.— Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի կեդր. վարչութեան, Ռուբէն Ուսանողա– կան միութեան եւ Փոթորիկ խումբի խառն ժողովը այս Հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 21ին, սովորական հաւաքատեղին :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆԴՈՑՔ

Այս Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 14ին , տեղի պիտի ունենայ Սեբ. Դաւրայի Հայր. Միութեան կազմակերպած տարե– կան խնջոյքը, Իսիի Մրիմեան դպրոցին մէջ, մինչեւ կէս գիշեր :

Արեւելեան նուագ, երգ, արտասանու – թիւն, հայկական պարեր եւ անակնկալ – ներ ակեղոյն վրայ :

Մուտքը ապատ է :

Շ Ա Խ Ի Լ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե – ղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը տեղեկա – ցընէ յարգոյ հասարակութեան թէ, այս Կիրակի , հանդիսաւոր կերպով կը տօնէ նորաչէն եկեղեցւոյ օծման Բ. տարելիցը :

Այս առթիւ Կաթ. Պատուիրակ եւ Փա– րիզի Առաջնորդ Սերովբէ Եպիսկ. Մա – նուկեան հրաւիրուած է պատարագելու եւ քարոզելու :

Եռաձայն երգեցողութիւնը կը ղեկա – վարէ երաժշտապետ Պ. Նչան Սերգոյ – եան :

Ցաւարտ Ս. պատարագի հոգեհանգստ– եան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեց – ւոյ բարերարներու ննջեցեալոց հոգւոց հանգստեան համար :

Սիրով կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժո– ղովուրդը :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանէն Ղուկասեան գիւղացի Վարոսեան Պարսամ , որմէ լուր չկայ վերջին պատերազմէն ի վեր : Փնտռողը իր ընկերն է՝ Հրաչ : Տեղեկացնել Յառաջին :

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ
18
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
VENDREDI
18 DÉCEMBRE
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8675 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4476

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԿԻՐԱԿԻՒ ԸՆՏՐՈՒԹԵԱՆՑ ՇՈՒՐՋ

« Փարիզի եւ շրջաններու Հայաստան – եայց առաքելական եկեղեցւոյ կրօնական Ընկերակցութեան » Ներկայացուցչական Ժողովի չորս տարուան շրջանը լրացած ըլլալով, այս կիրակի, 20 Դեկտեմբեր, տեղի պիտի ունենայ նորին ընտրութիւնը :

Վերջին ընտրութիւնը տեղի ունեցած էր 1955ի Ցունիսին, բարեփոխեալ կանոնագիր – Ծրագիրի հիման վրայ :

Նորութիւն մըն էր « Ներկայացուցչական Ժողովը », բաղկացած 24 անդամներէ, որոնք կ'ընտրուին գաղտնի քուէարկութեամբ եւ պարզ մեծամասնութեամբ :

Քուէարկողները ազատ են անձամբ կամ թղթակցութեամբ (ապահովագրեալ նամակով) կատարել իրենց ընտրողի պարտականութիւնը :

Ընտրող եւ ընտրելի են ընկերակցութեան այն բոլոր անդամները, որոնք վճարած են իրենց տարեկան անդամավուրքը (նուազագոյն 100 ֆրանք) մինչեւ այսօր :

Ներկայացուցչական Ժողովը տեսակ մը օրէնսդիր եւ համարառու մարմին է, որ կը գումարուի տարին երկու անգամ : Բուն գործադիր իշխանութիւնն է Ընկերակցութեան Վարչութիւնը, որ կը բաղկանայ ինը անդամներէ (մէկը եկեղեցականի) եւ կ'ընտրուի Ներկայացուցչական Ժողովէն երկու տարուան համար :

Ո՛չ թէ չորս, այլ չորսուկէս տարի անցած է վերջին ընտրութենէն ի վեր :

Ուրեմն, Ներկայացուցչական Ժողովի պաշտօնավարութեան չրջանը արդէն իսկ վեց ամիսէ ի վեր լրացած ըլլալով, նոր ընտրութիւնները հապճեպով կատարելու համար ստիպողական ո՛չ մէկ պատճառ կայ :

« Ընտրողական Ցանձնախումբ»ը աւելի լայն ժամանակ պէտք է ունենար ընտրութիւնները իսկական ժողովրդավարական դրութեամբ կարենալ կատարելու համար :

Ընկերակցութեան անդամները հնարաւորութիւն պէտք է ունենային լսելու Վարչութեան հաշուետուութիւնը, նիւթական եւ բարոյական : Չի բաւեր հաշիւ տալ միայն Ներկայացուցչական Ժողովին, որուն 24 անդամներէն մէկ քառորդը միշտ բացակայած է հաւաքոյթներէն, — ինչպէս կը հաւաստեն իրազեկները :

Կրօնական Ընկերակցութեան « Իւան»ի տեղեկագիրը, որ լոյս տեսաւ Յառաջի մէջ (12 Դեկտեմբեր), չատ համառօտ է եւ բնաւ գոհացում չի տար անդամներուն :

Վարչութիւնը կ'առարկէ, որ կարելի չէ Ընկերակցութեան 1500 – 2000 անդամները սրահի մը մէջ հաւաքել եւ հաշիւ տալ : Եւ իր պարտականութիւնը լիովին կատարած կը նկատէ՝ հաշիւ տալով միայն Ներկայացուցչական Ժողովին :

Անհրաժեշտ էր մանրամասն Տեղեկագիր մը տպել եւ ղրկել բոլոր անդամներուն :

Ժողովրդավարական սկզբունքները յարգելու համար Ընտրողական Ցանձնախումբը պարտաւոր էր նաեւ ընտրողներուն ղրկել Ընկերակցութեան անդամներուն ընդհանուր ցանկը, Ներկայացուցչական Ժողովի նոր անդամները անոր մէջէն զատելու համար :

Ցանձնախումբը կը գոհանայ հաղորդելով որ « Ընկերակցութեան ընտրող անդամներու ամբողջական ցանկը փակցուած պիտի գտնէք Փարիզի, Առնուվիլի, Ալֆորվիլի, Շավիլի եկեղեցիներուն մէջ», ուր կարելի է անձամբ քուէարկել :

Բայց քանի որ « թղթակցութեամբ» քուէարկութիւնը եւս ընդունուած է անոնց համար, որոնք եկեղեցի երթալու հնարաւորութիւն չունին, անհրաժեշտ էր ամբողջական ցանկին առաքումը քուէարկուներուն :

Ընտրողական Ցանձնախումբը այս վերջիններուն ղրկած է միայն ցանկը այժմու Ներկայացուցչական Ժողովի 24 անդամներուն, որոնք վերընտրելի են ըստ կանոնագրի :

Թեկնածուներ՝ վերընտրելու հինը :

Ինչո՞ւ օրինակ չառնել այս ժողովրդավարական երկրէն, ուր կ'ապրինք գրեթէ չորս տասնեակ տարիներէ ի վեր : Քաղաքապետարանը ընտրողներուն կը ղրկէ միաժամանակ բոլոր կուսակցութեանց թեկնածուներուն ցանկը, առանց խորութեան :

Ինչո՞ւ եռապատիկ ցանկ մը չղրկել, նախապէս թեկնածուներու համաձայնութիւնն ստանալով :

Այժմ անպատասխանատու մարդիկ հրապարակ իջած են չինծու ցանկով մը, միտքերը պղտորելով : Առանց թեկնածուներու հաւանութիւնն առնելու : կարգադրեք անոնցմէ մէկուն հերքումը (Յառաջ, 15 Դեկտեմբեր) :

Մինչեւ ե՞րբ այս անիշխանութիւնը :

Փարիզեան չրջանի 35 – 40·000 հայութիւնը կարելի չէ կառավարել տնավարի ձեւերով :

Պէտք է մտածել արմատական միջոց – ներու մասին :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ՋԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐԸ

« Խ. ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ ՈՐԵՒԷ ԱՏԵՆ ՅԱՐՁԱԿՈՒՄ ԿՐՆԱՑ ԳՈՐԾԵԼ» ԿԸ ՅԱՅՏԱՐԱՐԷ ԾՈՎԱԿԱԼ ՊՈՒՆ

Ատլանտեան Խորհուրդի ժողովին երկրորդ օրը գլխաւորապէս յատկացուած էր զինուորական հարցերու քննութեան : Առաջին առիթով Միացեալ Նահանգներու ներկայացուցիչ Ծովակալ Պուն տեղեկագիր մը կարդաց Խ. Միութեան զինուորական ուժին մասին :

Ծովակալ Պուն, որ Ատլանտեան Ուխտի զինուորական մնայուն յանձնախումբի անդամ է, չեչտեց հետեւեալ կէտերը·

1·— Ցստակ է այն պարագան՝ թէ Խ. Միութիւնը իր ջրածին եւ դասական զէնքերը պատրաստ կը պահէ :

2·— Խորհրդային ուժերը ի վիճակի են որեւէ ատեն եւ իրենց հոզմասին որեւէ կէտէն յարձակում գործելու :

3·— Խորհրդային ընդծովեայ սպառնալիքը աւելի քան երբեք՝ վտանգաւոր է :

4·— Արեւմուտքի դէմ գլխաւոր սպառնալիքը կ'ըլլայ Ատլանտեան Ուխտի ճակատին վրայ :

Ամերիկացի ծովակալին տեղեկագիրէն ետք խօսք առին Կիյոմա, Կէյթս եւ Հերթըը : Արտաքին նախարար Հերթըը ամէն ապահովութիւն տուաւ՝ թէ ամերիկեան ուժերը Եւրոպայէն պիտի չքաշուին· այս յայտարարութիւնը չերմօրէն ողջունուեցաւ գերմանացի, իտալացի եւ հոլանտացի նախարարներու կողմէ :

Մեծն Բրիտանիոյ Պատերազմական նախարար Հարըլտ Ուաթքինսըն յայտարարեց թէ անգլիական կառավարութիւնը որոշած է Հռենոսի իր ուժերը պահել· (55 հազար զինուոր) : Անգլիացի նախարարը աւելցուց թէ իր կառավարութիւնը պիտի նպաստէ Եւրոպայի բանակներուն արդիականացման :

Ֆրանսայի Պատերազմական նախարար Կիյոմա իր միջամտութեան ընթացքին Զօր· Թուինինկի հարցը արծարծեց : Ֆրանսացի նախարարը քննադատեց այն պարագան՝ թէ հակառակ անոր որ զինուորական կոմիտէի ժողովները գաղտնի պէտք է մնան, մամուլը արձագանգ կը հանդիսանար ամերիկացի զօրավարին յայտարարութեանց : Կիյոմա չզոհանալով միայն « անգաղտնապահութեան» առարկութեամբ, դիտել տուաւ թէ Զօր· Թուինինկի միջամտութիւնը քաղաքական բնոյթ կը կրէր եւ ուղղուած էր Ատլանտեան Ուխտի անդամ երկրի մը դէմ, որու համար կոմիտէի ֆրանսացի ներկայացուցիչը նախընտրեց չպատասխանել :

Վերջապէս Ֆրանսայի Պատերազմական նախարարը պահանջեց որ այլեւս վերջ մը դրուի Զինուորական կոմիտէի անգաղտնապահութեան :

Անմիջապէս պատասխանելով, Ատլանտեան Ուխտի Ընդհանուր քարտուղար Սփաք յայտարարեց թէ Խորհուրդը համաձայն է որ նման արարքները դատապարտուին :

Միւս կողմէ, Միացեալ Նահանգներու Պատերազմական նախարար Կէյթս ցաւ յայտնելով որ գաղտնի ժողովի մը մէջ եղած վիճաբանութիւնները մամուլի սեփականութիւնը դարձած են, յայտարարեց :—

« Միացեալ Նահանգները չեն մտածեր թէ զինուորականները ճնշումներ պէտք է ընեն կառավարութեան մը քաղաքականութեան վրայ : Այսուհանդերձ, չեչտեց Կէյթս, ամերիկեան կառավարութիւնը համաձայն է Զօր· Թուինինկի ճառին՝ զինուորական տեսակէտով, քանի որ զինուորականներու իրաւունքն է մեկնաբանել քաղաքական որոշումներու հետեւանքները՝ զինուորական ճակատի վրայ» :

«Թուինինկի հարց»ը այս ձեւով փակելէ ետք, Կէյթս յայտարարեց թէ ամերիկեան ուժերը ներկայիս անմիջական գործածութեան պատրաստ հրթիռներ ունին : Միւս կողմէ «Փոլարիս» հրթիռներով ընդծովեայ ուժերը արագօրէն կը պատրաստուին : Կէյթս աւելցուց թէ հասարակաց պաշտպանութեան համար բանակատեղիներու հատկացման ծախքերուն հասարակաց մասնակցութիւն մը եւ սերտ գործակցութիւնը անհրաժեշտ տուեալներ են դաշնակիցներու համար :

Ցեմիլջօրէի նիստը սկսաւ Սփաքի մէկ յայտարարութեամբ.— «Ծովակալ Ռայթ կը հրաժարի իր պաշտօնէն » :

Հրաժեշտի ճառ մը խօսելով, Ծովակալ Ռայթ յայտարարեց թէ ճիգ պէտք չէ խնայել Ատլանտեան Ուխտի ծրագիրներու իրագործման համար, մանաւանդ՝ նաւատորմիղի զօրացման ծրագիրը պէտք է հետապնդել :

Սփաք ցաւ յայտնեց որ Ծովակալ Ռայթ կը մեկնի Ատլանտեան Ուխտի մէջ վեց տարի ծառայելէ ետք եւ իբրեւ Ընդհանուր քարտուղարը՝ չնորհակալութիւն յայտնեց անոր :

Այնուհետեւ անդամ երկիրներու նախարարները խօսք առին՝ ներկայացնելով իրենց կատարած աշխատանքներուն հաշուետուութիւնը : Նիստը փակուեցաւ Զօր· Նորսթատի տեղեկագրին ընթերցումով :

ՓԱՐԻԶԻ Պապական Նուիրակը Գերապայծառ Մառելլա որ կարդինալ նշանակուած էր վերջերս կարդ մը ուրիշ եկեղեցականներու կարգին, կարդինալի գդակը ստացաւ Զորեքշաբթի օր Զօր· տը Կոլէն : Արդարեւ արքայական ատենութեան մը համաձայն Հանրի Դ·էն ի վեր, երկրին ղեկավարը կարդինալի ատիճան տալու իրաւունք ունի : Մառելլա ծնունկի չեկաւ Զօր· տը Կոլի առջեւ, քանի որ այդ արարողութիւնը ընդունեցաւ Յովհաննէս ԻԳ·ի կողմէ :

ՍԱԿԱՐԱՆ (Դեկտ· 16).— Զոյլ ոսկի՝ 561·500, նափոլէոն 3580, զուից· 3480, անգլ· 4630, քսան տոլարնոց 18·400, թղթադրամ (զուգահեռական չուկայ) սթերլին 1380, տոլար 491, զուից·114·50, պելժ· 9·80, մարք 118·25 :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ Ի ՊԱՏԻՒ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ Գ· ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻ

Զորեքշաբթի երեկոյ ընկերներու եւ բարեկամներու բազմութեան մը ներկայութեան, Ֆ· Կապոյտ Խաչի կեդր· վարչութեան եւ Հ· Ց· Դ· Շրջ· Կոմիտէին սարքած թէյասեղանը անցաւ խանդավառ մթնոլորտի մը մէջ : Հաւաքոյթը կը վարէր ընկեր Հ· Սամուէլ եւ խօսք տուաւ ներկայ ընկերուհիներու եւ ընկերներու, Տիկին Էլէն Բիւզանդի, Տիկին Տ· Մխաքեանի, Շ· Նարդունիի, Հ· Սէրէն կիւլեանի, Ա· Գաբիկեանի եւ Տիկին Մխիթարեանի եւ ընկեր Գ· Մխիթարեանի : Մանրամասնութիւնները յաջորդով :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԴՐՕՇԻ ՏԱԿ պիտի կանչուին հետզհետէ – տէ 1940 Ցունուար մէկէն Դեկտ· 31 ծնած տղաքը, հետեւեալ թուականներուն· — (Հոդ եւ ծով) Մարտ մէկ, Մայիս 1, Ցուլիս 1, 1960 : (Օդ) Փետրուար 1 եւ Մայիս 1, 1960 : Այս թուականներուն կանչուողները 1960 առաջին մասն են : Բ· մասը պիտի կանչուի Սեպտեմբեր եւ Նոյեմբեր 1 եւ Ցունուար 1, 1961ին :

ԱԼԺԵՐԻՈՅ մէջ վերջին 48 ժամերու ընթացքին 139 ըմբոստներ զինաթափ եղած են (39 առ հարիւրը զերի ինկած եւ մնացեալները՝ սպաննուած) : Գնդացիր մը եւ 102 զէնքեր գրաւուած են : Միւս կողմէ, Սիտի – Պել Ապէսի մէջ պատահած բախումի մը ընթացքին 16 ըմբոստներ սպաննուեցան, իսկ Օրանի մէջ՝ 25 ապստամբներ զինաթափ եղան :

ԵՈՒԿՈՍԼԱՒԻՈՅ մէջ դատական հետապնդումներու ենթարկուեցաւ երգիծական նկարի մը հեղինակ լրագրողը : Ծաղրանկարը նախատական էր Զօր· տը Կոլի համար եւ Պելկրատի կառավարութիւնը չէր ուզեր որ նման միջադէպ մը պատճառ դառնայ երկու երկիրներու սիրալիր յարաբերութեանց խզումին :

ԹՈՒՐՔԻԱ եւ Ցունաստան Հասարակաց Շուկայի վեց երկիրներուն հետ բանակցութեանց պիտի սկսին՝ անդամակցելու համար :

ՔԱՓ ՔԱՆԱՎԵՐԱԼԻ փորձադաշտին մէջ (Ամերիկա) միջերկրային հեռավար « Սնարք» հրթիռի մը փորձը յաջողութեամբ պսակուեցաւ· հրթիռը ՔափՔա – նավերալէն Փորթօ Ռիքօ դնաց եւ վերադարձաւ, 3200 քիլոմեթր երթուղարձը կատարելով չորսուկէս ժամէն·« Սնարք», ինչպէս նախատեսուած էր, փորձադաշտ իջաւ անկարգելի մը չնորհիւ :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ եւ Իրաքի յարաբերութիւնները լարուած են· արդարեւ, իրանեան նաւատորմիղի ընդհանուր հրամանատարը Պարսից Ծոցի նաւատորմիղին հրահանգ տուաւ՝ որ պատրաստ ըլլայ դիմագրաւելու հաւանական որեւէ յարձակում՝ Իրաքէն :

ՊԵԼՃԻՈՑ Պոտուէն թագաւորը անակնկալօրէն Քոնկօ մեկնեցաւ՝ կացութիւնը տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելու համար :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ երեք երկիրները մերժեցին խորհրդային բողոքագիր մը՝ որ վերջերս տրուած էր Արեւմտեան Պերլինի մէջ ձայնասփիւռի կայան մը հաստատելու ծրագրին դէմ :

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ զինուորական առաքելութիւն մը Մաւրիտ գնաց, ուր հրաւիրուած էր պաշտօնապէս· գնդ·մահէի զբօսաւորութեամբ, պատուիրակութիւնը քանի մը օր Սպանիա պիտի մնայ :

ՊԱՐՍԻՑ Շահը եւ Ֆարահա Տիպա պիտի ամուսնանան երկուշաբթի օր : Այդ Թուականին Տիպա « կայսերական իշխանուհի» կ'ըլլայ, իսկ կայսրուհի՝ այն օրը միայն երբ մանչ զաւակ մը աշխարհ բերէ :

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

ՄԻՍԱՓ ՄԵԾԱՐԵՆՑ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Բանաստեղծութեան այս զեղազիտա – կան եւ քաղաքակրթական հանգամանքն էր որ առաջին տեղը կը գրաւէր մարդ – կայնականներու մտահոգութեան խորքին մէջ։

Մէջին դարու կրօնական եւ ճգնաւորա– կան խստակեաց եւ մզլոտած ճնշումնե – րէն ձերբազատ՝ ցնծալից ազատագրու – թիւնը կը վերածնէր մարդկութեան հա – մար։ Եւ այսպէս, չնորհիւ նոր քննագա– տական ոգիին՝ արուեստի եւ բանաս – տեղծութեան բարիքները ըմբռչխնելու դիտակցութիւնը կը պայծառանար ։

Նպատակս Վերածնունդի մասին փոր – ձագիր մը (էսէ) գրել չէ , ատիկա ըն – դարձակ հատորի մը կը կարօտի· այլ տալ անոր համառօտ գիծերը, ցուցնելու համար թէ ինչ անել եւ այլանդակ ըմ – բռնումի մէջ ինկած են մեր գրողները իւմանիզմ բառին նշանակութիւնը ըլլա – յիներու չարքին հետ ամուսնացնելով ։

Դէպի դասականութեան վերադարձը եւ անոր բարգաւաճումը, Վերածննդական քննադատութեան մէջ երեք գլխաւոր պատճառներու կը վերագրուին։ Այսին – քըն, մարդկայնականութեան, կամ դա – սականքի նմանողութեան ։ Արիստոտե – լականութեան, կամ Արիստոտելի՝ Քեր – թողական Արուեստի ազդեցութեան։ Բա – նապաշտութեան, կամ իմացական դա – տումի տիրապետութեան։ Հետեւաբար , այս միջոցներով ձեռք կը ձգուի՝ իրրեւ արդիւնք, բարգաւաճումը արդիական ո – գիին՝ արուեստներու եւ գիտութեանց մէջ ։

Այսպէս փոչիներու տակէն լոյս բեր – ուեցան դասական գրականութեան գե – ղեցկութիւնները ։ Թարգմանութիւննե – րով՝ անոնց համաչխարհային տարածու– մը չեշտուեցաւ։ Ուսմունքի ակադեմիա – ներու կազմակերպութեամբ դասական ստեղծագործութիւնները ուսումնասիր – ուեցան, վերլուծուեցան, իրրեւ ար – դիւնք նոր եւ մասնաւոր պաշտամունք մը ստեղծելով դէպի ուսմունքը ։

Ուրեմն բացայայտ է թէ Մեծարենցի ըլլայիներու բանաստեղծական զեղեցիկ չարքը մանանեխի չափ առնչութիւն կամ կապակցութիւն չունի մարդկայնականու– թեան (իւմանիզմ) վերոյիշեալ նչանա – կութեան և ըմբռնումին հետ։ Ծիծաղելի ըլլալէ աւելի, ահաւոր տգիտութիւն պի – տի նչանակէ որեւէ խնամիութիւն որոնել ու տեսնել այդ երկուքին մէջ ։

Մարդկայինը , մարդասիրութիւնը , համայնականը, համայնական սէրը , նոյնիսկ բարեբարութիւնը կը բնորոչեն մտածումի եղանակ մը, զոհաբերութեան զգացում մը, մարդկութեան բարօրու – թեան համար ։

Նոյն փիլիսոսափայական մտածելակեր – պին կը պատկանին նաեւ, մարդ էակը՝ իր համայնական իմաստով, առանց ցեղի ու գոյնի խտրութեան, իր ապագայ կա – րելիութիւններու բարձրացնելու՝ մտա – հոգութիւնը եւ զայն իրականացնելու ջանքերը։ Նոյնպէս, իր նմանին սատար դառնալու որեւէ բարի մտածում եւ վե – րաբերում՝ ուր մարդասիրական ոգին ոչ միայն դրական այլ նաեւ տեւական է (քոնեթան)։

Ուրեմն, ինչպէ՞ս կարելի է չփոթել՝ համայն մարդկութեան բարօրութեան համար դարերու ընթացքին կատարուած բոլոր զոհաբերումները, յաւերժութեան կնիքը կրող բոլոր մշակութային եւ գի – տական աշխատանքները, մարդկային ա – զատագրութեան համար բոլոր հերոսա – կան արիւնահեղութիւնները եւ առաքե – լութիւնները, մարդկութեան համար ան– խարդախ խաղաղութեան մը ձեռք ձգե – լու, անդուլ եւ անդադար պայքարները՝ Մեծարենցի ըլլայիներու հիւսուածքին մէջ, բանաստեղծական երեւակայութեան դրոշմը կրող բաբախուն բաղձանքներուն հետ ։

Ոչ։ Գրականութիւնը անհեթեթու – թեանց մարզադաշտ չէ ։

Ինչպէս կը տեսնենք, հոս եւս որեւէ հանգիստութիւն չկայ ըլլայիներու էու – թեան եւ ոգիին հետ ։

Ուրեմն ինչպէ՞ս պէտք է հասկնալ եւ հաղորդուիլ Մեծարենցի այդ հոգեյոյզ բանաստեղծութեանց չարքին ։

Նախ պէտք է ընդունիլ թէ անոնք ըստ, մաքուր, թափանցիկ քնարերգու – թիւններ են ։

Ոեւէ ճշմարիտ բանաստեղծին ներաչ – խարհը՝ աշխատանոց մըն է իր եսին եւ հոգիին միասնութեան ։

Այդ միասնութեան չունչին ու բոցին տակ, կեանք կ'առնեն բանաստեղծու – թիւնները։ Բնածին երեւոյթ մըն է ասի – կա բանաստեղծներու յատուկ։ Ոեւէ մէ – կը չի կրնար ըմբռնել եւ մարմնացնել այս երեւոյթը ինչպէս որ անիկա յանկարծպո – յութեան կ'առնէ բանաստեղծի մը նե – րաչխարհին մէջ։ Դուրսէն կատարուած բացատրութիւն մը՝ չատախօսութիւն է լոկ ։

Այսպէս, Մեծարենց , իր ներաչխարհի աշխատանոցին մէջ փոխադրած է բնու – թեան խորհրդաւոր գեղեցկութիւնները՝ անոնց տիրանալու համար։ Բաղձանք մը որ իր հոգիին խորերէն կը բխի եւ իր ե– սին տիրակալութեան կը հպատակի ։

Ուրեմն, իրիկունը, հովը, բարձունք – ներու ճամբան, համայնական ձայնը, խնկագոյն արահետը, թռչուններու եր – գը, լերան քղանցքի հիւղը, եւայլն, ա – սոնք բոլորը՝ խորհրդանչանական, այլա– բանական, փոխաբերական, նմանողական միջոցներ են, աշխատանոցին մէջ քնա – րաչունչ երգերուն գեղեցկութիւնը մարմ– նաւորելու, անոնց՝ լոյս, ձեւ, երանգ տալու համար։ Ցետոյ, իր աշխատանո – ցէն դուրս գալով՝ հաղորդականութեան ջրտուքի թումբերը բանալու, ընթերցող– ներու պարտէզները որոգելու, ծաղկե – ցնելու, բուրումնաւէտելու համար ։

Հոս է գաղտնիքը Մեծարենց բանաս – տեղծին։ Նոյնպէս գաղտնիքը բոլոր ճըշ – մարիտ բանաստեղծներուն ։

Ինքնադատութեան փորձ մը խորագրով իր գրուածքին մէջ, Մեծարենց իր սիրեր– գութիւններու վրայ անդրադարձած մի – ջոցին, չատ յատկանչական խորհրդածու– թիւն մը , բացատրութիւն մը կուտայ հետեւեալ տողերով ։

« Իր սիրերգութիւնները՝ այս չրջանին կը դադրին ձուլուած բաներ ըլլալէ , եւ կը սկսի իր սէրը միշտ քնագեղ տեսարա– նով մը չրջանակել, զգացումին ընկերա – ցող տեսարան մը կայ, եւ կամ տեսարա– նէն վերջ զգաղումը կուգայ ։

Արդեօք այս տողերը կը փսփսա՞ն բան մը մեր քննադատներու լսողութեան ... : կը կասկածիմ ... :

Սխալ է նաեւ հաստատել, նոյնիսկ կար– ծել թէ ըլլայիները ազդուած են Ակնայ Անտունիներէն։ Այդ չարքին մէջ ոչ մէկ տող հպատակած է այդ ենթադրութեան կամ ենթարկութեան։ Նոյնը կրնամ ըսել իր միւս բանաստեղծութեանց մասին ։ Այդ օրերուն, Անտունիները ամբողջու – թեամբ՝ լիուլի ճանչցուած չէին՝ ոեւէ բանաստեղծի ներչնչման աղբիւր դառ – նալու համար։ Կրնամ ըսել, այսօր ալ՝ նոյնն է կացութիւնը ։

Մ .Մեծարենց , ինքն իսկ խորունկ վիշտով կը հաստատէ անոնցմէ զրկուած ըլլալը, դժբախտաբար ընդունելով՝ Պոլ– սոյ միջավայրը իրրեւ ազդակ իր բանաս– տեղծութեանց։ Պէտք չէ չփոթել իր գիւ– ղին քաղցր յիշողութիւնները Ակնայ Ան – տունիներուն հետ ։

Համաճարակ մը կը տիրէ կարդ մը քն– նադատներու մտայնութեան մէջ, հաս – տատելու համար թէ Մեծարենց ենթար – կուած է արտաքին ազդեցութիւններու եւ կամ հանգիստութիւն կայ իր ստեղծա – գործութեանց եւ ուրիչ այս կամ այն գը– րողի գործերուն մէջ ։

Օրինակ։ «Կ'ուզէի այդեկութի օրերուն ձերմակ վրանն ըլլալ ու նստիլ այդիին մէջ»։ (Ռուբէն Զարդարեան)։

«Դաչտի ճամբու մը վրան, կամ ստո – րոտը լերան, ուղեւորին ժամանման ըս – պասող հիւղն ըլլայի « (Մ. Մեծարենց)։ Եւ այս տողերուն նման ուրիչ բազդա – տութիւններ։ Առաջինին մէջ ներկայ է եսասիրական բաղձանք մը, իսկ երկրոր– դին մէջ քնքուշ զգացում ։

Հանգիստութիւն եթէ կայ, կը նմանի առաւօտեան մառախուղին , կորսուելու համար արեւին առաջին ճառագայթնե – րուն հպումէն ։

Ըլլալ բայը ինչ ծիծաղելի խաղերու ա– ռաջնորդած է մեր յարդելի գրողները ... :

Ո՞վ պիտի համարձակի ըսելու թէ Զարդարեան նեբչնչուած է Ակնայ Ան – տունիներէն։ Նաեւ, ոչ ոք խորհած է ը– սելու թէ Զարդարեան այդ արձակ գրու– թիւնով ընդհանրական, մարդկային խո – հերու տեղ տուած ըլլայ ։

Ամէն բանաստեղծ՝ տկարութիւն մը ունի բնութեան հանդէպ եւ կ'երդէ զայն իր հոգիին եւ ներհայեցական տրամա – դրութեան համաձայն ։ Ցաճախ կը դիմէ անոր, զայն իրրեւ խորհրդանչան օգնու – թեան կանչելու, բաղձանքները, խոհերը, վիչտերը, տառապանքները, հոգերը՝ գունագեղելու, ուժեղցնելու եւ պատկե – րացնելու համար ։

Մեծարենց կը պաչտէր ընթերցումը , հետեւաբար կը կարդար միչտ։ Բծախն – դիր եւ ընտրական գրաչութեամբ կը մօ– տենար գիրքերուն։ Այս իրողութիւնը կ'արտացոլայ անոր ընտրած հեղինակնե– րէն ։

Ան չէր պատկանէր հայ գրողներու այն խումբին որոնք կարծես կեանքը եւ աչ – խարհը դիտեցին եւ տակաւին կը դիտեն կատարեալ ապահովութեամբ՝ ապաւի – նած միմիայն իրենց վիտ պաչարին , նման այն անձին որ հինցած պատերու ճաթռտուքէն եւ որդերէ աւերուած ծա – կերէն կը նայի, գուրսի անցուդարձին տեղեակ մնալու համար։ Գրիչ չարժողը պէտք ունի միչտ կարդալու, որպէսզի իր մտաւորական հորիզոնները լայնան , տարածուին մինչեւ հեռուները ։ Լուսա – ւորուին ու յստակ ճչմարտութիւններով պայծառանան։ Պայման եւ պարտակա – նութիւն պէտք է դառնայ այս իրողու – թիւնը՝ մասնաւորապէս քննադատներու համար ։

Քննադատը պէտք է որ ընտելանայ եւ խորանայ բանաստեղծութեան էութեան՝ նման ժամագործի մը, որ պիտի ժամա – ցոյցը մաքրելէ յետոյ, անոր իւրաքան – չիւր մէկ մասը իր բուն տեղը վերստին տեղաւորել ։ Հակառակ պարագային ժա– մացոյցը կը դադրի բանելէ ։ Այսպէս ալ , տուժոցները կ'ըլլան Հայ Գրականութիւ– նը եւ մասնաւորապէս, չնորհալի գրող – ներու մեծամասնութիւնը՝ քննադատնե – րու հինցած եւ անբաւարար պատրաս – տութեան պատճառով։ Նաեւ եթէ անոնք զուրկ են բնածին արուեստագէտի չնոր– հէն ։

Այսօր քննադատը՝ քանի մը անգոյն եւ կաղապարատիպ նախադասութիւններու , սովորական դարձած վերագրումներու , նչանակութիւնէ զուրկ դարձուածքներու ապաւինած՝ կը մօտենայ որեւէ ստեղծա– գործութեան կատարեալ անտարբերու – թեամբ եւ անհոգութեամբ ։

Ան կը կարծէ վերլուծած ըլլալ ոեւէ բանաստեղծի վաստակը պարզապէս կրկ– նելով միչտ նոյն կաղապարատիպ նախա– դասութիւնը, «երգած է իր բաղձանքնե– րը, վիչտը, ցաւը, ուրախութիւնը, բնու– թիւնը, եւայլն». առանց բացատրելու թէ ի՞նչ տուեալներու վրայ այդ երգերը մասնակի կամ ամբողջութեամբ բանաս – տեղծութիւն կը դառնան ։ Իսկ նորեկ բանաստեղծներու մասին՝ չատ ագահ է իր բառերը վատնելու։ Երկու կամ երեք քմայական բառերով կը բնորոչէ անոնց բանաստեղծութեանց արժէքը, այն ալ անհանդուրժող բացասական ոգիով ։ Այս ոգին յաճախ ապագայ խոստացող նորեկ բանաստեղծներու հանդէպ ։

Երբ նոր հրատարակութիւն մը իր ձեռքը հասնի, քննադատական ՞՞՞ գրութիւնը կը պատրաստուի անմիջապէս ։ Հաւատացող մըն է երկաթը տաք տաք ծեծելու փիլի – սոփայութեան ... : Անիկա ուրիչ բան չէ եթէ ոչ բառ առ բառ մէջբերումներ հե – ղինակին գործէն, իսկ իր կողմէն աւել –

ԵԼՔ ՄԸ ՓՆՏՌԵՆՔ

Բ.

Ընդհանուր կերպով, նկատի ունենալով ընտանիքէն ներս իւրաքանչիւրին պար – տաւորութիւնները, հակառակ սեռերու հաւասարութեան սկզբունքին , մանչերու բարձրագոյն կրթութիւնը աւելի կարե – ւոր նկատուած է քան աղջիկներուն բար– ձրագոյն կրթութիւնը ։ Տակաւին քա – ղաքներու դարուն ու նոյնիսկ մեր օրերուն, այր մարդն է նկատուած ընտանիքի գլխ – խաւոր սիւնը եւ հետեւաբար մանչ զա – ւակներուն ասպարէզի պատրաստութեան նկատմամբ ծնողքները աւելի բծախնդիր են ։

Այս իրողութիւնը առաւել չափով ըն – դունելի է Հայերուս համար ։

Արդ, եթէ մանչերու երկրորդական վարժարան մը ի վիճակի չէ իր ուսումնական ծրագրով, իր ուսուցչական կազ– մի որակով , իրեն, վստահուած աչակեր– տութեան ամէնէն ընդունակէն մինչեւ միջին կարողութեան տէր տղոց ապահո – վելու բարձրագոյն կրթութեան հետեւե– լու կարելիութիւնները , կարելի չէ ըս – պասել որ հայ ծնողքները, միայն աղջա – կին զգացումներէ մղուած, իրենց զաւակ– ները ղրկեն աղջկային վարժարանները ։

Ցանկալի չէ վերջապէս որ «Աղջկային վարժարան » բացատրութիւնը միջակու– թեան հոմանիչ նկատուի ։

Ուրախ ենք որ Սեւրի վարժարանը , մասնաւորաբար անցած տարի իր ձեռք բերած գնահատելի արդիւնքով , վստա – հութեան ճամբան հարթեց եւ չատ հա – ւանաբար լայնօրէն պիտի քաղէ իր ճիգե– րուն պտուղը, արձանագրելով աւելի մեծ թիւով աչակերտներ՝ յառաջիկայ տարի– ներուն, մանաւանդ եթէ չարունակուի անցեալ տարեչրջանի յաջողութիւնը ։

Եթէ աղջիկներուն համար բարձրագոյն կրթութիւնը ընդհանուր առմամբ անհր– րաժեչտութիւն չի նկատուիր, հիմնական երկրորդական կրթութիւնը պահանջ մըն է ։ Հայ ծնողքներն ալ իրաւունք ունին ցանկալու, որ իրենց աղջիկ զաւակները յաջողութեամբ անցնեն իրենց պրբվէն եւ պաչօն ։

Դպրոցասէրը ի վիճակի՞ է այս պա – հանջին գոհացում տալու՝ իր ծրագրով եւ ուսուցչական կազմով ։ Եթէ ան իր ձեռք ձգած արդիւնքով դրական պատասխան կարողանայ տալ այս հարցումին, մենք վստահ ենք որ Դպրոցասէրը աչակեր – տուհիներ կրնայ մերժել ։

Հայ ծնողքները աւելի կարեւոր կը նը– կատեն իրենց աղջիկ զաւակներուն հա – յեցի դաստիարակութիւնը, ու աղջիկնե – րը իրենք ալ՝ որ կարեւոր դեր մը ունին կատարելիք այդ ուղղութեամբ՝ որպէս ապագայ մայրեր, աւելի տրամադրու – թիւն ցոյց կուտան որպէս հայ դաստիա– րակուելու՝ քան մեր մանչերուն մէկ կա– րեւոր մասը ։ Հետեւաբար հայկական վարժարաններուն համար, տրամաբանօ – րէն աւելի մեծ թիւով աղջիկ թեկնածու– ներ պէտք է ունենանք։ Եւ սակայն , սրտի խորունկ ցաւով կը տեսնենք թէ Դպրոցասէրի աչակերտութեան թիւը գո– հացուցիչ չէ, որուն հետեւանքով գոհա– ցուցիչ չի կրնար ըլլալ նաեւ իր ելեւ – մուտքի հաւասարակչռութիւնը ։

Ո՞վ է պատասխանատուն ։ Հայ ծնողք– նե՞րը թէ դպրոցի պատասխանատուները։

Թող իւրաքանչիւրն ինքը ճշդէ իր պա– տասխանատուութեան բաժինը , բայց մենք հաւատացած ենք որ Դպրոցասէրը չատ աւելի դիւրութեամբ պիտի կրնայ հաւասարակչռել իր ելեւմուտքը այն օ – րը՝ երբ իր ծրագրին համապատասխան պետական քննութիւններուն յաջողին իր աչակերտուհիները եւ ծնողքներն ալ գո – հացում գտնեն անոնց հայեցի դաստիա – րակութեամբ , հայերէնով ։

Աչխատանքի այս ձեւը, փրկութիւն մը

ցուածը՝ բառակոյտ մը լոկ ։ Ոչ մէկ ան– դրադարձում, ոչ մէկ քննադատական հակազդեցութեան հրատարակութեան արժէքի մասին։ Ո՞վ է յանցաւորը այս բացասական երեւոյթին եթէ ոչ անոնք որոնք սիրալից համակերպութեամբ մը իրենց թերթերուն էջերը կը տրամա – դրեն, յետոյ լալու համար՝ հայ քնն – դատութեան չգոյութիւնը հաստատելով։

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

(3 Շար.)

ԱԿՎՃՆՈ ԳՎԺՈՎՎՈՍ

ՊՐՈՒՍԱՑԻ ԴՈՒՐԱՑԻ

ՆԱԳԴԱՈՎՈՒՆԵՑԻ

Գ.

ՅԱՄԱԺԱՄ

— Գոռգոռաց շուտ ովդիգոմ դիվան վշտերից, դառնացած ասաց Մովսես Դիվանի մարդկանց, որոնք մեծ ձեռքերով իրենց ձիերի ոսկեզօծ սանձերը բռնած՝ սպասում էին իրենց տիրոջ դուրս գալուն։

— Հապա, ինչ նոր բան կա, որ ես չգիտեմ։ Ասա՛ արագ, որ գնանք։

Ձիերը հեռացրին տան առջևից, որպեսզի չխանգարեն Մովսեսի և Դիվանի խոսակցությանը։

— Ես ինձ համար ոչինչ չեմ ուզում, ասաց Դիվանը, ես միայն ուզում եմ, որ դու ինձ ասես, թե ինչ է պատահել Ալվարդին, որ նա այդքան տխուր է։ Ես նրան ամեն օր տեսնում եմ, և ինձ թվում է, թե նա ինչ-որ մեծ վշտի մեջ է։ Ես ուզում եմ իմանալ, թե ինչ է պատահել նրան։

— Ես էլ չգիտեմ, ասաց Մովսեսը, ես էլ նրա համար եմ տխրում։ Ես էլ ուզում եմ իմանալ, թե ինչ է պատահել նրան։ Ես էլ ուզում եմ իմանալ, թե ինչ է պատահել նրան։ Ես էլ ուզում եմ իմանալ, թե ինչ է պատահել նրան։

—

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՍԷՆԹ ԷԹԻԷՆ.— Հ. Յ. Դ. Նոր Սե – րունդի «Բարզէն Սիւնի» խումբը ընկեր Արամ Փիլիկեանի նշանախօսութեան առ – թիւ չնորհակալութեամբ ստացած է եօ– թը հազար ֆրանք :

—ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ—

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ կէսօրէ ետք, ժամը 4ին, Քաֆէ լը Րէժանի մէջ : Բո – լորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՏՕՆԱԽՕՒՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը կամակերպած է տօնախաղի հանդէս մը , որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 20 – ին, կիրակի, ժամը 4ին :

Կը հրաւիրուին սանուհիներուն ծնողք– ները եւ հաստատութեան համակիրները :

ԱՄԱՆՈՐԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ կազմակերպած է Ամանորի հանդէս մը, Շաբաթ, Դեկտ. 26, երեկոյեան ժա– մը 9ին, տեղւոյս քաղաքապետական սը– րահին մէջ, Րիւ Վոլթէր :

Հովանաւորութեամբ ԵՒՐ. ՀԱՅՈՑ ԿԱԹ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿ Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ : Պատուոյ նախագահու – թեամբ քաղաքապետ Պ. ՊԼԻՕՉԻ եւ ներ– կայութեամբ փարիզի կրթ. կեդրոնական Յանձնախումբի ներկայացուցչին :

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր . — Երգ, արտասանութիւն եւ տրամախօսու – թիւն աշակերտներուն կողմէ :

Կրթ. Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ տեղւոյս Հայութիւնը իր ներկայութեամբ քաջալերելու սոյն ազգօգուտ ձեռնարկը :

Մուտքը ազատ է :

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆՋՈՅՔ

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 14ին , տեղի պիտի ունենայ Սեր. Դաւրայի Հայր. Միութեան կազմակերպած տարե– կան խնջոյքը, Իսի Խրիմեան դպրոցին մէջ, մինչեւ կէս գիշեր :

Արեւելեան նուագ, երգ, արտասանու – թիւն, հայկական պարեր եւ անակնկալ – ներ ակեղտոյն վրայ :

Մուտքը ազատ է :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն. Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի մասնա– ւոր հանդիսաւոր հոգեհանգիստ պիտի կատարուի Ֆրէժիւսի խորտակուող ամ – բարտակի հեղեղներու հսկայ աղէտէն քաղաքին հարիւրաւոր նահատակներուն յիշատակին : Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի հոծ ներկայութեամբ իր մաս– նակցութիւնը արտայայտել Ֆրանսական ազգային մեծ սուգին :

Շ Ա Խ Ի Լ

Շաւիլի Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե – ղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը տեղեկա – ցընէ յարգոյ հասարակութեան թէ, այս կիրակի , հանդիսաւոր կերպով կը տօնէ նորաչէն եկեղեցւոյ օծման Բ. տարելիցը :

Այս առթիւ կաթ. Պատուիրակ եւ Փա– րիզի Առաջնորդ Սերովբէ Եպիսկ. Մա – նուկեան հրաւիրուած է պատարագելու եւ քարոզելու :

Եռաճայն երգեցողութիւնը կը ղեկա – վարէ երաժշտապետ Պ. Նշան Սերդոյ – եան :

Ցաւարտ Ս. պատարագի հոգեհանգստ– եան պաշտօն պիտի կատարուի եկեղեց – ւոյ բարերարներու ննջեցելոց հոգւոց հանգստեան համար :

Սիրով կը հրաւիրուի հաւատացեալ ժո– ղովուրդը :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Լաւ մեքենագրող երիտասարդ օրիորդ մը : Ներկայանալ «Յառաջ»ին :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Հայաստանէն Ղուկասեան գիւղացի Վարոսեան Պարսամ , որմէ լուր չկայ վերջին պատերազմէն ի վեր : Փնտռողը իր ընկերն է՝ Հրաչ : Տեղեկացնել Յառաջին :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՀԻՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԵՏ
ՓԱԿԵՑ�էՔ
ՁԵՐ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

Նոր Տարի
Նոր Ցրանք
Նոր Բաժնեգին

Շնորհակալութեամբ.
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մարսէյլէն կը խնդրուի Մարսէյլէն 10·000 ֆրանքի Շէֆ–Փոսթալ մը ղրկողէն հաղորդել իր անունը եւ հասցէն :

Կարօնին վրայ Յառաջի անունը եւ հասցէն գրած է փոխանակ իր անունին :

Գումարը ղրկուած է Դեկտեմբեր 14 – ին, ժամը 19ին :

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԼԻՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Վարանդեան» կո– միտէն, ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները , այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, Ցոյներու սրահը : Կարե– ւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. Շրջ. կոմիտէն հետեւեալ խումբերը ժողովի կը հրաւի – րէ :—

Շ. Միսաճեան խումբը Շաբաթ (19 Դեկտեմբեր) իրիկուն ժամը 20·30ին : Զաւարեան ենթակոմիտէն 19 Դեկտ. Շա– բաթ իրիկուն ժամը 20·30ին :

Ընկ. Կարօ խումբը 20 Դեկտ. Կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին :

ՄԱՐՍԷՅԼ.— Հ. Յ. Դ. «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ. ընկերական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին : Կա– րեւոր օրակարգ :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԽԱՌ

ԿԻՐԱԿԻ, 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Վարժարանի Ծնողաց Միութեան *կազմակերպած Ծնունդի ծառի հան– դէսը կը կատարուի դպրոցի սրահին մէջ՝ ժամը 15էն 22 :*

Գեղարուեստական մշակուած բա – ժին, ներկայացումները, մրցումներ, արտասանութիւնները, երգեր աչա – կերտներու կողմէ :

Ազանդական վիճակահանութիւն՝ հարիւրաւոր թանկարժէք առարկա – ներով :

Ճոխ սեղան, հայկական եւ եւրո – պական համադամ կերակուրներով :

Սիրով կը հրաւիրուի հայ հասա – րակութիւնը :

ՀԱՑԱԽԱՂԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵԼՈՑԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի երեկոյեան ժամը 4·30ին, պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Գեր. ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Վ. ՓԱՐԹԱՄԵԱՆ, սէն Րը– նէի մատրան մէջ (83 Րիւ տ'Արբէօյ) :

Մարսէյլի Հայութեան

ԱՄԱՎԵՐՋԻ ԱՄԷՆԷՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՇԱՆԴԷՍԸ

Այս Շաբաթ օր, ժամը 22էն մինչեւ լոյս

ՍՓԼԱՆՏԻՏ ՕՔԷԼԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ
ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՑՈՒՀԵԱՑ
ՄԱՄՆԱԽՈՒՄԲԻ

Տեղական մասնաժողովին եւ երկսեռ ե– րիտասարդներու :

Կը նախագահէ Պ. ԳՐԻԳՈՐ ՊԱՀՐԻ

Պատուիրակ Միութեան Եւրոպայի կեդր. Յանձնաժողովի :

Հաճելի անակնկալներ, ընտիր նուա – գախումբ :

ORCHSTRE EMERY

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ Ի ՊԱՏԻՒ ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ. ԲԱՐՈՅԵԱՆԻ ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՅՈՑ

Որ Ամերիկայէն Պէյրութ վերադարձի ճամբուն վրայ Փարիզ պիտի մնայ քանի մը օր :

Այս կիրակի երեկոյ ժամը 21ին
HOTEL LUTETIA Ի ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ
Ծախքերու մասնակցութիւն

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի 3 Յունուար, ժամը 16 – 24 ,
HOTEL LUTETIA Ի *մեծ սրահին մէջ :*

Orchestre B. Dédédjian et ses Attractions

Հայկական եւ կովկասեան ժողովրդական եղերգներ ու պարեր :

Կը մասնակցի «ՍՕՍԻ» երկսեռ պարախումբը, ղեկավարութեամբ եւ մասնակ – ցութեամբ պարուհւոյ Պ. ՃԷրայեանի , (Պէյրութէն նոր ժամանած) :

Օր. Թարոն իր նորագոյն մենապարերով, կ'երգեն՝ Օր. ՄԱՐՈՒՔԵԱՆ եւ Պ. ՖՆՏՔԵԱՆ :

Խօսնակ՝ Պ. ԳԱԶԱՐԵԱՆ Ճոխ եւ հայկ. համատամ պիւֆէ ,

Մուտքի տոմս՝ 500 ֆրանք, ուսանողի՝ 300 ֆր., (իրենց քարտերը ցոյց տալով) :

ԾԱՆՕԹ.— Սեղանները ապահովել հեռախօսելով ՝ կիւթէնպէրք 24–38 մինչեւ Դեկտեմբեր 30 : Սեղանները պէտք է գրաւել մինչեւ ժամը 19, կազմակերպիչ յանձնախումբը պատասխանատու չէ այդ ժամէն յետոյ եկողներուն :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

1960 Ի "ԳՈՅԱՄԱՐՏ" ՕՐԱՑՈՑՑ-ԱԼՊՈՄԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻՆ

Հ. Յ. Դ. 70ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ — *Ընտիր Թուղթով* .— 13 էջ

Շքեղ նկարներ, գրական եւ պատմական նիւթերով, ճոխ բովանդակութիւն :

ԳԵՂԱՋԱՐԴ ԵՒ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԿՈՂՔ

Բացառիկ խնամքով եւ ճաշակով պատրաստուած այս ՕՐԱՑՈՑՑ – ԱԼՊՈՄԸ պիտի կազմէ ամէն հայկ. տան զարդը :

Գին 500 ֆրանք

Փարիզի համար դիմել՝ LIBRAIRIE H. SAMUELIAN 51, Rue Mr.-le-Prince, Paris 6e

Կը ծախուի նաեւ Յառաջի մօտ :

ՀԱՑԱԽՂԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի երեկոյեան ժամը 5ին , Նոթրը Տամի մատրան մէջ, հայ հաւա – տացեալներուն համար, պիտի պատարա – գէ ՅՈՎՍԷՓ ՎՐԴ. ԼԵՒՈՆԵԱՆ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ու– սումնասիրաց Միութիւնը կը կազմակեր– պէ հայկական խօսուն ժապաւէններու ե– րեկոյ մը :

Երեքշաբթի, Դեկտեմբեր 22, ժամը 21ին, Սինեմա Ալհամպրա, Ավընիւ Ժան Ժօրէս , Իսի լէ Մուլինօ :

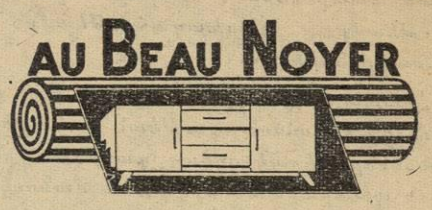
Կը ներկայացուին Հայաստանի մէջ պատրաստուած Առաջին սիրոյ երգը եւ երկու կարճ ժապաւէններ :

Մուտք 300 ֆրանք :

Տոմսերու համար դիմել.— Տիկ. Ցով– սէփեանի, 20 րիւ տէ Թրավայէօր , հեռաձայն Միշլէ 99–01 եւ Պ. Լ. Քաչի– քէմանեանի, 125 Ավընիւ Անրի Պարպիւս, Բլամար :

Դպրոցական աշակերտներու մուտքը ձրի է, մինչեւ 12 տարեկան :

AU BEAU NOYER

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ-ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ
ԶՐԻ ՑԱՆՁՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՑԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՌԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՄԵԾԱԳՈՑՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Sté le BOSPHORE Ի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՂԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (*սուսամ*) եւ շաբարով , առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմայիին , որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հիներէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով .

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան :

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստա – տեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը :

Sté le BOSPHORE
2, Rue Louis Astoin - Marseille

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՇԱԲԱԹ 19 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

SAMEDI 19 DÉCEMBRE 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8676 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4477

ՄԱԼԹՈՒՍ ԵՒ ՄԱՐՔՍ

Աչխարհի բնակչութեան անընդհատ յաւելումին բաղդատմամբ, անունդի արտադրութեան նուազ դարգացումը՝ ընկերային մղձաւանջ մը ստեղծած է դարձեալ բոլոր երկիրներուն մէջ, ըլլան թերաճ կամ բարգաւաճ :

Կեանքով եւ տեսլականով իրարու անմիջական յաջորդները, այդ մտահոգութիւնը ուսումնասիրած են իրենց առանձին Մալթուս եւ Մարքս :

Երկուքին ալ հիմնական տեսութեանց առանցքը եղած է յուծում մը գտնել մարդկութիւնը դարէ դար՝ դէպի սով առաջնորդող վտանգին :

Միջազգային մարդահամարներու թիւ – ւադրեալ լեզուն պարզ է եւ որոշ : Հացի ու բերանի քանակին աճումը հակադարձ համեմատութեան մէջ է այսօր : Եւ եթէ անհրաժեշտ հաւասարակշռութեան գործնական միջոցները չուտով չգտնուին, երկիր հաւանական միայն՝ վաղը ստոյգ կրնայ ըլլալ մարդկութեան սպառնացող սովը :

Տասներորդ դարուն, երկրի բնակչութեան թիւը մօտաւորապէս 275 միլիոն էր : 1700ին կէս միլիառէն քիչ մը աւելի, անկէ ի վեր՝ դար գլուխ կրկնապատկուելով, աչխարհի բնակչութեան այժմու թիւը 2,5 միլիառէ աւելի է :

Մահերու եւ ծնունդներու աչխարհային հաչուեկչիռով, երկրագունդի բնակիչներուն առօրեայ յաւելումին թիւը 60·000 է : Արդէն իսկ բարդ եւ օր մը անել կացութեան մը առջեւ չգտնուելու համար, պէտք է ամէն օր յրացուցիչ տուն, տեղ եւ հաց ճարել՝ կեանքի այդ հանապազօրեայ ստուար նոր բաժանորդներուն :

Մարդագրութեան մասնագէտ միջազգային եւ պետական կեդրոնները վարանումի չրջան մը կ'ապրին : Ի չգոյէ նորահնար կամ նորիմաստ գործնական առաջարկներու, անդամ մը եւս Մալթուս եւ Մարքս կը հոլովուին : Առանց երեւակայած ծայրայեղ եւ հակոտնեայ դրութիւններ – ուն մէջ, աչխարհին ընդունելի լուծու – մի մը ներչնչումը կը կարծեն գտնել :

Անգլիացի տնտեսագէտին համար, անհրաժեշտ է ծնունդներու կամաւոր չափաւորումը, ըստ իւրաքանչիւր երկրի սնունդի արտադրութիւնը անընդհատ զարգացնելով՝ ազատ ձգել բնակչութեանց աճումը :

Մալթուսի լուծումը ընդունելի չէր միեղերական բարոյականին համար : Ամուլ ամուսնութեանց հրաւէրը, ընտանիքի քրիստոնէական գաղափարականին դարաւոր կառոյցը քանդող բրիչը կրնար ըլլալ մարդոց ձեռքին մէջ : Տարբեր տեսակէտով, պետութիւններն ալ համախոհ չէին՝ երկրի մը զօրութեան հիմը դասելով անոր բնակչութեան քանակը :

Որոշ չարամտութեամբ մը, Մարքսի տեսութեանց կոյր կողմնակիցները՝ « դրամատիրական» ընկերային դրութեան տեւականացումի փորձ մը կը նկատեն Մալթուսի առաջարկը :

Առաջին Միջազգայինէն երրորդ երթալով, Մարքսի ընկերվարական սկզբունքներուն այլասերած գործադրութեամբ ծնաւ «համայնավարութիւնը » :

Մալթուսի տեսութիւնը պարբերաբար կը փայլի, Ամերիկայէն սկսեալ՝ կարգ մը երկիրներու մէջ :

Մարքսի տեսութիւնը զեղծող եւ գործադրող երկիրները հանրածանօթ են :

Հակառակ միջազգային քաղաքականութեան ներկայ չփոթ երեւոյթին, դժուար թէ այդ երկու անհաչտ ընկերային տեսութիւններէն ծնի Մարդկութիւնը սովէ փրկելու կատարեալ լուծումը :

Ճակատագրական չէ որ Մալթո՞ւս թէ Մարքս աչխարհային հարցականին պատասխանը՝ Մալթուս եւ Մարքս ըլլայ :

Կ. Մ. ԱԼԷՄՇԱՀ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՒՈՒԲՐ, ՄԱՔՄԻԼԸՆ ԵՒ ԱՏԸՆԱՒՈՒԲՐ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԶՈՐՍ ՄԵԾԵՐՈՒԻ ԺՈՂՈՎԸ ԱՁՄՈՐ ԿԸ ԲԱՁՈՒԻ

●

ԱՏԼԱՆՏԵԱՆ ՈՒԽՏԻ ԺՈՂՈՎԸ

Հինգշաբթի իրիկուն վերջացաւ Ատլանտեան Ուխտի 15 երկիրներու Արտաքին Նախարարներու ժողովը, որուն կը յաջորդէ Արեւմտեան Մեծերու հանդիպումը :

Ուրբաթ իրիկուն, Նախագահ Այզընհաուըր, Վարչապետ Մաքմիլըն եւ Ա – տընհաուըր Փարիզ պիտի հասնէին, չաբաթ առաւօտ Նախագահ տը Կոլի հետ խորհրդակցութեանց սկսելու համար : Ինչպէս ծանօթ է, Արեւմտեանները այդ ժողովին մէջ պիտի պատրաստեն Արեւելք – Արեւմուտք հանդիպումը, որ տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ գարնան :

Միացեալ Նահանգներու Նախագահը Ուրբաթ կէսօրէ ետք Թուլոն հասաւ, ուրկէ չոգեկառքը առաւ Փարիզ գալու համար : Նախագահին Ֆրանսա ժամանումը, որ մեծ խանդավառութիւն ստեղծեց, հեռատեսիլէն պատկերասփռուեցաւ :

Ժամը 22·30ին Վարչապետ Տըպրէ կառը Լիոն պիտի երթար՝ Այզընհաուըրը դիմաւորելու համար, նախապէս Պուր – ժէի եւ Օրլիի մէջ Մաքմիլընի եւ Ատընաուրի ժամանման ներկայ ըլլալէ ետք :

Ֆրանսական, ինչպէս նաեւ միջազգային մամուլըմեծապէս հետաքրքրուած են այս խօսակցութիւններով : Օտար բազմաթիւ լրագրողներ հասած են մայրաքաղաք, դիւանագիտական կարեւոր այս եռուզեռին արձագանգ հանդիսանալու համար :

Փարիզեան Թերթերը մանաւանդ կը չեչտեն տը Կոլ – Այզընհաուըր զլուխ – զլխի խօսակցութիւնները, որոնք կը սկսին այս առաւօտ :

Անկախ Խրուչչեւի հետ ըլլալիք խօսակցութիւններէն, Այզընհաուըր եւ տը Կոլ իրենց յաջորդական հանդիպումներու ընթացքին պիտի քննեն Ֆրանքեւամերիկեան տարակարծութեան պատճառները. ինչպէս ծանօթ է, այս մասին Ատլանտեան Ուխտի Արտաքին նախարարներու ժողովը որոշում մը չկրցաւ տալ :

Ուշինկթընի եւ Փարիզի կառավարութեանց տարակարծութեան դլխաւոր պատճառը՝ Արեւմուտքի պաշտպանութեան համար Եւրոպայի օդային ուժերու միացման հարցն է : Դաշնակից բանակներու ընդհանուր հրամանատար Զօրավար Նորսթէտ զինուորական ժողովներու ընթացքին վճռապէս չեչտեց այն պարագան՝ թէ օդային ուժերու միացումը անհրաժեշտ է եւ անմիջական պէտք է ըլլայ :

Ատլանտեան Ուխտի բոլոր անդամները համաձայն դտնուեցան այս առաջարկին, բացի Ֆրանսայի ներկայացուցիչէն, որ պայմանաժամ ուզեց՝ մասնագիտական գետնի վրայ ուսումնասիրելու համար ընդհանուր հրամանատարին ծրագիրը :

Ուշագրաւ է այն պարագան, թէ հակառակ Ֆրանքեւամերիկեան լուրջ տարաձայնութեան, Ատլանտեան Ուխտի ժողովէն վերջ հրապարակուած զեկոյցը ոչ մէկ ակնարկութիւն կ'ընէ Զորեքչաբթի օրուան վիճաբանութիւններէն ետք ծագած դժուարութիւններուն : Ժողովականներու համաձայնութեամբ՝ հարցը փոխանցուած է Մնայուն Խորհուրդին, ուր անդամ մը եւս քննութեան առարկայ պիտի դառնայ :

Այնուհանդերձ, պատասխանատուները – Թիւններու փոխանցում մը, Ատլանտեան Ուխտի ներքին մարմիններուն միջեւ, դժուար թէ արդիւնքի մը հասնի : Այն – պէս որ, հարկ է ապասել տը Կոլ – Այ – զընհաուրը խօսակցութեանց արդիւնքին, պարզելու համար ներկայ կացութիւնը :

Մինչ Անգլիոյ եւ Գերմանիոյ Վարչա – պետներն ու Միացեալ Նահանգներու եւ Ֆրանսայի Նախագահները հաւաքուած են վերջնապէս ճշդելու համար խորհրդային իրենց քաղաքականութիւնը, անդին, Ա – րեւմուտքի զինուորական կարեւորագոյն կազմակերպութեան մէջ Ֆրանսայի եւ Ամերիկայի միջեւ ծագած տարակարծութիւնը աւելի քան ծանր կը նկատուի :

Քաղաքական բարդ հարցեր կան, որոնք լուծումի մը կը սպասեն : Ինչպէս կը գրէ «Ֆիկարո»ի քաղաքական խմբագրապետ Ռոժէ Մասիփ, Եւրոպայի օդային ուժերու միացման հարցը, օրինակ, կարելի չէ բաժնել հիւլէական զէնքերու պահեստի հարցէն. Ֆրանսա կ'ուզէ կարեւոր դեր մը խաղալ Ատլանտեան Ուխտի մէջ՝ իրրեւ զինուորական ուժ, միաժամանակ պահելով քաղաքական իր դիրքը :

Նկատի առնելով այս բոլորը կարելի է ըսել թէ երկու Նախագահներու գլուխ – գլխի հանդիպումը ոչ հաճելի կրնայ ըլլալ եւ ոչ ալ դիւրահաղորդ : Սակայն, հաւանական է որ կողմերու մերձեցում մը ըլլայ եւ փոխադարձ գիջողութեամբ համաձայնութեան մը ճամբան հարթուի : Իրականութիւնը այն է, որ Ֆրանքեւամերիկեան սովորական տարակարծութեան մը առջեւ չենք գտնուիր. Ատլանտեան Ուխտի ապագան խնդրոյ առարկայ է :

Զինուորական կազմակերպման մէջ Եւրոպայի անհամաձայնութիւնները Մոսկուայի գոհունակութեան պատճառ դարձած էին արդէն : Ի՞նչ պիտի ըլլայ, եթէ Դաչնակիցներու միջեւ նոր բարդութիւններ եւ տարակարծութիւններ ծագին, — հարց կուտան կարգ մը թերթեր :

«ՈՉ ՏԱԳՆԱՊ, ՈՉ ԴԱՒԱՐՈՒԹԻՒՆ...»

Հակառակ այս բոլորին, Ատլանտեան Ուխտի ընդհանուր քարտուղար Սփաք աւելի քան լաւատես է : Արդարեւ, ժողովէն յետոյ, մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարեց .— Ձեմ հասկնար թէ ի՞նչ կ'ըսեն թերթերը, վերջին օրերու ընթացքին : Ատլանտեան Ուխտի մէջ տագնապ չկայ. ո՛չ տագնապ եւ ոչ ալ դժուարութիւն :

Փոլ Հանրի Սփաք աւելի պարզելով իր միտքը, ըսաւ. — Բոլոր նախարարները համաձայն գտնուեցան՝ ընդունելու համար թէ դաչնակցութիւնը անհրաժեշտ է. իսկ եթէ վաղը միջազգային կացութիւնը մեղմանայ, ինչ որ սպասելի է, Ատլանտեան Ուխտը աւելի քան երբեք անհրաժեշտ պիտի մնայ դարձեալ : Արդարեւ, այդ պարագային նոր հարցեր պիտի ծագին, որոնց լուծման համար նոյնքան բանակցութիւններ եւ խորհրդակցութիւններ պիտի ըլլան՝ որքան պաղ պատերազմի ընթացքին :

Լրագրողները թերահաւատ էին եւ սկսան խնդալ Սփաքի յայտարարութիւններուն վրայ, որմէ ետք Ընդհանուր քարտուղարը յայտարարեց .— Այնպէս կը թուի թէ զեկոյցին մէջ չէք գտներ բսածներուս փաստը : Բայց, իրականին մէջ, այս զեկոյցը չատ կարեւոր լուր մը կը պարունակէ : Մենք ընդունեցանք որ մի – ջազգային քաղաքականութեան մէջ փոփոխութիւն մը կայ, բայց հակառակ ա – նոր՝ համաձայն ենք այն հարցին չուրջ՝ թէ այդ փոփոխութիւնը ոչ մէկ ձեւով աղեղեցութիւն կը գործէ Ատլանտեան Ուխտին վրայ : Իմ կարծիքով, ասիկա չատ կարեւոր լուր մըն է :

Ամէն պարագայի մէջ, Սփաք ընդունեցաւ որ կարծիքի տարբերութիւններ կան Դաչնակիցներու միջեւ, զինուորական մարդի մէջ, սակայն այդ տարակարծութիւնները տագնապի մը պատճառ չեն կրնար ըլլալ, աւելցուց ան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԹՈՒՐՔԻՈՅ կարեւորագոյն օրաթերթերէն՝ Վաթան դադրեցուց իր հրատարակութիւնը ամսուան մը համար, դատական որոշումով : Թերթը արտատպած էր «Թայմ» , ամերիկեան չաբաթաթերթի մէկ յօդուածը որ նախատական նկատուեցաւ Վարչապետ Մենտերէսի համար : Թերթին խմբագրապետը եւ երկու պատասխանատու անձերէններ 15 եւ 16 ամիս բանտարկութեան դատապարտուեցան :

ԱՄԵՐԻԿԱՅԻ Վերմոնթ չրջանի հանրապետական մէկ թեկնածուն կ'ուզէ որ Պրիժիթ Պարտօն մասնակցի այն ընտրական պայքարին զոր հանրապետական ներկայացուցիչը պիտի տանի յառաջիկայ ընտրութեանց առթիւ : Ամերիկացին կը յուսայ որ Պրիժիթ Պարտօ պիտի չմերժէ հրաւէրը, որովհետեւ Ամերիկացիք նոր դէմք մը կ'ուզեն :

ՄՈՍԿՈՒԱՅԻ մէջ յանկարծամահ եղած է Սերժ Վասիլիէվ , չարժանկարի խոհրդային ծանօթ բեմադիրը : Վասիլիէվ 59 տարեկան էր : Իր նչանաւոր ժապաւէն – ներն են Չափայէվ եւ 1954ին մրցանակ ստացած (Քան) ուրիչ ժապաւէն մը՝ Չիփֆայի Հերոսը :

ՖՐԱՆՍԱ փայլուն յաղթանակ մը տարաւ հինգչաբթի օր Ֆութպոլի մէջ պարտութեան մատնելով Սպանիան 3ի դէմ 4 կէտով :

ՆԱՒԱԳԱՀ ՏԸ ԿՈՂ Հինգչաբթի կէսօրէ առաջ այցելեց Ֆրէժիւս, կացութիւնը տեղւոյն վրայ ուսումնասիրելու համար : Աւելի քան երբեք յուզուած՝ Նախագահը յայտարարեց թէ «ամէն բան պիտի ըլլայ՝ որպէսզի քաղաքը վերաչինուի » :

ՊԵԼՃԻՈՑ թագաւոր Պոտուէն, որ Քոնկօ զացած էր, Սթանլէյվիլի մէջ դիմաւորուեցաւ բազմաթիւ բնիկներու կողմէ, որոնք կը պոռային. «Կեցցէ Թագաւորը» եւ «Անկախութի՛ւն» : Ցուցարարները յաջողեցան խորտակել ոստիկաններու չղթան՝ թագաւորին մօտենալու համար, բայց ապահովութեան ուժերը խիստ միջոցի դիմելով ցրուեցին զանոնք :

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ Արտաքին փոխ նախարար Տիլըն Եւրոպայի մէջ չրջապտոյտ մը կատարելէ ետք վերադարձաւ Ուշինկթըն, ուր կը յայտարարուի թէ ամերիկացի նախարարը համոզուած է՝ թէ Անգլիա Հասարակաց Շուկային չի մասնակցիր ոչ միայն առեւտրական, այլեւ քաղաքական պատճառներով : Ճանապարհին դէպ Տիլըն զօրավիդ կը կանդնի Հասարակաց Շուկային :

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

ՄԻՍԱՓ ՄԵԾԱՐԵՆՑ ԵՐԷԿ ԵԻ ԱՅՍՕՐ

Շատ խճողուած է սխալ վերագրումներու դաշտը : Այս ուղղութեամբ, ստուերոտ ենթադրութիւններու վրայ կառուցուած են չէնքեր՝ մանուկներու թղթա–կերտ տուներուն նման տապալելու աննշան չունչ մը խակ : Մեծարենցի կատարած մը թարգմանութիւններէն ընկիզը կ'առնեն այս սխալ վերագրումնե–րը :

Թարգմանութիւնները առաւելապէս կատարուած են անգլերէնէ : Հետեւաբար անփորձներու համար շատ դիւրին է ենթադրութեան տարուիլ, թէ ան ազդուած ըլլայ անոնցմէ : Սակայն սխալ է ենթադրութիւնը : Ինչպէս նախապէս նշեցի , անիկա օժտուած էր ինքնաբաւ հարստութեամբ : Այս ճշմարտութիւնը ինքն ալ արտայայտած է՝ վահանած ըլլալով ինքզինք արտաքին ազդեցութիւններու դէմ :

Հակառակ ասոր, իր կենսագիրները իրբեւ թէ մանրակրկիտ վերլուծում ու որոնումներ կատարած ըլլան, վստահօրէն կը հաստատեն թէ «այնուհետեւ անվիճելի է Օսկար Ուայլտի ազդեցութիւնը, (որ – պէս նմոյշ յիշատակեցնիք Ուայլտի՝ Շէլլիի(*) գերեզմանի եւ Մեծարենցի Պետրոս Դուրեանի նմանութիւնը) :»

Դժբախտաբար, այդ երկու բաներ – տեղծութեանց մէջ աւազի հատիկին չափ խակ նմանութիւն չկայ : Կատակաբանու – թիւնն անգամ այս տեսակ վերագրում չի թոյլատրեր իր ծիծաղելիի սահմաններէն ներս : Որ կողմէն ալ մանրադիտակով զննելու հարկադրուինք յարակցութեան կապ մը գտնելու անոնց մէջ, պիտի յան – դիման անսպասելի զարմացումի՝ կատար – ուած այս անհեթեթութեան համար :

Զարմանալին սակայն, սփիւռքի քննադատներուն կողմէ՝ կատարուածը նոյնութեամբ ընդունելու երեւոյթն է, փոխա – նակ զայն խիստ խուզարկութեան բովէն անցնելու ձանձրոյթն առնելու :

Ահաւասիկ՝ բառ առ բառ թարգմանութիւնը Օ. Ուայլտի գեղեցիկ բանաստեղ – ծութեան, —

Շէլլիի հերիմը

Հիւանդի մը սնարին մով սպառած եւ
այրած մոմերուն նման
Վտիտ նոճիներ կը բոլորեն արեւէն
գունատ շիրմաքարն անոր ,
Հոս կը գիշերէ բուիկն իր գահին վրայ,
Եւ անշնաղ մողէզը կը ցուցադրէ գլուխն
իր գոհարազարդ ,
Եւ ուր հարսնուկներու բաժակները կը
բռնկին կարմրաթոյց ,
Հեռուն բուրգի մը անշշունչ նկուղին մէջ
Անշուշտ թաղուն է մուրին մէջ՝ Սփինքս
մը Հին – Աշխարհեան,
Ժանտադէմ պահապանը մեռելներու
այս ծառաստանին :

Ա՜հ, հարկաւ ճա՛ղցր է հանգչիլ
արգանդին մէջ
Հողին՝ մեծ մայրը նիրհին յաւիտենական,
Բայց որքա՜ն աւելի ճաղցր պիտի ըլլար
ճեզ շիրիմ մը խռովեալ
Արձագանգող խորութեան մը կապոյտ
ճարայրին մէջ,
Կամ հոն ուր բարձր ճաւեր կը փշրուին
խաւարին մէջ
Ալեխորտակ դարվարի մը ժայռերուն
դէմ··· : (**)

Բանաստեղծութեան վերջին վեց տողերով Ուայլտ կ'ակնարկէ Շէլլիի եղերական մահուան : Ան եւ իր բարեկամը սոսկալի ալեկոծութեան մը զոհ գացին իտալական ափերուն մօտ : Շէլլիի հերիմը կը գտնուի՝ Հոռմ :

ՊԵՏՐՈՍ ԴՈՒՐԵԱՆ

Լուռ մարմարակերտ դամբանին խորէն ,
Հանճարի աչքերն անմոյթ կը նային,
Լոյս ոգիներու կեանքովն երկնային
Ալ մեկուսացած ունայն ժխորէն :

Մեռա՜ւ, խանդավառ սէրերն երգելէն՝
Ու պիտի յաւէտ միտքերն հրմայեն
Իր թունդ ճնարէն, ու երգերն ալ հին
Պաշտամունքով զգմեզ միշտ պիտի գերեն :

Յոյգով մեռա՜ւ ան, յուշքով կ'ապրի դեռ,
Ծառերուն նըման, որ թարմ ու դալար
Իր գերեզմանին կ'ելլեն ճովն ի վեր :

Հիացքներ կ'երթան իրեն ետեւէն ...
Եւ իր յուշքերն ալ, յաւէտ անմբլար
Ու միշտ ոգեւոր՝ դեռ պիտի տեւեն(***) :

Մ. ՄԵԾԱՐԵՆՑ

×

Նման անել սխալանքի մէջ ինկած եւ մոլորած են նաեւ մեր Սփիւռքի եւ Երեւանի քննադատները՝ կարծելով թէ Մեծարենց ազդուած է Գրիգոր Նարեկա – ցիէն : Հոս, կեղծ փաստն անգամ կը պակսի այդ սխալ վերագրումը արդարացնելու : Բացի սա կասկածելի տեղեկութենէն թէ Մեծարենց բարձին տակ կը պահէր Նարեկը : Տարակոյս չունինք թէ կարդացած է զայն : Նոյնիսկ իր հիւանդութեան անողոք վայրկեաններու մէջո – ցին երբ մահը կը պատրաստուէր դրան ետին յանկարծ սենեակէն ներս խուժելու, ան վերլուծած է «Նարեկացիին հետ» վերնագրով զրուեան մէջ «Մեծ աղո – թասաց բանաստեղծին » մթար էութեան ալեկոծումը : Արձակ բանաստեղծութիւն մը գրեթէ, ուր անժխտելի է՝ Մեծարենցին հիացումը հանդէպ Նարեկացիին :

Սակայն այս պարագան հեռու է փաստ մը ըլլալէ, հետեւաբար բոլորովին սխալ է ըսել եւ հաստատել թէ մահամերձ բանաստեղծը ազդուած էր Նարեկացիէն իր ստեղծագործութիւնները կերտելու մէջ :

Կարդալ այս կամ այն գիրքը, համակրիլ այս կամ այն բանաստեղծին ,չեն նշանակեր երբեք թէ հետեւանքը պիտի ըլլայ ազդուիլ :

Ահաւասիկ՝ թէ ինչու Մեծարենցի վրայ ազդեցութիւն ունեցած չէ Նարեկացին :

Ըստ Մեծարենցի կենսագիրներուն, ան դիչերօթիկ էր Մարզուանի Անաթօլիա գոլէճին մէջ՝ 1896էն մինչեւ 1901 թուականը :

Այդ ժամանակամիջոցին՝ Մեծարենց կ'ապրի ու կը չնչէ մթնոլորտի մը մէջ ուր կը սաւառնին անգլիական եւ ամերիկեան ընտրեալ մտաւորականներու մտածման վսեմութիւնը, բարոյական ուժը եւ ասոնց վրայ խարխիս նետած անդիմադրելի հաղորդականութիւնը :

Ապագայ բանաստեղծը քայլակից է գոլէճին ընտրած ընթացքին եւ յառաջացման : Պայծառ համոզումով եւ դիտակցութեամբ կը փարի այդ ընտրեալ հոյլը կազմող Ռալֆ Ուալտօ Էմըրսընի , Թօմաս Քարլայլի , Հաւորի , Լոնկֆէլոյի , Ուոլտ Հուիթմէնի եւ ուրիշ նոյնքան մեծանուն բանաստեղծներու, գրագէտներու, իմաստասէրներու ներշնչած, ձեւակերպած ու լուսազարդած ուղղութեան եւ անյագուրէն կը կարդայ անոնց գրական գործերը :

Մասնաւորապէս, Էմըրսընի եւ Քարլայլի մտածման մաքուր կուժերէն լեցուցած է գրականութեան ծարաւը յագեցնող իր առաջին բաժակը : Պօղոս Առաքեալին աղդարարութիւնը՝ թէ «փորձէ ամէն ,ան՝ հաստատ կառչելու համար լաւին» ըրած է իրեն նշանաբան եւ միտքի մը կրակով չարունակած է մինչեւ իր մահը :

Էմըրսընն՝ իրրեւ բանաստեղծ եւ արձակագիր անուանի դարձաւ իր մտածում – ներուն բարձրութեան եւ չունչին ազնուութեան համար : Թէպէտեւ իր բանաստեղծութիւններուն մէջ դանդաղ էերաժշտութիւնը սակայնանոնք կըպորթկան ուժով եւ ինքնատպութեամբ : Տիրական է հոն ազատութեան ոգին, հետեւաբար հաստատամտութեան եւ ինքնածին որոշման սրբութիւնը հիմը կը կազմեն անոր փիլիսոփայութեան :

Անհուն էր անոր հիացումը դէպի տիեզերքը : Իր խմաստասիրութիւնը զայն կը բարձրացնէր մինչեւ համայնաստուածութեան : Նշանակելի է հոս չեչտել խնամութիւնը որ կայ Էմըրսընի եւ Մեծարենցի էութեանց մէջ : Հայ բանաստեղծն ալ նոյնքան անհուն հիացումով փարած էր բնութեան բոլոր գեղեցկութիւններուն որոնք զայն առաջնորդեցին գրեթէ համաստուածութեան : Եւ ասիկա միստիքի մը անդրդուելի ուժով :

Էմըրսըն (1803 – 1882) հիմնադիրը եղած է գերադասապաշտութեան կոչուած պաշտամունքի մը (թրանսցենտանթալիսմ) որ աւելի իմաստասիրական բնոյթ ունէր քան թէ կրօնական : Ինք եւ իր հետեւորդները, նախապէս, ազդուած էին Քանդեան եւ Հէկէլեան փիլիսոփայութենէն, յետոյ սակայն, դիմեցին Պղատոնին՝ ընդլայնելու համար իրենց դատափարաբանութիւնը : Ըմբռնումը թէ վերացական եւ բնազանցական դաղափարներով պէտք է նուաճել եւ գերազանցել իսկական գիտութիւնը եւ փորձառութիւնը՝ ծնունդ տուաւ վերոյիչեալ անուններին, Էմըրսընի եւ իր հետեւորդներուն կողմէն :

Անդրդուելիօրէն կը հաստատեն թէ նիւթական ամէն ինչ պատրանք է եւ դատափարները միայն ճշմարիտ իրողութիւններ են : Կը հաւատային նաեւ թէ ամէն մարդ ազատ է իր խղճմտանքին համաձայն յայտնաբերելու որեւէ արտայայտութիւն :

Այս դաղափարաբանութիւնը չուտով դարձաւ Ամերիկեան հոգեբանութեան դրոյթը կրող իմաստասիրութիւն մը :

Էմըրսըն ամէնէն փայլուն աստղն էր ժամանակակից մտաւորականութեան : Իր Անգլիա կատարած ճամբորդութեան միջոցին ճանչցաւ եւ բարեկամացաւ չատ ծանօթ բանաստեղծներու , դրագէտներու եւ քննադատներու հետ : Իր հիմնած դատափարաբանութիւնը կայուն հիմերու վրայ կանգնելու մտորոնումով մօտեցաւ ազատախոհ քննադատ Ջոլրիճի փիլիսոփայութեան, Ուըրտծուըրթի մտերմացաւ բանաստեղծութեան, Քարլայլի ոգեւորիչ՝ իմաստասիրական քննադատական, պատմագիտական փորձադիրներուն եւ Ուոլթըր Հուիթմէնի մարգարէաշունչ երգերուն :

Շնորհիւ այս մեծանուն բանաստեղծներու քննադատներու եւ գրագէտներու թելադրութեանց եւ անոնց վաստակներէն փոխ առնուած ըմբռնումներէն եւ մտածումներէն, վերադարձին՝ պատրաստեց իր եւ իր հետեւորդներուն գաղափարական հանգանակը որ կը խտանայ հետեւեալ տողերուն մէջ :

« Մարդ էակը իր էութեան մէջ կը պարփակէ հարկ եղած ամէն տարր՝ ինքզինք կառավարելու համար : Իսկական լաւն ու բարին կամ գէշն ու չարը որոնք իր կեանքին բաժինը պիտի կազմեն՝ պէտք է որ բխին իր ներաշխարհէն : Իր հոգիին եւ տիեզերքին մէջ գոյութիւն ունեցող ամէն ինչ՝ անժխտելի յարաբերութեան մէջ են իրարու հետ : Կեանքին նը – պատակն է ճանչցնել մարդը՝ ինքզինքին հետ : Փոխանակ երեւութապէս եւ արտաքին կողմով ճանչնալու ամէն ինչ , պէտք է անոնց սկզբունքներէն նուաճուիլ ներքնապէս՝ վերթեւեքլու համար : կարեւորագոյն յայտնութիւնը այն է որ Աստուած ներկայ է ամէն մէկ էակին էութեան մէջ » :

Էմըրսըն՝ նաեւ իրրեւ հեղինակ, հրատարակած է ուշադրութեան արժանի չատ կարեւոր գործեր, որոնց մէջ ներկայացուցիչ մարդիկը՝ մտածման յեղափոխական բարեչրջում մը պատճառեց, մասնաւորապէս, ժամանակակից մտաւորականներու մէջ :

ՋԱՐԵՀ ԳԱՋԱՋԵԱՆ

(4 Շար·)

ԵԼՔ ՄԸ ՓՆՏՈՒԵՆՔ

(Գ· եւ վերջին մաս)

Ներկայիս որ կիրակնօրեայ դասընթացքները մեր կրթական հարցի քննութեան ընթացքին, իրենց դրաւած դիրքով, ուզենք թէ չուզենք մեր դէմը կը ցցուին, պարտաւոր ենք ընդհանուր կերպով քննութեան նիւթ դարձնել դպրոցական այս ինքնայատուկ ձեւը :

Ինչո՞ւ ժամանակին փոխանակ մանկապարտէզներու եւ նախակրթարաններու մասին խորհելու , ընդգրկեցինք դպրոցական այս կարկատան ձեւը :

Որովհետեւ եթէ մտաւորականութիւնը ցանկալիին ձգտումը ունի, դպրոցական յիշեալ ձեւի հեղինակը՝ ժողովուրդը , կը դոհանայ անմիջական կարելիով : Նոյն ժողովուրդը, նոյն անմիջական ձեւով լուծեց հացի խնդիրը ու ապա անմիջապէս վերջ հայերէնի ուսուցման հարցը : Բանուորութեամբ սկսաւ իր հացը ճարել հանքահորերուն եւ նաւահանգիստներու քարափներուն վրայ եւ նոյն ձեւով ալ, կտուրը թիթեղով ծածկուած պատերը տախտակներով կարկտուած սենեակ – ներու մէջ բացաւ կիրակնօրեայ դասընթացքներ : Հետզհետէ Հայը ձգեց հան – քահորերն ու ամէն տեսակի տաժանակիր աշխատանք ու ամէն մէկը իրեն համար դիրք ստեղծեց : Կիրակնօրեայ դասընթացքներն ալ հետեւելով այս տնտեսական վերելքին, փոխադրուեցան աւելի տանելի վայրերու մէջ : Սակայն, կրթական հարցին լուծումը ժողովուրդին դործը չէր ու ան կը սպասէ որ ազդին «մեծեր»ը խորհին այդ մասին :

Սկիզբի չրջանին կիրակնօրեայ դասընթացքը, հայրենասիրական գոհարերու – թեան վրայ դրաւ իր հիմը : Զրի կ'աչ – խատէին ուսուցիչները եւ կ'աչխատէին առաքելութեան մը համար : Այսօր վար – ձատրութեամբ կ'աչխատին չատերը , բայց իրենց ստանձնած պարտականու – թիւնը առաքելութիւն մը ըլլալէ չէ դադրած : Իւրաքանչիւր ուսուցչի պարտականութիւնն է իրեն յանձնուած մանուկներուն սորվեցնել հայերէն ու մանաւանդ անոց ներշնչել հայկական ոգի : Այս պարզ բացատրութիւնը կը պահանջէ բազմակողմանի ճիգ եւ աչխատանքի բաւական բարդ ձեւ մը : Այս է որ կը պահանջէն ծնողքները :

Եթէ ուսուցիչներ կան՝ որոնք թերեւս ալ իրենց տարիքի բերումով, չեն կրնար պարել եւ պար սորվեցնել եւ կամ հանդէսի մը պատրաստութեան համար երգերու եւ արտասանութիւններու վարժեցնել, Թող չարհամարհեն, չժխտեն անոնց կարեւոր դերը :

Մեր զաւակները Ֆրանսերէն, անգլերէն, սպաներէն եւ տակաւին մեր մտքէն չանցած լեզուներ կը սորվին : Եթէ քիչ մը հայերէն սորվեցնելով կը կարծենք թէ անոնք Հայ պիտի մնան, բոլորովին կը սխալինք : Որովհետեւ մեզի համար ոչ – մայրենի, օտար լեզուն, անոնց համար մայրենի լեզուին տեղը գրաւած է արդէն : Օտար լեզուին մէջ աւելի հմտութիւն ունին եւ աւելի եւս պիտի հմտանան հակառակ մեր բոլոր ճիգերուն : Հետեւաբար պիտի համոզուինք որ քիչ մը հայերէնի ուսուցմամբ չէ որ կրնանք ապէտին առաջքը առնել :

Հայերէնի ուսուցումը իր չատ կարեւոր դերը ունի, պայմանաւ որ երախային ներշնչուի հայկական ոգի :

Եւ ինչ կը հասկնանք այս բացատրութեամբ : Հայկական ոգին՝ մեր ըմբռնումով, մեր ազգային արժէքներով (սովորութիւններէն մինչեւ մեր լեզուն, գեղարուեստը, մշակոյթն ու պատմութիւնը) ապրելու, անոնցմով յուզուելու ժխտելու կամ հպարտանալու կարողութիւնն է : Այս կարողութիւնը մշակուելով մարդոց մէջ կը դառնայ բնազդ եւ այնքան զօրաւոր բնազդ որ անոր ճնշումին տակ մարդիկ ընդունակ կը դառնան գերագոյն զոհողութիւններու :

Միայն հայերէն լեզուն բաւակա՞ն է մեր մանուկներուն այս դգացումը ներչընչելու համար :

Հոս եւս մեր ժողովուրդը իր առողջ բնազդով ընտրած է ուղիղ ճամբան եւ տուած հարցին պատասխանը : Հայերէնի կիրակնօրեայ դասընթացքին միացուցած է հանդէսներու պատրաստութիւնը՝ իր պարերով , արտասանութիւններով , երգերով եւ ներկայացումներով, որոնցմէ իւրաքանչիւրին ընթացքին մեր մանուկները նախ հայերէն լեզուին կ'ընտելանան հաճելի ձեւով եւ մեւնոյն ատեն կը վարակուին հայկականութեամբ , հայկական ոգիով : Անհրաժեշտ չէ որ հանդէսներու պատրաստութեան համար դասերու ժամերը գոհուին : Կը բաւէ որ ուսուցիչները կամ ուրիշ անձեր գոհարերութեան ոգի ունենան :

Մոռնալու չէ վերջապէս, որ գաւառի հայկական կեանքը չարժման մէջ դնողները, այդ՝ ոմանց համար չհերետաւոր

(*) Կը հնչուի Շեղի, հետեւաբար , պէտք է գրել՝ Շեղի :

(**) Շէլիի՝ անգլիացի նշանաւոր բնաբերգակ, մինչեւ իր մահը դիւթուած էր ծովէն : Ամէն առիթով կը թափառէր ծովափներու մօտ, կը կարծէր թէ կը լսէր ձայն մը որ զինք կը կանչէր ալիքներուն մէջէն : Օր մը ահով բացագանչեց՝ «Ահա՛, հոն է դարձեալ, հո՛ն···» : Տեսած էր Գայրընի վաղամեռիկ ազնկան փոքրիկ *Ալէկրայի* դէմքը, որ ալիքէ մը վեր բարձրացած՝ ուրախութեամբ ծափ կը զարնէր եւ կը ժպտէր իրեն ··· :

(***) Նկարագրական եւ հասարակ ըզգայնութեամբ գրուած ոտանաւոր մըն է ասիկա, իր տկար բանաստեղծութեանց շարքին պատկանող :

հանդէսներն են եւ հանդէսներն ալ կի – րակնօրեայ դասընթացքներուն հունձքը :

Վերցուցէք կիրակնօրեայ դասընթացք– ները իրենց հանդէսներով ու գեղարուես– տական բաժիններով ու դուք կը տեսնէք թէ ինչպէս կը լռէ գաւառի հայկական կեանքի բարախուն սիրտը, ինչպէս սու– դի կը մատնուին «Յառաջ»ի Յրդ եւ 4րդ էջերը :

Ուրեմն չենք կարծեր թէ կը սխալինք յայտարարելով որ, մեր ներկայ պայ – մաններուն մէջ կիրակնօրեայ դասըն – թացքներու ձեւը անխուսափելի անհրա – ժեշտութիւն է եւ մեղք է որ այդ հայրե– նասիրական փոքրիկ վառարանները մնան պատահականութեան եւ այսպէս անկազ– մակերպ :

Ուրիշ առիթներով, չատերու կարգին մենք ալ արտայայտուած ենք այս հար – ցին շուրջ : Բոլոր անոնք որոնք պատաս– խանատուութիւնները ունին՝ մնացին ան – տարբեր, որովհետեւ մեր գաղութը կազ– մակերպուած չէ ինքն իր մէջեւ, « պա – տասխանատու» նկատուածներն ալ հաշ – ուետու չեն այս գաղութին : Պաշտօնները կը ծառայեն, իշխանաւորութիւն խաղա – լու մեայն ու գործը կը մնայ ... դրա – ցին :

Մենք հաւատացած ենք թէ համագոր – ծակցութեան ոգիով քով – քովի գալով եւ կրթական հարցը Ֆրանսայի մէջ ուսում– նասիրելով, կարելի է յուսադրիչ եզրա – կացութեան մը յանգիլ, ոչ միայն կի – րակնօրեայ դասընթացքներու առնչու – թեամբ այլ եւ կարելի է ուսումնասիրել մանկապարտէզ կամ նախակրթարան բա– նալու կարելիութիւնները եւ վերջապէս ծնունդ տալ կեդրոնական առժամեայ մարմնի մը :

Որով մեր յոյսը կապած կ'ըլլանք ժո – ղովի մը հետ : Բայց ո՞վ պիտի կազմա – կերպէ նման ժողով մը եւ մանաւանդ ա – ռանց յետին մտքի, միայն կրթական հարցի մտահոգութենէն մղուած եւ կ'ընդգծենք՝ համագործակցութեան սկզ – բունքով :

Եթէ կեդրոնական մարմին չունի մեր գաղութը, ունի մամուլ : Թող մամուլով արտայայտուին մեր մտահոգութիւնները բաժնող–ընթերցողները եւ բերեն առա – ջարկներ : Մինչ այդ ահաւասիկ եւ մեր առաջարկը. —

Ֆրանսայի երեք շրջաններուն մէջ գո – յութիւն ունեցող կիրակնօրեայ դասըն – թացքներու վարիչ մարմիններուն ներ – կայացուցիչները կ'ունենան իրենց շրջա– նային խորհրդակցական ժողովը՝ որուն կրնան մասնակցիլ դասաւանդող եւ նախ– կին ուսուցիչներ, մտաւորականներ (կր – թական հարցին մասնագէտներ նախընտ – րաբար) եւայլն : Իւրաքանչիւր շրջան իր ժողովի ընթացքին, կրթական հարցը կը քննէ իր բոլոր մանրամասնութիւններով ու կը պատրաստէ իր շրջանի տեղեկագի– րը, կը հանէ իր շրջանի ցանկութիւննե – րուն համապատասխան բանաձեւեր եւ կ'ընտրէ պատգամաւորներ :

Երեք շրջաններէն ընտրուած պատգա – մաւորները որոշուած թուականին կ'ու – նենան միշշրջանային ժողով մը :

Թուականը, վայրը, ծախքերու հարցը եւ դեռ այլ մանրամասնութիւնները ի – րենց լուծումը կը գտնեն հաւաքական կամքին առջեւ, եթէ մամուլով այս մա– սին արտայայտուելու մեր առաջարկին ընթացք տուողներ ըլլան :

ՍԻՍԱԿ ՍԻՍԼԵԱՆ

ԱՐԱՄ ՅԱՐՈՒԹԻՒՆԵԱՆԻ ԳՏԱԾ ՈՍԿԻԻ ՆՈՐ ՁՈՒԼԱԾՈՆ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐԸ ՄԵԾԱՊԷՍ ՀԵՏԱՔՐՔՐՈՒԱԾ ԵՆ ԱՑՍ ԳԻՒՏՈՎ

Ինչպէս գրած էինք, հայ ոսկերիչ մը՝ Արամ Ցարութիւնեան յաջողած էր «ար– ուեստական ոսկի», աւելի ճիշդ ոսկիի եւ ուրիշ մետաղներու նոր ձուլածոյ (ա – լիաժ) մը պատրաստել, Պելվիլի իր բնա– կարանին մէջ : Ֆրանսական մամուլը սիւ– նակներ կը նուիրէ մեր հայրենակիցին՝ որուն չինած խորհրդաւոր ոսկին մեծա– պէս օգտակար է միջերկրային հրթիռնե– րու չինութեան համար :

Քափ Քանավերալի փորձադաշտի (Միացեալ Նահանգներ) ճարտարապետ – ները ներկայիս կ'ուսումնասիրեն նոր գիւտը, որուն մէջ կը միանան ոսկիի եւ պղպատին ներկայացուցած բոլոր ա – ռանձնայատկութիւնները . — ձկուն եւ միաժամանակ չատ կարծր, նոր մետաղը ոսկիին նման, չի ժանգոտիր եւ դիմաց – կուն է :

Այս բոլորին չնորհիւ մեծապէս կը դիւ– րանայ հրթիռներու համար անհրաժեշտ նուրբ, թեթեւ եւ միաժամանակ դիմաց– կուն գործիքներու չինութիւնը : Քափ Քանավերալի փորձադէտները կը յայ – տարարեն թէ նոր մետաղը մատնաւորա – պէս կարելի է օգտագործել հրթիռներու ցուցիչներուն պատեանին համար :

Արամ Ցարութիւնեան, 36 տարեկան, համեստ երիտասարդ մըն է : Իր գիւտին համար, որ կոչուած է հիմնովին փոխե – լու թանկագին քարերու ճարտարարուես– տը, օգտագործած է նախնական փոր – ձառնօթներ :

— Երկու տարի աշխատած եմ՝ գտնե – լու համար Պ. Ա. ոսկին, փոքրիկ խո– հանոցիս մէջ, յայտարարած է Ցարու – թիւնեան : Փորձերուս համար փուռ մը անհրաժեշտ էր. չունէի : Այն ատեն, մը– տածեցի թէ կնոջս խոհանոցի փուռը օգ– տակար կրնար ըլլալ ... :

Եւ հայ գիտնականը սկսած է իր մե – տաղին ձուլման անհրաժեշտ բոլոր աչ – խատանքները կատարել օդային կազի այս փուռին մէջ, միաժամանակ հաստա– տելով թէ մեր խոհանոցներու փուռերը մինչեւ 310 աստիճան ջերմութիւն կրնան տալ :

Բայց, վերջապէս, ի՞նչ է այս Պ. Ա. ոսկին, որ էլեքթրոնիքի, ժամադործու – թեան, միջերկրային հրթիռներու, վի – րաբուժական գործիքներու պատրաստու– թեան համար բոլորովին նոր հորիզոն մը կը բանայ :

Միացեալ Նահանգներու հիւլէական եւ միջերկրային հրթիռներու ճարտարա – գէտները սկսած են արդէն մեծապէս հե– տաքրքրուիլ այս գիւտով : Անգլիա, Գեր– մանիա, Զուիցերիա, Իտալիա, Սպանիա, Պելժիա եւ սկանտինաւեան երկիրները նոյն հետաքրքրութիւնը ցոյց կուտան : Ֆրանսայի տարրալուծարաններուն մէջ բազմաթիւ փորձերու ենթարկուեցաւ նոր ոսկին :

Հրապարակ ելած են արդէն Պ. Ա. ոսկիով պատրաստուած առաջին ժամա – ցոյցները. — Շատ թեթեւ են անոնք եւ չատ աւելի աժան :

Ինչպէս բոլոր մեծ գիւտերը, խորհուրդ – դաւոր այս ոսկին ալ պատահմամբ գըտ– նուած է :

— Արուեստական ոսկի փնտռելու հա – մար չէի ձեռնարկած այս աշխատանքիս, կը խոստովանի Արամ Ցարութիւնեան : Գոհարեղէնի գործարանի մը իրրեւ ղե – կավար՝ ինծի պարտականութիւն տուին, որ կարգ մը հարցերու լուծումը գտնեմ : Ոսկիի հետ գործ ունէի : Այնպիսի թա – փով փարեցայ գործիս՝ որ ոչ միայն ա– ռաջարկուած հարցին լուծումը գտայ, այլեւ հնարեցի Պ. Ա. ոսկին :

Այսուհանդերձ, Ա. Ցարութիւնեան կը յայտարարէ թէ իր գաղտնիքը ոչ ոքի հաղորդած է եւ նոր մետաղին չինութեան համար ինք առանձին պիտի աշխատի՝ աշխատանոցին մէջ փակուելով :

Թ. Ա. Թ.

ՏՈՔԹ. ԳԵՂԱՄ ԱՑՎԱՋԵԱՆ

Հայ – Բոյժ կը գրէ թէ Տոքթ. Գեղամ Այվազեան, (բնիկ Արմաշցի), որ կը բնա– կի Սինսինաթի, ինքնաբերաբար հրաւիր– ուած է անդամակցելու Աղոջապահու – թեան Արքայական Ընկերութեան : Այս առթիւ ստացած է հետեւեալ նամակը .—

« Հաճոյքն ունինք ձեզի հաղորդելու թէ Արքայական Առողջապահական Ընկե – րութիւնը, Ամերիկեան Ատամնաբուժա – կան Միութեան քարտուղարին հետ հա – մախորհուրդ, ձեզի կ'առաջարկէ անդա– մակցիլ Արքայական Ընկերութեան» :

Անդամակցութիւնը կ'առաջարկուի ա – նոնց միայն, որոնք կը վայելեն համբաւ մը առողջապահական ասպարէզի մը մէջ : Ասիկա բարձրագոյն պատիւ մըն է որ ան– հատի մը կ'ընծայուի՝ մաս կազմելու հա– մար Ընկերութեան :

Արքայական Ընկերութիւնը կազմուած է 1875ին եւ կը հովանաւորուի Նորին Վե– հափառութիւն կայսրուհի Էլիզապեթ Բ.ի կողմէ, նախապահ ունենալով Նորին Գե– րազանցութիւն Լոյտ Քոհէն Պըրքընհետի :

Արքայական Ընկերութիւնը միակն է իր տեսակին մէջ բրիտանական առողջա – պահական նախարարութեան կապուած :

Անդամակցութիւնը իրաւունք կուտայ ձեզի գործածելու «Անդամ Կայսերական Առողջապահական Ընկերութեան » յիշա – տակութիւնը իրրեւ տիտղոս :

« ՓՈՔՐ ԼԱՒՈՒՍ »Ը

Ուրեմն այսպէս, « Փոքր Լաւուսը» հարկ եղած դաստիարակչական արժէքը չունի, եղեր :

Այս է վճիռը այն յանձնախումբին, ո– րուն քննութեան ենթարկուեր է սոյն բա– ռարանը :

Որո՞ւն մտքէն կ'անցնէր թէ համաչ – խարհային համբաւ չհասած այս ժողովր – դական բառարանը իր իսկ երկրին մէջ այս աստիճան պիտի վարկաբեկուէր : Ինչպէս տեղական թերթերը կը գրեն, երբ հարկ ըլլայ բառերու սահմանումը կատարել, Լաւուսի կը դիմեն :

Իր դպրոցին գրասեղաններուն վրայ երբ Ֆրանսերէնի մէջ բաւական մը կը յառաջանար իմ սերունդիս հայ տղան, երազն էր Լաւուս մը ունենալ որ այն ա– տեն կ'արժէր թրքական մէկ մէճիտիէ, մօտաւորապէս չորս Ֆրանք : Եւ երբ կ'ու– նենար Լաւուս մը, ի՞նչ զուրգուրանքով կը թղթատէր զայն, — կողքին վրայ թուղթ մը կ'անցընէր, թուղթին վրայ թուղթ մը եւս, որպէսզի մի գուցէ ամե – նափոքր սկրթուք մը չտանայ :

Նուպարեան եւ Տէմիրճիպաչեան բա – ռարանները կուտային Ֆրանսերէն բառե– րու համապատասխան հայերէն բա – ռերը : Սակայն անոնք անյագօրէն Ֆրան– սերէնն սորվողներուն անբաւական էին : Մենք կ'ուզէինք Ֆրանսացիներու կողմէ կատարուած սահմանումը, թափանցելու համար բառերուն իսկական իմաստին : Եւ այս տեսակէտով մեզի համար, Լա – ռուսը անփոխարինելի էր իր պարզ լեզ – ուով, յստակ եւ պայծառ բացատրու – թիւններով : Մեզի համար Լաւուսը Ֆը – րանսան էր : Երբ Լաւուս ըսէին՝ Ֆրանսա կը հասկնայինք :

Եւ այսօր գայն կը տեսնենք ծանր յար– ձակումներու ենթարկուած, մեզի համար անիմանալի է ասիկա :

Անշուշտ մեր գործը չէ յանձնախում – բին դատողութիւնը քննադատել : Անձնա– պէս անկեղծօրէն ցաւեցայ եւ այս արար– քը սրբապղծութիւն համարեցայ :

Սակայն այստեղ Ֆրանսա է, ամենազօ– րաւոր սուրբերն անգամ մէկ օրէն միւսը իրենց պատուանդանէն վար կ'առնեն :

ՎԱՀՐԱՄ ՄՈՍԿՈՖԵԱՆ

ՆՈՐԵՐՈՒ ՅԱՋՈՂՈՒԹԻՒՆԸ

Ժընեւի համալսարանի բժշկական ճիւ– ղէն վկայուած է Պ. Փոլ Պարսամեան, Պոսթընէն (Ամերիկա) : Այս առիթով Ժը– նեւի Հայ Համալսարանականներու Միու– թիւնը ողջերթի ճաշ մը տուած է, որու ընթացքին բժիշկ Փոլ Պարսամեան ներ– կայութիւն յայտնելով քաջալերած է իր դասընկերները, որպէսզի ընկերում չունենան իրենց ուսանողութեան չըր – ջանին :

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՑԼԱՍԵՐԱԾՆԵՐԸ

Զ.

ՏՈՔԹՈՐԸ

Բայց հակառակ այդ տրամալի նիհա – րութեանը, սեւ ընդուիները անանկ դե – դասլացիկ վրճնումով մը կը կամարնային յօնքային կարկառին վրայ, իր նշաձեւ ականողիքները՝ զարդարուած երկար թարթիչներով՝ այնպէս անհունօրէն խոր– հրդալից, նուազկոտ, ճանաչաւոր, չքեղ աչուըներ կը պատիպարէին, ու քիթը, անսպիտ յարմարումով մը, այնպէս փափուկ էր եւ բարախուն ռնդունքնե – րով վերջաւորուած, ու շրթները որքան բարակ այնքան զգայնամոլ եւ անբուրա – ւէտ, այնպէս չքնաղ ճեղքուածք մը կը յօրինէին այդ եզական դէմքին վրայ, զոր սեւ սաթի պէս չողափայլ, յորդելակ վարսերու ջրվէժ մը կը շրջանակէր, որ՝ առաջին նայուածքով իսկ՝ անկարելի էր չյափշտակուիլ անով, դէպի անոր չմըզ – ուիլ բոլոր էութիւնովդ, կամքիդ, կորո– վիդ, ըրջութեանդ փլչիլը չզգալ անոր նայուածքին առջեւ, անոր հոգիին դիւ – թական ցոլմունքներուն մէջ չչլանալ ...

Անոր հանդէպ գթութիւններուն ամէ – նէն փափուկը եւ զմայլանքներուն ամէ – նէն անխառնը կ'ապրէր : Իր արտայայ – տութեանը մէջ գեղեցիկին ճառագայթը կար, բայց ցաւին վսեմ ու խորունկ կըն– ճիռը նաեւ : Իր շրթները՝ գդուանքի ա – նուշ փութով դէպի դուրս երկնցած ա – տեններին չէիր կրնար հասկնալ թէ անոնք հեչտութեա՞ն լարերուդ կը դպչէին թէ կարեկցութեան : Ինչ ալ ըլլար զգացումը զոր ներչնչէր, առինքնող, յափշտակող, խենթեցնող էր ան, եւ երբ երիտասարդը առաջին ակնարկի մը մէջ ամփոփուեց այդ սքանչելի դէմքը, անմիջապէս զգաց հար– ուածին ծանրութիւնը ,ու դողաց :

Հազիւ տասնըեօթը տարու էր, թէեւ նայուածքին տառապած խոհունութիւնը աւելի ցոյց կուտար : Պարզ անսեթեւեթ կերպով էր հագուած : Սեւ ու ճերմակ քառեակներով նկարուած պածոյէ պլուզա մը կը պարարկէր անոր նրբաձոյլ իրանը, լանջքին վրայ ցոյց տալով խոուիչ յա – րոյցքը որ անհամեմատ աճում մը ունէր բազդատմամբ մարմնին նիհարութեանը : Մէջքէն վար՝ նրբառէջ թեւերով սպի – տակ զոգնոց մը՝ մուալինէ վէտվէտ ջուր– քով, կ'երկննար մինչեւ շրջազգեստին ծայրը, հազիւ ցուցնելով ոտքին բարակ պճեղները եւ դմբեթարդ մանր տուեր – ները :

Արտասովոր աղքատութեան մէջ ճիգով պատրաստուած պարզ, աժան արդուզար– դի մը հովը կար մանկամարդ աղջկան հանդերձանքին վրայ : Սակայն այդ արդուզարդը հիանալի դիւրութեամբ մը, չատ բնական ճկունութեամբ մը կրելուիր ձեւը կ'ապացուցանէր թէ աւելի ճոխ, ա– ւելի բարդ զարդարանքներ միշտ վայլե – ցնող մարմին մըն է որ պիտի ծածկէին : Մազերը, գանկին վրայ յոյժ առատ, թե– թեւ գանգրացումով մը ծոծրակին վրայ կը ժողվուէին՝ թոյլ խառածոպ մը ձե– ւացնելով, ինչ որ իր մատղաչ աղջիկի ե– րեւոյթին կնոջական չեչտ մը կուտար : Ձեռքերը ճերմակ էին, նրբաւարտ մատ– ուըներով մաչկին տակէն երակներուն կա– պոյտ ցանցը գծագրելով :

Խուցին մէջ, պահ մը միայնակ զէր կըն – կան հեւքը լսուեցաւ : Երիտասարդը, իր չուարումէն, կը յամենար բժիշկի վայել հարցումներն սկսելու :

Եւ նորէն, կինն էր որ կացութեան թելը ձեռք առաւ .

— Քուզում տոքթոր, ըսաւ աղաչան – քով, քեզի ձանձրութիւն պիտի ըլլայ, աֆ կ'ընես, ախճիկս ըռահաթսըզութիւն մը ունի ամա ի՞նչ է չեմ հասկնար կոր, ճար մը ընէիք, քուզում տոքթոր :

Տոքթորը՝ ճշմարիտ բժիշկի մը լրջու – թեամբը աղջկան երեսը նայեցաւ, հետ – զհետէ մօտենալով, աչքին կոպերը զըն – նեց, բազկերակը ձեռք առաւ :

— Ի՞նչ է անհանգստութիւնիդ, օր – իորդ, հարցուց հոգածու չեչտով մը :

— Ձեմ գիտեր, տոքթոր, ըսաւ աղջկան ձայնը, — անուշ երաժշտութիւն որ տոքթորին թոյլը կոկորդին մէջ ցամքե– ցուց : — Երբեմն գլխու պտոյտ կ'ունե – նամ, քալած ատենս ծունկերս կը կորտ– ուին, ճաշերէ յետոյ մէկ երկու ժամ տեսակ մը նեղութիւն կը զգամ ... վեր– ջապէս ասոր նման բաներ :

Արշակ չէր ձգած աղջկան ձեռքը, եւ կեցած էր իր այցելուհիներուն դէմը, ո– րոնք իր երեսը կը նայէին ինչպէս մէկու մը ուրկէ կեանքիդ փրկութիւնը կը սպասես :

— Քուզում տոքթոր, ճար մը, կ'ա – ղերսէր մայրը իր խժացող ձայնովը : Քա– նի մը հէքիմներու տարի ֆայտա մը չտեսանք ... աճապա պիտի չաղկենայ ախճիկս, կ'աւելցնէր աղջկանը դառնալով կսկիծոտ ու անձկալից նայուածքով մը :

— Հոգ մ'ընէք, հանըմ, բան մը չէ, կ'աղէկնայ, ապահովեց երիտասարդը :

Եւ յանկարծ, առանց դիտնալու թէ ինչպէս, իր մէջ փոփոխութիւն մը զգաց ուսանողը. ճշմարիտ տոքթորի մը փոր – ձութիւնը ունեցաւ. ուղեց վերջապէս ապ– րիլ դիտնականի պայմանադրական չար – ժումները, գործողութիւնները, կեանքը :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

Այրի Տիկին Իլիմանճա Կակոյեան, Տէր եւ Տիկին Վարդան Կակոյեան եւ զաւակները՝ Արաքսի, Վարդուհի եւ Սիրա – նոյշ, Այրի Տիկին Նաղլըմ Կակոյեան, Տէր եւ Տիկին Համբարձում Կակոյեան, Տէր եւ Տիկին Մանուկ Կակոյեան, Տէր եւ Տիկին Աատուր Գուլումճեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Շամլըեան (Հայաստան), Աբշակմկրեան ընտանիք, Զապունեան ընտանիք, Տէր եւ Տիկին Քերոբէ Նո – տարեան, Տէր եւ Տիկին Կարապետ Աբ – գարեան, Տէր եւ Տիկին Եսայի Գալթա – ճեան, Այրի Տիկին Հաճի Նոյեմի Աղա – ճեան զառն կսկիծով կ'ողբան մահը ի – րենց ամուսնոյն, հօր, մեծ հօր, հօրեղ – բօր եւ աղգականին

ՍԻՐՈՒՆ ԿԱԿՈՑԵԱՆԻ

(75 տարեկան, Չէնկիլէրցի)

Յուղարկաւորութիւնը տեղի պիտի ու – նենայ այսօր Շաբաթ, կէս օրէն յետոյ (19 Դեկտեմբեր) ժամը 13·30ին իրենց բնակարանը, 128 Րիւ Էթիէն Տոլէ, Ալ – ֆորվիլ :

Կը խնդրուի մահազդ չստացողներէն, իբր այդ ընդունիլ ներկայս :

Կը խնդրուի ծանուցանել՝

ՍՏԵՓԱՆ ՔԻԶԻՃԵԱՆՑԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ իր բնակարանին մէջ, Դեկտեմբեր 16ին :

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Շաբաթ (Դեկտեմբեր 19) առաւօտ, ժամը ճիշդ 9ին, Փարիզի Ս· Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Պանեէոյի գերեզմա – նատունը :

Մահազդ ղրկուած չըլլալով կը խնդ – րուի ներկայս իբր այդ դնկատել :

Ողբացեալին յիշատակը յարգողներէն կը խնդրուի ներկայ ըլլալ :

Այրի Տիկին Սրբուհի Հեռնօ Սարգիս – եան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Արմե – նակ Սարգիսեան, Վռամշապուհ եւ Լի – լիան Սարգիսեան, Տէր եւ Տիկին Լեւոն Նիկողոսեան եւ զաւակը Ժէռար, Տէր եւ Տիկին Նիկողոս Նիկողոսեան եւ զաւակը՝ Պետրոս, Տէր եւ Տիկին Յակոբ Նիկո – ղոսեան եւ զաւակները, Տէր եւ Տիկին Զաթիկ Զաթիկեան եւ զաւակները՝ Գա – լուստ եւ Արշալոյս, Այրի Տիկին Մա – րիամ Զաթիկեան (Ֆիլիպէ), Տէր եւ Տի – կին Անդրանիկ Գէորգեան եւ զաւակնե – րը՝ Սահակ, Մարի եւ Ժիրայր (Ֆիլի – պէ), Այրի Տիկին Պայծառ Հայրապետ – եան եւ զաւակները Զաթիկ, Մարի եւ Հայկօ (Ֆիլիպէ), Այրի Տիկին Պայծառ Եաղուպեան եւ զաւակները Մովսէս եւ Օննիկ (Ֆիլիպէ), Տէր եւ Տիկին Սահակ Եաղուպեան եւ զաւակները (Հայաս – տան), Տէր եւ Տիկին Քիւֆճեան եւ զա – ւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Մ· Գալայճեան սրտի խոր կսկիծով կը ծա – նուցանեն իրենց սիրեցեալ մօր, մեծ մօր եւ աղգականին՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿԻՆ ՆՈՒԱՐԴ ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ

(Ծնեալ Քիւֆեան, Սէօլէօզցի)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Դեկտ· 16ին :

Յուղարկաւորութեան արարողութիւ – նը կը կատարուի երկուշաբթի 21 Դեկ – տեմբեր, Շաւիլի Հայոց եկեղեցիին մէջ, ժամը 10·30ին, 3 Րիւ տէ Թրուա Շան – թիէ, ուրկէ մարմինը պիտի փոխադրուի Շաւիլի գերեզմանատունը, իրենց ընտա – նեկան դամբարանին մէջ :

Մասնաւոր մահազդ ղրկուած չըլլալով, կը խնդրուի ներկայս իբր այդ նկատել :

– ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ –

Ֆ· Կ· ՀԱԶի Փարիզի մասնաճիւղին ընդհ· ժողովը այս Շաբաթ կէսօրէ ետք, ժամը 4ին, Քաֆէ Լը Րէժանի մէջ : Բո – լորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Կապոյտ Հաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է Տիկին Օհաննեանէ (Լանսէ) հազար ֆրանք ի նը – պաստ իր զպրոցին, Դաշնակցական ըն – կերներու, իր ամուսնոյն գերեզմանին այցին առիթով :

×

Կապոյտ Հաչի Կրընոպլի մասնաճիւղը տասը հազար ֆրանք նուիրած է Ֆրէժիւ – սի աղէտեալներուն :

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մարսէյլի Բաժանորդներուն Ստիպողաբար կը խնդրուի Մարսէյլէն 10·000 ֆրանքի Շէֆ–Փոսթալ մը ղրկողէն հաղորդել իր անունը եւ հասցէն :

Կարօնին վրայ Յառաջի անունը եւ հասցէն ղրած է փոխանակ իր անունին :

Գումարը ղրկուած է Դեկտեմբեր 14 – ին, ժամը 19ին :

Հ· Յ· Դ·
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ԼԻՈՆ — Հ· Յ· Դ· «Վարանդեան» կո – միտէն, ընդհ· ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերները, այս Ուրբաթ իրիկուն ժամը 20·30ին, Յոյներու սրահը : Կարե – ւոր օրակարգ :

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ· Յ· Դ· Շրջ· կոմիտէն հետեւեալ խումբերը ժողովի կը հրաւի – րէ :—

Շ· Միսաճեան խումբը Շաբաթ (19 Դեկտեմբեր) իրիկուն ժամը 20·30ին :

Զաւարեան ենթակոմիտէն 19 Դեկտ· Շա – բաթ իրիկուն ժամը 20·30ին :

Ընկ· Կարօ խումբը 20 Դեկտ· կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 15ին :

ՄԱՐՍԷՅԼ — Հ· Յ· Դ· «Քրիստափոր» ենթակոմիտէի ընդհ· ընկերական ժողովը այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 3ին : Կա – րեւոր օրակարգ :

ՍԱՄՈՒԷԼ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ
ԾՆՈՒՆԴԻ ՏՕՆԱԾԱՌ
ԿԻՐԱԿԻ, 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Վարժարանի Ծնողաց Միութեան *կազմակերպած Ծնունդի ծառի հան – դէսը կը կատարուի դպրոցի սրահին մէջ՝ ժամը 15էն 22 :*

Գեղարուեստական մշակուած բա – ժին, ներկայացումներ, մրցումներ, արտասանութիւններ, երգեր աչա – կերտներու կողմէ :

Աւանդական վիճակահանութիւն՝ հարիւրաւոր թանկարժէք առարկա – ներով :

Ճոխ սեղան, հայկական եւ եւրո – պական համադամ կերակուրներով :

Սիրով կը հրաւիրուի հայ հասա – րակութիւնը :

ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանը կամակերպած է տօնածառի հանդէս մը, որ տեղի պիտի ունենայ Դեկտեմբեր 20 – ին, կիրակի, ժամը 4ին :

Կը հրաւիրուին սանուհիներուն ծնողք – ները եւ հաստատութեան համակիրները :

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՇԱՆԴԷՍԸ

Վիէնի Հ· Մ· Ը· Մ·ի տարեկան պա – րահանդէսը Դեկտեմբեր 26ին, Շաբաթ ի – րիկուն, Սալ տէ Ֆէրթի չքեղ սրահներուն մէջ : Առաջնակարգ նուագախումբ :

ՀԱՑԱՏԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ՊԱՆԵԷՈՑԻ ՄԷՋ

Այս Կիրակի երեկոյեան ժամը 4·30ին, պիտի պատարագէ եւ քարոզէ Գեր· Յովհաննէս Վ· Փարթամեան, Սէն Րը – նէի մատրան մէջ (83 Րիւ տ'Արբէօյ) :

Մարսէյլի Հայուհեաց

ԱՄԱՎԵՐՋԻ
ԱՄԷՆԷՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՇԱՆԴԷՍԸ

Այս Շաբաթ օր, ժամը 22էն մինչեւ լոյս

ՍՓԼԱՆՏԻՏ ՕՔԷԼԻ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ
ԲԱՐԵԳՈՐԾԱԿԱՆԻ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՀԱՑՈՒՀԵԱՑ
ՄԱՄԱՆԱԽՈՒՄԲԻ

Տեղական մասնաժողովին եւ երկսեռ ե – բիտասարդներու :

Կը նախագահէ Պ· Գրիգոր Պաճրի

Պատուիրակ Միութեան Եւրոպայի կեդր· Յանձնաժողովի :

Հաճելի աւակնկալներ, ընտիր նուա – գախումբ :

ORCHESTRE EMERY

Շ Ա Հ Ի Լ

Շաւիլի Ս· Գրիգոր Լուսաւորիչ եկե – ղեցւոյ հոգաբարձութիւնը կը տեղեկա – ցընէ յարգոյ հասարակութեան թէ, այս կիրակի, հանդիսաւոր կերպով կը տօնէ նորաշէն եկեղեցւոյ օծման Բ· տարելիցը :

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ Ի ՊԱՏԻՒ ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ. ԲԱՐՈՅԵԱՆԻ
ԱՌԱՋՆՈՐԴ ԼԻԲԱՆԱՆԻ ՀԱՅՈՑ

Որ Ամերիկայէն Պէյրութ վերադարձի ճամբուն վրայ Փարիզ պիտի մնայ քանի մը օր :

Այս կիրակի երեկոյ ժամը 21ին

HOTEL LUTETIA Ի ՄԵԾ ՍՐԱՀԻՆ ՄԷՋ

Ծախքերու մասնակցութիւն

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

1960Ի "ԳՈՅԱՄԱՐՏ" ՕՐԱՑՈՑՑ-ԱԼՊՈՄԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ· Յ· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻՆ

Հ· Յ· Դ· 70ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ *Ընտիր թուղթով — 13 էջ*

Շքեղ նկարներ, գրական եւ պատմական նիւթերով, ճոխ բովանդակութիւն :

ԳԵՂԱՋԱՐԴ ԵՒ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԿՈՂՔ

Բացառիկ խնամքով եւ ճաշակով պատրաստած այս ՕՐԱՑՈՑՑ – ԱԼՊՈՄԸ պիտի կազմէ ամէն հայկ· տան զարդը :

Գին 500 ֆրանք

Փարիզի համար դիմել՝ LIBRAIRIE H. SAMUELIAN 51, Rue Mr.-le-Prince, Paris 6e

Կը ծախուի նաեւ Յառաջի մօտ :

ԵՒԱՆԱԿԻՆ ԱՄԷՆԷՆ ՓԱՅԼՈՒՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՇԱՐՄՕՆԻԷՐԻ ԿՐԱՆ ՍԷՐՔԼԸ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ Շինութեան, եկեղեցիէն Տիկնանց Միութեան կողմէ կազմակերպուած պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունուար 10ին, կիրակի օր, ժամը 16էն մինչեւ առաւօտ :

Փարիզի ՍՕՍի փոլքլորիկ խումբը պիտի ճոխացնէ այս պարահանդէսը, հայկա – կան հաճելի եւ ինքնուրոյն պարերով եւ երգերով :

Մասնակցութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ նուագախումբին եւ ղեկավարութեամբ ՊԵՐՆԱՐ ՏԻՏԻՃԵԱՆի :

Նոյնպէս Շարպօնիէրի միջազգային խումբին աթրաքսիոններով եւ նուագա – խումբով ճոխացած :

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի յարգոյ հայ ժողովուրդէն, այժմէն ապահովել իրենց սեղանները ու տոմսերը :

Հեռաձայնել — 28–54–03 եւ կամ ժամը 16էն յետոյ 60–47–18 :

REVEILLON Ը
ՃԱՇԱՐԱՆ ԼԻԼԱՅԻ ՄԷՋ

ԿԱՐԵՒՈՐ ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Փարիզի եւ շրջականերու Հայց· Առա – քելական եկեղեցւոյ կրօն· Ընկերակցու – թեան ներկայացուցչական ժողովի 24ան – դամներու ընտրութիւնը տեղի պիտի ու – նենայ Դեկտ· 20ին :

Զորս եկեղեցիներուն մէջ — Փարիզ, Ալֆորվիլ, Արնուվիլ, Շաւիլ — պիտի դրուին կնքուած տուփեր : Ամէն քուէար – կող կրնայ ներկայանալ իր անդամավճա – րին ստացականով եւ ինքնութեան թուղ – թով եւ անձամբ քուէարկել ժամը 10–18 :

Ամէն անոնք որոնք անձամբ քուէարկե – լու կարելիութիւն չունին կրնան փոստով եւ ապահովագրուած ծրարով ղրկել եւ – րոպայի Հայրապետական Պատուիրակ Գերշ· Տէր Սերովբէ Եպիսկ· Մանուկեա – նի հասցէին :

Այս աշխատանքը դիւրացնելու համար արդէն քուէարկողները պիտի ստանան պահարաններ որոնցմէ մին վերապահ – ուած է քուէաթուղթին եւ այդ պահարա – նին վրայ ոչ մէկ բան պիտի դրուի, երկ – րորդ պահարանը որուն մէջ վերոյիշեալ պահարանը պիտի դրուի, քուէարկողը պէտք է ղրէ իր անունը եւ հասցէն :

Ամէն քուէարկող կրնայ իր քուէն ղրկել անմիջապէս որ պէտք եղած թուղթերը ստանայ եւ ամէնէն ուշը 19 Դեկտ· 1959 :

ԴԻՒԱՆ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԽՆԴՈՑՔ

Այս կիրակի կէսօրէ ետք ժամը 14էն, տեղի պիտի ունենայ Սեբ· Դաւրայի Հայր· Միութեան կազմակերպած տարե – կան խնջոյքը, Խաչի Ասրմեան դպրոցին մէջ, մինչեւ կէս գիշեր :

Արեւելեան նուագ, երգ, արտասանու – թիւն, հայկական պարեր եւ անակնկալ – ներ ակեղոյն վրայ :

Մուտքը ապատ է :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Կրօն· Ընկերակցութեան վարչութիւնը կը ծանուցանէ թէ՝ այս կիրակի մասնա – ւոր հանդիսաւոր հոգեհանդիստ պիտի կատարուի Ֆրէժիւսի խորտակուղ ամ – բարտակի հեղեղներու հսկայ աղէտէն քաղաքին հարիւրաւոր նահատակներուն յիշատակին : Հայ հասարակութիւնը կը հրաւիրուի հոծ ներկայութեամբ իր մաս – նակցութիւնը արտայայտել Ֆրանսական աղգային մեծ սուգին :

ՀԱՑԱՏԷՍ ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս կիրակի երեկոյեան ժամը 5ին, Նթթրը Տամի մատրան մէջ, հայ հաւա – տացեալներուն համար, պիտի պատարա – գէ ՅՈՎՍԷՓ ՎՐԴ· ԼԵՒՈՆԵԱՆ :

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՃԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

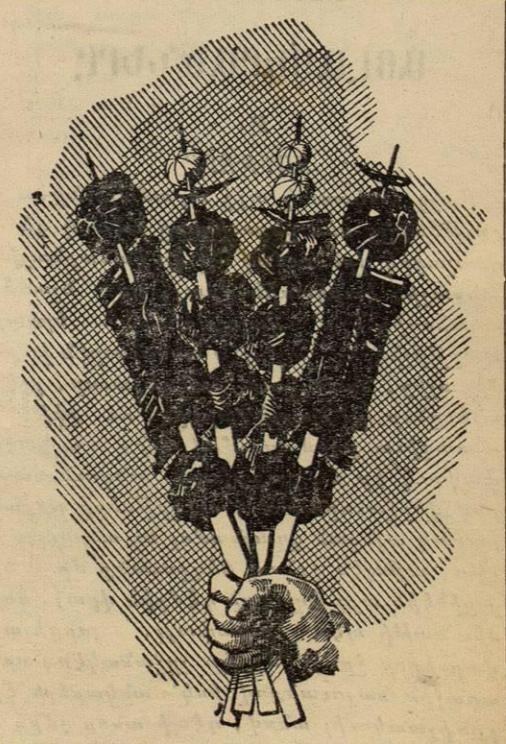
Ֆրանսական – հայկական եւ կովկաս – եան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31 21
ՇԱՆ Զ'ԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՑ
Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, «չաչիք», «քարսքի»

Bar Américain

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

ՀԻՄՆԱԴՐԵՑ՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

DIMANCHE 20 DÉCEMBRE 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8677 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4478

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

"ԳՈՅԱՄԱՐՏ" ՕՐԱՑՈՅՑԸ

Հաւատարիմ երկար տարիներու աւանդութեան, Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի Մարաէյլի մասնաճիւղը, իբրեւ ժառանգորդը Հ. Ց. Դ. Պատանեկան Միութեան, հրապարակ հանած է 1960ի օրացոյցը :

Այս տարուանը նուիրուած է Հ. Ց. Դաշնակցութեան 70ամեակին (1890 – 1960) :

Գունաւոր կողքին վրայ բացուած կարմիր, կապոյտ ու նարնջագոյն դրօշակ – վարագոյրի մը ետին կը տեսնուին մեծ ու փոքր Արարատները, իբրեւ յաւիտեան – նական խորհրդանշանը հայ ժողովուրդի ազատ ու անկախ ապրելու կամքին : Առաջամասին վրայ իր սլացիկ հասակով, երկար ու սեւ մազերով կանգնած է հայ կին մը, մէջքէն կախուած սուր մը — խորհրդանշան յեղափոխութեան : Ձախ ձեռքով բռնած է Հ. Ց. Դաշնակցութեան գինանշանը, վահանի մը վրայ գծուած : Քովը՝ արձանագրուած՝ Դանիէլ Վարուժանի մարգարէաշունչ պատգամը :—

Հաւատացէ՛ք, ո՛վ Հայեր,
Վարդահեղեղ արշալոյսի մը,
Որուն ես ոտնաձայները կ'առնեմ :

Այս անգամ եւս Օրացոյցին տպագրութիւնը կատարած է Զաւէն, կարելի խը – նամքը տանելով գոյնզգոյն նկարներու հարազատ վերարտադրութեան, ընկեր Յակոբ Պապիկեանի հսկողութեան տակ :

Ցունուարի էջին վրայ կը տեսնուի մեր պատմահայրը՝ Մովսէս Խորենացի, աջ ու ձախ կողմերն ունենալով մեր հնադարեան տաճարները, յիշատակութեամբն իր անմահ խօսքերուն, որոնք մինչեւ այսօր ալ կը փայփայեն մեր Հայրենի հպարտութիւնը. «Չի թէպէտեւ եմ ածու փոքր եւ թուով յոյժ ընդ փոքու սահմանեալ, եւ զօրութեամբ տկար, եւ այլով յոլով ընդհարեալ թագաւորութեամբ, սակայն բազում գործ արութեան գտանին գործեալ եւ ի մերում աշխարհիս» :

« Գոյամարտ »ի մէս էջերը զարդարուած են մեր ազգային ու յեղափոխական յարանի դէմքերու, Հայաստանի Հանրապետութեան վարչապետներու, նախարարներու, զինուորական հրամանատարներու եւ հանրային գործիչներու գունաւոր նկարներով :

Այս բոլորը՝ իրրեւ ներշնչումի աղբիւր ծառայելու համար նոր սերունդի մեր հայրենասէր տղոց ու աղջիկներուն : Գօտեպնդելու զանոնք իրենց հաւատքին մէջ՝ Հայութեան լաւագոյն ապագային, ծագելիք նոր արշալոյսին մասին :

Հ. Ց. Դաշնակցութեան եօթանասունամեակը կը պանծացուի Քրիստափոր Միքայէլեանի գեղեցիկ մէկ լուսանկարով, շրջապատուած Եղիշէ Չարենցի «Մահուան Տեսիլ»ով :

Տարաբախտ բանաստեղծը 1933ին հրատարակուած իր Գիրք ձանապարհին մէջ քերթուած մըն էր նուիրած հայ յեղափոխութեան անմահ ոահվիրաններուն : «Մահուան Տեսիլ»ը քօղարկուած ձեւով փառաբանութիւնն է Հ. Ց. Դաշնակցութեան անմահ հիմնադրին՝ «Վիտոչի Բազէ»ին :

Գեղարուեստական գեղեցիկ հրատարակութիւն մըն է «Գոյամարտ Օրացոյց»ը :

Կ'արժէ քաջալերել ձեռնարկը Հ. Ց. Դ. Նոր Սերունդի տղոց, որոնք այս օրերուն տակ կը ջանան իրենց հոգիին մէջ վառ պահել հայրենասիրական կրակը : Որպէսզի իրրեւ արժանաւոր ժառանգորդները իրենց ծնողքներուն՝ դառնան արթուն պահակը հայկական մշակութային ու քաղաքակրթական արժէքներուն : Մեծնան ազգային ոգիով, որպէսզի յաւիտեան ապրի հայ ժողովուրդը :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ՍԿՍԱՒ

ԱՁԳԸՆՀԱՒՈՒԸՐ, ԿԱՌ ՏԸ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ ԴԻՄԱԻՈՐՈՒԵՑԱԻ ՏԸ ԿՈՂՄԷ

Ինչպէս գրած էինք, Ուրբաթ իրիկուն Փարիզ եկան Վարչապետ Ամբնաուրը, Վարչապետ Մաքմիլընն եւ Նախագահ Այզընհաուըր :

Հանրապետութեան Նախագահ տը Կոլ կառ տը Լիոն գացած էր ժամը 22·20ին : Տասը վայրկեան ետք կը հասնէր չոգեկառքը, ամերիկեան եւ ֆրանսական դրօշակներով զարդարուած : Մամուլի, հեռատեսիլի, ձայնասփիւռի թղթակիցները, ինչպէս նաեւ բազմաթիւ լուսանկարիչներ լեցուած էին կայարան :

Զօր. տը Կոլ եւ Արտաքին Նախարար Քուվ տը Միւրվիլ դիմաւորեցին Միացեալ Նահանգներու Նախագահը, երբ վար իջաւ չոգեկառքէն :

Մաքմիլընն եւ Ամբնաուրը աւելի առաջ հասած էին մայրաքաղաք :

Շաբաթ առաւօտ Էլիզէի պալատին մէջ բացուեցաւ Արեւմտեան Մեծերու ժողովը, մասնակցութեամբ՝ Զօր. տը Կոլի, Նախագահ Այզընհաուըրի, Մաքմիլընի եւ Ամբնաուրըի :

Խորհրդակցութիւնները պիտի տեւեն եւս կէսօրէ ետք, Նախագահ Այզընհաուըր Մատրիտ պիտի մեկնի :

Շաբաթ, կիրակի եւ Երկուշաբթի օրուան խօսակցութիւններու ընթացքին պիտի քննուին հետեւեալ հարցերը :

1·—Նախ պիտի որոշուին մեծերու հանդիպումին վայրն ու թուականը : «Զօրս»երը պիտի ճշդեն նաեւ իրենց առաջարկները՝ որոնք պիտի ըլլան Խրուշչեւի :

2·— Մեծերու ժողովին մասնակցողներու չուրջ տարակարծութիւններ չկան Արեւմուտքին մէջ.— Միացեալ Նահանգները, Ֆրանսա, Անգլիա եւ Ֆ. Միութիւն : Էլիզէի խօսակցութեանց ընթացքին այս կէտը երկար վիճաբանութիւններու տեղի չի տար· պարզապէս պիտի վերահաստատուի Վարչապետ Ամբնաուրըի համաձայնութիւնը :

3·— Օրակարգի հարցեր : Դաշնակից ները հաւանաբար երկար վիճաբանու – թիւններ ունենան այս կէտին չուրջ : Զինաթափութիւն, Արեւելք – Արեւմուտք յարաբերութիւններ, , Գերմանիա եւ Պերլին լուրջ քննութեան պիտի ենթարկուին :

4·— Արեւմտեան հասարակաց քաղաքականութիւն :

Անշուշտ կարելի չէ ըսել թէ բոլոր հարցերու չուրջ վերջնական համաձայնութիւն մը պիտի գոյանայ երեք օրուան ընթացքին : Բայց Արեւմուտքի մեծերը պիտի աշխատին սկզբունքի եւ հիմնական համաձայնութիւն մը գոյացնել բոլոր հարցերու չուրջ, մնացեալ աշխատանքը ձգելով մասնագէտներուն :

Այս բոլորին մէջ Վարչապետ Ամբնաուրի դիմաւոր մտահոգութիւնն է Պերլինի ճակատագիրը : Իրեն համար էական է նը այն է, թէ Արեւմտեանները իրարու միջեւ համաձայնութիւն մը պէտք է գոյացնեն՝ թէ ի՞նչ ձեւով պիտի ներկայացնեն Պերլինի հարցը, Խրուշչեւի առջեւ :

Ամբնաուրը «առժամեայ կարգադրութեան մը» համակարծիք չէ, մտածելով թէ ծանր հետեւանքներ կրնայ ունենալ ան : Գերման Վարչապետը համաձայն չէ որ դաշնակից ուժերը Պերլինէն հեռանան, նկատելով որ անոնց ներկայութիւնը ապահովութեան լաւագոյն երաշխիքն է :

ԿԱՐԵՒՈՐ ՎՐԻՊԱԿ

Երէկուան «Յառաջ»ի (Շաբաթ, Դեկտ. 19), Ա. էջ, Ա. սիւնակ Մալթուս եւ Մարքս առաջնորդող յօդուածին մէջ, երկու ընկերաբաններուն ինքնայատուկ տեսութիւնները սահմանող պարբերութիւն – ներուն վերարտադրութեան տպագրական սխալ մը անհասկնալի դարձուցած է յօդուածին երկրորդ մասն ու եզրակացութիւնը :

Այդ սխալին պատճառով, անխմաստ 8րդ հատուածը, ըստ բնագրին պէտք է կարդալ· —

« Անգլիացի տնտեսագէտին համար անհրաժեշտ է ծնուելիներու կամաւոր չափաւորումը, ըստ իւրաքանչիւր երկրի, սնունդի արտադրութեան :

Ասոր հակառակ գերմանացի փիլիսոփայ եւ ընկերվարական բաղաքագէտին համար, անհրաժեշտ է սնունդի արտադրութիւնը անընդհատ զարգացնելով՝ ազատ ձգել բնակչութեանց ածումը » :

Օրը Օրթե

ԱՅՏՈՒԱԾ ԿԸ ՆԵՐԷ՞

— Ա՛ռ սա թուղթը եւ ա՛ռ սա ոսկի գրիչս եւ գրէ ...

— Ի՞նչ պիտի գրեմ, որո՞ւ պիտի գրեմ ...

— Շատ մի՛ խօսիր եւ գրէ՛...

— Այո՛, բայց որո՞ւ... Գիտնալու եմ, որպէսզի յարմար տիտղոսով սկսիմ ... Օրինակ, եթէ բահանայի մը պիտի գրեմ, ըսելու եմ «Արժանապատիւ», եթէ վարդապետի մը պիտի գրեմ, ըսելու եմ Գերապատիւ, եթէ կաթողիկոսին պիտի գրեմ, ըսելու եմ Նորին Սուրբ Օծութիւն եւ վեհափառութիւն, եթէ մեծ–ազայի մը պիտի գրեմ, ըսելու եմ — շողոքորթներէն օրինակ առնելով — Բարձրապատիւ, Վսեմապատիւ կամ ...

— Այսքան շատախօս ըլլալդ չէի գիտեր... Մտիկ ըրէ — աս նամակը պիտի գրենք Միացեալ Նահանգներու Նախագահին ...

— Օ՛, հիմա խնդիրը փոխուեցաւ ... Միացեալ Նահանգներու Նախագահին այդ տեսակ շողոքոքուն տիտղոսներ չեն տար... Ուրեմն, կրնանք սկսիլ այսպէս — Սիրելի Պարոն Նախագահ ...

— Այո՛, ճիշդ այդպէս ...

— Լա՛ւ, ի՞նչ պիտի գրենք ...

— Ես ըսեմ, դուն գրէ — «Սիրելի Պարոն Նախագահ ...

— Ա՛հ, դուն իմ գործերուս մի՛ խառնուիր... «Սիրելի Պարոն Նախագահ — անցեալ իրիկուն, հեռաձկարի պատուհանին դիմացը նստած կը ճնաճղի, երբ յանկարծ, խօսնակը «Անգարա» անունը տուաւ ... Աչքերս ու ականջներս բացի ...»:

— Այս մանրամասնութեանց պէտք չկայ ...

—Դուն մի՛ խառնուիր... ես ճգի պէս օտարական չեմ եւ Ամերիկացի ըլլալով, ճգմէ աղէկ գիտեմ որ իմ Նախագահս ի՛նչ կը սիրէ, ի՛նչ չի սիրեր... Ո՞ւր մնացիր ...

— « Աչքերս ու ականջներս բացի »...

— Այո՛... «Ես լսեցի որ դուն եկող ամիս, Անգարա պիտի երթաս եղեր եւ Մուսթաֆա Քեմալի դամբանին կամ արձանին վրայ ...»:

— Ո՞րը, կամ մէկը, կամ միւսը ...

— Եղբա՛յր, ատիկա կարեւոր չէ ... երկուքն ալ գետնին տակը անցնին ... Շարունակէ՛... «Ծաղկեպսակ մը պիտի դնես եղեր ... Ասիկա որ իմացայ, շատ գէշ եղայ ... Վրաս – գլուխս բրտինք մը եկաւ, յուզուեցայ եւ ինչ մնաց որ աչքերս լեցուէին ... Հիմա պիտի հարցնես, սիրելի Նախագահս թէ ինչո՞ւ... Ըսեմ... Ատ մարդը Թալաթներու սերունդէն մէ – կըն էր...

— Ներողութի՛ւն, Պարոն Նախագահը կը ճանչնա՞յ, կ'ըսես, այդ հրէշը ... Ի– րեն չըսե՞ւիք թէ ով էր ...

— Քեզմէ աղէկ գիտէ... Շարունակէ՛ ... « Ատ մարդը Թալաթներու սերունդէն մէկն էր... Շատ չարիք հասցուց մեզի ալ, Յոյներուն ալ... Անոր օրովն էր որ Մարաշի մէջ 20·000 Հայեր ջարդուեցան ... Անոր օրով էր որ 100·000 Հայեր դուրս փախան... Չատ մարդ մրն էր... Ուրեմն կը խնդրեմ, սիրելի Նախագահս որ այդ ծաղկեպսակը այդ մարդուն գերեզմանին վրայ դնելու տեղ, պահես եւ Հնդկաստան գացած ատենդ, երբ Տէր Զօրի վրայէն անցնիս, վար ներես, ֆուձեռովդ, մեր նահատակներուն ոսկորներուն վրայ... Ան ըսածս ընես, սիրելի Նախագահս ... Յարգանօք – Հայորդի Միամիտեան... Եղա՞ւ :

— Ըզա՛, բայց [illegible] ... Իրաւունք չունի՞մ ... Ըլլալէ դաս է, սղբայր այս այնքան մեծ, այս ազնուական եւ վեհոգի պետութեան մեծաւորը երբայ ծաղկեպսակ դնէ այդ մարդուն գերեզմանին վրայ : Մեղք չէ՞, Աստուած կը ներէ՞...

— Միայն մե՛ր Աստուածը չի ներեր, որովհետեւ մեր Աստուածը դիւանագիտութեան Աստուածը չէ... Իսկ դիւանագիտութեան Աստուածը Այֆի նման բարի մարդոց անգամ անհամ բաներ ընել կուտայ ...

— Նամակը չղրկե՞մ, կ'ըսես ...

— Ո՛չ, բայց եկեղեցի գնա՛ եւ աղօթէ որ Աստուած այս աշխարհը ներէ եւ ուրիշ մը շինէ ....

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ «Իվնինկ Սթանտարտ» թերթը խմբագրականի մը մէջ կը դրէ թէ Ֆրանսա հազիւ 1967ին կրնայ հիւլէական ուժ դառնալ, եթէ ոչ աւելի ուշ :

ՄԻՒՆԻԽի «Ազատագրութիւն» ռադիոկայանի անձնակազմը թունաւորելու փորձ մը եղած էր, որ ձախողեցաւ : Այս առիթով ամերիկեան բանակի բանբեր – ներէն մէկը յայտարարեց թէ պատասխանատուները երեւան ելած են .— Զե – խոսլավաքիոյ փոխ – հիւպատոսն ու Սալզպուրկի հիւպատոսը :

ԼԻԲԱՆԱՆի Արտաքին Նախարար Ուէյնի առողջական պատճառներով հրաժարեցաւ իր պաշտօնէն :

ԹՈՒՐՔ մամուլին արգիլուեցաւ արձագանգ հանդիսանալ խորհրդաւոր դէպքի մը, որ պատահեցաւ առջի օր· արդարեւ, 30 հոգի ձերբակալուեցան Անգարայի մէջ «ազգային չահերու հակառակ քաղաքական ժողովներ գումարելու» մարատա – նութեամբ :

ԺՈՐԺ ՊԻՏՕ Ալժերիա գնաց, ուր մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարեց· — « Հոս եկած եմ հաստատելու համար Ալժերիան Ֆրանսական պահելու մեր կամքը » :

ՖՐԱՆՍԱ 1960ի ընթացքին Հասարակապետութեան 12 երկիրներուն 100 միլիառ ֆրանքի տնտեսական օգնութիւն մը պիտի ընէ :

Ի՞ՆՉ ԳԻՏԵՔ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՊԱՏՄԱՎԵՊԻ ՄԱՍԻՆ

ՄՄՒ — Ըստ որում իրաւ են տեսնել Հայ – ֆրանք Պեստրեքը – Հիմնարեքը, ինչպէս նաեւ Ֆրանսիոյ մեծագոյն հնախոյզ Ֆրանսուա Լենորմանը, որ Հայկական Պատմութեան մէջ Մովսէս Խորենացին կը նկատէ իբրեւ «Հայոց Հերոդոտոս»։ Ֆրանք Պեստրեքը կ՚ըսէ. «Մովսէս Խորենացին, որ Հայոց Պատմութեան հայրն է, ինչպէս Հերոդոտոսը՝ Յունաց, ունի նաեւ իր Թուկիդիդէսը, որ է Ղեւոնդ Երէցը։ Ղեւոնդ Երէցի Պատմութիւնը Հայոց Պատմութեան ամենէն կարեւոր աղբիւրներէն մէկն է։ Ան կը պատմէ Հայոց Պատմութեան ամենէն կարեւոր դէպքերը, որոնց ինքն ականատես եղած է»։

Ֆրանսացի Հայագէտ Ժան Լաքոմպը կ՚ըսէ. «Մովսէս Խորենացին Հայոց Պատմութեան հայրն է, ինչպէս Հերոդոտոսը՝ Յունաց։ Ան

ԱԿՎԱՅԻՆ ԴԱՍԱԿԱՐԱՆ

ԴԱՇՏԻ ԴԱՍԸ

ՆԱԶԱՐԵԹՈՒՆ

2.

ՅԱՍՈՒՄՆ

Մի քանի տարի էր անցել այն օրից, երբ Նազարեթը հեռացել էր հայրենի գյուղից, ուղևորվել Ամերիկա, ու ոչ ոք նրանից լուր չէր ստացել։ Ոմանք ասում էին, թե նա մեռել է ճանապարհին, ոմանք էլ կարծում էին, թե նա ողջ է, բայց ոչ ոք չգիտեր, թե ուր է գնացել։

Մի գեղեցիկ գարնան օր, երբ գյուղացիները հավաքվել էին եկեղեցու բակում, հանկարծ տեսան, որ Նազարեթը գալիս է։ Նա ուրախությամբ ողջունեց իր հարազատներին, ծանոթներին, ապա ասաց, որ ինքը ամուսնացել է Ամերիկայում, կին է առել, ունի երեխաներ, և որ ինքն այժմ հարուստ մարդ է։

Գյուղացիները զարմացան, որ Նազարեթը հարուստ է դարձել, և սկսեցին նրան հարցեր տալ, թե ինչպես է հարստացել։

— Ես ոչ մի հանցանք չեմ գործել, — պատասխանեց Նազարեթը, — ես ազնիվ ճանապարհով եմ հարստացել։ Ես ամուսնացել եմ մի հարուստ կնոջ հետ, որ ինձ օժիտ է տվել։ Ես նրա հետ գնացել եմ Ամերիկա, և նրա հարստությունը ինձ է անցել։

Գյուղացիները հավատացին նրա խոսքերին, և շատերը նախանձեցին նրան։

Նազարեթը մի քանի շաբաթ մնաց գյուղում, հետո ասաց, որ ինքը պետք է վերադառնա Ամերիկա, որովհետև այնտեղ գործեր ունի։

Գյուղացիները հարցրին նրան, թե ինչ գործեր ունի, և Նազարեթը պատասխանեց, որ ինքը ուզում է գնել մի մեծ հանքարդյունաբերական ձեռնարկություն, որ պատկանում է մի ընկերության։

Գյուղացիները հարցրին նրան, թե ինչ է հանքարդյունաբերությունը, և Նազարեթը բացատրեց նրանց, որ հանքարդյունաբերությունը նշանակում է հանքեր փորել, երկաթ, պղինձ, ածուխ, ոսկի, արծաթ և այլ մետաղներ հանել։

Գյուղացիները զարմացան, որ Նազարեթը այդքան

"ՅԱՌԱՋ" ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

ՍԿՆ – Ֆոնկէն Տէր եւ Տիկին Գամպէր – հան այս տարի եւս մէկ տարուան Յառաջ կը նուիրեն իրենց հօր՝ Պ. Կ. Խոդեանի, Մարսէյլ:

Տէր եւ Տիկին Զատըրճեան, վեց ամսուան Յառաջ կը նուիրեն Պ. Զամկոչ – եանի (Ամերիկա):

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՀԻՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԵՏ
ՓԱԿԵՑԷՔ
ՁԵՐ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

Նոր Տարի
Նոր Ցրանք
Նոր Բաժնեթին

Շնորհակալութեամբ·
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Տէր եւ Տիկին Մարտիրոս Աւետիսեան, Տէր եւ Տիկին Գասպարեան եւ զաւակները, Օր· Աղաւնի Աւետիսեան, Այրի Տիկին Հռիփսիմէ Տոնպաքեան (Հայաստան), Տիկին Զուարդ Տոնպաքեան (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Մանուէլ Տոնպաքեան եւ զաւակները (Հայաստան), Տէր եւ Տիկին Թորոս Տոնպաքեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), Տէր եւ Տիկին Պետօ Տոնպաքեան եւ զաւակները (Պուլկարիա), ցաւով կը ծանուցանեն իրենց մօրաքրոջ, հարսին, հօրաքրոջ եւ ազգականին՝

ԱՑՐԻ ՏԻԿ· ՎԱՐԴՈՒՀԻ ՎԱՐԴԱՆԵԱՆԻ
(Ծնեալ Տոնպաքեան)

մահը, որ տեղի ունեցաւ Դեկտ· 16ին:

Յուղարկաւորութիւնը կը կատարուի այս Երկուշաբթի ժամը 15·30ին, Անիէռի Քաթր – Ռուբի գերեզմանատունը:

Մասնաւոր մահագդ ղրկուած չըլլալով կը խնդրուի ներկայս իբրեւ այդ նկատել:

ԾԱՆՕԹ· — Համաճայն ողբացեալին փափաքին ոչ ծաղիկ, ոչ ծաղկեպսակ:

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Ստիպողաբար կը խնդրուի Մարսէյլէն 10·000 ֆրանքի Շէֆ–Փոսթալ մը ղրկողէն հաղորդել իր անունը եւ հասցէն:

Կտրօնին վրայ Յառաջի անունը եւ հասցէն գրած է փոխանակ իր անունին:

Գումարը ղրկուած է Դեկտեմբեր 14 – ին, ժամը 19ին:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը կը կազմակերպէ հայկական խօսուն ժապաւէններու երեկոյ մը:

Երեքշաբթի, Դեկտեմբեր 22, ժամը 21ին, Սինեմա Ալհամպրա, Ավընիւ Ժան Ժօրէս, Իսի լէ Մուլինօ:

Կը ներկայացուին Հայաստանի մէջ պատրաստուած Առաջին սիրոյ երգը եւ երկու կարճ ժապաւէններ:

Մուտք 300 ֆրանք:

Տոմսերու համար դիմել·— Տիկ· Յովսէփեանի, 20 բիւ տէ Թրավայէօր, Հեռաձայն Միշըլէ 99–01 եւ Պ· Լ· Քաչիքէմանեանի, 125 Ավընիւ Անրի Պարպիւս, Փլամար:

Դպրոցական աշակերտներու մուտքը ձրի է, մինչեւ 12 տարեկան:

ԼԻԼԱՑԻՆ...
ՄԻՇՏ ԼԻԼԱՑԻՆ
ՁԵՐ ԶԱՐԹՕՆՔՆԵՐԸ
(Réveillons)

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 24 եւ 31
Անշուշտ ճոխ սեղանի
մը շուրջ կ'ուզէք
անցընել, ուրեմն
Մ Է Կ Հ Ա Մ Ց Է
ԼԻԼԱՑԻՆ
24, RUE ST. LAZARE, PARIS 9 TRI. 31-62

Հեռաձայնեցէք ձեր սեղանը ապահովելու համար:

Արեւելեան թէ եւրոպական համադամներու հետ պիտի գտնէք ընտիր խմիչքներ, եւ գուարթ մթնոլորտ մը, հաճելի նուագով:

2500 ՖՐԱՆՔ

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

1960ի "ԳՈՅԱՄԱՐՏ" ՕՐԱՑՈՑՑ-ԱԼՊՈՄԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻԻՆ Հ· Ց· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻՆ

Հ· Ց· Դ· 70ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ Ընտիր Թուղթով — 13 էջ

Շքեղ նկարներ, գրական եւ պատմական նիւթերով, ճոխ բովանդակութիւն:

ԳԵՂԱՋԱՐԴ ԵՒ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԿՈՂՔ

Բացառիկ խնամքով եւ ճաշակով պատրաստուած այս ՕՐԱՑՈՑՑ – ԱԼՊՈՄԸ պիտի կազմէ ամէն հայկ· տան զարդը:

Գին 500 ֆրանք

Փարիզի համար դիմել՝ LIBRAIRIE H. SAMUELIAN 51, Rue Mr.-le-Prince, Paris 6e

Կը ծախուի նաեւ Յառաջի մօտ:

MORY et Cie

Ծօները կը մօտենան: Մտածեցէք ձեր ննւէրներուն: Գնեցէք զանոնք ձեր ուզած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք: Նուագագոյն ծախքերով կը ղրկենք խորհրդ· Միութիւն:

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար·—

10, Rue de St.-Quentin, Paris 10·
(PRÈS DE LA GARE DU NORD)
ou Téléphone : NOR. 40-72 et 50-83

ՕՐԱՐՆԵՐ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

SICOMEX

ՄԻԱԿ ՀԱՄՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ որ ֆրանսական Դրամափոխութեան Գրասենեակի եւ Ինթուրիսթի արտօնութեամբ, կընայ իր ապրանքներով պատրաստուած՝ նուէրներու ծրարներ ղրկել Խորհրդային Միութեան բոլոր երկիրները:

Ծօները կը մօտենան· յիշեցէ՛ք որ ձեր ազգականները ձեր նուէրները ծրարին կը սպասեն:

Մաքս, առաքումի արտօնագիրը, ապահովագրութիւն, ծրարում, ստացագիր և այլ ձեւակերպութիւնները ու յարակից ծախքերը նկատի առնուած,

ՄԵՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒՆ ԳԻՆԵՐՆ ԵՆ·—

ԱՑՐ ՄԱՐԴՈՒ զգեստի կերպաս, զուտ բուրդ	*մէթր՝*	Ա· դին 3·500 ֆր·
ԿԱՆԱՑԻ զգեստի կերպաս զուտ բուրդ	*մէթր՝*	Ա· դին 2·100 ֆր·
ԱՑՐ ՄԱՐԴՈՒ վերարկուի կերպաս, զուտ բուրդ	*մէթր՝*	Ա· դին 4·800 ֆր·
ԿԱՆԱՑԻ վերարկուի կերպաս զուտ բուրդ	*մէթր՝*	Ա· դին 4·700 ֆր·
ԱՑՐ ՄԱՐԴՈՒ բաճկոնակ (ժիլէ), զուտ բուրդ	*հատը՝*	Ա· դին 4·100 ֆր·
ԿԱՆԱՑԻ վերնասուի (փուլովր) զուտ բուրդ	*հատը՝*	Ա· դին 4·100 ֆր·
ԿԱՆԱՑԻ զգեստ (ժերզէ), զուտ բուրդ	*հատը՝*	Ա· դին 7·500 ֆր·
ԱՑՐ ՄԱՐԴՈՒ կօշիկ՝ զոյգ ներքան (2սըմէլ)	*զոյգը՝*	Ա· դին 6·200 ֆր·
ԿԱՆԱՑԻ կօշիկ՝ զանազան ձեւերով	*զոյգը*	Ա· դին 3·500 ֆր·
ԱՑՐ ՄԱՐԴՈՒ չապիկ՝ ընտիր փոփլին	*հատը՝*	Ա· դին 2·500 ֆր·
ԱՑՐ ՄԱՐԴՈՒ վերարկու՝ fաճատիէն, անջրանցիկ, ոչխարի մուշտակէ աստառ եւ օձիք	*հատը՝*	Ա· դին 15·000 ֆր·
ԿԱՆԱՑԻ վերարկու՝ լոտէն բուրդ, զանազան գոյներով,	*հատը՝*	Ա· դին 19·000 ֆր·
ԿԱՆԱՑԻ վերարկու՝ նիլոն մուշտակ, չատ տաք պահող,	*հատը՝*	Ա· դին 29·000 ֆր·
ԱՑՐ ՄԱՐԴՈՒ ԵՒ ԿԱՆԱՑԻ ժամացոյցներ ոսկեզօծ եւ այլ յարդի մետաղով,	*հատը՝*	Ա· դին 10·000 ֆր·

Վերջին ծայր նպաստաւոր գիներով, ունինք նաեւ չատ մը ուրիշ ապրանքներ·— Ձերմակեղէն, ծածկոց, թաշկինակ, այր մարդու եւ կանացի զիչերանոց, զուլպայ, ձեռնոց, բուրդէ եւ մետաքսէ վզնոցները, եւայլն:

ՄԵԶՄԷ գնուած ապրանքներու ԱՌԱՔՈՒՄԸ կ'արժէ միայն՝ 2500 ֆր· *մինչեւ 20 քլիօ:*

ՈՉ ՄԷԿ ԾԱԽՔ ծրարը ստացողին կողմէ:

ԱՐԱԳ ՑԱՆՁՆՈՒՄ·— 2 – 3 չաբաթէն:

SICOMEX

Téléphone : OPE. 67-77 — 20, Rue Royale, 20 PARIS 8· — Métros : Madeleine et Concorde

ՄԵՐ ԾԱՆՕԹԱԴՐՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆԸ ՁԵՐ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ ԵՆ:

Պ + Ո + Ն = ՊՈՆ — Կ + Ո + Ի = ԿՈԻ

ՊՈՆԿՈԻ

Ամէնօրեայ ուժ եւ կորով,
— Bongoût —
Հելվա եւ լոխում ուտելով:

Société des Conserves
BONGOUT
MARSEILLE — 40, la Canebière — MARSEILLE

ՀԱՅ ԹԱՏՐՈՆ
21, Rue Yves Toudic (Métro République)
THÉATRE PAUL FARALICQ
Երկուշաբթի գիշեր 21 Դեկտեմբեր
ժամը ճիշդ 20·45ին

Հովանաւորութեամբ Հայ գեղարուեստի բարեկամ՝
ԳԷՈՐԳ ՊԱՔԶՃԵԱՆԻ

Դերասան ԳԷՈՐԳ ՏԷՐՎԻՇԵԱՆ
կը ներկայացնէ

ՁԱՐՇԱԼԸ ԱՐԹԻՆ ԱՂԱ

Կատակերգութիւն 3 արար, Ե· Օտեա – ճի եւ Կիւրճեանի:

Մասնակցութեամբ Փարիզահայ բեմի լաւագոյն արուեստագէտներուն՝

Տիկին Ս· Նշանեան, Օր· Կորկոտեան, Պ· Պ· Տրդատ Նշանեան, Արտաշէս Գրմբէքեան, Գ· Վահան, Ն· Մարգարեան, Ն· Պշտիկեան, Ստէփանօ, Օն· Սարաֆեան, Ժ· Քիպիրեան, *ինչպէս նաեւ երեկոյթը հովանաւորող* Գէորգ Պաճրճեան:

Մուտքի գիները սովորական:

Տոմսերը կը ծախուին մխիթարեան գրատունը Հրանդ Բալուեան: 43, Րիւ Ռիշէ:

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ

"ARMENIE IMMORTELLE"
"ԱՆՄԱՀ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ"

DISQUE VOGUE
33 tours, 30 cm.
No MC 20162
VOLUME 4

Հայ տոհմիկ ոսմանթիֆ երաժշտութեան չորրորդ սկաւառակը No MC 20162

Առաջին անգամ ըլլալով STÉRÉOPHONIQUE *պատրաստութեամբ*

Ձայնագրում եւ ղեկավարութիւն **ԱՐԱ ՊԱՐԹԵԻԵԱՆԻ**

Կը պարունակէ 15 կտոր· 45 վայրկեան տեւողութեամբ

Մասնակցութեամբ Փարիզի Հայկական երգչախումբի *եւ մեծ նուագախումբի մը*

1·— Ծաղկիր Ազատ իմ հայրենիք, 2·— Զոյգ աչեր, 3·— Զանգեզուր, 4·— Սիրուն մանիշակ, 5·— Չեմ կրնա խաղա, 6·— Հնձուորուհիք, 7·— Գարուն ա, 8·— Խումար, 9·— Համով աղջիկ, 10·— Տասնըչորս, 11·— Զուարթ գիւղացիք, 12·— Իմ եարի բոյը, 13·— Վարդով պար, 14·— Պինկէօլ, Հով լինի:

Երգարանով միասին ստանալու համար դիմել ԱՐԱ ՊԱՐԹԵԻԵԱՆԻ, 14, Rue Petit, Paris Tél.: BOT. 99-22 *եւ եկեղեցւոյ գիւանատունը.*

Գաւառի համար առաքում խնամուած ծրարով, contre remboursement Գին 2900 ֆրանք

ՀԱՐԱՉ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ
22
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MARDI
22 DÉCEMBRE
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8678 35EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4479

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՁԳԸՆՀԱՒՈՒԲՐ, ՏԸ ԿՈՂ, ՄԱՔՄԻԼԸՆ ԵՒ ԱՏԸՆԱՒՈՒԲՐ ՈՐՈՇԵՑԻՆ՝

ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ԱՊՐԻԼԻ ՎԵՐՋԸ ԳՈՒՄԱՐԵԼ

ԽՈՒՇԶԵՒ ՓԱՐԻԶ ՀՐԱՒԻՐՈՒԵՑԱՒ

Կիրակի իրիկուն, Արեւմտեան Մեծ – րու ժողովի վերջաւորութեան, Այզընհա– ուերը, տը Կոլ եւ Մաքմիլըն առանձին նամակներով վարչապետ Խրուշչեւը Ապ– րիլի վերջը Փարիզ հրաւիրեցին՝ Մեծ – րու ժողովը գումարելու համար :

Ճշդուեցաւ նաեւ Նախագահ տը Կոլի Մեացեալ Նահանգները այցելութեան թը – ւականը :— Ապրիլի կիսուն :

Արեւմտեաններու խորհրդակցութեան երկրորդ օրուան կարեւոր երկու լուրերն են ասոնք: Մեծերու ժողովին չուրջ ըս– կըզբունքի համաձայնութիւն մը գոյա – ցած էր արդէն Շաբաթ օր: Կիրակի ա – ռաւօտ Արտաքին Նախարարները սկսած էին պատրաստել Խրուշչեւի յղուելիք հը– րաւիրագրերը, ինչպէս նաեւ կարգ մը հրահանգներ՝ Մոսկուայի դեսպաննե – րուն: Իրիկուան, Այզընհաուերը, տը Կոլ, Մաքմիլըն եւ Ատլանտեան Վերջնապէս ի– րենց համաձայնութիւնը տուին: Թէեւ Արեւմտեան Գերմանիոյ Վարչապետը պի– տի չմասնակցի Արեւելք – Արեւմուտք հանդիպումին, բայց մեծապէս հետա – քրքրուած է անով :

Հակառակ անոր որ ժողովին ճիշդ թը– ւականը պաշտօնապէս յայտարարուած չէ մամուլին, բայց կը կարծուի թէ Ապրիլ 27էն յետոյ պիտի ըլլայ ան: Վայրը՝ Փարիզ: Այս առաջարկին կցուած է հե – տեւեալ բացատրութիւնը .— Նման ժո – ղովներ յաճախ պիտի գումարուին, յա– ջորդաբար Փարիզի, Ուոշինկթընի, Լոն – տոնի եւ Մոսկուայի մէջ :

Օրակարգը պատրաստուած չէ, բայց գլխաւոր հարցերը ծանօթ են. Զինաթա – փութիւն, Պերլին, Գերմանիա եւ Արե – ւելք – Արեւմուտք յարաբերութիւնները : Հասկանալի է որ Խրուշչեւ իր պատաս– խանին մէջ ուրիշ հարցեր աւելցնէ օրա – կարգին վրայ: Նոյնիսկ, Ֆ. Միւթեան Վարչապետը կրնայ ուրիշ թուական մը եւ վայր մը առաջարկել՝ ժողովին հա – մար :

Ամէն պարագայի մէջ, որպէսզի այս բոլորը պաշտօնական համարուին, հարկ է սպասել, որ հրատարակուի Արեւմտեան Գերմանիոյ Վարչապետը պիտի չմասնակցի Արեւելք – Արեւմուտք հանդիպումին , բայց մեծապէս հետա – քրքրուած է անով :

Հակառակ անոր որ ժողովին ճիշդ թը– ւականը պաշտօնապէս յայտարարուած չէ մամուլին, բայց կը կարծուի թէ Ապրիլ 27էն յետոյ պիտի ըլլայ ան: Վայրը՝ Փարիզ: Այս առաջարկին կցուած է հե – տեւեալ բացատրութիւնը .— Նման ժո – ղովներ յաճախ պիտի գումարուին, յա– ջորդաբար Փարիզի, Ուոշինկթընի, Լոն – տոնի եւ Մոսկուայի մէջ :

Օրակարգը պատրաստուած չէ, բայց գլխաւոր հարցերը ծանօթ են. Զինաթա – փութիւն, Պերլին, Գերմանիա եւ Արե – ւելք – Արեւմուտք յարաբերութիւնները : Հասկանալի է որ Խրուշչեւ իր պատաս– խանին մէջ ուրիշ հարցեր աւելցնէ օրա – կարգին վրայ: Նոյնիսկ, Ֆ. Միւթեան Վարչապետը կրնայ ուրիշ թուական մը եւ վայր մը առաջարկել՝ ժողովին հա – մար :

Ամէն պարագայի մէջ, որպէսզի այս բոլորը պաշտօնական համարուին, հարկ է սպասել, որ հրատարակուի Արեւմտեան Գերմանիոյ Վարչապետը կրնայ ուրիշ Թուական մը եւ վայր մը առաջարկել՝ ժողովին հա – մար :

Ամէն պարագայի մէջ, Գերմանիոյ Վարչապետը ոչ մէկ պիջում կ'ուզէ ընել:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ .— Միացեալ Նա – հանգներու պատուիրակութեան համա – ձայն՝ այս յաջողութիւնը Նախագահ Այ– զընհաուերի յաղթական չրջապտոյտին արդիւնքն է: Ամերիկացիներու համար միակ անակնկալը եղած է ժողովի վայ– րը՝ Փարիզ, քանի որ մինչեւ վերջին վայրկեանը անոնք կը մտածէին Ժընեւը իրրեւ ժողովավայր՝ միաձայնութեամբ պիտի ընդունուէր :

Նախագահ Այզընհաուերը այն կարծիքը ունի, թէ Մեծերը յաճախակի հանդի – պումներ պէտք է ունենան՝ միջազգային կացութեան բարելաւման համար: Արեւ– մուտքը կ'ուզէ անդամ մը եւս ճիգ չխնա– յել՝ տեսնելու համար թէ Ռուսերը որոշա՞ծ են վերջ դնել պաղ պատերազ – մին, թէ ոչ : Միացեալ Նահանգները պիտի զօրացնեն դաշնակիցներու դիրքը, միաժամանակ յուսալով որ զինաթափու– թեան հարցին լուծում մը գտնուի : Ա – մերիկացիներու մտահոգութիւններէն մէկն ալ այն է՝ որ Արեւմտեանները հա – մաձայն պէտք է ըլլան իրարու միջեւ :

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐԸ . — Բրիտանական պատուիրակութեան համար՝ Խրուշչեւի ղրկուած հրաւիրագիրը անգլիական տե – սակէտին յաղթանակը կը նկատուի, քա– նի որ առաջին անգամ Վարչապետ Մաք– միլըն առաջարկեց Խրուշչեւի հետ ժողով մը գումարել :

Բրիտանական պատուիրակութեան դե – կավարները յաւատաս են եւ կը մտածեն թէ կարելի պիտի ըլլայ որոշ հարցեր լուծել այս ժողովի ընթացքին :

ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐԸ . — Կառավարական չրջանակները մեծապէս գոհ են որ Փարի– զը ընդունուած է իրրեւ ժողովավայր՝ Մեծերու առաջին հանդիպումին համար: Արդարեւ, այս որոշումը անակնկալ մը եղաւ բազմաթիւ անձնաւորութիւններու

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔԵՊԻՍԿՈՊՈՍ ՊԷՅՐՈՒԹ ՎԵՐԱԴԱՐՁԱՒ

Քանի մը օր Փարիզ մնալէ ետք, եր – կուշաբթի օր Օրլիի օդակայանէն Պէյ – րութ վերադարձաւ Խորէն Արք. Բարոյ– եան :

Նախքան մեկնումը, կիրակի իրիկուն Փարիզահայութիւնը առիթն ունեցաւ մօ– տէն ծանօթանալու Լիբանանի Հայոց Ա – ռաջնորդին :

Լիւթեսիայի չքեղ սրահին մէջ, Պ. Հրանտ Սամուէլեան ներկայացուց Խորէն Արք., ապա խօսք առնելով Կիլիկիոյ Կա– թողիկոսական Նուիրակը երկարօրէն ներկայացուց Անթիլիասի կացութիւնը եւ պէտքերուն պատմականն ըրաւ :

Հաւաքոյթին առթիւ հեռագիր մը ղըր– կուեցաւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսին :

Գեղարուեստական բաժինէն եւ հիւրա– սիրութենէն ետք վերջ գտաւ այս հաւա – քոյթը որուն մանրամասնութիւնները պիտի հրատարակենք յաջորդով :

եալ է: Այնպէս կը թուի, երեք մեծերը համակարծիք գտնուած են Ատլանտեանի հետ՝ Գերմանիան չհապգրգռող զանազան հարցերու մէջ: Աւելին, միաձայնութիւն մը ստեղծուած է եւ ոչ մէկ վերապահու– թիւն կայ: Արդարեւ, Պոնի կառավարու– թեան դեկավարը յաջողած է համոզել Դաշնակիցները՝ թէ Արեւմտեան Պերլինը հարկ է պահել, որու համար Ատլանտեան Ուխտի բոլոր երկիրները միասնականու – թիւն ցոյց պէտք է տան :

Իրականին մէջ, այս որոշումը դէպի ետ քայլ մըն է, քանի որ Արեւմտեանները նոյն կարծիքը պաշտպանած էին Ժընեւի մէջ երբ կրոմիքօ վճռապէս կը յայտա – րարէր թէ Մոսկուայի համար անընդու – նելի է ներկայ կացութիւնը :

Ամէն պարագայի մէջ, Գերմանիոյ Վարչապետը ոչ մէկ զիջում կ'ուզէ ընել:

ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ .— Միացեալ Նա – հանգներու պատուիրակութեան համա – ձայն՝ այս յաջողութիւնը Նախագահ Այ– զընհաուերի յաղթական չրջապտոյտին արդիւնքն է: Ամերիկացիներու համար միակ անակնկալը եղած է ժողովի վայ– րը՝ Փարիզ, քանի որ մինչեւ վերջին վայրկեանը անոնք կը մտածէին Ժընեւը իրրեւ ժողովավայր՝ միաձայնութեամբ պիտի ընդունուէր :

Նախագահ Այզընհաուերը այն կարծիքը ունի, թէ Մեծերը յաճախակի հանդի – պումներ պէտք է ունենան՝ միջազգային կացութեան բարելաւման համար: Արեւ– մուտքը կ'ուզէ անդամ մը եւս ճիգ չխնա– յել՝ տեսնելու համար թէ Ռուսերը որոշա՞ծ են վերջ դնել պաղ պատերազ – մին, թէ ոչ : Միացեալ Նահանգները պիտի զօրացնեն դաշնակիցներու դիրքը, միաժամանակ յուսալով որ զինաթափու– թեան հարցին լուծում մը գտնուի : Ա – մերիկացիներու մտահոգութիւններէն մէկն ալ այն է՝ որ Արեւմտեանները հա – մաձայն պէտք է ըլլան իրարու միջեւ :

ԱՆԳԼԻԱՑԻՆԵՐԸ . — Բրիտանական պատուիրակութեան համար՝ Խրուշչեւի ղրկուած հրաւիրագիրը անգլիական տե – սակէտին յաղթանակը կը նկատուի, քա– նի որ առաջին անգամ Վարչապետ Մաք– միլըն առաջարկեց Խրուշչեւի հետ ժողով մը գումարել :

Բրիտանական պատուիրակութեան դե – կավարները յաւատաս են եւ կը մտածեն թէ կարելի պիտի ըլլայ որոշ հարցեր լուծել այս ժողովի ընթացքին :

ՖՐԱՆՍԱՑԻՆԵՐԸ . — Կառավարական չրջանակները մեծապէս գոհ են որ Փարի– զը ընդունուած է իրրեւ ժողովավայր՝ Մեծերու առաջին հանդիպումին համար: Արդարեւ, այս որոշումը անակնկալ մը եղաւ բազմաթիւ անձնաւորութիւններու

Օր ը Օրէն

ԱՆՈՆՔ ՉԻ՞Ն ՈՐ

Պզտիկ ժողովուրդներու ճակատագիրը տնօրինող եւ այդ ճակատագիրը վարող մեծամեծները, երբ իրենց դիմացը գտնեն « գլուխ տանող » միւնուճար ժողովուրդ մը, որուն ցաւին դարմանը գտնել անկա– րելի է, տաղտուկէն ազատելու համար , ժողով կը գումարեն ի պատիւ այդ «գը – լուխ տանող»ին եւ վարդավառ որոշում– ներ կատան :

Որոշումներ, որոնց գործադրութեան իրենք ալ չեն հաւատար: Ամէնէն առաջ, իրե՛նք չեն հաւատար :

Մենք այս ճշմարտութեան համոզուե – ցանք՝ փորձառութեամբ :

Ասկէ վաթսուն, եօթանասուն տարի ա– ռաջ չէ՞ր որ մեզի համար խենթեցո՛ղ , մեզի հոգի՛ տուող — բայց ափ մը հող ալ չտուող — Քրիստոնեայ ազգերը Բա – րեւորոգում կը խաղցնէին՝ ի պատիւ մե– զի: Ու ճամակ կը գրէին արիւնարբու Սուլթանին .

— Եղբայր պատուական, դուն ալ բան մը ըրէ, վերջապէս , սա Հայերուն հա – մար··· Քիչ մը կարճ կապել տուր սա ջարդերդ, սա կողոպուտներդ, սա առե– ւանգումներդ ··· Քու ներքին գործերուդ խառնուիլ չենք ուզեր, բայց մեր խոր – հուրդն է որ բան մը ընես··· Աշխատէ որ մեր երեսը ճերմակ հանել տաս··· կը ներես որ ասանկ ճամակ մը կը գրենք ե– զի, Օգոստափառ Արքայ, բայց , աս Հա– յերը գլուխ կ'արդուկեն ···

Սուլթանը իր դահլիճին մէջ ունէր ոս– կեզօծ զամբիւղ մը, որ բերնէ բերան լեց– ուած էր, այս տեսակ ճամակներով: Նե– րողութի՛ւն, յուշագիրներով :

Օր մըն ալ Սահմանադրութիւն եղաւ :

— Է՛հ, փառ Աստուծոյ, հիմա, ժէօն Թիւրքերը մեզ կ'ազատեն սա Հայերուն ճեռքէն ··· Լուսաւորուած մարդիկ են , հարկաւ բան մը կ'ընեն ··· Բայց, մենք, ճորէն ճամակ մը գրենք, առաջարկ մը ը– նենք , գէշ չենք ըներ ···

Ու գրեցին: Ու առաջարկեցին — Բա – րեւորոգում Հայկական Նահանգներուն մէջ: Թուական 1914 :

Իթթիհատն ալ ուներ զամբիւղ մը: Ու «Հայասէր»ներու այս ճոր առաջարկն ալ, ինտո՛ր եղաւ, ինտո՛ր չեղաւ, յանկարծ, ինքզինքը գտաւ այդ զամբիւղին մէջ :

Ցետոյ, ջարդ : Համատարած : Ջան – գուածային: Ամբողջական: Կատարեալ : Եւ գիտական :

— Անանկ մը ընենք , տղաք, որ յիսուն տարի ոտքի չելլեն :

Ջարդէն ետք՝ Ջինաղադար: Հայոց ազգին բարեկամները յաղթական :

— Աս ի՛նչ բախտաւոր ազգ ենք ··· Ալ հիմա մեր ուզածները կ'առնենք··· Ի՞նչ ըսիր, ի՞նչ — «վե՞ց ճահանգ» ըսիր··· Դուն խենթեցե՞ր ես···Լոյտ Ճորճին ճա– ռը չկարդացի՞ր··· Մարդը ըսեր է որ··· Գլուխը անցնի աւոր ըսածը:

Ժողով ժողովի վրայ: Ճառ ճառի ետե– ւէ: Ամէնիճն ալ՝ ի պատիւ հայ ժողովուր– դին: «Պզտիկ դաշնակիցը որ առիւծի պէս կռուեցաւ »:

Չէ՞ր արժեր որ այս առիւծին — այս կորիւնին — համար ալ բան մը ընէին ···

Եւ ըրին: Նորէն ժողով գումարեցին :

Արդի՞ւնք: Մեզի համար ստորագրեցին դաշնագիր մը: Օգոստոս 10 , 1920: Այս դաշնագրով մեզի «տուին» մեր անկա – խութիւնը: Բայց , ամէնիճն ալ կ'ածա – պարէին ու ատեն չկար որ ճշդէին այն սահմանները, որոնց մէջ պիտի ապրէր այդ անկախութիւնը :

Ա՛տ ալ մտածելիք բա՞ն ըլլայ:

— Ամերիկայի Նախագահը շատ ժա – մանակ ունի··· Աւոր ըսենք թող աւ ո– րոշէ ··· Քալեցէ՛ք, ուրիշ գործ կայ ···

Եւ Ամերիկայի Նախագահը Նոյեմբեր 22, 1920ին ճշդեց մեր սահմանները :

×

Եկէք այս պատմութիւնը այստեղ ալ կապենք: Որովհետեւ , եթէ քիչ մը եւս շարունակենք, ընթերցողները, պատմու– թեան մնացածը իմանալով, բերան պիտի ածեն՝ մեզի համար խենթեցո՛ղներուն դէմ :

— Աւոնք չէի՞ն որ մեր էթին խնդացին 1923ին, Լեմանի ափերուն վրայ, պիտի ըսեն :

ԵՒՐՈՊԱՑԻ

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԱՄՈՒԼԻ միջազգային հաստատու – թիւնը բողոքեց «Ազատութեան բռնաբա – րումին» համար որ տեղի կ'ունենայ Թուր– քիոյ մէջ: «Ազատ Աչխարհի» թերթերէն ուղղուած կոչի մը մէջ, հաստատութիւ – նը կը հրաւիրէ բոլորը որ միանան իրեն այս բողոքին համար: Ինչպէս ծանօթ է այս բողոքը հետեւանքն է Վաթանի եւ անոր խմբագրին դատապարտութեան

ՓԱՐԻՋի մէջ վախճանած է Արեւմտ – եան Եւրոպայի ուղղափառ եկեղեցիներու Արքեպիսկոպոս՝ Մետրոպոլիտ Վլասի – միր: Ծնած 1873ին, քահանայի զաւակ, Վլատիմիր Արք. հոկտեմբերեան յեղա – փոխութենէն ետք Եւրոպա անցած է եւ 1925էն 46 հովուական պաշտօն կատարած է հարաւային Ֆրանսայի, Իտալիոյ եւ հիւսիսային Աֆրիկէի մէջ, ապա Փարիզ անցած է :

ՖՐԱՆՍԱՑի Ազգ. Ժողովին նախագահը Շապան – Տէլմաս եւ 9 երեսփոխաններ Մոսկուայի Գերագոյն Խորհուրդի հրա – ւէրով Խորհրդ. Միութիւն այցելութիւն

եւ լրագրողներու համար: Ինչպէս ծանօթ է, ցարդ կը կարծուէր թէ չորս մեծերը Ժընեւի մէջ պիտի հանդիպին իրարու:

Միւս կողմէ, Զօր. տը Կոլ կատարելա– պէս համաձայն է Վարչապետ Մաքմիլընի հետ, որ նման հանդիպումները յաճախա– կի պէտք է ըլլան, ստեղծուած վտանգա– ւոր մթնոլորտին մեղմացման համար :

մը պիտի կատարեն: Պատուիրակութիւնը պիտի մեկնի Ցունուար 18ին:

ԻՐԱՔԻ Վարչապետը յայտարարութիւն մը ընելով «Ալ Մապտաս» թերթին չէ – տած է .— Այլեւս չենք կրնար անդիտա – նալ պարսկական կառավարութեան դիր– քը մեզի հանդէպ: Ամէն բան պիտի ընենք մեր արդար իրաւունքները պահպանելու համար երբ անոնք ամէն օր կը բռնա – բարուին Պարսկաստանի կողմէ: Քասըմ աւելցուց .— Իրաք երբեք պիտի չճանչնայ Իսրայէլը եւ «Դող» որակեց այն երեք երկիրները որոնք առանց ամօթի բաժ – նուեցան Մարտիրոս Պաղեստինի մնա – ցորդները:

ԿԻՊՐՈՍի անդրանիկ Խորհրդարանը պիտի ունենայ յիսուն երեսփոխան, 35 Յոյն եւ 15 Թուրք:

ԱՐԺԱՆԹինի Նախագահ Ֆրոնտիսի յայտարարեց թէ Ծնունդի տօնին առիթով քաղաքական բոլոր բանտարկեալները ա– զատ պիտի արձակուին, բացի անոնցմէ՝ որոնք մահափորձեր ըրած են: Այս որո – շումին չնորհին փերոնական եւ համայ – նավար մօտ վաթսուն ղեկավարներ ազատ պիտի արձակուին :

ՆԻԿԵՐԻՈՑ Նախագահ Տիօրի յայտա – րարեց թէ Հասարակապետութեան համա– ձայնական երկիրները ժողով մը պիտի գումարեն Դեկտ. 27ին, ճշդելու համար իրենց դիրքը՝ Ֆրանսայի հանդէպ :

ՊՒՑՐՈՒԹի մէջ Իսրայէլի հաչուոյն լր– տեսութիւն ընող երեք անձերու դէմ մա– հապատիժ առաջարկուեցաւ :

Ե՞ՐԲ ՊԻՏԻ ԽՕՍԻՆ ՄԵՐ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ

Ազգային արդար հպարտութեամբ կը լեցուինք, երբ կը գրենք մեր ձեռագիրներու մասին :

Քանի մը տասնեակ հազար ձեռագիրներ – ներ ունինք էջմիածնի, Երեւանի, Վենետիկի, Վիէննայի , Երուսաղէմի եւ այլ վայրերու փոշեպատ դարակներուն մէջ , էնթակայ ցեցերու արշաւանքին :

Մագաղաթեայ անգնահատելի հարըստութիւն, զրչագիր հոյակապ գանձարան, ուր տասնըհինգ դարերու հայ մտքի եւ հոգիի չողերն են ափռուած , ի փառս հայ մշակոյթին եւ հայ դպրութեան :

Իսկ բազմաչարչար « զրիչ »ները, որ մեզի կտակած են այդ ժառանգութիւնը, որքա՜ն համեստ ու ազնուահոգի, որքան ոգեշէն ու կորովի են եղած :

1955ին, « Հայկական ՍՍՌ Գիտութիւնների Ակադեմիայի պատմութեան ինստիտուտ»ը հրատարակեց ներհուն բանասէր Լ. Ս. Խաչիկեանի «ԺԵ. դարի հայերէն ձեռագրերի յիշատակարաններ » խորագրով պատկառելի հատոր մը : Այդ « յիշատարակարաններ»ուն մէջ, որքան դառն խոստովանութիւններ կան այդ խոնարհ մշակներուն կողմէ :

— Պէս պէս վշտօք եւ չարչարանօք գրեցի :

— Միս աչխ կու ցաւէր, ձա խփեցի ու միս աչովն գրեցի :

— Միտխս մոլոր, խելխս է ցնոր :

— Նիւթս պակաս, թանաքս առեր եւ իմ պիտոյքն ոչինչ, բայց միայն ցամաք հաց ...

Ո՞ր մէկը թուել :

Այս նահատակներն ու «անանուն վկաները», ինչպէս կը կոչէ « Ցուսաբեր» հմտալից խմբագրականի (29 Նոյեմբ. 1958) մը մէջ, էնթակայ հալածանքի ու բռնադպղթի, կը զրէին նոյնիսկ, երբ «տէ – ռանէաք զբաղում դիակունս մարտական մեռեալս առաջի մեր եւ ցնորէր միտ իմ իրրեւ զվայրենագնուց զազան» : Ցաճախ փախչելով թշնամիին առջեւէն, կիսատ մնացած ձեռագիրը կը դնէին «խուրջի – նը» եւ ուր դադար կ'առնէին, ծունկերու վրայ կը շարունակէին գրել :

Աւելին նոյն իսկ :

Հայաստանի գիտնականներէն Ս. Գոլանճեան կը գրէ թէ, Երեւանի «Մատենադարանի ցուցափեղկերից մէկում որոշուած է բոլորովին սեւացած մի աղիւսա – նման առարկայ : Ժամանակին այդ մի ձեռագիր է եղել, որն օտարերկրեայ ասպատակողներից փրկելու նպատակով , շատ ու շատ ուրիշ ձեռագրերի հետ թաղուել է Հաղրադի մօտ գտնուող մի քարայրում եւ դարեր մնալով այնտեղ՝ քարացել է : Ձեռագրի բոլոր թերթերը կպած են իրար եւ հնարաւոր չէ կարդալ : Այդ հին ձեռագրի բովանդակութիւնը գիտութեան համար դեռ եւս գաղտնիք է մնում » :

Քաղաքական դէպքերու բերումով որքա՜ն աւերներ են գործուած եւ որքա՜ն արբազան մասունքներ ու յիշատակարաններ անհետացած ...

Դարձեալ, ըստ նոյն Հայաստանեան գիտնականի, «չուրջ տասը հազար հայերէն ամբողջական ձեռագիր մատեաններ – ք, Երեւանի Մատենադարանին մէջ կը պահուին չորս հազարի մօտ ձեռագիր պատառիկներ եւս : Իւրաքանչիւրը մի փոքրիկ հատուած , կորսուած ձեռագիր – ներից » :

Առաջին աչխարհամարտի եւ Հայկական Արհաւիրքի օրերուն, այդ « պատառիկներուն » կարեւոր մէկ մասը փըր – կուած է սարսափահար հայ գաղթական – նութեան ձեռքով Վասպուրականի, Կարնոյ, Ալաչկերտի, Մանազկերտի եւ Բաւնի, Տարօնի եւ Մնուսի վանքերէն ու եկեղեցիներէն : Էջմիածինը, 1916ին, Գիւտ Եպիսկ.ի եւ Բահաթրեանի ղեկավարութեամբ մասնաւոր առաքելութիւն մը ղրկած էր Տարօն, ձեռագիրներ ու Աստուածաշունչ մատեաններ հաւաքելու եւ փրկելու համար :

Ցարդ, ինչ որ հաւաքուած է, ամբողջական ձեռագիրներ թէ պատառիկներ , պէտք է ենթադրել, որ մեր ազգային մշակութային հարստութեան հազիւ մէկ քառորդը կը ներկայացնեն :

Կորսուա՜ծ ձեռագիրները ...

Մեր մշակութային պատմութեան ամենացաւատանջ վէրքը : Պատմահայր Մով. Խորենացին, հնաւանդ դարերու մատենագրութիւնին մէջէն, մեզի՝ աւետէր թէ, « առ մեզ գտանին անբաւ զրուցաց մատեանք» : Ո՞ւր են այդ «մատեանները» , չգիտենք : Ո՞ւր են մեր արքունական եւ կաթողիկոսական դիւանի գահնամակներն ու կոնդակները : «Գիրք Թղթոց» եւ «նամականներ» կոչուած պաշտօնական զրութիւններէն չատ քիչերն են փրկուած : Անյայտացած են, չկան նաեւ մեր բազմանդամ նախարարութեանց դիւանական Թղթերը : Ըստ Ստ. Օրբէլեանի (ԺԳ. դար), Տըրդատ Թագաւոր, նախարարական բարձեր կը սահմանէ եւ կ'ըսէ .— «... ի ժամ ճառչուն նստել բարձս չորս հարիւր իշխանացց» : Շատ քիչ տոհմային պատմութիւններ հասած են մեզ Փաւստոսի, Ե – ղիշէի, Ձենոբ Գլակի, Թովմա Արծրունու, Աբրահամ Եպիսկ. Մամիկոնեանի , Ստ. Օրբէլեանի, Շապուհ Բագրատունու, Մովսէս Կաղանկատուացիի եւ ուրիշներու ձեռքով, որոնց թիւը չատ հեռու է չորս հարիւր իշխանական տուներու պատմագրութենէն :

Մեզի հասած է Ներսէս Պարթեւի մէկ վարքագրութիւնը, Մեսրոպ Երէց Վայոց Ջորեցիի ձեռքով ,967ին : կարեւորը վարքագրութիւնը չէ, որ Փաւստոսի գործէն քաղուածք մըն է, այլ հետեւեալ նչանակալից նախադասութիւնը. « Զայս հան – եալ յԱբեւելից գրոց ի Հայոց մնացորդացն պատմութեանց » : Ասով, հեղինակը կ'ակնարկէ ոչ թէ մէկ, այլ երկու աղբիւրներու մասին : Մէկը՝ «Հայոց Մնացորդաց պատմութիւնք », որմէ Ք. դարուն Թովմա Արծրունին ալ օգտուած է Արծրունեաց տոհմի պատմութիւնը գրելուատեն, իսկ միւսը՝ «Արեւելից Գիրք », գրուած Ե. դարուն, Աբրահամ Եպիսկ. Մամիկոնեանի (Խոստովանող յորջորջուած) կողմէ : Կորսուած են թէ մէկի եւ միւսի բնագիրները :

Լատիվերացին Ցովհաննէս Կոզեռն Վրդ.ին (ԺԱ. դար) կը վերագրէ Բազրատունեաց տոհմի մասնակի պատմութիւն մը եւ «Հաւատոյ Գիրք » մը :

Կոզեռն Վրդ.ը մեր տեսլական գրականութեան մէջ իր մասնաւոր տեղն ունի , Ներսէս Պարթեւէն եւ Ագաթոնէն վերջ : Այս բիւզանդասէր եւ դուչակ վարդապետը, ընկերացած է Պետրոս Գետադարձի եւ Վեստ Սարգիսի խմբակին եւ գացած Տրապիզոն, Վասիլ Բ. կայսեր հետ տարբերելու «Հայոց կորստեան գիր եւ նամակ»ը : Կը գտնայ Ցովհաննէս Սմբատ Բագրատունի քաղաքական գուչակը : 1047ին, կը քաշուի Կիլիկիոյ Սեւ Լերան վանքերէն մէկին մէջ եւ կը գրէ Յաչակրաց արշաւանքի յաղող ելքի մասին «պատրաւից» գիրք մը : Ամէնքն ալ անյայտացած : Հապա Մեծ Եղեռնի օրերուն կորսուած Թանկարժէք ձեռագիրները ...

Սակայն, որ մէկը Թուել մամուլի այս սուղ էջերուն մէջ, երբ մեր օրերուն անգամ, բանասէր Գ. Ց. Գիւտեանի վկայութեամբ, մագաղաթեայ ձեռագրեր կը ծախուին մեր պահեստներէն, տգիտաբար եւ ընչասիրական նողկալի ախորժակնե – րու գոհացում տալու համար :

Ամէն պարագայի, այսօր, այնքան բազմատեսակ աղէտներէ եւ աւերներէ վերջ , անհնարին զոհողութեամբ ու զրկանքնե – րով, անխօս ու անլեզու, անսպառ հա – րստութիւն մը ունինք մատենադարան – ներու չորս պատերուն մէջ : Այլեւս յոյս չունինք, թէ կարելի պիտի ըլլայ այսու – հետեւ նոր ձեռագիրներ գտնել, բացի քարայրներու եւ թաքստոցներու մէջ կարծրացած ու անընթեռնելի յիշատակարաններէ : Ասիկա մեր սրտամորմոք երէկն էր, անցեալը : Այժմ տեսնենք թէ, ի՞նչ է կատարուած եւ տակաւին ի՞նչ պէտք է կատարուի :

×

Ձեռագիրներու ուսումնասիրութեան , վերծանութեան եւ հետազօտութեան վերաբերեալ, աշխոյժ աչխատանքով պատկառելի գործեր են տուած Ալիչան , Սրուանձտեան, Վահան Վրդ. Բաստամեան, Սարգիսեան, Հ. Ց. Տաչեան, Միքայէլեան, Կար. Կոստանեան, կարապետ Եպ. Տէր–Մկրտչեան, Բարդէն Կաթ. Կիւլէսէրեան, Գարեգին Կաթ. Ցովսէփեան, Մ. Աբեղեան, Ստ. Կանայեան, Ց. Մանանդեան, Հր. Աճառեան, Ստ. Մալխասեան, Գր. Ղափանցեան, Հ. Ն. Ակինեան եւ ուրիշներ : Մասնակի ձեռագրական ցուցակներ տուած են Օր. Սիրարփի Տէր Ներսէսեան, Ց. Քիւրտեան եւ Բօլատեան վարդապետ : Գիտնականներու այս հոյլն էր, որ անհուն զուրգուրանքով եւ սահմանափակ միջոցներով, թօթափեց փոշիները ձեռագիրներու մէկ մասին վրայէն եւ հայ բանասիրական միտքը լարուած պահեց : Ցաւալի է ըսել, որ ատոնցմէ չատեր, Մատենադարաններու եւ վանքերու փակ դռներուն առջեւ ալ գտնուեցան : Մերժուեցան : Սակայն, անհուն համբերութեամբ ու հաւատքով զինուած, չարունակեցին եւ փոխանցեցին ջահը իրենց յետնորդներուն :

Մտահոգիչ է հայ ձեռագիրներուն վերապահուած ճակատագիրը :

Հայաստանի մէջ կեդրոնացած հազարաւոր ձեռագիրները, կը հաւատանք եւ կը յուսանք թէ, աստիճանաբար լեզու պիտի առնեն հայ երիտասարդ գիտնականներու զոհողութեամբ եւ պետական աջակցութեամբ : Որակաւոր մատենադարանութիւն մը կեդրոնացած է հոն, եւ տարիներէ ի վեր, պատմա – բանասիրական մարզին մէջ, մեծ աչխուժութիւն ու կենդանութիւն ցոյց կուտայ, խղճամիտ ուսումնասիրութիւններով : Լ. Խաչիկեան, Ս. Գոլանճեան, Աչոտ Ցովհաննիսեան, Աբրահամեան, Ցակոբեան, Մկրտչեան, Ղարիբեան եւ ուրիշներ , հրատարակած են արժէքաւոր երկասիրութիւններ : Մեր լաւատեսութիւնը կը բխի այն հաստատումէն, որ Երեւանի համալսարանին մէջ ներկայիս կ'աչխատին 16 ա – կադեմականներ եւ թղթակից անդամներ, 48 փրոֆէսէօրներ եւ 200է աւելի գիտութեան թեկնածուներ եւ դոցենտներ զանազան մարզերու մէջ :

Դժբախտաբար, այլ է պատկերը արտասահմանի մէջ :

Մեր ձեռագրական պահեստները Վենետիկ, Վիէննա եւ Երուսաղէմ — չունին իրենց վաղեմի թուիչքները : Թող ներուի մեզի ըսելու, իրենց լուսապսակ նախորդներու գործերը մնացած են թերի ու անկատար : Մխիթարեան բազմարդիւն հայրերը, վստահ ենք, կրկին պիտի է մխրճին իրենց տրամադրութեան տակ գտնուած ձեռագիրներուն մէջ, մեր անգնահատելի գաղտնիքները լոյսին բերելու : Պարունակիչը կայ իրենց աչքին առջեւ , կը մնայ պարունակեալը պրպտել ու մեկնել : Մեր պատմութեան եւ մչակոյթի այդ անմոռունչ վկաները , ամէնքն ալ ազօթագիրք , աւետարան, Մաչտոց, Տաղարան ու Երազագիրք չեն, թէպէտ անոնք ալ կը ներփակեն հայ մանրանկարչական արուեստի փայլուն դրուագները : Հաւանօրէն, պատմական, բանաստեղծական , տաղաչափական, իրաւագիտական , բժչկական, երաժչտական, նկարչական եւ այլ յիշատակարաններ կան, կարօտ ուսումնասիրութեան : Բաւական չէ արդիականացուած տպարաններ ունենալ եւ մամուլին յանձնել ամէն ինչ : Մեքենական այս դարուն, բազմաթիւ դիւրութիւններ կան հանրամատչելի դարձնելու մեր ձեռագրական հարստութիւնները : Ինչո՞ւ անոնք դատապարտուած պիտի մնան, Հայաստանի թէ արտասահմանի մէջ, դեղնած աչքերով մեզ դիտելու իրենց ապակէ դարակներուն մէջէն : Ի՞նչու յաւիտենապէս պիտի ննջեն իրենց ցցեցակեր դադաղներուն մէջ : Միթէ՞ կարելի չէ, նախ լիակատար կերպով ցուցակագրել եւ լուսանկարել, ապա, ըստ կարեւորութեան եւ նիւթի, մասնաւոր հոգածութեամբ հրատարակութեան տալ : Պիտի ըսուի , մեղուի աչխատանք : Սակայն, զոհողութիւններ չատ են եղած, կ'ըլլան եւ պէտք է որ ըլլան ամէն օր : Հայրենագուրկ եւ հոգմացրիւ ժողովուրդ մը դարձած ենք բախտի անողոք բերումով : Կ'ապրինք , կը տեւենք ու կը չնչենք մեր մչակութային լոյսերով ինչո՞ւ լքած ենք մեր ազգային մչակութային գանձարանը փոշեպատ դարակներու : Եթէ օր մը լեզու առնեն, ինչպիսի անակնկալ գիւտերու առջեւ պիտի գտնուինք եւ ինչպիսի լուսաւոր էջեր պիտի տեսնենք : Ցարդ, ակին գլուխը կանգնած , ծարաւ մնացած ենք :

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

ՄԻՍԱԿ ՄԵԾԱՐԵՆՑ ԵՐԷԿ ԵՒ ԱՅՍՕՐ

Ահաւասիկ, այդ օրերուն պատահած անցք մը որ զարմանալի նմանութիւն ունի, Մ. Մեծարենցի իրրեւ բանաստեղծ՝ առած առաջին քայլերուն :

Ո. Հուիդմէնը, հակառակ իր տաղանդին իրրեւ բնածին բանաստեղծ չէր կրցած գրաւել մտաւորականներու եւ ժողովուրդին գնահատումը՝ իր չատ արժէքաւոր , խոտի տերեւները բանաստեղծական հաւաքածոյին հրատարակութեամբը : Ծածկանունով մը, իրրեւ ինքնագատութեան փորձ, գրախօսած էր իր բանաստեղծութիւններուն վրայ թերթի մը մէջ : Սակայն առանց որեւէ օգուտի : Բանաստեղծը եւ իր բարձրարժէք գործը քննադատութեան արհամարհանքով լի տողերով :

Միայն, էմբրսըն կարողացած էր ըմբռնել այդ հաւաքածոյին արժէքը, եւ այս գնահատումին պատճառաւ խիստ քննադատութեան ենթարկուեցաւ ինքն ալ :

Էմբրսըն՝ Հուիդմէնի ուղղուած մէկ նամակին մէջ, այդ հատորին առիթով , կը գրէր :

« Քերթուածներուդ հրաչալի չնորհը չտեսնելու չափ կոյր չեմ : Զայն կը համարեմ իմաստութեան եւ սրամտութեան անսովորական ստեղծագործութիւն մը : Մտածումներդ եւ արտայայտելու քանութիւնդ ձեզի հրճուանք պիտի բերեն : Հրճուանքս մեծ եղաւ զայն կարդալով : Անբաղդատելի բաներ կը գտնեմ հոն անբաղդատելիօրէն լաւ ըսուած : կը հաստատեմ հոն յայտնաբերութեան քաջութիւն մը որ մեզ կ'ուրախացնէ : Քաջութիւն մը որ միայն լայն իմացողութենէն կրնայ ներշնչուիլ : Կ'ողջունեմ ձեզ մեծ ապագայի մը սկզբնաւորութեան առթով : Սկզբնաւորութիւն մը որ անտարակոյս ունեցած է երկար նախապատրաստութիւն, այսպէս վստահ՝ առաջին քայլերով, յանկարծական, դէպի համբառ մեկնելու » :

Այս նամակը հրատարակուած էր թերթի մը մէջ առանց էմբրսընի հաւանութիւնը ստանալու :

Այդ օրէն սկսեալ մերկ աչքով տեսանելի փայլուն աստղ մը սկսաւ քթթել մեծ բանաստեղծներու երկնային համաստեղութեանց մէջէն :

Գոլէճական պայմաններու եւ մթնոլորտին մէջ Մեծարենցի միտքն ու ինքնութիւնը՝ կանանչցան ծաղկեցան Ալմա Մաթէրի չամբած հունտերէն եւ պարարտացնող հողին չնորհիւ : Իր կարճատեւ կեանքի ընթացքին ան աւելի խորացաւ էմբրսընի , Քարլայլի, Հուիդմէնի եւ ուրիշներու լուսազծած ճամբաներուն մէջ եւ տուաւ իր ազատ թեւերուն դէպի բարձրութիւնները սաւառնելու բոլոր հարկ եղած փորձառութիւնները :

Ահաւասիկ հոս է գաղտնիքը թէ ինչու Միսաք Մեծարենց չէր կրնար ազդուիլ եւ չէ ազդուած Նարեկացիէն : Քանզի Նարեկացին իրրեւ բանաստեղծ վերթեւելու ոչ անյողդողդ կամքը ունէր եւ ոչ ալ անդրդուելի ինքնութիւնը : Իրրեւ կրօնաւոր ոչ իսկ հաւատքի կչռաւոր ծանրութիւնը եւ միստիքականութիւնը :

Դժուար չէ անոր բանաստեղծական աստիճանը խաչագրել : Իրրեւ բանաստեղծ ան իր նմանը մարդ էակը նուաստացուցած է, խոցած է անոր արժանապատուութիւնը՝ իր ինքնութեան առջեւ :

Նարեկացիին ներաչխարհին մէջ կը պակսի այն չնաչխարհիկ ծաղիկը որ կը կոչուի վերացում : Իրրեւ մարդ եւ մասնաւորապէս իրրեւ բանաստեղծ կը պակսին իրեն՝ բարոյական եւ մտաւորական տարրերը, ուժերը : Փոխանակ ճակատը խրոխտաբար վեր բռնելու եւ կեանքին բոլոր դժբախտ բոպէներու եւ կացութիւններու դէմ ինքնաբուխօրէն ,հպարտօրէն պայքարելու, իրենը եղած է ստրկութիւն մը, գլխիկոր ու ծնրադիր՝ ազօթքին ապաւինելու :

Անոր ենթագիտակցութեան մէջ բացակայ է այն վեհութիւնը որ զօրավիդ կը կանգնի տառապանքը անզոսնելու, փորձութիւնները մէկդի չպրտելու եւ հաղորդակից մնալու մարդկային բոլոր ապրումներուն, վերելքներուն եւ սայթաքումներուն : Զգտելու իր ցեղին եւ մարդկութեան համար՝ յարատեւ եւ անփոփոխ

Ներսէսեան, Ց. Քիւրտեան եւ Բօլատեան վարդապետ : Գիտնականներու այս հոյլն էր, որ անհուն զուրգուրանքով եւ սահմանափակ միջոցներով, թօթափեց փոշիները ձեռագիրներու մէկ մասին վրայէն եւ հայ բանասիրական միտքը լարուած պահեց : Ցաւալի է ըսել, որ ատոնցմէ չատեր, Մատենադարաններու եւ վանքերու փակ դռներուն առջեւ ալ գտնուեցան : Մերժուեցան : Սակայն, անհուն համբերութեամբ ու հաւատքով զինուած, չարունակեցին եւ փոխանցեցին ջահը իրենց յետնորդներուն :

Մտահոգիչ է հայ ձեռագիրներուն վերապահուած ճակատագիրը :

Հայաստանի մէջ կեդրոնացած հազարաւոր ձեռագիրները, կը հաւատանք եւ կը յուսանք թէ, աստիճանաբար լեզու պիտի առնեն հայ երիտասարդ գիտնականներու զոհողութեամբ եւ պետական աջակցութեամբ : Որակաւոր մատենադարանութիւն մը կեդրոնացած է հոն, եւ տարիներէ ի վեր, պատմա – բանասիրական մարզին մէջ, մեծ աչխուժութիւն ու կենդանութիւն ցոյց կուտայ, խղճամիտ ուսումնասիրութիւններով : Լ. Խաչիկեան, Ս. Գոլանճեան, Աչոտ Ցովհաննիսեան, Աբրահամեան, Ցակոբեան, Մկրտչեան, Ղարիբեան եւ ուրիշներ , հրատարակած են արժէքաւոր երկասիրութիւններ : Մեր լաւատեսութիւնը կը բխի այն հաստատումէն, որ Երեւանի համալսարանին մէջ ներկայիս կ'աչխատին 16 ակադեմականներ եւ թղթակից անդամներ, 48 փրոֆէսէօրներ եւ 200է աւելի գիտութեան թեկնածուներ եւ դոցենտներ զանազան մարզերու մէջ :

Դժբախտաբար, այլ է պատկերը արտասահմանի մէջ :

Մեր ձեռագրական պահեստները Վենետիկ, Վիէննա եւ Երուսաղէմ — չունին իրենց վաղեմի թուիչքները : Թող ներուի մեզի ըսելու, իրենց լուսապսակ նախորդներու գործերը մնացած են թերի ու անկատար : Մխիթարեան բազմարդիւն հայրերը, վստահ ենք, կրկին պիտի է մխրճին իրենց տրամադրութեան տակ գտնուած ձեռագիրներուն մէջ, մեր անգնահատելի գաղտնիքները լոյսին բերելու : Պարունակիչը կայ իրենց աչքին առջեւ , կը մնայ պարունակեալը պրպտել ու մեկնել : Մեր պատմութեան եւ մչակոյթի այդ անմոռունչ վկաները , ամէնքն ալ ազօթագիրք , աւետարան, Մաչտոց, Տաղարան ու Երազագիրք չեն, թէպէտ անոնք ալ կը ներփակեն հայ մանրանկարչական արուեստի փայլուն դրուագները : Հաւանօրէն, պատմական, բանաստեղծական , տաղաչափական, իրաւագիտական , բժչկական, երաժչտական, նկարչական եւ այլ յիշատակարաններ կան, կարօտ ուսումնասիրութեան : Բաւական չէ արդիականացուած տպարաններ ունենալ եւ մամուլին յանձնել ամէն ինչ : Մեքենական այս դարուն, բազմաթիւ դիւրութիւններ կան հանրամատչելի դարձնելու մեր ձեռագրական հարստութիւնները : Ինչո՞ւ անոնք դատապարտուած պիտի մնան, Հայաստանի թէ արտասահմանի մէջ, դեղնած աչքերով մեզ դիտելու իրենց ապակէ դարակներուն մէջէն : Ի՞նչու յաւիտենապէս պիտի ննջեն իրենց ցցեցակեր դադաղներուն մէջ : Միթէ՞ կարելի չէ, նախ լիակատար կերպով ցուցակագրել եւ լուսանկարել, ապա, ըստ կարեւորութեան եւ նիւթի, մասնաւոր հոգածութեամբ հրատարակութեան տալ : Պիտի ըսուի , մեղուի աչխատանք : Սակայն, զոհողութիւններ չատ են եղած, կ'ըլլան եւ պէտք է որ ըլլան ամէն օր : Հայրենագուրկ եւ հոգմացրիւ ժողովուրդ մը դարձած ենք բախտի անողոք բերումով : Կ'ապրինք , կը տեւենք ու կը չնչենք մեր մչակութային լոյսերով ինչո՞ւ լքած ենք մեր ազգային մչակութային գանձարանը փոշեպատ դարակներու : Եթէ օր մը լեզու առնեն, ինչպիսի անակնկալ գիւտերու առջեւ պիտի գտնուինք եւ ինչպիսի լուսաւոր էջեր պիտի տեսնենք : Ցարդ, ակին գլուխը կանգնած , ծարաւ մնացած ենք :

ՎԱՀԱՆ ՀԱՄԲԱՐՁՈՒՄԵԱՆ

(fonction) ուժ մը, արժէք մը դառնալու :

Ուխտեալ զերի մը մեղքերու մացառուտին մէջ կալանուած՝ Աստուծոյ ու աղօթքին ձգած է իր փրկութեան ճակատագիրը, կեղծիք դառնալու աստիճան անհոգութեամբ եւ բառամթերքի մոխրոտութեամբ :

Իրրեւ կրօնաւոր, հարկաւ կը հաւատար թէ Աստուած ստեղծած է մարդը ճման իր պատկերին, սակայն չենք տես - ներ Նարեկացիին էութեան մէջ աստուածայնութեան պատկերին դրոշմը կրող մտածումի եւ զգացողութեան՝ վեհմտութիւնն ու վեհանձնութիւնը, կարենալ բաժին հանելու համար իր նմաններուն :

Հետեւաբար, Մ. Մեծարենց չէր կրնար ազդուած ըլլալ Նարեկացիէն որուն կը պակսին վերոյիշեալ առաքինութիւնները եւ շնորհը : Ո՛չ ալ կրնար ընդունիլ զայն իրրեւ մեծ բանաստեղծ, քանզի, ան ծանօթ էր համաչխարհային մեծ բանաստեղծներու հոյլին որ դարերու ընթացքին՝ մարդ էակը բարձրացուցած է անհպելի գագաթներու, նոյն իսկ զայն աստուածացնելու աստիճան :

Նարեկացիին չէր շնորհուած մարգարէաշունչ հոգետեսի բնազդը, ոչ ալ բանաստեղծագործիչ երեւակայութիւնը որոնք մեծ բանաստեղծներու յատկանիշերն են : Բանալիները՝ յաւերժի դուռները լայնօրէն բանալու իրենց առջեւ, հետեւաբար, եւ մարդկութեան :

Առիթն է հոս քօղազերկել երեւոյթ մը ուր մեր մեծութիւններու պատկերը աղաւաղուած է փքոցուոյց մօտեցումներով : Մերը երգուած է միշտ անտեղի յուզականութեամբ մը : Իրականութենէն չեղլել, կամ զայն զգեստաւորել ուրիշներուն յատուկ փետուրներով՝ ոչ մէկ օգուտ կը բերէ մեր գրականութեան :

Մտահոգիչ պարագայ մըն է հաստատելու ստիպուիլ, թէ մենք համեմատու - թիւնները նկատի ունենալու եւ յարգելու պիտակցութիւնը չունինք : Երկինքներ կը բարձրացնենք, կասկածելի ծանրու - թիւններ կը նետենք նժարին մէջ, նոյն - քան կասկածելի նպատակներէ տարուած, հոն ուր յաճախ իսկական արժէք գոյու - թիւն չունի : Երբեմն ալ, իսկական արժէքները նուաստացնելու համար մեր նը - ժարը խարդաւանքի կը ծառայցնենք :

Ներկայացնենք մեր արժէքները գի - տակցութեամբ եւ անկողմնակալօրէն, սակայն, միշտ նկատի ունենալով հա - մաչխարհային գրականութեան մեծու - թիւններու համեմատական իրականու - թիւնը :

Ծանօթ վիպագիր եւ բանաստեղծ Շա - հան Շահնուր, իր Նահանջը առանց եր - գի վէպին մէջ շատ ճիշդ բնորոշած է Գ. Նարեկացիի տկարութիւնները որոնք հայ ժողովուրդին մտաւորական, հոգեկան եւ բարոյական բարձրացման թումբ կանգ - նած են :

Իսկ՛ւ թէ հայ ժողովուրդը անցեալին մէջ եւ այսօր ալ, իր բարձին տակ պա - հած ըլլար Նարեկներու տեղ, հաւատքի ու ներշնչումի վաւերական ուրիշ բանաս - տեղծական աղբիւրներ՝ որոնք դժբախ - տաբար անտեսուած են անցեալին մէջ եւ կ՛անտեսուին այսօր ալ :

Մեր քննադատները հովին տուած են անոնց յատիտենական արժէքով օծուած զլխանքը, ներդաշնակութիւնը եւ կըռոյթը, ու տարուած են իրականութիւնը հակասող անվաւեր արժէքաւորումնե - րէն : Անվաւեր անձերու կողմէ :

Օրինակի համար, առնենք տաղանդա - ւոր բանաստեղծ Եղիշէ Արք. Դուրեանը : Անհանգիստ կը մնայ ինծի, մեր դրա - կանութեան մեծագոյն դէմքերէն այս մէ - կը՝ անտեսել : Աւելի ճիշդ, զրեթէ մոռ - նալ : Մանաւանդ այն քննադատնե - րու կողմէ որոնք աննշան անուններով կը զբաղին յաճախ :

Անոր բանաստեղծութիւնը իր բարձր խորքով, արուեստի նուրբ կառուցուած - քով, յստակ եւ ցնցիչ արտայայտու - թեամբ եւ կրօնական չունչի բարձր սա - ւառնումներով կը բնորոշէ հայ բանաս - տեղծութեան լաւագոյն եւ արժէքաւոր էջերուն մէկ նմոյշը :

Տեսլապաշտ եւ մարդկայնասէր այս մեծ մտաւորականը, կ՛ըսես, մեզի չի պատկանիր :

Անդին Մ. Մեծարենցի կենսագիրները՝ Ալազան եւ Վ. Նորենց պախարակելի ընդ - հանգ մը կը սարքեն, իր արձակներէն, « Եղիշէ եպիսկ. Դուրեան» քննադատա - կանը՝ հաւաքածոյէն դուրս նետելով, դիմած՝ հետեւեալ կասկածելի տողե - րուն, «այդ յօդուածը մենք անհրաժեշտ չգտանք գետեղել ներկայ ժողովածոյին մէջ, որովհետեւ անիկա Մ. Մեծարենցի գրական ըմբռնումներուն բնորոշման տե - սակէտից ոչ մի նոր բան չի աւելցնում » :

Իսկական կը կարծեմ հոս աւելցնել թէ քաղաքական ըմբռնումներով ու մտայ - նութեամբ՝ գրականութեան մօտենալ, գրական արժէքներ վերլուծել ու ճանչ - նալ՝ ոչ միայն կարելի չէ, այլ վնասա - կար եւ արգելք է անոր բարգաւաճման : Հետեւաբար, մեր ցեղին արժանաւոր դէմքերը եղծելու՝ անորակելի եւ դի - տումնաւոր աշխատանք :

×

Մ. Մեծարենցի բանաստեղծութեանց մէջ տիրական տարրերէն մէկն է սէրը : Թիւրիմացութիւնը՝ հոս եւս, լայն բա - ցած է իր դուռները կենսագիրներու եւ քննադատներու համար, եւ զանոնք մո - լորանքի մատնած : Փոխանակ անոր ինք - նատատութեան փորձէն թելադրութիւն - ներ առնելու, ապաւինած են իրենց եզ - րակացութիւններուն վրայ եւ ինկած ան - հեթեթութեանց մէջ :

Ալազան եւ Նորենց կը հաստատեն թէ « Մխիթար Մեծարենցի ստեղծագործու - թիւնների մէջ բաւական մեծ տեղ են բո - նում նրա սիրերգները» . սակայն այդ մեծ տեղը՝ բանաւուած է 12 տող ասկէ ան - կէ կատարուած մէջբերումներով : Ի՞նչ անուն տալ այս տեսակ վերլուծումին, երբ անդին էջեր կը նուիրեն բանաստեղ - ծութեան հետ որեւէ կապ չունեցող զա - ղափարաբանութիւններուն :

Ուրիշ մը՝ այդ մասին կ՛արտայայտուի հետեւեալ տողերով, «Մեծարենց քերթո - ղի իր սիրտը կը նուիրէր համայն բնու - թեան տարրերուն, փոխանակ երգելու իր սէրը միայն, ձօնուած՝ կին էակին» : Սա - կայն ,տեղեկութիւն չունի կամ լուռ կը մնայ այն խորհրդածութիւններու մասին զոր Մեծարենց յայտնած է իր սիրեր - գութիւնները բացատրելու առիթով :

Բանաստեղծը կը բնորոշէ , «ան կը սկսի իր սէրը միշտ բնագեղ տեսարանով մը շրջանակել, զգացումին ընկերացող տեսարան մը կայ, եւ կամ տեսարանէն վեր(զգացումը կուգայ» : Վերը յիշուած արտայայտութեան մէջ, եղրակացութիւ - նը կը կաղայ սակայն, որովհետեւ Մ. Մեծարենցի սէրն ալ երգած ըլլալուն ի - րողութիւնը՝ ձգուած է տուներու տակ : Մինչդեռ, վաթսունէ աւելի քերթուած - ներուն մէջ, սէրը՝ ոչ միայն տիրական տարրն է, այլ նաեւ բանալին՝ անոնց դաղտնիքներուն :

Հոն, բանաստեղծը դիմած է յաճախ անշնչային եւ աննիւթական սիրոյ տեսիլ - ներուն՝ իր սիրականը աւելի մօտ ունե - նալու ըղձանքով : Մտացածին կոյսեր , աղջիկներ, անոյշներ, պարիկներ, հովը , ջուրը ,ու բնութեան բոլոր երազանքի մղող տարրերը՝ կեանք ու ձեւ ստացած են իր հոգիէն ներս : Անոնցմով երջան - կացած է, տառապած է եւ տուայտած :

Անոնցմով, չերամին նման, իր սիրոյ երազին ոսկեթել բոժոժը հիւսած է , հոն առանձնանալու եւ օր մը դուրս գալու իրրեւ թիթեռնիկ, նոյն սիրոյ բոցին չուրջ թրթռալու եւ մահանալու համար :

« Քերթողի իր սիրտը համայն բնու - թեան տարրերուն նուիրած ըլլալը » չա - փազանցութեան սահմաններէն ալ անդին կ՛անցնի :

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱՋԵԱՆ

(5 Մնացեալը յաջորդով)

ՄԵՐ ՆԱԽՆԵԱՑ ԱՆՄԱՀ ԳՈՐԾԵՐԸ

Մեր երիտասարդներուն՝
սիրալիր զգացումներով

Հետաքրքրութեամբ կը դարձնեմ դու - նաւոր եւ գեղեցիկ լուսանկարներով զար - դարուած տետրակին էջերը, մինչ մեր Ֆրանսացի բարեկամները կը շարունա - կեն, վերջերս դէպի Անի իրենց կատա - րած արկածալից ճամբորդութեան ման - րամասնութիւնները տալ : Կը թուէն մի առ մի այն բոլոր յուշարձանները որոնք կանգուն են հոն մինչեւ այսօր եւ որոնց լուսանկարները գետեղուած են այժմ մեծ խնամքով այս էջերուն մէջ :

Մայր հայրենիքէն անջատուած, դա - րաւոր թշնամիին բաժին ինկած ,երբեմնի հայկական թագաւորութեան մայրաքա - ղաք «տիեզերահռչակ » Անին՝ թէեւ այ - ժմ մեռած քաղաք, սակայն իրականու - թիւն մըն է դեռ, իր չրջապատի ամայու - թեան եւ անհուներութեան մէջ եթերա - ցած ... : Ան կայ, կ՛ապրի դեռ, իր դմբե - թածածկ եկեղեցիներուն խորհուրդին մէջ պարփակուած, իր ամրակուռ պարիսպ - ներուն եւ աշտարակներուն բոլորաձեւ չրջագիծովը խրոխտ. սրբատաշ քարե - րուն վրայ, Հայութեան անցեալի փառքը վկայող՝ հայատառ արձանագրութիւն - ներով :

Ան այժմ մեռած քաղաք, բայց կարծես դարերու խորը պահուած՝ տխրանուշ տեսիլ մը եղած ըլլար... : Հոս ու հոն գմբէթ մը վայրահակ, խոյակներ սիւնե - րէն հեռու ինկած, խոշոր բացուածքներ անդարմանելի վէրքերու նման եւ սա - կայն, յստակ ու վճիտ, կ՛արտացոլայ հոն հայ ցեղին դարաւոր ոգին : Հանճարեղ ո - գին մեր պապերուն, տոկուն եւ աննկուն ինչպէս իրենց գործերը, որ գրոշմուած է յաւէտ մաքրափայլ յղկուած մակերեսնե - րուն, օդին մէջ ճարտարօրէն կախուած կամարներուն, քարտաշներու նրբաքան - դակ աշխատանքներուն վրայ :

Արեւուն ճառագայթներով լուսափայլ այս լուսանկարներուն մէջէն՝ սրբացած, բիւրեղացած քաղաք մը կը թուի ինձ Ա - նին, փոքր ժողովուրդի մը մեծ գործերո - վը հերոսացած եւ յաւերժացած :

×

Կրկնապէս սրտառուչ է մեզի համար տեսնել մեր չուրջը արուեստի սիրահար Ֆրանսացիներ որոնք կը հետաքրքրուին մեր անցեալ մշակոյթով, պատմութեամբ եւ հիացումով կ՛արտայայտուին մեր նախնեաց Թողած ժառանգութիւններուն մասին :

Առաջին անգամ չէ որ կ՛անդրադառ - նանք այս սիւնակներուն մէջ, Տիկին եւ Պարոն Թիէրիի դէպի Փոքր – Ասիա կա - տարած ճամբորդութիւններուն : Այս երիտասարդ , համակրելի , արուես - տասէր ամուսինները , մին՝ բժշկուհի, միւսը՝ վիրաբոյժ , 1955ի ամրան , ճամբորդու - թիւն մը կատարեց դէպի Վան , այցե - լեց Աղթամար կղզին եւ մեզի բերաւ Ս. Խաչ եկեղեցւոյ քանդակներուն դունա - ւոր լուսանկարները որոնցմէ մէկ քանին անտիպ էին : Յաջորդ ամրան՝ Վանայ լճին հիւս. եւ արեւելեան կողմերը քննա - կան ճամբորդութիւն մը կատարեցին : Գունաւոր ժապաւէնի վրայ տեսանք եր - բեմնի հայաբնակ քաղաքներու ներկայ տխուր վիճակը : Անհետացած էին հայ - բնենաց նիւթեղէն ժառանգութիւններէն շատերը : Պաչքալէի Ս. Հարթողոմէոս եկեղեցիթէէն իրրեւ զինուորական կայան կ՛օգտագործուէր , սակայն կանգուն էր դեռ, դրան վրայի գեղեցիկ քանդակնե - րով : Ագարակի վերածուած էր Վարա - գայ վանքը, բայց յաջողած էին լուսա - նկարել Ս. Գէորգի ժամատան մրոտած որմանկարները :

Դէպի Անի ճամբորդութիւն մը մեծ դժ - ուարութիւններու կը բախէր թրք. կա - ռավարութեան կողմէ, Անին գտնուելով զինուորական արգիլեալ գօտիի մէջ : Սա - կայն անցեալ ամառ անոնք յաջողեցան այդ դժուարին արտօնութիւնը ձեռք ձգել եւ մեկնիլ Անի ի գին մեծ զոհողութիւն - ներու, երբ նկատի առնենք, երթեւեկի դժուարութիւնները, շատ անգամ նեղ, ա - նանցանելի ճամբաներ, հանդիստ պայ - մաններու չգոյութիւն, ոստիկանական մարմնոյ չկամութիւն եւայլն : Սակայն զինուորական իշխանութեան թոյլա - տուութեամբ եւ իրենց յամառ կամքին շնորհիւ, յաջողեցան այցելել Կարս , Ծղկոնք, Անի, Հոռոմոս :

Ահա այժմ, այս թանկարժէք լուսա - նկարներու հաւաքածոն այնքան սրտա - բուխ եւ սիրալիրօրէն ընծայուած մեր աչքերուն՝ մեր սիրտերը կը լեցնէ շնոր - հակալութեան զգացումներով դէպի մեր Ֆրանսացի բարեկամները :

Ազգային արժանաւոր զգացումներով հպարտ՝ մենք ալ մեր կարգին կը խոր - հինք ինչո՞ւ չընծայել, մատչելի չընել զանոնք մեր հայրենակիցներուն, մանա - ւանդ մեր երիտասարդներուն որպէսզի աւելի մօտէն ճանչնալով իրենց նախնեաց գործերը, գիտակցին անոնց արժէքին : Որպէսզի իրենց ցեղային հպարտութիւնը աւելի խմաստաւորուի ըմբռնելով անոնց հանճարի ժայթքումները — հակառակ քաղաքական եւ տնտեսական մչտատեւ , դժնդակ պայմաններու — զեղեցիկ իտէ - ալները , ճաշակը, ձգտումները որոնք այս ներդաշնակ կառուցումներուն եւ առ հասարակ գեղարուեստական բոլոր ար - տադրութիւններուն մէջ ի յայտ կուգան այնքան ինքնատիպ, այնքան չնորհա - լիօրէն :

Տիկին Թիէրի սիրով ընդունեցաւ մեր առաջարկը : Ուրախ ենք մեր հայրենա - կիցներուն յայտարարելու թէ Յունուար 15ին, Սալ տէ Սանթրոյի մէջ (8 Բիւ - ֆան կուժօն) , տեղի պիտի ունենայ , Աղթա - մարի , Կարսի , Անիի եւ Հոռոմոսի յու - շարձաններուն գունաւոր ցուցադրու - թիւնը ,1959ին նկարուած , որոնք պիտի մեկնաբանուին Տիկին Թիէրիի կողմէ :

ԱՐՇԱԼՈՒՅՍ ԽԱՆՏԱՆԵԱՆ

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՅԼԱՍԵՐԱԾՆԵՐԸ

Զ.

ՏՈՒԹՈՐԸ

Ցետոյ ոտքի ելան անոնք, աղջիկը չը - նորհակալութեան բառեր մրմնջելով , մայրը ոամիկ, սրտաբուխ մաղթանքներ կարդալով երիտասարդ տոքթորին յաջո - ղութեանը համար :

— Դեղը լմնալուն պէս օրիորդը նորէն բերէք, չտապեց ըսել Արշակ, երբ որ ա - նոնք սենեակէն դուրս կ՛ելլային :

— Օխմ ըլլաս, զաւակս, Աստուած սիր - տիդ կէօրէ տայ, պատասխանեց մայրը :

Դուրսը , փողոցին մէջ, մայր ու աղ - ջիկ քալած տեղնին .

— Մոթի, կ՛ըսէր մայրը, մէկալ տոք - թորները ասա՞նկ նայեցան ... վույ ան - ինչ նայել էր, հոգով մարմնով, տակով վրայով , սանկ տիխադլը մը. թէվէքէլի չէ քի կ՛ըսեն կոր քի պիրինճի հէքիմ պի - տի ըլլայ... Աստուած պահէ, ան ընտոր ալ սիւլիւնի պէս տէլիխանլը է ..:

Մանկամարդ աղջիկը, որ ամիրայական ապարանքին խորհրդաւոր հանդարտու - թենէն, ճոխութենէն եւ մանաւանդ գե - ղեցիկ տոքթորին անձնուէր ու հոգածու վերաբերումէն բուռն կերպով ազդուած էր, եւ մանկամարդ աղջիկի իր դեռ կոյս երեւակայութիւնը վառուած էր, մասնա - կից դառնուեցաւ մօրը զգացումներուն :

— Մայրիկ, ալ ինծի ուրիշ տոքթորի մի տանիր, ըսաւ ... ասկէց աղէկը կա - րելի չէ գտնել ... կը զդամ կոր որ աս պիտի աղէկցուէ ինծի :

— Անանկ է, ախճիկս, էս ալ անանկ ուզմիչ կ՛ընեմ կոր :

×

Այցելուհիներուն մեկնումէն յետոյ , Արշակ , զրեթէ խելակորոյս , ինկաւ այն աթոռին վրայ ուր նստած էր հիւանդ աղ - ջիկը :

— Ան ինչ աչուըներ էին, կը մրմռար :

Մինչեւ այդ տարիքը՝ ապրած կիրքե - րուն եւ տպաւորութիւններուն մէջ հի - մակուանը բոլորովին տարբեր էր : Կնոջ մը ներկայութեանը չէր յիշեր կրած ըլ - լալ աստնկ ահեղ ցնցում :

Այն ցաւին տակ զոր կը զդար այդ չքնաղ երեւոյթը հեռացած տեսնելուն, դէպի սենեակին դուռը կը մղուէր , ես կանչե - լու, եւ բերելու համար զայն նորէն: Կը պտրտէր ճակատը բռնած, ակնարկը թա - փառացած, խենթի պէս :

— Ախ, ան ինչ աչուըներ էին :

Կը կենար աթոռին դէմը, տեսիլքը հոն բերելու համար երեւակայութեան ուժո - վը, կը վերաչինէր անոր գլուխը, սեւ հրաշալի վարսերը , քիթը, բերանը ,դէմ - քին ու աչուըները, մանաւանդ աչուրնե - րը որոնք դեռ կը վառէին, կը նայէին կարծես հոն իրենց բիբերուն ածխային կածկլուտքովը, իրենց սեւեռանքն ամ - բողջ դիւթանքովը, ու մատաղ, դիւրա - բեկ, սլացիկ մէջքը. ժանեկազարդ զոգ - նոցը, փոքր ոտուըները որոնք դետինը կը կախէին սանկ քիչ մը դուրս դարձած, ամբողջութիւնը վերջապէս, մաքուր , ծփծփուն, անստգիւտ, համբուրելի :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԻՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

ՈՂԲ. Գ. ԲԱԼԱՅԵԱՆԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

Ինչպէս յայտարարած էինք «Յառաջ»ի Դեկտեմբեր 17ի թիւով, Նիւ Եորքէն Տէր եւ Տիկին Բժ. Արտաշէս Բալայեան մէկ միլիոն ֆրանճ նուիրած են Հայ Մշակոյթի Տան Գերասիմ Բալայեան Սրահին, իրենց ողբացեալ եղբօր յիշատակին։

Տէր եւ Տիկին Ա. Բալայեան այս անգամ 100·000 ֆրանք եւս կը նուիրեն Հ. Ց. Դ. Վէթերաններու Ֆոնտին, նոյնպէս ընկեր Գ. Բալայեանի յիշատակին։

ԴԱԴԱՂԻ ՓՈԽԱԴՐՈՒԹԻՒՆ

Ողբ– Տօքթ. Յակոբ Սիվրիհիսարլեանի դագաղի փոխադրութիւնը տեղի ունեցաւ Դեկտեմբեր 11ին, ներկայութեամբ Թահ–Թալեան, Թիւթիւնճեան եւ Մալայեան ընտանիքներու, ինչպէս նաեւ Պ. Ժօֆրէյի եւ Պ. Ակավիվայի։

Դագաղը փոխադրուեցաւ Մարսէյլի Սէն Փիէր գերեզմանատան մէջ, իրենց ընտանեկան դամբարանը։

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Պ. Գրիգոր Գազանճեան Մէօտէօնէն հազար ֆրանք կը նուիրէ իր մօրեղբօր մահուան քառասունքին առթիւ։

(Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ԾՆՈՒՆԴ
ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս Ուրբաթ առաւօտ Ծննդեան տօնին առթիւ պատարագ պիտի մատուցուի Ռիւ Ժէ, Սէն Լուի սրահին մէջ։

Պիտի պատարագէ՝ Տէր Սահակ Քհնյ. Պապիկեան (Վալանէն)։

ՏԷՍԻՆ

ՏԷՍԻՆԻ կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ Տէսինահայ յարգոյ հայ հարազատութեան թէ, այս Ուրբաթ առաւօտ ժամը 8·30ին Ս. Ծննդեան տօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ Եկեղեցւոյ մէջ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս. Յովհաննէս – Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի

ՎԱՀԱՆ ՋԻՋՊՈՒՆՅԵԱՆԻ

մահուան (մեռած Հարաւային Ամերիկա) քառասունքին առթիւ։

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

ՍԵԲԱՍՏԻՈՑ Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը իր ցաւակցութիւնը կը յայտնէ Տէր եւ Տիկին Փէչտիմալճեանի եւ պարագաներուն իրենց սիրեցեալ մօր եւ աղգականին մահուան առթիւ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ողբացեալ Պ. Յարութիւն Փիլաֆճեանի մահուան առթիւ, Տրակինեանէն Պ. Գրիգոր Լօրչենան փոխան ծաղկեպսակի նը ւիրած է երեք հազար ֆրանք Տէսինի եկեղեցւոյն։

Կ. ՄԵՀԵԱՆԻ

Երկերու հրատարակիչ յանձնախումբը լոյս ընծայած է Ա. հատորը

''ԵՕԹ ԶՐԿԵԱԼՆԵՐ ԵՒ ԵՕԹ ՕԺՏԵԱԼՆԵՐ''

(Իմաստասիրական էէֆեաքներ)

Դիմել հայ գրավաճառներուն։

Գաւառի համար՝ Պ. Ա. Քէօսէեանի, (Ֆօթօ Ռէքս, Մարսէյլ)։

Գին՝ 600 ֆրանճ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սարգիս (կամ Սերգօ) Տէր Թովմասեանին (կամ՝ Թովմասեանին)։ Ծնած 1914 թ., Ղամարլուի չրջանի Զիկղամլու գիւղում։ 1941 թ. Նոյեմբերին Ռոստովի առաջին ճակատամարտից յետոյ, անյայտ կորած է։

Ոեւէ լուր ունեցողից (ռազմաճակատում, կամ գերութեան մէջ՝ սպաննուած, մեռած կամ ողջ), կը խնդրուի յայտնել «Յառաջ»ի խմբագրութեան։

''ՅԱՌԱՋ'' ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

Տիկին Պաղտասարեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր մօր՝ Տիկին Քէչեանի (Մոնֆերան)։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՀԻՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԵՏ
ՓԱԿԵՑ�էՔ
ՁԵՐ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

Նոր Տարի
Նոր Ցրանք
Նոր Բաժնեթիւն

Շնորհակալութեամբ.
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԻՒՆ
ՄԱՐՍԷՅԼԻ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

Մտիպողարար կը խնդրուի Մարսէյլէն 10·000 ֆրանքի Շէֆ–Փոսթալ մը ղրկողէն հաղորդել իր անունը եւ հասցէն։

Կարօնին վրայ Յառաջի անունը եւ հասցէն գրած է փոխանակ իր անունին։

Գումարը ղրկուած է Դեկտեմբեր 14–ին, ժամը 19ին։

ՏԻՍԻՆԸ ՖՐԷԺԻՒՍԻ ՀԱՄԱՐ

Մեր գաղութն ալ իր եղբայրական օգնութիւնը ընծեռեց Ֆրէժիւսի աղէտեալներուն։

Գաղութէն հանգանակուած հարիւր հազար ֆրանքը յանձնուեցաւ տեղւոյն քաղաքապետին։ Այս գումարէն զատ մեր հայրենակիցներէն չատեր անհատապէս դրամական նուէրներ առաքած են չէքով, կամ յանձնած քաղաքապետարանին։

Մեր յարգելի հայրենակիցներէն Պ. Նուրիճանեան առանձին տուած է 30 հազար ֆրանք։

Պ. Նուրիճանեան ինչպէս նախորդ տարիներուն, այս տարի ալ մեր դպրոցին նուիրեց 10 հազար ֆրանք։

Կրթական մարմինը կը գնահատէ Պ. Նուրիճանեանի ազգային պիտակցութիւնը եւ իր յատուկ շնորհակալութիւնները կը յայտնէ։

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Վիէննի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պարահանդէսը Դեկտեմբեր 26ին, Շաբաթ իրիկուն, Սալ տէ Ֆէթի չքեղ սրահներուն մէջ։ Առաջնակարգ նուագախումբ։

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

3 Յունուար 1960, կիրակի ժամը 4–24, Ց. կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի տարեկան պարահանդէսը, Օթէլ Լիւթէսիայի մէջ։

7 Յունուար 1960, կապոյտ Խաչի կեդր. վարչութիւնը Փարիզի չրջանի տասը մասնաճիւղերով կը տօնէ «Մանուկներու Օր»ը, Փըթի Թուռնալի մեծ սրահին մէջ։

×

ԿԱՊ. Խաչի Կրընոպլի «Մանուկներու Օր»ը, մեծ պատրաստութեամբ կը տօնուի Յունուար 31ին, Րիւ Թէյի սրահին մէջ։

×

Վիէննի Կ. Խաչի պարահանդէսը Յունուար 9ին։ Մանրամասնութիւնները յաջորդով։

×

ԼԻՈՆ.— Ֆր. Կ. Խաչի «Մանուկներու Օրը» Յունուար 3ին։

Պարահանդէսը Ապրիլ 2ին։

×

Հայ կարմիր Խաչի տարեկան ցերեկոյթ պարահանդէսը, Կիրակի, 24 ՅՈՒՆՈՒԱՐ, 1960։

×

ԴՊՐՈՑԱՍԷՐԻ
Գեղարուեստական ցերեկոյթը
ՄԱՐՏ 27ԻՆ

×

Հ. Բ. Ը. ՄԻՈՒԹԵԱՆ
ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, 21 Փետրուար 1960ին, Թորժ Ե.ի պանդոկին սրահներուն մէջ, ժամը 17էն մինչեւ կէս գիշեր։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի 3 Յունուար, ժամը 16 – 24,

HOTEL LUTETIA Ի *մեծ սրահին մէջ։*

Orchestre B. Dédédjian et ses Attractions

Հայկական եւ կովկասեան ժողովրդական երգեր ու պարեր։

Կը մասնակցի «ՍՕՍԻ» երկսեռ պարախումբը, ղեկավարութեամբ եւ մասնակցութեամբ պարուսոյց Պ. Ճէրայեանի, (Պէյրութէն նոր ժամանած)։

Օր. Թարօն իր նորագոյն մենապարերով, կ'երգեն՝ Օր. ՄԱՐՈՒԻՔԵԱՆ եւ Պ. ՖՆՏԳԵԱՆ։

Խօսնակ՝ Պ. ԳԱԶԱՐԵԱՆ ճոխ եւ հայկ. համատամ պուֆէ,

Մուտքի տոմս՝ 500 ֆրանք, ուսանողի՝ 300 ֆր., (իրենց քարտերը ցոյց տալով)։

ԾԱՆՕԹ.— *Սեղանները ապահովել հետ ախօսելով՝ կիւթէնպէրգ 24–38 մինչեւ Դեկտեմբեր 30։ Սեղանները պէտք է գրաւել մինչեւ ժամը 19, կազմակերպիչ յանձնախումբը պատասխանատու չէ այդ ժամէն յետոյ եկողներուն։*

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

1960Ի ''ԳՈՅԱՄԱՐՏ'' ՕՐԱՑՈՑՑ-ԱԼՊՈՄԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻՆ

Հ. Ց. Դ. 70ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ *Ընտիր թուղթով — 13 էջ*

Շքեղ նկարներ, գրական եւ պատմական նիւթերով, ճոխ բովանդակութիւն։

ԳԵՂԱՋԱՐԴ ԵՒ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԿՈՂՔ

Բացառիկ խնամքով եւ ճաշակով պատրաստած այս ՕՐԱՑՈՑՑ – ԱԼՊՈՄԸ պիտի կազմէ ամէն հայկ. տան զարդը։

Գին 500 ֆրանճ

Փարիզի համար դիմել՝ LIBRAIRIE H. SAMUELIAN 51, Rue Mr.-le-Prince, Paris 6e

Կը ծախուի նաեւ Յառաջի մօտ։

Հայկական Տօներուն
Հայկական Նուէր
Հայ Երգը

ՂԵԿԱՎԱՐ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ

Սիմֆոն - Կոմիտաս

ՆՈՐ ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՍԱԼ

Դիմել Յառաջին եւ գրատուն Հրանտ – Սամուէլ։

ԼԻԼԱՅԻՆ...
ՄԻՇՏ ԼԻԼԱՅԻՆ

ՁԵՐ ԶԱՐԹՕՆՔՆԵՐԸ

(Réveillons)

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 24 եւ 31
Անշուշտ ճոխ սեղանի
մը շուրջ կ'ուզէք
անցընել, ուրեմն
ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ

ԼԻԼԱՅԻՆ

24, RUE ST. LAZARE, PARIS 9e TRI. 31-62

Հեռաձայնեցէք ձեր սեղանը ապահովելու համար։

Արեւելեան թէ եւրոպական համադամներու հետ պիտի գտնէք ընտիր խմիչք–ներ, եւ զուարթ մթնոլորտ մը, հաճելի նուագով։

2500 ՖՐԱՆՔ

ԱՄԱՆՈՐԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ կազմակերպած է Ամանորի հանդէս մը, Շաբաթ, Դեկտ. 26, երեկոյեան ժամը 9ին, տեղւոյս քաղաքապետական սրահին մէջ, Րիւ Վոլթէր։

Հովանաւորութեամբ ԵՒՐ. ՀԱՑՈՑ ԿԱԹ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿ Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի։ Պատուոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ Պ. ՊԼԷՕԶԻ եւ ներկայութեամբ Փարիզի կրթ. կեդրոնական Յանձնախումբի ներկայացուցչին։

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր. — Երգ, արտասանութիւն եւ տրամախօսութիւն աշակերտներուն կողմէ։

Կրթ. Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ տեղւոյս Հայութիւնը իր ներկայութեամբ քաջալերելու սոյն ազգօգուտ ձեռնարկը։

Մուտքը ազատ է։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐ

Սեբաստիոյ Նահանգային Մուրատ Ուսումնասիրաց Միութիւնը կը կազմակերպէ հայկական խօսուն ժապաւէններու երեկոյ մը։

Երեքշաբթի, Դեկտեմբեր 22, ժամը 21ին, Սինեմա Ալհամպրա, Ավընիւ Ժան Ժօրէս, իսկ լէ Մուլինօ։

Կը ներկայացուին Հայաստանի մէջ պատրաստուած Առաջին սիրոյ երգը եւ երկու կարճ ժապաւէններ։

Մուտք 300 ֆրանք։

Տոմսերու համար դիմել.— Տիկ. Յովսէփեանի, 20 րիւ տէ Թրավայէօր, հեռաձայն Միշլէ 99–01 եւ Պ. Լ. Քալիքեանի, 125 Ավընիւ Անրի Պարպիւս, Քլամար։

Դպրոցական աշակերտներու մուտքը ձրի է, մինչեւ 12 տարեկան։

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Մարսէյլէն ուղղակի Օտեսա, կամ աշխարհի որեւէ կողմէ նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով, որեւէ ընկերութեամբ եւ նոյն գիներով։

Վճարումը՝ հոս կամ արտասահման։ Կ'ապահովենք վիզայի գործողութիւնները ձրի, կ'ապահովենք նաեւ տեղերը ձրի։

Դիմել՝

ԺԱՆ-ԵՂԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ

որ 35 տարուան փորձառութիւն ունի։

AMERICAN LLOYD

48, RUE DE LA RÉPUBLIQUE
MARSEILLE
Tél. : 20-47-22

Ամէն դիւրութեան համար, ամէն տեղէ դիմել Մարսէյլի հասցէին։

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925
R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60
C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200
Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
23
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI
23 DÉCEMBRE
1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8679 35EME ANNÉE Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4480

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

Ո՞ՒՐ ՊԻՏԻ ՅԱՆԳԻՆ

Միջազգային քաղաքականութեան կեդրոնը անգամ մը եւս փոխադրուեցաւ Փարիզ, յիշեցնելով 1919ի պատմական օրերը, երբ առաջին աշխարհամարտէն վերջ Ֆրանսայի մայրաքաղաքին մէջ համախմբուած էին ազգերու ճակատագիրը վարող Զորս Մեծերը, իրենց գլուխն ունենալով Միացեալ Նահանգներու նախագահը: Ուիլսըն, Լոյտ Ճորճ, Քլէմանսօ եւ Օրլանտօ այն ատեն կը գծէին աշխարհի նոր քարտէսը :

Քառասուն տարի վերջ, Փարիզի մէջ հաւաքուած դիւանագէտները տարբեր մտահոգութիւններ ունին: Բազմաթիւ ազգեր, որոնք 1919ին անկախութեան տիրացած էին, ինկած են օտարի տիրապետութեան տակ :

Տասնեւհինգ տարիէ ի վեր կարելի չէ եղած ազատագրել զանոնք եւ վերջնական խաղաղութիւն հաստատել աշխարհի վրայ :

Ստեղծուած են հակամարտ երկու ճակատները, — արեւելեան եւ արեւմտեան : Առաջինը կը դաւանի «ընչազուրկներու բռնատիրութիւն »ը , հասնելու համար « համաշխարհային յեղափոխութեան»: Կը ժխտէ անհատի եւ ազգերու ազատութեան տարրական իրաւունքները:

Երկրորդը կանգնած է մարդոց եւ ժողովուրդներու ազատութեան սկզբունքին վրայ: Կը կոչուի «ազատ աշխարհ » :

« Համակեցութիւն»ը երկու ճակատներու միջեւ կարելի չեղաւ իրականացնել ցարդ՝ հակառակ Կրեմլինի վարիչներու հոգեյաղ ճառերուն :

Կողմերը նախազգուշական միջոցներ ձեռք առած են՝ պահպանելու համար 1945էն ի վեր իրենց գրաւած դիրքերը , մանաւորապէս Եւրոպայի մէջ :

Ատլանտեան Ուխտը ամէնէն զօրաւոր կազմակերպութիւնն է, որուն դէմ կը ճակատի Վարշաւայի Ուխտը :

Հակառակ զինաթափութեան համար տարիներէ ի վեր տեղի ունեցած խորհրդաժողովներուն, սպառազինութեան համար անդուլ մրցակցութիւնը կը շարունակուի կողմերուն միջեւ : Ամէն օր նոր բանոր, կատարելագործուած զէնքեր կը հնարուին: Քիչ ծախքով եւ նուազագոյն զոհողութեամբ մեծ քաղաքներ քանդելու եւ առաւելագոյն թիւով մարդիկ սպանելու միջոցներ կը մտածուին :

Միջերկրային հրթիռներն ու անդրանջրպետեան սպուտնիկները աշուսարսափի մթնոլորտ մըն են ստեղծած :

Վաղուան պատերազմը դարձած է մղձաւանջ մը, որմէ միանգամ ընդ միշտ ձերբազատուելու կը ձգտին երկուստեք կատարուած փորձերը :

Վերջին ամիսներու ընթացքին ամէնէն պատասխանատու վարիչ դէմքերու երկրէ երկիր պտոյտներն ու գլուխ գլխի խօսակցութիւնները որոշ չափով մեղմացուցած են լարուած մթնոլորտը:

Այզընհաուըր – Խրուշչեւ հանդիպումը Քէմփ Տէյվիտի մէջ՝ կը նկատուի դար ձակէտ մը: Սկզբնաւորութիւնը նոր քաղաքականութեան մը:

Կարելի պիտի ըլլա՞յ իրագործել համակեցութիւնը: Ի՞նչ գինով :

Մտահոգ են բոլոր ժողովուրդները Եւրոպայէն մինչեւ Ասիա :

Այզընհաուըրի վերջին պտոյտները Ամերիկային մինչեւ Աֆղանիստան, Փաքիստան ու Հնդկաստան՝ նպատակ ունէին տեղեկանալու բոլորի մտահոգութեանց, վճռական որոշումներ տալու նախօրեակին :

Խաղաղասէն մարդկութիւնը ակնդէտ կը սպասէ Մեծերու վերջնական կարգադրութեան :

Ո՞ւր պիտի յանգին :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ ՄԱՏՐԻՏԻ ՄԷՋ

ՎԵՐՋԻՆ ՀԱՆԳՐՈՒՄԸ՝ ՔԱԶԱՊԼԱՆԿԱ

Մինչ Նախագահ Այզընհաուըր Մատրիտ կը հասնէր, Փարիզի մէջ հրապարակուեցաւ Արեւմտեան երեք մեծերու Խրուշչեւի ղրկած նամակը :

Պաշտօնական զեկոյցը, որ նոյնպէս հրատարակուեցաւ, անպաշտօն ձեւով եւ գած յայտարարութիւններուն վրայ մասնաւոր նորութիւն մը չաւելցներ :

Խրուշչեւի ղրկուած երեք նամակներն ալ, տարբեր ձեւով չարադրուած, բայց գրեթէ նոյն պարունակութիւնը ունին: կ'առաջարկուի մեծերու ժողովը գումարել Ապրիլ 27ին, Փարիզի մէջ, ուր հրաւիրուած է Ֆ. Միութեան Վարչապետը: Այզընհաուըր , որ կոլ եւ Մաքմիլըն չեշտած են նաեւ այն պարագան՝ թէ Նըման հանդիպումները յաճախակի պէտք է ըլլան, յաջորդաբար Ուաշինկթընի, Մոսկուայի եւ Լոնտոնի մէջ, անշուշտ Փարիզէն ետք :

Անկախ Արեւելք – Արեւմուտք հանդիպումէն, զեկոյցը կը հաղորդէ թէ մօտերս ժողով մը պիտի գումարուի՝ ազատ աշխարհի երկիրներուն տնտեսական եւ առեւտրական սերտ գործակցութեան եզանակները ճշդելու համար :

Անհրաժեշտացած Փարեհան ժողովին, խորհրդային մամուլի «Թաս» գործակալութիւնը կը յայտարարէ թէ այս ձեւով Ա. Բեւմտեաններն կուգան անգամ մը եւս յայտարարել թէ Պերլինի հարցին մէջ իրենց քաղաքականութիւնը չէ փոխուած. « ինչպէս ծանօթ է, Արեւմտեաններու քաղաքականութիւնը կը ձգտի Պերլինի մէջ պահել անբնական կացութիւնը, այսինքն՝ քաղաքը օտար բանակներու կողմէ գրաւուած վիճակի մէջ պահել» կ'ա ւելցնէ «Թաս»:

Միւս կողմէ, Մոսկուայի ձայնասփիւռը յայտարարեց թէ Ֆրանսա, Անգլիա եւ Ամերիկա ժողովի հրաւէր ուղղած են Խրուշչեւի, չեշտելով թէ Ֆ. Միութեան պատասխանը դրական պիտի ըլլայ :

ՅՈՒՐՏ ԸՆԴՈՒՆԵԼՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՄԱՏՐԻՏԻ ՄԷՋ

Մօտ 800·000 հոգի լեցուած էին Մատրիտի փողոցներուն մէջ՝ բարիզալուստ մաղթելու համար Միացեալ Նահանգներու Նախագահին :

Զօր· Ֆրանքօ օդակայանին մէջ ընդունեցաւ Նախագահ Այզընհաուըրը: Երկու Նախագահները կարճ ճառեր փոխանակեցին, չեշտելով Ամերիկայի եւ Սպանիոյ պատմական կապերը, առանց մոռնալու Քրիստափոր Քոլոմպոսը :

Այզընհաուըր անգամ մը եւս յայտարարեց թէ ճիշդ պիտի չհնայէ «խաղաղութեան, բարեկամութեան եւ ազատութեան » համար :

Ուշագրաւ է այն պարագան, թէ հակառակ անոր որ Սպանացիները մեծ թիւով փողոց իջած էին Նախագահը ողջունելու համար, միւս ժողովուրդներու ցոյց տրուած խանդավառութիւնը չունէին : Ինչպէս կը գրեն կարգ մը թերթեր, Մատրիտ ցուրտ եւ հպարտ ընդունելութիւն մը ըրաւ : Այս երեւոյթը կը բացատրուի երկու պատճառներով . —

Ցուրտ՝ որովհետեւ Նախագահ Այզընհաուըրի այցելութիւնը կը զօրացնէ Ֆրանքոյի վարչակարգը :

Հպարտ՝ որովհետեւ Սպանացիները կը սպասէին որ Այզընհաուըրի այցելութիւնը չրլլար Ուշինկթըն վերադարձի ճամբուն վրայ :

Ամէն պարագայի մէջ, Սպանիա չքեղ ընդունելութիւն մը ըրաւ Այզընհաուըրի, որուն 14 մեթր բարձրութեամբ լուսանկարը կը տեսնուէր «Սպանիա» հրապարակին վրայ :

Այզընհաուըր եւ Ֆրանքօ խօսակցութիւններ ունեցան : Իրականին մէջ սպանեւամերիկեան տարակարծութիւն գոյութիւն չունի, բայց երկու հարցեր քըն նուեցան, որոնք կը հետաքրքրէն միաժամանակ Մատրիտի եւ Ուշինկթընի կառավարութիւնները :

Առաջինը՝ Սպանիոյ Ատլանտեան Ուխտի անդամակցութեան հարցն էր, իսկ երկրորդը՝ ամերիկեան տնտեսական եւ զինուորական օգնութիւնը :

Այզընհաուըրի չրջապտոյտին վերջին հանգրուանն էր Քաղապլանքա, ուր հասաւ երեքշաբթի առաւօտ, ժամը 11ին : Մարոքի Թագաւոր Մոհամէտ Ե· օդակայան գացած էր, դիմաւորելու համար Ամերիկայի Նախագահը :

Այզընհաուըրի եւ Մոհամէտ Ե·ի խօսակցութիւնները ընդհանրապէս պիտի ըլլային երեք գլխաւոր հարցերու չուրջ · — Զինուորական խարխխներ, տնտեսական օգնութիւն եւ Ալժերիա :

Քաղապլանքայէն Այզընհաուըր ուղղակի պիտի երթայ Ուշինկթըն :

ՓԵՔԻՆի մէջ մամուլը մեծ գովեստով կը խօսի Սթալինի մասին: Իէն մին Իէօ Փաօ (Ժողովուրդին օրաթերթը) կը գրէ թէ Սթալին, համայնավար կուսակցութեան ամէնէն նշանաւոր դէմքերէն մէկն էր :

Օր ը Օրթն

ԱԶԱՏՈՒԹԵԱՆ ՏԵՍԱԿԸ

—o—

— Ես ֆեզի պիտի ապացուցանեմ որ Ամերիկան աշխարհի ամէնէն ազատ երկիրն է :

— Մի՛ յոգնիր··· ես ատոր համոզուած եմ, շատոնց··· Այո՛, Ամերիկան շատ ազատ երկիր մըն է: Ուրիշ ազատ երկիրներ ալ կան, հարկաւ ..

— Ատ ըսածդ չեղաւ··· Ուրիշ ազատ երկիր չկայ ··· Ուրեմն, կը պահանջեմ որ ինծի հետ, դուն ալ, սա դրան առջեւ կեցաս եւ անցնող դարձողին պոռաս — «Ամերիկան աշխարհի ամէնէն ազատ երկիրն է··· » Ատկէ պակասով չեմ գոհանար ···

— Եթէ բանի մը օրինակներով այդ յախյախիչ յայտարարութիւնդ փաստես , ըսածդ կ'ընեմ··· Սխալ չհասկնաս — գիտնալ կ'ուզեմ որ դուն ազատութիւն ըսելով ի՛նչ կը հասկնաս ···

— Ուզած մարդուս բուէ կուտամ ··· Զուզածիս ալ բուէ չեմ տար ···

— Շատ շիտակ ըսիր···Ամերիկան այդ իրաւունքը կուտայ ֆեզի ···

— Ուզած ատենս ուզած տեղս կը ճամբորդեմ ···

— Ատոր ալ ըսելիք ունիմ ···

— Եթէ *քէյֆս* ուզէ, կ'երթամ փողոցին անկիւնը, աթոռի մը վրայ կ'ելլեմ եւ մեր Նախագահին դէմ կը խօսիմ ···

[illegible]

այդ տեսակ բան չուզէ ··· Բայց, ի հարկէ կ'ընդունիմ որ այդ ազատութիւնը կը վայելես ··· Ուրիշ երկիրներու մէջ ալ այդ ազատութիւնը կայ ···

— Սա «ուրիշ երկիրները » մոռցիր եւ դուն իմ ըսածս մտիկ ըրէ: Ես ազատ եմ··· զամացի ըլլալով, ուզեմ կ'աշխատիմ , չուզեմ՝ չեմ աշխատիր ···

— Պզտիկ սրբագրութիւն մը — եթէ դրամ չունիս կ'աշխատիս , եթէ դրամ ունիս՝ չես աշխատիր :

— Եթէ ուզեմ, սա ոստիկանը կը տեսնե՞ս, կ'երթամ հետը կռիւ կը բռնուիմ ··· Այսինքն , չեմ վախնար ···

— Խորհուրդ կուտամ որ այդ փափաքդ չդիտ վազ անցնիս ու յարգանք ունենաս այդ պաշտօնեային հանդէպ : Ատիկա վախնալ չէ :

— Եթէ ուզեմ, սա կիրակնօրեայ *Թայմզը* կը տեսնե՞ս — 240 էջէ աւելի է եւ մէկուկէս փառնտ կը կշռէ — *իշտէ* ես սա *Թայմզը* կ'առնեմ սա փողոցը կը նետեմ··· Հովն ալ անոր թերթերուն հետ կ'ելլէ կը խաղայ իր ուզածին պէս , բայց մա՛րդ ինծի բան մը չի կրնար ընել ···

— Ատոր անունը ազատութիւն չէ, բարեկամ··· Ատոր կ'ըսեմ անկրթութիւն եւ անկարգութիւն ··· Օրէնքին դէմ շարժելո՞վ է որ ազատութիւնդ պիտի փաստես ···

— Ատիկա Եւրոպայէն եկած մարդու տեսութիւն է··· Իմացեր եմ որ դուք Լոնտոնի, Պերլինի կամ Ամստերտամի մէջ ատանկ բաներ չէք ըներ եղեր··· *Իշտէ* ատոր համար ալ դուք ազատ չէք ···

— Շարունակէ նայիմ ···

— Ես իմ ուզած տեղս կը թռնեմ — կայարանը, շոգեկառքին մէջ, հանրակառքին մէջ եւ սա խնձորին չէօփերն ալ սա մայթին վրայ կը նետեմ ու մա՛րդ իմ օձիքէս չի բռներ ···

— Բարեկամ , դուն համը փախցուցիր, ինչպէս փախցուցեր ես խելքդ եւ դատողութիւնդ ··· Ատոնք ազատութիւն չեն ··· Ամերիկան ազատ երկիր է, որովհետեւ կարծիքի եւ խօսքի եւ հաւաքոյթի ազատութիւն տուած է իր բաղաքացիներուն··· Այդ կէտին մէջ չէ որ Ամերիկան բացառութիւն մըն է ազատ երկիրներու շարքին ···

[illegible]

պարոն Եւրոպայէն եկած օտարական ···

— Ամերիկան աշխարհի ազատ հայրենիքներու շարքին , այն հայրենիքն է, ուր Իտալացի Մարիօ Մորթատելլան ալ կրնայ բաղաքապետ, ծերակուտական , դատաւոր կամ ոստիկան ըլլալ, Հայաստանէն եկած վարդան Վասպուրականցին ալ··· Այստեղ «դրսեցի»ի եւ «ներսեցի»ի խնդիր չկայ՝ կը բաւէ որ ըլլաս օրինապահ եւ հաւատարիմ բաղաքացի: Ուրիշ տեղեր այդպէս չէ, դժբախտաբար ··· Բայց ուրիշ անգամ չելլես ըսես որ Ամերիկան ազատ է, որովհետեւ դո՛ւն ուզած տեղդ կը թռնես ···

ԵՒՐՈՊԱՑի

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ԱՆԴԼԻՈՑ Մարկարէթ իշխանուհիին նախկին թեկնածուն Փիթըր Թաունսենտ ամուսնացաւ Երկուշաբթի օր, Օր· Լիւս Ժամանեըի հետ: Ամուսնութիւնը միայն քաղաքացիական էր քանի որ Փիթըր Թաունսենտ ամուսնալուծուած է: Թաունսենտ 45 տարեկան է եւ հայր երկու զաւակներու, կինը՝ 20 տարեկան :

ՄՈՍԿՈՒԱՑի «Փրաւտա»ն Սթալինի ծննդեան 80ամեակին առթիւ երկար ներբողը կ'ընէ նախկին մենաւէրին: Ցօդուածին խորագիրն է՝ «ընկերվարութեան քալ մարտիկը», որուն մէջ կը չեշտուի թէ «ան եղած է մեծագոյն դէմքերէն եւ ամէնէն գործունեայ ղեկավարներէն խորհրդային համայնավար կուսակցութեան, խորհրդային պետութեան եւ բանուորական դասուն միջազգային չարժումին » : Ծանրանալէ ետք Սթալինի «սխալներուն» վրայ մանաւանդ իր կեանքին հինգ վերջին տարիներուն, կուսակցութեան պաշտօնաթերթը կը գտնէ որ անոր գործունէութիւնը եղած է «դրական »եւ «ծառայած է համայնավարութեան կառուցման » :

ՊԱՐՍԻՑ Շահը երկուշաբթի օր ամուսնացաւ, երրորդ անգամ ըլլալով: Նոր թագուհին 18 տարեկան ուսանողուհի մըն է, համեստ ընտանիքէ: Տեղական թերթերու բոլոր թղթակիցները կը պատմեն թէ երազային եւ բանաստեղծական մթնոլորտի մը մէջ է որ «Ատծոյ Շուքը » կնութեան առած է Ֆարահ Տիպա:

ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ

ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐՆԵՐ

•

Աշխատաւորականներու պատգամաւորներ Անգլիոյ մէջ, սոցիալ – դեմոկրատներու պատգամաւորներ Իտալիոյ մէջ վերջերս համագումարներ կատարեցին քննութեան ենթարկելու համար ա – ռաջինները երենց պարտութեան պատճառները, երկրորդները՝ իրենց հետեւելիք քաղաքական ուղեգիծը :

Աշխատաւորական պարագլուխ կէյթքել հարցուց թէ ինչու պարտութիւն կրե – ցինք՝ երբ ծրագիրը լաւագոյն էր, կազմակերպութիւնը անթերի, կուսակցական վարիչներու գործակցութիւնը կատարեալ : Եւ կը պատասխանէ. «Կորսընցուցինք, որովհետեւ անգլիական ընկերու – թիւնը փոխուած է, աղգը կը բարգաւա – ճի, անգործներու թիւը չատ քիչ է, տնտեսական տագնապի մը մտահոգութիւնը չկայ, պետական խնամատարութիւնը ա – մէնուն կ'ապահովէ օգնութիւն ամէն վտանգի դէմ, ծերութեան դէմ, հանրային կրթութիւն, ձրի դարմանում, բարձր է քաղաքացիներու ապրուստի մակարդակը եւ հետզհետէ կը բարձրանայ : Ինքնա – շարժը կը մտնէ չատերուն տունը, չկայ քնակարան մը որ ձայնասփռակ մը չու – նենայ, լուացքի մեքենային տուներու մէջ մուտքը տանտիկիններու գոհունա – կութիւն պատճառեց : Սովորական դար – ձած են երկրէն դուրս արձակուրդները »:

×

Կէյթքել աւելցուց. « Հաւատարիմ կը մնանք մեր ծրագրին, բայց ճարտարա – ւետի աղգայնացումը ինքնին վախճան մը չէ, միլոյց մըն է աւելի բարձր նպա – տակներու համար : Ընկերվարութիւնը անվիճելի վարդապետութիւն մը չէ » : Ղեկավարը առաջարկեց փոխել քառասուն տարի առաջ որդեգրուած ծրագիրը : « Աշխատաւորական կուսակցութիւնը ա – պագայի կուսակցութիւնն է, ոչ թէ անց – եալի, որուն սկզբունքներն են պայքարիլ ճնշուածներու համար, իրականացնել ընկերային արդարութիւնը՝ եկամուտներու արդար բաշխումով : Կազմել ընկերու – թիւն մը առանց դասակարգի, առանց ա – ռանձնաշնորհումի, բոլոր ժողովուրդնե – րու եւ ցեղերու հիմնական հաւասարու – թիւն, անձնական անյահախնդրութիւն՝ կարեւորութիւն տալով հոգեկան արժէք – ներու, գերադասութիւն հանրային չա – հերու անհատական չահերու վրայ : Ի – րականացնելու համար վերոգրեալ սկզբ – ունքները անհրաժեշտ է ազատական – ռամկավար կառավարութիւն մը :

×

Ձախակողմեանները մերժեցին վերաքն – նութեան ենթարկել ծրագիրը, հետեւա – բար կուսակցութիւնը հաւատարիմ կը մնայ ազգայնական– Պիվըն յայտարա – րեց. « Համայնավար մը չեմ, ընկերվա – րական – ռամկավար մըն եմ որ ոչ մէկ տեսակ իշխանապետութիւն կ'ընդունի» :

Իտալիոյ մէջ սոցիալ – դեմոկրատ կուսակցութիւնը հաւատարիմ կը մնայ ընկերվարական ղեկավար Թուրաթիի ուղղութեան : Սրահին պատերը զարդա – րած էին կարմիր վերտառութիւններ. « Պաղաղութեան համար ազատութեան մէջ , ամէն իշխանապետութեան դէմ » : Կուսակցութիւնը պիտի պաշտպանէ « ռամկավար եւ հանրապետական հաս – տատութիւնները » : Նախագահին վերե – ւը զրուած էր Թուրաթիի խօսքը, որ կը կազմէր կուսակցութեան եւ ուղղափառ մարքսիզմի բաժանման գիծը. « Դասա – կարգային իշխանապետութիւն մը գոյու – թիւն չունի, մեծամասնութիւնը պէտք չունի անոր, փոքրամասնութիւնը անոր իրաւունք չունի, գոյութիւն ունին միայն մարդոց իշխանապետութիւնները, հետե – ւաբար բոլոր դասակարգերուն վրայ, բոլոր դասակարգերու դէմ » :

×

Կուսակցութեան ղեկավարները լուռ մնացին մարքսիզմի մասին, դասակար – գային պայքարի չուրջ բառ մը չարտա – սանեցին, դատապարտեցին կուսակցու – թեան մը կամ անհատի մը տիրապետու – թիւնը, հաւատարիմ կը մնան Աւլան – տեան Ուխտին, կը պահանջեն հանրային կրթութեան ծաւալումը, կը պաշտպանեն անհատական սեփականութիւնը , կ'ըն – դունին կուսակցութիւններու գոյութիւ – նը, կ'որոշեն գործակից այլ կուսակցու – թեանց հետ ազատութեան համար, ըն – կերային արդարութեան համար : Հակա – ռակ ձախակողմեաններու առաջարկին՝ աւելի մերձենալ ընկերվարական – մարք – սական խումբին, Սարակաթի խումբը յաղթանակը չահեցաւ ծափերու տարա – փին մէջ, կուսակցութիւնը կը մնայ սահմանադրական , որ հիմնուած է ար – դէն ընկերային արդարութեան վրայ :

Իտալական սահմանադրութեան համա – ձայն « Հանրապետութիւնը հիմնուած է աշխատանքի վրայ» : (Յօդ · 1) :

×

« Հանրապետութեան պարտքն է վեր – ցնել այն բոլոր արգելքները, որոնք կը սահմանափակեն քաղաքացիներու հաւա – սարութիւնը տնտեսական եւ ընկերային կարգի մէջ եւ կ'արգիլեն մարդկային անձին լիովին զարգացումը եւ բոլոր աշխատաւորներու իրական մասնակցու – թիւնը երկրին քաղաքական, տնտեսական եւ ընկերային կազմակերպութեան » : (Յօդ · 3) :

« Հանրապետութիւնը կ'ընդունի աշ – խատանքի իրաւունքը բոլոր քաղաքացի – ներուն եւ կը ստեղծէ պայմաններ այս ի – րաւունքին իրականացման համար » : (Յօդ · 4) :

« Աշխատաւորը իրաւունք ունի իր աշ – խատանքի որակին եւ քանակին համեմա – տութեամբ վարձատրութեան եւ ամէն պարագայի տակ բաւարար՝ ապահովելու համար իր եւ ընտանիքին ազատ եւ ար – ժանաւոր գոյութիւն մը» : (Յօդ · 36) :

Նէննիի ղեկավարած ընկերվարական եւ Թոլիաթթիի համայնավար կուսակցու – թիւնները կը բաղձան կուսակցական տի – րապետութիւնը հաստատել յեղափոխու – թեամբ : Սոցիալ – դեմոկրատները կը պայքարին երկու կուսակցութեանց դէմ, կը մօտենան գերման սոցիալ – դեմոկ – րատներու ծրագրին, պէտք ընկերվար – կան Հանրի Տը Մանի վարդապետու – թեան, որուն հոչակաւոր գործը՝ «Ըն – կերվարութեան հոգեբանութիւնը » թարգմանուած է իտալերէնի եւ լայնօրէն ուսումնասիրուած ֆրանսացի ընկերվա – րական, երբեմն նախարար, Լիոնի իրա –ւաբանական համալսարանի ուսուցիչ Ան – տրէ Ֆիլիփի կողմէ :

×

« Մագիստրոսական ուսումնասիրու – թեամբ մը Հանրի տըՄան ցոյց կուտայ ընկերվարութեան հոլովոյթը : Ընկերվա – րութիւնը գտնելու համար յեղափոխա – կան ուժը եւ երբեմն կորովը, երկրորդ կարգի թողելու է անհատական ստաց – ուածքի ծարաւը եւ ներշնչուելու է հետ – զհետէ քրիստոնէութեան բացարձակ բա – րոյական իդէալէն : Տը Ման կը հաստա – տէ կրօնական արժէքներու գերադասու – թիւնը եւ կը վերադառնայ ամրացնելու այն կապը, որ կը միացնէր երբեմն ըն – կերվարական իդէալը եւ քրիստոնէական հաւատալիքները : « Բարոյական երկու ուժերը գործակցելու են » :

Գերման ընկերվարան մը գրած էր. « Ըն – կերային հարցը բարոյական հարց մըն է» : Բարոյական գետնի վրայ, ընկերա – յին հարցի լուծման համար կրնան գոր – ծակցիլ սոցիալ – դեմոկրատներ եւ քր – իստոնեայ – դեմոկրատներ :

ՅՈՐԻՆ ԳԱԲՐԻԿԵԱՆ

ԳՐԱԿԱՆ ՎԵՐԼՈՒԾՈՒՄՆԵՐ

ՄԻՍԱՔ ՄԵԾԱՐԵՆՑ ԵՐԷԿ ԵԻ ԱՅՍՕՐ

(6 եւ վերջին մաս)

Նաեւ, Մեծարենց անվիճելի կերպով յայտնած է իր սիրոյ ուժն ու բոցը դէպի կինը : Արդեօք ուշի ուշով կարդացուա՞ծ է Առնչութիւն քերթուածը որ ամբողջու – եամբ զգայացունց սիրերգ մըն է : Ահա – սասիկ վերջին տունը , —

Եկո՛ւր, անցնինք ծառաստանէն այս
Լոյսին,
Ու բացատրէն Գոյնին, Ձեւին ու Բոյրին
Եկո՛ւր Հոգիս եկուր երթանք միասին
Մինչեւ եդեմն աստուածածայն, մինչեւ
կին :

Նաեւ նոյն խորքով եւ չունչով ուրիշ քերթուածներ :

Նոյնպէս ցայգային արձակ քերթուա – ծին մէջ՝ հետեւեալ վերջացնող նախա – դասութիւնը :

«Կը սիրեմ ես թափառիլ, քու հոգիիդ դիւերին մէջ, ո՛վ կին, դիւերին մէջ քու հոգիիդ, որ տրտում է եւ ահաւոր , լայն ու հեշտագին, կրքոտ ու խանդաբորբ , ցրտին ու դողահար » :

Նոյնիսկ թարգմանութիւններու մէջո – ցաւ իր սիրահարին ուշադրութիւնը դրա – ւելու աշխատած է՝ անոր իր պաշտօնը ուղղակի յայտնելէ չուարած, անչահ մարմներդութիւններու չապաւինելու հա – մար :

Զօսըրէն եւ Փիքօքէն թարմանաբար փոխ առած գեղեցիկ սիրերգները՝ փաս – տեր կը մնան իր տոչորուն սիրոյ խար – խափումներուն :

Կը փորձուիմ այն եղրակացութեան յան – դիլ դժբախտաբար՝ թէ լրջօրէն նկա – տի առնուած չեն նմանօրինակ աշխատու – թիւններ որոնք «քննադատութիւն անուան տակ», կը հրամցուին ընթերցողներուն :

×

Մ. Մեծարենց ամբաստանուած է խորհրդապաշտութեան հետեւած եւ մաս – [illegible] յուցած ըլլալուն համար : Հետեւաբար խաչակիրներու տրամաբանութեան հա – ձայն, կը դատապարտուին նաեւ ֆրանս. գրականութեան մեծանուն բանաս – տեղծները, որոնք այդ դպրոցին մարմին տուած էին :

Մեծարենց հերքեց այս սխալ վերա – դրութիւնը : Իր ինքնադատութիւն դըր – ուածքէն փաստ ընդունինք հետեւեալ տո – ղերը «Ազդեցութիւնները սակայն բացար – ձակ եղած չեն, քանի որ Մեծարենց եր – բեք անոնց մենամոլութիւնը ունեցած չէ» : Յետամնաց բարեկենդան յօդուա – ծէն՝ «Ամէն մարդ որ իր անհատականու – թեան եւ արժանապատուութեան գիտա – կից է, ինքնին դպրոց մը կը կազմէ ար – դէն : Ցետոյ, տեղն է ըսել նաեւ թէ ես երբեք խորհրդանշականութեան ստրուկ մը չեմ : Փոխարերութեանց ու նմանու – թեանց ուժգնութիւններ ու նորութիւն – ներ՝ զորս կը սիրեմ գործածել՝ կարծել տուին թէ սէնպոլիսթ մ'եմ. բայց ա – տոնցմով կը յիշեցնէի միայն սէնպոլիզ – մը՝ որուն բոլորանուէր ուխտադիր մը չըլլալէ(*) զատ՝ հակընդէմ բնութենա – պաշտ յակումներ ալ ունիմ անորհանդէպ, այսինքն կը նախընտրեմ ճաճանչաւէտ կեանքը, քաքախուն ու եռուզեռ բնու – թիւնը՝ խորհրդանշական դուսպ ցրտը – տութիւններէն» :

Այսօր ալ սակայն, խաչակիրներու աս – պետներէն ժառանգ մնացած է խրտչու – մը՝ դէպի խորհրդապաշտութիւն : Այս բառը մեր կարգ մը գրողներուն ու քըն – նադատներուն ցնցում ու քրքրութիւն կը պատճառէ, ցուլամարտի կարմիր դրօշին նման (միւլէթա) :

Ո՞ւսկից կուգայ այս տարօրինակ վե – րաբերումը դէպի խորհրդապաշտութիւ – նը : Իբր թէ ան ըլլար անկման եւ անյա – ջողութեան պատճառը սփիւռքի նոր բա – նաստեղծներուն : «Որոնք ներշնչումի բը – նական ուղիները լքած խորհրդապաշտու – թեան իրենց տուրքը կը փորձեն տալ , դատարկ հնչեղութիւնները բանաձիւ քեր – թողութեան մը » :

Ինչե՞ր են արդեօք ներշնչումի բնական ուղիները, բացատրուած չէ ընթերցողին :

Արդեօք պէ՞տք է յանգիլ այն եղրակա – ցութեան թէ այսպէս մտածողները խոր – հրդապաշտութիւնը մարսելու ոչ ստա – մոքսը ունին եւ ոչ ալ մտային պաշարը՝ այդ դպրոցին ծնունդ տուող աշխարհա – ճանաչութիւն ու մեծ բանաստեղծներու ստեղ – ծագործութեանց հետ հաղորդուելու :

Փոխանակ խրատ տալու, հինցած ըմ – բռնումներու սերմնացանի դեր կատարե –

(*) Ալազաճի եւ վ. Նորենցի կազմած հաւաքածոյին մէջ այս բառը եղած է ըլ – լալէ, իմաստը բոլորովին խանգարելով : Այս գրքին մէջ այնքան սխալներ կան որ անոնց վրայ անդրադառնալ ժամավաճա – ռութիւն պիտի ըլլայ :

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՍՐԱՊԻՈՆ ՀԵՔԻՄԵԱՆ

—o—

Ահաւասիկ անուն մը որ ոսկի տառե – րով արձանագրուած է Արեւմտեան Թատ – րոնի պատմութեան չքեղ մատեանին մէջ :

Երբ սկիզբ առաւ Արեւմտեան Թատրո – նը, անոր առաջին քայլերը չափազանց դժուար եղան :

Խաւարամիտ երկրի մը մէջ, ուր կը տիրէին նաեւ բռնակալական ճնշող կար – գեր, դէպի Բարին ու Գեղեցիկը ձգտող ամէն ձեռնարկ խեղդամահ կ'ըլլար իր խանձարուրին մէջ իսկ :

Գիրն ու արուեստը կաչկանդուած էին : Անոնց սրտին վրայ Թուխս էր նստած վիթխարի բռնութիւն մը, որ ամէն վայր – կեան կը կասեցնէր դէպի վեհ բար – ձունքներ հասնելու որեւէ խոյանք :

Ուրիշ ազգեր, Եւրոպայի մէջ նոյն դը – րութեան մէջ չէին գտնուեր : Անոնց ծո – ցէն ծնած էր Շէյքսփիր, Գօրնէյ, Մոլիէռ կամ Ալֆիէրի, որոնց գծած չափուղն ան – դորը ու խաղաղ կ'ընթանար Թատրոնի վեհ գործը, քաղաքական ազատ ու ան – կաշկանդ պայմաններու տակ :

Հետզհետէ , սակայն, քաղաքական պայմանները եթէ հիմնովին չփոխուե – ցան, գոնէ եղան բարեբաստիկ փոփոխու – թիւններ :

Բռնակալութիւնը սկսաւ տակաւ արձա – կել իր կապանքները, ուսման տաճար – ներ կանգնեցան, լոյսը սկսաւ տարած – ուիլ, քաղաքակրթութեան դողդոջ քայ – լեր սկսան առնուիլ եւ ահա՛, այդ ճա – կատագրական պահուն մէջտեղ եկաւ Սը – բապիոն Հէքիմեանը, պատկերացնելու համար հայ ազգին փառաւոր անցեալը՝ իր տխուր դրուագներով ալ :

Անիկա ջանադիր եղաւ հիմը դնելու ճշ – մարիտ Թատրոնին, որ մինչեւ այն ատեն կը մնար օրթա – օյինիի սահմանին մէջ :

Այս անգամ, սակայն Թատրոնի ազնիւ գործը, որ հազիւ էր ձերբազատուած բռ – նակալութեան արիւնազանգ ճիրաններէն, իր դէմ գտաւ ուրիշ անագորոյն թշնամի մը. — կղերը :

Կղերին հաճոյ չգտուեցաւ նոր ձեռնար – կը : Անոնց համար Թատրոնը, ըլլայ կա – տակերգութիւն թէ ողբերգութիւն, ազ – գային թէ ոչ – ազգային, վնասակար էր ժողովրդային բարքերու խաթարման տե – սակէտով, իրենց այդ հինաւուրց սովո – րութիւնը դեռ մինչեւ այսօր ալ կը չա – րունակուի մասամբ, քանի որ ցանցառ է անոնց ներկայութիւնը Թատերական հա – ւաքոյթներու մէջ, մեր օրերուն ալ :

Այս պատճառով ալ Հէքիմեանի ձեռ – նարկը դժուար էր, բայց ինքը՝ բարձր երեւակայութեամբ օժտուած, իր ունե – ցած բուռն ուժն ու կորովը զոհաբե – րեց Թատրոնական գործին :

Այս փոքրիկ յառաջաբանէն ետք, անց – նինք Սրապիոն Հէքիմեանի կեանքին ու գործին :

×

1832 Օգոստոս 26ի Բերայի մեծ հրդեհը լափեց ու քարուքանդ ըրաւ Հայոց եւ Ցունաց Թաղերու բազմաթիւ տուներ , որով չատ մը ընտանիքներ ստիպուեցան վրաններու տակ պատսպարուիլ ժամա – նակ մը :

Բարեբախտաբար այդ սոսկալի աղէտին զոհ չգնաց հայ երախայ մը, որ յետոյ Ա – րեւմտեան Թատրոնի հիմնադիրներէն պիտի ըլլար եւ որ ծնաւ նոյն օրերը՝ ա – ւերակներու մէջ, վրանի մը տակ, Տրա – պիզոնցի ծնողքէ :

Այդ երախան, այդ մանուկը՝ Արեւմը – տահայ Թատրոնի ապագայ տաղանդաւոր դաւակը՝ Սրապիոն Հէքիմեանն էր :

Սրապիոն բնականէն անառակ, սակայն չափազանց ուշիմ տղայ մըն էր :

Նկատի առնելով Սրապիոնի ծնողքնե – րուն նիւթական ծանր դրութիւնը, վե – նետիկի Մխիթարեան վարդապետները ուղեցին իրենց վրայ առնել Սրապիոնի կրթութեան հոգը :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄՐԻԹԵԱՆ

(1 Շար.)

լու, չատ աւելի օգտակար կ'ըլլայ եթէ ձանձրոյթը առնեն իրենց պաշարը նորոգելու : Անդադար կարդալու ու խորանալու բոլոր այն ստեղծագործութիւնները՝ որոնց տակ կը տեսնեն հետեւեալ տարօրինակ անունները — Պոտլէր, Մալարմէ, Վէրլէն, Ռէմպո, Մէթերլինկ, Վալէրի, Քլոտէլ, Հուիթմէն, եւայլն, եւայլն, դարձեալ եւայլն ...:

Կարելի չէ երբեք ըմբռնել թէ պիտի գտնուին կարգ մը գրողներ որոնք ան-տեղեակ ըլլան կամ անտեսեն գրական չարժումը՝ որ դարէ մը աւելի կը տիրապետէ համաչխարհային գրականութեան վրայ : Այդ չարժումը տուած է եւ կուտայ տակաւին տաղանդաւոր բանաստեղծներու հոյլ մը գրեթէ բոլոր ազգերու համար, հարստացնելով անոնց գրականութիւնը տեւական եւ բարձրորակ դլուխ-գործոցներով :

Ինչպէ՞ս բացատրել այս տխուր երեւոյթը որ մեր գրականութեան հաչոյն կը սարքուի սանձարձակ այլասերութեամբ մը :

×

Մեծարենց 1907ին երբ լոյս բերաւ իր քերթուածներուն վերջին հատորը, խաչակիրները աւելի սաստկացուցին իրենց յարձակումները որովհետեւ նոր տպերու մէջ ամփոփուած ոտանաւորներու տուները նորութիւն մը ունէին : Անոնց առաջին տողերը կը սկսէին գլխագիրով եւ միւս տողերը պարզ գիրով մինչեւ վերջակէտը : Իրականութեան մէջ նորութիւն մը չէր ասիկա, քան զի նախընթաց մը կար, ինչպէս որ Մեծարենց ինքն իսկ կը հաստատէր :

Ան ունէր քննադատելու սուր եւ տրամաբանական կարողութիւն : Քարլայլի հմտալից եւ ուժեղ ուսումնասիրութիւն-ներէն եւ քննադատական արուեստէն չատ բան ժառանգած էր : Գիտցաւ գործածել իր գրիչը համուեցեամբ եւ տուաւ պէտք եղած հարուածը՝ ընդդիմակիցները տապալելու աստիճան ուժգնութեամբ :

Կարծես տեղքայլի մէջ ենք : Նման երեւոյթ մըն ալ, հիմա, բարձրացուցեր է գլուխ :

Բանաստեղծական չնորհով օժտուած երիտասարդ բանաստեղծի մը փոքրիկ մէկ ոտանաւորը կարդացի : Անիկա խորքին մէջ կը պարունակէր անհերքելի ճշմարտութիւն մը, պատկերները հարազատօրէն ազուցուած էին՝ այդ ճշմարտութեան : Բառերը կը պարէին կշռոյթով մը որ զաղափարին հարկ եղած արագութիւնը եւ երաժշտութիւնը կը հայթայթէր : Սակայն բանաստեղծը դուրս նետած էր կետադրութիւնը՝ ամբողջու-թեամբ :

Մեծարենցի օրերը յիշեցնող գրող մը, կարծես անցեալի փոչիներուն տակ կորսուած, կ'այլայլի այս ոտնձգութեան դէմ : Ըստ իրեն արուեստի եւ գրականութեան ափերը պղծուած են : Կը մրմնջէ .. բարձրաձայն «եւ կը փափաքին որ հանդուրժենք դիրենք ...»:

Դժբախտութիւնը սակայն հոն է որ յարգելի գրողը ինքզինք չըջապատած է կէտերով, միջակէտներով, վերջակէտներով եւ բութերով : Ու կ'ըսես, կ'ապրի այս երկրին մէջ կղզիացած :

Եթէ համակերպի քանի մը կէտերէ ձերբազատուիլ եւ բացուած պարապութենէն չուրջի անցուդարձը քննել — ըսել կ'ուզեմ՝ գրական աչխարհը — համոզուած եմ թէ իր վրդովանքը պիտի հանդարտի :

Աւելի հեռուները չերթալու համար, իր ուչադրութեան կը յանձնեմ Ֆրանսացի, անգլիացի եւ ամերիկացի տաղանդաւոր բանաստեղծներու անունները, — կիյոմ Ապոլինէր, Փիէր Ռեվոռի, Լուի Արագոն, Ժազ Փրեվէր, Ռէմոն Քէնօ, Ռընէ Շար, Թ. Ս. Էլիոթ (Նոպէլեան), Ա. Մաքլիչ, է. է. Քըմինկս եւ ուրիչներ : Այս բանաստեղծները՝ ամէնքն ալ կէտադրութիւն գործածած չեն : Ոչ ալ իրենց ստեղծագործութիւնները բան մը կորսընցուցած են իրենց արժէքէն : Անուններ՝ որոնք բանաստեղծութեան առաջին չարքերուն մէջ կը փալփլին :

ԱՅՍ ՏԸ ԿՈԼԸ

ՈՐ ԿԸ ՄՏԱՀՈԳԷ ԱՄԵՐԻԿԱՑԻՆԵՐԸ

Տը Կոլ – Այզընհաուըր հանդիպումի նախօրեակին ամերիկեան չարաթաթեր – թը «Նիուզ – Ուիք» կը փորձէ պատասխանել կարգ մը հարցումներու, որոնք կը վերաբերին Ատլանտեան Ուխտի մէջ Ֆրանքեւամերիկեան տարակարծութեանց : « Ի՞նչ է ներկայիս վէճերուն առարկան : Ի՞նչու տը Կոլ Ատլանտեան Ուխտին «անառակ որդի»ն կընկատուի : Ո՞րո՞նք են իր գործելակերպին պատճառները» : Ահա ամերիկեան թերթին պատասխանը, որ կը նկատուի ընդհանրապէս ամերիկեան կարգ մը դինուորականներու արտայայտութիւնը, կուտայ Հանրապետութեան Նախագահին պատկերը, անչուչտ ամերիկեան թերթի մը ակնոցով դիտուած : Կը ներկայացնենք այստեղ, ամբողջ պատասխանատուութիւնը ձգելով իրեն :

« Նիուզ – Ուիք» կը թուէ Հանրապետութեան Նախագահին, վերջերս ունեցած քաղաքական գործունէութիւնը, եւ կը հաստատէ որ անոր ազատական եւ միեւնոյն ատեն տիրական քաղաքականութիւնը Սեւ Ափրիկէի մէջ անչուչտ փրկեց Ֆրանսան նոր Հնդկաչինէ մը : « Տը Կոլը, եւ միմիայն, տը Կոլ ի վիճակի էր Ալժերիոյ ըմբոստներուն տալ ինքնորոչման իրաւունքը : Իր վեհանձնութիւնը սակայն կանգ կ'առնէ ըստ երեւոյթին Ափրիկէի համար» կը նկատէ ամերիկեան չարաթաթերը :

« Ուրիչ ամէն տեղ, ամբողջ աչխարհի մէջ մեծ Շարլը այնպէս կը վարուի որ կարծես Ֆրանսա ամէն իրաւունք ունի սպասելու իր բարեկամներէն, առաւելագոյն օգնութիւնը, բայց այդ բարեկամները պէտք չէ որ Ֆրանսայի յարգանքին սպասեն :

Մինչեւ առջի չաբաթ Ֆրանսայի ընկերները, լուռ մնացին եւ ոչ մէկ բողոք բարձրացուցին տը Կոլի ճառին առթիւ : «Նիուզ – Ուիք»ի համար, Ամերիկայի դիրքին չանկարծական փոփոխութիւնը — որ արտայայտուեցաւ մանաւանդ սպայակոյտի ընդհ. պետ՝ Զօր. Թունինկի բերնով — կարելի է վերագրել այն տեղեկութեանց որոնք Ուչխինկթըն հասան տը Կոլի յետին նպատակներու մասին, Ֆրանսայի մասնակցութեան վերաբերեալ, Ատլանտեան Ուխտին :

Այս վերջին չաբթուան ընթացքին Մ. Նահանգները տեղեկացան որ Ֆրանսայի Հանրապետութեան Նախագահը հրահանգած է ուսումնասիրել զաղտնի կերպով, Ատլանտեան Ուխտէն Ֆրանսական բոլոր ուժերը քաչելու հարցը, եւ անոր տեղ ստեղծելու եւրոպական զինակցութիւն մը Ֆրանսայի կողմէ ղեկավարուած, բան մը որ կընայ իրականանալ, դոնէ ըստ Ֆրանսացի քանի մը ռազմագէտներու կարծիքին, երբ Ֆրանսա հիւլէական ուժ ունենայ : Այս խնդրին մասին երբ հարցում եղած է, Ֆրանսական պաչտօնական չըրջանակները չեն ուրացած որ կընայ ատանկ բան մը ըլլալ :

ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԶԻՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ՄԸ

Թէ ի՞նչ կը մտածէ Ամերիկայի Արտաքին նախարարը Հերթըը եւ Եւրոպայի գործերուն համար իր նոր գործակիցը Ջօյ տը Քոհէր, ամփոփուած է սա նախադասութեան մէջ, իր հետեւորդ պատուիրակութեան անդամներէն մէկուն կողմէ ըսուած, «պէտք է հարցնենք տը Կոլին « Քանի՞ զօրաբաժին ունիք, զօրավար» :

Այս բոլորէն կը հետեւին տը Կոլի այն բոլոր պատճառները, որոնք վերին ժողովը ուչացնելու մղեցին զինքը :

Խրուչչեւի հետ նոյն սեղանին չուրջ նստելէ առաջ՝ կ'ուզէ 1) Ֆրանսական հիւլէական ուժերը պայթեցնել : 2) Ալժերիոյ մէջ խաղաղութիւնը վերահաստատելու ճամբուն վրայ կարեւոր քայլ մը առնել : 3) Ֆրանսայի ապահովել դեկավար դիրք մը Հասարակաց Շուկային մէջ, որպէսզի ինք կարենայ խօսիլ ոչ միայն յանուն Ֆրանսայի այլեւ՝ Եւրոպայի :

Այս քաղաքականութեան յաջողութիւնը կախում ունի Գերմանիոյ հետ «սիրալիր համաձայնութեան» մը յաջողութենէն :

Բայց հակառակ անոր որ Ատլնաուըր եւ տը Կոլ բուռն հայրենասէրներ, բուռն կաթողիկէներ, նոյնքան բուռն հակահամայնավարներ են, ժամանակ մը ի վեր Ատլնաուըր ինքզինքին կը հարցնէ թէ Ֆրանսացիին մեծութեան բաղձանքները, անոր պոռնափարթիզմը (ինչպէս որակած է բրիտանացի անձնաւորութիւն մը) որպէս հետեւանք պիտի՞ չունենայ Միացեալ Նահանգներու հետ ընդհարում մը :

ԻՐ ԱՆՁՆԱԻՈՐՈՒԹԻՒՆԸ — ԱՌԵՂԾՈՒԱԾ ՄԸ

Եթէ այս բանը պատահի, կը չարունակէ «Նիուզ – Ուիք» անոր պատճառը պիտի ըլլայ տը Կոլին հակակրութիւնը որ եւ է խմբակի մաս կազմելու :

Իր անձը, նոյնիսկ Ֆրանսայի համար հանելուկ մըն է : Կայ «Մտրակ» տը Կոլը եւ կայ «նարիջի ջուր» սիրող տը Կոլը, իր մէջ կայ կոպտութիւն եւ անհամբերութիւն, բայց կայ նաեւ անօրինակ ջերմութիւն մը : Ամէն բանէ վեր սակայն կայ մենակեաց խորհրդապաչտը եւ մարդը որ առաքելութիւն մը ունի : Քոլոմպէյի պարտէզներուն մէջ մին մինակ պտըտած ատենը կը մտածէ Ֆրանսայի վերաբերեալ հարցերու մասին, երբեմն բարձրաձայն խօսելով, անհասկնալի նախադասութիւններ արտաբերելով : Ինչպէս «պէտք չէ քնանանք երանութեան մէջ, եւ կամ « մխակ բանը զոր ի վերջոյ ձեռք կը ձգէք մահն է» :

«Նիուզ – Ուիք» կ'եզրակացնէ — Ամերիկացիք եւ Ֆրանսայի բոլոր բարեկամները կը ծափահարեն տը Կոլի իրագործումները : Բայց երբեմն, իրենք իրենց հարց կուտան թէ ի՞նչպէս տը Կոլի ազգայնական Ֆրանսայի մը տեսակէտը կրնայ համաձայնիլ Ատլանտեան Ուխտի նման միջազգային ընկերակցութեան մը զաղափարին հետ : Նախագահ Այզընհաուըր միակն է որ ի վիճակի է խօսելու Նախագահ տը Կոլին հետ :

Անոնց քերթուածներուն մէջ բառերը ընտրուած են վարպետութեամբ : Խորքին մէջ զգացումները ու մտածումները ձայնական այնպիսի բաժանումներով հիւսուած են որ ոչ մէկ հարկ կայ կետադրութեան : Կետադրութիւնը նոյնիսկ պիտի խանգարէ, աղօտացնէ անոնց երաժչտականութիւնը, իմաստը եւ հետեւաբար հաղորդականութիւնը :

Բանաստեղծութիւնը հոգեկան վիճակ մըն է, եւ երեւոյթ մը : Երբեք անձնատուր չըլլար, ոչ ալ կը հպատակի արտաքին խնդրարկուութիւններու : Կացութիւն մը՝ ուր քմայական ոտնձգութիւնները եւ տհաս դատումները ներելի չեն ոեւէ մէկուն :

Բոլոր վերոյիչեալ տխուր երեւոյթները ծանրութեան տակ հայ գրականութիւնը օրէ օր կը դժուարանայ իր քայլերը արագացնելու : Դեռ ինչ սխալ վերագրումներ, թիւր ըմբռնումներ կը վհատան անոր չուրջ ... :

Սակայն, օգնութեան կը կանչեմ կետադրութեան ամէնէն կարեւորը՝ վերջակէտը ... :

ԶԱՐԵՀ ԳԱԶԱԶԵԱՆ

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (82)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՅԼԱՍԵՐԱԾՆԵՐԸ

Զ.

ՏՈՒԹՈՐԸ

Կրած հոգեկան այդ յեղակարծ եւ անսովոր տանջանքը կը զարմացնէր զինքը : Զամաչրջիին աղջիկը զոր տեսնելէ առաջ այնքան արհամարհեր էր, ի՞նչպէս կըրնար իր նայուածքին մոգականութեանը տակ միայն ատանկ զալարել, տախտապարել զինքը : Հպարտութեան, ընդվզումի բուռն տագնապ մը ունեցաւ, ինք իր տկարութեանը դէմ ելաւ, եւ զօտեպնդուելու համար բարոյական եւ ֆիզիքական ոյժ մը պէտք ունենալ յատկութենէն մը, օգնութեան կանչեց. արթնցուց բոլոր իր չար, վատոգի, մեղաւոր, անարդ բնազդները, կրակ տուաւ իր ախտավարակ սլացքներուն, իր երեւակայութիւնը լեցնող բռնկոդուն անստգիւտ կոյսին հետ՝ հաճոյքի, տափանքի, զարչանքի վայրագ ու անասնական տեսարաններ երազեց : Ատեն ատեն կը սթափէր սակայն իր ափրոդիտեան զալարմունքէն, աչքերը սեւեռած ճիշդ այն ուղղութեամբ ուր չողացեր էին մանկամարդ աղջկան բիբերը, ու, վերացած, չլացած, ջերմեռանդ .

— Ոհ , աչուըները , աչուըները , կը մրմռար :

Մաման եկաւ վերջ պէս ազատել զինքը իր ջղազալար տագնապներէն : Կը ճառագայթէր ան, վասն զի այլեւս արդարացած էին, իրեն համար, բոլոր այն պիտական տէֆոռները որոնցմէ չըջապատուած կ'ապրէր հիմա իր զաւակը եւ որոնք այնքան սուղի նստած էին իրեն :

— Հիւանդը նայեցա՞ր, տոքթոր, հարցուց հպարտ ու պատկառոտ չեչտով մը :

— Նայեցայ, մամա. չատ հէքիմներու տարեր է մայրը, օղուտ մը չէ տեսեր : Ինչ ալ ազուր, չնորհքով աղջիկ, բնաւ չամաչրճիի մը աղջիկն է չես ըսեր, հիւանդութեանը պատճառն ալ աղքատութիւնն է, մեղք, մեղք ...

— Աման, զաւակս, աղէկցուր որ աղէկ անուն մը հանես, պաղատեցաւ մաման՝ միչտ իր սեւեռուած մտածումին վերի :

— Ապահով եղիր, մամա :

Ու մաման, զմայլանքով, սենեակին մէջտեղը կեցած, ձեռնամած ջերմեռանդութեամբ մը, չուրջը կը դիտէր, բժչկական գործիքները որոնք ապակեզարդ նեին մէջ իրենց պողպատներուն մութ չողիւնը կը փայլեցնէին, մատենադարանը՝ դիտական մեծահատոր դիրքերով բեռնաւոր, ամբողջ բժչկական սարուածը վերջապէս տոքթորովը միասին, որ իր թաւիչէ բանուած զդակովը եւ կատէ պլուզայովը տէֆոռը կ'ամբողջացնէր :

Ատոնք հիմա կարծես նոր հմայք մը կ'առնէին իր իրնոսացած աչուըներուն առջեւ. անոնց վրայ կը տեսնար ալ մերձեցած փառքերուն ցոլմունքները, անհատացումը իր հոգեկան եւ նիւթական տրտայտանքներուն, ամիրայական կեանքի այլապէս անուչ, հպարտ, պանծագին վերընձիւղումը :

Իր յափչտակութեանը մէջ, տարուած երեւակայութեան բարձրաթռիչ թեւերուն վրայ, որոնք մինչեւ «հէքիմ պաչի»ի առասպելին կը մերձենային, մէկէնիմէկ աչուըները թրջած, խեղչտեղ, արբչիտ՝ իր աղազուն բազկացը մէջ սեղմեց զաւակին գլուխը, իր խոնաւ, կոյր, ապուշ զգուանքներուն տակ ծածկելով զայն, ճիշդ ինչպէս կ'ընէր երբ ան տակաւին իր անկողնին մէջ, իր մայրական ծոցին վրայ կը քնանար : Երիտասարդը տակաւ այդ անհանդուրժելի ողջագուրանքին, անկարելի ըլլալով զայն մերժել, կրեց ջղային այդ տագնապին թաց ու պլչկան չօչափումը բոլոր :

— Զաւակս, հոգիս, կեանքս ...

Ու ան կը մտածէր միւսին վրայ, հիւանդ աղջկանը, անոր նուազկոտ անհուն նայուածքին, որ իր սրտին մէջը իջեր էր ճաճանչաձեւ, լոյսով ու ջերմութեամբ պատեր ողողեր էր զայն :

Ակամայ զզուանքը որով կը ցնցուէր հիմա մօրը զգեհիկ զգուանքներուն տակ այս անուչ վերյիչումովը կը վանէր, ու կը համակուէր երանութեամբ մը մանաւանդ անոր համար հզօր եւ քաղցր, վասն զի աներկմիտ ապահովութիւնը կը զգար իր մագիլներուն մէջ բռնած ըլլալու այդ փափուկ ազատին, հակառակ անոր ապրդիւն եւ ոգեսպառ ոգորումներուն՝ անոր բովանդակ հեչտութիւնը, դիւթութիւնը, աղուորութիւնը մէկ համբոյրի մը մէջ ծծելու, խմելու կարող ...

Անխուսափելի թադէոս ազան երեւցաւ իրիկուան, գլխի յաղթական օրօրումով, իր կատարած գործին գիտակցութեամբը հպարտ :

— Եկա՞ծ ա, ըսաւ վստահօրէն :

— Եկան եկան, պատասխանեց Տիկին Մարկոսեան գոհունակ չեչտով մը :

— Աչուընիդ լուս, աս չէ՞ր ուզածդ, հանըմ :

— Շնորհակալ եմ, Թադէոս ազա :

— Զոր չնորհակալ եմով չլմնար աս գործը, հանըմ, վրայ բերաւ դանճապահը ծիծաղելով, տղադ բաթխնդլի հէքիմ ըրի, գիյաֆէթ մը իրաւունք չէ՞ :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ
ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՅԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

ԿՐԸՆՈՊԼԻ Հ. Ց. Դ. եօթնեղբայրեան ենթակոմիտէն ընկեր Գ. Բալայեանի մահուան քառասունքին առթիւ 5000 ֆր. կը նուիրէ Մշակոյթի Տան Գ. Բալայեան սրահին :

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ
10 bis, RUE THOUIN

ԱՑՍ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, ձրագալոյց ծննդեան, ժամը երեկոյեան 5ին ժամերգու – թիւն եւ 6ին ձայնաւոր պատարագ, զոր պիտի մատուցանէ՝

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ԱՑՍ ՈՒՐԲԱԹ, Ս. Ծննդ, ժամը 9·45–ին ժամերգութիւն եւ 10·30ին ձայնաւոր պատարագ, զոր պիտի մատուցանէ Գե – րապայծառ առաջնորդը :

Կիրակի 10 Յունուար 1960, հանդիսու – թիւնք Ցայտնութեան եւ Մկրտութեան Քրիստոսի, ձայնաւոր պատարագ եւ Ջրօրհնէք ժամը 10·30ին :

–ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ–

Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ կէս օրէ ետք ժամը չորսին Քաֆէ լը Րէժանի մէջ : Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Pour Fréjus

Իսկ – Քլամար – Մէօտէօնի մէջ հա – ւաքուած է 220·000 ֆրանք, որ յանձ – նուած է համաձայն քաղաքապետին թե – լադրութեան հանգանակութեան կեդրո – նը (Փարիզ) :

ՆԱՄԱԿ ՈՒՆԻ

Հասցէի թիւրիմացութեան մը հետե – ւանքով Պ. Հանրի Սարաֆեան, երեւա – նէն նամակ մը ստացած է որ ուղղուած է Պ. Յովհաննէսի եւ Տիկին Հեղինէի, ո – րոնք վազգէն անունով զաւակ մը ունին : Այս վերջիններէն պէտք է ստացած ըլլան Պ. Հանրի Սարաֆեանի ուղղուած նամա – կը : Պ. Սարաֆեան կը խնդրէ Պ. Յովհան – նէսէն որ «Ցառաջ»ի վարչութեան յանձ – նէ իր ստացած նամակը եւ անկէ ստանայ իրեն ուղղուածը : Արտասահմանի թեր – թերէն կը խնդրուի արտատպել :

ՑԱՑՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Քամփ Ֆրէզի (Մարսէյլ) Թաղ. Խոր – հուրդը կը հաղորդէ որ այս Ուրբաթ (Դեկտ. 25) թաղին եկեղեցւոյ նորոգու – թեանց վերջանալու առթիւ, պաշտօնա – կան բացում պիտի կատարուի :

Ծնունդի արարողութենէն յետոյ հոգե – հանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ֆրէժիւսի աղէտեալներուն հոգւոյն :

Կը պատարագէ Տէր Խոսրով Քհնյ. :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

կազմակերպուած Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի 3 Յունուար, ժամը 16 – 24,

HOTEL LUTETIA ի *մեծ սրահին մէջ :*

Orchestre B. Dédédjian et ses Attractions

Հայկական եւ կովկասեան ժողովրդական երգեր ու պարեր :

Կը մասնակցի «ՍՕՍԻ» երկսեռ պարախումբը, ղեկավարութեամբ եւ մասնակ – ցութեամբ պարուսոյց Պ. Ճէրահեանի, (Պէյրութէն նոր ժամանած) :

Օր. Թարոն իր նորագոյն մենապարերով, կ'երգեն՝ Օր. ՄԱՐՈՒԻՔԵԱՆ եւ Պ. ՖՆՏԳԵԱՆ :

Խօսնակ՝ Պ. ԳԶԸՐԵԱՆ Ճոխ եւ հայկ. համադամ պիւֆէ,

Մուտքի տոմս՝ 500 ֆրանք, ուսանողի՝ 300 ֆր., (իրենց քարտերը ցոյց տալով) :

ԾԱՆՕԹ.— *Սեղանները ապահովել հեռախօսելով՝ կիւթէնպէրը 24–38 մինչեւ Դեկտեմբեր 30 : Սեղանները պէտք է գրաւել մինչեւ ժամը 19, կազմակերպիչ յանձնախումբը պատասխանատու չէ այդ ժամէն յետոյ եկողներուն :*

Հ. Մ. Ը. Մ.Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՇԱՆԴԷՍԸ

Վիէնի Հ. Մ. Ը. Մ.ի տարեկան պա – րահանդէսը Դեկտեմբեր 26ին, Շաբաթ ի – րիկուն, Սալ տէ Ֆէթի չքեղ սրահներուն մէջ : Առաջնակարգ նուագախումբ :

ԱՄԱՆՈՐԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ կազմակերպած է Ամանորի հանդէս մը, Շաբաթ, Դեկտ. 26, երեկոյեան ժա – մը 9ին, տեղւոյս քաղաքապետական սը – րահին մէջ, Րիւ Վոլթէր :

Հովանաւորութեամբ ԵՒՐ. ՀԱՑՈՑ ԿԱԹ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿ Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի : Պատուոյ նախագահու – թեամբ քաղաքապետ Պ. ՊԼԷՕԶԻ եւ ներ – կայութեամբ Փարիզի Կրթ. կեդրոնական Ճանձնախումբի ներկայացուցչին :

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր. — Երգ, արտասանութիւն եւ տրամախօսու – թիւն աշակերտներուն կողմէ :

Կրթ. Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ տեղւոյս Հայութիւնը իր ներկայութեամբ քաջալերելու սոյն ազգօգուտ ձեռնարկը :

Մուտքը ազատ է :

ԾՆՈՒՆԴ
ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս Ուրբաթ առաւօտ Ծննդեան ժօնին առթիւ պատարագ պիտի մատուցուի Ռիւ ժէ, Սէն Լուի սրահին մէջ :

Պիտի պատարագէ՝ Տէր Սահակ Քհնյ. Պապիկեան (Վալանսէն) :

ՏԷՍԻՆ

Տէսինի կրօն. Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ Տէսինահայ յարգոյ հայ հա – սարակութեան թէ, այս Ուրբաթ առաւօտ ժամը 8·30ին Ս. Ծննդեան ժօնին առթիւ Ս. պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյս Ս. Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ
ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ Ս. ԾՆՈՒՆԴ

Ժամանակացոյց արարողութեանց

27 Դեկտեմբեր, Կիրակի, Տօն Ս. Ստե – փանոսի, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7·45ին, բազմաձայն Ս. պատարագ 9·45–ին, Ս. Ստեփանոսի յատուկ արարողու – թիւն 11·30ին :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ եկեղե – ցիին հոգեւոր հովիւ Տ. Խոսրով Քհնյ. Ասատուրեան, որուն քահանայական ձեռ – նադրութեան առաջին տարեդարձն է :

(Շար.)

ԾՆՈՒՆԴԻ ՋԱՐԹՕՆՔ
REVEILLON

Այս Հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, նախաճեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱ ՇԱՆԻ խումբին :

Մշակոյթի Տան մէջ 17, Rue Bleue

Ճոխ յայտագիր, աւանակներ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ

Սիրով կը հրաւիրուին երիտասարդները եւ բոլոր անոնք որոնք կ'ուզեն հա – ճելի զբաղում մը անցնել :

ԵԼԱՆԱԿԻՆ ԱՄԷՆԷՆ ՓԱՅԼՈՒՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ
ՇԱՐՊՕՆԻԷՐԻ ԿՐԱՆ ՍԷՐՔԼԸ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ Շինութեան, եկեղեցաչէն Տիկնանց Միութեան կողմէ կազմակերպուած պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունուար 10ին, Կիրակի օր, ժամը 16էն մինչեւ առաւօտ :

Փարիզի ՍՕՍԻ ֆոլքլորիկ խումբը պիտի ճոխացնէ այս պարահանդէսը, հայկա – կան հաճելի եւ ինքնուրոյն պարերով եւ երգերով :

Մասնակցութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ նուագախումբին եւ ղեկավարութեամբ ՊԵՐՆԱՐ ՏԻՏԻՃԵԱՆի :

Նոյնպէս Շարպօնիէրի միջազգային խումբին աթրաքսիոններով եւ նուագա – խումբով ճոխացած :

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի յարգոյ հայ ժողովուրդէն, այժմէն ապահովել իրենց սեղաններն ու տոմսերը :

Հեռաձայնել.— 28–54–03 եւ կամ ժամը 16էն յետոյ 60–47–18 :

ՀԱՅԿԱՆՈՑՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ
Le Menestrel Microsillon 33 tours 1/3
(Série Artistique)

Ա. ՇԱՐՔ, *թիւ* 1 (10 Աշխարհիկ երգեր) 3·000 *ֆր.*
Բ. ՇԱՐՔ, *թիւ* 2 (3 *կրօնական եւ* 9 *աշխարհիկ երգեր*) 3·000 *ֆր.*
Գ. ՇԱՐՔ, *թիւ* 3 (*Աշխարհիկ երգեր*), *պատրաստութեան մէջ :*

Դիմել՝ *ՓԱՐԻԶ.*— Հայկանոյշ Թորոսեան, 221, Rue de Tolbiac Tél. KEL. 34-24
Տիկ. Քիւրքճէրեան, *Հայոց եկեղեցին*, 15, Rue Jean Goujon ELY. 67-03
ՄԱՐՍԷՅԼ.— ALKAZ et FILS, 23, Rue Sainte-Barbe
ՏԷՍԻՆ.— Սիրունեան, «ARAX«, 110, Avenue Jean Jaurès

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՈՒԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՑԻ ՄԵԾԱԳՈՑՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Sté le BOSPHORE ի
ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (*սուսամ*) եւ շաբարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմային, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հիւծէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով.

Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան :

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը :

Sté le BOSPHORE
2, Rue Louis Astoin - Marseille

ԼԻԼԱՑԻՆ...
ՄԻՇՏ ԼԻԼԱՑԻՆ
ՁԵՐ ՁԱՐԹՕՆՔՆԵՐԸ
(Réveillons)

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 24 եւ 31
Անշուշտ ճոխ սեղանի մը շուրջ կ'ուզէք ունենալ, ուրեմն
ՄԷԿ ՀԱ'ՍՑԷ
ԼԻԼԱՑԻՆ
24, RUE ST. LAZARE, PARIS 9e TRI. 31-62

Հեռաձայնեցէք ձեր սեղանը ապահովե – լու համար :

Արեւելեան թէ եւրոպական համադամ – ներու հետ պիտի գտնէք ընտիր խմիչք – ներ, եւ զուարթ մթնոլորտ մը, հաճելի նուագով :

2500 ՖՐԱՆԿ

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ

"ARMENIE IMMORTELLE"
"ԱՆՄԱՀ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ"

DISQUE VOGUE
33 tours, 30 cm.
No MC 20162
VOLUME 4

Հայ տոհմիկ ոսմանթիֆ երաժշտութեան չորրորդ սկաւառակը No MC 20162

Առաջին անգամ ըլլալով STÉRÉOPHONIQUE *պատրաստութեամբ*

Ցղացում եւ ղեկավարութիւն **ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ**

Կը պարունակէ 15 կտոր· 45 վայրկեան տեւողութեամբ

Մասնակցութեամբ Փարիզի Հայկական երգչախումբի *եւ մեծ նուագախումբի մը*

1·— Ծագկիր Ազատ իմ հայրենիք, 2·— Զոյգ աչեր, 3·— Զանգեզուր, 4·— Սիրուն մանիշակ, 5·— Ձեմ կրնա խաղալ, 6·— Հնձուորուհիք, 7·— Գարուն ա, 8·— Խումար, 9·— Համով աղբիկ, 10·— Տասնըչորս, 11·— Ջուարթ գիւղացիք, 12·— Իմ եարի բոյը, 13·— Վարդով պար, 14·— Պինկէօլ, Հով լինի :

Երգարանով միասին ստանալու համար դիմել ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ, 14, Rue Petit, Paris Tél. : BOT. 99-22 *եւ եկեղեցւոյ դիւանատունը.*

Գաւառի համար առաքում խնամուած ծրարով, contre remboursement Գին 2900 ֆրանք

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 24 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

JEUDI 24 DÉCEMBRE 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8680 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4481

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՆ ԱՄՐԱՊՆԴՈՒՄԸ

Զորս Մեծերու Փարիզեան հաւաքոյթը պատմական կարեւոր դէպք մըն էր: Առաջին քայլը՝ դէպի վերին կամ գերագոյն կոչուած ժողովը, որ պիտի գումարուի յառաջիկայ ապրիլ 27ին Ֆրանսայի մայրաքաղաքին մէջ:

Ճշդուած են արդէն այդ ժողովին օրակարգի գլխաւոր հարցերը, զորս ուսումնասիրելու համար չորս ամիս պայմանաժամ ունին Մ. Նահանգներու, Ֆրանսայի, Մեծն Բրիտանիոյ եւ Խորհրդային Միութեան փորձագէտ – մասնագէտները:

Վերջացող տարուան ընթացքին գլալի փոփոխութիւն առաջ եկաւ Մոսկուայի արտաքին քաղաքականութեան մէջ: Սպառնական կեցուածքը, որ մասնաւորապէս չեչոտած էր 1958 Նոյեմբեր 27ի վերջնագրով՝ Պերլինի մասին՝ մեղմացաւ աստիճանաբար:

Երկրէ երկիր փոխադարձ այցելութիւնները, — Միկոյեանի եւ Խրուշչեւի Ա. Մերիկա, Նիքսընի եւ Մաքմիլընի Մոսկուա ճամբորդութիւնը — որոշ չափով հալեցուցին սառոյցը եւ ճամբայ յարդարեցին դէպի «համակեցութիւն»:

Զորս Մեծերու Փարիզեան խորհրդաժողովին մէջ քննութեան առարկայ պիտի դառնան երկու կողմերը չհաղորդող զանազան խնդիրներ: «Խաղաղութեան ամրապնդումն ու աշխարհի կայունացումը» պիտի ըլլայ իրենց գլխաւոր նպատակը: Զինաթափութիւնը, Գերմանիոյ եւ Պերլինի հարցերը, Արեւելք – Արեւմուտք յարաբերութիւնները, Թերաճ երկիրներու օգնութիւնը գլխաւոր նիւթերը պիտի կազմեն խորհրդաժողովին:

Զորսերը վճռած են ոչ մէկ կերպով տեղի տալ Պերլինի խնդիրին մէջ: Ամերիկա, Անգլիա եւ Ֆրանսա երբեք պիտի չհրաժարին Գերմանիոյ նախկին մայրաքաղաքին վրայ ունեցած իրենց իրաւունքներէն:

Յատկանշական երեւոյթ էր, որ Ատլանտեան Ուխտի կազմակերպութեան Խորհուրդը իր նիստերը գումարեց 15–17 Դեկտեմբերին Փարիզի մէջ, այսինքն Զորսերու 19 – 21 Դեկտեմբերի Խորհրդաժողովի նախօրեակին:

Վերջին ամիսներու ընթացքին յուրջ տարակարծութիւններ ծագած էին Ֆրանսայի եւ Միացեալ Նահանգներուն միջեւ՝ Ատլանտեան Ուխտի առնչութեամբ: Կը կարծուի թէ տը Կոլ – Այզընհաուըր զլուխ զլխի խօսակցութեանց ընթացքին որոշ չափով փարատած են թիւրիմացութիւնները:

Զորսերու պաշտօնական դեկոյցին մէջ Ատլանտեան Ուխտի յիշատակութիւնը ցոյց կուտայ թէ ազատ աշխարհը մեծ վստահութիւն ունի այս կազմակերպութեան վրայ: Ներքին փոքրիկ վէճերը կարելի պիտի ըլլայ դիւրաւ հարթել:

Ֆրանսա իրաւամբ կը պահանջէ իր արժանաւոր տեղը՝ աշխարհի ճակատագիրը վարելու կոչուած Մեծերու կարգին: Զօրավար տը Կոլ Հանրապետութեան նախագահի պաշտօնին կոչուելէն ի վեր կ'աշխատի այս ուղղութեամբ, հետեւողական կերպով:

Ալժերիոյ մասին զօրավարին ծրագիրը գնահատութեան արժանացած է իր մեծ դաշնակիցներուն՝ մասնաւորապէս Նախագահ Այզընհաուըրի կողմէ: Բոլորն ալ կը փափաքին, որ օր առաջ բարւոք լուծումի մը յանգի այս ցաւոտ խնդիրը: Անոր կարգադրութիւնը մեծապէս պիտի դիւրացնէ դաշնակիցներու գործը:

Այժմ որ կարեւոր քայլեր առնուած են դէպի խաղաղութեան ամրապնդումը, մարդկութիւնը պիտի կրնայ քիչ մը ազատօրէն շնչել:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Մ. ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ ՆԱԽԱԳԱՀԻՆ ՀԱՄԱՐ

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԱՆԴԱՎԱՌՈՒԹԻՒՆ ՄԱՐՈՔԻ ՄԷՋ

1963ԻՆ ՄԱՐՈՔԻ ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ՈՒԺԵՐԸ ՊԻՏԻ ՊԱՐՊՈՒԻՆ

19 օրուան չընդհատ ճամբորդութենէ մը ետք, Մ. Նահանգներու նախագահ Այզընհաուըր վերադարձաւ Մարոքի մայրաքաղաքը՝ Ռապաթ:

Ընդունելութիւնը ջերմագին էր: Ամբողջ ճամբուն երկայնքին, ինչպէս նաեւ Ռապաթի փողոցներուն մէջ, հարիւր հազարաւոր մարդիկ ոգեւորութեամբ կը ողջունէին Նախագահ Այզընհաուըրը եւ անոր կինը:

Մարոքի Սուլթան Մուհամմէտ Ե. ընդունեց Նախագահ Այզընհաուըրը իր պալատին մէջ, ուր տեղի ունեցաւ պաշտօնական ճաշկերոյթ մը: Ճաշկերոյթէն ետք, Սուլթանը եւ Նախագահ Այզընհաուըր ելան պալատին պատշգամբը եւ ողջունեցին հաւաքուած բազմութիւնը:

Մարոքի Սուլթանը եւ Նախագահ Այզընհաուըր ունեցան ընդարձակ բանակցութիւններ, որոնց ընթացքին քննարկուեցան միջազգային կացութեան հարցերը, ինչպէս նաեւ Մարոքի եւ Մ. Նահանգներու միջեւ գոյութիւն ունեցող յարաբերութիւնները:

Մարոքի Սուլթանը եւ Նախագահ Այզընհաուըր ստորագրեցին համաձայնագիր մը, որ կը վերաբերի Մ. Նահանգներու կողմէ Մարոքի զինուորական կարեւորութիւն ներկայացնող ռազմակայաններու համար տրամադրուելիք տնտեսական եւ ռազմական օգնութեան:

Ըստ այդ համաձայնագրի, Մ. Նահանգները 1960 Դեկտեմբեր 31ին ոչ մէկ զինուոր պիտի մնայ այդ երկրին մէջ:

Ինչպէս ծանօթ է, ամերիկեան ուժերը Մարոք հաստատուած էին երբ այդ երկիրը Ֆրանսական հոգատարութեան տակ կը գտնուէր: Այսօր, երբ պայմանները փոխուած են, Քազապլանքայի կառավարութիւնը կը նախընտրէ բացարձակ ազատութիւնը, որուն նախապայմաններէն մէկը կը նկատէ օտար ուժերու հեռացումը:

Զեկոյցին մէջ չեշտուած կարեւոր հարցերէն մէկն ալ Ալժերիան էր:

— Երկու երկիրներու ղեկավարները գոհունակութեամբ նշեցին այն պարագան՝ թէ ալժերիական հարցին քաղաքական բարեյաջողումը դրական սկսած է դառնալ: Գոհունակութիւն յայտնեցին նաեւ, որ այս հարցը յառաջդիմութիւն ներ արձանագրած է՝ խաղաղ լուծումի մը յանգելու համար, քանի որ կողմերը ընդունած են ինքնորոշման սկզբունքը եւ բանակցութիւնը:

Զեկոյցը կ'աւելցնէ թէ Մոհամմէտ Ե. չեշտած է այն պարագան, թէ Ալժերիոյ պատերազմին վերջաւորութիւնը կենսական կարեւորութիւն ունի Մարոքի համար:

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ՊԻՏԻ ԸՆԴՈՒՆԻ ԱՐԵՒՄՏԵԱՆՆԵՐՈՒ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

ԿԸ ԳՐԷ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՄԱՄՈՒԼԸ

Արեւմտեան Մեծերու Փարիզի ժողովին մասին խօսելով, Մոսկուայի ձայնասփիւռը յայտարարեց. — «Բնականաբար, կարելի չէ խորապէս քննել այս ժողովին արդիւնքները: Ծանօթ է, որ Ն. Միութիւնը այս հարցը արծարծող առաջին երկիրը եղաւ: Մոսկուա կը հաւատայ թէ նման ժողով մը օգտակար պիտի ըլլայ միջազգային լարուած կացութեան մեղմացման համար»:

Միւս կողմէ, «Փրաւտա»յի Փարիզի թղթակիցը՝ Էքիմով, կը գրէ.— Այն պարագան, թէ արեւմտեան չորս երկիրները կը փափաքին «Մեծերու» ժողովի մը գումարումն ու Արեւելքն ու Արեւմուտքը չհաղորդող հարցերու քննութիւնը՝ վճռական քայլ մըն է խաղաղութեան զօրացման ճամբուն մէջ:

«Իզվեսթիա»յի ափրիզի թղթակիցը սակայն դիտել կուտայ թէ «Փարիզի խօսակցութիւնները ցոյց տուին որ միջազգային կացութեան մեղմացման ընդդիմացողները իրենց դէնքերը դեռ չեն նետած: Փարիզի մէջ, կ'աւելցնէ թղթակիցը, ամէն մարդ կ'ըսէ, թէ Վարչապետ Մաքնաուրը երբ չյաջողեցաւ երեք մեծերը հրաժարեցնել Ն. Միութեան կառավարին հետ հանդիպում մը ունենալու գաղափարէն, սկսաւ ամէն բան ընել՝ ապագայ խօսակցութիւններուն մէջ բարդութիւններ ստեղծելու համար»:

Ամէն պարագայի մէջ, Մոսկուայի խորհրդային չրջանակները կը սպասեն որ Խրուշչեւ դրական պատասխան մը տայ Ապրիլ 27ին Փարիզ հաւաքուելու արեւմտեան առաջարկին:

Հակառակ պարագային, կ'ըսեն ուրիշներ, կրնայ ըլլալ որ Ն. Միութեան վարչապետը առաջարկէ չէզոք քաղաքի մը մէջ հաւաքուիլ, քանի որ Փարիզ Ատլանտեան Ուխտի կեդրոնն է եւ միաժամանակ՝ արեւմտեան երկրի մը մայրաքաղաքը: Այն տեսակէտէն, ամէնէն հաւանական վայրը կը նկատուի Ժընեւ: Բայց նոյն չրջանակները կ'աւելցնեն թէ Խրուշչեւի կողմէ նման հակառաջարկ մը չատ քիչ հաւանականութիւններ ունի, քանի որ խորհրդային վարչապետը երկար ատենէ ի վեր կ'ուզէր Այզընհաուըրի, տը Կոլի եւ Մաքմիլընի հետ հանդիպում մը ունենալ: Այսօր՝ երբ ընդունուած է Մեծերու ժողովին գաղափարը, դժուար թէ պարզ ժողովավայրի մը համար բարդութիւններ յարուցուին:

Մանաւանդ, երբ Արեւմտեանները կը յայտարարեն թէ նման հանդիպումներ յաճախակի կրնան ըլլալ, յաջորդաբար չորս երկիրներու մայրաքաղաքներուն մէջ,— Ուոշինկթըն, Մոսկուա, Լոնտոն, Փարիզ:

Այս քաղաքականութիւնը Խրուշչեւի սկզբունքներուն չի հակասեր, քանի որ Ն. Միութեան Վարչապետը հիմնական երկու մտահոգութիւններ ունի.

1.— Երկիրներու ղեկավարները յարմարագոյն անձերն են՝ համաշխարհային հարցերու լուծումը գտնելու համար:

2.— Այդ հարցերու լուծումը միակ հանդիպումով մը չի գտնուիր:

Ամէն պարագայի մէջ, ուշագրաւ է «Իզվեսթիա»յի այն յայտարարութիւնը՝ թէ Արեւմտեան Գերմանիոյ Վարչապետ Աընաուըր կ'ուզէ նոր բարդութիւններ ստեղծել Մեծերու խօսակցութիւնները խանգարելու համար: Արդեօք Ապրիլ 27ի ժողովին մէջ Գերմանիոյ եւ Պերլինի հարցերը անհամաձայնութեան պատճառ պիտի չդառնա՞ն,— հարց կուտան կարգ մը չրջանակներ:

ՖԵՐԱՔ ԱՊՊԱՍ ՊԱՇՏՕՆԱ՞ՆԿ

«ՁԻՆՈՒՈՐԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆ» ԿԸ ՀԱՍՏԱՏՈՒԻ

Գահիրէէն հասած լուրերու համաձայն կարեւոր փոփոխութիւններ կատարուած են «Ալժերիոյ առժամեայ կառավարութեան» ղեկավար մարմնին մէջ: Նախ պաշտօնանկ եղած է «վարչապետը» Ֆերաթ Ապպաս եւ ըստ Ալ Կումուրիա թերթին, իր տեղը անցած է պատերազմական «նախարարը» Քրիմ Պելքասեմ: Համաձայն նոյն աղբիւրին հինգ հոգիի սահմանափակուած է կառավարութեան անդամներուն թիւը: Արաբական նոյն չըրջանակներուն մէջ կ'ըսուի թէ «կառավարութիւնը» իր կեդրոնատեղին պիտի ունենայ պաշտօնապէս Ալժերիոյ մէջ, բայց գործնական պատճառներով ժողովները պիտի գումարուին Թրիփոլի (Լիպիա): Ինչո՞ւ Լիպիան կ'ընտրուի նախընտրաբար Թունուզի կամ Եգիպտոսի: Երկու պատճառներ կան.— 1) Լիպիան աւելի մօտ է պատերազմական դաշտին քան Եգիպտոսը: 2) «Առժամեայ կառավարութիւնը» տարակարծութիւններ ունի Նախագահ Պուրկիպայի հետ պատերազմը վարելու եղանակին մէջ:

Թրիփոլիի ժողովին այս նոր որոշումները զանազան մեկնութեանց տեղի կ'ուտան.— Ալժերիոյ Ազատ. Ճակատը ճախողած ըլլալով ՄԱԿի առջեւ կը փորձէ չարունակել ամէն միջոցներով (նոյնիսկ համայնավար) կռիւը: Այս մեկնութիւնը կը բացատրուի Ուսեփքի եւ Պէն Քետտայի ներկայութեան պատճառով նոր ղեկավարութեան մէջ, քանի որ այս երկուքը կողմնակից եղած են չինական օժանդակութեան: Ուրիշ բացատրութիւն մը եւս կը տրուի: Ազատ. ճակատը կ'ուզէ որեւէ զնով կրակը դադրեցնել: Ծանօթ է որ Ապպաս ի վիճակի չէ այլեւս նման հրահանգներ տալու Ալժերիոյ ըմբոստներուն, մինչ Պելքասեմ եւ Պուտուֆ ըմբոստութեան պարագլուխները նկատուած են միչտ:

Հարկ է սակայն սպասել տեսնելու համար թէ երբ եգիպտական լուրերը հաստատուին, ի՞նչ դիմադիծ պիտի ունենայ Ալժերիոյ ըմբոստութեան նոր ղեկավարութիւնը:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՈՒԹԻՒՆԸ կը չարունակէ դպրոցական հարցի ծանր վէճը: Երեքշաբթի օր «Աչխարհական Դպրոցի Ծնողներուն Ազգային Կոմիտէն», «բողոքի օր» մը պատրաստած էր: Դասերը որոշ փոփոխութիւններ կրեցին դպրոցներուն մէջ: Վոլթերի եւ Վիքթոր Հիւկոյի բնագրերը որոնք աչխարհական դպրոցը կ'ըպչտպանեն դասի նիւթ ծառայեցին տղոց: Ամէն տեղ ուղղադրութեան իրրեւ դաս տրուեցաւ Ժիւլ Ֆէրրիի մէկ նամակը, գրուած 1883ին եւ ուղղուած ուսուցիչներուն: Այդ նամակին յատկանչական մասն է.— «Կառավարութիւնը իրրեւ առաջին մտահոգութիւն ունեցաւ բաժնել՝ Դպրոցը Եկեղեցիէն, ապահովել՝ դասատուներու եւ աչակերտներու խղճի ազատութիւնը, եւ վերջապէս զանազանել երկու մարզեր, որոնք չատ երկար ատեն չփոթուած են.— «Հաւատքը որ անճնականէ է, ազատ եւ փոփոխելի եւ դիտութիւնները որոնք հասարակաց են եւ անհրաժեչտ բոլորին»:

ՊԱՂՏԱՏԻ մէջ տօնական օրերու ընթացքին լուսարձակել դրութիւնը պիտի վերնայ ինչպէս կը հաստատէ Զօր. Քասըմի մէկ զեկոյցը որ ձայնասփռուեցաւ:

ԱՅԶԸՆՀԱՈՒԸՐ Կ'ՈՒԶԷ ԱՊՐԻԼ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ՄԸ

Միացեալ Նահանգներու Նախագահը՝ երկու տասնեակ օրերու ընթացքին՝ հաղորդակցութեան բոլոր միջոցներով — օդանաւ, չոգեկառք, չոգենաւ, ինքնաշարժ, ձիով կառք — 46·000 քիլոմեթր ճամբայ կտրեց աչխոյժ երիտասարդի մը պէս: Մտաւ խուռներամ բազմութեանց մէջ, խօսեցաւ հեռատեսիլէն, մասնակցեցաւ գաղտնի ժողովներու եւ ներկայ եղաւ ընդունելութեանց :

Նախագահ Այզընհաուըր բժշկական պատմութեան մէջ, այն նորօրինակ հիւանդն է, որ առաջին անգամ ըլլալով ցոյց տալ ուզեց թէ սրտի հիւանդութիւն ունեցող մը նախօրօք անկարողութեան դատապարտուած մը չէ, չիջած ծերուկ մը կամ հանգստեան կոչուած հիւանդ մը չէ: Որով պէտք չէ մոռնալ որ Միացեալ Նահանգներու Նախագահը լուրջ հիւանդ մըն է, սրտի հիւանդութիւնները վերջ նականապէս չեն բուժուիր :

Թերթերու թղթակիցները զարմանքով կը հարցնեն — ո՞ւր է գաղտնիքը Այզընհաուըրի աչխուժութեան, թարմութեան եւ բերկրութեան: Պահեցողութիւն եւ կարգապահութիւն :

Պոնի մէջ բնակեցաւ Շէօնպուրկի պալատին մէջ, որովհետեւ միակ խաղաղ վայրն էր ուր կարելի եղաւ սենեակ մը իրեն տրամադրել, որ ներկուած ըլլար կանչ գոյնով, գոյն մը, որ չիղերը կը հանդարտեցնէ: Անգլիոյ մէջ իրեն հրամցուած կերակուրներուն մէկ մէկ կրամ խակ իւղ չկար: Իսկ Փարիզի մէջ ամէն օր նկատեց Զօր. տը Կոլին հանդէպ իրեն ունեցած յարգանքը, որ Շան զ'Էլիզէի մէջ իրեն ի պատիւ տրուած հացկերոյթին դիշերը կէս ժամ ուշ քնացաւ քան տարուան միւս օրերը :

Իր անձնական բժիշկը մէկ քայլ իսկ չի հեռանար քովէն, կը քնանայ յարակից սենեակի մը մէջ, կը հետեւի իր կոլֆի խաղերուն, կ'ընկերանայ իրեն՝ եթէ փափաքի լողալ, ինչ որ հազուադէպ է :

Ամէն ամիս կարդ մը հանրածանօթ մասնագէտներու կողմէ բժշկական ընդհանուր քննութեանց կ'ենթարկուի : Ամդամ մը քիչ մը գերցած ըլլալով՝ տարի մը կիսաքաղց պահեցողութեան ենթարկուեցաւ :

Ներկայիս 79 քիլօ կը կշռէ, բժիշկները բացատրեցին թէ քանի մը հարիւր կրամ կշիռքի յաւելում մը մահու կենաց հարց է իրեն համար:

Պէտք է խոստովանիլ թէ խիստ կարգապահութիւնը, խնամքներու ու զարմանումներու այլազան տեսակները չատ մեծ դեր խաղացին իր ապաքինման ճամբուն մէջ:

Այզընհաուըրի զարմանումի տարօրինակ տեսակ մը օրինակ հանդիսացած է աչխարհի բոլոր սրտի հիւանդութիւն ունեցողներուն մօտ, տարօրինակ կ'ըսենք, որովհետեւ սրտի հիւանդութիւն ունեցողներուն կը յանձնարարուի առհասարակ խաղաղ կեանք, մտքի հանդստութիւն, ոչ յուզում, ոչ բարկութիւն:

Ընդհակառակն, Այզընհաուըր ըլլալով աչխարհի ամենամեծ եւ ամենազօրաւոր ազգին պատասխանատու վարիչը, կ'ապրի յուզումնալից կեանք մը, պաղ պատերազմի ամենատագնապալի շրջանը ,— հիւլէական ու ջրածին ռումբ, միջ – մոլորակային հրթիռներ:

Մարդկութեան ծառայելու համար՝ ոչ մէկ մարդ իրեն չափ ծանր պատասխանատուութիւն ստանձնած եւ պայքարած էր դարերէ ի վեր: Ճիշդ է թէ Այզընհաուըր քաղաքականութեամբ զբաղող մէկը չէր, Փիրլ Հարպըրի ժամանակ 51 տարեկան էր, ու դեռ նոր աւարտած՝ սպայութեան շրջանը: Գրեթէ դիպուածով կանչուեցաւ ղեկավարելու բոլոր ժամանակներու համար զինուորական ամենակարկառուն դէպքը՝ Նորմանտիի ցամաքահանումը: Ապա հոչակուեցաւ, պետ ամերիկեան բանակի ընդհանուր հրամանատարութեան պաշտօնին: Չէր ընտելացած միջազգային քաղաքականութեան գործերուն հետ : Հանգստեան կոչուած բարի եւ հեզ բնաւորութեամբ զինուորականն մըն էր, կը սիրէր զբաղիլ իր ագարակով :

Նախ պէտք է ընդունիլ թէ յաջողեցաւ իրեն վստահուած առաքելութեան մէջ , իր ժողովուրդին խոստացաւ խաղաղութիւն եւ բարգաւաճութիւն, անմիջապէս Քորէայի պատերազմին վերջ տալ: Իր նախագահութեան առաջին տարին, Ամերիկա նմանը չտեսնուած տըն – տեսական բարգաւաճ շրջան մը անցուց :

1955 Սեպտեմբեր 24ին Այզընհաուըր սրտի կաթուածի լուրը ռումբի մըպէս պայթեցաւ ու տարածուեցաւ: Բժիշկները բացարձակապէս արգիլեցին մտքի աչխատանքը եւ թելադրեցին բոլորովին հեռանալ քաղաքական ասպարէզէն : Բայց հակառակ այս բոլորին, ամիսներով անշարժ դամուած մնալով հանդերձ անկողնին , հազիւ թէ քիչ մը ապաքինած , վերսին ձեռնարկեց իր առօրեայ ծանր աչխատանքին: Բժիշկները արտօնեցին դինքը աչխատելու, պայմանաւ որ՝ այդ աչխատանքը ծանր եւ մաչեցնող չըլլայ : Հասկցուցին իրեն թէ ծանր բարդութիւններ կը պատահին :

Օրական հինգուկէս ժամ աչխատանք , ճաչերէն վերջ մէկ ժամ հանգիստ, տըրուեցան նաեւ դեղեր , խօսուեցաւ հրաչքդեղերու մասին : Ճիշդ չորս տարի է, որ ամէն առաւօտ երբ կ'արթննայ, հանապազօրեայ ճաչի պէս — եօթը օրուան մէջ վեց օրը — այս նչխարներէն հատ մը կը կլլէ, գաղտնիք մը չէ:

Բայց Այզընհաուըր, հիւանդութեան դէմ պայքարելու համար, անձնական երկու շատ զօրաւոր զէնքեր ունի: Նախկին զինուորականը աւելի շատ ազատ օդի մէջ ապրող մը եղած է քան ընթերցանութեան եւ գրասենեակի մարդ :Երկրորդ՝ կը սիրէ ֆութպոլը որ մարզական խաղերուն մէջ

ԹԷՅԱՍԵՂԱՆ Ի ՊԱՏԻՒ ՏԷՐ ԵՒ ՏԻԿԻՆ ՄԽԻԹԱՐԵԱՆԻ

Ֆրանսայի Կ. Խաչի կեդր. վարչութիւնը եւ Փարիզի Հ. Ց. Դաչնակցութեան Շրջ. կոմիտէն թէյասեղան մը կազմակերպած էին Դեկտեմբեր 16ին Զօրքէյրթի երեկոյ Զիմմէրի սրահին մէջ, ի պատիւ Հ. Օ. Մ.ի Ամերիկայի կեդր. վարչութեան ժրաջան անդամուհի Տիկին Մխիթարեանի, ինչպէս նաեւ « Հայրենիք » թերթի վաստակաւոր խմբագիր ընկեր Մխիթարեանի :

Բարեկամներու եւ համակիրներու հոծ բազմութիւն մը եկած էր ի յարգանս օրուան հիւրերուն :

Օրուան նախագահ ընկեր Հ. Սամուէլ երեկոյթը բանալով, տուաւ ընկեր Գ. Մխիթարեանի մանրամասն կենսագրականը, ներկայացնելով Մարդը, Դաչնակցականը, Հրապարակագիրը, Խմբագիրը , Ուսուցիչը, Գրագէտը, աւելցնելով որ անիկա զոհաբերութեան մարմնացումն է եւ աննկուն գործիչը հայ ժողովուրդին :

Պարտեցաւ ամբողջ Միջին Արեւելքը , Յունաստան ուսումնասիրելու հայ ժողովուրդին վիճակը: Անխոնջ աչխատող մըն է ընկեր Մխիթարեան, Պոլսոյ «Ճակատամարտ»էն, Եգիպտոսի «Ցուսաբեր»էն, մինչեւ Ամերիկայի «Հայրենիք»ը, ան իր գրիչը, միտքն ու հոգին ի սպաս դրած է Հայութեան արդար դատին:

Ներկայացուց նաեւ համառօտակի Տիկին Ս. Մխիթարեանը մանրամասնութիւնը թողլով Ֆրանսահայ Կ. Խաչի առենապետուհի ընկերուհի Էլլէն Բիւզանդի :

Է. Բիւզանդ.— Ի՞նչպէս պատկերացնեմ ձեզ կանացի հայ կազմակերպութեան այս տիպար ներկայացուցիչը: Տիկին Սիրանուշ Մխիթարեան մէկն է այն քիչերէն, որոնք դադար չեն գիտեր իրենց աչխատանքին մէջ: Ան՝ հայ կնոջ իսկական տիպարն է, իր կեանքը եղած է համակ նուիրում եւ անձնազոհութիւն :

Ամերիկա այցելութեանս ընթացքին , առիթը ունեցայ մօտէն տեսնելու եւ գնահատելու Տիկին Մխիթարեանի հսկայ գործերը, թափած չանքերն ու աչխատանքները: Կ. Խաչը համակ անձնազոհութեան ու գթութեան կազմակերպութիւն է, եւ Տիկին Մխիթարեանները պատիւ կը բերեն ոչ միայն մեր կազմակերպութեան այլ եւ ամբողջ Հայութեան : Կը մաղթեմ որ երկար ապրի ու չարունակէ իր գործը :

Խօսքը տրուեցաւ ընկեր Հայկ Սէրէնկիւլեանի, իրը վաղեմի ծանօթը Պոլսոյ «Ազատամարտ»էն :

Ընկեր Սէրէնկիւլեան.— Սիրելի Գուրգէն, չափազանց յուզուած եմ քեզ տեսնելով, մեր մէջ, երանի թէ եկած չըլլայիր, քառասուն տարիետ տարիր դիս : Ցիչեցի անցեալը, վերադարձան մեր կերակուրական տառապանքի օրերը, «Ազատամարտ»ը, հայ ժողովուրդի այն ժամանակուան դժբախտ վիճակը, թաքստոցները իրենց ամբողջ զարհուրանքով ու ահաւորութեամբ, հալածանքները :

Դուն խոնարհներէն էիր : Հերոսներու բազմաթիւ տեսակներ կան, ոմանք արիւն թափեցին, ուրիչներ գաղափարական օրէնքն ազատագրութեան ճամբան կերտեցին, ուրիչներ ալ այնքան վերիվայրումներէ յետոյ տասնեակ տարիներով, իրենց հաւատքով ու խոհեմով գոտեպնդուած անխախտ մնացին մինչեւ այսօր : Դո՛ւն այդ հերոսներէն ես :

Չեմ կարող աւելի երկարել, դառն յիչատակները կը խեղդեն զիս, եկար ու կ'երթաս, բարի ճանապարհ, սիրելի ընկեր :

Տիկին Տիրուհի Միսաքեան.— Դժուար է խօսիլ քանի մը բանախօսներէ վերջ , երբ անոնք արդէն ներկայացուցած են մեր հիւրերը, ինչպէս Տիկ.էլլէն՝ Տիկին Ս. Մխիթարեանը եւ ընկեր Հ. Սամուէլ Ընկեր Գ. Մխիթարեանը: Նախ հաչիւնիս մաքրենք Գուրգէնին հետ, որուն հետ քառասուն տարուան բարեկամութիւն մը եւ չորս տարուան սրտակից աչխատակցութիւն մը ձակատամարտի օրերուն , «լաւ» բան ըսել պիտի չտար ինծի :

Գալով Տիկին Ս. Մխիթարեանին երեսուն տարիէ ի վեր այնքան մօտ եղած եմ իր աչխատանքին Հ. Օ. Մ.ի չարքերուն մէջ, որ գրեթէ մեր ծանօթութիւնը հին կը թուի ինծի :

Տիկին Մխիթարեան անխոնջ, բազմավաստակ ու յարատեւ քարոզչարուհին կանացի ամէնէն մեծ մեր կազմակերպութեան չատ մեծ բաժին մը ունի անոր այսօրուան համազգութային դիրքին մէջ: Տիկին Սիրանոյշն է այն դէմքը եւ անունը որ անմիջապէս կը պատկերանայ ձեր առջեւ երբ Հ. Օ. Մ.ի յիսուն տարուան գոյութեան — եւ ինչ գոյութիւն— մասին կը մտածէք: Մաղթենք որ տակաւին երկար տեսն իր չուքը տարածուի մեր

Ամերիկացիներուն նախընտրած խաղն է: Քառասունեւեօթը տարեկանին օգաչու դառնալու քննութեանց կը ներկայանայ : Այդ չարժուն եւ ծանր աչխատանք ունեցող իր տարիքի մարդոց մօտ սրտի հիւանդութիւնը հինգ անգամ աւելի քիչ կը պատահի, քան նստակեաց մարդոց մօտ :

Ապացուցուած է, որ կշռուած ու չափուած չարժումներն ալ կրնան կաթուածի մը կրկնումներուն արգելք հանդիսանալ : Ուրեմն հաճոյքի կամ ժամանցքի համար չէ, որ յաճախ կոլֆ կը խաղայ, այլ ներկայ իր ապրած կեանքի տասնաբանեայ պատուիրաններուն մաս կը կազմեն այս խաղերը: Մարդ մըն է, որ հանգստանալու արհեստը, հինէն ի վեր լաւ սերտած եւ օգտագործած է :

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏՑԻ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՍՐԱՊԻՈՆ ՀԵՔԻՄԵԱՆ

Նախ Բերայի Մխիթարեանց նախապատրաստական դպրոցին մէջ, յետոյ՝ 1842ին, երբ տակաւին Սրապիոն տասնեամեայ պատանի մըն էր, Մխիթարեան վարդապետները զայն առաջնորդեցին Վենետիկի Ռափայէլեան վարժարանը եւ այսպէսով ծանր բեռէ մը ազատեցին Սրապիոնի ծնողքները :

Սրապիոն Հեքիմեան յաջողակ էր դպրոցական բոլոր դասերուն եւ մանաւանդ լեզուներու մէջ: Այս պատճառով ալ Մխիթարեան Մաիբանութեան դաստիարակ հայրերը կը ներէին իրենց աչակերտին բոլոր տղայական անառակութիւնները :

Տաքարիւն ու խանդավառ Սրապիոնը չուտով սիրեց իրեն չափ խանդավառ եւ տաքարիւն իտալացի ժողովուրդը եւ այդ պատճառաւ իսկ բոլոր լեզուներէն աւելի քնարեց իտալերէնը ու իր մայրենի լեզուին պէս մչակեց զայն :

Այսպէսով, չուտով իտալական լեզուին բոլոր նրբութիւններուն ծանօթացաւ եւ սկսաւ չատ գիւրութեամբ իտալերէն ոտանաւորները գրել :

Իտալացիներու գրեթէ բոլոր դասական հեղինակութիւնները եւ թատերգութիւնները մեծ աչխուժով կը կարդար եւ ապա կը վերլուծէր զանոնք: Եւ այդ բանին յաջողութեան համար մասնաւոր չանք թափելով իւրացուց իտալերէն լեզուի զաւառաբարբառները :

Դպրոցին այցելու իտալացի դասատուները յատկապէս կը գովէին Սրապիոն Հեքիմեանի մատենագրական ու բանաստեղծական տաղանդը, որ, ինչպէս ըսինք , վարժ էր իտալերէն լեզուով իսկ արտայայտելու յաճախ :

Սրապիոն Հեքիմեան Ռափայէլեան վարժարանը վեց տարի մնալով սորվեցաւ հայերէնէն եւ իտալերէնէ զատ՝ Ֆրանսերէն, անգլերէն, գերմաներէն, սպաներէն եւ մասամբ հին եւ նոր երբայերէնը եւ յունարէնը, որոնք աւելի՝ դպրոցին դուրս կատարելագործեց ինքնաչխատութեամբ :

1848ին, Վենետիկի յեղափոխութեան ժամանակ, Սրապիոն չրջանաւարտ ըլլալով կը վերադառնայ Պոլիս, ուր երկար ժամանակ գրականութեամբ զբաղելէ ետք, Խրիմի պատերազմին ժամանակ պահ մը վաճառականութիւն կ'ընէ :

1855ին կը մեկնի դէպի Պուկարիա՝ Պուրկաղ եւայլ վայրեր, սակայն ուր որ կ'երթայ հոն կը թրթռացնէ իր բանաստեղծական քնարը, մանաւանդ իր պան-դուխտի հանգամանքը աւելի թոիչք կու տայ իր բանաստեղծի խառնուածքին :

Սրապիոն Հեքիմեան եղած է թունդ դըրաբարեան մը, թէեւ նոյն չյաջողութեամբ եւ ձեռներէցութեամբ կը գրէր իր աչխարհաբար հեղինակութիւններն ալ :

1857ին կը հրատարակէ հատոր մը՝ « Տաղ, ճերքուածք եւ թատերգութիւնք ». գրաբար, որ կը բովանդակէր 186 զանազան տաղեր, գրաւելով ստուար հատորին 278 էջերը:

Այդ տաղերուն մէջ յիչատակութեան արժանի են իր ընտանիքին ձօնած կտորները , մանաւանդ իր սիրելի քրոջը Աննա Հեքիմեանի՝ Սեւեան Գաբրիէլ փաչայի հետ ամուսնութեան առթիւ գրած օրհներգը :

Ցուզիչ է նոյնպէս ամէնէն վերջին քառեակը, որ իր իսկ ամուսնութեան թուականը կը կրէ .

« Ի դաշն հարսանեաց Սրապիոնի Հեճիմեան ընդ Աննա Մանասեան .

«Ահա դաշն անճակտելի
Ընդ նազելոյդ կըրեցի,
Արդ fո շնորհ թէ երջանիկ
Կամ թէ դառն յապայս այդ կնիճ»:

Վերոյիչեալ ստուար հատորին մնացեալ մասը կը պարունակէ թատերգութիւններ, զորս կ'արժէ ծանօթացնել մեր ընթերցողներուն .—

Արտաշէս եւ Սաթենիկ, տաղաչափեալ թատերգութիւն 5 արար, գրուած 1848ին Վենետիկ, երբ հեղինակը տակաւին հազիւ տասնեւվեց տարեկան էր եւ գրած էր քսանեւեօթը օրուան մէջ :

Աւելորդ է ըսել որ այս թատերախաղին նիւթը առնուած է Մովսէս Խորենացիի պատմութեան էջերէն :

Հարմակ եւ Աշխէն, ողբերգութիւն հինգ արար, գրուած 1850ին, որուն նիւթը առնուած է ԺԳ. դարու մեր պատմութենէն :

Ցետագային Սրապիոն Հեքիմեան իր այս երկը ներկայացուցած է Բերայի թատրոններուն մէջ մեծ յաջողութեամբ, ժամանակակից ծանօթ դերասաններու մասնակցութեամբ :

Այդ ներկայացմանց ընթացքին ժողովրդական խանդավառ ծափերու տարափին տակ հեղինակը բազմաթիւ անգամներ բեմ կանչուած է :

Սամուէլ կամ Կրօճ եւ տիրասիրութիւն, ողբերգութիւն հինգ արար, գրուած 1854 – 1856ին:

Այս գործին նիւթը առնուած է Փաւստոսի պատմութեան հետեւեալ մասէն.—

« Եւ այնչափ չար էին արքն երկոքին (Վահան եւ Մերուժան) դի անդամ իւրեանց ոչ ողորմէին, այլ անխնայութեամբ դատէին զօտարս եւ զիւրեանս :

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԷԹԵԱՆ

(2 Շար.)

կազմակերպութեան վրայ եւ Միութիւնը վայելէ միշտ իր գործօն մասնակցութիւնը :

Շ· Նարդունի·—

Գ· Մխիթարեանի հրապարակագրութեան ճամբան Հ· Յ· Դ·ութեան գործունէութեան ճամբան է : Ընկեր Մխիթարեան « Ճակատամարտ»ի ճամբով, յոյսով լեցուն եւ «Ցուսաբեր», անցաւ «Հայրենիք» : Արդարեւ հայրենիքը ճակատամարտներով է որ կը կերտուի : Բայց հրապարակագիր Մխիթարեանը զրադէտ է միաժամանակ,— Հ· Յ· Դաշնակցութեան մամուլին գերազանցութիւնը անով կը չեշտուի որ հրապարակագրութիւնը կը քալեցնէ գրականութեան ուղեկից : Այդ դարոցին ներկայացուցիչն էր Շ· Միսաքեան, որ յաճախ կ'ըսէր ինծի· «Եթէ Գ· Մխիթարեանն ալ գայ Փարիզ, հզօր էֆիփ մը կը կազմենք» : Աւա՛ղ, երբ եկաւ Գ· Մխիթարեան, մեկնած էր շէֆ տ'օրֆէսքը :

Գ· Մխիթարեան իր բառորդ դար գրականութիւն հատորէն զատ կրնայ կազմել հատոր մը եւս իր թատերական քրոնիկներով, որոնք Պոլսոյ արուեստի ասպարէզին մէջ մեծ ազդեցութիւն են դրած : Գ· Մխիթարեան խմբագրած է դեռ նոր Շարժումը (պարբերաթերթ), թարգմանած է Ֆրանսական վէպեր, դրական տեսակցութիւններ է ունեցած Ֆրանսայի ծանօթ դրողներու հետ : Գ· Մխիթարեան իր գրիչով կը բերէ թարմութիւն, երիտասարդական չունչ եւ ճաշակ :

Պ· Գաբիկեան (որ աշակերտը եղած է Գ· Մխիթարեանի) տուաւ իր տպաւորութիւնները անոր ուսուցչական կեանքէն : Դպրոցականի սեղաններուն առջեւ իր կրած ազդեցութիւնը անոր յեղափոխականի ոգիէն եւ իր աշակերտական յարգանքը ներկայացուց օրուան հիւրին :

Մէջ ընդ մէջ եղան արտասանութիւն եւ մեներգներ :

Ընկեր Սերոբ Մանուկեան արտասանեց Դանիէլ Վարուժանէն : Տիկին Մուրատեան յաջող կերպով մեներգեց Սայաթ-Նովայէն մի քանի կտորներ : Ցուցումով մեներգեց նաեւ ընկեր Ս· Յովհաննէսեան :

Ապա խօսքը տրուեցաւ օրուան հիւրին :

Ընկեր Գ· Մխիթարեան·— Մինչեւ Ա· բուեւելքէն կուգամ, տեսայ բազմաթիւ դպրոցներ 400էն 800 աշակերտներով կայտառ ու խոսամնալից : Այցելեցի Պէյրութի Փալանճեան ճեմարանը, ինչպէս նաեւ Հալէպի Քարէն Եփիէն : Այս կրթական վառարաններուն մէջ կը պատրաստուին վաղուան հայ սերունդները :

Տեսայ Անթիլիասի կաթողիկոսարանը իր իսկապէս արժանաւոր կաթողիկոսով ու դպրեվանքով, հայ ապագայ կղերն է որ կը պատրաստուի հոն, խղճամիտ ճեռքերու մէջ :

Ներկայ եղայ Հ· Մ· Ը· Մ·ի հաւաքոյթներուն, հազարաւոր մարզիկներ, աբեղոյչներու եւ գայլիկներու խումբերով, ինչպէս նաեւ պատանեկան կազմակերպութիւններ, աներեւակայելի խանդավառութեամբ :

Կուսակցական ժողովի մը ընկերներու թիւը այնքան չատ էր որ հրապարակային հաւաքոյթի ներկայ ըլլալ կարծեցի, սըխալած էի, բոլորն ալ գաղափարական ընկերներ լի հաւատքով ու վճռականութեամբ :

Տեսայ Օգն· Ասչի Միութիւնը , այս կանացի կազմակերպութիւնը որ այնքան ընդարձակ գործի է լծուած իր հազարաւոր ժրաջան անդամուհիներով : Միեւնոյն պատկերը նաեւ Ցունաստանի մէջ :

Ասոնք բոլորը մեր ազգային գոյութեան խարիսխներն են, եւ անկարելի է չյուզուիլ ու արցունքները զսպել Հայութեան այս կենսունակութիւնը տեսնելով :

Երբ մտաւորական կեանքը արթուն է , արթուն կը մնայ հայ ոգին :

Որքան Միութիւններ, Նոր Սերնդական կազմակերպութիւններ զօրանան այնքան կ'արժէքաւորուի Հայութիւնը :

Փարիզը բախտաւոր է իր մտաւորականներով, որոնք իրենց լոյսը կը սփռեն նաեւ դէպի արտասահման : Անոնք իրենց ամբողջ ճիգը ի գործ պիտի դնեն աւելին տալու համար :

Պէտք չէ յուսահատինք որ դժբախտ ճակատագրի ենթարկուած ենք, հաւատքով ապրած է միշտ հայ ժողովուրդը :

Գաղափարապաշտ ազգ մը եղած ենք , ու պիտի չարունակենք մեր պայքարը , որովհետեւ կ'ուզենք ազատ եւ անկախ հայրենիք ունենալ եւ պիտի ունենանք : Անհրաժեշտ է սակայն որ ներքին ճակատի վրայ ըլլանք համերաշխ, որպէսզի կարենանք յաղթանակել արտաքին ճակատին :

Ինչ զարմանալի ոգի է այս ,Ցունաստանէն Եգիպտոս, Փարիզէն Ամերիկա , ամէն տեղ նոյն երազը, նոյն ճիգը, ազգային մշակոյթի տուներ չինել, սեփական սրահներ ունենալ, մինչ այս բոլորը մաս չեն կազմեր մեր ազատագրական պայքարին :

Պահենք մեր հաւատքը, գիտնանք զոհաբերուիլ ու անպայման պիտի ունենանք մեր ազատ եւ անկախ հայրենիքը :

Տիկին Ս· Մխիթարեան·— Շնորհակալութիւն Կ· Պոլսի ընկերուհիներուս , որոնք յաջողեցան երկու օրուան մէջ կազմակերպել այս հաճելի հաւաքոյթը : Ինչ կը վերաբերի անձիս հանդէպ չտայլուած գովեստներուն, չափազանցուած կը նկատեմ, ես կատարած եմ պարզապէս պարտականութիւնս ազգիս հանդէպ, ուրիշ ոչինչ :

Դժբախտաբար առիթը չունեցանք ամբողջ գաղութը այցելելու, բայց մեր տպաւորութիւնները Փարիզէն այնքան լաւ ու քաջալերական եղաւ, որ կ'ուզենք կրկին վերադառնալ :

Կ· Պոլսի 50 տարուան կազմակերպութիւն մըն է որ իր 12·000 անդամուհիներով կը ծառայէ ազգապահպանման գործին, դպրոցներով , դարմանատուներով, օգափոխութեան կայաններով, եւայլն :

Իրրեւ հայ ժողովուրդի մայրը, ան կը հոգայ ու պիտի հոգայ իրեններուն կարիքները: Ես կը հաւատամ թէ, որքան ապրի հայ ժողովուրդը պիտի ապրի այս Միութիւնը :

Մեր կազմակերպութիւնը առաջինը եղաւ որ աղնիւ հոգիով դիտցաւ գնահատել ազգային արժէքներն ու մասնաւորաբար Նոր Սերունդը եւ իր դուրգուրանքին առարկան դարձուց զայն :

Մասնաւորաբար 50ամեակի առիթով, կոչ կ'ընեմ ընկերուհիներուս , որ աւելի զօրաւոր հաւատքով լծուին գործին :

Երեքուկէս ամիս պտըտեցանք Միջին Արեւելքը, վերանորոգուած ենք հաւատքով, ամրապնդուած կ'երթանք: Որքան ապրիմ, պիտի չարունակեմ ծառայել այս կազմակերպութեան եւ ժողովուրդին :

Հայ մայրեր ու քոյրեր բոլորուեցէք Կ· Պոլսի չուրջը, կարիքը մեծ է, Հայութիւնը պէտք ունի մեր կազմակերպութեան եւ ձեր բոլորի օժանդակութեան :

Կէս գիշերը անց վերջ գտաւ այս հաճելի երեկոյթը:

Պ· ՊԱՐԹԻԻ

ԽՐԱՏՆԵՐ՝ ՅԻՍՈՒՆԸ ԱՆՑ ՄԱՐԴՈՑ

Բնական մահը բացառիկ պարագայ մըն է : Ցաճախ, մահը հետեւանք է անհատական կամ հաւաքական սխալներու : Ահա թէ ինչու՝ չատ ճիշդ է խօսքը, որ կ'ըսէ· « Մարդ չի մեռներ, այլ կը սպաննէ ինքզինք» :

Ինչ որ կը կոչենք մահ, առաւել կամ նուազ պիտակցութեամբ կատարուած անձնասպանութեան եղանակ մըն է :

Կարելի է ուշացնել ծերութիւնը , նոյն իսկ մահը, հետեւելով առողջապահական, մասնաւորաբար սննդառական փորձուած, հաստատուած կանոններու :

Յատկապէս կը յիշեցնենք յիսունը անց մարդոց , այր թէ կին, թէ տարիքի այդ կամուրջէն անդին, վտանգները աւելի մեծ են, աւելի չատ են, եւ ապահովութեան միջոցները՝ քիչ : Ահա թէ ինչու պէտք է յարդել փիղիքական եւ մտային առողջապահութեան օրէնքները, զերծ մնալու համար վտանգներէ : Կեանքի այդ շրջանին՝ դարանակալ կը սպասեն գիրութիւնը, լեարդի տկարութիւնները, չաքարախտը, բթացաւը (ֆրանսերէն՝ կուրբ) , մանաւանդ խլիրդը (fանսէր) : — Արդ , բոլոր այս վտանգներէն կարելի է խուսափիլ, առաւել կամ նուազ ապահովութեամբ , եթէ հետեւիք առողջապահական պատուիրաններու, մասնաւորաբար՝ սննդառական դիտական ռէժիմի մը :

Մի մոռնաք, որ ամէն մարդ կը հասնի այնպիսի ծերութեան մը , որուն արժանի է իր կեանքով :

Սննդառական չափազանցութեան վը տանդները կ'ածին տարիքին հետ : Հետեւաբար , ժուժկալ եղէք , սակաւակեր : Նոյնիսկ խոհեմ եղած կ'ըլլաք, եթէ ժամանակ առ ժամանակ, կէս ծոմապահութիւն մը կատարէք, մէկ օր Օրինակ՝ լուծողական մը առնէք, եւ ջուրէն զատ ուրիչ բան չկամէք եւ չուտէք, ամիսը մէկ օր : Կամ՝ այդ մէկ օրը անցընէք պտուղով միայն : Այս ձեւով կը մաքրէք ներքին թոյները :

Եւ ինչ որ պատճառ կը դառնայ ներքին թունաւորման, մերժեցէք : Հսկեցէք այն գործարաններուն վրայ, որոնք զտումի կամ արտաքսումի կը ծառայեն, — ա-ղիք, երիկամունք, թոք, մորթ :

Իրրեւ սնունդ՝ գլխաւորաբար բուսեղէն :

Պահպանեցէք ձեր փիղիքական ու մտային գործունէութիւնը ներդաշնակութեամբ : Հետեւեցէք մարմնակրթութեան՝ չափաւորութեան սահմաններուն մէջ : Քալեցէք, լաւ մարզանք է քալելը : Ինչպէս եւ այլ մարզանքներ, որոնք ճկուն ու ճապուկ կը պահեն մարմինը :

Երկար մի մնաք արեւին տակ :

Կրճատեցէք ձեր պահանջները, չատեղծելու համար ներքին դժգոհութիւններ, մտահոգութիւններ եւ այլ թունաւոր մըտածումներ : Անձնասէր մի ըլլաք, ոչ ալ նեղսիրտ ու թախծոտ եղէք :

Զարգացուցէք ձեր հոգեկան խաղաղութիւնը, տրամադրութեան ներդաշնակութիւնը : Փիլիսոփայ եղէք քիչ մը : Մօտեցէք երիտասարդներուն :

Բժշկական ընդհանուր քննութիւն մը անհրաժեշտ է տարին մէկ անգամ , ըստուգելու համար, թէ սիրտը ի՞նչպէս կը գործէ, արեան ներբերակային ճնշումը բարձրացա՞ծ է, երիկամները լաւ կ'աշխատի՞ն , մէզին բաղադրութիւնը ի՞նչ պատկեր կը ներկայացնէ : Անյապաղ դիմեցէք բժիշկին, երբ անսովոր բան մը կը նշմարէք, կամ փոփոխութիւն մը՝ ձեր առողջութեան պայմաններուն մէջ , — արիւնահոսութիւն, պնդութիւն, ախորժակի պակաս, ուժաթափութիւն, նիհարութիւն կամ ծանրութեան նուազում : Ախորժաթափութիւն կամ ուժաթափութիւն չատ նախանշան են խլիրդի :

Երբ կը թափին ձեր ակռաները, ատամնաբոյժին զացէք, լրացնելու համար ձեր պակասները : Եթէ ատամնաշար կը գործածէք, մաքրեցէք ամէն օր :

Երբ կը տկարանայ ձեր տեսողութիւնը, մի ձգձգէք : Գացէք ակնաբոյժին :

Բժիշկին կ'օգնէք, կանուխ դիմելով :

Ցապաղումը բարեկամ է հիւանդութեան, թշնամի՝ բժշկութեան կամ ձեզի :

ՓՐՈՖ· Փ· ՏՐԼՈՐ

ՍՏԱՅԱՆՔ

ԲԱԶՄԱՎԷՊ, ամսագիր բանասիրական, դրական, գիտական, բարոյական , Թիւ 9 – 10, Սեպտեմբեր – Հոկտեմբեր , 1959: Հրատարակութիւն Վենետիկի Մխիթարեան Միաբանութեան, Ս· Ղազար, Վենետիկ (Իտալիա) :

«ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (83)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

ԱՅՒ ԱՍԵՐԱԾՆԵՐԸ

Զ·

ՏՈՓԹՈՐԸ

— Մէկ գիյաֆէթ չէ հարուր գիյաֆէթ, հաստատեց տիկին Մարկոսեան՝ իր ուրախութեանը մէջ ամէն բան տալու պատրաստ :

Իրիկուան սեղանին վրայ, որ այնքան դուարթ պիտի անցնէր՝ պարագային մեծութեանը պատճառաւ, դիտուեցաւ որ տոքթորը երազուն նայուածք մը ունէր պատառները մեքենաբար կը մտնէին բերանը , չէր խօսեր բնաւ, եւ աւեն աւեն ձեռքը ճակտին վրայէն կ'անցընէր մթին ու չամառ չաճախանք մը վանելու պէս :

Գանձապահը աչքով ընքուիով հանըմին հարցուց թէ ի՞նչ կար· Հանըմը չեմ գիտեր պատասխանեց միեւնոյն ձեւով : Թադէոս աղային բոլոր չանքերը տոքթորը զուարթացնելու՝ ապարդիւն մնացին եւ ճաշը լռութեան, առանց իսկ սրահ անցնելու, գլխու ցաւ մը պատրուակելով , քաշուեցաւ իր սենեակը, առանձնակի , ուզածին պէդ խոկալու համար այդ օրուան այցելութեանը վրայ, այդ տարօրինակ, անմոռանալի դէմքին վրայ եւ կրակ տալու համար իր երեւակայութեանը, երազելու համար սանձարձակ ու անվրդով, հեռու մամային անձկոտ, հետազօտիչ ակնարկէն, եւ մանաւանդ ծերուկ գանձապահին վերլուծող, դուշակող, հասկցող չար նայուածքէն :

Միտքը վրդովող պատկերին թելադրութեանը տակ, ուսանողը, տեսակ մը գրգռման մատնուած , կը նստէր գրասեղանին առջեւը, որուն վրայ արդյբէ չքեղ բարձր լամպար մը իր յորդ լոյսը կը թափէր, կը թաղուէր լայն բազկաթոռին վրայ, գիրք մը կը բանար, այն վրանըցայ վէպերէն մէկը որոնք իր ըղեղին ու սրտին անունդը կը կազմէին, քանի մը էջ կը կարդար առանց հասկնալու, երբեմն երկարօրէն կանգ առնելով տողի մը վրայ՝ առանց զայն տեսնելու, գանկը այրող կրակէն տանջուած· ու կը դոցէր գիրքը բարկութեան չարժումով մը, ոտքի կ'ելլէր· կը պտրտէր, ձեռքերը ետին կապած, մերթ մինչեւ մատենադարանին անկիւնը երկննալով ուր արձաթեայ չըրջանակով հայելի մը կախուած կը դըտնուէր պատէն· անոր մէջ կը զննէր իր դէմքը աչքերու սեւեռանքով մը: Խարտեաշ պեխերը ոլորելով :

Երբեմն, սենեակին մէջտեղը կանգ կ'առնէր յանկարծ, երկու ձեռքերովը ճակատը սեղմելով՝ անկէց յաճախանք մը վանելուհամար կարծես կամ չծգելու համար որ պայթի, աչքերը պարապին յառած տենդավառ խենթ անչարժութեամբ մը :

—Աչքերը, աչքերը, կը հծծէր ակռաներուն մէջէն :

Դարձեալ կը նստէր, գրքին էջերը կը դարձունէր չուտ չուտ, կարծես անոր մէջ փնտռելու համար ինչ որ չէր գտներ , ինչ որ աչքերը կը փնտռէին պարապութեան մէջ ունայնօրէն :

Վերջապէս, անհանդիստ, սրտնեղ, նորէն ելաւ, պատուհան վազեց· բացաւ զայն ու մինչեւ կէս մէջքը դուրսը մութին մէջ ծռեցաւ, բիրերը խաւարին կրպտուցած՝ անոր թանձրութեան մէջէն երթալ հասնելու համար ըղձացուած նպատակին, սովալլուկ չիկերէի մը պէս որնդունքները չարժելով՝ պինովկնող բոյրի մը հետամուտ, զոր չէր յաջողեր ծծել :

Վարը կը տարածուէր ծառախիտ պարտէզը յորդ ու արգաւանդ կանանչութեամբ : Գարնան խորհրդապահ չչուկները կը դողդողային մթութեան մէջ :

Ծղրիթ մը իր ողբը կը սուլէր, հեռուանց, անծանօթ թաւուտներու դաղտնիքին մէջէն: Դէմը, դետակին ջուրերը կը փոուէին մութ չողիւններով, ակօսուած փոսփորի չողանցիկ արծաթաւորումներ ղրկն զորս անձայն սահող նաւակներու թեւճակները կը յօրինեն :

Խորը, հորիզոնին ծոցէն, էյուպի բը լուրներուն սեւ պատը կը բարձրանար , անսահման վիթխարի վարագոյր՝ ցան ցաւ լոյսերով գնդասեղուած, եւ այդ մթին խաղաղութեան վրայ կը հեւար բընութեան դանդաղ, հզօր, ահեղ չնչառութիւնը, հեռաւոր հեղ սլաւրլիւն մը մերթ, թոքապատառ ցաւատանջ հառաչանք մը երբեմն :

Ու երիտասարդը, որ քիչ անգամ դարնան մրափող դիշերներու խաւարչուտ ու խորունկ բանաստեղծութիւնը վայելելու մարմաջը ունեցած էր, այդ դիշերը երկարօրէն մնաց հոգ, մինչեւ կէս մէջքը պատուհանէն դուրս անսովոր ու անծանօթ հեշտութիւն մը արբենալով բնութեան այդ հեւացող մրափէն, որուն անբացատրելի խորհուրդը, հմայքը այնքան սեռտօրէն, այնքան ուժգնօրէն կը հաղորդուէր հիմա իր ալեկոծուած հոգիին:

Բայց ահա յանկարծ իր թափառացած ակնարկը կանգ առաւ մթութեան համապարփակ յատակին վրայ, լայնարիբ , անչարժ· երկու լոյսեր կը չողային հոն, յափշտակող ճառագայթումով մը, կարծես բնութեան աչուրները որ մէկէնիմէկ բացուէին ու իրեն նայէին :

Ան թօթվուեցաւ, հեւաց, դողաց :

Ու հառաչանք մը ժայթքեց կուրծքէն·

— Աչուրները ...

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍԻՄԱՒԻՇԵԱՆԼԵԱՆ

(Շար·)

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պարտք կը զգամ հրապարակով իմ չը – նորհակալութիւններս յայտնել Փարիզա – բնակ բժշկուհի Օր· Սօնա Փափազեանի, որ անբուժելի նկատուած ծանր հիւան – դութեանս ընթացքին իր անձնուէր խը – նամքներով զարմանեց զիս եւ փրկեց ծա – նրը կացութենէ :

ՄԱՍԻՍ ՉԻԼԻՆԿԻՐԵԱՆ

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Սարգիս Տէօքմէճեան եւ զաւակները՝ Արփինէ եւ Յուլինէ կը ծա – նուցանեն թէ հոգեհանգստեան պատա – րագ եւ պաշտօն պիտի կատարուին այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս· Յովհաննէս Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ, իրենց ամուս – նոյն եւ հօր՝

ՍԱՐԳԻՍ ՏԷՕՔՄԷՃԵԱՆի

մահուան քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

Այս առթիւ Այրի Տիկին Տէօքմէճեան եւ զաւակները նուիրատուութիւնները կ'ընեն հետեւեալ կազմակերպութիւններուն · — Կարմիր Խաչ, Կապ· Խաչ, Ազգ. Հատ. Ընդ· Մշակոյթի Տուն, «Հայ – Բոյժ», Ս·Մուրատեան վարժարանի Ծնողաց Մի – ութիւն եւ Ցառաջ :

(Կազմակերպութիւնները կրնան ստա – նալ իրենց յատկացուած գումարները «Ցառաջ»էն) :

×

Այս կիրակի առաւօտ Փարիզի Ս· Յով – հաննէս – Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ հոգե – հանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի

ՎԱՀԱՆ ՋԷՑՈՒՆՑԵԱՆի

մահուան (մեռած Հարաւային Ամերիկա) քառասունքին առթիւ :

Կը հրաւիրուին ողբացեալին յիշատակը յարգողները :

ՆՈՒԷՐՆԵՐ

Ազատ Մարզիկ իր սկաուտ խմբապետի Լեւոն Գազանճեանի (Սոֆիա) եւ կեդրո – նականի անօրէն Գեղամ Գալաֆեանի մահ – ուան առթիւ հազարական ֆր· կը նուիրէ «Ցառաջ»ի եւ «Հայ–Բոյժ»ի :

Pour Fréjus

Մարսէյլի մէջ, Դեկտեմբեր 5ի Հ· Մ· Ը· Մ·ի պարահանդէսին մէջ հանգանակ – ուած է 20·000 ֆր·, Մխութիւնը 10·000 ֆրանք ալ իր կողմէ աւելցնելով՝ 30·000 ֆրանք ղրկած է հանգանակիչ յանձնա – խումբին :

×

Այդ պարահանդէսին վիճակահանու – թեան չահող թիւն է՝ 594 (հեռատեսիլի դործիք մը) : Տառնալ Մխութենէն :

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ· Կ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղը չը – նորհակալութեամբ ստացած է իր պա – րահանդէսին եւ տօնական օրերու առթիւ հետեւեալ դրամական նուէրները.—

Օր· Զէյթունլեանէ (Լիբանանէն) հա – դար ֆրանք, Օր· Թարոնէ 500 ֆրանք :

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻԻ ՄԷՋ

Ազգ· Մխութեան հովանաւորութեամբ դպրոցական հանդէսը՝ այս կիրակի կէս – օրէ վերջ ժամը 3ին, Գաթ Պուսոն (Փըթի Շալէ), Պ· Մանուէլ Պապիկեանի սրահը, ղեկավարութեամբ Պ· Թրազոչի :

Ազգ· Մխութեան կողմէ նախընթրիք պիտի բաժնուի բոլոր անոնց որոնք դպ – րոց երթալու տարիք կը ներկայացնեն : Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ : Մուտքը ազատ է :

ԱՄԱՆՈՐԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ
ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ կազմակերպած է Ամանորի հանդէս մը, Շաբաթ, Դեկտ· 26, երեկոյեան ժա – մը 9ին, տեղւոյս քաղաքապետական սը – րահին մէջ, Րիւ Վոլթէր :

Հովանաւորութեամբ ԵՒՐ· ՀԱՅՈՑ ԿԱԹ· ՊԱՏՈՒԻՐԱԿ Տ· ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ· ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի : Պատուոյ նախագահու – թեամբ քաղաքապետ Պ· ՊԼԷՕԶԻ եւ ներ – կայութեամբ Փարիզի կրթ· կեդրոնական Յանձնախումբի ներկայացուցչին :

Գեղարուեստական ձոխ յայտագիրը · — երգ, արտասանութիւն եւ տրամախօսու – թիւն աշակերտներուն կողմէ :

Կրթ· Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ տեղւոյս Հայութիւնը իր ներկայութեամբ քաջալերելու սոյն ազգօգուտ ձեռնարկը :

Մուտքը ազատ է :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՀԻՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԵՏ

ՓԱԿԵՑԷՔ

ՁԵՐ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

Նոր Տարի
Նոր Ցրանք
Նոր Բաժնեթիւն

Շնորհակալութեամբ·

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

Հ.Մ.Ը.Մ.Ի ՏԱՐԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

Վիէնի Հ· Մ· Ը· Մ·ի տարեկան պա – րահանդէսը Դեկտեմբեր 26ին, Շաբաթ ի – րիկուն, Սալ տէ Ֆէթի չքեղ սրահներուն մէջ : Առաջնակարգ նուագախումբ :

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Ֆ· Կ· Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ· ժողովը այս Շաբաթ կէս օրէ ետք ժամը չորսին Քաֆէ լը Րէժանի մէջ : Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է :

Ս· ՍՏԵՓԱՆՈՍ

Փարիզի Ս· Յովհ· Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ այս կիրակի օր պիտի մատուցուի Ս· Ստեփանոսի տօնին առթիւ քառաձայն Ս· պատարագ, յետ պատարագի խորհրդա – րանին մէջ ընդունելութիւն պիտի ըլլայ ի պատիւ դպրաց դասու հոգաբարձու – թեան կողմէ :

Նոյն օրը Բիւթանիոյ հայրենակիցնե – րու խնդրանքով հոգեհանգստեան պաշ – տօն պիտի կատարուի Նիկոմիդիոյ բազ – մավաստակ Առաջնորդ ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԱՐՔ· ՅՈՎԱԿԻՄԵԱՆի յիշատակին :

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Զաւէն Վրդ· Արզումանեան :

×

Լիոնի Ազգային Մխութեան փափաքին համաձայն այս կիրակի Ս· Ստեփանոսի տօնին առթիւ, հոգեհանգստեան պատա – րագ պիտի մատուցուի, իմքիտ բարե – խնամ, չինող Առաջնորդ Ստեփանոս Արք· Յովակիմեանի ի յիշատակ :

Կը խնդրուի նոյն օրը իր յիշատակը յարդող բարեպաշտ ազգայիններէ ներկայ ըլլալ պատարագի :

ԾՆՈՒՆԴ

ՊԱՏԱՐԱԳ ԿՐԸՆՈՊԼԻ ՄԷՋ

Այս Ուրբաթ առաւօտ Ծննդեան տօնին առթիւ պատարագ պիտի մատուցուի Ռիւ ժէ, Սէն Լուի սրահին մէջ :

Պիտի պատարագէ՝ Տէր Սահակ Եպիս· Պապիկեան (Վալանսէն) :

ՏԷՍԻՆ

Տէսինի կրօն· Ընկերակցութիւնը կը ծանուցանէ Տէսինահայ յարգոյ հայ հա – սարակութեան թէ, այս Ուրբաթ առաւօտ ժամը 8·30ին Ս· Ծննդեան տօնին առթիւ Ս· պատարագ պիտի մատուցուի տեղւոյս Ս· Աստուածածնայ եկեղեցւոյ մէջ :

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ Ս· ԾՆՈՒՆԴ

Ժամանակացոյց արարողութեանց

27 Դեկտեմբեր, Կիրակի, Տօն Ս· Ստե – փանոսի, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7·45ին, բազմաձայն Ս· պատարագ 9·45 – ին, Ս· Ստեփանոսի յատուկ արարողու – թիւն 11·30ին :

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Եկեղե – ցիին հոգեւոր հովիւ Տ· Խոսրով Եպիս· Ասատուրեան, որուն քահանայական ձեռ – նադրութեան առաջին տարեդարձն է :

(Շար·)

ՀԱՅ ԿԱԹՈՂԻԿԷ Ս. ԽԱՉ ԵԿԵՂԵՑԻ

10 bis, RUE THOUIN

ԱՅՍ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ, ձրագալոյց ծննդ – եան, ժամը երեկոյեան 5ին ժամերգու – թիւն եւ 6ին ճայնաւոր պատարագ, զոր պիտի մատուցանէ՝

ԳԵՐԱՊԱՅԾԱՌ ԱՄԱՏՈՒՆԻ

ԱՅՍ ՈՒՐԲԱԹ, Ս· Ծննդ, ժամը 9·45 – ին ժամերգութիւն եւ 10·30ին ճայնաւոր պատարագ, զոր պիտի մատուցանէ Գե – րապայծառ առաջնորդը :

Կիրակի 10 Յունուար 1960, հանդիսու – թիւնք Ցայտնութեան եւ Մկրտութեան Քրիստոսի, ճայնաւոր պատարագ եւ Ջրօրհնէք ժամը 10·30ին :

ԾՆՈՒՆԴԻ ՁԱՐԹՕՆՔ
REVEILLON

Այս Հինգշաբթի իրիկուն, ժամը 21էն մինչեւ առաւօտ, նախաձեռնութեամբ Հ· Յ· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՊԱՆԵԷՕ – ՔԱՇԱՆԻ խումբին :

Մշակոյթի Տան մէջ 17, Rue Bleue

Ճոխ յայտագիր, աւակնկալներ *ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՋԵՐՄ ՄԹՆՈԼՈՐՏ*

Սիրով կը հրաւիրուին երիտասարդները եւ բոլոր անոնք որոնք կ'ուզեն հա – ճելի ղարթօնք մը անցնել :

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ· Կ· ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ

Կիրակի 3 Յունուար, ժամը 16 – 24,

HOTEL LUTETIAի *մեծ սրահին մէջ :*

Orchestre B. Dédédjian et ses Attractions

Հայկական եւ կովկասեան ժողովրդական երգեր ու պարեր :

Կը մասնակցի «ՍՕՍԻ» երկսեռ պարախումբը, ղեկավարութեամբ եւ մասնակ – ցութեամբ պարուհւոյ Պ· Ճէրահեանի, (Պէյրութէն նոր ժամանած) :

Օր· Թարոն իր նորագոյն մենապարերով, կ'երգէն՝ Օր· ՄԱՐՈՒՔԵԱՆ եւ Պ· ՖՆՏԳԵԱՆ :

Խօսնակ՝ Պ· ԳԶԼՐԵԱՆ Ճոխ եւ հայկ· համադամ պիւֆէ,

Մուտքի տոմս՝ 500 ֆրանք, ուսանողի՝ 300 ֆր·, (իրենց քարտերը ցոյց տալով) :

ԾԱՆՕԹ·— Սեղանները ապահովել հեռախօսելով՝ կիւթէնպէրը 24–38 մինչեւ Դեկտեմբեր 30 : Սեղանները պէտք է գրա ւել մինչեւ ժամը 19, կազմակերպիչ յանձնախումբը պատասխանատու չէ այդ ժամէն յետոյ եկողներուն :

ՏՊԱԳՐԱԿԱՆ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՈՐԾԻ ՀԱՄԱՐ

ՅԱՌԱՋ

PARIS - IX·
32, RUE DE TRÉVISE
TÉL. : PRO. 86-60

ԹՆԱՄՈՒԱԾ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ

ՆՊԱՍՏԱՒՈՐ ԳԻՆԵՐ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՒԷՐ
ՀԱՅ ԵՐԳԸ

ՂԵԿԱՎԱՐ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ

ՍԻՓԱՆ - ԳՈՄԲՏԱՍ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՍԱԼ

Դիմել Ցառաջին եւ գրատուն Հրանտ – Սամուէլ :

ՅՈՒՆՈՒԱՐԻ ՀԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

Քամփ Ֆրէզի (Մարսէյլ) Թաղ· Խոր – հուրդը կը հաղորդէ որ այս Ուրբաթ (Դեկտ· 25) թաղին եկեղեցւոյ նորոգու – թեանց վերջնանալու առթիւ, պաշտօնա – կան բացում պիտի կատարուի :

Ծնունդի արարողութենէն յետոյ հոգե – հանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Ֆրէժիւսի աղէտեալներուն հոգւոյն :

Կը պատարագէ Տէր Խոսրով Եպիս· :

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes

Մեթրօ Փորթ Մայօ

Պաշտամունք այսկիրակի առաւօտ ժա – մը 10·45ին :

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՋ. ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷՅԼ

Պաշտամունք՝ այս կիրակի, Սէն Ժէ – րոմ, ժամը 9,30ին : Ռիւ Ժէմափ՝ ժամը 10,45ին :

Կը քարոզէ Վերապատուելի Հելվաճեան :

ԼԻԼԱՅԻՆ...
ՄԻՇՏ ԼԻԼԱՅԻՆ

ՁԵՐ ԶԱՐԹՕՆՔՆԵՐԸ

(Réveillons)

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 24 եւ 31

Անշուշտ ճոխ սեղանի մը շուրջ կ'ուզէք անցընել, ուրեմն

ՄԷԿ ՀԱՍՑԷ

ԼԻԼԱՅԻՆ

24, RUE ST. LAZARE, PARIS 9· TRI. 31-62

Հեռաձայնեցէք ձեր սեղանը ապահովե – լու համար :

Արեւելեան թէ եւրոպական համադամ – ներու հետ պիտի գտնէք ընտիր խմիչք – ներ, եւ զուարթ մթնոլորտ մը, հաճելի նուագով :

2500 ՖՐԱՆՔ

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՈՒՐԲԱԹ 25 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

VENDREDI 25 DÉCEMBRE 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8681 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4482

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

...ԵՒ ՅԵՐԿԻՐ ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ

Եւրոպական Ծնունդը առիթ կուտայ աշխարհի մեծերուն ամէն տարի այս օրերուն խաղաղութեան մաղթանքներ ուղղելու համայն մարդկութեան :

1959 տարի առաջ Բեթղեհէմի մէջ աշխարհ եկած Յիսուս մանուկը պիտի յե-ղաշրջէր պատմութեան ընթացքը : Սկիզբը պիտի դնէր նոր դարաշրջանի մը, որ ցարդ իր անունը կը կրէ : Իր քարոզած վարդապետութիւնը պիտի դրաւէր բոլոր աղնիւ հոգիները, չնորհիւ այն մարդասիրական բարձր սկզբունքներուն, որոնք քան դարէ ի վեր հիմը կազմած են բոլոր քաղաքակրթութիւններուն : Ու տակաւին այսօր ալ կը չարունակեն խանդավառել ազատատենչ ու խաղաղասէր բոլոր ժողովուրդները :

Քրիստոնեայ եկեղեցիները դարերէ ի վեր կ'երգեն՝ «Փառք ի բարձունս Աստուծոյ, եւ յերկիր խաղաղութիւն, ի մարդիկ հաճութիւն» :

Ծարաւի ամէնօրեայ, մշտատեւ խաղաղութեան, անոնք նոյն մաղթանքին մէջ կը կրկնեն չարունակ, «Արժանի ա-րա՛, Տէր, զօրս զայս խաղաղութեամբ» :

Ինչպէս ամէն տարի, այս անգամ եւս Ծնունդի առաջին պատգամը ուղղեց Հռոմի Պապը,— ձայնասփռուած բոլոր լեզուներով : Իրեն հետեւեցան նախագահ Այզընհաուըր, Էլիզապէթ Թագուհին եւ ուրիշներ :

Բոլորն ալ կը մաղթեն խաղաղութիւն, համերաշխութիւն, եղբայրութիւն, «ի մարդիկ հաճութիւն» : Թէեւ պատերազմ չկայ, սակայն խաղաղութիւնն ալ, ա-մուր հիմերու վրայ չէ դրուած, կ'ըսեն : Ու հրաւէր կ'ուղղեն տեւական խաղաղութիւն հաստատելու աշխարհի վրայ : Միայն խաղաղութեան մէջ է, որ մարդիկ երջանիկ կ'ըլլան, լծուելով չինարար աշխատանքի : Խաղաղութեան չնորհիւ է, որ դիւութիւնը կը յառաջդիմէ : Քաղաքակրթութիւն կը կերտուի : Մշակոյթը կը զարգանայ երկրագունդը դրախտա-վայր կը դառնայ :

Խաղաղութի՛ւն կը քարոզեն ո՛չ միայն անոնք որ ճշմարիտ հաւատացեալները են, կը հաւատան Աստուծոյ եւ Քրիստոսի, կը հետեւին Աւետարանի քարոզած ժո-ղովրդավարական վեհ սկզբունքներուն, այլ անոնք որ կը փակեն եկեղեցիներն ու տաճարները, կը հալածեն եկեղեցական-ներն ու վանականները, եւ անաստուա-ծութեան համալսարաններ կը բանան ...

Աւելի բարձր կը հնչէ «խաղաղութի-ւն»ը մանաւանդ այս վերջիններուն մօտ : «Խաղաղութեան կողմնակիցները»ու ցանց մը ծածկած է ամբողջ աշխարհը : «Խա-ղաղութեան համաժողով»ներ կը գումարուին պարբերաբար «Խաղաղութիւն» պահանջող հանրագրութիւններ կը հաւաքուին միլիոնաւոր մարդոց ստորագրութեամբ ...

Ո՛վ հեգնանք :

Այս բոլորը կը կատարուին մարդոց կողմէ, որոնք « համաշխարհային յեղափոխութիւն » կ'երազեն : Որոնք յարատեւ պատերազմի, ըմբոստութեանց եւ խռովակռուութեան մէջ կ'ուզեն պահել աշխարհը, յաւերժացնելու եւ աւելի եւս ծաւալելու համար իրենց տիրապետութիւնը իսկապէս խաղաղասէր, հայրենաբաղձ ու ազատատենչ ժողովուրդներու վրայ :

Տարին կը վերջանայ խաղաղութեամբ : Սակայն վերջ չէ դտած պաղ պատերազմը, ջլամարտը : Տաք պատերազմի մըղձաւանջը կը չարունակէ վրդովել մարդկութիւնը :

Ցուսա՞նք որ վերջապէս խաղաղութիւնը պիտի տիրէ երկրի վրայ :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՎԷՃԸ

ԿՐԹԱԿԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԸ ՀՐԱԺԱՐԵՑԱՒ ԲԱՑԱ ՕՐԷՆՔԸ ՔՈՒԷԱՐԿՈՒԵՑԱՒ 71Ի ԴԷՄ 427 ՁԱՅՆՈՎ

Վերջին օրերուն դպրոցական հարցը սուր հանգամանք ստացած էր եւ վէճը ծանրանալով յանգեցաւ կրթական նախարարին հրաժարումին :

Ծանօթ է որ կառավարութիւնը ծրագիր – օրէնք մը պատրաստած էր մաս-նաւոր դպրոցներու օգնելու համար : Այդ օժանդակութեան փոխարէն սակայն կառավարութիւնը կ'ուզէր աւելի մօտէն հետեւիլ մասնաւոր դպրոցներու կրթական ծրագրին, այլ խօսքով իր հակակշռիտակ առնել անոնց ուսումնական ծրագիրը : Օժանդակութեան այս ձեւը կը քննադատէր մանաւանդ ազգ եւ կաթողիկէ շրջանակներու կողմէ որոնք մտահոգ էին գլխաւորաբար դաւանական հաստատութեանց համար :

Ծրագիրը – օրէնքին առաջին յօդուածը կը չեշտէ . — « Համաճայն սահմանադրութեան սահմանած սկզբունքներուն , Պետութիւնը կ'ապահովէ երախաներուն եւ պատանիներուն իրենց կարողութեանց համեմատ ուսում մը ստանալու կարելիութիւնը հանրային հաստատութեանց մէջ, հաւասարապէս յարգելով բոլոր հաւատքները :

Մասնաւոր հաստատութեանց մէջ, ո-րոնք պահելով հանդերձ իրենց հարազատ բնոյթը, ստորեւ նշանակուած պայմանագրերէն մէկը կը ստորագրեն, ու-սումը , պայմանագրի ձեւով է եւ պետական հակակշռի տակ է : Այդ ուսումը պէտք է տրուի խղճի ազատութիւն . բացարձակ յարգանքով : Բոլոր երախաները առանց ծագումի, կարծիքի կամ դաւանանքի խորութեան կրնան մտնել այդ դպրոցները : Պետութիւնը կը հոգակէ եւ կը յարգէ ուսումի ազատութիւնը եւ կ'ապահովէ մասնաւոր դպրոցներուն անոր գործադրութիւնը : Հարկ եղած բոլոր միջոցները ձեռք կ'առնէ ապահովելու հա-մար հանրային ուսման աշակերտներուն կրօնական կրթութիւնը եւ պաշտամունքի ազատութիւնը » :

Այս ծրագիր – օրէնքի առաջին եւ միւս բոլոր յօդուածները ընդունուելէ վերջ կառավարութեան կողմէ պիտի ներկայացուէին Ազգ. Ժողովին, բայց վերջին վայրկեանին կառավարութիւնը առաջին յօդուածին մէջ փոփոխութիւն մը ըրաւ պատճառ դառնալով կրթական նախա-բար՝ Պուլոշի հրաժարականին :

Բառի մը պարզ փոփոխութիւնն էր ե-ղածը, մասնաւոր ուսում բացատրութիւնը կը դրուէր հոն ուր գրուած էր մաս-նաւոր հաստատութիւն :

Այ չրջանակները միշտ մտահոգ են Տըպրէյի պատրաստած բնագիրներէն : Ծանօթ է որ Ե. Հանրապետութեան Ա. Վարչապետը մեծ ճկունութեամբ կը մեկնէ օրէնքները եւ այդ իսկ պատճառով Անկախները եւ Ժողովրդական Շարժումը չատ խստօրէն կը քննեն ամէն մէկ բառը : Անոնք այս օրէնքին մէջ կը տեսնեն մասնաւոր ուսման «հետզհետէ խեղդումը » : կաթողիկէ երեսփոխան մը բսած էր Տըպրէյի «համոզումով անձնասպանութեան կ'ուղէք տանիլ մեզ Նոյնիսկ ա՛յդ, դէմ է եկեղեցւոյ վարդապետութեան » :

Վերջապէս Զորեքշաբթի դիւբեր Ազգ. Ժողովը քննեց հարցը եւ առաւօտեան 4ին 71ի դէմ 427 ձայնով վաւերացուց կառավարութեան ծրագիր – օրէնքը 6 բարելաւումներով :

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՁԱՄԲՈՐԴՈՒԹԵԱՆ ՄԸ ՀԱՇՈՒԵԿՇԻՒԸ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ

ԱՁԶԸՆՀԱՒՈՒԲՐԻ ՁԱՒԸ ՈՒՈՇԻՆԿԹՐՆԻ ՄԷՋ

— Միացեալ Նահանգները պէտք է համոզեն աղատ երկիրները՝ որ մասնակցին թերաճ երկիրներու տնտեսական երկարատեւ օգնութեան մը ծրագրին պատրաստութեան, յայտարարեց Նախագահ Այզընհաուըր ձայնասփիւռ եւ պատկե : բատփիւռ ճառով : Օգնութեան այս ծրագիրը ապահովութիւններ պէտք է տայ, աւելցուց ան : Աղքատ երկիրները պէտք է դիտնան թէ քանի՞ տարուան համար եւ ի՞նչ համեմատութեամբ օգնութիւն պի-տի ըլլայ իրենց :

Միւս կողմէ, Նախագահը չեշտեց թէ Միացեալ Նահանգներն ու դաշնակիցնե-րը պէտք է պահեն պաշտպանողական ի-րենց ուժերը՝ հաւանական որեւէ յարձակում դիմագրաւելու համար, մինչեւ այն օրը՝ երբ կարելի պիտի ըլլայ գործադրել զինաթափութեան ծրագիրը :

Այզընհաուըր այս յայտարարութիւնները ըրաւ Սպիտակ Տան մէջ, ծնունդի ծառին լուսաւորման առիթով :

Շարունակելով ներկայացնել թերաճ երկիրներու տնտեսական օգնութեան ծրագիրը, Նախագահը բսաւ թէ «ան խեղճ ժողովուրդներու հանդէպ դիմութեան հարց մը չէ : Այն օգնութիւնը որ կ'ընենք մեր բարեկամներուն՝ կը նպաստէ ազատութեան, ամերիկեան ազատութեան եւ աշխարհի ազատութեան » :

Ուշինկթըն վերադառնալէն ի վեր Այզընհաուըրի առաջին ճառն է ասիկա եւ պարզ է թէ պիտի խօսէր նաեւ իր ճամբորդութեան մասին . — «Խօսեցայ թագաւորներու, Նախագահներու, Վարչապետներու, ինչպէս նաեւ համեստ պայմաններու մէջ ապրող կիներու եւ մարդերու հետ : Բոլորն ալ կը հաւատան, թէ Միացեալ Նահանգները կ'օգնեն՝ բանալու համար ճամբայ մը, որ արդար խաղաղութեան կը տանի » :

Սպիտակ Տան ղեկավարը ամէն ապահովութիւն տուաւ՝ թէ բոլոր ժողովուրդներն ալ ազատութիւն կ'ուզեն :

Ատլանտեանի արեւելեան ափերէն մինչեւ Քարաչի եւ Նոր Տելհի, երեք զգացումներ կը միացնեն ժողովուրդները , համաճայն Այզընհաուըրի :

1.— Անոնց բարեկամութիւնը՝ Ամերիկայի եւ Ամերիկացիներու հանդէպ :

2.— Անոնց յոյսը՝ տեսնելու համար իրենց եւ զաւակներուն ճակատագրին բարելաւումը :

3.— Անոնց ծարաւը՝ խաղաղութեան եւ ազատութեան համար :

« Ազատութեան մէջ խաղաղութիւնն է միայն որ պիտի հաստատէ բոլոր ժողովուրդներու բարեկամութիւնը :

« Ամէն ժողովուրդ կրնայ նպաստել բոլորին բարգաւաճման եւ բարելաւման՝ հիւանդութեան եւ թշուառութեան դէմ սկսած պայքարին մէջ : Մարդիկ կան որ յուսահատ կացութեան մը մատնուած են՝ եթէ օգնութիւն չըլլայ՝ անոնց յուսահատութիւնը համաշխարհային աղէտի մը պատճառ կրնայ դառնալ » :

Եզրակացնելով, Այզընհաուըր յայտարարեց թէ իր ճամբորդութիւնը կատարած էր նոր համաձայնութիւններ գտնելու եւ բարեկամական կապերը զօրացնելու համար. «Բարելաւել կլիման՝ ուր դիւանագիտութիւնը կրնայ լաւագոյնս յաջողիլ. դիւանագիտութիւնը՝ որուն միակ նպատակն է բոլորին արդար խաղաղութիւնը » :

ԾՆՈՒՆԴԻ առթիւ Յառաջ վաղը լոյս չի տեսներ: Մեր յաջորդ թիւը՝ Կիրակի Դեկտեմբեր 27 :

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

Դեկտեմբեր 8ին, երկրաշարժի ցնցումներ արձանագրած է Երեւանի Գիտութիւններու Ակադեմիային երկրաբանական հիմնարկութեան չարժագրական կայանը : Ցնցումները կրկնուած են, առանց վնաս պատճառելու, ինչպէս կը գրէ Սովետական Հայաստան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՓՈՐ – ՍԱՑԻՏԻ մէջ, Ֆրանսական եւ անգլիական բանակներու պարպումին երբորդ տարեդարձին առիթով ճառ մը խօսելով, Նախագահ Նասր յայտարարեց թէ արաբական ազգայնականութիւնը իր կրօնն է, որմէ պիտի չհրաժարի երբեք՝ հակառակ աշխարհակալներու, համայնավարներու եւ սիոնականներու մեքենայութիւններուն : Նասր բուռն յարձակում գործեց Քասըմի վրայ, որ համայնավարներուն հետ գործակցելով կ'աշխատի խորտակել Սուրիա – Եգիպտոս միացեալ Հանրապետութիւնը. « Ոճրագործ » եւ « անհաւասարակչիռ» Քասըմի ճակատագիրը, ըսաւ Նասր, « չուտով հաշուեյարդարի պիտի ենթարկուի իրաքցի ժողովուրդին կողմէ : Քասըմ, աւելցուց Նասր, կ'երազէ Պաղեստինը ազատել, բայց չի համարձակիր դուրս ելլել Պաղեստինական նախարարութեան չէնքին, ուր ապաստանած է : Ինքզինք արաբ ազգայնական կը հռչակէ, բայց վերջերս մերժեց իր բանակները Եգիպտոս ղրկել , հակառակ մեր խնդրանքին, երբ կը տեսնէր թէ ստիպուած էինք իսրայէլեան յաճախակի յարձակումները դիմագրաւելու » :

ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆի դինեալ ուժերը կազմ ու պատրաստ են՝ իրաքեան հաւանական յարձակումի մը դէմ դնելու համար : Օդային եւ հետեւակ կարեւոր ուժեր ղրկուեցան Ապատան, աւելի մօտ ըլլալու համար Իրաքի : Թնդանօթները լարուած են եւ պահակները աւելցած՝ Շաթ էլ Ա-րապի չրջանին մէջ :

ԻՐԱՔի Վարչապետ Քասըմ ճառ մը խօսելով ղուշացուց Թեհրանի կառավարութիւնը, յայտարարելով թէ իր բանակները պատրաստ են հաւանական . որ եւ է յարձակումի դէմ դնելու համար : Քասըմ աւելցուց թէ իր կառավարութիւնը հողային հարցերը խաղաղ միջոցներով կ'ուզէ լուծել եւ այդ պատճառով կ'առաջարկէ որ իրաքեւպարսկական խնդիրը ղրուի ՄԱԿի առջեւ, որ իրաւարարի դեր կրնայ խաղալ :

ՀՆԴԿԱՍՏԱՆի Վարչապետ Նեհրու պատասխանելով Չու Ան Լէյի, յայտարարեց թէ առայժմ ոչ Ռանկուն կրնայ երթալ եւ ոչ ալ ուրիշ տեղ, քանի որ համայնավար Չինաստան չուզեր ըմբռնել երկու երկիրներու անհամաձայնութիւնները լուծելու հնդկական առաջարկը :

ԱՐԵՒՄՏԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ կառավարութեան պաշտօնական բանբեր Ֆոն է – քարտ յայտարարեց թէ «Գերմանիոյ եւ Պերլինի հարցերը իրարմէ անբաժան են» :

ԼԻԲԱՆԱՆի Հանրապետութեան Նախագահ Զօր. Շեհապ Փարիզ եկաւ իր կնոջ հետ, տօնական օրերը Ֆրանսայի մէջ անցընելու համար :

ՊԵԼՃԻԱԿԱՆ Քոնկոյի ցեղախումբերը նոր կռիւ մը ունեցան. եօթը մեռեալ :

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՑ մամուլը կը դրէ թէ Ապրիլ 27ի Մեծերու ժողովին համար Փարիզը անյարմար է. չէզոք վայր մը պէտք է փնտռել :

ՅՈՐԴԱՆԱՆի Հիւսէյն թագաւորը Անգլիա , Գերմանիա եւ Զուիցերիա այցելէ եւթ՝ Հռոմ դնաց, ուր քանի մը օր պիտի մնայ : Միւս կողմէ, Յորդանանի Նորհրդարանը Ֆրանսայի դէմ տնտեսական պոյքոթի ծրագիր մը պատրաստած է, որ կառավարութեան պիտի յանձնուի :

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Ի ՊԱՏԻՒ ԽՈՐԷՆ ԱՐՔԵՊՍ. ԲԱՐՈՅԵԱՆԻ

ԱՆԹԻԼԻԱՍ ԵՒ ԷՋՄԻԱԾԻՆ

Ինչպէս գրած էինք, Կիրակի իրիկուն Լիբէքսթայի չքեղ սրահներուն մէջ տեղի ունեցաւ մեծարանքի հաւաքոյթ մը ի պատիւ Խորէն Արքեպս. Բարոյեանի :

Լիբանանի Հայոց առաջնորդը անցեալ Ապրիլ 22ին Միացեալ Նահանգները գացած էր՝ իբրեւ նուիրակ Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Վեհ. Ջարեհ Ա.ի, կազմակերպելու համար Ամերիկայի Հայոց ազգային թեմը :

Դէպի Պէյրութ իր վերադարձի ճամբուն վրայ Խորէն Արք. քանի մը օր կանգ առած ըլլալով քաղաքիս մէջ, Փարիզա – հայութիւնը պատեհութիւնն ունեցաւ մօտէն ճանչնալու դինքը եւ լսելու իր պերճախօս եւ իմաստալից դասախօսութիւնը :

Հաւաքոյթին կը նախագահէր Հրանտ Սամուէլեան, որ հետեւեալ կերպով ներկայացուց օրուան բարձրաստիճան հիւրը :

ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼԻ ԽՕՍՔԸ

« Իբրեւ կիլիկեցի, մանաւանդ իբրեւ նախկին աշակերտ Կիլիկեան Դպրանոցին ի Մայրավանս Սսոյ, ինծի կը վիճակի երկու խօսքով մեծարանքի այս երեկոյ – թը բանալու պարտականութիւնը :

Երիտասարդ է մեր սրբազանը : Ծնած է Կիպրոս – Խարբերդցի ծնողքէ (հայրը 100 տարեկան է) : Աւարտած է Անթիլիասի Դպրեվանքը, եւ կուսակրօնութեան կոչումի զգալով, վարդապետ ձեռնադրուած է : Իր աշխոյժ եւ վառվռուն նկարագիրը թոյլ չեն տուած, որ երկար ատեն փակուած մնայ վանքի չորս պատերուն մէջ : Ու կանուխէն ստանձնած է հոգեւոր հովիւի եւ առաջնորդի պաշտօնները ո՛չ թէ մեծ քաղաքներու, այլ համեստ չբլաններու մէջ : Հո՛ն ուր ժողովուրդը աւելի շատ պէտք ունէր ոչ միայն հոգեւոր մխիթարութեան, այլ նաեւ՝ ու մանաւանդ — կազմակերպուելու իրբեւ զօրութիւն, տուն – տեղ ըլլալու, նոր բոյն ու տնտեսութիւն ստեղծելու :

Խորէն սրբազան ընտրեց Գամբշէը – Հասիչէի չբլանը՝ Սուրիոյ եւ Թուրքիոյ սահմանին վրայ նոր հաստատուած գիւղերը, ուր ապաստան գտած էին Թուրքիայէն փախստական Հայեր, Կիլիկիոյ պարպումէն եւ քեմալական չարժումէն վերջ :

Անիկա եղաւ իրական առաջնորդ մը այդ կէս քրտախօս եւ կէս թրքախօս գիւղացի Հայերուն, մեծ մասամբ անուս : Եկեղեցիներու կողքին բացաւ դպրոցներ եւ հասցուց նոր սերունդ մը՝ հայրենասիրութեամբ լի մթնոլորտի մը մէջ :

Շնորհիւ իր բարեկամական յարաբերութեանց օրուան իշխանութիւններուն հետ՝ Խորէն սրբազան կարելի ամէն ա – ջակցութիւն եւ օժանդակութիւն — նիւթական ու բարոյական — ապահովեց իր խնամքին յանձնուած գաղթական Հայերուն : Իր անունը մինչեւ այսօր երախտիքով կը յիշուի Սուրիոյ մէջ : Քանիցս այցելած է նաեւ Տէր Զօր, հայկական սպանդանոցը, — իր հոգեւոր մխիթարութիւնը տալու տեղւոյն հայ գաղութին, զոր մասնաւոր հոգածութեան առարկայ է դարձուցած : Հայկական փոքրիկ այդ գաղութները լաւագոյնս կազմակերպելէ եւ զանոնք արժանաւոր, երիտասարդ ձեռքերու յանձնելէ վերջ, կոչուած է աւելի պատասխանատու պաշտօններու : Ընտրուած է առաջնորդ Լիբանանի մայրաքաղաքին. պաշտօն, զոր տարիներէ ի վեր կը վարէ ամենամեծ ձեռնհասութեամբ :

Սակայն իրեն վերապահուած էր աւելի կարեւոր առաքելութիւն մը : Մեծի Տանն Կիլիկիոյ դարաւոր Աթոռը օտար ազդեցութիւններէ ազատագրելու եւ անոր անկախութիւնը ապահովելու նուիրական գործը դրուած էր օրակարգի վրայ :

Գարեգին Ծովակէսեան կաթողիկոս յաճառած էր պահել իր խորհրդային հպատակութիւնը եւ աստիճանաբար խորհրդային ազդեցութեան էր ենթարկած Կիլիկեան աթոռը, որ դարերու ընթացքին պահած էր իր անկախութիւնը — նոյնիսկ սուլթաններու դաժան բռնակալութեան օրերուն : Իր ձգտումը Կիլիկեան աթոռը էջմիածնին ենթարկելու՝ աւելի ցայտուն դարձաւ 1945 Յունիսէն ի վեր — երբ էջմիածինը էր գացած Գէորգ Զ կաթ.ի ընտրութեան առթիւ :

Մոսկուա — մանաւանդ Պէյրութի իր դեսպանին խողովակով եւ գործակալներուն միջոցաւ — օրէ օր աստիճան մը աւելի կը տարածէր իր ազդեցութիւնը Անթիլիասի վրայ :

1946 – 47ին Կրէմլինի վարիչները ներգաղթի պատրուակին տակ Սուրիոյ եւ Լիբանանի մեր խաղաղ գաղութները տակնուվրայ ըրին, նպատակ ունենալով քայքայելու զանոնք, մանաւանդ հարուածելու Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը, որուն ձեռքին մէջ կը գտնուէին — եւ կը գտնուին այսօր — տեղւոյն ազգային, հանրային, կրթական ու եկեղեցական հիմնարկութիւնները :

« Հազիւ խաղաղած էր ազգային կեանքը, երբ 1951 Յունիս 22ին վախճանեցաւ Գարեգին Կաթողիկոս : Խորհրդային գործակալներուն համար լաւ առիթ մը ըստեղծուեցաւ՝ կրկին պղտորելու ջուրե – րը՝ ձուկ որսալու համար :

Կիլիկեան Աթոռի կանոնադրութեան համաձայն, վեց ամիսէն պէտք է ընտրուէր վախճանեալ կաթողիկոսին յաջորդը : Սակայն մութ տարրեր՝ գործիք դարձնելով կամազուրկ տեղապահ մը՝ տարիներով ձգձգեցին ընտրութիւնը, երբ վերջապէս 1955 Հոկտեմբեր 23ին միա – բանական ժողովը պաշտօնանկ ընելով Խադ Արք.ը, տեղապահ ընտրեց Խորէն Եպիսկ.ը, որ կոչուած էր պատմական դեր մը խաղալու այդ բախտորոշ օրե – րուն : Շնորհիւ իր վճռակամութեան եւ օրինապահութեան է, որ կարելի եղաւ վերջապէս, 44 ամիս ետք, 20 Փետրուար 1956ին կատարել նոր կաթողիկոսի ընտրութիւնը, յանձին Վեհ. Ջարեհ Ա.ի, — արժանաւոր յաջորդը Ներսէս Շնորհալիի Աթոռին :

Դէպքերը թարմ են տակաւին եւ ծանօթ բոլորիդ : Հարկ չկայ մանրամասնութիւններ տալու : Վազգէն Ա. Կաթ.ի խոստովանութեամբ իսկ՝ Շնորհիւ Խորէն Ս.ի վճռական կեցուածքին է, որ կարելի եղաւ կատարել Ջարեհ Ա.ի ընտրութիւնը :

Սփիւռքի Հայութիւնը մեծ գոհունակութեամբ եւ սփոփանքով ողջունեց նորընտիր կաթողիկոսը, հակառակ մութ տարրերու եւ « էջմիածնասէր» կեղծ պիտակին ետեւ ապաստանած կասկածելի մարդոց խաչակրութեան :

Էջմիածնական թեմեր իրարու ետեւէ եկան մտնելու Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռի հովանիին տակ : Մ. Նահանգներու ազգային թեմէն վերջ — որ 25 տարիէ ի վեր չէր ճանչցուած էջմիածնէն —, Ա – տրպատականի, Թեհրանի, Նոր Ջուղայի եւ Ապատանի թեմերը, յետոյ նաեւ Ցունաստանի թեմը բաժնուեցան էջմիածնէն եւ այժմ կը պատկանին Կիլիկիոյ աթոռին :

Պարսկաստանէն վերջ Ամերիկա այցելեց Խորէն սրբազան՝ կազմակերպելու համար նոր թեմերը : Ութ ամիս մնաց Միացեալ Նահանգները : Այցելեց Նիւ Եորքէն մինչեւ Քալիֆորնիա ու Քանատա : Այժմ կը վերադառնայ Լիբանան՝ Վեհ. Ջարեհ Ա.ի կողմէ իրեն վստահուած պարտականութիւնը լիովին եւ խղճմտօրէն կատարելէ վերջ» :

Նախագահը յետոյ խօսելու հրաւիրեց օրուան հիւրը :

Խորէն Արքեպս. մէկ ժամ տեւող դասախօսութեամբ մը պատմականն ըրաւ էջմիածնի եւ Կիլիկիոյ Կաթողիկոսական աթոռներուն՝ դարերու ընթացքին :

Կ'ամփոփենք իր խօսքերը. —

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ.Ի ԽՕՍՔԸ

« Հայաստանեայց առաքելական անդրանիկ եկեղեցին հիմնուեցաւ Քրիստոսի 301 թուականին՝ Վաղարշապատի (էջմիածին) մէջ, Ս. Գրիգոր Լուսաւորիչի կողմէ, որ եղաւ մեր առաջին հայրապետը : Ժառանգականօրէն իրեն յաջորդեցին իր որդիները : Հայրապետական աթոռը էջմիածնի մէջ մնաց 184 տարի (301 – 485) : « Այնուհետեւ յաճախ տեղափոխուեցաւ : Տասն անգամ տեղ փոխեց :

Երկու գլխաւոր պատճառներ կային այս տեղափոխութեանց համար :

Ա) Երբ Հայոց Թագաւորն ու կառավարութիւնը կը փոխէին իրենց մայրաքաղաքը, կրօնական իշխանութիւնն ալ կը հետեւէր անոնց : Որովհետեւ ամբողջ պատմութեան ընթացքին քաղաքական եւ կրօնական իշխանութիւնները իրարու հետ գործակցած են : Մէկը միւսին նեցուկ էեղած : Ուր որ գացեր է քաղաքական իշխանութիւնը, հոն է գացեր նաեւ կրօնականը :

Բ) Քաղաքական պայմաններու բերումով ուր որ գաղթած է հայ ժողովուրդը, անոր հետեւած է կրօնական իշխանութիւնը, որ տէր դարձած է անոր եւ քաղաքական դատ հետապնդած :

Կաթողիկոսական Աթոռը հազար տարի հեռու գտնուած է էջմիածնէն : Այսպէս. — 485ին Վաղարշապատէն փոխադրուած է Դուին : 927ին Զորավանք եւ Աղթամար : 947ին Արգինա : 992ին Անի : 1062ին Թաւբլուր : 1072ին Ծամնդաւ (Թոմարզա) : 1116ին Ծովք – Դղեակ : 1149ին Հռոմկլայ : 1293ին Սիս (մայրաքաղաք Կիլիկիոյ Թագաւորութեան) :

Ամենայն Հայոց Հայրապետութեան Աթոռը մնացած է Սիս՝ նոյնիսկ մեր ազգային անկումէն (1375) վերջ ալ՝ մինչեւ 1441 թուականը, որ անկիւնադարձ մը կը կազմէ մեր եկեղեցական եւ ազգային պատմութեան մէջ» :

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

(Մնացեալը յաջորդով)

ԱՅՋԸՆՀԱՒՈՒԸՐ Կ'ՈՒԶԷ ԱՊՐԻԼ

ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿ ՄԸ

(Ր. եւ վերջին մաս)

1944ին՝ երբ Լոնտոն էր եւ Ֆրանսայի ցամաքահանումը կը պատրաստէր, ա – ռանց առարկութեան իրեն տրամադրուած չատ հանգստաւէտ յարկաբաժինը սիրով ընդունեցաւ, բայց պահանջեց օրօրուող բազկաթոռ մը, որ կարենար ոտքերը երկարել ու սեղանին վրայ դնել՝ ամէն անգամ որ պէտք զգար աւելի հանգիստ, խորունկ ու ազատ մտածելու համար :

Շատ կը սիրէ պզտիկներու պէս խաղալ : Ինքն է որ կը պատմէ .— Երբ տակաւին Միացեալ Նահանգներու նախագահ ընտրուած չէի, ժամանակ անցընելու, հանգստանալու եւ տրամադրութիւնը փոխելու համար, փոքրերու վերաբերեալ արկածալի գիրքեր կը կարդայի, եւ այնքան կը տարուէի այդ պատմութիւններով, որ յաճախ կը մոռնայի գործադրել տրուած որոշումները, յաջորդ օրը միտքս թարմացած գործիս կը ձեռնարկէի : »

Իր պետը, Զօր. Մարշալ, իր հոգեբանութիւնը չատ լաւ ուսումնասիրած ըլլալով, երկրորդ պատերազմին՝ Ափրիկէի կռիւներու ընթացքին, իրեն նուիրեց զբերքերու հսկայ մատենադարան մը, զբաղելու համար :

Իր վերջին գիւտը՝ զսպանակով պզտիկ խաղալիկ մըն էր, որ մարդոց քթին եւ երեսին կը ցատկէր՝ երբ ոտքերը դնէին վրան : Շատ հաճոյք կը զգար այս անակընկալ ստեղծող խաղէն, նոյնիսկ կը դնէր իրեն այցելող Ամերիկացի ամենապատկառելի ու բարձրաստիճան քաղաքական անձնաւորութեանց ոտքերու տակ :

1957ին Խորհրդ. Միութենէն արձակուած « Սպուտնիկ»ին պատճառով ստիպուեցաւ եռապատկել իր աշխատանքը, — ժողովուրդը ոգեւորելու եւ հոգեկան ու բարոյական կորովը բարձրացնելու ճառեր, հեռատեսիլէն կոչեր, զինուորական ու զիւտական դալտնի ժողովներ : Իր պահեցողութեան կանոնները խանգարուեցան, օրէ օր կը նիհարնար, բժիշկներ կը զգուշացնէին զինքը : Վրայ հասաւ Լիբէլ – Րոճի պատմութիւնը ((սեւի եւ ճերմակի հարց) : Կառավարութիւնը տեղի տուաւ : Մինչ Գանձային Նախարարը ժողովուրդին ուղղուած, խնայողութիւն ընելու յորդոր կը կարդար, ինք խաղաղութիւն եւ բարգաւաճութիւն կը խոստանար : Իսկ հակառակորդ կուսակցութիւնը Դեմոկրատները, հրապարակաւ, ճառերով եւ մամուլով կը յայտարարէր . — Այզընհաուըր, իր նախագահութեան գործի գլուխ գտնուած չբլանին 1527 օրերէն 620 օրերը անցուցած է արձակուրդով, այսինքն քառասուն առ հարիւր արձակուրդով անցուցած :

Այս արարքներուն, մտմտուքներուն ու գերաշխատութեան պատճառաւ, նորէն կաթուածի հարուած մը ստացաւ ու անկողնին դամուեցաւ : Երկար խնամքներէ եւ դարմանումներէն ետք, երբ ոտքի ելաւ, վերջին ծայր ծերացած էր, դէմքին վրայ խոկ կնճիռներ կային, ու նիհարացած էր : Թերթերու թղթակիցներուն հետ տակնուվրայ չարաթ բացարձակապէս չէր – փոխանակել չունեցան : Առաջին հանդիպումը ուղղակի աղէտ մըն էր : Մոռցած էր պաշտօնական նամակ մը ղրկել Բուլգանինին : Երբ հարցուցին պատճառը, իրն – դալով պատասխանեց .— Նորէն կափ մը դործեցի :

Անգործներուն թիւը հետզհետէ կ'աւելնար, աստիճանաբար,— 3·400·000 Դեկտեմբերին, 4·500·000 Յունուարին, 5·100·000 Փետրուարին : Այզընհաուըր չէր դիմանար այլեւս, խոյս կուտայ եւ կ'պաստանի իր բարեկամներուն մօտ : Նոյնիսկ կ'արդիլէ Սպիտակ Տունէն որեւէ լուրի հաղորդումը իրեն : Հանգստանալու եւ վերանորոգուելու համար չէր, որ այս անգամ առանձնութիւնը փնտռած էր : Եօթը օր մինակը վառարանի մը առջեւ կրակը արծարծելով անշարժ նստած մնաց : Միայն մէկ բան կը խնդրէր : Մոռնան զինքը, վերջապէս ձգեն որ խաղաղութեամբ մեռնի, որովհետեւ ինքը բանի մը չի ծառայեր այլեւս, ոչնչութիւն մըն է :

Թերեւս այն ժամանակ Միացեալ Նահանգներու սահմանադրութեան օրէնքներն էին որ ազատեցին Նախագահ Այզընհաուըր, որովհետեւ օրէնքը թոյլ չի տար որ պաշտօնի գլուխ գտնուող նախագահ մը գործելէ դադրի կամ հեռանայ, եւ ոչ ալ հրաժարի : Պէտք է ղեկավարէ առանց ընկրկելու կամ մահանայ իր պաշտօնին գլուխը :

Բայց իր ապաշխարութեան եօթը օրերուն մահը չընդունեցաւ զինքը : Ուրեմն իրեն կը մնար միայն ապրիլ : Ապրիլը, իրեն համար, Միացեալ Նահանգներու նախագահ ըլլալն էր :

Այզընհաուըր, երբ զգաց թէ երկիրը չուզեր հասկնալ իր հիւանդութեան լուրջութիւնն ու տարողութիւնը, որոշեց ի – րագործել ժողովուրդին իր խոստացած խաղաղութիւնն ու բարգաւաճութիւնը, կամ մեռնիլ :

1945ի յաղթականը պայքարի ձեռնարկեց եւ հետզհետէ դարձաւ անդիմադրելի : Բոլորը զարմանքով սկսան դիտել իրեն համարձակութիւնը ու յանդգնութիւնը : Ամէն պատասխանատուութիւն իր վրայ առնելով, մինակը որոշեց Խրուշչեւը Ուշինկթըն հրաւիրել, մտքի փոխանակութիւններ ունենալու համար : Ցետ պատերազմեան ամենավճռական ու յանդուգն գործերէն մէկն է զոր կատարեց : Տարիուկէս առաջ, ներքին ճակատի վրայ ալ մխիթարական յանդգնութեամբ ու վճռականութեամբ, մինակը որոշումներ տուած եւ գործադրած էր :

Կորսնցուց իր ամենամօտիկ խորհրդատուն, աջ բազուկը, Շէրման Ատամսը : Բաժնուեցաւ Ֆոսթըր Տըլըսէն, որուն ուսերուն վրայ կը ծանրանար Միացեալ Նահանգներու արտաքին քաղաքականութեան բեռը : Իր պատասխանատուութեան բաժինը օրէ օր կ'աւելնար : 144 անգամ իր վէթօն դրաւ տրուած որոշումներուն դէմ, 143 անգամ չահեցաւ ու պարտադրեց իր տեսակէտները :

Հակառակ ծերակոյտին կողմէ իր վրայ եղած ճնշումներուն, մինակը պայքարեցաւ ընկրկողներուն, սկեպտիկներու ու ձրի գուշակներուն դէմ : Իր տարած վերականգնումի քաղաքականութեան յաջողութիւնները՝ կ'ամրացնէին, կը զօրացնէին իր դիրքը, եւ բարի ազդեցութիւն ու անդրադարձում կ'ունենային իր առողջութեանը վրայ :

Ժամանակէ մը ի վեր իր բժիշկները արուեստած են, վարձատրելու համար իր յօժարամտութիւնը եւ կամքի տէր ըլլալը,— խնդալով կ'ըսէր, որ նոյնիսկ օրական երկու ուիսքի խմէ :

Այսօր իր առոյգ կազմը, պահ մը յուսադրել կուտայ թէ Այզընհաուըր կրնայ հարիւրամեակ մը ապրիլ, եթէ չարունակէ այս ընթացքը : Ներկայիս դարմանուներ ու դեղեր չունի, ոչ ալ պահեցողութիւն ու հսկողութիւն կը կատարէ : Իր հաւատքին ու կամքին ուժովը յաղթեց, հիւանդութեան, եւ դրաւեց ժողովուրդին համակրութիւնն ու սիրտը :

ՏԻԳՐԱՆԱԿԵՐՏՑԻ

ԿԱՐԴԱՑԻՔ ՏԱՐԱԾԵՑԻՔ «ԾԱՌԱՉ»Ը

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐԸ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

•

Ձիւնի եւ ցուրտի վարժ հիւսիսաբնակ ժողովուրդի մը համար — ինչպէս կը վկայէ Հռոմայեցին Տակիտոս Գերման — ներու ծագման մասին գրած իր գրքով — ձմեռը աւելի տանելի է քան ամառուան տաք օդը : Շատ հաճելի է Գերմանացիին համար երբ ձիւնը կուգայ փաթիլ - փաթիլ եւ գոնէ այնքան ցուրտ ըլլայ որ ձիւնը չուտով չհալի, եւ կարելի ըլլայ անով «թխել» ձիւնադղակներ եւ արձեր կամ ձիւնամարդեր ... այլեւ կարելի ըլլայ սահիլ եւ թռչտիլ բլրակներու վրայ սահնակներով եւ դահուկներով :

Դեկտեմբեր 6ին Սուրբ Նիկողայոսն է որ գիշերանց կուգայ լեռներ ու ձորեր կտրելով եւ կը բերէ իր բարիքները բարի տղոց համար եւ կը լեցնէ փայլուն մոյկերը տղոց՝ ամէն մէկին համար մէկ հատ ... :

Բայց Սուրբ Ծնունդի տարեդարձը, որ Դեկտեմբեր 24ի խթման իրիկունը Վայնախք կոչմամբ կը տօնուի, ընտանեկան հաւաքման օրն է առաւելապէս : Մչտադալար ծառին չուրջ բոլորուած փոխադարձ նուէրներով ուրախութիւն կ'ուզեն պատճառել ազգականին կամ մօտիկին, այսպէս բացատրելով գործնապէս ... «ի մարդիկ հաճութիւնը ...» :

Ամբողջ ամսուան ընթացքին նուէրներ կը պատրաստուին ամէնուն կողմէ՝ ամէնուն համար : Նամակատուները յատուկ սպասարկութիւններ հաստատած են ծը - բարներու փոխադրութեան համար, որ - պէսզի մինչեւ Դեկտեմբեր 24ի օրը ծը - բարները հասնին եւ խճողումներ չըլլան : Յատկապէս արեւմտեան Գերմանիոյ եւ արեւմտեան Պերլինի բնակիչները «արտօնուած չափով » ծրարներ կը տեղադնեն իրենց սիրելիներուն դէպի արեւելեան Գերմանիա, եւ ասիկա արդէն կրկնակ բարոյական պարտականութիւն մը կը համարուի վերջին տասը տարի - ներուն , որովհետեւ այնտեղ պարենային տոմսի դրութիւնը դեռ նոր վերջ գտաւ :

Սուրբ Ծնունդի տօն է, ուրեմն նուէր՝ զաւակներէն ծնողքին եւ ընտանեկան անդամներուն համար, նուէր՝ բարեկամներու, նուէր՝ գործակիցներու, նուէր ամէն տեղ ... մանաւանդ առ ի գոհացումն առեւտրականներու եւ խաղալիքի գործարանատէրերու, այլեւ գերման գրավաճառներու, որոնք այս ամսուն մէջ իրենց տարեկան վաճառման մէկ երրորդը կ'ընեն : Գիրք նուէր տալը խաղալիքէն անմիջապէս վերջ կուգայ Գերմանիոյ մէջ, եւ մեր տեղեկութեանց համաձայն, ոչ թէ երկու կամ երեք մարքնոց գրպանի գրքերն են ծախուածները, այլ 6էն մինչեւ 20 մարքնոց գրքերը, ըստ ճաշակի եւ նորութեան :

Ցիանակի չորս կիրակիները արդէն հոգեպէս ալ կը պատրաստեն ընտանեկան չրջանակները, որ գալու է չուտով Ցիաուս Մանուկը : Կանաչ պսակի մը վրայ զետեղուած են չորս մոմեր, որոնցմէ յաջորդաբար ամէն կիրակի մէկ մոմ կը վառեն մինչեւ չորրորդ կիրակին, եւ ամէն կիրակի կէսօրէ ետք հաւաքուելով խորհրդաւոր մոմի լոյսին չուրջ, կ'երգեն կամ կը նուագեն հոգեւոր երգեր : Եւ երբ քիչ մը մխայ եղեւինի փայտիկ մը, քաղցր բուրմունք մը կը տիրէ բնակարանին մէջ՝ խունկի բոյրին պատրանքը տալով : Եկեղեցիներուն մէջ տօնական մթնոլորտ մը ստեղծուած է՝ քարոզներով եւ հոգեպարար երգեցողութիւններով, բայց երգչախմբերը Դեկտեմբերի կիրակի երեկոները կուտան հոգեւոր երգերու հանդէսներ եւ մանաւանդ Պախի ազօթերգը (օրաթորիօ) :

Եւ ահա, ոչ միայն տուներուն մէջ տօնածառեր լուսազարդուած են եւ անոնցմէ կախուած կը փայլին գոյնզգոյն գունդակներ, խնձոր, միրգ եւ արծաթ թելեր, այլ նաեւ հրապարակներուն վրայ ութ կամ տասը մեթր բարձրութեամբ կանաչ ծառեր տնկուած են եւ ելեկտրականմոմերով լուսաւորուած ...

Ամէն կողմ խորհրդաւոր լոյսեր կը վառին հիմա : Մեծ լոյսն է, որ պիտի գայ ...:

Պ. ՖՐՈՒՆՃԵԱՆ

ՍԵՒՐԻ ՄՈՒՐԱՏԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆԻ ՏՕՆԱԾԱՌԻ ՀԱՆԴԷՍԸ

Կիրակի, Դեկտեմբեր 20ին, կէսօրէն ետք, հակառակ անձրեւոտ օդին, բազմաթիւ ազգայիններ փութացած էին ներկայ գտնուելու Մուրատեան վարժարանի տօնածառի հանդէսին :

Վարժարանի մեծաւոր Հ .Բարսեղ Զէֆիճեան, խանդավառ խօսքերով բացումը կատարեց :

Ճոխ ու խնամուած յայտագրի մը դործադրութիւնը սկսաւ եօթներորդ դասարանի աշակերտներու արտասանութիւն - ներով ու երգերով , որոնք պատրաստուած էին տիկին Միլտոնեանի կողմէ :

Մեծ յաջողութեամբ ,երրորդ դասարանի տղաքը, ներկայացուցին «Գազանատուպը» զաւեշտը :

Տեղի ունեցաւ հայ երգի մրցում մը : Վեց աշակերտներ, առանձին առանձին , զանազան հայերէն երգեր երգեցին : Դատական կազմը, որ ձեւացած էր ինը աշակերտներէ, իբր լաւագոյն երգող հրեշակեց Ստեփան Վանէսեան պատանին : Հանդիսականները մեծ հետաքրքրութեամբ հետեւեցան այս նոր ձեւի մրցումին :

Հայոց պատմութեան հանդէպ աչքերտներու մէջ հետաքրքրութիւն ստեղծելու նպատակով , կազմակերպուած էր ուրիշ մրցում մը : Հայոց պատմութեան վերաբերեալ զանազան հարցումներ ուղղուեցան վեցերորդ դասարանի տղոց : Այս մրցումին մրցանակ չահողը եղաւ փոքրիկն Յովհաննէս Տէօքմէճեան :

Մեծ խանդավառութիւն ստեղծեցին , երգի ուսուցիչ Պ. Վամպէկեանէն ղեկավարուած հայկական հինգ խմբերգները :

Ժամերը արագութեամբ կը սահէին : Ստեղծուած էր հայկական չէն մթնոլորտ մը : Ց. Պարոնեանէն առնուած « Նահապետ աղա » զաւեշտը բաւական զուարճացուց հանդիսականները :

Ցետոյ տեղի ունեցաւ վիճակահանութիւն : Կաղանդ պապայի գալէն առաջ , բարձրագոյն դասարանի աշակերտներու կողմէ ներկայացուեցաւ Ֆրանսերէն զաւեշտ մը : Իր դերասանական ձիրքերով , զաւեշտին կեանք տուողը եղաւ, վարժարանի նախկին սան Պ. Անթուան Կարապետեան : Ցաջող էր նաեւ իր ընկերներուն խաղարկութիւնը :

Ժամանակը բաւական յառաջացած էր արդէն, երբ, բուռն ծափահարութիւններու մէջ, բեմի վրայ երեւցաւ կաղանդ պապան, որ իր զեղեցիկ խաղալիքներով ուրախացուց փոքրիկները :

Ինչպէս անցեալին վարժարանի չատ հանդիսներուն, այս անգամ ալ իր ոգեւորութեամբ եւ ընածին սրամտութեամբ օրուան խօսնակն էր նախկին աշակերտ Ժան Գոլբեան :

Պատուոյ սեղանին կը նախագահէր Սեբովբէ Եպիս. Մանուկեան :

Մասնաւոր գնահատանքի արժանի են , Մխիթարեան հայրերը, վարժարանի«ծծնողաց Միութեան » ժրաջան տիկինները, որոնք անձնուիրութեամբ, եւ երկարատեւ աշխատանքով, հաճելի եւ չքնաղ կերպով կազմակերպած էին այս աւանդական հանդէսը :

Նման տօնակատարութիւններ, իրենց բարերար դերը ունին անտարակոյս, ազգապահպանումի մեծ գործին մէջ:

ՆԵՐԿԱՑ ՄԸ

ԶԱՆԱԶԱՆ, ԶԱՐՄԱՆԱԶԱՆ

Լոնտոնի բնակիչներէն Հենրի Լոն - կարթ, վերջերս, բժշկական թերթի մը խմբագրատան ուղղած է նամակ մը, որով պանդատած է, թէ արուեստագէտներու պատահածին նման, իր ալ ձեռքերը կծկուած եւ իրենց ճկունութիւնը կորսնցուցած են :

Մէկ քանի օր ետք, Լոնկարթ, զանազան բժիշկներէ եւ կեղծ - բժիշկներէ բաստացած է տասնեակներով նամակներ , որոնցմով անոնք այլ ընդ այլոյ դարմանումի միջոցներ առաջարկած են անոր : Ահաւասիկ այդ միջոցներէն մէկ քանին— Նշագեղձերը (գործողութեամբ) հանել , սուրճ ու թէյ չխմել ,կաթէ եւ ջուրէ զատ բոլոր ըմպելիներէն հրաժարիլ, նուրբ ինքնահոս գրիչ գործածել, դաշնակ նուագել , օրական երեք անգամ մկկական գաւաթ աղջուր խմել , «մետիում»ի մը այցելել եւայլն, եւայլն :

×

Թոքիո այցելող օտար զբօսաշրջիկները ապշահար կը մնան, պետական փոխադրական բոլոր միջոցներուն մէջ տեսնելով ցուցատախտակները, որոնց վրայ գրուած է, «Անատական ռատիէներժէնճ պաշտպանուելու համար՝ թէյ խմեցէք »: Այս խորհուրդը՝ արդիւնք է Սիզուոքայի համալսարանի գեղագիտական վարժարանի դասախօս փրոֆ. Թէյդի Ուքայի գիտական աշխատութիւններուն: Փրոֆ. Ուքայ մասնաւոր ուսումնասիրութիւններ կատարած է թէյի մասին, սակայն, չար լեզուները կ'ըսեն , թէ անմիջական չհագրգռուղը թէյի ճափոնական մեծ ընկերութիւն մըն է :

Ամերիկայի Լաս Վեկաս քաղաքին մէջ, անցեալ օր, Նիւ Եորքի գործարանատէրէն 36 տարու Ռիչըրտ Պրաուն ամուսնացած է 33 տարու դերասանուհի Էվա Կապարի հետ: Ամերիկացի գործարանատէրը Էվայի ձեռքը խնդրած էր 24 ժամ առաջ: 24 ժամ վերջը պսակուած եւ մեկնած են դէպի Իտալիա, մեղրալուսնի ամիսը հոն անցընելու համար :

« ԱՆՄԱՀ ՀԱՅԱՍՏԱՆ »
(Arménie Immortelle)

Հայկական երաժշտութեան նուիրուած սալերը սփիւռքի Հայութեան համար խանդավառիչ եւ յուսադրող աշխատութիւններ են. ամէն կերպով օգտակար եւ գնահատութեան արժանի : Եւ ամէն անգամ ուէշ երաժիշտի կողմէ նոր չարքի մը երեւումը , երաժշտասէր հասարակութեան հայրենասիրութեան գոհացում տալէ զատ, ազգապահպանման մարգին մէջ ալ իր կենսական դերը կը կատարէ :

Հրապարակի վրայ գտնուող եւ ժողովրդականացած սալերէն յետոյ ահա չորրորդ չարքը տոհմիկ երաժշտութեան , պատրաստութեամբ Արա Պարթեւեանի , դոր լոյս ընծայած է Վօկ ընկերութիւնը, «Անմահ Հայաստան» անունով : Առաջին երգն է «Ծաղկիր ազատ իմ հայրենիք », որուն կը յաջորդեն չարք մը ծանօթ երգեր, ինչպէս նաեւ բոլորովին նոր յղացումներ : Այս բոլորին յաջորդական ընդհանրութեամբ մարդ պահ մը հայրենիք կը փոխադրուի հոգեպէս :

Կոմիտասեան երգերը՝ ճոխացած նուագի բաժինով որոնց կը յաջորդեն Հայաստանեան հեղինակներու պարերը , եւ մէկ քանի հատ ալ ուղղակի պատրաստող հեղինակին գործերէն, որոնց մէջ ուշադրաւ են Հնձուորներու պարը եւ մանաւանդ «Տասնը չորս » անուն հայկական ինքնատիպ գործը :

Սալին ամբողջական ունկնդրութիւնը որ կը տեւէ երեք քառորդ ժամ, կոչուած է մեր նոր սերունդին տալու հայ երաժշտութեան ճաշակը :

Շնորհիւ սալը պատրաստող ընկերութեան զանազան քաղաքներու ձայնասփռումի կայաններու հետ ունեցած պայմանագրութեանց , հայ երաժշտութեան պարբերական ունկնդրութիւնը կարելի պիտի ըլլայ յառաջիկային :

Գ. Կ.

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄԵՐԺՈՒԱԾ ՍԷՐ

Ա.

Քանի հեռանար այդ խորհրդաւոր տունէն, անոր մութ պերճանքը, խաղաղ ու ազնուական մթնոլորտը կը ճնշէին իր մատղաչ եւ դիւրաւառ երեւակայութեանը վրայ : Միտքը կուգար, յստակ դիծերով, մարմարապատ բակը ճերմակ եւ մաքուր. ձեղունէն կախուած մեծ ստեղնաւոր ջահը, զոր եկեղեցիներու մէջ միայն տեսած էր. լայն սանդուխը՝ նկարուն կապերտով մը ծածկուած, ուսկից վեր ելած էին այնքան զգուշութեամբ , դրան առջեւի գաւառացին իր լայն , կարմիր, ապուշ դէմքովը, նոր տարազին մէջ անճարակ կեցուածքով մը. բժշկին սենեակը՝ այնքան պատկառելի ու խոր - հրդաւոր որքան աղօթատեղի մը. յետոյ վերջապէս տօքթորը , ան մանաւանդ , այնքան հրապուրիչ, զթոտ, հոգածու , իր պլուզովը ու գդակովը :

Ինչ սրտառուչ խանդով փարեր էր իր քանդուած մարմնին՝ անոր աւերումները զննելու, անոր քայքայումին պատճառները որոնելու համար : Օհ, այո, հիմա մանաւանդ կը զգար այդ փարումինամբողջ խանդաղատալի հոգեբանութիւնը , անոր զեղեցիկ խարտեաշ գլուխին տեն - դոտ պտոյտը իր կուրծքին ու կռնակին վրայ, չնչասպառօրէն : Միտքը կուգային անոր տարփոտ գթալի նայուածքները զորս զղուշի կերպով նետած էր իրեն :

Ու ինչ անուշ, ու ինչ աղուոր ու ինչ տպաւորիչ՝ զէմքը այդ երիտասարդ տօքթորին : Գլխու ինչ վեհ, հպարտ բրնեւուածք : Շարժումներու ինչ անրջնադրօս բնականութիւն :

Այս բոլորը, հիմակ որ հեռի էր ինք անոնցմէ, կը խուժէր մտքին մէջ, այն թուականը ստանալով զոր միայն անսահմանութիւնները կը թողուն ճախրասլաց երեւակայութիւններու վրայ :Իր անփորձ, միամիտ պարմանուհիի կոյս հոգիին մէջ, դերբուկ սալարկներուն վրայէն քալած տեսնը մօրը հետ որ դժնդակ կերպով կը հեւար, Սոֆի անդիմադրելի բաղձանք մը կ'ունենար դառնալու նորէն այդ տունը , իրեն համար այդ անծանօթ բաներուն հմայքը վայելելու դարձեալ երկարօրէն ..

— Մայրիկ, տօքթորին ե՞րբ պիտի երթանք նորէն, կը հարցունէր մօրը :

— Ախճիկս, նայինք ընտո՞ր պիտի ըլլաս սա իլաճին վրայ, անոր կէօրէ կ'երթանք . կ'ըլլայ քի ալ հիւ պէտքը չես ունենար տէ մենք ալ չենք երթար կլխու ցաւ տար ...

— Մայրիկ, ես մէկ անգամով չեմ ազկենար, կարելի բան չէ, կը պատասխաներ Սոֆի զրեթէ դողալով այն տխուր պատահականութեան մտածումէն թէ ինք կրնար մէկ անգամով աղէկնալ ու տօքթորին տունը երթալու պէտքը նորէն չէր ներկայանար :

— Պէ եաւրում, ինչո՞ւ ատանկ կ'ըսես, պէլքի կ'աղէկնաս, կը պնդէր լուսցարարուհին, իր աղջկանը զգացմունքներուն բոլորովին անտեղեակ :

Ու կը քալէին անոնք, Հ... գիւղին դերբուկ, խորտուբորտ փողոցներէն, մէկը յոգնութեան տաժանքէն չարչարուած , միւսը հոգիի խռովքներէն, ալ բառ մը չուղղելով իրարու, կարծես դիրար չհանդարթելու համար :

Անելի մը խորը, տախտակէ խոչոր հին չորցած դուռ մը հրելով ներս մտան Սոֆի եւ իր մայրը : Պարտէդ մը կը տարածուէր հոն, բարձր խոտերով ծածկուած. ոռղիանի անհատնում թուփեր իրենց կանանչ ազուոր ցօղունները կը խուռացնէին բարակ ծիլերնուն անհատնում դրասանդներուն :

Այդ կողմը, դրան ուղղութեամբը, մէկ մէթր բարձրութեամբ զգճուած պատ մը կանգնէր, որ կ'երթար կ'անհետանար հեռուն թուփերու արշաւանքի մը տակ : Ձախ կողմը, փայտորմ մը, որուն տախտակները դուրսէն ու արեւէն զալարուեր ծռմակեր էին,, կը յանդէր տեսակ մը չէնքի, որ վրայէն ահագին սայլատան մը, յարդանոցի մը կը նմանէր աւելի քան բնակարանի :

Անոր ընդարձակ տանիքին վրայէն կարծես առասպելական հսկայ մը անցած էր՝ կոխած տեղը վար իջեցնելով , այն - քան ելեւէջներ կային հոն, ալ սեւցած կղմինտրներ տեղ տեղ լօռուտ տխուր կանանչով մը թաւիչուած : Ու այդ չէնքէն անդին միեւնոյն պատը կը չարունակուէր, փլած փլփլած, անչուքտ մողէնեռու սերունդներ ապրեցնելով իր մէջ :

Մէկ քանի մեծաբերթ թանթրաւենիներ, թթենիներ եւ ուրիշ պտղատու ծառեր վայրի խոտերու, ուղտափուշերու, ռաղիանիներու այդ վայրի ու անխնամ յատակէն վեր կը բարձրացնէին իրենց վարդակոտ բուները, կարչնեղ ճիւղեր երկնցնելով օդին մէջ կանանչ եւ յուռթի, մենաւոր լքուած պարտէզին ակնհաճոյ զեղջկութիւն մը ընծայելով :

Ցնակին հանդիպակաց կողմը, հեռուն, ծառերէն անդին աչքը իսկոյն երեւան կը հանէր անհետացած չէնքի մը ցանցառ մնացորդները, անհարթ գետնի մը վրայ բոլորովին մերկ, պատի փլածքներ, հողէն դուրս ցցուած զերաններ ժանգոտ գամերով ծածկուած :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍԻՄԱՒԻՇԵԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

Նախքան քուէարկութիւնը սակայն վիճաբանութիւնը երկար էր։ Ընկերվարականները փորձեցին նոյնիսկ յետաձգել տալ քուէարկութիւնը (ծանօթ է որ կըրթական հրաժարեալ նախարարը նախկին ընկերվարական է) բայց իրենց բանաձեւը մերժուեցաւ։

Նիստին բացման, խօսք առաւ վարչապետ Տըլըէ, որ երկարօրէն բացատրեց կացութիւնը պաշտպանելով անչուշտ կառավարութեան տեսակէտը։

Վարչապետէն ետք խօսք առաւ Պ. Տիւրպէ (ընտանեկան, մշակութային եւ ընկերային հարցերու յանձնախումբին նախագահ) որ թիւերով փաստեց ազատ դպրոցներու կարեւորութիւնը։ Պետութիւնը, ըսաւ Տիւրպէ, չի կրնար անդի տանալ 1ուկէս միլիոն տղաք որոնք վերջին դպրոցական շրջանին յաճախած են մասնաւոր դպրոցները, եւ եղրակացուց.—«Երկուծայրայեղ լուծումներ կան մին՝ ընկերվարականներու եւ համայնավար ներու կողմէ առաջարկուած՝ աղգայնացում, միւսը՝ օժանդակութիւն առանց պայմանի, կրնանք միջին ճամբայ մը գտնել»։ Տիւրպէի համար աշխարհական նուիրիւնը պետութեան եւ եկեղեցւոյ յարաբերութեանց հետ կապ ունի ոչ՝ պետութեան եւ մասնաւոր ուսուցման։

Բուն վիճաբանութիւնը կը սկսի սակայն կէս մոլէի միջամտութեամբ։

Նախկին Վարչապետը չուզեր կողմնակալ ըլլալ, իրեն համար պարզ է՝ ծրագիրը անպատեհ է։ Կի Մոլէ կը պաշտպանէ աշխարհականութեան սկզբունքները եւ օրէնքը հակա – սահմանադրական կը գտնէ։ Դէմ է մասնաւոր դպրոցներու պետական օժանդակութեան։ Մոլէ չուզեր ընդունիլ որ մասնաւոր դպրոցներու մատահոգութիւնները ընկերային ըլլան, պատահ է որ կրօնական ընոյթ ունին։ Մոլէ կ'ընդունի որ մեծ սխալ գործուած են հանրային ուսուցման մէջ եւ կ'աւելցնէ « կը ցաւիմ անոնց համար բայց չատ դժուար է աշխարհական ըլլալը »։

Մոլէի հակառակ խօսք կ'առնէ Ժողովրդականշարժումէն Ֆրեվիլ։ Իրեն համար հարցը յստակ է, պէ՞տք է թէ ոչ օժանդակել մասնաւոր հաստատութեանց ինչպէս կ'ըլլայ Միացեալ Նահանգներու եւ Պելժիոյ մէջ։ Հետզհետէ խօսք կ'առնեն անկախ՝ Պոսքարի – Մոնսերվէն ու – րուն համար երեք զլխաւոր սկզբունքներ կան.— Ազատութիւն, ընտանիք, քրիստոնէութիւն, Առիկի, Թրիմոլէ տը Վիլիէ (անկախ) որուն նշանաբանն է «բոլորին դրամը բոլորին դպրոցին» Պիլիէռ՝ «ոչ մէկ օժանդակութիւն դաւանական դրպրոցի մը», Ֆլօտիւս Փրթի «Միութիւնը աւելի քան երբեք անհրաժեշտ է» եւ ուրիշներ։

Նիստը փակուեցաւ ժամը 4ին։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Ֆ.կ.Խաչի Փորթ տ'Իթալիի մասնաճիւղը շնորհակալութեամբ ստացած է ընկերուհի Աղաւնի Քազանեանէ հազար ֆր, իր ապաքինման առթիւ, իսկ Տիկին Լուսիկ Անդրէասեանէ հազար ֆր. իր ամուսնոյն եւ տղուն յիշատակին փոխան հոգեհանգիստի։

ՆՈՒԻՐ

Մավեան եւ Արիմեան ընտանիքները իրենց ողբացեալ ամուսնոյն եւ հօր Մկր – տիչ Մավեանի մահուան տասնըհինգե – րորդ տարելիցին առթիւ 15·000 ֆր. կը նուիրեն Մշակոյթի Տան եւ երկու հազար ֆրանք ալ «Ցառաջ»ի բարգաւաճման։

Ստանալ «Ցառաջ»էն։

×

Ողբացեալ Պ. Սիրուն Կակոյեանի մահուան յիշատակին առթիւ Տէր եւ Տիկին Գալֆաճեան երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Կ. Խաչի Պորտոյի մասնաճիւղին։ Հազար ֆրանք ալ «Ցառաջ»ի բարգաւաճման։

Ս. ՍՏԵՓԱՆՈՍ

Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ այս կիրակի օր պիտի մատուցուի Ս. Ստեփանոսի ոտնին առթիւ քառաձայն Ս. պատարագ, յետ պատարագի խորհրդաբանին մէջ ընդունելութիւն պիտի ըլլայ ի պատիւ ղպրաց դասու հոգաբարձութեան կողմէ։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ Զաւէն Վրդ. Արգումանեան։

Նոյն օրը Բիւթանիոյ հայրենակիցներու խնդրանքով հոգեհանգստեան պաշտօն պիտի կատարուի Նիկոմիդիոյ բազմավաստակ Առաջնորդ ՍՏԵՓԱՆՈՍ ԱՐՔ. ՑՈՎԱԿԻՄԵԱՆի յիշատակին։

Կը հրաւիրուի հայ հասարակութիւնը։

×

Լիոնի Ազգային Միութեան փափաքին համաձայն այս կիրակի Ս. Ստեփանոսի տօնին առթիւ, հոգեհանգստեան պատարագ պիտի մատուցուի, Իզմիտի բարեխնամ, չինով Առաջնորդ Ստեփանոս Արք. Ցովակիմեանի ի յիշատակ։

Կը խնդրուի նոյն օրը իր յիշատակը յարգող բարեպաշտ ազգայիններէ ներկայ ըլլալ պատարագի։

ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ Ս. ԾՆՈՒՆԴ
ժամանակագոյց արարողութեանց

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

27 Դեկտեմբեր, կիրակի, Տօն Ս. Ստեփանոսի, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 7·45ին, բազմաձայն Ս. պատարագ 9·45ին, Ս. Ստեփանոսի յատուկ արարողութիւն 11·30ին։

Կը պատարագէ եւ կը քարոզէ եկեղեցիին հոգեւոր հովիւ Տ. Խոսրով Քհնյ. Ասատուրեան, որուն քահանայական ձեռնադրութեան առաջին տարեդարձն է։

(Շար.)

×

ՊՈՄՈՆԻ Ս. Գ. ԼՈՒՍ. ԵԿԵՂԵՑԻ

Տօն Ս. Ստեփանոսի նախավկային, այս կիրակի, սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8·30, Ս. պատարագ ժամը 10։ Տօն Սարկաւագաց եւ Դպրաց։

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ
ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՒԷՐ
ՀԱՅ ԵՐԳԸ

ՂԵԿԱՎԱՐ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ

Ս Ր Փ Ա Ն - Կ Ո Մ Ի Տ Ա Ս

ՆՈՐ ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՍԱՒ

Դիմել Ցառաջին եւ գրատուն Հրանտ – Սամուէլ։

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Ֆ. Կ. Խաչի Շաւիլի մասնաճիւղի ընկերուհիները ցաւակցութիւն կը յայտնեն ընկերուհի Սրբուհի Սարգիսեանին եւ իր ընտանեկան պարագաններուն, իրենց մօր մահուան առթիւ։

ՀՈԳԵՀԱՆԳԻՍՏ

Այրի Տիկին Տիգրանուհի Սապոնճեան, Տէր եւ Տիկին Սարգիս Սապոնճեան եւ զաւակը կը ծանուցանեն թէ այս կիրակի յետ պատարագի Փարիզի Ս. Ցովհ. Մկրտիչ եկեղեցիին մէջ հոգեհանգստեան պաշտօն կը կատարուի իրենց ողբացեալ ամուսնոյն, հօր եւ մեծ հօր՝

ՑԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍԱՊՈՆՃԵԱՆ
ՆԻԿՈՂՈՍԵԱՆԻ

մահուան առաջին տարելիցին առթիւ։ Ինչպէս նաեւ Տնկոյեան գերդաստանի համայն ննջեցելոց յիշատակին։

ԱՄԱՆՈՐԻ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ԱԼՖՈՐՎԻԼԻ ՄԷՋ

Հոգաբարձութիւնը կը ծանուցանէ թէ կազմակերպած է Ամանորի հանդէս մը, Շաբաթ, Դեկտ. 26, երեկոյեան ժամը 9ին, տեղւոյս քաղաքապետական սրահին մէջ, Րիւ Վոլթէր։

Հովանաւորութեամբ ԵԻՐ. ՀԱՅՈՑ ԿԱԹ. ՊԱՏՈՒԻՐԱԿ Տ. ՍԵՐՈՎԲԷ ԵՊՍ. ՄԱՆՈՒԿԵԱՆի։ Պատուոյ նախագահութեամբ քաղաքապետ Պ. Պլէօձի եւ ներկայութեամբ Փարիզի Կրթ. Կեդրոնական Ցանձնախումբի ներկայացուցչին։

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր. — Երգ, արտասանութիւն եւ տրամախօսութիւն աշակերտներուն կողմէ։

Կրթ. Հոգաբարձութիւնը կը հրաւիրէ տեղւոյս Հայութիւնը իր ներկայութեամբ քաջալերելու սոյն ազգօգուտ ձեռնարկը։

Մուտքը ազատ է։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes

Մեթրօ Փորթ Մայո

Պաշտամունք այսկիրակի առաւօտ ժամը 10·45ին։

Կը խօսի Պատուելի ԳԱՑԱՑԵԱՆ։

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՉ. ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷՅԼ

Պաշտամունք՝ այս կիրակի, Մէն ժէ – րոմ, ժամը 9,30ին։ Ռիւ ժէմափ՝ ժամը 10,45ին։

Կը քարոզէ Վերապատուելի Հելվաճեան։

ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՀԱՆԴԷՍ ՓՈՆ ՏԸ ՇԷՐԻՒԻ ՄԷՋ

Ազգ. Միութեան հովանաւորութեամբ դպրոցական հանդէսը՝ այս կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 3ին, Գաթ Պուասօն (Փըթի Շալէ), Պ. Մանուէլ Պապիկեանի սրահը, ղեկավարութեամբ Պ. Թրագոչի։

Ազգ. Միութեան կողմէ նախընթերիք պիտի բաժնուի բոլոր անոնց որոնք դպրոց երթալու տարիք կը ներկայացնեն։ Մանրամասնութիւնները տեղւոյն վրայ։

Մուտքը ազատ է։

— ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ —

Ֆ. Կ. Խաչի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը այս Շաբաթ կէս օրէ ետք ժամը չորսին Քաֆէ լը Րէժանի մէջ։

Բոլորին ներկայութիւնը անհրաժեշտ է։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սարգիս (կամ Սերգօ) Տէր Թովմասեանին (կամ՝ Թովմասեանին)։ Ծնած 1914 թ., Ղամարլուի չրջանի Զիկդամլու գիւղում։ 1941 թ. Նոյեմբերին Ռուստովի առաջին ճակատամարտից յետոյ, ան – յայտ կորած է։

Ոեւէ լուր ունեցողից (ռազմաճակատում, կամ գերութեան մէջ՝ սպաննուած, մեռած կամ ողջ), կը խնդրուի յայտնել «Ցառաջ»ի խմբագրութեան։

AU BEAU NOYER

Salles de séjour — Penderies - literie
Chambres - cosys — Cuisines laquées
Salons-tapisserie — Fauteuils-canapés-lit

ՀԱՅԵՐԷՆ ԿԸ-ԽՕՍԻՆՔ
ՎՃԱՐՈՒՄՆԵՐՈՒ ՄԵԾ
ԴԻՒՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԶՐԻ ՑԱՆԶՆԵԼԻ ՖՐԱՆՍԱՑԻ
ԱՄԷՆ ԿՈՂՄԸ

185, BD. J. JAURES
15, AV. A. MORIZET
Boulogne - Billancourt
Métro : MARCEL SEMBAT
Mol. 06-03 et 60-38

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍԱԼԵՐ

ՊԱՏՐԱՍՏՈՒԹԵԱՄԲ եւ ՂԵԿԱՎԱՐՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ

(DISQUES VOGUE)

Հրապարակ ելաւ

MC 20162	Arménie Immortelle	15 կտոր, խմբերգ եւ նուագախումբ
» 20103	Հայ եւ կովկասեան	ժող. նուագ եւ երգ. 16 կտոր
» 20136	Arménie	14 կտոր Հայաստ. եւ դեղջուկ երգեր։
» 20157	Reflets d'Arménie	14 կտոր տոհմիկ եւ ռոմանթիք երգեր
10016	Իրիս Պիւլպիւլեան	10 մեներգ նուագախումբով։

Երգուած Փարիզի հայկական երգչախումբին կողմէ
Ֆոլիօրիֆ մեծ նուագախումբի ընկերակցութեամբ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

MC 20114 Եկմալեան պատարագ և Ծննդեան տաղեր
20 կտոր, քառաձայն խումբ, երգչոն

MC 20150 Կոմիտասեան պատարագ, 20 կտոր,
պատարագիչի բաժինով, մեներգ՝ Պիւլպիւլեան եւ Սերոբեան, 55 վայրկեան

Ստանալու համար դիմել Արա Պարթեւեանի, 14, Rue Petit, Paris 19e, BOT. 99-22
եւ եկեղեցւոյ դիւանատունը։

Հիմնադիր–Տնօրէն ԳՐԻԳՈՐ ԹԵՒԱՆԵԱՆ

ՁԱՇԱՐԱՆ ԵԱՐ

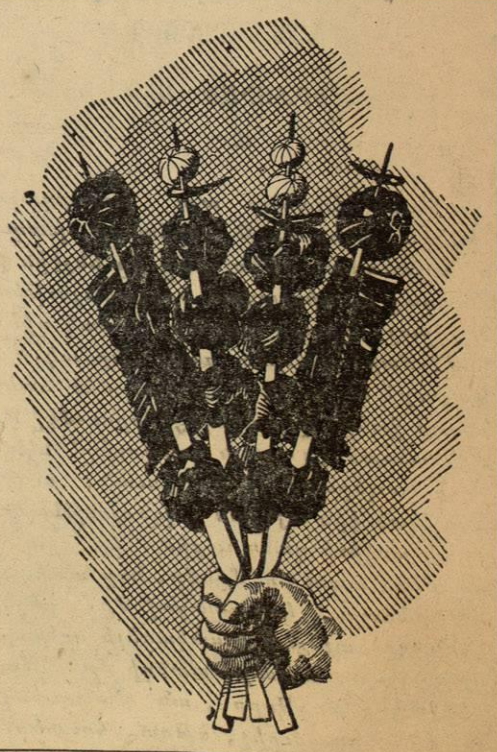
Ֆրանսական – հայկական եւ կովկասեան ընտիր կերակուրներ

4, RUE ROBERT-ETIENNE
(Rue Marbeuf) PARIS - 8e
TÉL. : BAL. 31 21
ՇԱՆ Զ'ԷԼԻԶԷԻ ՍՐՏԻՆ ՎՐԱՑ
Métro : F. D. Roosevelt

Հաճելի մթնոլորտ

Առաջնակարգ կովկասեան խորոված – ներ, «չաշլիք», «քարսքի»

Bar Américain

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ԿԻՐԱԿԻ 27 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

DIMANCHE 27 DÉCEMBRE 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8682 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4483

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՍԱՍՈՒՆՑԻ ԴԱՒԻԹԻՆ ԱՐՁԱՆԸ

Նոր օրերու Հայոց Պատմութեան մէջ անմոռանալի պիտի մնայ 1959 Դեկտեմբեր 3ը:

Այդ օրը Երեւանի կայարանին մօտա – կայ հրապարակին վրայ հանդիսաւոր ա – րարողութեամբ կատարուած է Սասունցի Դաւիթի «հզօր ոճով» քանդակուած վիթ – խարի արձանին բացումը:

Ինչպէս գրուեցաւ այս էջերուն մէջ, արձանը կը ներկայացնէ մեր ժողովրդա – կան դիւցազներգութեան անմահ հերոսը կանգնած ապառաժներու — կարծես ան – դունդներու — վրայէն սլացող իր հրեղէն ձիուն՝ Քուռկիկ Ջալալիի ասպանդակնե – րուն վրայ, կառչած անոր ցից բաշերուն, ձեռքին մէջ չողացնելով իր հրաշագործ Թուր Կայծակին՝ «Ի սարսափ օտարեր – կրեայ բռնակալներին»:

Այս պատմական դէպքին առթիւ խօսք առնողները չեչտած են, որ «դիւցազն Սասունցի Դաւիթի օրինակով չատ են կռուեր հայ ժողովուրդին զաւակները հայրենիքի ազատութեան եւ անկախու – թեան համար, հաստատելով որ Սասուն – ցի Դաւիթի արժանաւոր հետեւորդներն են»:

Ո՞ր հայրենասէր Հայուն աչքերն են, որ ուրախութեան եւ հպարտութեան ար – ցունքով չեն լեցուիր ի տես այս արտա – կարգ երեւոյթին:

Արձանագործ Երուանդ Քոչար, որ տարիներով աշխատեր է այս հրաշակեր – տը արտադրելու համար, անձնանօթ մը չէ: Փարիզցիները, մանաւանդ լատինա – կան թաղի յաճախորդները լաւ կը ճանչ – նան զինքը:

Հայաստան մեկնելէ առաջ երկար ա – տեն նկարչական փորձեր կը կատարէր այստեղ, հետեւելով նորերու արտադոց օրինակին: Խարխափումի մէջ էր և ճամ – բայ կ'որոնէր արժեցնելու համար իր տաղանդը: Սասունցի Դաւիթի արձանը ցոյց կուտայ այժմ թէ անիկա գտած է արդէն իր ճամբան:

Հայաստանի մայրաքաղաքին մէջ Սա – սունցի Դաւիթի արձանը կանգնած է այսօր՝ իբրեւ խորհրդանշանը հայ ժողո – վուրդի ազատ ու անկախ ապրելու կամ – քին: Իբրեւ յուշարձան «Հայ ժողովուր – դի զաւակներուն», որոնք «չատ են կրա – ուեր հայրենիքի ազատութեան եւ ան – կախութեան համար»: (Գրական Թերթ, Երեւան, ...):

Այդ յուշարձանը աւելի մեծ արժէք կը ներկայացնէ յաչս ի սփիւռս աշխարհի ցրուած Հայութեան, որ պաշտամունք ունի Սասունցի Դաւիթին հանդէպ: Որովհետեւ դիւցազն Դաւիթներն են, որ «սարսափ» են ազդած «օտարերկրեայ բռնակալներին»:

Օտար բռնակալներ չատ է տեսեր մեր երկիրը: Անոնք եկեր ու անցեր են, ան – հետ կորսուելով աշխարհի երեսէն:

Կանգուն է մնացեր հայ ազգը, չնոր – հիւ իր ապրելու եւ յարատեւելու անոր – կուն կամքին: Շնորհիւ իր «խենթ» զա – ւակներուն:

Հայկ դիւցազնէն մինչեւ Վարդան Մա – միկոնեան, մինչեւ Սասունցի Դաւիթ եւ մինչեւ Հ. Յ. Դաշնակցութիւն, հայ ժո – ղովուրդի զաւակները «չատ են կռուեր հայրենիքի ազատութեան եւ անկախու – թեան համար»:

Այն պահուն, երբ Երեւանի կէս միլիոն Հայութեան գլխուն վրայ — իբրեւ նա – խատինք — իր 17 մեծերնոց հասակով կանգնած է դեռ բռնակալներու ամէնէն դաժանը, Սասունցի Դաւիթի վիթխարի արձանը սփոփանքի չող մը կը կաթեցնէ ազատատենչ հոգիներու մէջ:

Թէ որ էլնէէ գեաճ մեր վրայ,
Հորեր շիմէէ բեառսուն գեազ խոր,
Քեառսուն ջաղցի բարը վէրէն,
Կ'էլնեն ձեր դէմ ինչպէս էս օր,
Սասմայ – Դաւիթ Թուր – կէծակին:

Հայ ժողովուրդը պիտի յաղթէ անպայ – ման, քանի իր հոգիին մէջ դրոշմուած է Սասունցի Դաւիթներու պաշտամունքը:

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԽՐՈՒՇՉԵՒԻ ԸՆԴՈՒՆԵՑԱԻ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԱՌԱՋԱՐԿԸ

ՓԱՐԻԶԸ ՅԱՐՄԱՐ Է, ԲԱՑՅ ԱՊՐԻԼ 27 ԱՆՑԱՐՄԱՐ

Խ. Միութիւնը ընդունեցաւ Արեւմտեան երեք մեծերու առաջարկը՝ յառաջի – կայ գարնան ժողով մը գումարելու հա – մար:

Արտաքին նախարար Կրոմիքօ ուրբաթ առաւօտ Խրուշչեւի պատասխանը տուաւ Միացեալ Նահանգներու, Անգլիոյ եւ Ֆը – րանսայի դեսպաններուն: Սորհրդային վարչապետը համաձայն է որ Մեծերու ժողովը գումարուի Փարիզի մէջ, բայց կ'առաջարկէ որ այդ հանդիպումը տեղի ունենայ Ապրիլ 21ին, կամ Մայիս 4ին:

Ապրիլ 27 անյարմար է Վարչապետ Խրուշչեւի համար, որովհետեւ Մայիս մէկին ներկայ պէտք է ըլլայ կարմիրբա – նակի աւանդական տողանցքին:

Լուրը առաջին անգամ հրապարակուե – ցաւ Կրեմլինի մէջ տրուած մամուլի ա – ուուլիսի մը ընթացքին: «Լաւ լուր մը ու – նիմ ձեզի համար» յայտարարեց խորհր – դային Արտաքին նախարարութեան մա – մուլի բաժնի վարիչը՝ օտար լրագրող – ներուն:

Հարցապնդուելով Ապրիլ 27ի անյար – մարութեան չուրջ, խորհրդային բանբե – րը պատասխանեց. —Մայիսի սկիզբը մեր ղեկավարները որոշ պարտականութիւն – ներ ունին՝ որոնց համար Մոսկուա պէտք է մնան եւ մասնակցին աշխատանքի տօ – նին ի պատիւ կազմակերպուած հանդի – սութեանց:

Ուշագրաւ է այն պարագան, թէ Խր – րուշչեւի պատասխանը արեւմտեան դես – պաններուն յանձնուեցաւ ճիշդ Ծնունդի օրը: Մայիս մէկի բանուորական տօնը մեծ նշանակութիւն ունի Խ. Միութեան համար. Թերեւս ճիշդ այդ պատճառով ընտրեցին Ծնունդի օրը, որ նոյնքան կա – րեւոր է Արեւմտեաններու համար:

Հարցը այն է սակայն, որ Խրուշչեւի առաջարկած երկու Թուականներն ալ անյարմար են Արեւմտեաններուն համար: Միացեալ Նահանգները պատրաստ են ժողովին մասնակցելու Ապրիլ 21ին կամ Մայիս չորսին, ինչպէս կ'առաջարկէ Խր – րուշչեւ: Այդ պարագային սակայն, Զօր. տը Կոլ պէտք է յետաձգէ իր ճամբորդու – թիւնը՝ դէպի Ուշինկթըն (Ապրիլ 18):

Կրնայ ըլլալ նաեւ, որ երկու Նախա – գահներու միջեւ համաձայնութիւն մը գոյանայ՝ որպէսզի տը Կոլ որոշուած Թուականէն աւելի առաջ երթայ Միաց – եալ Նահանգներ:

Խրուշչեւի առաջարկած երկրորդ Թը – ւականը՝ Մայիս չորս, անյարմար է Անգլիոյ համար, քանի որ այդ Թուակա – նին Հասարակապետութեան ժողովը պիտի գումարուի եւ Վարչապետ Մաքմի – լըն ներկայ պէտք է ըլլայ:

Նկատի առնելով այս բոլորը, կը կար – ծուի Թէ Արեւմուտքը նոր Թուական մը պիտի առաջարկէ, որ միաժամանակ յար – մար ըլլայ բոլորին համար: Արդէն կը խօսուի երկու Թուականներու մասին. Մայիս 9 կամ 16:

Ինչ որ ալ ըլլան սակայն ստեղծուած

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՊԱՂՏԱԻԻ մէջ կացութիւնը միշտ լար – ուած է: Պարսից Շահը յետաձգեց մեկ – նումնի իր ճամբորդութիւնը սպասելով որ Պարսկաստանի եւ Իրաքի յարաբերու – թիւնները հանդարտին: Թեհրանի մէջ ժողովուրդ են քաստմէն զոր կ'որակեն. — Սեւ աշխարհակալութեան կարմիր ծա – ռան: 57 հոգի որոնք ամբաստանուած են իբրեւ մեղսակից Քասըմի դէմ եղած մա – հափորձին պիտի դատուին Պաղտատի ժողովուրդին առեւանին կողմէ:

ԼԻԲԱՆԱՆԻ մէջ կառավարական տագ – նապի մը առաջքն առնուեցաւ փոքր մե – ծամասնութեան մը շնորհիւ (7 ձայն): Դահլիճին բացառիկ լիազօրութեանց վերջնանալուն առթիւ էր որ կառավարու – թիւնը վստահութեան քուէ ուզեց երես – փոխ. ժողովէն: Ձափաւորականները անդամ յոյս չունին որ այսքան փոքր մե – ծամասնութեամբ մը վարչապետ Քարա – մէ գործի գլուխ մնայ:

ԹՐՔԱԿԱՆ մամուլը քանի մը տողով արձագանգ հանդիսացած էր վերջերս կարգ մը մարդոց ձերբակալութեան, ո – րոնք «կը դաւեն Թուրք ազգային շահե – րուն դէմ»: Պէյրութ եւ Փարիզ հասած լուրերու համաձայն, ձերբակալուածմար – դիկը ազգայնական Քիւրտեր են, որոնք յարաբերութեան մէջ են Իրաքի Քիւր – տերուն հետ: Կ'ըսուի Թէ քրտական մեծ չարժում մըն է որուն գլխաւոր ծրագիրն է Թուրքիոյ մէջ ձեռք ձգել մշակութային այն ազատութիւնները զոր Իրաքի եւ Պարսկաստանի Քիւրտերը ունին: Հա – մաձայն պաշտօնական վիճակագրու – թեանց 2ուկէս միլիոն քիւրտ կայ Թուր – քիոյ մէջ:

ՊՈԼՍՈՑ ընդդիմադիր՝ Քիմ չարթա – թերթին հրատարակութիւնը արգիլուե – ցաւ մէկ ամսուան համար: Թերթին տէ – րը՝ Սահապ Պախչհօղլու 16 ամիս բան – տարկութեան դատապարտուած էր վեր – ջերս: Միջազգային մամուլը բուռն կեր – պով կը բողոքէ այս բռնաբարումներուն դէմ:

ԱԼԺԵՐԻՈՑ «առժամեայ կառավարու – թեան» ղեկավար Ֆերհաթ Ապպաս վճ – ռապէս հերքեց այն լուրերը՝ որոնց հա – մաձայն ալժերիական նոր կառավարու – թիւն մը կազմուած է՝ Քրիմ Պելքասեմի նախագահութեամբ: Կառավարութեան Տեղեկատուութեան նախարարութիւնը պաշտօնական զեկոյց մը հրատարակեց, նոյնպէս հերքելով «անհիմն» զրոյցները:

ԱՄՄԱՆԻ կառավարութիւնը Լիբանանի եւ Սուրիոյ առաջարկեց որ Յորդանան դետը կազմող երեք դետակներու ընթաց – քը փոխեն՝ եթէ Իսրայէլ ձեռնարկէ Նե – կեւի անապատը ոռոգելու իր ծրագրին. երբ Ամմանի կառավարութեան ծրագիրը գործադրուի՝ Յորդանան դետը պիտի ցամքի: Առաջարկը կը քննուի Արաբական Լիկայի կողմէ:

ԱԶԳ. ԶԻՆԱՍՏԱՆԻ Վարչապետ Շէն Շէննկ յայտարարեց Թէ ինչ որ ալ ըլլայ՝ 600.000 հոգինոց չինական բանակը միշտ կազմ ու պատրաստ պիտի մնայ:

ՖՐԱՆՍԱՑԻ ճամբաներուն վրայ Ծ – նունդի օրը, 24 ժամուան ընթացքին բազմաթիւ արկածներ պատահեցան 30 հոգիի մահուան պատճառ դառնալով. 60 վիրաւորներ կան:

ՔԱՄՐՈՒՆԻ եւ Ֆրանսայի ներկայա – ցուցիչներուն միջեւ ստորագրուած հա – մաձայնութեամբ մը՝ Յունուար մէկին Քամրուն անկախ Հանրապետութիւն պի – տի դառնայ:

ԿԱՐՈՆ գետի ջուրերը կը բարձրանան չարունակ, մտահոգիչ կացութիւն մը ստեղծելով Լանկոնի եւ Լա Ռէոլի շրջան – ներուն մէջ: Կը սպասուի որ ջուրերը մինչեւ 9.50 մեթր բարձրանան Լա Ռէոլի մէջ: Նախազգուշական միջոցներ ձեռք առնուած են՝ վտանգի պարագային բը – նակչութիւնը պարպելու համար:

ՅԻՍՈՒՍԻ ԾՆՆԴԵԱՆ ՏԱՐԵԴԱՐՁԸ

Ծնընդեան օրն էր Մանուկին,
Հրեշտակներու հոյլեր անթիւ
Այցելելով իրեն՝ անգին
Նուէրներ կուտաք տօնին առթիւ:

Ինչե՛ր բերին, ա՜հ, Յիսուսին.
Թարմ պտուղներ, միրգեր անբաւ,
Դրախտի խնձոր, ու միասին
Ընդելուզուած՝ թուզ ու արմաւ:
Մեղրով օծուած կսկուծ՝ էաբար
Ու մշկահոտ բերին շաբար.
Անուշ խիւսեր՝ ռուբ ու բանդակ
Լեցուցին տո՛ւնը բովանդակ.
Ուրիշներ ալ կը տեղային
Ծաղկի փունջեր եթերային,
Ուր շուշանին հետ էովփովի
Կը փայլէր վարդն երիէովի:

Բերին նաեւ զարդեր ոսկի,
Իբրեւ պճինճ գլխու՝ լանջի,
Եւ իր գողտրիկ մարմնին համար
Բեհեզ շապիկ մ'աստղանկար:

Մէջ մանկական նուէրներուն
Խաղալիկներ ալ կան սիրուն,
Շրջանակի՝ աստղի ձեւով,
Որ լոյսերով կը պաղպաջեն...
Բայց Յիսուսիկն անոնց մէջէն
Սրտին սիրածն ընտրեց անխոով.
Փայտ մըն էր ան ձեւով խաչի,
Հրեշտակներուն ընծան վերջի:

Տես թէ ի՜նչպէս Ան կ'արտորայ
Պինդ սեղմելով կուրծքին վրայ,
Համբոյրներով կը ծածկէ զայն
Իբրեւ իր գա՛նձը հրաշագան.
Ու մոռացած իւր միւս գանձերն անհամար
Կ'ըսէ.«Կաղանդչէ՛ս ա՛յս է ինձ համար»:

×

Որդեա՛կ իմ, կրցար հասկնալ հարկաւ
Թէ Յիսուս ինչո՞ւ խաչն ընտրեց՝ պագաւ:
Երբ զարդարուիս խաչով մ'ալ դուն՝
Ընկեր կ'ըլլաս հրեշտակներուն:

ԵՂԻՇԷ ԱՐՔ. ԴՈՒՐԵԱՆ

ԾՆՈՒՆԴԸ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ

Ինչպէս ամէն տարի, այս տարի ալ աշխարհի բոլոր մեծերը խաղաղութեան կոչեր ըրին Ծնունդի առթիւ:

Անգլիոյ Թագուհին լաւագոյն մաղ – թանքները ըրաւ Հասարակապետութեան ժողովուրդներուն: Պրազիլիոյ Նախագահը Քուպիչէք, Հոլանտայի Թագուհին՝ Ժու – լիանա նոյնիսկ յայտարարութիւններ ըրին: Դաշնակցային Գերմանիոյ Վարչա – պետը՝ Ատընաուըր խօսեցաւ մանաւանդ արեւելեան Գերմանացիներուն մասին, չեչտելով Թէ անոնք «մեր միսին մսէն են, մեր արիւնին՝ արիւնէն, և մոռցուած չեն ոչ մեզ մօտ, ոչ ալ ազատ աշխարհի ժողովուրդներուն մօտ: Ծնունդի մտմերը որ կը վառեն արեւմտեան Գերմանիոյ մէջ, պէտք է իբրեւ փարոս ծառայեն այն տեղի մեր հայրենակիցներուն, անոնց ո – րոնք իրաւունք չունին Ծնունդը տօնելու, անոնց որոնք գերութեան մէջ կ'ապրին»:

Իտալիոյ վարչապետը՝ Սէնեի չեչտեց իր կոչին մէջ Թէ ազատութիւնը ընկերա – յին ամէն արդարութեան հիմն է:

Մոսկուայի ձայնասփիւռի կայանը ու – րախ Ծնունդ մը մաղթեց Ամերիկացինե – րուն:

Նախագահը Այզընհաուըր հաղարաւոր Ամերիկացիներու առջեւ վառեց Սպիտակ Տան Ծնունդի ծառը:

Վերջապէս Ս. Պետրոսի մէջ քան հա – զար հոգիի ներկայութեամբ Պապը պա – տարագեց: Ապա պատշգամէն հոծ բազ – մութեան մը առջեւ խաղաղութիւն մաղ – թեց աշխարհի:

ՄԵԾԱՐԱՆՔԻ ՀԱՒԱՔՈՅԹ

Ի ՊԱՏԻՒ ԽՈՐԷՆ ԱՐՔԵՊՍ. ԲԱՐՈՅԵԱՆԻ

ԱՆԹԻԼԻԱՍ ԵՒ ԷՋՄԻԱԾԻՆ

(Բ. եւ վերջին մաս)

ԽՈՐԷՆ ԱՐՔ.Ի ԽՕՍՔԸ

1441ին «արեւելեան վարդապետները» — Հաղբատի եւ Սանահինի վանականները ժողով գումարելով կ'որոշեն կաթողիկոսական աթոռը փոխադրել էջմիածին: Եւ հրաւէր կ'ուղղեն Ամենայն Հայոց Հայրապետ Գրիգոր Թ. Մուսաբէկեանին, որ երթայ էջմիածին նստի: Մուսաբէկեան կաթող. կը մերժէ հեռանալ Սիսէն՝ խմաստութեամբ եւ հեռատեսութեամբ, — պատմական պատճառներով:

Կիլիկիոյ թագաւորութիւնը կործանած էր եւ հայ ժողովուրդը կը կեղեքուէր Մէմլուքներու եւ այլ թշնամիներու կողմէ: Կաթողիկոսը պարտաւոր էր մնալ իր ժողովուրդին կողքին եւ պաշտպան դառնար անոր, որպէսզի անիկա զոյատեւէր:

Կար նաեւ կաթոլիկութեան վտանգը: Մինչեւ զարկն սկսեալ լատին եկեղեցականները — ունիթոռներ — զացած էին Կիլիկիա՝ լատինացնելու համար Հայերը: Լատինները յաջողեր էին թափանցել Լուսինեաններու արքունիքէն ներս. թագաւորներ եւ իշխանուհիներ լատին դարձած էին: Մեր ազգային նկարագիրը կորսընցնելու վտանգին էինք ենթարկուած:

Մեր անկախութիւնը կորսնցնելէ վերջ, Հայոց քաղաքական կեանքի ղեկավարութիւնը ձեռքն անցաւ կաթողիկոսին, որ դարձաւ ազգին պետական – վարչական դլուխը: Հայոց կաթողիկոսները քանիցս յարաբերութեան մէջ մտած են Եւրոպայի քրիստոնեայ պետութեանց հետ, Հայոց անկախութիւնը վերականգնելու համար:

1441ին՝ Մուսաբէկեան կաթողիկոսի մերժումին վրայ «արեւելեան եպիսկոպոսները» կաթողիկոս ընտրեցին Ծերունի Կիրակոս Վիրապեցին եւ զայն նստեցուցին էջմիածնի մէջ:

Գրիգոր Թ. Մուսաբէկեան, իբրեւ ամենայն Հայոց կաթողիկոս չդողջեց այս կարգադրութեան դէմ, «թերի ու անդուն» նկատեց զայն, անաթեմա չհարդաց Վիրապեցիի ղլխուն: Ընդհակառակն եղբայրական նամակ դրելով՝ շնորհաւորեց զայն:

Պատմութեան ընթացքին երկու Աթոռները — Մեծ ու Փոքր Հայաստանի մէջ— եղած են իրարու գործակից ու լծակից եղբայրներ, իրարու լրացուցիչներ, հանդիսացած են երկու թեւերը մեր ազգային կեանքին եւ առաջնորդած մեր եկեղեցին:

Շատ յստակ բացատրութեամբ տեսաք, որ Ս. Գր. Լուսաւորչի աթոռը դարերու ընթացքին զանազան տեղեր չրջելէ վերջ, 1293ին եկած է Սիս, ուր մնացած է նաեւ 1441էն վերջ, մինչեւ 1921, երբ Կիլիկիոյ պարպումին հետեւանքով, Սահակ Բ. Խապայեան կաթողիկոս՝ իր Միաբանութիւնով, Լուսաւորչի Ս. Աջով, սուրբ մասունքներով եւ թանկարժէք անօթներով ապաստանած է նախ Սուրիա եւ յետոյ հաստատուած Անթիլիաս, Լիբանանի գեղածիծաղ ափերուն վրայ: Սահակ Բ.ին յաջորդած է աթոռակից Բարդէն կաթող., յետոյ Պետրոս Սարաճեան կաթող. եւ Գարեգին Ա. Յովսէփեան: Ու այժմ Լուսաւորչի աթոռին վրայ բազմած է արժանաբնտիր Վեհ. Ջարեհ Ա. կաթողիկոսը:

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռը պատմականօրէն, իրաւականօրէն եւ կանոնականօրէն ճշմարիտ չարունակութիւնն է 301ին հիմնուած էջմիածնի կաթողիկոսութեան:

Կիլիկեան Աթոռն ու Վեհ. Ջարեհ Կաթողիկոս ջերմօրէն ցանկացող են, որ ներկայ անհասկացողութիւնները իսկ ու պէս վերնան մէջտեղէն եւ նախկին սերտ յարաբերութիւնները վերսկսին: Ու երկու Աթոռները ձեռք ձեռքի տալով չարունակեն ծառայել հայ ժողովուրդին եւ Հայաստանեայց եկեղեցիին: Մեր այս ցանկութիւնը հաղորդած ենք առ որ անկ է: կ'ուզենք որ ի սէր Հայց. եկեղեցիին եւ ժողովուրդին միութեան՝ մօտենան, ձեռք երկարեն եւ կրկին լծուին իրենց ժողովրդանուէր աշխատանքներուն ու ծառայութեանց:

Կիլիկեան Աթոռը կոչուած է վերկարար դեր կատարելու ամբողջ արտասահմանի մէջ՝ իր հասցուցած երիտասարդ վարդապետներով, քահանաներով, ուսուցիչներով եւ մտաւորականներով: Անթիլիասի Դպրեվանքը վերելք կ'ունենայ միշտ՝ շնորհիւ կաթողիկոսի իմաստուն ղեկավարութեան: Անիկա առաջնորդ պիտի հանդիսանայ Սփիւռքի Հայութեան:

Վեհ. Ջարեհ կաթող. մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ ո՛չ միայն միաբանութեան եւ կիլիկեան թեմերուն, այլ ամբողջ արտասահմանի մէջ: Նոյնիսկ օտար պետութեանց ներկայացուցիչները սիրով եւ համակրանքով կը մօտենան իրեն: Սիրելի եւ համակրելի է: Գիտէ իմաստութեամբ ղեկավարել իրեն յանձնուած հօտը: Հպարտ ենք որ նման կարկառուն անձնաւորութիւն մը ունինք իրեւ մեզի ղեկավար:

Անթիլիասի մէջ մենք լծուած ենք աշխատանքի՝ ծառայելու համար մեր ժողովուրդին եւ եկեղեցիին: Կոչումն ունինք ժողովուրդը առաջնորդելու ճշմարտութեան եւ կատարելութեան մաքուր ճամբաներէ:

Աղմուկ մըն է բարձրացած Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին չուրջ: Մենք պայքար չունինք ոեւէ մէկուն դէմ: Պայքարի մէջ մտանք պարզապէս ինքնապաշտպանութեան համար, երբ տեսանք որ մարդիկ կ'ուզէին խախտանել մեր անկախութիւնը: Ուզեցինք հաւատարիմ մնալ այն ուխտին, զոր կատարեցինք Ս. Սեղանին առջեւ:

Մեր եկեղեցիները չեն բաժնուած: Մէ՛կ է մեր եկեղեցին: Ո՛չ մէկ ուժ կըրնայ զայն բաժնել կամ քայքայել: Գացէք մինչեւ Ամերիկա, մինչեւ Ճավա՝ մէ՛կ է անոր նուիրապետութիւնը, վարդապետութիւնը, դաւանանքը, ծէսը, հոգեկան ու բարոյական ամբողջ կառոյցը:

Կիլիկեան Աթոռը էջմիածնի դէմ չէ, էջմիածնի հակառակ չէ: Մենք կը նկատենք, որ մե՛րն է էջմիածինը, Հայուն այդ սրբութիւն սրբոցը:

Հայաստանի մէջ անկրօնութիւն կը քարոզեն. անաստուածաբանութեանց համալսարան կը բանան: Խորհրդային իշխանութիւնը հայ ժողովուրդի քաղաքական անկախութիւնը փճացնելէ վերջ նաեւ իր ճանկերուն մէջ է առած մեր եկեղեցին ու մեր կաթողիկոսը զարձուցած՝ իրա ւունքներէն զրկուած պարզ եկեղեցական մը:

Մենք, որ ազատ երկիրներու մէջ կ'ապրինք, մեր աւագ պարտականութիւնը կը սեպենք պաշտպանել էջմիածինը, որպէսզի կաթողիկոսը տիրանայ իր ա ռանձնաշնորհներուն:

Օգնել Անթիլիասին պիտի նշանակէր զօրացնել էջմիածինը:

Մարդիկ կան, որ լրագիրներու էջերէն «էջմիածնասիրութիւն» կը քարոզեն՝ հայհոյելով Անթիլիասին: Սակայն անոնք չեն անդրադառնար, որ եթէ այսօր խափանուի Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը, 24 ժամ կեանք չունենար էջմիածինը եւ բոլշեւիզմը հիմնայատակ կը կործանէ զայն:

Նման վէճ մը ծագած էր 1870ական թուականներուն՝ Կիլիկիոյ կաթողիկոս Մկրտիչ Քէչիշեանի եւ էջմիածնի գահակալ Գէորգ Դ.ի միջեւ: Այդ առթիւ Պոլսոյ Ազգ. երեսփ. ժողովի բեմէն Գրիգոր Օտեան պատգամած էր. «Պէտք է պահել Կիլիկիոյ Աթոռը՝ էջմիածնի համար»:

Այո՛, այսօր ալ պէտք է պահենք Կիլիկեան աթոռը, որպէսզի պահենք մեր Մայր Աթոռը: Բոլոր անոնք որ կը վարկաբեկեն Անթիլիասը, էջմիածնի հիմերն է որ կը քանդեն: Մենք որպէս արտասահմանի Հայութիւն, մեր բոլոր ուժերով, մեր աղօթքով նեցուկ պիտի կ'անգնինք էջմիածնին, պաշտպանելու համար Հայաստանեայց եկեղեցին:

Անթիլիասը աւազի վրայ չէ հիմնուած, այլ հայ ժողովուրդի հոգիին, ու սրտերուն մէջ է խարսխած: Սիրենք Անթիլիասը, բայց չատենք էջմիածինը: Փոխադարձաբար, սիրենք էջմիածինը, բայց չատենք Անթիլիասը:

Աւտնք տեսակէտներն են Կիլիկիոյ Ս. Աթոռին, անոր գահակալին ու ազգային ժողովականներուն: Քով քովի բերենք մեր ուժերը, որպէսզի հասնինք մեր ժողովուրդին: Մաղթե՛նք որ Վեհ. Ջարեհ Ա.ի գահակալութեան չրջանն ըլլայ բարօրութեան ու բարգաւաճման չրջան մը հայ ժողովուրդին համար»:

Հանդիսականները ջերմեռանդութեամբ կը լսէին Խորէն Արք.ի հոգեչունչ խօսքերը, զորս կ'ընդմիջէին յաճախակի ծափերով:

Հաւաքոյթին ներկայ էին նաեւ Կիլիկեան Աթոռի երիտասարդ միաբաններէն Արտաւազդ վարդապետ Դրդրեան, որ քանի մը չաբաթէ ի վեր, աստուածարանութիւն կ'ուսանի Լիոնի մէջ, եւ Պ. Վահէ Սէթեան,ատենապետ Կիլիկեան Աթոռի Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ մըշտնջենական անդամ Համազգայինի Կեդրոնական վարչութեան:

Օրուան նախագահը զանոնք ներկայացնելէ վերջ, լրացուցիչ տեղեկութիւններ տուաւ Խորհրդային իշխանութեանց քաղաքականութեան մասին՝ յատկապէս կրօնական – եկեղեցական մարդին մէջ:

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը բերին օրիորդներ Աստղիկ Քէօսէեան, Գաբոյեան (Նոր Սերունդէն), Շաքէ Յովհաննէսեան, Տիկին Վարպետեան, Բ. Հապչեան, Սահակ Յովհաննէսեան, Արամ Պետրոսեան եւ ուրիշներ:

Հաւաքոյթը փակուեցաւ կէս գիշերին՝ խանդավառ մթնոլորտի մէջ՝ «Երբոր բացուին դռներն յուսոյ» հայրենասիրական երգով, զոր ներկաները խմբովին երգեցին յոտնկայս («Ցանկա՛մ տեսնել զիմ Կիլիկիա...»):

Ներկաներու փափաքին վրայ յարգանքի ու համակրանքի հեռագիր մը ղրկուեցաւ Վեհ. Ջարեհ Ա. Կաթողիկոսին:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՑՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑԻ ''ԽՈՂԵՂԱ''Ն ԿԱՄ ՏԱՐՕՆԻ ԱՇԽԱՐՀԸ

Ա.

Խաչիկ Դաշտենցի «Խողեղան» խորագրով հատորը, առաջին անգամ երեւանի մէջ լոյս կը տեսնէ 1956ին. երկրորդ անգամ օծուսաբեր» կը հրատարակէ իբրեւ Թերթօն եւ 1959ին՝ իբրեւ գիրք: Հիմա Պոսթոնի «Հայրենիք» օրաթերթը լոյս կ'ընծայէ իբրեւ Թերթօն, որ ապահովաբար վերջը գրքի պիտի վերածուի:

Այս հատորը կարդացողը միայն կ'արդարացնէ գրքին այսքան ժողովրդակա նութիւնը: Իրապէս ի՛նչ բովանդակութիւն ունի ան: Վէ՞պ է, ազգագրական ժողովածո՞յ մը կամ առանձին առանձին հատուածներէ բաղկացած յուշագրութի՞ւն մը:

չատենք Անթիլիասը:

Աւտնք տեսակէտներն են Կիլիկիոյ Ս. Աթոռին, անոր գահակալին ու ազգային ժողովականներուն: Քով քովի բերենք մեր ուժերը, որպէսզի հասնինք մեր ժողովուրդին: Մաղթե՛նք որ Վեհ. Ջարեհ Ա.ի գահակալութեան չրջանն ըլլայ բարօրութեան ու բարգաւաճման չրջան մը հայ ժողովուրդին համար»:

Հանդիսականները ջերմեռանդութեամբ կը լսէին Խորէն Արք.ի հոգեչունչ խօսքերը, զորս կ'ընդմիջէին յաճախակի ծափերով:

Հաւաքոյթին ներկայ էին նաեւ Կիլիկեան Աթոռի երիտասարդ միաբաններէն Արտաւազդ վարդապետ Դրդրեան, որ քանի մը չաբաթէ ի վեր, աստուածարանութիւն կ'ուսանի Լիոնի մէջ, եւ Պ. Վահէ Սէթեան, ատենապետ Կիլիկեան Աթոռի Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ մըշտնջենական անդամ Համազգայինի Կեդրոնական վարչութեան:

Օրուան նախագահը զանոնք ներկայացնելէ վերջ, լրացուցիչ տեղեկութիւններ տուաւ Խորհրդային իշխանութեանց քաղաքականութեան մասին՝ յատկապէս կրօնական – եկեղեցական մարդին մէջ:

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը բերին օրիորդներ Աստղիկ Քէօսէեան, Գաբոյեան (Նոր Սերունդէն), Շաքէ Յովհաննէսեան, Տիկին Վարպետեան, Բ. Հապչեան, Սահակ Յովհաննէսեան, Արամ Պետրոսեան եւ ուրիշներ:

Հաւաքոյթը փակուեցաւ կէս գիշերին՝ խանդավառ մթնոլորտի մէջ՝ «Երբոր բացուին դռներն յուսոյ» հայրենասիրական երգով, զոր ներկաները խմբովին երգեցին յոտնկայս («Ցանկա՛մ տեսնել զիմ Կիլիկիա...»):

Ներկաներու փափաքին վրայ յարգանքի ու համակրանքի հեռագիր մը ղրկուեցաւ Վեհ. Ջարեհ Ա. Կաթողիկոսին:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ ՀԻՆ ԴԷՄՔԵՐ

ՍՐԱՊԻՈՆ ՀԵՔԻՄԵԱՆ

—o—

«Աւրուչանս չինէին ի բազում տեղիս, եւ զմարդիկ հնազանդէին օրինացն Մաղդեանց եւ բազում յիւրեանց սեփհականսն չինէին աւրուչանս, եւ զորդիս եւ զազգային իւրեանց տային յուսումն Մաղդեանցն: Ապա որդի ... Վահանայ, անուն Սամուէլ, եհար սատակեաց զվահան զհայր իւր ...» (Փաւստոս):

Այս նիւթէն է նոյնպէս որ անմահ Րաֆֆին կառուցած է իր զմայլելի վէպերէն մին՝ «Սամուէլ»ը:

Սրապիոն Հեքիմեան իր այս երկն ալ բազմաթիւ անդամներ, ի դին անհուն զոհողութիւններու, ներկայացուցած է Բեբայի Թատրոններուն մէջ, միշտ ալ արքայի Թատրոններուն մէջ, միշտ ալ արժանալով ժողովրդական խանդավառ ընդունելութեան՝

Վահրամ կամ Ասպետն երկաթաբազուկ, ազգային ողբերգութիւն հինգ արարով, որուն նիւթը առնուած է ԺԳ. դարու կիլիկեան կեանքէն եւ որուն անցքը տեղի կ'ունենայ Սիսի մէջ, որ արքայանիստ քաղաք էր Օշինի օրով: Սրապիոն Հեքիմեան իր այս գործը թէեւ պատրաստած է հապճեպով (հինգ օրուան ընթացքին) այնուամենայնիւ սակայն այս ողբերգութիւնն ալ գտած էմեծ ընդունելութիւն ժողովրդական խաւերուն մէջ եւ իտալերէնի թարգմանուելով 1856 Յունիս 15ին ներկայացուած է Բերայի Նաում եղբայրներու Թատրոնին մէջ:

Վահրամ ողբերգութիւնը հոյակապ գործ մըն է իր զուտ ազգային կառոյցով: Անոր գլխաւոր անձերն են՝ Օշին Ա.(թագաւոր Կիլիկիոյ), Վարդիկէ (Օշինի աղջիկը), Վահրամ (հայ սպասէտ), Յով հաննա Լոմպարատացի, Սէիտ (գինակիր Վահրամի) եւ հայ իշխաններ, սպաներ, զօրականներ եւ սարակինեան պահակներ ու նաժիշտներ: Այս բոլորը անչուշտ որ գործին կուտան զուտ հայկական գոյն, դարձընելով զայն աւելի հետաքրքրաշարժ եւ ժողովրդական:

Սրապիոն Հեքիմեանի համբաւը հետզհետէ կը տարածուի եւ իր անունը կը ժողովրդականանայ: Այս պարագան զօրաւոր խթան մը կ'ըլլայ իրեն համար, եւ անխոնջ Թատերագիրը, յաջորդաբար կ'արտադրէ նորանոր ողբերգութիւններ.
— Արգամ, Սմբատ (սպարապետ Արտաշէսի), Մահ Գնելայ, Ողիմպիադա եւ Փառանձեմ, Արշակ Անդմուշճ, Մեծճ Ներսէս, Աւերակ Անւոյ:

Այնուհետեւ Սրապիոն Հեքիմեան Ֆրանսացի ծանօթ վիպասան Պէրնարտէն տը Փիէռի համանուն վէպէն քաղելով կը պատրաստէ «Պօղոս եւ Վերգինեան» Թատերդութիւնը եւ զայն 1863ին Բերայի Արեւելեան Թատրոնին մէջ ներկայացնելով անօրինակ յաջողութիւն ձեռք կը բերէ:

Սրապիոն Հեքիմեան տուած է նաեւ Թարգմանական գործեր, որոնցմէ կարելի է նշել Գօրնէյլի «Պոդիկտոս»ը եւ Գլորէ տոքի՝ «Մահ Ադամայ», տաղաչափեալ եւ աչխարհաբար Թարգմանութիւնները:

Ջմոռնանք ըսել Թէ Սրապիոն Հեքիմեան օտար Թատերական լաւագոյն գործերու Թարգմանութեան գաղափարին չատագովներէն է եղած, պայմանաւ որ այդ գործերը հեղինակուած ըլլային բարոյական սկզբունքներու համաձայն:

Այդ առթիւ խիստ յատկանշական են իր հետեւեալ տողերը.—

«Հայ Թատերդութեան յառաջադիմութեան զգաղողք, ողջմիտ բարոյական սկզբանց վրայ հեղինակեալ օտար գրուածիններ կրնան գտնել Թարգմանելու, երբ որ չուզեն կամ կարող չըլլան ազգային պատմութեան աւելի կամ քիչ ծանօթ դէպքերէն մէկը լուսարանել»

×

Արեւմտահայ Թատրոնի հաստատման եւ զարգացման համար Սրապիոն Հեքիմեան ի Պատիւ Խորէն Արքեպս. Բարոյեանի

Անթիլիաս եւ էջմիածին

(Բ. եւ վերջին մաս)

Խորէն Արք.ի Խօսքը

1441ին «արեւելեան վարդապետները» — Հաղբատի եւ Սանահինի վանականները ժողով գումարելով կ'որոշեն կաթողիկոսական աթոռը փոխադրել էջմիածին: Եւ հրաւէր կ'ուղղեն Ամենայն Հայոց Հայրապետ Գրիգոր Թ. Մուսաբէկեանին, որ երթայ էջմիածին նստի: Մուսաբէկեան կաթող. կը մերժէ հեռանալ Սիսէն՝ իմաստութեամբ եւ հեռատեսութեամբ, — պատմական պատճառներով:

Կիլիկիոյ թագաւորութիւնը կործանած էր եւ հայ ժողովուրդը կը կեղեքուէր Մէմլուքներու եւ այլ թշնամիներու կողմէ: Կաթողիկոսը պարտաւոր էր մնալ իր ժողովուրդին կողքին եւ պաշտպան դառնար անոր, որպէսզի անիկա զոյատեւէր:

Կար նաեւ կաթոլիկութեան վտանգը: Մինչեւ զարկն սկսեալ լատին եկեղեցականները — ունիթոռներ — զացած էին Կիլիկիա՝ լատինացնելու համար Հայերը: Լատինները յաջողեր էին թափանցել Լուսինեաններու արքունիքէն ներս. թագաւորներ եւ իշխանուհիներ լատին դարձած էին: Մեր ազգային նկարագիրը կորսընցնելու վտանգին էինք ենթարկուած:

Մեր անկախութիւնը կորսնցնելէ վերջ, Հայոց քաղաքական կեանքի ղեկավարութիւնը ձեռքն անցաւ կաթողիկոսին, որ դարձաւ ազգին պետական – վարչական դլուխը: Հայոց կաթողիկոսները քանիցս յարաբերութեան մէջ մտած են Եւրոպայի քրիստոնեայ պետութեանց հետ, Հայոց անկախութիւնը վերականգնելու համար:

1441ին՝ Մուսաբէկեան կաթողիկոսի մերժումին վրայ «արեւելեան եպիսկոպոսները» կաթողիկոս ընտրեցին Ծերունի Կիրակոս Վիրապեցին եւ զայն նստեցուցին էջմիածնի մէջ:

Գրիգոր Թ. Մուսաբէկեան, իբրեւ ամենայն Հայոց կաթողիկոս չդողջեց այս կարգադրութեան դէմ, «թերի ու անդուն» նկատեց զայն, անաթեմա չհարդաց Վիրապեցիի ղլխուն: Ընդհակառակն եղբայրական նամակ դրելով՝ շնորհաւորեց զայն:

Պատմութեան ընթացքին երկու Աթոռները — Մեծ ու Փոքր Հայաստանի մէջ— եղած են իրարու գործակից ու լծակից եղբայրներ, իրարու լրացուցիչներ, հանդիսացած են երկու թեւերը մեր ազգային կեանքին եւ առաջնորդած մեր եկեղեցին:

Շատ յստակ բացատրութեամբ տեսաք, որ Ս. Գր. Լուսաւորչի աթոռը դարերու ընթացքին զանազան տեղեր չրջելէ վերջ, 1293ին եկած է Սիս, ուր մնացած է նաեւ 1441էն վերջ, մինչեւ 1921, երբ Կիլիկիոյ պարպումին հետեւանքով, Սահակ Բ. Խապայեան կաթողիկոս՝ իր Միաբանութիւնով, Լուսաւորչի Ս. Աջով, սուրբ մասունքներով եւ թանկարժէք անօթներով ապաստանած է նախ Սուրիա եւ յետոյ հաստատուած Անթիլիաս, Լիբանանի գեղածիծաղ ափերուն վրայ: Սահակ Բ.ին յաջորդած է աթոռակից Բարդէն կաթող., յետոյ Պետրոս Սարաճեան կաթող. եւ Գարեգին Ա. Յովսէփեան: Ու այժմ Լուսաւորչի աթոռին վրայ բազմած է արժանաբնտիր Վեհ. Ջարեհ Ա. կաթողիկոսը:

Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռը պատմականօրէն, իրաւականօրէն եւ կանոնականօրէն ճշմարիտ չարունակութիւնն է 301ին հիմնուած էջմիածնի կաթողիկոսութեան:

Կիլիկեան Աթոռն ու Վեհ. Ջարեհ Կաթողիկոս ջերմօրէն ցանկացող են, որ ներկայ անհասկացողութիւնները իսկ ու պէս վերնան մէջտեղէն եւ նախկին սերտ յարաբերութիւնները վերսկսին: Ու երկու Աթոռները ձեռք ձեռքի տալով չարունակեն ծառայել հայ ժողովուրդին եւ Հայաստանեայց եկեղեցիին: Մեր այս ցանկութիւնը հաղորդած ենք առ որ անկ է: կ'ուզենք որ ի սէր Հայց. եկեղեցիին եւ ժողովուրդին միութեան՝ մօտենան, ձեռք երկարեն եւ կրկին լծուին իրենց ժողովրդանուէր աշխատանքներուն ու ծառայութեանց:

Կիլիկեան Աթոռը կոչուած է վերկարար դեր կատարելու ամբողջ արտասահմանի մէջ՝ իր հասցուցած երիտասարդ վարդապետներով, քահանաներով, ուսուցիչներով եւ մտաւորականներով: Անթիլիասի Դպրեվանքը վերելք կ'ունենայ միշտ՝ շնորհիւ կաթողիկոսի իմաստուն ղեկավարութեան: Անիկա առաջնորդ պիտի հանդիսանայ Սփիւռքի Հայութեան:

Վեհ. Ջարեհ կաթող. մեծ ժողովրդականութիւն կը վայելէ ո՛չ միայն միաբանութեան եւ կիլիկեան թեմերուն, այլ ամբողջ արտասահմանի մէջ: Նոյնիսկ օտար պետութեանց ներկայացուցիչները սիրով եւ համակրանքով կը մօտենան իրեն: Սիրելի եւ համակրելի է: Գիտէ իմաստութեամբ ղեկավարել իրեն յանձնուած հօտը: Հպարտ ենք որ նման կարկառուն անձնաւորութիւն մը ունինք իրեւ մեզի ղեկավար:

Անթիլիասի մէջ մենք լծուած ենք աշխատանքի՝ ծառայելու համար մեր ժողովուրդին եւ եկեղեցիին: Կոչումն ունինք ժողովուրդը առաջնորդելու ճշմարտութեան եւ կատարելութեան մաքուր ճամբաներէ:

Աղմուկ մըն է բարձրացած Մեծի Տանն Կիլիկիոյ Աթոռին չուրջ: Մենք պայքար չունինք ոեւէ մէկուն դէմ: Պայքարի մէջ մտանք պարզապէս ինքնապաշտպանութեան համար, երբ տեսանք որ մարդիկ կ'ուզէին խախտանել մեր անկախութիւնը: Ուզեցինք հաւատարիմ մնալ այն ուխտին, զոր կատարեցինք Ս. Սեղանին առջեւ:

Մեր եկեղեցիները չեն բաժնուած: Մէ՛կ է մեր եկեղեցին: Ո՛չ մէկ ուժ կըրնայ զայն բաժնել կամ քայքայել: Գացէք մինչեւ Ամերիկա, մինչեւ Ճավա՝ մէ՛կ է անոր նուիրապետութիւնը, վարդապետութիւնը, դաւանանքը, ծէսը, հոգեկան ու բարոյական ամբողջ կառոյցը:

Կիլիկեան Աթոռը էջմիածնի դէմ չէ, էջմիածնի հակառակ չէ: Մենք կը նկատենք, որ մե՛րն է էջմիածինը, Հայուն այդ սրբութիւն սրբոցը:

Հայաստանի մէջ անկրօնութիւն կը քարոզեն. անաստուածաբանութեանց համալսարան կը բանան: Խորհրդային իշխանութիւնը հայ ժողովուրդի քաղաքական անկախութիւնը փճացնելէ վերջ նաեւ իր ճանկերուն մէջ է առած մեր եկեղեցին ու մեր կաթողիկոսը զարձուցած՝ իրա ւունքներէն զրկուած պարզ եկեղեցական մը:

Մենք, որ ազատ երկիրներու մէջ կ'ապրինք, մեր աւագ պարտականութիւնը կը սեպենք պաշտպանել էջմիածինը, որպէսզի կաթողիկոսը տիրանայ իր ա ռանձնաշնորհներուն:

Օգնել Անթիլիասին պիտի նշանակէր զօրացնել էջմիածինը:

Մարդիկ կան, որ լրագիրներու էջերէն «էջմիածնասիրութիւն» կը քարոզեն՝ հայհոյելով Անթիլիասին: Սակայն անոնք չեն անդրադառնար, որ եթէ այսօր խափանուի Կիլիկիոյ կաթողիկոսութիւնը, 24 ժամ կեանք չունենար էջմիածինը եւ բոլշեւիզմը հիմնայատակ կը կործանէ զայն:

Նման վէճ մը ծագած էր 1870ական թուականներուն՝ Կիլիկիոյ կաթողիկոս Մկրտիչ Քէչիշեանի եւ էջմիածնի գահակալ Գէորգ Դ.ի միջեւ: Այդ առթիւ Պոլսոյ Ազգ. երեսփ. ժողովի բեմէն Գրիգոր Օտեան պատգամած էր. «Պէտք է պահել Կիլիկիոյ Աթոռը՝ էջմիածնի համար»:

Այո՛, այսօր ալ պէտք է պահենք Կիլիկեան աթոռը, որպէսզի պահենք մեր Մայր Աթոռը: Բոլոր անոնք որ կը վարկաբեկեն Անթիլիասը, էջմիածնի հիմերն է որ կը քանդեն: Մենք որպէս արտասահմանի Հայութիւն, մեր բոլոր ուժերով, մեր աղօթքով նեցուկ պիտի կ'անգնինք էջմիածնին, պաշտպանելու համար Հայաստանեայց եկեղեցին:

Անթիլիասը աւազի վրայ չէ հիմնուած, այլ հայ ժողովուրդի հոգիին, ու սրտերուն մէջ է խարսխած: Սիրենք Անթիլիասը, բայց չատենք էջմիածինը: Փոխադարձաբար, սիրենք էջմիածինը, բայց չատենք Անթիլիասը:

Աւտնք տեսակէտներն են Կիլիկիոյ Ս. Աթոռին, անոր գահակալին ու ազգային ժողովականներուն: Քով քովի բերենք մեր ուժերը, որպէսզի հասնինք մեր ժողովուրդին: Մաղթե՛նք որ Վեհ. Ջարեհ Ա.ի գահակալութեան չրջանն ըլլայ բարօրութեան ու բարգաւաճման չրջան մը հայ ժողովուրդին համար»:

Հանդիսականները ջերմեռանդութեամբ կը լսէին Խորէն Արք.ի հոգեչունչ խօսքերը, զորս կ'ընդմիջէին յաճախակի ծափերով:

Հաւաքոյթին ներկայ էին նաեւ Կիլիկեան Աթոռի երիտասարդ միաբաններէն Արտաւազդ վարդապետ Դրդրեան, որ քանի մը չաբաթէ ի վեր, աստուածարանութիւն կ'ուսանի Լիոնի մէջ, եւ Պ. Վահէ Սէթեան, ատենապետ Կիլիկեան Աթոռի Ազգ. Կեդր. վարչութեան եւ մըշտնջենական անդամ Համազգայինի Կեդրոնական վարչութեան:

Օրուան նախագահը զանոնք ներկայացնելէ վերջ, լրացուցիչ տեղեկութիւններ տուաւ Խորհրդային իշխանութեանց քաղաքականութեան մասին՝ յատկապէս կրօնական – եկեղեցական մարդին մէջ:

Գեղարուեստական բաժինին իրենց մասնակցութիւնը բերին օրիորդներ Աստղիկ Քէօսէեան, Գաբոյեան (Նոր Սերունդէն), Շաքէ Յովհաննէսեան, Տիկին Վարպետեան, Բ. Հապչեան, Սահակ Յովհաննէսեան, Արամ Պետրոսեան եւ ուրիշներ:

Հաւաքոյթը փակուեցաւ կէս գիշերին՝ խանդավառ մթնոլորտի մէջ՝ «Երբոր բացուին դռներն յուսոյ» հայրենասիրական երգով, զոր ներկաները խմբովին երգեցին յոտնկայս («Ցանկա՛մ տեսնել զիմ Կիլիկիա...»):

Ներկաներու փափաքին վրայ յարգանքի ու համակրանքի հեռագիր մը ղրկուեցաւ Վեհ. Ջարեհ Ա. Կաթողիկոսին:

ՇՐՋՈՒՆ ԹՂԹԱԿԻՑ

ԱՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԻԹԵԱՆ

(3 Շար.)

Ոչ մէկը, բայց բոլորը միասին :

Երեսուն տարիներ առաջ, Ն. Գ. Բա – րեկամներու մատենաշարին երրորդ հա – տորին խորագիրն էր Տարօնի Աշխարհը : Գեղամ Տէր Կարապետեանի Գրականու – թիւնը ներկայացնող փունջ մը, յատկա – նշական էջերով եւ Տարօնի Աշխարհին յատուկ տիպարներով :

Տարօն – Տուրուբերանի Հայրենակցա – կան Միութեան Ամերիկայի Կեդր. Վար – չութիւնը 1951ին լոյս կ'ընծայէր իրենց հայրենակցին Գալուստ Անդրէասեանի « պատկերներ , դաստումներ եւ ուսում – նասիրութիւններ » խորագրով ամբողջա – կան մէկ երկասիրութիւնը : Հեղինակը դաւառական – ազգագրական գրականու – թեան արժանաւոր մէկ ներկայացուցիչն էր :

Երկու տարի առաջ, 1957ին լոյս կը տեսնէր նաեւ Կ. Սասունիի « Պատմու – թիւն Տարօնի Աշխարհ»ի հատորը :

Ինչո՞ւ յիշատակութիւնը բոլոր այս հատորներուն, որոնք Տարօն – Տուրու – բերանին նուիրուած են, առաւել կամ նուազ չափերանութեամբ , մասամբ գը – րական ու պատմական, բայց չատ քիչ չափով ազգագրական : Մեր հետաքրք – րութեան առարկան կազմող Մաչիկ Դաշ – տենցի « Ոդեղան » ազգագրական բազ – մաթիւ էջեր կը պարունակէ եւ ուրիշ տարրեր, որոնք կը լրացնեն յիշուած հա – տորներուն պակաս մասերը : Ուրեմն կը վարանինք գերքը իրրեւ վէպ ներկայա – ցնել, բայց վէպէ մը աւելի չափերով է – ջեր կը ներկայացնէ : Տարօնի Աշխարհին հայ ժողովուրդն է որ անոր մէջ կ'ապրի, կը գործէ, կը տառապի եւ վերջապէս հայրենիքին մէջ կը նուիրուի չինարար եւ ստեղծագործ աշխատանքի :

Հեղինակը որեւէ բաժանում ըրած չէ , բայց մենք կը զանազանենք երեք բաժա – նումներ :

Ա. բաժանումին մէջ Տարօնի աշխարհը կը ներկայանայ խաղաղութեան ժամա – նակ, երբ չինականները իրենց վիճակէն գոհ են եւ կ'ապրին իրենց հայրենիքին մէջ, իրենց հայրենի սովորութիւններով, բարքերով , ազգագրական տարրերով ու բարբառով : Աշխարհն է ան հովիւներու, արհեստաւորներու , ամէն մէկը յատկա – նշական դիծերով : Տիպարներ, որոնք ի – րենց թշուառ ու զրկուած վիճակին մէջ իսկ, երջանիկ կ'ապրին, իրարու բարե – կամ ու սրտակից , իրարու կ'օգնեն, նեղ օրերու մէջ նեցուկ եւ զօրավիգ : Ոդե – դան (Աստուածատուր) բոլորին ներկա – յացուցիչն է : Հատորը չունի իր առա – ջին եւ վերջին մասին մէջ ոչ կնճիռներ, ոչ ողբերգութիւններ :

Բ. բաժանումին ներկայացուցիչներն են նոյն դէմքերը : Բայց մթնոլորտը հոս կը փոխուի : 1915ի արիւնոտ օրերն են : կրկ – նելու պէտք չունիմ, ընթերցողները կը գուշակեն դէպքերու յաջորդականութիւ – նը : Տարօնի, Մուշի եւ Սասունի պատ – մութիւնը, պատմութիւնն է բովանդակ Հայութեան :

Գ. բաժանումին մէջ վերապրողներուն դէպի Հայաստան գաղթն է, ուր անոնք կը հաստատուին եւ տնտեսութիւն կը ստեղծեն : Հոս արդէն ցեղային նկարա – գրի դրական դիծերը կը յայտնուին : Գաղթական ժողովուրդը տէրն է իր ճա – կատագրին : Հեղինակը իր տիպարները կը ներկայացնէ մասամբ երդիծական մթնոլորտի մը մէջ : Ինչո՞ւ չըսենք , նոր օրերու Ծապվարի ներկայացուցիչներ, հանրային բոլոր դէմքերը , բոլորն ալ պաշտօններու վրայ :

Հեղինակը պատմական ժամանակակից դէմքեր ու դէպքեր ալ կը ներկայացնէ , ինչպէս Անդրանիկ, Սերոբ Աղբիւր, Հր – բայր, Գէորգ Զավուշ, Զուլումաթ Սըմ – բատ եւ Մուսա Բեկը իր առեւանգած Գիւլիզարով :

« Ոդեղան » հատորը պատմական եւ նուիրական վայրերու տեղագրութիւնն ու աշխարհագրութիւնը կը ներկայացնէ : Մարզկային խոնարհ տիպարներու հա – մայնապատկերն է նաեւ : Բազմաթիւ են անոնք : Բոլորն ալ հայրենասէրներ , Սա – սունցի «Ծուռեր» միւնոյն տունն, այս բառին լաւագոյն ու զրական նշանակու – թեամբ, քաջերը եւ իրենց աշխատանքով ապրող տիպարներ, Տալորիկցի երկա – թագործ դարբին Զէնորը, ջրաղացպան Թամօն, Թոնիրներ չինող Ոսկեհատը, ա – տաղձագործ Ցակորը, հովիւ Օնէն, խաղ ըսող եւ ընկոյզի փայտէ դգալներ ու չ – րեփներ չինող հովիւ Տօնէն, սերմնացան Պողոսը, փեղիվան եւ աւել ծախող Թելօ Մեսրոպը , Ալուառինջու հարս Սանամը , Դաշտադիմցի Գէորգը, Պնախցի Մանու – կը, վարժապետ Ճրագը, ուսուցիչ Աբրամ Ինկոյեանը, Ոդեղանի կինը Բայազը եւ ուրիշներ :

Կեդրոնական անձնաւորութիւնը հովիւ Ոդեղան է, որ Սեւ Սարի բնակիչներուն մօտ հռչակ ունէր, մարդկային բարձր ա – ռաքինութիւններով օժտուած տղամարդ մը եւ թշնամի՝ ամէն տեսակ անարդա – րութեան եւ անհաւասարութեան : Ան ներկայացուցիչն է նաեւ Հայ եւ Քիւրտ բարեկամութեան :

Բարեբախտաբար վերապրող գաղթա – կանները կը հասնին էջմիածին : Դիմում Հայաստանի կառավարութեան, որ Սա – սունցիներու բնակութեան համար Արա – գածի հարաւ – արեւմտեան լանջերը կը յատկացնէ : կը սկսի նոր կեանք : Ժո – ղովրդային չինարարութիւն. եւ բոլոր չինականներուն տառապած ու յոգնած մարմինները կը հանդչին հայրենիքի հող – ուրըտիքներուն մէջ... :

Այս է ամփոփ կերպով « Ոդեղան »ի բովանդակութիւնը :

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(Շար.)

ՉՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԱԾ ՁԵՌԱԳԻՐՆԵՐԸ ՁՆ ՎԵՐԱԴԱՐՁՈՒԻՐ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՁԱՅՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆՑ ԱՐՈՒԵՍՏԱՆՈՑ

« Սով. Հայաստան » կը հրատարակէ հետեւեալ կոչը (9 Դեկտ.).—

Քաղաքացինե՛ր, եթէ դուք ցանկանում էք ձեր բարեկամներին կամ ընկերներին ուղարկել հաճելի եւ անակնկալ նուէր , ձայնագրուեցէք արուեստանոցում :

Շահումեան փողոցով երթեւեկողները մը պահ կանգ առնում թիւ 8 չէնքի առջեւ, որի ճակատին ամրացուած է բարձրախօսը : Շէնքում տեղաւորուած է երեւանի ձայնագրման արուեստանոցը, որ բացուել է օրերս :

Արուեստանոցը ձայնասկաւառակների վրայ ձայնագրում է նամակներ, նամակ – բացիկներ, շնորհաւորանքներ, ողջոյն – ներ, տպաւորութիւններ, զրական – գե – ղարուեստական ստեղծագործութիւն – ներ եւայլն : Այստեղ թողարկւում են նա – եւ սկաւառակներ, որոնց վրայ կան ձայ – նագրուողի լուսանկարը, ինչպէս նաեւ երկրին տեսարժան վայրերը պատկերող լուսանկարներ :

Արուեստանոցը ունի ճաշակով կահա – կորուած ընդունարան, սրահներ, հնչա – կան աշխատանքների սենեակ, նկարչա – տուն :

×

ՀԱՅԱԳԻՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐ

Հայաստանի խորհրդային իշխանու – թեան քառասնամեակին առթիւ կը պատրաստուին յոբելենական հանդիսու – թիւններ :

Գիտութեանց ակադեմիան պիտի ունե – նայ մասնաւոր նիստեր, որոնց պիտի հը – րաւիրուին Ակոր. Միութեան, ինչպէս եւ ժողովրդավար պետութեանց գիտնական – ները : Իսկ Անդրկովկասի ժողովուրդնե – րուն զրական յարաբերութեանց մասին Մայիս ամսուան մէջ տեղի պիտի ունե – նայ համագումար մը, որու պիտի մաս – նակցին Հայաստանի , Վրաստանի եւ Ա – զրբէյճանի գրողները :

Հոկտեմբերին, Երեւանի մէջ պիտի բացուի հայագիտութեան միջազգային համագումար մը, որու աշխատանքնե – րուն պիտի մասնակցին Ակոր. Միու – թեան եւ արտասահմանեան կարգ մը եր – կիրներու հայագէտները :

Երեւանի մէջ պիտի կազմակերպուի նաեւ ցուցահանդէս մը, որ պիտի ներ – կայացնէ Հայաստանի քառասուն տարի – ներու զրական, գիտական, գեղարուես – տական վաստակը : Այս առթիւ պիտի հը – րատարակուին գիտական աշխատանքնե – րու ժողովածուներ եւ գրքոյկներ :

×

ՄԱՆԿԱՎԱՐԺԱԿԱՆ ՈՒՍՈՒՄՆԱՐԱՆ

Երեւանի Այվազեան թաղին մէջ կա – ռուցուած է մանկավարժութեան ու – սումնարան մը, որ կը կրէ Ա. Աբովեանի անունը : Բացումը կատարուեցաւ Դեկ – տեմբեր 3ին :

Ճարտարապետն է Վ. Բելուբէկեան : Շէնքը քառայարկ է, ունի 40 լսարան , դրասենեակներ, ժողովասրահներ, հան – դիսասրահներ եւ այլ յարմարութիւն – ներ :

Հանդէսը բացաւ ուսումնարանին տնօ – րէնը, Վ. Համազասպեան, յետոյ յա – ջորդաբար խօսք առին փրոֆէսօրներ Մ. Սանթրոսեան, Ա. Շաւարշեան, Ա. Զա – րիբեան, ուսանողուհի Ա. Բարիչեան, մարմնակրթութեան հիմնարկութեան տը – նօրէն Ա. Զարչօղլեան, կրթական նախա – րար Շ. Սիմոնեան, բարձր կրթութեան նախարարական յանձնախումբի փոխ – նախագահ Լ. Մանասէրեան եւ ուրիշներ :

×

ԲՆՈՒԹԵԱՆ ՊԱՀՊԱՆՈՒԹԻԻՆ

Դեկտեմբեր ութին, Գիտութեանց Ա. – կադեմիայի դահլիճին մէջ բացուեցաւ Հայաստանի բնութեան պահպանութեան ընկերութեան առաջին համագումարը : Կը մասնակցէին աւելի քան 300 պատգա – մաւորներ : Կը նախագահէր ակադեմական Վ. Համբարձումեան : Բնութեան պահ – պանութեան հարցերուն, երկիրը կանան – չազարդելու ծրագիրներուն մասին խո – սեցաւ ընկերութեան նախագահը, փրոֆ. Ա. Մխիթարեան : Ցետոյ կատարուեցաւ միաբերու փոխանակութիւն մը, եւ այս առթիւ յայտնուեցաւ որ գողունի որսոր – դութեան եւ ապօրինի փայտահատու – թեան դէմ պայքարելու համար՝ ընկե – րութեան անդամագրուած են աւելի քան քսան հազար հոգի :

Խօսք առաւ նաեւ Հայաստանի Գերա – գոյն Ակորհուրդի նախագահ Շ. Առուչան – եան, բնութեան պաշտպաններուն հաղոր – դեց կառավարութեան ողջոյնը :

Այս համագումարին առթիւ՝ Երեւանի թերթերը հրատարակեցին մասնաւոր յօդուածներ, ինչպէս Վ. Նորենց, որ « Բնութեան եւ մօր» միջեւ հանդիսու – թիւն մը կը տեսնէ եւ բնաբան կ'առնէ Զարենցի խօսքը . «Օ՛ բնութիւն , օ՛ մայր» :

×

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Երեւանի մէջ լոյս տեսաւ արժէքաւոր գործ մը, «Մաթեմատիկան Հայաստա – նում հին եւ միջին դարերում », — հե – ղինակն է Գ. Պետրոսեան : Ունի 433 էջ , ու տպուած 2000 օրինակ :

× Ֆին լեզուով թարգմանուած է Շիր – վանզադէի «Քառոսը», նոր խորագիրով մը՝ «Սեւ ոսկիի քաղաքը» :

× Նկարիչ Մհեր Աբեղեանի ծննդեան յիսնամեակին առթիւ Մոսկուայի մէջ բացուեցաւ ցուցահանդէս մը, որ կը ներ – կայացնէ հայ նկարիչին վերջին գործե – րը.— Աբեւավառ Հայաստանի բնանկար – ները, սիմանկարներ եւ այլ կտաւներ :

«ԾԱՌԱՉ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (85)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄԵՐԺՈՒԱԾ ՍԷՐ

Ա.

Սեւ խոռոչ մը որ անչուչա երբեմնի դեռնափոր մառանի մը մուտքն էր, չոր – ցած ջրհեղեղի մը լայնաբաց մուխ երախը, որմածեփերու ալ քարացած չաղախուած թուրծեր, վերջապէս բոլոր այն տխուր ու աննչան մանրամասնութիւնները զորս կը թողու բնակարան մը երբ ալ մարդիկ դուրս կ'ելլան անոր մէջէն եւ ան դոյու – թիւն ունենալէ կը դադրի, եւ անոր քայ – քայուն փտած անդամները մէկիկ մէկիկ կը բրցուին, կը քակուին, կը տարուին : Ցետոյ անձրեւը, ձիւնը , բուքը , արեւը յաջորդաբար կուգան մնացածին վրայ ի – րենց մթին ու քամնելի գործը զար – նելու :

Պարտէզին կանանչ եւ վայրի ամրող – ջութեան հետ՝ դեռնին այդ մասը իր լերկ, աւերածոյ, տրտմալի մերկու – թեամբը որքան որ ալ ակներեւ հակա – պատկեր մըն էր, բայց իսկոյն կը զգայիր թէ անոնք երկուքն ալ, թէ պարտէզը եւ թէ աւերակը, լքումի դատապարտուած էին զրեթէ միեւնոյն ժամանակ, չա – տոնցուընլ ի վեր : Եւ իրօք, այդ դեռնին վրայ ատեն մը կը բարձրանար Հ... գիւ – ղին ամէնէն ջոջ ամիրաններէն մէկուն , Մաթոս ամիրային ապարանքը, ու ար – քայավայել ճոխութեամբ կ'ապրէր հոն Մարկոս ամիրային մրցակիցը , բայց որ անկէց չատ առաջ կործանման եւ մոռաց – ման անդունդը գլորած էր :

Ակնոցի այդ կնամոլ եւ զեղխ ամիրային մահուընէն յետոյ, իր բոյնը, զոր խար – դախութիւնը, կողոպուտը եւ յափշտա – կութիւնը միայն կրցած էին չինել ու կանգուն պահել, քայքայուեցաւ իր կար – ղին, բնակիչները քիչ քիչ տարաղնեցան՝ խեղճութենէ, անօթութենէ եւ յուսահա – տութենէ հալածուելով :

Աւուր հացի կարօտ քանի մը աղքատ ընտանիքներ բաւական ատեն իրենց զրզ – լեկիներովը պատսպարուեցան անոր մէջ , վանելով երբեմնի ճոխութեան, պերճան – քին եւ չքեղութեան յետին հմայքները , վառելու համար՝ տանը գերանները քա – կելով, չատ անգամ ծախելով զանոնք հրեայ զողերու, որոնք զիշերանց կու – գային այդ ամիրայական սիւները փո – խադրելու իրենց որջերը : Աղքատութեան կրծող մաղիլներուն տակ, ապարանքը քիչ քիչ հիւծեցաւ օր մը մէկ կողմը , օր մը միւս կողմը գոհացաւ ինկաւ, բնակիչ – ները մէկ յարկէն միւսը փախան քանի քայքայումը փոխարէն մը պէս չէնքին մարմնին մէջ տարածուեցաւ հետզհետէ , մինչեւ որ օրին մէկը, անդուլ անձրեւնե – րու յորդումին տակ խոնում լսիկ ե – ղած, առաստաղը ահագին չառաչումով ինկաւ երկրորդ յարկին վրայ, որ այդ ճնշումին չդիմակալով ահարկու փոր մը դուրս տուաւ :

Սաորին յարկի յետին բնակիչները չէն – քին այս քամնելի յեղաշրջումին առջեւ ահաբեկ, ժողվեցին քուրջերնին ու փա – խան, ու ապարանքը ալ այնուհետեւ քա – նի մը տարի մնաց բոլորովին իր ճակա – տագրին , լուռ ու մունջ դիմանալով փտտումի ու կործանման ախտին, որ ա – նոր ընդերքներն ու թոքերը կրծած, կը – մախքը միայն ձգեր էր :

Բուերը, ջղջիկները իրենց կարեւորա – գոյն կայանը դարձուցին զայն , անոր մութ, պարապ, դիւային կլափներուն մէջ ամիրային անցեալ փառքը վայելե – լով սգալի վայոյներով, մինչեւ որ վեր – ջապէս օրին մէկը թաղապետութիւնը հա – սարակաց վտանգ մը նկատելով այդ խարխուլ եւ կիսափուլ չէնքին գոյութիւ – նը, դատապարտեց զայն գետնի հաւա – սար ըլլալու . գործաւորներու անդուլ ջոլիր մը քանի մը օրուան մէջ կատաղա – բար բրցուց քակեց ապարանքին վերջին կապերը. սենեակները բացուեցան, յար – կերը վար ինկան, բեկորները սայլերով տարուեցան , չրջակայ աղքատները , ո – րոնք առեն մը ամիրային սեղանին էւէլ – ցուքները կը լկէին , հիմա ալ անոր ա – պարանքին թափթփուքները առին տարին մրջնային ոգեւորութեամբ մը : Ցետոյ քանի մը տարի, պարապ գետնին վրայ մնացած ցիցերը, գերաններ, աղիւսի , կղմինտրի կտորուանքներ, մարմարի բե – կորներ, վերցուեցան անցորդ գնչուներու ձեռքով, որոնք Հ... գիւղին մէջէն իրենց ճամբան առիկա ըրին մինչեւ այն օրը որ ուրիշ բան չմնաց եթէ ոչ գետնափոր մա – ռանին սեւ խոռոչը եւ չորցած ջրհեղեղին մութ երախը :

Ցափշտակողներու ձեռքերը եւ քայլերը այս վերջնական հատնումին եւս պարա – պութեան առջեւ՝ պակսեցան, ցանցառ – ցան եւ օր մըն ալ բոլորովին անյայտ ե – ղան՝ յաւերժական անդորրութեան յանձ – նելով ամիրային ապարանքին օրրանը :

Բայց, այս բոլոր քայքայումներէն վե – րապրեցաւ, հեռուն , պարտէզին պատին տակ չինուած փոքր մխացնակ տունը , ուր առենօք ամիրային ձիապարմանները եւ կառապանները կ'ապրէին :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԷՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

գժուարութիւնները, Խրուշչեւի նամակին ոճն ու Արեւմտեաններու յայտարարու – թիւնները ցոյց կուտան թէ Մեծերու ժո– ղովը պիտի գումարուի : Հետեւաբար , թուականի պարզ փոփոխութիւն մը դիւ– րութեամբ կրնայ կատարուիլ :

Խրուշչեւ Այզընհաուըրի զրած նամա – կին մէջ կը յայտարարէ · — Ամէն բանէ առաջ կ'ուզեմ յայտնել խոր գոհունակու– թիւնս այն կէտին համար, որ դուք , Վարչապետ Մաքմիլըն եւ Նախագահ տը Կոլ կը փափաքիք որ համաշխարհային կարեւոր հարցերու քննութեան համար Մեծերու հանդիպումները յաճախակի ըլ– լան, ժողովին մասնակցող երկիրներու մէջ : Խորհրդային կառավարութիւնը կ'ողջունէ նման յայտարարութիւն մը : Կ'ընդունինք, որ Մեծերու հանդիպումը տեղի ունենայ Փարիզի մէջ :

Անգլիոյ Արտաքին նախարարութեան բանբերը այս առիթով յայտարարեց · — Գոհ ենք որ Խրուշչեւ ընդունած է Փա– րիզի հանդիպումը եւ յաճախակի ժողով– ներ գումարելու մեր առաջարկը :

Փարիզի պաշտօնական շրջանակները իր– րենց գոհունակութիւնը յայտնելով , կ'աւելցնեն թէ ոչ մէկ կասկած կարելի է ունենալ՝ որ Թուականին չուրջ համա – ձայնութիւն մը պիտի գոյանայ :

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՑԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Օր· Թագուգի Գնդունի	1·000
Պ· Գազանճեան	1·000
Հ· Ց· Դ· Կրընռպլի կոմիտէ	5·000
(Վերջին երկու գումարները արդէն յայտարարուած են) :	
Գումար	7·000
Նախորդ գումար	1·484·500
Ընդհ· գումար	1·491·500

×

Նիսէն Հ· Ց· Դ· Գէորգ Զավուշ խում– բը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Պ· Պ· Մամբրէ Աբօզանեանի եւ Լեւոն Արս– լանեանի իրենց անհերհօր եւ եղբօր եղի– շէ Քէպապճեանի մահուան առթիւ եւ փոխան ծաղկեպսակի 2000 ֆրանք կը նը– ւիրէ Շաւարշ Միսաճեան սրահին :

(Ստանալ «Ցառաջ»էն) :

Տիկին Ց· Գալըպճեանէ (Էքս – Լէ–Պէն) 10·000 ֆրանք , իր հօր մահուան տարե– լիցին առթիւ :

ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ՇՈՒՏՈՎ

ՄԵՂՈՒԻՆ ՃԱՌԸ

Գրեց՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Բոլոր անոնք որ արձանագրուած են կամ վճարած, պիտի ստանան փոստով՝ առաջին առթիւ : Ստացագիր չի դրկուիր :

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՅԱՌԱՋ'' ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ

ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Պ· Ցակոբ Եազուպեան մէկ տարեկան «Ցառաջ» կը նուիրէ իր եղբօր՝ Աւետիս Եազուպեանի :

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՀԻՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԵՏ

ՓԱԿԵՑԷՔ

ՁԵՐ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ

ՆՈՐ ԾՐԱՆՔ

ՆՈՐ ԲԱԺՆԵՑԻՆ

Շնորհակալութեամբ·

ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՑԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Կապ· Խաչի Ալֆորվիլի վարչութիւնը իր ցաւակցութիւնները կը յայտնէ Տիկին Իլիմանճայ Կակոյեանի եւ ընտանեկան բոլոր պարագաներուն ողբացեալ Սիրուն Կակոյեանի մահուան առթիւ, եւ փոխան ծաղկեպսակի երեք հազար ֆր· կը նը– ւիրէ տեղւոյն աղքատներուն :

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ''ՕՐԸ'' ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ· Կապ· Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին :

Կիրակի Յունուար 3 կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սթիւտիօ Ռէէֆիի մէջ , 24 Րիւ Տիւնուար :

Գեղարուեստական ճոխ բաժին , որուն կը մասնակցի Հայկազեան Վարժարանի աշակերտութիւնը, ղեկավարութեամբ՝ ուսուցչուհի Օր· Ստեփանեանի :

Երգ, արտասանութիւն, եւ տրամախո– սութիւն մը : Հայկական պարեր :

Երեք լաւ արտասանող փոքրիկներու գնահատանքի մրցանակ պիտի տրուի օրուան դատական կազմին կողմէ :

Հայ կաղանդ Պապան նոր տարուան առ– թիւ նուէրներ պիտի բաժնէ ներկայ բո – լոր փոքրիկներուն :

Մուտքը ազատ է :

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Սարգիս (կամ Սերգօ) Տէր Թովմաս – եանին (կամ՝ Թովմասեանին) : Ծնած 1914 թ·, Ղամարլուի չրջանի Զիկղամլու գիւղում : 1941 թ· Նոյեմբերին Ռոստովի առաջին ճակատամարտից յետոյ, ան – յայտ կորած է :

Ուէէ լուր ունեցողից (ռազմաճակա – տում, կամ գերութեան մէջ՝ սպաննուած, մեռած կամ ողջ), կը խնդրուի յայտնել «Ցառաջ»ի խմբագրութեան :

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱՒ

1960Ի ''ԳՈՅԱՄԱՐՏ'' ՕՐԱՑՈՅՑ-ԱԼՊՈՄԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ· Ց· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՇՐՋԱՆԻՆ

Հ· Ց· Դ· 70ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻՒ *Ընտիր Թուղթով — 13 Կ*

Շքեղ նկարներ, զրական եւ պատմական նիւթերով, ճոխ բովանդակութիւն :

ԳԵՂԱՋԱՐԴ ԵՒ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԿՈՂՔ

Բացառիկ խնամքով եւ ճաշակով պատրաստուած այս ՕՐԱՑՈՅՑ – ԱԼՊՈՄԸ պիտի կազմէ ամէն հայկ· տան զարդը :

Գին 500 ֆրանք

Փարիզի համար դիմել՝ LIBRAIRIE H. SAMUELIAN 51, Rue Mr.-le-Prince, Paris 6e

կը ծախուի նաեւ Ցառաջի մօտ :

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՄԷՆԷՆ ՓԱՅԼՈՒՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՇԱՐՄՕՆԻԷՐԻ ԿՐԱՆ ՍԷՐՔԼԸ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Ի նպաստ Լիոնի Եկեղեցւոյ Շինութեան, Եկեղեցիչն Տիկնանց Միութեան կողմէ կազմակերպուած պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունուար 10ին, կիրակի օր, ժամը 16էն մինչեւ առաւօտ :

Փարիզի ՍՕՍի Ֆոլքլորիկ խումբը, ղեկավարութեամբ Տիկին Քիւրքճեանի , եւ մասնակցութեամբ Պ· Ճէրահեանի պիտի ճոխացնէ այս պարահանդէսը, հայկական հաճելի եւ ինքնուրոյն պարերով եւ երգերով :

Մասնակցութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ նուագախումբին ղեկավարութեամբ ՊԵՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆի :

Նոյնպէս Շարպօնիէրի միջազգային խումբին աթրաֆսիոններով եւ նուագա – խումբով ճոխացած :

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի յարգոյ հայ ժողովուրդէն , այժմէն ապահովել իրենց սեղաններն ու տոմսերը :

Հեռաձայնել·— 28–54–03 եւ կամ ժամը 16էն յետոյ 60–47–18:

Պ + Ո + Ն = ՊՈՆ Կ + Ո + Ի = ԿՈԻ

ՊՈՆԿՈԻ

Ամէնօրեայ ուժ եւ կորով ,

— Bongoût —

Հելվա եւ լոխում ուտելով :

Société des Conserves

BONGOUT

MARSEILLE — 40, la Canebière — MARSEILLE

ԾՐԱՐՆԵՐ ԽՈՐՀ. ՄԻՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

SICOMEX

ՄԻԱԿ ՀԱՄԱՏԱՏՈՒԹԻՒՆԸ որ ֆրանսական Դրամափոխութեան Գրասենեակի եւ Ինթուրիսթի արտօնութեամբ, կրնայ իր ապրանքներով պատրաստուած՝ նուէրներու ծրարներ ղրկել Խորհրդային Միութեան բոլոր երկիրները :

Տօները կը մօտենան· յիշեցէ՛ք որ ձեր ազգականները ձեր նուէրներուն ծրա– րին կը սպասեն :

Մաքս, առաքումի արտօնագիր, ապահովագրութիւն, ծրարում, ստացա – գիր եւ այլ ձեւակերպութիւններն ու յարակից ծախքերը նկատի առնուած,

ՄԵՐ ԱՊՐԱՆՔՆԵՐՈՒՆ ԳԻՆԵՐՆ ԵՆ·—

ԱՑՐ ՄԱՐԴՈՒ զգեստի կերպաս, զուտ բուրդ	*մեթր՝ Ա· գին 3·500 ֆր·*
ԿԱՆԱՑԻ զգեստի կերպաս զուտ բուրդ	*մեթր՝ Ա· գին 2·100 ֆր·*
ԱՑՐ ՄԱՐԴՈՒ վերարկուի կերպաս, զուտ բուրդ	*մեթր՝ Ա· գին 4·800 ֆր·*
ԿԱՆԱՑԻ վերարկուի կերպաս զուտ բուրդ	*մեթր՝ Ա· գին 4·700 ֆր·*
ԱՑՐ ՄԱՐԴՈՒ բաճկոնակ (ժիլէ), զուտ բուրդ	*հատը՝ Ա· գին 4·100 ֆր·*
ԿԱՆԱՑԻ վերնասուի (փուլովր) զուտ բուրդ	*հատը՝ Ա· գին 4·100 ֆր·*
ԿԱՆԱՑԻ զգեստ (ժերզէ), զուտ բուրդ	*հատը՝ Ա· գին 7·500 ֆր·*
ԱՑՐ ՄԱՐԴՈՒ կօշիկ՝ զոյգ ներքան (2սըմէլ)	*զոյգը՝ Ա· գին 6·200 ֆր·*
ԿԱՆԱՑԻ կօշիկ՝ զանազան ձեւերով	*զոյգը Ա· գին 3·500 ֆր·*
ԱՑՐ ՄԱՐԴՈՒ չապիկ՝ ընտիր փոփլին	*հատը՝ Ա· գին 2·500 ֆր·*
ԱՑՐ ՄԱՐԴՈՒ վերարկու՝ fանատիէն, անջրանցիկ, ոչխարի մուշտակէ աստառ եւ օձիք	*հատը՝ Ա· գին 15·000 ֆր·*
ԿԱՆԱՑԻ վերարկու՝ լոտէն բուրդ, զանազան գոյներով,	*հատը՝ Ա· գին 19·000 ֆր·*
ԿԱՆԱՑԻ վերարկու՝ նիլոն մուշտակ , չատ տաք պահող ,	*հատը՝ Ա· գին 29·000 ֆր·*
ԱՑՐ ՄԱՐԴՈՒ ԵՒ ԿԱՆԱՑԻ ժամացոյցները ոսկեզօծ եւ այլ յարդի մետաղով,	*հատը՝ Ա· գին 10·000 ֆր·*

Վերջին ծայր նպաստաւոր գիներով , ունինք նաեւ չատ մը ուրիշ ապրանք – ներ·— ձերմակեղէն, ծածկոց, թաշկինակ, այր մարդու եւ կանացի գիշեր– նոց, գուլպայ, ձեռնոց, բուրդէ եւ մետաքսէ վզնոցներ, եւայլն :

ՄԵԶՄԷ գնուած ապրանքներու ԱՌԱՔՈՒՄԸ կ'արժէ միայն՝ 2500 ֆր· մինչեւ 20 քլիօ :

ՈՉ ՄԷԿ ԾԱՆՐ ծրարը ստացողին կողմէ :

ԱՐԱԳ ՅԱՆՁՆՈՒՄ·— 2 – 3 չաբաթէն :

SICOMEX

Téléphone : OPE. 67-77 — 20, Rue Royale, 20 PARIS 8e — Métros : Madeleine et Concorde

ՄԵՐ ԾԱՆՕԹԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆ ՈՒ ՍԱԿԱԳԻՆԸ ՁԵՐ ՏՐԱՄԱԴՐՈՒԹԵԱՆ ՏԱԿ ԵՆ :

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՒԷՐ

ՀԱՅ ԵՐԳԸ

ՂԵԿԱՎԱՐ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ

ՍԻՓԱՆ - ՖՈՄԻՏԱՄ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՍԱԼ

Դիմել Ցառաջին եւ զրատուն Հրանտ – Սամուէլ :

MORY et Cie

Տօները կը մօտենան: Մտածեցէք ձեր նուէրներուն: Գնեցէք զանոնք ձեր ու – զած տեղը եւ առաքումը մեզի վստահեցէք: Նուազագոյն ծախքերով կը ղրկենք Խորհրդ· Միութիւն :

Դիմեցէք մեր նոր գիները գիտնալու համար·—

10, Rue de St.-Quentin, Paris 10e

(PRÈS DE LA GARE DU NORD)

ou Téléphone : NOR. 40-72 et 50-83

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 29 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

MARDI 29 DÉCEMBRE 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8683 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4484

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԾԱՆՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆ ՄԻՋԻՆ ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՄԷՋ

ՆԱՍՐ ԿԸ ԴԱՏԱՊԱՐՏՈՒԻ ՔԱՍԸՄԻ ԴԷՄ ԵՂԱԾ ՄԱՀԱՓՈՐՁԻՆ ՀԱՄԱՐ

Կացութիւնը դարձեալ ծանրացաւ Մի-ջին Արեւելքի մէջ: Մէկ կողմէ Պարսկաստանի եւ Իրաքի հողային վէճը, միւս կողմէ Վարչապետ Քասըմի ահաբեկիչ-ներուն դատավարութիւնը՝ Պաղտատի մէջ, լուրջ պատճառներ են ծանրակչիռ յայտարարութիւններ ընելու համար:

Նախ՝ իրաքեւպարսկական վէճը:

Պարսկաստանի Վարչապետ էղպալ, որ պաշտօնական այցելութեամբ մը Փաքիս-տան զացած էր, մամուլի ասուլիս մը տալով յայտարարեց .— Պարսկաստան երկիր մըն է որ խաղաղութիւնը կը սիրէ, միշտ թշնամութեանց առաջքը կ'առնէ . այսուհանդերձ, պատրաստ ենք պաշտ-պանելու մեր շահերը՝ երբ վտանգուին:

Պարզ է թէ էղպալ կ'ակնարկէր իրաք-եւպարսկական վէճին: Ինչպէս ծանօթ է, Իրաքի Վարչապետ Քասըմ առաջարկած էր որ հարցը դրուի ՄԱԿի ժողովին: Պարսկաստանի Վարչապետը այս մասին խօսելով, ըսաւ թէ Թեհրանի կառավա-րութիւնը ցարդ դիմում չէ ըրած ՄԱԿին:

Անկախ այս հարցէն, պարսիկ Վարչա-պետը հաղորդած է թէ Սէնթոյի երկիր-ները ներկայիս կ'ուսումնասիրեն Բա-ղդատ – Թեհրան – Անդարա ճամբու մէջ ընելիք տնտեսական ծրագիրը: Ինչպէս ծանօթ է, Յուլիս 14ի յեղափոխութենէն ետք, Պաղտատի Ռէյհան երկիրները նոր դաշ-նակցութիւն մը կազմեցին Սենթօ անու-նով՝ առանց Իրաքի:

Շահը վերջերս ծրագրած էր Փաքիս-տան երթալ, բայց Իրաքի պահանջով ստեղծուած կացութիւնը պատճառ եղած է, որ անգամ մը եւս յետաձգէ իր ճամ-բորդութիւնը:

Մինչ այս մինչ այն, Պաղտատի մէջ տեղի կ'ունենայ մեծ դատավարութիւն մը, հանդիսաւոր ձեւով: 78 հոգի կը դատուին Հոկտեմբեր 7ին Վար-չապետ Քասըմի դէմ եղած մա-հափորձին մասնակցած ըլլալու յանցան-քով: Շաբաթ օր, դատավարութիւնը ըս-կսաւ Պաղտատի մէջ. 21 սարեկան ու-սանող մը յայտարարեց թէ հինգ ուրիշ ներու հետ կրակած է Զօր. Քասըմի վը-րայ:

Ուսանողը, որ կը կոչուի Սամիր Ա-զիզ Նաժեմ, ըսաւ թէ արաբ ընկերվա-րական կուսակցութիւնը զէնք հայթայ-թած էր իրենց համար .այս կուսակցու-թիւնը , աւելցուց մեղադրեալը, կողմ-նակից էր «միութեան, ազատութեան եւ ընկերվարութեան» որու համար արդեօք կը հանդիսանար Զօր Քասըմ :

Նոյն երիտասարդը աւելցուցած է, թէ ուրիշ մեղադրեալ մը իրեն յայտնած էր թէ Քասըմի վարչակարգին անկումէն յե-տոյ ազգայնական զինուորականները իշ-խանութեան գլուխ պիտի անցնէին :

Նաժեմ հաստատեց նաեւ, թէ Արաբա-կան Միացեալ Հանրապետութիւնը զէնք եւ դրամ պիտի դրկէր Իրաք, ազգայնա-կան նախկին նախարարի մը խնդրանքով. յիշեալ նախարարը՝ Ալ Ռիքապի, ներկա-յիս Իրաք չի գտնուիր եւ ի բացակայու-թեան դատապարտուած է ժողովուրդի Ատեանին կողմէ :

Նախապէս, ընդհանուր դատախազը երկար յայտարարութիւն մը կարդացած էր, դատապարտելով Նախագահ Նասրը, Պարսկաստանի Շահը, Հիւսէյն թագա-ւորը եւ «աշխարհակալներու միւս զոր-ծակալները » որոնք «փորձած էին տա-պալել Իրաքի հանրապետական վարչա-կարգը »

Դատախազը, որ զինդապետ մըն է, ա-ւելցուց թէ Զօր. Քասըմի սպանութիւնը ընդարձակ ծրագրի մը գործադրութեան առաջին հանգրուանն էր. «մեղադրեալ-ները , ըսաւ ան, պատրաստած էին ծրա-գիր մը՝ որ երկիրը պիտի մխրճէր քա-ղաքացիական պատերազմի մը մէջ. ա-նոնց նպատակն էր՝ երկիրը յանձնել Ա-րաբական Միացեալ Հանրապետութեան նասրական երկիրներուն »:

Շեշտելով իր ըսածները, դատախազը հաստատեց թէ 1957ին սպայակոյտի գաղտնի ժողովի մը մէջ, Նախագահ Նասր յայտարարութիւն մը ըրած էր , պարզելով իր ծրագիրը .— Եգիպտական բանակը պէտք է զօրանայ ոչ միայն Իս-րայէլի հաւանական յարձակումին դէմ դնելու համար, ինչ որ երկրորդական է, այլ՝ «ազատագրելու համար Պաղտատը , Ամմանը, Ռիատը, Պէյրութը, Խարթում-մը եւ Թրիփոլին, եգիպտական դեկավա-րութեան մը ներքեւ արաբական աշխար-հի միութիւնը իրականացնելու համար»:

Դատախազը վճռական .չեշտով մը դա-տապարտեց նաեւ Սուրիոյ Ներքին Նա-խարար Սարաճը, որ Իրաքի ընկերվար-կան կուսակցութեան թիկունք կանգնած էր, կազմակերպելու համար Հոկտեմբեր 7ի մահափորձը՝ Զօր. Քասըմի դէմ :

Նախագահ Նասր լուր ունէր ծրագրէն եւ համաձայն էր անոր գործադրութեան, — եզրակացուց Իրաքի ժողովուրդի Ա-տեանին դատախազը :

78 մեղադրեալներէն միայն երեքը յան-ցաւոր նկատուեցան՝ մահափորձին մաս-նակցած ըլլալու համար. միւսները ազատ արձակուեցան :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՄԻԱՑԵԱԼ ՆԱՀԱՆԳՆԵՐՈՒ նախագա-հութեան պայքարը սկսած է արդէն . Նիւ Եորքի կառավարիչ Ռոքֆէլըը յայ-տարարեց թէ իր թեկնածուքիւնը պիտի չդնէ : Այս ձեւով, փոխ նախագահ Նիք-սընի ընտրութիւնը հաւանական կը դառ-նայ: Ինչպէս ծանօթ է , Նախագահ Այ-զընհաուըր երրորդ անգամ թեկնածու ըլլալու նպատակ չունի :

Ա. ՄԻՈՒԹԵԱՆ համայնավար կուսակ-ցութեան կեդր. Կոմիտէի ժողովը վեր-ջացաւ. չորս օրուան ընթացքին մասնա-ւորապէս տնտեսական հարցերը վիճաբա-նութեան նիւթ դարձան: Որոշուած է ուժ տալ եւ չարունակել տնտեսական պայ-քարը: Այս առիթով կը յայտարարուի թէ 1959ին Ա. Միութիւնը Միացեալ Նա-հանգներէն աւելի կաթ եւ կարագ արտա-դրած է :

ԱՄԵՐԻԿԱՑի Ազգագրական փնտռտուք-ներու դրասենեակին կատարած քննու-թիւններուն համաձայն, տասը տարիէն աշխարհի բնակչութեան թիւը երկու մի-լիառ 900 միլիոնէն պիտի բարձրանայ ե-րեք միլիառ 500 միլիոնի :

ՓԻԼԻՊ ՏԸ ԿՈԼ թագաւորութեան նախ-կին նախագահը մեռաւ առջի գիշեր սրտի մայրերակի հիւանդութենէ: Զօր. տը Կոլ անմիջապէս փութաց իր եղբօր մօտ որ ամերիկեան հիւանդանոց փոխադրուած էր: Փիլիփ տը Կոլ ծնած էր 1897ին: Թա-ղումը պիտի կատարուի Հաւրի մօտ՝ Սէնթ Ադրէսի գերեզմանատունը :

ԿՈԼՈՆԵԼԻ մէջ (Գերմանիա) Ծնունդի գիշերը երկու նոր նացիներ նախատական արձանագրութիւններ ըրած են Սինակոկի մը վրայ: Երիտասարդները ձերբակալ-ուած են :

Ա. ՄԻՈՒԹԵԱՆ Գերագոյն Ատեանը կարգ մը թելադրութիւններ ըրաւ խոր-հրդային դատական ատեաններուն որպէս զի աւելի մարդկային վիրաբերմունք ու-նենան ամբաստանեալներուն հանդէպ :

Օր ը Օրթե

Ի ՊԷՏՍ Ո՛Չ – ԶԱՐԴԱՑԵԼՈՑ

— « Իրաքի մէջ, ամբոխ մը, առաջնոր-դութեամբ հրացանագարկ եղած սպաննե-րու այրիներուն, ցոյց մը կատարած են փողոցներուն մէջ» կը գրէ «խոշո՛ր գը-րիչ»ներու լրագիրը : Սխա՞լ···

— Այո՛: Նախ զամբիւղը նետել տուր սա «եղած»ը ու ետքն ալ, «կատարած են»ը փոխել տուր «կատարած է»ի···

×

— Կարելի՞ է Աստուծոյ «գութը ողո-քել »:

— Չեմ կարծեր··· Կարելի է «մէկը ո-ղոքել», բայց որ այս բայը կը նշանակէ «մէկուն սիրտը առնել », «մէկուն հետ անուշ վարուիլ» ··· Բայց կարելի է Աս-տուծմէ գթութիւն հայցել ···

×

— Կարելի՞ է «սրտագին շնորհաւորել» մէկը···

— Ո՛չ··· «Սրտագին»ը ածական է ··· Մակբայի վերածելու համար , ծայրը «ս» մը աւելցնել տուր, եթէ հեղինակը գիտէ տարբերութիւնը, որ կայ Ածակա-նին եւ Մակբային միջեւ··· Եթէ չի գի-տեր, պարապ տեղը շունչ մի՛ հատցներ··

×

— « Կառավարութիւնը ամէն բար կը դարձնէ՝ ներդաշնակութիւն ստեղծելու համար, բայց պիտի չի յաջողի » կը գրէ մարդուն մէկը ··· Ըսելիք ունի՞ս ···

— Այո՛··· Մեծապատիւ պարոնը թարգմանական ոճիր մը գործեր է ··· Անգլերէնի «բար դարձնել » կամ « բար չձգել որ դարձած չըլլայ » յատկաբանու-թիւնները, հայերէնի մէջ կը թարգման-ուին «ամէն միջոց ի գործ դնել», «ամէն բայլ առնել», «ամէն բան ընել», «գլուխը բարին գարնել» եւ այլն՝ տեղին ու ևի-թին համաձայն··· Ինչ կը վերաբերի սա «պիտի չի յաջողի»ին, փոխել տուր «պի-տի չյաջողի»ի, եթէ յաջողիս իրեն խօսք հասկցնել ···

×

— « Եղած հասկացողութիւնը երկու կառավարութեանց միջեւ, կը պարունա-կեն հետեւեալ կէտերը », կը գրէ ձեզի դրացի խոշոր գրիչը ··· Սխա՞լ ···

— Այո՛··· Գրել տուր «պետերուն» եւ «պարունակէ»···

×

— « ··· Ըսաւ թէ խօսակցութիւնը ընդհանրական էր եւ ոչ թէ մասնաւոր-եալ »··· Ի՞նչ ըսել է ···

— Թարգմանիչին հարցուր ···

×

— « ··· Մթնոլորտը յուսատու նկա-րագրեցին երկու կողմէն ալ »: Ա՞ս խօս-քը ինչ ըսել է ···

— Գոհացիր նախորդ պատասխանով···

×

— « Սովետ վարչապետին տիկինը տը-ւաւ զանազան հարցումներու պատաս-խան ···» Հայերէ՞ն է ···

— Ո՛չ··· Գրել տուր «վարչապետին կինը», որովհետեւ ո՛չ Անգլիացին կ'ըսէ վարչապետին « Միսիս »ը, ո՛չ ալ Ֆրան-սացին՝ վարչապետին «Մատամ»ը: Այս խօսքին մնացածն ալ մանչուկիդ ըսէ , թող ան կարգի դնէ ···

×

— « ··· Որոնց մէջ էր նաեւ փոխ-նա-խագահ Նիքսըն եւ Նախ. Այզընհաուըրի դաւիլիճէն երեք անդամներ···» Եղա՞ւ···

— Ո՛չ··· «էին», ո՛չ թէ «էր»···

×

— « ··· Հարիւրաւոր թղթակիցներու եւ ապահովութեան հսկող պաշտօնեանե-րու մէջ էր նաեւ Ատլէյ Սթիվընսընըլ ··» Էտլէյը երբէ՞ն ի վեր թղթակից կամ ռա-տիկան եղած է .

— Չեմ գիտեր ···

×

— Կարգ մը լրագիրներ բոներ են սա «առաջադրութիւն» բառին պոչէն ու կը գործածեն «ծրագիր» իմաստով ··· Կար-ծեմ սխալ կ'ընեն ···

— Առաջադրութիւն «ծրագիր» չի ը-շանակեր ··· Այս բառին անգլերէնն է *պրոփէսխ*, որ կը նշանակէ Նշխարհ ու Գինին պատրաստել՝ պատարագէն առաջ ··· Չեմ կարծեր որ խրուշչով նշխար ու գինի ունէր իր սեղանին վրայ, երբ Մի-ացեալ Ազգերուն կը ներկայացնէր Զինա-թափութեան իր նորելուկ ծրագիրը ···

ԵՒՐՈՊԱՑի

ԱՐԵՒԵԼՔ - ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ

ՅԱՐԱԲԵՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

ԴԱՇՆԱԿԻՑՆԵՐԸ ԻՐԵՆՑ ՊԱՏԱՍԽԱՆԸ ԿԸ ՊԱՏՐԱՍՏԵՆ

Մեծերու ժողովին յարմար թուական մը որոշելու համար Արեւմտեանները ըս-կսած են բանակցիլ եւ հաւանական է որ այս չաբաթ պատասխան մը տրուի Խր-ուշչեւի նամակին: Այսուհանդերձ , Դաշնակիցներու պատասխանը նոր դէմ-ուարութիւններ ստեղծելէ հեռու է , — ինչպէս կ'ըսեն լաւատեղեակ շրջանակ-ները :

Լոնտոն բացառիկ խանդավառութեամբ ընդունեցաւ Խրուշչեւի պատասխանը : Վարչապետ Մաքմիլըն դոհ է մանաւանդ անոր համար՝ որ Մոսկուա ընդունած է յաճախակի հանդիպումներ ունենալու գաղափարը: Շատեր, մինչեւ իսկ կը մտածեն թէ Ա. Միութիւնը պիտի ընդու-նի Արեւմուտքի պատրաստած օրակար-գը:

Կարծիքները ընդհանրապէս լաւատես են, համայնավարներու թէ հակահամայ-նավարներու մօտ :

Մոսկուայի Սովիեթսքայա Ռոսիա թերթը կը գրէ թէ կարեւորը Թուականը չէ ,Ապրիլ կամ Մայիս ,այլ այն՝ որ Փարիզի ժողովին պատրաստութիւնները վճռական փուլի մէջ մտած են :

Միւս կողմէ, «Փրաւտա» կը գրէ թէ Մեծերու ժողովին կարեւորագոյն հարցը պէտք է ըլլայ «դինաթափութիւնը», որ « միջազգային լարուած կացութեան լու-ծում մը գտնելու միակ բանալին է » :

Ինչպէս միշտ, խորհրդային պաշտօ-նաթերթը յարձակում կը գործէ Արեւմտ-եան Գերմանիոյ վրայ, որ «կ'աշխատի դժուարութիւններ ստեղծել »:

Փարիզի մէջ կը մտածեն թէ հաւանա-բար Զօր. տը Կոլ Միացեալ Նահանգներ եւ Քանատա այցելութեան թուականը փոխէ, դիւրացնելու համար Մեծերու ժողովին բացումը :

Նախագահ Այզընհաուըր թուականի ա-ռընչութեամբ վերջին խորհրդակցութիւն մը ունեցաւ Արտաքին նախարար Հերթ-րի հետ, որմէ ետք յայտարարուեցաւ թէ «ոչ մէկ փոփոխութիւն եղած է ծրագրին մէջ»

Ինչպէս կը տեսնուի, մթնոլորտը մեղ-մացած է արդէն եւ կողմերը ճիգ չեն խն-նայեր՝ նոր բարդութիւններու առաջքն առնելու համար. այս պարագան դոհու-նակութիւն ստեղծած է միաժամանակ Ա. Միութեան եւ Արեւմուտքի մէջ :

ԻՍՐԱՑԼԻ եւ եգիպտոսի սահմանին վրայ, կազայի շրջանին մէջ Արաբներու եւ Իսրայէլացիներու միջեւ բախում մը պատահեցաւ առջի օր. իսրայէլեան աղ-բիւրներու համաձայն երեք արաբներ սպաննուած են, որոնց մարմինները յանձնուած են ՄԱԿի միջազգային ուժե-րու կեդրոնատեղին :

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՑՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑԻ "ԽՈՌԵԴԱ"Ն ԿԱՄ ՏԱՐՕՆԻ ԱՇԽԱՐՀԸ

Բ.

«Խորեդան» վէպին նշանակութիւնը կարկառուն է. ան կը ստանայ եւ մեր յիշած հրատարակութիւններէն կը զանազանուի անով որ ազգագրական տարրեր եւ աւանդավէպեր կը պարունակէ, առանց ազգագրական եւ աւանդական դրականութեան նպատակ մը բերած ըլլալու յաւակնութեան: Երբ այսօր Տարօնի Աշխարհի բնակիչները մասամբ անհետացած եւ մասամբ ալ իրենց դարաւոր բնակավայրէն հեռացած են եւ հետզհետէ կ'աղօտին ու կը մոռցուին աւանդութիւնները եւ սովորութիւնները, պէտք է ամէն առթիւ յիշենք զանոնք եւ մեր բանասէրներուն նկատողութեան յանձնենք:

Որո՞նք են այդ սովորութիւնները եւ տարրերը, որոնք թերեւս ոմանց կողմէ ժամանակավրէպ պիտի նկատուին եւ սովորական: Պէտք է սակայն արձանագրուին, իբրեւ վաղեմի հայկական նկարագիրը հաստատող սովորութիւններ:

Նահապետական սովորութեան մը համաձայն, զիւղացին զիւղը եկողը իր տունը կը հրաւիրէր եւ նոր թխած հաց կը հանէր անոր առջեւը:

Պատերուն տակ նստող կիները իրենց տեղերէն կ'ելլէին յարգանքի համար: Հիւրին ձեռքը կը բռնէին եւ իրենց գլուխը լուսթեամբ կը խոնարհեցնէին:

Ուրեցիները եւ Բռնաչէնցիները դաշտեցի զիւղացիներէն կը զանազանուէին լեռնական իրենց քալուածքով եւ մազերէն հագուստով: Անոնց սովորութիւնն էր դաշտավայրին մէջ անգամ խոշոր եւ մեծքայլերով քալել:

Ամառ թէ ձմեռ անոնք միեւնոյն հագուստը կը հագնէին: Իրենց դէմքերը թուխ էին, եւ իրենց վրայ նկատելի էր Լեռնաստանի շունչը:

Զօրաւոր ձայնով կը խօսէին, որովհետեւ սարէ սար իրարու ձայն կուտային, եւ մէկ հովիտէն միւսը զիրար կը կանչէին:

Երբ բարկ Թոնիրէն վերջին լօշը (հացը) կը հանէր գեղջկուհին, երեսը կը խաչակնքէր:

Սիրահար երիտասարդները զուտրիկ սովորութիւն մը ունէին: Լեռները կըտրել անցնելով, աղբիւրներու քովէն հնձուող աղջիկներուն մածունի կճուճները կը փախցնէին: Կճուճ փախցնող երիտասարդը ուրիշի մը միջոցով, կը փնտռէր կճուճին տէրը, եւ իրրեւ իրեն վիճակուած բախտ, հետը կ'ամուսնանար:

Երբ հնձուորուհին ցորենի խուրձը հիւրի մը առջեւ վար կ'առնէր, նշան էր սիրալիրութեան եւ պատուի:

Հարսին ընկերուհիները կարգով կարմիր կը ներկէին հիւրերուն մատներն ու ափերը: (Այս սովորութիւնը ուրիշ քաղքներուն եւ գիւղերուն մէջ ալ կար):

Հնձուորները առանձին առանձին չէին հնձեր իրենց արտերը, այլ խումբերով, նախ մէկին, յետոյ միւսին: Որու որ արտը չուտ հասունար, անոր արտը կը հնձէին, ուշ հասունցող արտին տէրը սիրով կը չտապէր դրացիին քաղին, որովհետեւ գիտէր թէ երբ իր արտին կարգը գար, ինք անօգնական պիտի չմնար (իրերօգնութեան գեղեցիկ սովորութիւն մըն էր, որ ուրիշ նահանգներուն մէջ ալ կար):

Ծննդաբերութեան պահուն արօր մը կը հանէին տանիքը եւ մասերը իրարմէ կը բաժնէին, որպէսզի երկունքը թեթեւ անցնէր:

Երբ նոր գիւղի մը հիմը կը դրուէր, մէկին կրակը միւսին կրակին կը խառնէին, որպէսզի գիւղին հիմքը ամուր լինի:

Փորձառու սերմնացանը հողը իր բերանը կ'առնէր եւ քիչ մը ծամելով, կը հասկնար թէ այդ հողամասը երբ պէտք է ցանել: Հողին զոյնէն կ'որոշէր ապագայ բերքը:

Մշոյ դաշտի սովորութեան համաձայն, ամէն աղջիկ անային դաստիարակչուհի մը ունէր, որուն ուստա կամ վարպետ կ'ըսէին: Անոր պարտականութիւնն էր մանկութենէն հսկել մեծցող աղջկան վրայ եւ անոր սորվեցնել մանել, գործել, կարել, ճաշ եփել, հաց թխել, լուացք ընել եւ տունը մաքրել: Աղջիկը պարտաւոր էր լռելեայն կատարել իր դաստիարակչուհիին բոլոր կարգադրութիւնները եւ հետեւիլ անոր խորհուրդներուն: Առանց վարպետին թոյլտուութեան, ան իրաւունք չունէր ամուսնանալու: Նոյնիսկ երբ ծնողքները համաձայն ըլլային, վարպետը կրնար չեղեալ նկատել պայմանը եւ իր ուզած ձեւով տնօրինել աղջկան ճակատագիրը:

Աղաւնի թոցնելով ու չամիչ ցանելով հարս կը տանէին: Շատ հին սովորութիւն մը, Արտաշէս Թագաւորին օրերէն մնացած: Մովսէս Խորենացին կը յիշէ իր պատմութեան մէջ Արտաշէսի ամուսնութեան առթիւ գործադրուած սովորութիւնը.

« Տեղ ոսկի տեղայր ի փեսայութեանն Արտաշիսի,
« Տեղայր մարգարիտ ի հարսնութեան Սաթենիկանն:

Մշեցի եւ Սասունցի ընտանիքներուն մէջ բաժանում չկար: Ընտանիքէն բաժնուիլ ուզող եղբայրը պառակտիչ կը նկատուէր եւ առանց բաժինի տունէն դուրս կը հանուէր:

Տղամարդիկ առանձին սեղան կը նստէին եւ կիները՝ առանձին: Փոքրը կը հպատակէր մեծին: Ինչպէս շատ անգամ այնքան զեղեցիկ կերպով նկարագրած են մեր վիպագիրները:

« Խորեդան », ըսի առիթով մը, պատմական եւ նուիրական վայրերու տեղագրութիւնը, աշխարհագրութիւնն է: Առասպիկ էլ մը, ուր կը գտնենք մեր հայրենի բնաշխարհին նկարագրութիւնը.

ԱՅՍՕՐՈՒԱՆ ԱՐԵՒԵԼՔԸ

Ա.— ԵԳԻՊՏՈՍ

Նիւ Եորք Հերըլտի ծանօթ աշխատակիցը՝ Ռալֆըր Լիփմանն շրջապտոյտ մը կատարած է արեւելք եւ շահեկան յօդուածաշարքի մը մէջ կը խօսի Եգիպտոսի, Հնդկաստանի եւ Պարսկաստանի մասին: Այսօր կը ներկայացնենք իր առաջին յօդուածը նուիրուած Եգիպտոսի:

Ի՞նչ դիրք պէտք է բռնէ ու քաղաքականութիւն որդեգրէ արեւմտեան աշխարհը՝ Եգիպտոսի նկատմամբ: Այս հարցին կարենալ ճշդորօրէն պատասխանելու համար պէտք է գիտնալ թէ ինչի՞ կը ձգտի երկրին մենատէրը՝ Նասր եւ իր զինակից եւ գաղափարակից սպաները:

Երեք հիմնական խնդիրներ, ուղղակի կամ անուղղակի ազերս ունին Եգիպտոսի վարիչներուն հետ: Առաջինը՝ արաբ իսրայէլեան կնճիռն է, երկրորդը՝ համարաբական Դաշնակցութեան մը կազմութեան երազը Ատլանտեանի ափերէն մինչեւ Պարսից Ծոցը, ուր Եգիպտոս իր աշխարհագրական դիրքով եւ ունեցած հեղինակութեամբ պիտի ստանձնէ ղեկավարի դեր, եւ երրորդ՝ երկրի ներքին բարեկարգութիւնը:

Մեր այցելութեան շրջանին համոզուեցանք որ Նասրի կառավարութեան միակ ձգտումն է, երկիրը հասցնել տնտեսական եւ քաղաքականօրէն նախանձելի վիճակի մը, մնացեալ խնդիրները պարագայական են, ուստի երկրորդական:

Ինչո՞ւ յանգեցանք այս եզրակացութեան:

Առնենք արաբ – իսրայէլեան հարցը: Եգիպտացի վարիչները, ներքնապէս համոզուած են որ իրերու ներկայ վիճակին մէջ, կարելի չէ լուծել այս «գորգեան» հանգոյցը: Խնդիրը «փակել» խաղաղ եւ իրատես հակակացողութեամբ մը զրեթէ անկարելի է, պարզ այն պատճառով որ արաբ պետական ոեւէ դէմք պիտի չհամարձակի երբեք, հրապարակաւ ընդունիլ իսրայէլեան պետութեան գոյութիւնը տէ ֆաքթօ:

Ինչու: Ցամենայն դէպս ոչ անոր համար որ եգիպտացի ժողովուրդը «մահու-կենաց» պայքար ունի Հրեաներուն հետ, այլ, որովհետեւ Պաղեստինեան պատերազմը պատճառ դարձաւ որ մոլեռանդ Արաբներ — Պաղեստինցիներ — զերբա-կշիռ ազդեցութիւն ձեռք ձգեն արաբ ամբոխին վրայ: Ներկայիս կարելի չէ հանդիպիլ արաբ պետական անձնաւորութեան մը, որ սիրէ Իսրայէլը կամ արդար եւ բնական դտնէ Հրէաստանի մը կազմութիւնը: Իրերու այս վիճակին մէջ, եգիպտացի թէ արաբ պետական ոեւէ դէմք պիտի ձգտի երեւալ չէաուած հակահրեայ, թեկուզ իր անձնական համոզումներն ու զգացումները այլ ըլլան:

Նոյնատեն, եգիպտացի ներկայ ղեկավար տարրը ըմբռնած է որ անկարելի եւ միաժամանակ անյուսալի է Իսրայէլի վերազրաւումը: Անհատական լուրջ եւ արտցաւ խօսակցութիւններու ընթացքին, բոլորն ալ անխտիր կ'ընդունին որ «տղայական» միտք է մտածել եւ յուսալ թէ կարելի է զինու զօրութեամբ քանդել Իսրայէլը: Աւսր իրրեւ ապացոյց կը մտաբերեն երկու դժբախտ պատերազմները, ուր արաբական միացեալ ուժերը չարաչար պարտուեցան:

Մեր հաստատ տպաւորութիւնն է որ երկրի այժմու վարիչները մեծ չափով կը վախնան իսրայէլեան յարձակումէ մը: Թէ ինչո՞ւ: 1956ին, Սինայի ծանօթ կռիւներու ընթացքին ի յայտ եկաւ հրէական բանակի զինական ուժը, որ գերազանցէր արաբականին: Ուստի դիւրին է Իսրայէլի համար որեւէ պատեհ առիթի յարձակիլ արաբ որեւէ պետութեան մը վրայ ի խնդիր նոր հողերու իւրացման: Մասնաւորաբար 1956ի անգլոֆրանսա-կան միացեալ յարձակումէն ետք Եգիպտացիք միշտ վախով կ'ենթադրեն որ արեւմտեան պետութիւններուն դրդումով Իսրայէլ վերստին նախայարձակ կ'ըլլայ:

Ուժի դերակշռութեան հետ, կայ նաեւ ներգաղթի պարագան: Արաբ պետական դէմքերը հարց կուտան թէ այսքան հոծ թիւով բազմութիւն ո՞ւր պիտի տեղաւորեն եւ որպէս եզրակացութիւն կուգան այն համոզման թէ Թէլ-Աւիվի կառավարութիւնը, ուչ կամ կանուխ, հարկադրուած պիտի ըլլայ ձեռնարկել իր սահմաններուն ընդարձակման, անշուշտ ի

— «Ամէնուրեք Մօտկանցի հովիւը տեսնում էր գետինը ծածկուած երփներանգ ծաղիկներով: Զքնաղ նարդիզն ու վայրի շուշանը ժպտում էին քարափների ծերպերից: Պուտն ու պուտուարը, ոսկեծաղիկն ու ծիլծափը կանչում էին՝ այս կողմով անցիր: Այնտեղ իր դեղնափառ ծաղիկները արձակած, երազում էր արջաթաթիկը: Այստեղ իր փշաձեւ սուր տերեւները գետնին տարածած՝ արեւի պէս վառւում է ոսկեղող պուպուն: Ահա ցօղաշաղախ փառչակը, որ մտորում է գառան դմակի թանձր տերեւների կողքին: Մի փոքր այն կողմ երեւում է պառաւի գոգնոցը՝ ճաճանչաթերթ ծաղիկները բացած: Ահա եւ մի ուրիշ զարդարանք. այդ մանկալն է: Նրա վառ կարմիր թիթեռնածաղիկները դեղնաւուն մարգերի առաջ սպիտակին են տալիս փառ – փառ ծաղկախմբերը: Ահա եւ Թորթիկը՝ իր բիւ աչիկները բազմաճիւղ ցօղունի չուրջը բաժակած: Ահա եւ չըղչըղուկը, որ պերճ ծաղկեպսակները վերեւից թեքելով զարդարել է ուրիշ ան-պակ ծաղիկների ճակատները: Ահա եւ թաւթուփ չերեփիկը, եւ բայլակը՝ բըլթակաձեւ կանաչ տերեւների վրայ իր ծաղիկների գնդերը կախած: Որքա՜ն գեղեցիկ է հայրենի բնութիւնը, որքա՜ն սիրուն է այն »:

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(Շար.)

ՍՐԱՊԻՈՆ ՀԵՔԻՄԵԱՆ

— Ծանօթ հրապարակագիր Արմենակ Հայկունի (Համբարձում Քիչմէճեան), դերասաններ՝ Աբրահամ Նարինեան, Աւետիս Իտալեցեան, Գաբրիէլ Պալատեան, Թովմաս Թէրզեան (ոչ բանաստեղծ յայտնի Թէրզեանը), Գարեգին Արզարեան, Պետրոս Մաղաքեան, Յովհաննէս Աքէմեան, Սերովբէ Պէնկլեան, Յարութիւն Զամաշըրճեան եւ դերասանուհի-ներ՝ Ֆանի Պարոնեան, Աղաւնի Թէրզեան, Թագուհի Տիգրանեան եւ Գ. Պալթայեան:

Ասկէ եօք կուգայ Աբեւելեան Թատրոնի սկզբնաւորութիւնը ողջունող այն կատարելագործեալ դերասանական խումբը, որ քանի մը տարի միայն օրինաւոր Թատերական շրջան մը բոլորեց եւ ուր երեւան եկան չոզչողուն անուններ՝ Արուսեակ Փափազեան, Գարագաշեան քոյրեր, Աստղիկ Քանթարճեան (մեծ Սիրանոյշի երէց քոյրը) եւ այլ տաղանդաւոր դերասանուհիներ, ինչպէս նաեւ դերասաններ՝ Էքզեան, Մնակեան, Պետրոս Աղամեան, Թրեանց, Ռշտունի եւ բազմաթիւ ուրիշ տաղանդաւոր եւ խնկելի անուններ, որոնք իրենց փառքը կերտեցին Սրապիոն Հեքիմեանի չինիչ չունչին տակ:

Սրապիոն Հեքիմեան իր բովանդակ կեանքը անցուցած է դերասաններու հետ: Այդ պատճառով իսկ վարակուած է անոնց չէնչող ու զուարթ խառնուածքէն:

Անխոնջ աշխատող, դրամի յարդ չընծայող բնաւորութիւն է ունեցած եւ իր ձեռքը անցած դումարները ամբողջութեամբ տրամադրած է իր բազմանդամ ընտանիքին — երկու մանչ, երեք աղջիկ եւ որդեզիր մը — ու իր բարեկամներուն եւ ընկերներուն:

Անկաշառ միտք մըն է եղած Սրապիոն Հեքիմեան: Երբ հարկ է եղած քննադատել ոեւէ դործ կամ անձ, անիկա չէ քաշուած համարձակօրէն հրապարակ նետուիլ եւ ամէն ազամ ալ հրաժարած է « խաթեր համար» ուրիշներու սխալը պարակելու նուաստացուցիչ արարքէն:

Չկար հեղինակ մը, հայ թէ օտար, որուն վրայ խոր եւ ընդարձակ ծանօթութիւն չունենար: Ոչ նուազ համուտ էր նաեւ պատմական ճիւղին մէջ: Գրեթէ բոլոր աղերու պատմութիւնն ծանօթ էր եւ կրնար վարպետի ոճով մը արտայայտուիլ այդ ուղղութեամբ ալ:

Հաղուագլուխ տաղանդ մըն էր Սրապիոն Հեքիմեան եւ սակայն իր ամբողջ կեանքին մէջ մէծ ցաւ մը դժբախտ դարձուց զինքը: Տանջուեցաւ՝ որ չկրցաւ հայ Թատրոնը տեւական եւ հաստատուն հիմերու վրայ դնել:

Իր կեանքին վերջին տարիներուն բոլորովին քաշուած էր ու կղզիացած: Իր ընտանիքին հացին ի խնդիր կը զբաղէր տոմարակալութեամբ:

×

Արեւմտահայ Թատրոնի ամէնէն անհանգիստ ու ամէնէն նուիրեալ գործիչը եղած է Սրապիոն Հեքիմեան:

Թատրոնի հուրը իր մէջ բոցավառած է միայն անոր համար որ խորապէս սիրած է Հայոց Մելփոմէնը:

Յուսամոլութիւնը հեռու է եղած իր մէն, վասնզի իր բովանդակ կեանքին մէջ մէկ անգամ իսկ բեմ չէ բարձրացած որ եւ է դերով, այլ միայն դաստիարակած է ու մարզած դերասաններ, որոնք, ինչպէս ըսինք, յետագային դարձած են Արեւմտահայ Թատրոնի երկնակամարին վրայ փայլող աստղեր:

Հայ բեմերու փառքը՝ Պետրոս Աղամեան որ Շէյքսպիրեան տիպարներու անդերազանցելի մեկնաբանը մը հանդիսացաւ, իր սկզբնական քայլերը առաւ Սրապիոն Հեքիմեանի հետ եւ անոր ողբերգութիւններուն, մանաւանդ Սմբատ Բ.ի եւ Հարմանի մէջ երեւալով իր ապագայ փառքին պատուանդանը կերտեց:

Ընտանեկան հոգերը, տաժանակիր աշխատանքին ծանր բեռը, չուտով յուսալքացուցին այս արժէքաւոր ու ազնիւ բանաստեղծին, աննկուն եւ հաստատակամ Թատերական գործիչին վախճանը:

1892 Մարտ 7ին, Բերայի Ս. Ոսկեբերան եկեղեցիին զանգակները տխուր զօղանջով մը կը գուժեն Սրապիոն Հեքիմեանի մահը:

Արեւմտահայ Թատրոնի վեթերանը, Տրապիզոնցի պատուական ընտանիքի մը անդուգական զաւակը ոչ եւս էր:

Շաբաթ իրիկուընէ դագաղը կը փոխադրուի Հայ Հռոմէականաց եկեղեցին եւ հետեւեալ օրը կը կատարուի Թաղմանական արարողութիւնը:

Բազմաթիւ յուղարկաւորներ, որոնց կարգին նախկին Մխիթարեան աշակերտներ, կ'ընկերանան անդուգական Հայուն դագաղին մինչեւ Շիշլիի գերեզմանատունը, ուր հասնելով Սրապիոն Հեքիմեանի մարմինը կը տեղաւորուի իր երկու սիրելիներուն՝ Մկրտիչ Պէչիկթաշլեանի եւ Պետրոս Աղամեանի քովիկը, կազմելով փոքրիկ երրորդութիւնը Հայկական Պանթէոնի մը:

Հանդուցեալին մտերիմներէն Խմայեակ Նուէլ Եսայեան արտասուալից աչքերով կ'արտասանէ մահերգը, ուրկէ կ'արտաքերենք հետեւեալ քառեակը.

..Նըւագ մի տըխուր մահուան բաժակիդ
Ածեմ ի նըւէր առ եզր դագաղիդ.
Աւագ իմ եղբայր դու հէք Սրապիոն՝
Փերթող ի հոգեաց արի՛, ընկա՛ր, օ՛ն:

ՍՐՏԱՇԷՍ ԳՄԲԻԹԵԱՆ

(4 եւ վերջ)

ԱԿՎԱՑՆՈ ԳՅՈՒՂԱՎՈՐ

ՎԱՀԱԳՆ ԴՈՒՐՅԱՆ

ՅԱՒ ՋՈՎՈՒՐԴԸ

Ա.

Ցորհուրդ փոյթի՝ ինչ որ ալ ըլլայ, ես ալ ուզեցի ունենալ իմ պատմութիւնս, որպէսզի ինչպէս միւսները, ես ալ ըսեմ իմ խօսքս եւ ըլլամ ներկայ ինծի վերաբերեալ ամէն բանի, որ պիտի գրուի ինծի մասին։ Ասիկա ինծի համար ամենէն մեծ պատիւն է, որ կրնայ ինծի հասնիլ։ Ուրիշներ ինծի մասին ինչ որ ալ ըսեն, ինչ որ ալ գրեն, ես գիտեմ թէ ինչ եղած է կեանքիս ամէն մանրամասնութիւնը, ամէն ինչ, որ ինծի հետ պատահած է, ամէն ինչ, որ ես ըրած եմ, ամէն ինչ, որ ես մտածած եմ։ Ես գիտեմ, որ ոչ ոք կրնայ ինծի մասին աւելի ճշմարիտ բան մը գրել, քան ես ինքս։ Ես գիտեմ, որ ոչ ոք կրնայ ինծի մասին աւելի անկեղծ բան մը գրել, քան ես ինքս։ Ես գիտեմ, որ ոչ ոք կրնայ ինծի մասին աւելի ազնիւ բան մը գրել, քան ես ինքս։ Ես գիտեմ, որ ոչ ոք կրնայ ինծի մասին աւելի ճշմարիտ

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Մշակոյթի Տան սրահին մէջ։

Կը զեկուցանէ ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ։

ՎՐԻՊԱԿ.— «Յառաջ»ի Դեկտեմբեր 27ի թիւին մէջ, «Մեծարանքի հաւաքոյթ» էջ 2, Ա. սիւնակ, 6րդ պարբերութիւնը կարդալ՝ «Գրիգոր Թ. Մուսաբէկեան, իբրեւ Ամենայն Հայոց Կաթողիկոս չբողջեց այս կարգադրութեան դէմ, «թէրի եւ անընդունելի ԶՆԿԱՏԵՑ զայն, անաթեմա չկարդաց Վիրապեցիի գլխուն»։ Նոյն յօդուածին առաջին մասին մէջ Գաբրեզին Կաթողիկոս Յովսէփեանի մահուան թուականը պիտի ըլլայ՝ 1952։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ "ՕՐԸ" ԼՒՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին։

Կիրակի Յունուար 3 կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սթիւտիօ Ռէէֆիի մէջ, 24 Րիւ Տիւնուար։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, որուն կը մասնակցի Հայկազեան Վաքժարանի աշակերտութիւնը, ղեկավարութեամբ՝ ուսուցչուհի Օր. Ստեփանեանի։

Երգ, արտասանութիւն, եւ տրամախօսութիւն մը։ Հայկական պարեր։

Երեք լաւ արտասանող փոքրիկներու դնահատանքի մրցանակ պիտի տրուի օրուան դատական կազմին կողմէ։

Հայ կաղանդ Պապան նոր տարուան առթիւ նուէրներ պիտի բաժնէ ներկայ բոլոր փոքրիկներուն։

Մուտքը ազատ է։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՀԻՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԵՏ

ՓԱԿԵՑԷՔ

ՁԵՐ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ
ՆՈՐ ՁՐԱՆՔ
ՆՈՐ ԱԱՓՆԵԳԻՆ

Շնորհակալութեամբ.
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ՆԿԱՏԻ ՈՒՆԵՆԱԼ

7 Յունուար 1960, կապոյտ Խաչի կեդր. վարչութիւնը Փարիզի շրջանի տասը մասնաճիւղերով կը տօնէ «Մանուկներու Օր»ը, Փըթի Ժուռնալի մեծ սրահին մէջ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Դպրոցասէր Տիկնանց վարժարանի վարչութիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները։ Պ. Գէորգ Պագըրճեան 50·000 ֆրանք, Պ. Հայկ Քիւրքճեան, Վէրսէօն, 10·000, Տիկին Աղաւնի Նաքըշքերեան հինգ հազար ֆրանք, Տէր եւ Տիկին Սանոյեան հինգ հազար, փոխան ծաղիկի Ովսաննա եւ Արման Բոլատի մահուան առիթով։ Պ. Լեւոն Անտոնեան երեք հազար, իր մօրը մահուան առիթով։ Տիկին Եւգինէ Պօղոսեան երկու հազար, Տիկին Վեհանոյշ Զըրպաչեան 25 քիլօ թուղ եւ չամիչ։ Տիկին Թուլումպաճեան, կարկան, երեք աքաղաղ եւ երկու քիլօ բրինձ իր ամուսնոյն ապաքինման առիթով, Օր. Թ. Փափազեան 2 տոլար։

×

Լիոնի Եկեղեցաչէն Տիկնանց Միութիւնը շնորհակալութեամբ ստացաւ հետեւեալ գումարները իր նպաստ Լիոնի Եկեղեցւոյ չինութեան.—

Տիկին Արշալոյս Ինէքճեան, գեղեցիկ եւ օրինակելի գաղափարը ունեցած է, իր նպաստ Լիոնի Եկեղեցւոյ չինութեան վճարհանութեան տոմսակ մը գնել եւ իր շահած ամբողջ գումարը 5000 ֆրանք կը նուիրէ չինութեան։ Տիկին ոմն երկու հազար, Պ. Յակոբ Պէրպէրեան իր անուան տօնախմբութեան առիթիւ 500 Ֆր.։

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՀԱՅ ՄՇԱԿՈՅԹԻ ՏԱՆ

ԳԵՐԱՍԻՄ ԲԱԼԱՑԵԱՆ ՍՐԱՀԻՆ

Նիսի Հ. Յ. Դ. Գէորգ Զավուշ խումբը	5·000
Կ. Խոզեան (*Մարսէյլ*)	500
Նախորդ գումար	1·491·500
Ընդհ. գումար	1·497·000

×

Ընկ. Գաբրիէլ Լազեանի յիշատակին Հ. Յ. Դ. Գէորգ Զավուշ խումբը 5000 ֆրանք կը նուիրէ։

ՅԱՒԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

Հ. Յ. Դ. Վալանսի «Քրիստափոր» Շրջ. կոմիտէն, խորին ցաւակցութիւն կը յայտնէ ընկեր Յովհաննէս Պօյաճեանին, ընկեր Մարտիրոս Պօյաճեանի, Պ. Յ. Պօյաճեանի եւ իրենց ընտանեկան բոլոր պարագաներուն իրենց սիրեցեալ՝

ԺԱԿ ՊՕՅԱՃԵԱՆԻ (26 տարեկան)

արկածալի մահուան առթիւ։

Այս տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի երեք հազար ֆր. կը նուիրէ Հայ Մշակոյթի Տան։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Այրի Տիկին Տաճատ Ոսկանեան եւ զաւակները երկու հազար ֆրանք կը նուիրեն Ծերանոցին, եւ հազար ֆրանք «Յառաջ»ին, փոխան ծաղկեպսակի Այրի Տիկին Վարդուհի Վարդանեանի մահուան առթիւ, (Ստանալ «Յառաջ»էն)։

ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ՇՈՒՏՈՎ

ՄԵՂՈՒԻՆ ՃԱՌԸ

Գրեց՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Բոլոր ապոնճ որ արձանագրուած են կամ վճարած, պիտի ստանան փոստով՝ առաջին առթիւ։ Ստացագիր չի ղրկուիր։

ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ Ս. ԾՆՈՒՆԴ

Ժամանակացոյց արարողութեանց

ՊՕՄՈՆ

Յունուար 1, Ուրբաթ.— Կաղանդ եւ Տարեմուտ 1960 Թուին Քրիստոսի։

Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8·30ին, Գոհաբանական Ս. պատարագ 10։

Յունուար 5, Երեքշաբթի.— Ձրագալոյց Ս. Ծննդեան, երեկոյեան խթման արարողութիւն ժամը 4, Ս. պատարագ եւ Նախատօնակ ժամը 5·30։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՏԻՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Տօնածառ – Հանդէսով՝ Յունուար 10ին, կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3ին, Հ. Յ. Դ. Տան մէջ։ Նախաձեռնութեամբ Ֆ. Կ. Խաչի Տէսինի մասնաճիւղին եւ մասնակցութեամբ դպրոցին աշակերտութեան։

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր։

Ներկայացում, արտասանութիւն, տրամախօսութիւն, եւ այլ անակնկալներ։ Ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ. Թրագօշի։

Կը հրաւիրուի Տէսինահայութիւնը անխտիր։

Մուտքը ազատ է։

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի 3 Յունուար, ժամը 16 – 24,

HOTEL LUTETIA Ի *մեծ սրահին մէջ։*

Orchestre B. Dédédjian et ses Attractions

Հայկական եւ կովկասեան ժողովրդական երգեր ու պարեր։

Կը մասնակցի «ՍՕՍԻ» երկսեռ պարախումբը, ղեկավարութեամբ Տիկին Քիւրք – Ազէեանի եւ մասնակցութեամբ պարուսոյց Պ. Վահէ Ճէրահեանի, (Պէյրութէն նոր ժամանած)

Օր. Թարան իր նորագոյն մենապարերով, կ'երգեն՝ Օր. ՄԱՐՈՒՔԵԱՆ։
Խօսնակ՝ Պ. ԴԶԸՐԵԱՆ Ճոխ եւ հայկ. համադամ պիւֆէ,

Մուտքի տոմս՝ 500 ֆրանք, ուսանողի՝ 300 ֆր., (իրենց քարտերը ցոյց տալով)։

ԾԱՆՕԹ.— *Սեղանները ապահովել հեռախօսելով՝ կիւթէնպէրգ 24–38 մինչեւ Դեկտեմբեր 30։ Սեղանները պէտք է գրաւել մինչեւ ժամը 19, կազմակերպիչ յանձնախումբը պատասխանատու չէ այդ ժամէն յետոյ եկողներուն։*

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

1960Ի "ԳՈՅԱՄԱՐՏ" ՕՐԱՑՈՅՑ-ԱԼՊՈՄԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՄԷՑԻԻ ՇՐՋԱՆԻՆ

Հ. Յ. Դ. 70ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ Ընտիր Թուրքով.— 13 էջ

Շքեղ նկարներ, գրական եւ պատմական նիւթերով, ճոխ բովանդակութիւն։

ԳԵՂԱՋԱՐԴ ԵՒ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԿՈՂՔ

Բացառիկ խնամքով եւ ճաշակով պատրաստուած այս ՕՐԱՑՈՅՑ – ԱԼՊՈՄԸ պիտի կազմէ ամէն հայկ. տան զարդը։

Գին 500 ֆրանք

Փարիզի համար դիմել՝ LIBRAIRIE H. SAMUELIAN 51, Rue Mr.-le-Prince, Paris 6e

Կը ծախուի նաեւ Յառաջի մօտ։

ՀԱՅԿԱՆՈՅՇ ԹՈՐՈՍԵԱՆ

Le Menestrel Microsillon 33 tours 1/3

(Série Artistique)

Ա. ՇԱՐՔ, Թիւ 1 (10 Աշխարհիկ երգեր) 3·000 *Ֆր.*
Բ. ՇԱՐՔ, Թիւ 2 (3 կրօնական եւ 9 աշխարհիկ երգեր) 3·000 *Ֆր.*
Գ. ՇԱՐՔ, Թիւ 3 (Աշխարհիկ երգեր), պատրաստութեան մէջ։

Դիմել՝ *ՓԱՐԻԶ.*— Հայկանոյշ Թորոսեան, 221, Rue de Tolbiac Tél. KEL. 34-24
Տիկ. Քիւրքճէրեան, *Հայոց Եկեղեցին*, 15, Rue Jean Goujon ELY. 67-03
ՄԱՐՍԷՑԼ.— ALKAZ et FILS, 23, Rue Sainte-Barbe
ՏԷՍԻՆ.— Սիրուճեան, «ARAX«, 11ᵒ, Avenue Jean Jaurès

ՄԻՇՏ ԵՐԻՏԱՍԱՐԴ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ, ՄԻՇՏ ԱՌՈՂՋ ՄՆԱԼՈՒ ՀԱՄԱՐ
ԱՄԷՆ ՏԵՂ ՓՆՏՐԵՑԷՔ

ԵՒՐՈՊԱՅԻ ՄԵԾԱԳՈՅՆ ԱՐՏԱԴՐԻՉ

Sté le BOSPHORE Ի

ՀԷԼՎԱՆ ԵՒ ԹԱՀԻՆԸ

ՀՐՈՒՇԱԿԸ, որ կը պատրաստուի շուշմայով (*սուսամ*) եւ շաքարով, առաջնակարգ սնունդ մըն է, կազդուրիչ՝ շնորհիւ շուշմայինի, որ Արեւելքի մէջ ծանօթ է նաեւ հինէն ի վեր, իր հրաշալի բուժական յատկութիւններով, իր երիտասարդացնող տարրերով.
Արեւելեան ժողովուրդներուն երկարակեցութիւնը արդիւնք է Հէլվայի եւ թահինի գործածութեան։

Այսօր Արեւմուտքի մէջ եւս բժշկական հեղինակութիւններ կը հաստատեն առաջնակարգ այս սննդանիւթին արժէքը։

Sté le BOSPHORE
2, Rue Louis Astoin - Marseille

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱՒ

"ARMENIE IMMORTELLE"

"ԱՆՄԱՀ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ"

DISQUE VOGUE
33 tours, 30 cm.
No MC 20162
VOLUME 4

Հայ տոհմիկ ոսմանթիֆ երաժշտութեան չորրորդ սկաւառակը No MC 20162

Առաջին անգամ ըլլալով STÉOROPHONIQUE *պատրաստութեամբ*

Ցղացում եւ ղեկավարութիւն **ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ**

Կը պարունակէ 15 կտոր. 45 վայրկեան տեւողութեամբ

Մասնակցութեամբ Փարիզի Հայկական երգչախումբի *եւ մեծ նուագախումբի մը*

1.— Ծաղկիր Ազատ իմ հայրենիք, 2.— Զոյգ աչեր, 3.— Զանգեզուր, 4.— Սիրուն մանիշակ, 5.— Չեմ կրնա խաղա, 6.— Հնձուորուհիք, 7.— Գարուն ա, 8.— Խումար, 9.— Համով աղբիկ, 10.— Տասնըչորս, 11.— Զուարթ գիւղացիք, 12.— Իմ եարի բօյը, 13.— Վարդով պար, 14.— Պինկէօլ, Հով լինի։

Երգարանով միասին ստանալու համար դիմել ԱՐԱ ՊԱՐԹԵՒԵԱՆԻ, 14, Rue Petit, Paris Tél.: BOT. 99-22 *եւ եկեղեցւոյ դիւանատունը.*

Գաւառի համար առաքում խնամուած ծրարով, contre remboursement Գին 2900 ֆրանք

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — R. C. Seine 57 A 2731

Téléph. : PRO. 86 - 60 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 ֆր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 ֆրանք: Հատը 20 ֆր.

ՋՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
30
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
MERCREDI
30 DÉCEMBRE
1 9 5 9

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8684 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4485

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՎԵՐՋԱՑՈՂ ՏԱՐԻՆ

1959ի վախճանին ի՞նչ պատկեր կը ներկայացնէ աշխարհ :

Տարին սկսած էր անստոյգ կացութեան մէջ:

Ջիղերու պատերազմը չէր դադրած :

Ընդհակառակն նոր պատերազմի մը մղձաւանջը կը չարչրկէր մտքերը :

1958 Նոյեմբեր 27ին Խրուշչեւ «վերջ – նպիր» մըն էր ներկայացուցած իր երէ – կի երեք դաշնակիցներուն՝ պահանջելով վեց ամսուան ընթացքին քաշուիլ Պեր – լինէն :

« Վերջնագրի » մերժումին կրեմլինի մենատէրը Փետրուարին պատասխանած էր ռազմաչունչ ճառով մը :

Իսկ Այզընհաուըր փոխադարձած էր անմիջապէս՝ մամուլի ասուլիսի մը ըն – թացքին՝ յայտարարելով , որ «արեւ – մուտքը թիզ մը հող պիտի չզիջի: Պիտի պաշտպանէ իր իրաւունքները եւ պիտի կատարէ իր պարտականութիւնները : Պատերազմի առաջին քայլը ուրիշներ պիտի առնեն եւ ո՛չ թէ մենք »:

Ազատ աշխարհի վճռական կեցուածքը բարերար ազդեցութիւն ունեցաւ : Մի – ջազգային լարուած կացութեան մէջ որոշ մեղմացում առաջ եկաւ :

Գլուխ – գլխի խօսակցութեանց տարի մը եղաւ 1959ը:

Խորհրդային Միութեան վարիչ դէմ – քերը Ամերիկա գացին : Հակամարտ եր – կու ճակատներու միջեւ «սառը հալեցնե – լ»ու փորձեր կատարուեցան : Անաստաս Միկոյեանէն վերջ, Սուսլով եւ Խրուշչեւ իրենց շրջապատներով աւելի մօտէն ծանօթացան արեւմտեան «դրամատիրա – կան » աշխարհին : Տեսան թէ բանուորն ու գիւղացին ի՛նչ ազատ եւ հանգստաւէտ պայմաններու մէջ կ'աշխատին ու կ'ապ – րին այնտեղ :

Մաքմիլընի, Նիքսընի եւ արեւմտեան ուրիշ պատասխանատու վարիչներու Մոս – կուա այցելութիւնը նոյնպէս օգտակար եղաւ: Պատերազմի վտանգը հեռացաւ :

Արեւելք – արեւմուտք հակամարտու – թեան վերջ տալու եւ խաղաղութիւնը ա – մուր հիմերու վրայ դնելու համար ճիգեր կատարուեցան ամբողջ տարուան , մաս – նաւորաբար վերջին ամիսներու ընթաց – քին :

Նախագահ Այզընհաուըրի կրկնակ ճամբորդութիւնները դէպի Եւրոպա , Ա – սիա ու Ափրիկէ եւ գլուխ – գլխի խօսակ – ցութիւնները բազմաթիւ երկիրներու վա – րիչներուն հետ, ծառայեցին աւելի յըս – տակ դաշտիար մը կազմելու աշխարհի քաղաքական կացութեան եւ զանազան ազդերու բաշխանքներուն ու պահանջնե – րուն մասին :

Խրուշչեւի եւ Այզընհաուըրի նոր ճամ – բորդութիւնները կոչուած են աւելի եւս պայծառացնելու հորիզոնը՝ նախ քան Ջօրջ Մեծերու վերին ժողովին գումա – րումը յառաջիկայ գարնան :

Տարուան քաղաքական կարեւոր դէպ – քերէն մէկն ալ Ֆրանքֆուրտեան մեր – ձեցումն եղաւ :

Ջօրաւոր տը Կոլի եւ վարչապետ Ա – տընաուըրի գլուխ գլխի տեսակցութիւն – ները մեծապէս օգտակար եղան: Դրացի երկու մեծ երկիրներու միջեւ ո՛չ միայն տնտեսական – առեւտրական , այլ նաեւ քաղաքական գետնի վրայ սերտ յարաբե – րութիւններ ստեղծուեցան :

Հասարակաց Շուկան եւ Եւրոպայի Տնտեսական Միութիւնը կը ծառայեն ի – րարու մօտեցնելու ժողովուրդները : Մոռցնելու անցեալի ատելութիւնները եւ բոլորովին անհետացնելու պատերազմի վտանգները :

Եւ սակայն «երկաթէ վարագոյր» մը

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԸ ԿՆԱՒԱՋԱՐԿԷ

ՄԵԾԵՐՈՒ ԺՈՂՈՎԸ ՄԱՅԻՍ 16 Ի ՆԱ

Ինչպէս գրած էինք, Ապրիլի վերջաւո – րութեան Խրուշչեւ Մոսկուայէն չի կր – նար հեռանալ: Խորհրդային Վարչապե – տին առաջարկած թուականներէն մէկը անյարմար է Ջօր տը Կոլի, միւսը՝ Վար – չապետ Մաքմիլընի : Այս պայմաններու մէջ՝ Արեւմտեանները համաձայնեցան նոր թուականի մը շուրջ, Մայիս 16:

Փարիզի, Ուաշինկթընի եւ Լոնտոնի իշ – խանութիւնները այս ուղղութեամբ ի – րենց նամակները ղրկեցին Մոսկուա, ե – րեքշաբթի օր :

Մինչդեռ տօներու ընթացքին, Ֆրան – սայի եւ Անգլիոյ կառավարութիւնները կարծիքի փոխանակութիւններ ունեցան այս թուականին շուրջ· ըստ երեւոյթին, Մայիս 16ը բոլորին յարմար է: Նախա – դահ Այզընհաուըր իր համաձայնութիւնը տուած էր արդէն:

Միւս կողմէ, մասնաւոր փոփոխութիւն մը չէ եղած Արեւմտեաններու ծրագրին մէջ: Ապրիլ 19ին Նախագահ Այզընհա – ուըր եւ Ջօր· տը Կոլ տեսակցութիւն մը պիտի ունենան Միացեալ Նահանգներու մէջ :

Մայիս երեքին, Մաքմիլըն Լոնտոնի մէջ ժողով մը պիտի գումարէ անգլիա – կան Հասարակապետութեան Վարչապետ – ներուն հետ :

Երեքշաբթի օր կրեմլին յանձնուած ի – րենց նամակներուն մէջ, Արեւմտեանները գոհունակութիւն կը յայտնէին որ Խրուշ – չեւ ընդունած է իրենց հանդիպիլ փա – րիզի մէջ

Այսուհանդերձ, կարդ մը շրջանակնե – րու կարծիքը այն է, թէ հակառակ երե – ւութական գոհունակութեանց, իրակա – նին մէջ տարակարծութիւնները նոյնը կը մնան :

Ցարդ ոչ օրակարգի հարցերուն շուրջ համաձայնութիւն գոյացած է եւ ոչ ալ ժողովականներուն շուրջ : Խ· Միութեան Արտաքին նախարար Կրոմիքօ տակաւին չէ յայտարարած թէ հրաժարած է Արե – ւելեան Գերմանիոյ ներկայացուցիչին մասնակցութեան դաղափարէն: Ցստակ է այն պարագան՝ թէ Կրոմիքօ Մոսկուայի արեւմտեան երեք դեսպաններուն հետ համաձայնած է, որ Մեծերու ժողովին օրակարգի հարցերը սահմանափակ չըլ – լան :

Ամէն պարագայի մէջ, այս բոլորը կի – ռապաշտօնական լուրեր են: Կը սպասուի որ այսօր – վաղը հրատարակուի Արեւ – մտեաններու պատասխանը :

Սպիտակ Տան մամուլի գործակալու – թեան վարիչը յայտարարեց թէ Այզըն –

կը չարունակէ իրարմէ բաժնել աշխար – հը:

Եւրոպայի սրտին վրայ կան տակաւին « ստրուկ ազգեր», որոնց համար մասնա – ւոր չարաթ մը նուիրուեցաւ Մ. Նա – հանգներու մէջ անցեալ Ցուլիսին:

Ցետոյ նաեւ ՄԱԿը «Գաղթականաց համաշխարհային տարի » յայտարարեց 1959 Ցուլիս 1էն մինչեւ 30 Ցունիս 1960: Հարիւր միլիոնաւոր ստրուկներ եւ հարիւր հազարաւոր գաղթականներ կ'ապրին տակաւին աշխարհի երեսին :

Խաղաղութիւնը իսկապէս կ'ամրապըն – դուի այն ատեն միայն, երբ այլեւս ոչ ստրուկ կը մնայ եւ ոչ ալ գաղթական՝ երկրի վրայ :

Մաղթե՛նք որ 1960ը բախտաւոր տարի ըլլայ մարդկութեան համար :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ԿԵՆԴՐ· ԿՈՄԻՏԷԻ ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ·

ԽՐՈՒՇՉԵՒ ԿԸ ԽՕՍԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ՏՆՏԵՍՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

ԴԺՈՒԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ՝ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾԱԿԱՆ ՄԱՐՋԻ ՄԷՋ

Դեկտեմբեր 23ին, Խ· Միութեան հա – մայնավար կուսակցութեան կեդր· կոմի – տէի լիակատար նիստին մէջ, Վարչա – պետ Խրուշչեւ ճառ մը խօսելով , յայ – տարարեց — Գիւղատնտեսութեան մար – դին մէջ, մեր գործերը լաւ, շատ լաւ ճամբու մէջ են: Խ· Միութեան մէջ, կա – րգի սրտադրութիւնը, մարդ ղլուխ , այս տարի աւելի շատ էր՝ քան Միացեալ Նահանգներու մէջ եւ 1965էն առաջ պի – տի կարենանք Ամերիկացիներուն հասնիլ, միսի արտադրութեան մէջ :

Այսուհանդերձ, աւելցուց Խրուշչեւ , մեծ դժուարութիւններ կան երկրագոր – ծական մարդի մէջ: Խազախստանի մէջ մեծ վնասներ եղան Պետութեան համար: Արդարեւ, չէշտեց Վարչապետը, Խազա – խստանի Հանրապետութեան մէջ եթէ արմտիքի հունձքը լաւ ըլլալու նախանը – շաններ ցոյց կուտար՝ այդպէս չեղաւ : Աշխատանքը շատ դէշ կազմակերպուած էր այդ շրջանին մէջ եւ Նոյեմբեր մէ – կին՝ 1·618·000 հեկտար տարածութեան մը վրայ սերմնացան չէր եղած տակա – ւին :

Աշխատանքի սխալները քննադատելէ ետք, Խրուշչեւ շարունակեց · — Հարկ է ըլլօգին աշխատիլ· այսինքն, ոչ միայն ընդարձակել մշակելի դաշտերու տարա – ծութիւնը, այլեւ ճիգ պէտք չէ խնայել՝ արտադրութեան քանակը աւելցնելու հա – մար: Երկրագործական մեր բարդաւաճ – ման միակ պայմանն է ասիկա :

Անդրադառնալով դիւղերու մասնագէտ

(Շարունակութիւնը կարդալ Դ· էջ)

հաւուըր Մայիս 16ին Մեծերու ժողովին երթալու իր որոշումը տուաւ Արտաքին նախարար Հերթըրի հետ հեռաձայնով խորհրդակցելէ ետք· ինչպէս ծանօթ է , Միացեալ Նահանգներու Նախագահը Օ – կիւսթա դացած է, քանի մը օր հանգս – տանալու համար: Մամուլի պատասխա – նատուն աւելցուց թէ Դաշնակիցներու միջեւ բանակցութիւնները կը չարունակ – ուին հետեւաբար, կարելի չէ ըսել թէ ուրիշ ի՞նչ հարցերու շուրջ համաձայնու – թիւն գոյացած է :

Լոնտոնի մէջ, նոր թուականը գոհու – նակութեամբ դիմաւորուեցաւ: Բրիտա – նական Հասարակապետութեան Վարչա – պետներու ժողովը պիտի տեւէ մինչեւ Մայիս 12 կամ 13: Կարեւոր է այս ժո – ղովը, նկատելով որ երեք տարիէ ի վեր առաջին անգամ ըլլալով կը գումարուի եւ, մանաւանդ, Ջորսերու հանդիպումէն անմիջապէս առաջ տրուելիք որոշումները նպաստաւոր կրնան ըլլալ Անգլիոյ հա – մար :

Պարզ է , թէ Վարչապետ Մաքմիլըն առիթէն պիտի օգտուի, իր պաշտօնա – կիցներուն վաւերացնել տալու համար Լոնտոնի քաղաքականութեան գլխաւոր գիծերը:

Միւս կողմէ, Մաքմիլընի խօսակցու – թիւնները, Լոնտոնի մէջ, յատկապէս ՝ Հնդկաստանի Վարչապետ Նեհրուի հետ, Մեծերու ժողովի նախօրեակին առանձին կարեւորութիւն մը կը ստանան, երբ գի – տենք թէ Խրուշչեւ միշտ կրնայ արծար – ծել Համայնավար Չինաստանի հարցը :

Փարիզի մէջ, պաշտօնական շրջանակ – ները կը նախընտրեն դաղտնապահ մնալ , բայց լաւատեղեակ շրջանակները դիտել կուտան թէ մասնաւոր պատճառ մը չկայ՝ որ Մայիս 16ը չընդունի, իրրեւ ժողովի թուական :

ՊՈՏՈՒԷՆ ԹԱԳԱՒՈՐ ԼԷՈՓՈԼՏՎԻԼԻ ՄԷՋ

«ԱՆԿԱԽՕՒԹԻՒՆ» ԿԸ ՊՈՌԱՆ ԲՆԻԿՆԵՐԸ

Պոտուէն թագաւոր Պելժիական Գոնկօ իր այցելութիւնը վերջացուց Լէոփոլտ – վիլի հանդրուանով, ուր հասաւ երկու – շաբթի օր: Նոյն օրը կը փակուէր նաեւ Գոնկոյի ազգայնական կուսակցութիւն – ներու համագումարը՝ «անմիջական եւ ամբողջական անկախութիւն» եզրափա – կիչ բանաձեւով :

Ծանօթ է, թէ Պելժիա անկախութիւն խոստացաւ Գոնկոյի ·բայց, ինչպէս բո – լոր ազդերը, Գոնկօ կը փափաքի որ խոստումը կարելի՛ եղածին չափ չուտ կա – տարուի եւ առանց պայմանի :

Այս առիթով կը չեշտուի թէ Պոտուէն նոյն խանդավառ ընդունելութեան չար – ժանացաւ այս անդամ, ինչպէս չորս տարի առաջ :

Ամէն ապրադայի մէջ, Լէոփոլտվիլի մէջ ծանր միջադէպեր չպատահեցան , ինչպէս կը սպասուէր: «Կեցցէ թագաւո – րը » պոռացին Եւրոպացիները : Սեւա – մորթերը սկսան ծափահարել, որմէ ետք միւթերան պոռացին · «անկախութի՛ւն»: Թչնամական արտայայտութիւններ չե – ղան :

Արդարեւ, ազգայնականներու համա – գումարը չափաւոր որոշումներ տուած էր: Վերջնագիր պիտի չարուի Պելժի – րուն: 1960 Ցունուար մէկին անկախու – թիւն պիտի չյայտարարուի : Այլ, բա – նակցութիւններ պիտի ըլլան, անկախու – թեան սկզբունքը ընդունելով :

Համագումարը որոշած է նաեւ որ Ցունուար հինգին Պելժիները ուսումնասի – րեն իշխանութեանց փոխանցման եղա – նակները: Միւս կողմէ, ընտրապայքարը սկսած կը յայտարարուի : Երեսփոխա – նական ընտրութիւններուն Եւրոպացինե – րը պիտի չմասնակցին :

Ծայրայեղներու պարտութիւնը կարե – լի է տեսնել նաեւ այն որոշումին մէջ, թէ ընտրութիւններէն առաջ «Գոնկոյի կառավարութիւն» մը պիտի չկազմուի, այլ՝ ընտրութիւններէն անմիջապէս վերջ:

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏԱՂՈՒ

Ֆրանսացի եւ Քամրունի իշխանու – թիւնները միասնաբար զեկոյց մը հրա – տարակեցին, յայտարարելով թէ 1960 Ցունուար մէկէն սկսեալ Քամրուն ան – կախ հանրապետութիւն կը դառնայ : Առաջին վեց ամիսներու ընթացքին եր – կու կառավարութիւններու միջեւ փո – խանցումները պիտի վերջանան: Ֆրանսա պաշտօնապէս պիտի ճանչնայ Քամրունը եւ երկու երկիրները դեսպաններ պիտի փոխանակեն: Միւս կողմէ, Ֆրանսայի եւ Մալիի (Սենեկալ – Սուտան միութիւն) բանակցութիւնները պիտի սկսին Ցուն – ուար 18ին:

Խ· ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ պաշտօնապէս յայ – տարարեց թէ պատրաստ է վերսկսելու Ժընեւի զինաթափութեան խորհրդակ – ցութիւնները՝ Մարտ15ին, ինչպէս առա – ջարկած էին Արեւմտեան երկիրները :

Ֆրանսական հեռատեսիլի եւ ձայնաս – փիւռի պաշտօնեաները երկուշաբթի օր գործադուլի մէջ էին· երեքշաբթի օր սէնտիֆիաններու նոր ժողով մը պիտի ըլ – լար՝ ամէն բան կարգի դնելու համար : Պաշտօնեաները աշխատավարձի յաւե – լում կը պահանջեն, Ցունուար մէկէն ըս – կսեալ :

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 19 – 25ին, մէկ շաբ – թուան ընթացքին 1·376 տարադիրներ Ա – րեւելեան Գերմանիայէն անցած են Արեւ – մտեան Գերմանիա :

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ

“ԵՐԵՍՆԵՐՈ՞ՐԴ” ԹԷ “ԵՐԵՍՈՒՆԵՐՈՐԴ”

ՄԽԻԹԱՐԵԱՆՆԵՐՈՒ ԿԱՐԾԻՔԸ ԹԵՐ ՈՒ ԴԷՄ

ՀՄԲ.— Կարալ ստորագրութեամբ Ծառայի մէջ (Սեպտ. 12) հրատարակուած վերի հարցումին պատասխանելով, «*Բազմավէպ*» ամսագիրը, Դեկտեմբեր 16ին լոյս տեսած թիւով (8 – 9), կուտայ թեր ու դէմ կարծիքներ.—«*Բազմավէպ*»ի խմբագիրը Հ. Ներսէս Տէր – Ներսէսեան կը պաշտպանէ «երեսներորդ» ձեւը սղումի օրէնքով: Հ. Եփրեմ Տէր – Ղազարեան կը պաշտպանէ «երեսուներորդ» ձեւը ճաշակի օրէնքով:

Կուտանք երկու թեր ու դէմ կարծիքները, որոնք կը թուի թէ պիտի շարունակեն լեզուական վիճաբանութեան մը ձեւն առնելով.—

Հ. ԵՓՐԵՄ Կ'ԸՍԷ.—

Մէջտեղ կայ երեսուներորդ բառ մը: Արդեօք կարելի՞ է սխալ համարիլ այդ ձեւը:

Մեր կարծիքը յայտնելէ առաջ, կ'ուզենք ընթերցողներու ուշադրութեան յանձնել լեզուական երեւոյթ մը:

Աշխարհաբարը, որ կենսական լեզու մըն է, տակաւին իր հոլովումի վերջնական ձեւերը չէ ստացած, եւ շատ մը կէտերու մէջ կը հեռանայ, կը ջանայ ձերբազատիլ դասական օրէնքներէն ու ձեւերէն:

Ըսածնիս օրինակներով բացատրենք:

Արդ կը հարցնենք. այս ձեւերէն ո՞րն է ուղիղը եւ ո՞րն է սխալը:

Գրչի՞ թէ գրիչի
Աւետարանչի՞ թէ Աւետարանիչի
Ամսագրե՞ր թէ ամսագիրներ
Խորագրե՞ր թէ խորագիրներ
Սրտի՞ թէ սիրտի
Տա՞ն թէ Տունի, եւն.:

Ինծի համաձայն, հոս այլեւս ուղիղի, սխալի հարց չկայ, այլ ... ճաշակի:

Նոյն է նաեւ «երեսուներորդ»ի պարագան: Մանաւանդ թէ թուական ածականները կարծէք դասական օրէնքներէն ձերբազատուելու աւելի իրաւունք ձեռք ձգած ըլլան: Օրինակ. կ'ըսենք հինգ, ու փոխանակ կրճատելով հնգերորդ դրելու, կը հնչենք ու կը գրենք հինգերորդ: Հոս ո՞ւր մնաց սղումի դասական օրէնքը: Ո՞վ կը հետեւի այլեւս զրաբարի օրէնքներուն ու կը գրէ յիսներորդ, վաթսներորդ, ութսներորդ: Գրեթէ ոչ ոք: Կը գրենք նաեւ երեսուննոց, յիսուննոց, եւ ոչ թէ երեսնոց, յիսնոց: Եթէ դասապարտելի է գրել երեսուներորդ, նոյնքան դատապարտելի պիտի ըլլար նաեւ գրել թուրքերէն, հանելուկային, հինգերորդ, յիսուներորդ, վաթսունեորդ, յիսուննոց, եւն.:

Հ. ՆԵՐՍԷՍ ԿԸ ՊԱՏԱՍԽԱՆԷ.—

Ուրեմն խնդիրը ճաշակի՞ հարց է, ինչպէս կ'ուզէ եզրակացնել մեր աչխատակիցը: Եթէ ճաշակի վրայ մնայ, կարծեմ ամէն մարդ տարբեր ձեւ գործածելու իրաւունք պիտի ունենայ: Կը ճանչնամ խմբագիրներ, որոնց ճաշակը քանի մը անգամ կը փոխուի մէկուընկէ սիւնակին վրայ: Հարկ է աւելի խորանալ:

Միւս կողմէ, չի բաւեր խնդիրը լուծած նկատել երեսուննոց, յիսուննոց (ու–ով) բառերու գոյութեամբ. երեսուննոց կ'ըսուի, ուրեմն կրնա՞յ ըսուիլ ու գրուիլ նաեւ երեսուներորդ:

Երեսուննոց բառին մէջ ներդաշնակութեան բուռն պահանջ մը կայ, որ կը սիրէ ուխն ներկայութիւնը. տզեղ է իսկապէս երես(ը)ննոց բառը: Եթէ երթանք հինգուննին, ներդաշնակութեան այդ պահանջը կը դառնայ պարտադրանք. կըրնա՞յ ըսուիլ հինգննոց. այս ի՞նչ ճիւղային ձեւ մէջտեղ կ'ելլէ՝ ննգնի հանդիպումով. (պիտի հնչուէր հինգըսրնոց ՞?՞):

Ու ներդաշնակութեան այս պահանջը, որ է խուսափիլ այդ ը–երու հնչումէն, կը ստեղծէ միօրինակութիւն մը բոլոր շարքին մէջ. երեսուննոց, հարասուննոց, յիսուննոց, վաթսուննոց, ութսուննոց...:

Նման պահանջ մը կը մղէ մեզ դրել նոստումնալից, դիտումնաւոր ու–ով:

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ԾՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑԻ “ԽՈԴԵԴԱՆ” ԿԱՄ ՏԱՐՕՆԻ ԱՇԽԱՐՀԸ

Գ.

Բնութեան գրկին մէջ համեստ չինա–կան մը, դպրոցներ ու հերեփներ չհնող Տօնէն մանչ զաւակ մը կ'ունենայ, որուն անունը կը դնէ Տաւրոս: Մէկ տարեկա–նին, ժպրախտ պատահարի մը հետեւան–քով, մայրը կը մեռնի եւ մանուկը կը մեծնայ ուրիշ մայրերու կաթով: Մայ–րական խնամքի բացակայութիւնը պատ–ճառ կը դառնայ, որ Տօնէն իր զաւակը բնութեան գրկին մէջ մեծցնէ: Այդ կեր–պով բնութիւնը սիրել կը սորվեցնէր իր զաւկին, ցոյց կուտար փառահեղ արշա–լոյսներն ու վերջալոյսները: Հայրը խըս–տիւ կը պատուիրէր որդւոյն երբեք չքանդել թռչուններուն, մանաւանդ մըր–ջիւններուն բոյները, որովհետեւ անոնք ալ Աստուծոյ արարածներն են ...: Երբ հացի կտոր մը կը տեսնես դեռինը, վեր–ցուր կ'ըսէր, համբուրէ եւ ճակտիդ դիր: Կը սորվեցնէր սիրել հայրենի բնութեան բոլոր հրաշալիքները եւ սքանչանալ ա–նոնց վրայ: Հայրը զաւկին մէջ կ'արթըն–ցնէր սէր դէպի ծննդավայրը, ժողովուր–դին նուիրական հայրենիքը, անոր լեռ–ներն ու ձորերը, ամէն մէկ քարը եւ թուփը: Տօնէն իր զաւակին կ'երգէր նաեւ դեղեցիկ երգեր ու խաղեր, ամառնային լուսնակ գիշերներուն ...:

Այս գրքին մէջ կայ նաեւ հայրենասէր–բութեան կենդանի դէպք մը: Իր տիպարն է Տալուորիկցի երկաթագործ դարբին Զէնորը, որուն պատմութիւնը կապուած է Անդրանիկին: 1904ին Սասունի մեծ ա–պըստամբութենէն ետք, Անդրանիկ բաժ–նուելով Գէորգ Չաւուշէն, Սասունէն կովկաս կ'անցնի եւ անկէ Պուլկարիա, ուր իրեն համար կը սկսի տուն մը չինել: Պարթեւ Զէնոր լսելով այս բանը, կուգայ եւ քանդել կը սկսի Անդրանիկի բնակա–րանը: Լուր կուտան այս վերջինին: Երբ կը հարցնէ դարբինին թէ ինչո՞ւ կը քան–դէ, Զէնոր կը պատասխանէ. «Ես քեզ սիրում եմ, Անդրանիկ, եւ մինչեւ կեան–քիս վերջը պիտի պաշտեմ քեզ: Բայց ե–ղաւ մի ժամանակ, որ դու չեղուեցիր մեր պապերի աւանդական ճանապարհից: Վերջին կռուի օրերին, դու քու յոյսը դրեցիր Եւրոպացոց վրայ: Եւրոպացիք մեզ չատ են խաբել, Անդրանիկ: Նրանք են պատճառը մեր հայրենիքի բնաջնջ–ման: Մի ազդեցիկ քուրդ ցեղապետի բա–րեկամութիւնն աւելի արժէքաւոր է, քան թէ ինգլիզի եւ ֆրանկի խոստացած օգ–նութիւնը: Վաղը եթէ կռիւ լինի, քուր–դը մեր տան կողքին է, իսկ ֆրանկն ու ինգլիզը մեզանից հեռու եւ խորամանկ: Հայրենիքը լաւ բան է, Անդրանիկ: Երա–նի նրան, որ իր տունը հայրենեաց հողի վրայ կը չինի եւ ոչ թէ օտար արեւի տակ»:

Իր պարզութեան ու հէքեաթային ձե–ւին մէջ կենդանի դաս մը չէ՞, հայրենա–սիրութեան եւ քաղաքացիութեան:

Այս հատորին մէջ կան նաեւ ժողովր–դական հէքեաթներ ու աւանդավէպեր, որոնք կապուած են մեզի ծանօթ Սասուն–ցի Դաւիթի վէպին: Այսպէս երբ Դաւիթ կիներն ու աղջիկները կ'ազատէ հարկա–հաններու ձեռքէն, քանի մը տասնեակ ճախարակներ կը չինէ եւ զանոնք գործի կը լծէ:

Կայ Դաւիթի ֆարը աւանդութիւնը: Կը պատմուի թէ երբ Դաւիթ հովիւ էր, լերան լանջէն հսկայ քարաժայռ մը կը փրթի եւ կը գլորուի դէպի հօտը: Հովիւ հսկան սարն ի վեր կը վազէ եւ իր աջ բազուկը դէմ կուտայ եւ կը կեցնէ սարը: Ուժգին հարուածէն, քարը դեռնին մէջ կը մխրճուի ու կը կենայ: Բնակիչները կը պատմեն թէ մինչեւ այսօր ալ Դաւիթի ձեռքին դրոշմը կը նշմարուի ապառաժին վրայ: Կ'երեւին նաեւ անոր հինգ մատ–ներուն տեղերը:

Զրոյցի մը համաձայն Սասունի, Բա–ղէշի, Մոկսի եւ Շատախի բոլոր ծառերը ագռաւներուն կողմէ տնկուած են:

Բազմաթիւ են նաեւ ժողովրդական եր–գերը: Կը բաւէ յիշել անոնց անունները, տեսնելու համար թէ «Խոդեդան»ի մէջ որչափ կարեւորութիւն տրուած է ժողո–վրդական դրականութեան այդ սեռին: Գրեթէ բոլորն ալ ծանօթ երգեր են:

— *Պարզիր աղբի՛ւր, բեկի տղին ջուր տանեմ:*

— *Սերմնացանին երգը, երկինքի թըռ–չուններուն, անցորդներուն եւ պան–դուխտներուն ուղղուած:*

— *Հարսնառի երգերը:*

— *Գովասանք փեսային ու հարսին:*

— *Թոնտրան երգը:*

— *Ով որ քալէ է, ինչ կը սպասէ:*

— *Առաւօտուն արեւն ելաւ, չափաղ զարկին լեռներուն:*

— *Մնաք բարովի երգը:*

— *Արդեօք գալո՞ւ է մի օր ժամանակ:*

— *Հինը քանդուեց, նորը չինուեց:*

— *Խաղողի ուռ կոճակ կապէր, պըտ–կէք դուք էլ դրա նման:*

— *Կաքաւ նստեց վըր իր թառուն, լուսնեակ մտաւ ջաղջի առուն:*

— *Ես ձեր բալան եմ, դարբարալան եմ:*

— *Ելել էր հարաւ քամին, եար դիւ–լում, թար դիւլում, զարկեր էր հիկիկ քամին, եար դիւլում, թար դիւլում:*

Այս բոլորին հետ մէկտեղ Խաչիկ Դաշ–տենց կուտայ նաեւ բազմաթիւ ժողովր–դական առածներ, որոնցմէ քանի մը հա–տը կը ներկայացնենք:

— *«Ուսումը էփուկ հաց է, մարդու ծոց դրուկ»:*

— *Մի փետ մէնակ՝ մուխ կ'ելայ: Եր–կու փետ իրար վրայ դրուկ՝ խորոտիկ բոց կ'ելան ու կը վառուին»:*

— *«Իմ առաջ լիք ուժ ելաւ, գործս յաջող է»:*

— *«Երբ կրնան ծառ ելնի՝ նա էլ Խո–շանց տան աղջիկը կ'առնէ»:*

— *«Ճաշից հետո՝ մխից քոռա–ցանք»:*

— *«Ամէն ջուր իր գետի մէջ է թափ–ւում, ամէն կռունկ պէտք է հասնի իր երամին»:*

— *«Սրբէ քրտինքդ, որ բացուի սրտի–կըդ, որ լենայ տնիկդ»:*

— *«Երբ նա խաղ կ'ասէր՝ քար ու փետ կ'ելէր իր չորս բոլոր»:*

— *«Ցորենի հատիկը ուր էլ երթայ, վերջը կը գայ ջաղջի բկով կ'անցնի»:*

— *«Ջահել տղան ու քուռակ ձին զար–մանք բան է, որ չեն թռչում դէպի եր–կինք»:*

— *«Ամէն քար իր տեղումն է ամուր, էն քարը, որ չարժուեց իր տեղից՝ գնա–ցածի հաչիւ է»:*

— *«Կրնան որ սար երթար, հիմա վե–րադարձած կը լինէր»:*

— *«Մարդ քանի մեծնայ, ամէն բան էլ կը կարճնայ»:*

— *«Աւելի լաւ է աչխարհում տաս հատ մեղու լինի, քան թէ հազար հատ ճանճ»:*

— *«Իմ հայհայը գնացել է, վայվային է մնացել»:*

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

(Շար.)

ԱՌԱՔԵԼՈՑ ՎԱՆՔԻՆ ԴՈՒՌԸ

Առաքելոց վանքին վերաբերեալ յուշե–րուս մէջ, գորս հրատարակեց Ցառաջ, գրած էի թէ 1915 թուականներուն Տա–րօնի կոտորածէն եւ աւերէն հրաշքով ա–զատուած էր Առաքելոց վանքին դուռը, գերման սպաներու ձեռքով ու Պերլին փոխադրուած, ապա Հայաստանի կա–ռավարութեան դիմումով Երեւանի թան–գարանը փոխադրուած:

Դեռ նոր կարդացի տաղանդաւոր հայ–րենակից Խաչիկ Դաշտենցի սքանչելի վէպը, «Խոդեդան»,—թէեւ գրուած հէք–եաթային չունչով, բայց իրական են բո–լոր դէպքերը եւ հերոսները:

Այս վէպին մէջ (էջ 300) կայ յուզիչ դրուագ մը նոյն վանքին դրան ողիսակա–նին մասին.—

Մուսաբէկ, կոտորածէն ետք, Առա–քելոց վանքին դուռը դիշերով կը փախ–ցընէ Մշոյ դաշտէն մինչեւ Պիթլիս եւ կը յանձնէ նահանգապետին: Երբ հայ կա–մաւորները կը մտնեն Պիթլիս, Դաշտա–դէմցի Գէորգը կը կազմակերպէ դրան փոխադրութիւնը մինչեւ Կարս, հայ բը–ժիշկի մը եւ կամաւորներու օժանդակու–թեամբ, զինուորական Փուրկոնի մը վը–րայ դրած: Իսկ կարսէն մինչեւ Անիի ա–ւերակները ինքը, Դաշտադէմցի Գէորգը, բոպիկ եւ չալակով, կը փոխադրէ էջ–միածին:

Խ. Դաշտենց այսպէս կը դրէ Դաշտա–դէմցի Գէորգի մասին — «Ինչպիսի անձ–նազոհութիւն, ազգային արժանապատ–ուութեան ինչպիսի տարերային ուժ կար այդ գեղջուկ մարդու մէջ, որ ամենայն վտանգ արհամարհելով, Մուշի հեռաւոր դաշտից Անի էր հասցրել հայրենական արուեստի նուիրական բեկորներից մէկը՝ բարբարոսական ոչնչացումից փրկելու համար»: Այսպէս, ուրեմն, ոչ թէ դեր–մանացի սպաներու, այլ Տարօնցի անձ–նուրաց կտրիճներու ձեռքով է որ կ'ազա–տի Տարօն Աշխարհի հնադարեան վանքին նուիրական դուռը, որ այժմ կը հանդչի Երեւանի թանգարանին մէջ:

ԱՐՄԵՆՈՒՀԻ ԳԵՒՈՆԵԱՆ

ՆԿԱՐԱԳՐՈՂԸ

ՄԵՔԵՆԱՅՈՎ ՆԻԿՈ

Ա.

Միքիւլ Իւլիւլ, որպէս ամէնուն կը ճանչնային զինք, ծնած էր Ամասիոյ մէջ։ Իր մանկութեան տարիները անցուցած էր հոն։ Ապա ուսանելու համար գացած էր Պոլիս, ուր աւարտած էր վարժարանի մը ութ դասարանները։ Ան ունէր նաեւ գեղարուեստական ձիրքեր։ Ինքնուս նկարիչ մըն էր։ Ունէր նաեւ գրական ձիրքեր։ Ինքնուս գրող մըն էր։ Ունէր նաեւ ուրիշ ձիրքեր։ Ինքնուս ուրիշ մըն էր։ Ան ինքզինքը կը համարէր ամէն բանի ինքնուս։ Ան կը կարծէր թէ ինքնուսութիւնը աւելի լաւ է, քան ուսումնարանական կանոնաւոր կրթութիւնը։ Ան կը կարծէր թէ ինքնուսութիւնը կը զարգացնէ մարդուն ինքնավստահութիւնը։ Ան կը կարծէր թէ ինքնուսութիւնը կը զարգացնէ մարդուն ինքնավստահութիւնը։ Ան կը կարծէր թէ ինքնուսութիւնը կը զարգացնէ մարդուն ինքնավստահութիւնը։

Պատմութիւն.— Ան օրը որ Միքիւլ Իւլիւլ ծնաւ, ան օրը ամէն տեղ ուրախութիւն տիրեց։ Ամասիոյ մէջ ամէն մէկ տուն, ամէն մէկ ընտանիք, ամէն մէկ ընտանեկան խումբ, ամէն մէկ ազգակցական շրջանակ, ամէն մէկ բարեկամական խումբ, ամէն մէկ ծանօթական խումբ, ամէն մէկ ծանօթական խումբ, ամէն մէկ ծանօթ

բանուորներու հարցին, վարչապետը ը – սաւ թէ անհրաժեշտ է մեքենադէտ – ներ պատրաստել կոլխոզներու եւ սով – խոզներու համար (պետական ագարակ – ներ)։ «Ժամանակը եկած է այլեւս, աւել– ցուց ան, լուծելու համար ձեռային աշ – խատանքի հարցը՝ երկրագործութեան մէջ այդ աշխատանքը մեքենականացնե – լու համար։ Այս հարցերը լուծելով մի – այն մենք պիտի յաջողինք մեծապէս ա – ւելցնել արտադրութեան քանակը եւ պակսեցնել արժեդինը »։

Ինչպէս կը տեսնուի, վարչապետ Խր – րուշչեւի գլխաւոր մտահոգութիւնն է տնտեսական յառաջդիմութիւնը, մինչ ի մտ ունենալով Միացեալ Նահանգներուն հասնելու ծրագիրը, որ այլեւս նչանաբա– նի վերածուած է խորհրդային վարիչնե– րուն համար

Եղրակացութեան մէջ, խօսած է նաեւ անհատական ձեռնարկներու վերջ դնելու մասին. «չճշդուած աշխատավարձքերու դրութիւնը պէտք է վերցուի»։ Այս կէտը վերջնապէս իրականացնելու համար, Խրուշչեւի կարծիքով, հարկ է ուժ տալ մեքենական արտադրութեան եղանակին։

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հ· Ց· Դ· Փարիզի Շրջ· կոմիտէն ընդ– հանուր ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր ընկերները այս Շա – բաթ, ժամը 20·30ին, Մչակոյթի Տան սրահին մէջ։

կը զեկուցանէ ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

Պոմոնի Կ· Ի·ի մասնաճիւղի վարչու – թիւնը շնորհակալութեամբ ստացած է բարենպատակ տիկնոջ մը կողմէ 500 ֆր· Պ· Հմայեակ Իշխանեանի թաղման առ – թիւ, Տէր եւ Տիկին Հայկ Ֆրէնկեանէ՝ հազար ֆրանք։

Ողբացեալ Յակոբ Օհանեանի մահուան տխուր առթիւ փոխան ծաղկեպսակի ը – ստացած է Տէր եւ Տիկին Լեւոն Ճերահ – եանէ, Տէր եւ Տիկին Յովհաննէս Փա – փազեանէ եւ Տէր եւ Տիկին Թիրայր Տէր Վարդանեանէ հազարական ֆրանք Պոմո– նի ղպրոցին։ Տիկին Ազնիւ Պետրոսեանի հոգեհանդստեան առթիւ Տէր եւ Տիկին Պետրոս Աւոյեանէ հազար ֆրանք եւ Տի – կին Եղոա Եղիկեանէ 500 ֆրանք, նաեւ Պ· Հայկ Մարզարեանէ 500 ֆր·, Պ· Ա. – ւետիս Էթորեանի մահուան առթիւ փո – խան ծաղկեպսակի։

ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵԻ Ս· ԾՆՈՒՆԴ
ժամանակացոյց արարողութեանց

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 1, Ուրբաթ, Տարեմուտ եւ Կաղանդ, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 10ին, ։

Յունուար 3, Կիրակի, ժամերգութիւն ժամը 7·45ին, Ս· պատարագ 9·45ին ։

Յունուար 6, Շորեքշաբթի, ժամերգու– թիւն Ս· Ծնունդի ժամը 9ին ։

Յունուար 9, Շաբաթ, Ձրագալոյց, ա– ռաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8·30ին։ Երեկոյեան ժամերգութիւն 4·30ին։ Ս· պատարագ, երկսեռ խումբով 6ին ։

Յունուար 10, Կիրակի, Ս· Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 7·30ին։ Ս· պա – տարագ բազմաձայն երկսեռ խումբով ժամը 9·45ին, Հոգեհանգիստ Մեռելոցի ժամը 11·15ին, Ջրօրհնէք ժամը 11·45ին։

ՊՕՄՈՆ

Յունուար 1, Ուրբաթ·— Կաղանդ եւ Տարեմուտ 1960 թուին Քրիստոսի ։

Սկիզբ ժամերգութեանց ժամը 8·30ին, Գոհաբանական Ս· պատարագ 10 ։

Յունուար 5, Երեքշաբթի·— Ձրագա – լոյց Ս· Ծննդեան, երեկոյեան Թիման ա– րարողութիւն ժամը 4, Ս· պատարագ եւ Նախատօնակ ժամը 5·30։

ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՋ. ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷՅԼ

Պաշտամունք՝ այս կիրակի, Սէն Ժէ – րոմ, ժամը 9,30ին։ Ռիւ Ժէմափ՝ ժամը 10,45ին։

կը քարոզէ Վերապատուելի Հելվաճեան ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՀԻՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԵՏ
ՓԱԿԵՑ�էՔ
ՁԵՐ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

Նոր Տարի
Նոր Ցրանք
Նոր Բաժնեթիւն

Շնորհակալութեամբ·
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ԾԱՌԱՉ»Ի

ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ՇՈՒՏՈՎ

ՄԵՂՈՒԻՒՆ ՃԱՌԸ

Գրեց՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Բոլոր ամուսիններ որ արձանագրուած են կամ վճարած, պիտի ստանան փոստով՝ առաջին առթիւ։ Ստացագիր չի ղրկուիր։

Հ. Յ. Դ.

ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՊՕՄՈՆ·— Հ· Ց· Դ· «Զաւարեան» ան– թակոմիտէի եւ «Ցառաջ» խումբի միաց– եալ ընկերական ժողովը այս Շաբաթ ե – րեկոյ ժամը 20·30ին, սովորական հաւա– քատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտա – տորիչ ներկայութիւն ։

ՇՆՈՐՀԱԿԱԼԻՔ

ՓԱՐԻԶԻ կրօն· Ընկերակցութեան վար– չութեան դիւանը շնորհակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նուէրները, իր ղպրոցներուն համար։

Տիկին Ազնիւ Քիւրքճեան 5000 ֆրանք կրթականին իր զաւկին յիշատակին հա – մար։ Տիկին Մանկրեան հազար ֆրանք ։ Տիկին Գարակիւլեան երանուհի 5000 ։ Տէր եւ Տիկին Ա· Հարենց 2500 ֆրանք ։

ՓՈԽԱՆ ԾԱՂԿԵՊՍԱԿԻ

Սէն Ժերոմի Թաղ· Խորհուրդս, շնոր – հակալութեամբ ստացած է հետեւեալ նը– էրները, ի նպաստ եկեղեցւոյս պայ – ծառութեան ողբ· Վահան Պալիքեանի մահուան առթիւ Պ· Սարեանէ հազար ֆրանք, ոմն 500 ֆրանք։

Իսկ Պ· Կիւլպէնկ Գալայճեանի մահ – ուան առթիւ Նոթրտամ տը Ֆոնթենպլասիոնի Թաղեցիներու կողմէ 4500 ֆր· ։

Փոխան ծաղկեպսակի ողբ· Եփիքան Մոզեանի մահուան առթիւ, ի նպաստ Թաղիս ղպրոցին Պ· Պ· Բարսեղ Մեր – տինեան 1500 ֆր·, Քերովբէ Բունար – ճեան հազար ֆր·, Մուչեղեան Տիգրան, Թադեոս Բիւրլիեան եւ կարապետ Օհան – եան 500ական ֆրանք ։

Ողբացեալ Արմենակ Տէր Պետրոսեանի մահուան առթիւ Տէր եւ Տիկին Սարեան հազար ֆր·, Գալայճեան Նազար հազար, եկեղեցւոյս, իսկ Մինասեան ընտանիք եւ Ռուբէն Ասաբլըքեան 500ական ֆր· Թաղիս ղպրոցին ։

Ողբացեալ Գալուստ Ժամկոչեանի մահ– ուան առթիւ, ի նպաստ Թաղիս եկեղե – ւոյ եւ ղպրոցին·— Պ· Օննիկ Մակարեան 2000 ֆրանք, Վարպետեան եղբարք, Մա– նուկ Տէրտէրեան, Պօղոս Սիվրիհիսար – լըեան, Զերչիեան եղբարք, Սամուրեան Ստեփան հազարական ֆրանք եկեղե – ւոյս, իսկ Յովհաննէս Ժամկոչեան, Թո – րիկ Նիկողոսեան, Օննիկ Տօրումեան հա– զարական ֆր·, Նազար Իննէճեան, կա– րապետ Եսայեան Ռուբէն Ասաբլըքեան, Սուրէն Մինասեան 500ական ֆր· ղըպ – րոցին ։

Ողբացեալ Այրի Տիկին Հեղինէ Գո – մանտեանի մահուան առթիւ·— Պ· Մով– սէս Տուտնայեան 5000 ֆր·, Այրի Տիկին Մայրանուշ Չալաքեան երկու հազար ֆր· աղքատներուն, Սարգիս Չալաքեան, Նու– պար Տէր Մինասեան, Այրի Տիկին Լու – սրնթակ Գեւոյեան հազարական ֆրանք, Աբրահամ Չալաքեան, կղմէս Պետրոս – եան, Երէցուհի Թերզեան 500ական ֆր· եկեղեցւոյս, Տիկին Մաւի Գոմանտեան, կարապետ կոտճեան, Յակոբ Պետրոսեան 500ական ֆր·, իսկ Պ· Բարսեղ Մերտին– եան հազար ֆր· ղպրոցին ։

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

ՏԱՐԵԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ· Կ· ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի 3 Յունուար, ժամը 16 – 24 ,

HOTEL LUTETIA ի մեծ սրահին մէջ ։

Orchestre B. Dédédjian et ses Attractions

Հայկական եւ կովկասեան ժողովրդական երգեր ու պարեր ։

Կը մասնակցի «ՍՕՍԻ» երկսեռ պարախումբը, ղեկավարութեամբ Տիկին Քիւրքեանի եւ մասնակցութեամբ պարուհւոյ Պ· Վահէ Ճէրահեանի, (Պէյրութէն նոր ժամանած)

Օր· Թարոն իր նորագոյն մենապարերով, կ'երգէ՝ Օր· ՄԱՐՈՒԻՔԵԱՆ ։

Խօսնակ՝ Պ· ԳԱԶԱՐԵԱՆ Ճոխ եւ հայկ· համադամ պիւֆէ ,

Մուտքի տոմս՝ 500 ֆրանք, ուսանողի՝ 300 ֆր·, (իրենց քարտերը ցոյց տալով)։

ԾԱՆՕԹ·— Սեղանները ապահովել հեռախօսելով՝ կիւթէնպէրը 24–38 մինչեւ Դեկտեմբեր 30։ Սեղանները պէտք է դրաւել մինչեւ ժամը 19, կազմակերպիչ յանձնախումբը պատասխանատու չէ այդ ժամէն յետոյ եկողներուն ։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

1960ի "ԳՈՅԱՄԱՐՏ" ՕՐԱՑՈՑՑ-ԱԼՊՈՄԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆ Հ· Ց· Դ· ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՑԼԻ ՇՐՋԱՆԻՆ

Հ· Ց· Դ· 70ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ Ընտիր թուղթով ·— 13 էջ

Շքեղ նկարներ, դրական եւ պատմական նիւթերով, ճոխ բովանդակութիւն ։

ԴԵՂԱՋԱՐԴ ԵԻ ԳՈՒՆԱՒՈՐ ԿՈՂՔ

Բացառիկ խնամքով եւ ճաշակով պատրաստուած այս ՕՐԱՑՈՑՑ – ԱԼՊՈՄԸ պիտի կազմէ ամէն հայկ· տան զարդը ։

Գին 500 ֆրանք

Փարիզի համար դիմել՝ LIBRAIRIE H. SAMUELIAN 51, Rue Mr.-le-Prince, Paris 6e
Կը ծախուի նաեւ Ցառաջի մօտ ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ "ՕՐԸ" ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ· Կապ· Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին ։

Կիրակի Յունուար 3 կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սթիւտիօ Քոէֆիի մէջ, 24 Րիւ Տիւնուար ։

Գեղարուեստական ճոխ բաժին, որուն կը մասնակցի Հայկազեան Վարժարանի աշակերտութիւնը, ղեկավարութեամբ՝ ուսուցչուհի Օր· Ստեփանեանի ։

Երգ, արտասանութիւն, եւ տրամախօ– սութիւն մը։ Հայկական պարեր ։

Երեք լաւ արտասանող փոքրիկներու դնահատանքի մրցանակ պիտի տրուի օրուան դատական կազմին կողմէ։

Հայ Կաղանդ Պապան նոր տարուան առ– թիւ նուէրներ պիտի բաժնէ ներկայ բո – լոր փոքրիկներուն։

Մուտքը ազատ է ։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ ՕՐԸ ՏԷՍԻՆԻ ՄԷՋ

Կը տօնուի Տօնածառ – հանդէսով՝ Յունուար 10ին, կիրակի կէսօրէ ետք, ժամը 3ին, Հ· Ց· Դ· Տան մէջ։ Նախա – ձեռնութեամբ Ֆ· Կ· Խաչի Տէսինի մաս – նաճիւղին եւ մասնակցութեամբ ղպրոցին աշակերտութեան ։

Գեղարուեստական ճոխ յայտագիր ։

Ներկայացում, արտասանութիւն, տը– բամախօսութիւն, եւ այլ անակնկալներ ։ Ղեկավարութեամբ ուսուցիչ Պ· Թրա – գօշի ։

Կը հրաւիրուի Տէսինահայութիւնը ան– խտրիր ։

Մուտքը ազատ է ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱԻԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes
Մեթրօ Փորթ Մայօ

Պաշտամունք այսկիրակի առաւօտ ժա– մը 10·45ին։

Կը խօսի Պատուելի ՍԻՍԼԵԱՆ ։

ԵՂԱՆԱԿԻՆ ԱՄԷՆԷՆ ՓԱՅԼՈՒՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍԸ

ՇԱՐՄՕՆԻԷՐԻ ԿՐԱՆ ՍԷՐՔԼԸ ՇՔԵՂ ՍՐԱՀՆԵՐՈՒՆ ՄԷՋ

Ի նպաստ Լիոնի եկեղեցւոյ Շինութեան, եկեղեցաչէն Տիկնանց Միութեան կողմէ կազմակերպուած պարահանդէսը տեղի պիտի ունենայ Յունուար 10ին, կիրակի օր, ժամը 16էն մինչեւ առաւօտ ։

Փարիզի ՍՕՍԻ Փօլքլորիկ խումբը, ղեկավարութեամբ Տիկին Քիւրքեէրեանի, եւ մասնակցութեամբ Պ· Ճէրահեանի պիտի ճոխացնէ այս պարահանդէսը, հայկական հաճելի եւ ինքնուրոյն պարերով եւ երգերով ։

Մասնակցութեամբ ԱՐՄԵՆԻԱ նուագախումբին ղեկավարութեամբ ՊԵՐՆԱՐ ՏԷՏԷՃԵԱՆԻ ։

Նոյնպէս Շարպօնիէրի միջազգային խումբին աթրաքսիոններով եւ նուագա – խումբով ճոխացած ։

Տեղերը սահմանափակ ըլլալով, կը խնդրուի յարգոյ հայ ժողովուրդէն, այժմէն ապահովել իրենց տեղանները ու տոմսերը ։

Հեռաձայնել·— 28–54–03 եւ կամ ժամը 16էն յետոյ 60–47–18։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՏՕՆԵՐՈՒ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՆՈՒԷՐ ՀԱՅ ԵՐԳԸ

ՂԵԿԱՎԱՐ ԿԱՐՊԻՍ ԱՓՐԻԿԵԱՆ

ՄՓՓԱՆ - ԿՈՄԻՏԱՍ

ՆՈՐ ՏԱՐԻ — ՆՈՐ ՍԱԼ

Դիմել Ցառաջին եւ գրատուն Հրանտ – Սամուէլ ։

ՅԱՌԱՋ

ՕՐԱԹԵՐԹ

Հիմնադիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

Le PREMIER QUOTIDIEN ARMENIEN en EUROPE

HARATCH

Directrice : ARPIK MISSAKIAN

Rédaction et Administration : 32, Rue de Trévise - PARIS-9e

Fondé en 1925 — Téléph. : PRO. 86 - 60

R. C. Seine 57 A 2731 — C. C. P. Paris 15069-82

ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Ֆրանսա և Հասարակապետութիւն, տար. 4000 փր. վեց. 2200

Արտասահման՝ տարեկան 5000 փրանք: Հատը 20 փր.

ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 31 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

JEUDI 31 DÉCEMBRE 1959

35ՐԴ ՏԱՐԻ — ԹԻՒ 8685 — 35EME ANNÉE — Fondateur : SCHAVARCH MISSAKIAN — ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ, 15ՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻՒ 4486

ՕՐՈՒԱՆ ԽՕՍՔԸ

ՕԳՆԵ՛ՆՔ ԿԱՊՈՅՏ ԽԱՉԻՆ

Այս կիրակի Լիւթէսիայի չքեղ սրահ – ներուն մէջ տեղի կ'ունենայ Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչի Փարիզի մասնաճիւղին տարեկան պարահանդէսը :

Խաչուհիները կարելի ամէն զոհողու – թիւն ըրած են՝ խնամեալ յայտագիրով մը ներկայանալու համար հանրութեան : Հայկական եւ կովկասեան պարեր ու ժո– ղովրդական երգեր, ինչպէս նաեւ եւրո – պական պարերու համար հայկական ծա – նօթ նուագախումբ մը կոչուած են ստեղ– ծելու հաճելի մթնոլորտ մը : Հանդիսա – կանները քանի մը անմոռանալի ժամեր պիտի վայելեն հայաշունչ միջավայրի մը մէջ :

Կապոյտ Խաչը հասոյթի մեծ աղբիւր – ներ չունի՝ իր առաջադրած բարեսիրա – կան ծրագիրները յաջողութեամբ գլուխ հանելու համար : Անդամուհիներու հա – մեստ տարեվճարէն եւ Ծոմապահութեան Շաբաթի հանդանակութենէն վերջ, տա – րեկան պարահանդէսն է, որ կ'ապահովէ մեծագոյն եկամուտը :

Ամէն բանէ առաջ նոր սերունդի փըր – կութիւնն է, որ կը կազմէ իր մտահո – գութեան առարկան : Իր բոլոր ձեռ – նարկները կը ձգտին ազգապահպանման նուիրական գործին :

Շնորհիւ իր մասնաճիւղերու նիւթական զոհողութեան, ազգասէր հայրենակիցնե– րու նուէրներուն, մասամբ ալ պետական օժանդակութեան, Ֆրանսահայ Կապոյտ Խաչը քանի մը տարիէ ի վեր սեփականա– տէր է դարձած Պէլֆոնթէնի գեղեցիկ չէնքին :

Ամէն տարի չուրջ երկու հարիւր աղ – ջնակներ ու տղեկներ իրենց ամառուան արձակուրդը կ'անցընեն բնութեան ծոցին մէջ, ժիւռայի գեղազուարճ եւ դալար– գեղ մէկ անկիւնը, Խաչուհիներու գուր – գուրօտ եւ հոգածու ձեռքերուն տակ : Կ'ապրին հայկական միջավայրի մէջ : Կը սորվին մայրենի լեզուն ու ազգային եր – գեր : Ու տուն կը վերադառնան՝ Քրը – ծուած հայկական ոգիով :

Կապոյտ Խաչը նաեւ կը պահէ հայե – րէնի դասընթացքներ՝ փարիզեան չրջանի եւ գաւառի մէջ : Կ'օժանդակէ աղքատ ա– շակերտներու եւ աշակերտուհիներու : Սաներ կը պահէ դպրոցներու մէջ :

Խաչուհիներ պարբերաբար կ'այցելեն անտէր հիւանդներու, եւ երբեմն նաեւ բանտարկեալներու, կարելի ամէն ա – ջակցութիւն ընձեռելով մեր այդ դըժ – բախտ հայրենակիցներուն :

Մանուկներու Օրուան ոճնակատարու – թիւնը նոյնպէս մաս կը կազմէ Կապոյտ Խաչի գործունէութեան : Այլեւս ա – ւանդութիւն դարձած է ամէն տարի այս եղանակին ընդարձակ սրահի մը մէջ կա– զանդի Ծառի մը չուրջ համախմբել 350 – 400 մանուկներ, գեղեցիկ հանդէսով մը, որուն գլխաւոր դերակատարները կ'ըլլան երկսեռ փոքրիկներ : Անոնք չարաքներ առաջ կը սորվին հայերէն երգեր, պարեր եւ ոտանաւորներ՝ իրենց ընտրհները ցոյց տալու համար այդ հանդէսին մէջ :

Ֆ. Կապոյտ Խաչի կեդրոնական վար – չութիւնը փարիզեան չրջանի իր տասը մասնաճիւղերով Ցունուար 7ին հինգչաբ– թիի օրը «Փըթի Ժուռնալ»ի մեծ սրահին մէջ կը ոճնէ Մանուկներու Օրը :

Գովելի ձեռնարկ մը, որ մեծապէս կը գնահատուի հայ մայրերու կողմէ :

Օգնե՛նք Կապոյտ Խաչին : Քաջալերե՛նք մեր անճնուէր մայրերն ու քոյրերը, որ– ոեւէ անունք աւելի մեծ եռանդով փա – րին հայապահպանման սրբազան գործին : Փրկելու համար մեր նորագոյն սերուն – ը՝ այս հիւրընկալ աստղերուն տակ :

ՀՐԱՆՏ–ՍԱՄՈՒԷԼ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

ՀԻՒԼԷԱԿԱՆ ՓՈՐՁԵՐՈՒ ՀԱՐՑԸ

ԱՁԳԸՆՀԱՒՈՒՐԸ — ԱՄԵՐԻԿԱ ԱԶԱՏ Է ՎԵՐՍԿՍԵԼՈՒ ԻՐ ՓՈՐՁԵՐԸ

Օկիւաթայի մէջ, ուր Նախագահ Այ – զընհաուերը կը հանգստանայ, ժողով մը տեղի ունեցաւ, որմէ ետք կը յայտա – րարուի թէ Ցունուար մէկէն սկսեալ Մի– ացեալ Նահանգները ազատ են՝ հիւլէա – կան իրենց փորձերը վերսկսելու համար, բայց այդ քայլը առնելէ առաջ լուր պի– տի տրուի միւս երկիրներուն :

Արդարեւ, Արեւմուտքը ընդունելով խորհրդային առաջարկը 14 ամիսէ ի վեր դադրեցուցած էր փորձերը : Որոշուած պայմանաժամը կը վերջանայ Դեկտեմ – բեր 31ին :

Նախագահին եւ իր խորհրդականնե – րուն միջեւ տեղի ունեցած ժողովէն ետք հրատարակուած է պաշտօնական զեկոյց մը, որ կը յիշեցնէ թէ համաձայնութիւ – նը որոշ ժամանակի մը համար էր :

Այս պայմաններու մէջ, Ցունուար մէ– կէն ետք պիտի սկսի նոր չրջան մը, ո – րու ընթացքին «Միացեալ Նահանգները պիտի չարունակեն ռազմական փնտո – ուքներու իրենց յայտագիրը » :

Ուշագրաւ է այն յայտարարութիւնը, թէ «հակառակ անոր որ Միացեալ Նա – հանգները իրենք զիրենք ազատ կը նկա – տեն ամէն վայրկեան չրածին իրենց փոր– ձերը սկսելու համար, բայց այդ աչխա – տանքին ձեռնարկելէ առաջ որոշումը պի– տի հաղորդեն միւս երկիրներուն » :

Արդարեւ փորձերու «կամաւոր առ – կախման »նոր չրջանը, որ կը սկսի , որ եւ է ձեւով սահմանափակուած չէ :

Զեկոյցին մէջ կարդ մը քննադատու – թիւններ կան նաեւ Խ. Միութեան հաս – ցէին, որ դժուարութիւններ կը ստեղծէ Ժընեւի «Երեք»ներու ժողովին մէջ : Ինչ– պէս ծանօթ է, այդ ժողովն ալ ընդհատ– ուած էր եւ պիտի վերսկսի Ցունուար 12ին : Թէեւ Մոսկուայի կառավարութիւ– նը իր բոնած դիրքով կասկածելի կը դարձնէ համաձայնութեան մը հաւանա – կանութիւնները, բայց Ամերիկացիները պիտի չհրաժարին բանակցութիւններէն համաձայնութեան իրականացման համար ոչ մէկ ճիգ խնայելով :

Լրագրողներու հարցումներուն պա – տասխանելով, Սպիտակ Տան մամուլի վարիչ Համերթի յայտարարեց թէ առ այժմ Թուական մը որոշուած չէ փորձե – րուն համար : Համերթի աւելցուց թէ Այզընհաուըր իր խորհրդականներուն հետ խօսած էր նաեւ 1960ի ամերիկեան հիւլէական ծրագիրներուն չուրջ, բայց այս մասին որեւէ բացատրութիւն չտուաւ :

ԼՈՆՏՈՆ — ԲԱՆԱԿՑՈՒԹԵԱՆՑ ԱՐԴԻԻՆՔԻՆ ՊԻՏԻ ՍՊԱՍԵՆՔ

Միւս կողմէ, Մեծն Բրիտանիա իր փորձերը վերսկսելու նպատակ չունի՝ այնքան ատեն որ չրածին զէնքերու ար – դիլման չուրջ սկսած բանակցութիւնները կը չարունակուին, — կը յայտարարուի Լոնտոնի մէջ :

Այս մասին Նախագահ Այզընհաուըրի կատարած յայտարարութեան անդրա – դառնալով, անգլիական չրջանակները կը յայտարարեն թէ Լոնտոնի կառավարու – թեան քաղաքականութիւնը չէ փոխուած : Այդ քաղաքականութիւնը, իր գլխաւոր գիծերուն մէջ, անցեալ Ցուլիս 30ին ներ– կայացուած էր Ներքին նախարար Պիւթլըրի կողմէ. — «Այնքան ատեն որ չրածին փորձերու արգիլման չուրջ օգ – տակար խօսակցութիւնները կը չարու – նակուին՝ բրիտանական կառավարութիւ– նը հիւլէական իր փորձերը վերսկսելու նպատակ չունի » :

ՊԱԼՔԱՆԵԱՆ ԶԻՆԱՔԱՓ ԳՕՏԻՆ

Երկու ամիսէ ի վեր, եւ մասնաւորա – պէս Խրուչչեւի Պուքրէչ այցելութենէն ետք (Հոկտեմբեր 19 – 24), յաճախակի յայտարարութիւններ կ'ընէին Պալքանեան– րու մէջ զինաթափ առաջին գօտին ըս – տեղծելու ծրագրի մը մասին : Այս առթիւ ուչագրաւ է երկու օր առաջ Սոֆիայի Ազգ. Ժողովին մէջ Պուլկարիոյ Համայ – նավար կուսակցութեան ընդհ. քարտու – ղար Ժիվքովի յայտարարութիւնը՝ պալ– քանեան երկիրներու միջեւ ոչ յարձա – կողական եւ բարեկամական դաչինք մը կնքելու մասին :

Նոյեմբեր 6ին, Ռումանիա նոյնիմաստ առաջարկ մը ըրած էր Ցունաստանի կա– ռավարութեան :

Առջի օր, նման որոչում մը տուին նա– եւ Եուկոսլաւները :

Պալքանեան զինաթափ գօտիի ջերմ պաշտպաններէն է Նիքիթա Խրուչչեւ : 1959 Մայիսին, երբ Ալպանիա այցելեց , խորհրդային Վարչապետը նոր փորձ մը եւս ըրած էր Թիթոյի հետ հաչտուելու համար : Հակառակ անոր որ փորձը ձա– խողեցաւ, Խրուչչեւ չյուսալքուեցաւ եւ բազմաթիւ առիթներով հասկցուց իր նը– պատակը . — Պալքանեան երկիրներու սերտ գործակցութիւն :

Կրեմլինի ղեկավարին համար, այս ծրագրին իրագործումը բազմաթիւ ա – ռիթներ պիտի ստեղծէ, որոնց կարգին.–

1.— կարեւոր քայլ մը՝ դէպի խաղաղ համակեցութիւն :

2.— Նախաքայլ մը, որուն չնորհիւ զինաթափ այլ գօտիներ կրնան ստեղ – ծուիլ :

3.— Ալպանիոյ կացութիւնը կրնայ բարելաւուիլ :

4.— Եուկոսլաւներու մասին Մոսկուա– յի եւ Փեքինի տարակարծութիւնները կրնան հարթուիլ :

ՔԱՆԻ ՄԸ ՏՈՂՈՎ

ՀԵՌԱՏԵՍԻԼԻ պաշտօնեաներուն դէմ – ծադուլը կը չարունակուի Ֆրանսայի մէջ. կողմերու միջեւ համաձայնութիւն դոյացած չըլլալով, կը յայտարարուի թէ գործադուլը քանի մը օր եւս պիտի չա – րունակուի եւ Նոր Տարուան յայտագիրը պիտի չգործադրուի :

ՊԷՅՐՈՒԹի մամուլին համաձայն , սուրիացի 280 սպաներ Եգիպտոս փո – խադրուած են, ընկերվարական Պաաթ կուսակցութեան հանդէպ իրենց ցոյց տուած համակրանքին համար : Պաաթ կուսակցութիւնը չէ ճանչցուած Ա. Մ. Հանրապետութեան մէջ :

ՔՈԼՈՆԻԻ մէջ (Գերմանիա) հակասե – մական նոր դէպք մը պատահեցաւ առջի օր, նոր նացիներու կողմէ : Այս կու – սակցութեան ղեկավարին դէմ ձերբա – կալման հրաման ելած է :

ՎԱՐՉԱՊԵՏ ԱՏԼՆԱՈՒԸՐ յայտարարեց թէ Արեւմտեան Գերմանիոյ եւ Խ. Մի – ութեան միջեւ լաւ յարաբերութիւններ պիտի չսկսին , այնքան ատեն որ Ռու – սերը Արեւելեան Գերմանիոյ բնակիչնե – րուն կը մերժեն ազատ ընտրութեան ի – րաւունքը :

ԻՐԱՔի եւ Պարսկաստանի միջեւ ըս – տեղծուած լարուած կացութիւնը սկը – սած է մեղմանալ. երկու երկիրներն ալ իրենց բանակները քաչեցին Շաթ էլ Ա – րապի չրջանէն, որ կռուախնճոյր մը ե – ղած էր :

ՏԱՐՈՒԱՆ ՄԱՐԴԸ Այզընհաուըրն է , կը յայտարարէ « Թայմ » չաբաթաթեր – թը, որմէ ետք կը թուէ հետեւեալ ա – նունները . — Ատլնաուըր, տը Կոլ, Մաքմիլրն եւ Ճափոնի Վարչապետ Քիչի :

ՍՊԱՆԻՈՑ մէջ մեռաւ Անթէ Փաւելիչ , 70 տարեկանին : Գերմանական դրաւման ատեն ստեղծած էր Խրուաթ անկախ պե– տութիւնը, Հիթլերի հետ գործակցելով :

ՓՐՈՖ. Ե. ՏԷՐ ՄԻՆԱՍԵԱՆԻ 80 ԱՄԵԱԿԸ

Երեւանի «Գրական Թերթը» կը գրէ :— Լրացաւ Փրոֆ. Երուանդ Տէր – Մինաս– եանի ծննդեան 80ամեակը :

Վաստակաւոր բանասէրը նախակրթու– թիւնը ստացած է իր ծննդավայրին մէջ, Հառիճ գիւղը (Արթիկի չրջան) : Ցետոյ կը մտնէ Էջմիածնի Գէորգեան ճեմարա– նը, զոր կ'աւարտէ ու կը մեկնի Գերմա – նիա (Պերլին, Լայփցիկ) : 1904ին կը ներ– կայացնէ իր թէզը եւ կը ստանայ փիլի – սոփայութեան տոքթէօրի առաջին աստի– ճանի վկայական : 1904 – 1908 կ'աչխատի Էջմիածնայ ճեմարանին մէջ իբրեւ ու – սուցող եւ տպարանի վարիչ : Ցետոյ ու – սուցչական պաշտօններ կը վարէ Լենի – նական, Թիֆլիզ, Վաղարչապատ, 1930էն սկսեալ՝ Երեւան : 1930 – 1947 կը վարէ Երեւանի գիւղատնտեսական ուսումնա – րանին լեզուներու ամպիոնը, իսկ 1943 – 1948 պետական համալսարանի օտար լե– զուներու ամպիոնը : 1944էն մինչեւ այժմ կը մնայ Գիտութեանց ակադեմիային լեզուի ուսումնարանին մէջ բառարանա – գրութեան աչխատանքներու վարիչ :

Փրոֆ. Տէր – Մինասեան մեր լաւագոյն ուսուցչապետներէն մէկն է : Կատարելա – պէս կը տիրապետէ գերմաներէնին, եւ դասաւանդումի իր մեթոտով կը համար – ուի տիպար ուսուցիչ մը :

Իր գործունէութիւնը կ'ընդգրկէ մի քանի բնագաւառ : Մարքսիզմ–Լենինիզմի դասական հեղինակներուն՝ Կ. Մարքսի , Ֆ. Ենգելսի եւ Վ. Լենինի երկերուն թարգմանիչներէն մէկն է : Մեծ աչխա – տանք կատարած է հին հայ պատմիչնե – րու (Խորենացի, Եղիչէ, Բիւզանդ եւն.) գործերուն վերահրատարակութեան , թարգմանութեան եւ ուսումնասիրու – թեան գործին մէջ, մանրակրկիտ քննու – թեան ենթարկելով կարեւոր հարցեր՝ ո– րոնք կապուած են յիշեալ պատմիչներուն գործին :

Հայոց լեզուի պատմութեան համար եւս մեծ նչանակութիւն կը ներկայացնեն Ե. Տէր – Մինասեանի կատարած աչխա – տանքները պետական մատենադարանի ձեռագիրներու, բնագրային հրատարա – կութեանց գործին մէջ՝ աչխատակցու – թեամբ Պ. Տէր – Մկրտիչեանի, ինչպէս օրինակ՝ Տիմոթէոս Կուղի հակաճառու – թիւնը Քաղկեդոնի դէմ, Իրենիոսի դրու– թիւնները, որոնք մասամբ միայն գոյու – թիւն ունին յունարէն եւ ասորերէն լե – զուներով եւ մասամբ կորսուած , ուրեմն միայն հայերէն թարգմանութիւններ են որ կը մնան :

Վերջապէս Ե. Տէր – Մինասեան դնա – հատելի աչխատանք կատարած է գեղար– ուեստական գրականութեան թարգմա – նութեան բնագաւառին մէջ : Այսպէս հա– յացուցած է Գոնչարովի «Օբլոմով» եւ Սո. Ցվայգի «Այրող գաղտնիքը» գործե– րը :

Մասնաւոր գնահատութեան արժանի է Ե. Տէր – Մինասեանի վաստակը հայ բառարանագրութեան պատմութեան մէջ : Իր աչխատակցութեամբ լոյս տեսաւ « Ռուս – հայերէն նոր բառարանը » , երկու հատոր, 1933 – 1935 Թուականնե – րուն, ինչպէս եւ «Ռուս – հայերէն բա – ռարանը », չորս հատոր, 1954 – 1958 Թուականներուն :

Ալեհեր գիտնականը, արդէն 80 տարե– կան, 60 տարիներէ ի վեր կը ծառայէ հայագիտութեան ու դեռ նոյն բարեխղ – ճութեամբ կը չարունակէ իր եռանդուն աչխատանքները :

Դաչնակիցներու չաղթանակէն ետք Ար– ժանթինի փախած էր, ուրկէ արտաքսուե– ցաւ 1957ին եւ ապաստանեցաւ Սպանիա : Պատերազմի ոճրագործներէն մէկն էր , եւ մահուան դատապարտուած :

ԼԵԶՈՒԱԿԱՆ

ԴԱՐՁԵԼ ''ԵՐԵՍՈՒՆԵՐՈՐԴ''Ի ՄԱՍԻՆ

•

ԽՄԲ.— Նոյն նիւթին շուրջ, երէկ հրատարակեցինք այն երկու քեր ու դէմ կարծիքները որ լոյս տեսած էին «Բազմավէպ»ի վերջին թիւին մէջ:

Հ. Եփրեմ Տէր – Ղազարեան վիճաբանութիւնը շարունակելով յաղաբս «երեսունեւերորդ»ի, մեզի ղրկած է հետեւեալ յօդուածը զոր նոյնութեամբ կը հրատարակենք :

Հ. Ներսէս Տէր – Ներսէսեան, «Բազմավէպ»ի մէջ, (1959, Թիւ 3–5, էջ 109) իբր սխալ դատապարտած էր «երեսունեւերորդ» ձեւը: Սղումի դասական օրէնքին համաձայն միակ ուղիղ ձեւը «երեսնեւերորդ»ն է կը յայտարարէր Ան:

« Բազմավէպ»ի Սեպտեմբեր – Հոկտեմբեր (1959) Թիւերուն մէջ, ջանացած էի ապացուցանել, թէ աշխարհաբարի մէջ ներելի է գործածել նաեւ « երեսունեւորդ » ձեւը:

Ըսածներուս իբր փաստ բերած էի հինգերորդ, յիսուներորդ, հարիւրերորդ, հազարերորդ, ութսներորդ ձեւերը, որոնք չեն ենթարկուիր սղումի օրէնքին: « Եթէ դատապարտելի է դրել երեսուներորդ, ըսած էի, նոյնքան դատապարտելի պիտի ըլլար նաեւ դրել Թուրքերէն հանելուկային, հինգերորդ, յիսուներորդ, վաթսուներորդ, յիսուննոց եւայլն»: («Բազմավէպ», էջ 203):

« Բազմավէպ »ի միեւնոյն Թիւերուն մէջ, Հ. Ներսէս կը շարունակէ պնդել, թէ սխալ է երեսուներորդ ձեւը: Գրաբարի մէջ հինգերորդ, հինգեւտասան, հիմն – հիմնական բառերը բացառութիւններ են եղեր: Իսկ երեսուննոց բառին մէջ ներգաչնակութեան պահանջ մը կայ եղեր, «որ կը սիրէ ու–ին ներկայութիւնը : ... Նման պահանջ մը կը մղէ մեզ դրել խոստումնալից, դիտումնաւոր ու–ով » : («Բազմավէպ, Թ. 9 – 10, էջ 221):

« Բայց այսպիսի ներգաչնակութեան պահանջ մը չկայ երեսներորդ, ֆառասնեւորդ, յիսներորդ ... բառերուն մէջ , որոնք ըստ բարդութեան եւ ածանցումի օրէնքին՝ կը կորսնցնեն իրենց վերջավանկի փակ ու–երը ... Անդին վաթսնեւորդ, ութսներորդ, իննսներորդ բառերը, կը չարունակէ Հ. Ներսէս, որոնց մէջի միակ ը հնչիւնը այնքան ալ տգեղ չէ, ու դնելով՝ աւելի՞ տափակնար »:

Պատասխան.— Եթէ բառի մը ներգաչնակութիւնը, օրինաւոր պատճառ մըն է, որ երեսուննոց , յիսուննոց , խոստումնալից, եւայլն, ձեւերը, հակառակ սղումի օրէնքին, ուղիղ նկատուին, միեւնոյն ներգաչնակութիւնը պատճառ մ'է նաեւ , որ երեսուններորդ, յիսուներորդ, վաթսուներորդ, ութսուներորդ ձեւերն ալ իբր ուղիղ գոյութիւն ունենան: Որովհետեւ վերոյիշեալ ձեւերը աւելի ներդաչնակ, աւելի աշխարհաբար են քան երեսներորդ, յիսներորդ, վաթսներորդ , ութսներորդ ձեւերը, որոնք զրաբար կը հոտին: Իսկ եթէ Հ. Ներսէս զրաբարի այդ հոտը չի զգար, ատիկա թերեւս իր զրաբարասէր ճաշակին վերագրելի է :

Եթէ երեսուներորդ ձեւը տգեղ ու աններգաչնակ ըլլար, Պ. Բագարատ Թեւեան եւ «Նայիրի»ի ծանօթ խմբագիրը , առանց լեզուական օրէնքներու վրայ մըտածելու, պիտի խուսափէին զայն գործածելէ: Եթէ երեսուներորդ ձեւը տգեղ եւ անններգաչնակ ըլլար, Պ. Կարալ դի – տակցօրէն պիտի չհամարձակէր այդ ձեւը երբ ուղիղ պաշտպանել(*): Իսկ վաթսուներորդ, ութսուներորդ բառե՞րը աւելի ներգաչնակ են, քէ վաթսներորդ , ութսներորդ ձեւերը, առ ալ ընթերցող – ներու դատաստանին կը ձգենք :

Հ. Ներսէս երեսներորդ ձեւի օրինակ – ներ կը բերէ Ց. Գազանճեանի եւ Հայր Թոմաճեանի քերականութիւններէն :

Պտ. Հ. Ներսէս կրնար տակաւին ուրիշ քերականութիւններէ ու հեղինակներէ ալ երեսներորդի օրինակները գտնել, որով – հետեւ երեսներորդը ուղիղ ձեւ է, եւ իբր սխալ զայն դատապարտող չկայ: Մեր ըսածը միայն այն է, որ երեսուներորդ բառն ալ, իբր ուղիղ ձեւ , իրաւունք ունի գոյութիւն ունենալու աշխարհաբարի մէջ: Իսկ եթէ, Հ. Ներսէս, երեսունեւորդ ձեւը չէ գտած վերոյիշեալ հեղինակներուն քով , պատճառը այն է, որ Ց. Գազանճեանէն ու Հայր Թոմաճեանէն եւս աշխարհաբարը չատ ճամբայ է քալած :

Հ. Ներսէս կ'եզրակացնէ. «Ամէն ան – գամ ականջին իրաւունք տալու չէ. ա – կանջը կը լսէ, կը կրկնենք, իննիսուն , բայց զրիչը կը զրոյմէ իննսուն (կամ իննըսուն). ականջը կը լսէ ութցուն կամ ուցցուն, բայց կը զրենք ութսուն) : («Բազմավէպ», էջ 222):

Պտ. Անտեղի են Հ. Ներսէսի վերոյիշեալ տողերը, որովհետեւ ականջի խըն – դիր չկայ մեր պարագային: Իննիսուն , ութցուն կամ ուցցուն բառեր գոյութիւն չունին, մինչդեռ կայ երեսունիներորդ բառ մը, որ իր նմանները ունենալով , եւ Մալխասեանի պէս բառարանի մը մէջ ալ մուտք գտած ըլլալով, հակառակ չէ աչխարհաբարի ոգիին :

Երբ զրաբառն իսկ, հակառակ սղումի օրէնքին, կը հանդուրժէ հինգերորդ, հինգեւտասան ձեւերուն, երբ Հայկազեանը՝ զրաբարի բառարան, որդեգրած է ութսունամեայ ձեւը, երբ Մալխասեան , որ Հ. Ներսէսի համաձայն ալ մեծ հեղինակութիւն մըն է, իր բառարանին մէջ զրած է երեսուներորդ , յիսուներորդ, ութսուներորդ, իննսուներորդ ձեւերը, կարծեմ թէ անիմաստ չափազանցութեան մէջ կ'իյնայ Հ. Ներսէս, «Ծանր յանցանք» եւ «Ճիւաղ» (Բազմավէպ, էջ 109) ան – ուանելով երեսուներորդ ձեւը: Բառերը իրենց արժէքը եւ իմաստը ունին: Եթէ տեղին չգործածենք զանոնք, կրնանք ծիծաղելի դառնալ :

Եզրակացնելով կ'ըսենք թէ Հ. Ներսէս թող չարունակէ գործածել իր զերսիրելի երեսներորդ, յիսներորդ, վաթսներորդ , ութսներորդ, ինչպէս նաեւ տաս , շաս , հոգւոյն, գրչի, բրչի, գրբեր եւայլ դասական ձեւեր, բայց մեզ հանդիստ թող ձգէ, երբ կը զրենք երեսուներորդ, վաթսուներորդ, տունի, չունի, հոգիին, գըրիչի, բրիչի, դիրքեր, որոնք մեզի համաձայն, աւելի աշխարհաբար են քան վերի ձեւերը :

Հ. ԵՓՐԵՄ ՏԷՐ – ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(*) ԽՄԲ.— Կարալի վերագրուած կտրուկ կարծիքը ճշգրտութեան կը կարօտի : Լեզուական վիճելի ձեւ մը «իբր ուղիղ պաշտպանել» կամ պարզապէս անոր « կողմնակից ըլլալ » նոյն բանը չէ (Ցառաջ, Սեպտեմբեր 12):

ԸՆԹԵՐՑՈՂԻՆ ՑՈՒՇԱՏԵՏՐԸ

ԽԱՉԻԿ ԴԱՇՏԵՆՑԻ ''ԽՈԴԵԴԱՆ'' ԿԱՄ ՏԱՐՕՆԻ ԱՇԽԱՐՇԸ

(Դ. եւ վերջին մաս)

Հարուստ են նաեւ ժողովրդական օրհնէնքներու անէծքները, որոնց մէջ ամփոփուած են յաճախ մաղթանքներու եւ բարկութեան կրկնակ զգայութիւնները , դարձեալ փորձառութեան եւ իմաստութեան դանձարանէն . —

ՕՐՀՆԷՆՔՆԵՐ

— Թող Աստուած չէն պահի ձեր տունն ու տեղը, կովն ու կթանը, եզն ու չոր – թանը :

— Թող ձեր աղջիկն էլ էն մարդու խոմաքը լինի, որ գտել է կճուճը :

— Բարի համբաւդ միշտ անպակաս լինի մեր ականջներից :

— Մի բարձի ծերանաք :

— Անթառամ կեանք ունենաք, բախտաւոր ապրէք :

— Թող Դաւթի արդար ուժը քաչուի ձեր թեւերի մէջ եւ ձեր թեւերից անցնի ձեր թոռների եւ մոռների թեւերին :

— Թող մեր ժողովրդի մէջ անպակաս լինեն քեզ պէս հայրենասէր, աշխատասէր ու բարի կամեցող մարդիկ :

— Ուրախութիւնով վայելես քու նոր տունը մեր հարսի հետ :

— Աստուած թող կանաչ պահէ ձեր պսակն ու պուրակը :

— Թող քու տունը լցուի զանգակ երախաներով :

— Թող կենդանանայ քու պապ Զորօ – Դաւթի քանդուած օճախը :

— Տայ Աստուած որ նրանց տունը լըցուի երախաներով եւ ուրախութիւնով :

— Բարով երեխիդ պսակին արժանանաս :

— Բարու մէջ մնաք, բարով դուք էլ ձեր մուրազին հասնէք :

— Կանաչ մեռոն :

— Անուշով մնաս :

— Թող աչխարհք մեզ պարտք մնայ, մենք աչխարհքին պարտ չմնանք:

— Դու բարի կատարում տաս մեր իղձերին եւ անթառամ պահես խաղաղութիւնը մեր յոգնած խրճիթների վրայ :

— Ապրի արեւդ, բերան չէ, Աւետարան է :

— Էս լոյսը վկայ :

— Ողորմի իր արդար հոգուն :

— Աստուած բարին կատարի :

— Աչօք լուսօք լինի :

— Լուս դառնայ նրա հոգին :

— Փառք քեզ, սուրբ երկնաւոր :

— Ապրի արեւդ :

— Ողորմի ձեր անցաւորաց եւ ձեզ բարի խորհուրդ տուողներին :

— Ուր երթաս՝ ճամբիդ կանաչ լինի, փչերը հեռու , ծաղիկները չատ :

— Զօրանաս դու :

ԱՆԷՆԹՔՆԵՐ

— Խամաթի գործը քանդողի տունը Աստուածն է քանդում :

— Վա՛յ էն մարդու, որ մինակ իր համար կ'ապրի : Գիտնամուտ դառնայ էդ – պիսի մարդը:

— Թող փուլ գայ էդ թախտը, դուք էլ տակին մնաք :

— Շուն ոռնայ հարամ հողի վրայ ապրողի դանկին :

— Ոտնակոտոր եղնէր, ճամբին մնար :

— Ես անիծել եմ էն կալի խեր, որի առաջին կամին կով է լծուկ :

— Ես դրանց պատանքը կարեմ :

Ցուչատետրի մը սահմանները անցանք թէեւ, բայց կ'արժէր որ այս էջերը նուիրուէին այնքան չահեկան գործի մը , որ ոչ վէպ է, ոչ յուչագրութիւն եւ ոչ ալ բանասիրական – ազգագրական ուսումնասիրութիւն: Ինչպէս որ անգամ մը արձանագրեցինք արդէն, եւ ուր՝ չինականի մը բերնով կը յատկանչուին մեր հայրենի քաղաքներուն բնակիչները իրենց նկարագիրներով, որուն համաձայն «Աչչ – կերացին որ պողպատէ կամուրջ լինի՝ վրայով չանցնիս: Մշեցու հետ տուն չի – նիր և սեղան նստիր :Սասունցու հետ ճանապարհ գնա՛, նա քեզ ապահով կը բերի, կը հասցնի տուն: Բիթլիսցի տեսնելիս՝ ճանապարհդ փոխի՛ր: Բուլանուխցոց փաստաբան բռնիր, քանի մը՛ հատ սուտ կայ՝ նրանք ճիշդ չեն խօսի: Խնուսցոց հետ ոչխար փախցնելու գնա՛, յաջողութիւն կ'ունենաս »:

Խաչիկ Դաշտեցի պատմելու արուեստին մէջ կը նչմարուին դիտելու սրութիւն, աննչան եւ պզտիկ կարծուած բաներու հանդէպ յարգանքի զգացում : Ասոնց նկատելու, ան իր գործին մէջ կու տայ բարքերու եւ տիպարներու ուսումնասիրութիւններ եւ դէպքերու նկարագրութիւն, որոնք կրնային կորսուելու դատապարտուիլ: Այս բոլոր տուեալներով, այս հատորը ընթերցանութեան լուսադոյն զիրքն է յանձնարարելի նաեւ բանասէրներու եւ ազգագրագէտներուն :

ՄԿՐՏԻՉ ՊԱՐՍԱՄԵԱՆ

Ց. Գ.— Այս գրքին առիթով կ'արժէ ծանօթութիւն մը տալ: Մարսէյլէն բառեկամ մը, Պոլիս ղրկուելու համար ,ընտրած էր Խ. Դաշտենցի «Խոդեդան » , Վ. Անանեանի «Ցովազաձորի գերիները » եւ Աւ. Խահակեանի «Նամակները» , երեքն ալ «Ցուսաբեր» հրատարակչականին կողմէ լոյս ընծայուած: Թուրքիոյ թղթատարական վարչութիւնը կը գրաւէ այս երեք հատորներն ալ, եւ փրանսական թղթատարութեան պաշտօնական պահանջին վրայ իսկ չի վերադարձներ ղրկողին: Կարելի՞ է ենթադրել , որ « Խոդեդան »ի բովանդակութիւնը մասնաւորաբար, թերեւս արգիլուած գիրք , Մուշի եւ Սասունի հայ ժողովուրդին գոյութեան դէմ գործուած անօրինակ չարիքներուն արձագանգը կ'արթնցնէ եւ Հայրենիքի մէջ վերապրող Տարօնցիներուն ալ շինարարութիւնը մղձաւանջի մը պէս կը տանջէ նոյն ենթականերուն հոգիները ... :

Մ. Պ.

ՅԱՌԱՋ»Ի ԹԵՐԹՕՆԸ (88)

ԱՄԻՐԱՅԻՆ ԱՂՋԻԿԸ

—o—

ՄԱՍՆ ԵՐԿՐՈՐԴ

ՄԵՐԾՈՒՄԱՅ ՍԷՐ

Ա.

Հ... զիւղին երանելի ամիրաներուն չահատակութիւնները խորապէս քանդակուած էին ծեր ձկնորսին երեւակայութեանը մէջ, ու զանոնք հիմա կը վերկենդանացնէր, կը չպարէր, կ'աստուածացնէր իր ոամիկ ու ալ ինկած պատուած մարդու սովալլուկ եռանդովը , որուն մէջ կը գտնար այլեւս իր յոգեցումը, իր սփոփանքը , իր խեղճութեան տեսակ մը փոխարինումը :

Թադէոս ամիրային եւ Մարկոս ամիրային պերճանքի, փայլելու մրցումը մանաւանդ՝ երանգաւոր եւ ցայտուն բացատրութիւններով կ'արտայայտուէր այդ ոգէտ ձկնորսին բերնէն, որ, հրապազան դրուագի մը յիշատակութեանը առջեւ յանկարծ կը կենար, նայուածքը թափառուն եւ երազոտ, մոլտալու համար :

— Ինչ վախթներ էին, պէ ...

Կիւլիւկ հանըմ մտիկ կ'ընէր բերանբաց՝ տախտակամածին վրայ իր պարարտ մարմինը լքած, երբեմն ցաւի փոքըր հառաչանքներով ծունդերը եւ յօդուածները չփելէն, քովը ունենալով ձըկնորսին կինը՝ Հոռոփ հանըմը, որ էրկանը պատմութիւնները անհամար անգամ մտիկ ըրած ըլլալուն նստած տեղը կը մրափէր .մինչ Սոֆի՝ կամ կարկահի մը վրայ ծռած կամ ձեռագործի մը, մտիկ կ'ընէր Թումիկին չաղփաղփանքը, չատ հետաքրքրաչարժ անցքի մը պահուն մէն այն դառնալով եւ ձկնորսին այրած դէմքը դիտելով :

Իսկ Համբիկ՝ եթէ երբեք պառկած չըլլար՝ Արեւմուտքի թիւ մը կ'ունենար անպատճառ, զոր ծայրէ ծայր կը կարդար՝ բնաւ մտիկ չընելով հայրը , երբեմն նոյնիսկ ընդհատելով զանիկա՝ ներքին լուրերէն ոմիր մը կամ չահեկան արկած մը կարդալու համար ներկաներուն :

Գալով Գարագի, անիկա բնաւ ներկայ չէր գտնուեր զիչերային այս խաղաղ նիստերուն , զիներտան մը մէջ իր ձկնորս եւ ջրհանկիր ընկերներուն հետ մինչեւ առտու զուարճանալու կամ ուչ ատեն տուն դառնալով քնանալու համար :

Սակայն, երկու ընտանիքներուն այս անզորը եւ անչահախնդիր դրացնութիւնը անվրդով տեւելու սահմանուած չէր: Բնականօրէն, անհնարին էր ապրիլ քովն ի վեր եւ չյափչտակուիլ անոնցմով: Համբիկ, խպնոտ, համեստ, հանդարտ տըղայ, փոքր տարիքէն Սոֆիի ճանչնութեանը մէջ ապրած էր, կարծես ընտելացած ծանոր հրապոյրներուն :

Արդէն, դեռ դպրոցը եղած ատենը , Սոֆը, անդիտակցաբար, Թաղին հասուկ մանչերուն մէջ բաղձանքի այրող սարսուռներ կը պարտցուներէր: Իր սեւ հրացայտ աչուըներուն էլեկտրականութիւնը չանթահար կ'ընէր խեղճ դիւրաբեկ հոգիներ, տկար ու մատաղ կազմուածքներ, որոնք անկարելի հաճոյքներու տեսլականութեան մէջ ջիղերնին կը քանդէին :

Քիչեր չէին որ զիչերը, երազնուն մէջ, այդ դիւթիչ էակին տիրացման տագնապները կը հեւային: Զինքը հետապնդող յայրատ նայուածքներու անառակ հրաւէրին տեսակ մը դիտումնաւոր անզգածութիւն ցոյց կուտար, կարծես զգալով բոլոր պարապութիւնը անտիկան տարփանքներուն, ամբողջ մանկական ծաղրելութիւնը տա զողունի սիրուըտութիւնն երուն :

Բնազդօրէն, անիկա ձգտում մը ունէր բարձր, չքեղ, անձնուրաց, ասպետական սէրերու համար որոնք էութիւնները կը յեղաշրջեն, կեանքերը կ'աղնուացնեն , նախապաշարումներէ , դռոհկութիւններէ – րէ չատ վեր կը մնան Մայրը, աղջկանը այս ձգտումներուն ծանօթ, եւ անոր փիլիսոփայական չնորհներովը հպարտ, իր ոամիկ տգէտ կնոջ բոլոր պերճախօսութիւնը մի ծաղելի դառնալ :

Եզրակացնելով կ'ըսենք թէ Հ. Ներսէս թող չարունակէ գործածել իր զերսիրելի երեսներորդ, յիսներորդ, վաթսներորդ , ութսներորդ, ինչպէս նաեւ տաս , շաս , հոգւոյն, գրչի, բրչի, գրբեր եւայլ դասական ձեւեր, բայց մեզ հանդիստ թող ձգէ, երբ կը զրենք երեսուներորդ, վաթսուներորդ, տունի, չունի, հոգիին, գըրիչի, բրիչի, դիրքեր, որոնք մեզի համաձայն, աւելի աշխարհաբար են քան վերի ձեւերը :

Հ. ԵՓՐԵՄ ՏԷՐ – ՂԱԶԱՐԵԱՆ

(*) ԽՄԲ.— Կարալի վերագրուած կտրուկ կարծիքը ճշգրտութեան կը կարօտի : Լեզուական վիճելի ձեւ մը «իբր ուղիղ պաշտպանել» կամ պարզապէս անոր « կողմնակից ըլլալ » նոյն բանը չէ (Ցառաջ, Սեպտեմբեր 12):

նոր ի տապաս կը դնէր, անոր մէջ արծարծելու մեծասիրութեան հակումները: Իր զաւկին մարմնական չնորհները անկարելի երջանկութիւններ երազել կուտային կիւլիւկ հանըմին, որ կարծես իր երկարատեւ տառապանքին, նուաստացուցիչ սպասարկութեան վարձքը իր ընդերքներուն այդ արդիւնքէն քաչել հանել կ'ուզէր հիմա :

ԵՐՈՒԱՆԴ ՍՐՄԱՔԻՇԽԱՆԼԵԱՆ

(Շար.)

1959 ԲՈԼՈՐ ԱՒԿԱՏՆԵՐՈՒ ՎՐԱՅ

ԱԶԳԱՅԻՆ ԿԵԱՆՔ

ՑՈՒՆՈՒԱՐ 17.— Լիբանանի Հայոց Ա-ռաջնորդ Խորէն Արք. Բարոյեան Պէյ-րութ կը վերադառնայ՝ Պարսկաստանի մէջ ընդարձակ պտոյտ մը կատարելէ ետք. այցելած էր Կիլիկեան Թեմի նոր չրջանները եւ տեսակցութիւն մը ունե-ցած՝ Պարսկաստանի Շահին հետ :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ.— Պրազիլիոյ Խորհրդա-րանի անդամ կը վերընտրուի Պ. Հ. Խըր-լագեան :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ. — Ամերիկահայ երիտա-սարդ գիտնական Ք. Խաչիկեան կ'արձա-կէ ամերիկեան մեծագոյն հրթիռը՝ Ատ-լաս :

ՄԱՐՏ 8.— Ճ. Մարտիկեան կ'այցելէ Լիբանան, քանի մը օր Գահիրէ մնալէ ետք. Պէյրութի մէջ Մարտիկեան կը տեսնուի Լիբանանի Նախագահին հետ եւ ներկայ կ'ըլլայ Համազգայինի «Ճ. Մար-տիկեան Թանգարան»ի բացման :

ՄԱՐՏ 9.— Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Զա-րեհ Ա. Դամասկոսի մէջ տեսակցութիւն կ'ունենայ Սուրիոյ նախկին նախագահ Քուաթլիի հետ :

10.— Ֆիլատելֆիոյ մէջ կը մեռնիվէր. Եղիա Քասունի, պատմագէտ :

ԱՊՐԻԼ 27.— Խորէն Արք. Բարոյեան, դէպի Ամերիկա իր ճամբուն վրայ կ'այ-ցելէ Փարիզ :

ՄԱՅԻՍ.— Պէյրութի «Գասպար Իփէկ-եան» թատերախումբը Թեհրան կ'ներթայ, կարգ մը ներկայացումներ տալու հա-մար :

17.— Կիլիկիոյ Կաթողիկոս Զարեհ, Ա. Անթիլիասի մէջ կ'ընդունի Լիբանանի Հանրապետութեան Նախագահը՝ Զօր. Շեհապ :

× Ամերիկահայ ծանօթ գրագէտ Ուիլ. Սարոյեան Փարիզ կուգայ :

× Խորէն Արք. Բարոյեան Միացեալ Նահանգներու Վերակոյսին Մայիս 28ի նիստին բացումը կը կատարէ :

× Պուէնոս Այրէսի մէջ «Արմենիա» փողոց մը կը բացուի Մայիս 28ի առթիւ :

ՑՈՒՆԻՍ.— Պէյրութի մէջ կը մեռնի վարդան Շահապ, խոր ծերութեան մէջ : Պանք Օթոմանի դրամատուն մասնակցած էր :

ՕԳՈՍՏՈՍ 25.— Գահիրէի մէջ յան-կարծամահ կ'ըլլայ ընկեր Գ. Լազեան :

ՆՈԵՄԲԵՐ 6.— Փարիզի մէջ կը մեռ-նի ընկեր Գ. Բալայեան :

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 17.— Խորէն Արք. Բա-րոյեան Պէյրութ վերադարձի իր ճամ-բուն վրայ կը հանդիպի Փարիզ :

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

ՓԵՏՐՈՒԱՐ.— Խ. Միութեան ճատրա-կի ախոյեան կը հռչակուի Տիգրան Պետ-րոսեան, Երեւանէն :

× Հայաստանի Գիտութիւններու Ակա-դեմիայի նախագահ աստղաբաչխ Վ. Համբարձումեան Հնդկաստան կ'այցելէ, ուր կը մասնակցի հնդիկ գիտնականներու 46րդ համագումարին :

ՄԱՐՏ.— Վ. Համբարձումեան Արեւել-եան Գերմանիոյ Գիտութիւններու ակա-դեմիայի անդամ կ'ընտրուի :

ԱՊՐԻԼ 6.— Երեւանի մէջ տեղի կ'ու-նենայ հայ լրագրողներու առաջին (հիմ-նադիր) համագումարը :

ՄԱՅԻՍ.— Երեւանի մէջ կը մեռնի դե-րասան Վաղարշ Վաղարշեան :

× Վ. Համբարձումեան Միացեալ Նա-հանգներու Ակադեմիայի անդամ կ'ըն-տրուի :

× Անաստուածութեան առաջին համա-լսարանը կը բացուի Հայաստանի մէջ :

ՆՈԵՄԲԵՐ.— Երեւանի Սպարտակ Ֆութպոլի խումբը կ'այցելէ Սուրիա եւ Լիբանան, չարք մը մրցումներ ունենա-լով :

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 3.— Երեւանի կայարա-նամերձ հրապարակին վրայ կը կատար-ուի Սասունցի Դաւիթի արձանին բա-ցումը :

× Հայաստանի Երդի եւ Պարի խում-բը կ'այցելէ Միջին Արեւելքի հայկական գաղութները եւ չարք մը ներկայացում-ներ կուտայ, խանդավառութիւն ստեղ-ծելով :

ԵՐԿՐԻ – ԵՐԿԻՐ

ՑՈՒՆՈՒԱՐ

1.— Քուպայի բռնատէր Պաթիսթա կը փախի երկրէն. յեղափոխականները կա-ցութեան տէր կը դառնան :

4.— Խ. Միութեան առաջին փոխ վար-չապետ Անաստաս Միկոյեան «բարեկա-մական համբորդութիւն» մը կ'ընէ դէպի Միացեալ Նահանգները : «Սառոյց»ը կը սկսի հալիլ :

8.— Քուպայի յեղափոխականներուն պարագլուխը՝ Ֆիտէլ Գասթրօ յաղթա-կան մուտք կը գործէ մայրաքաղաք Հա-ւանա :

10.— Խ. Միութիւնը կ'առաջարկէ Փը-րակայի կամ Վարշաւայի մէջ խորհրդա-ժողով մը գումարել՝ Գերմանիոյ հետ հաչտութեան դաշինք կնքելու համար :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ

10.— Միացեալ Նահանգներու Արտա-քին Նախարար Ֆոսթըր Տըլլըս իր պաչտօ-նէն կը հրաժարի՝ գործօղութեան են-թարկուելու համար :

12.— Ցունաստան եւ Թուրքիա միաս-նաբար կ'առաջարկեն Անգլիոյ՝ որ կիպ-րոսի անկախ Հանրապետութիւն մը ըս-տեղծուի :

15.— Ֆիտէլ Գասթրօ Քուպայի վար-չապետ կը դառնայ :

19.— Անգլիա, Ցունաստան եւ Թուր-քիա կը հաշմաձայնին՝ Կիպրոսի անկա-խութեան չուրջ :

21.— Անգլիոյ վարչապետ Մաքմիլլըն Խ. Միութիւն կ'այցելէ, ուր կը մնայ մինչեւ Մարտ 3 :

ՄԱՐՏ

8.— Իրաքի մէջ Արաբական Միացեալ Հանրապետութեան կողմնակիցներու յե-ղափոխութիւնը կը ծագի :

21.— Թիպէթի մէջ ըմբոստութիւն՝ հաչտեցնավար Ձինացիներու դէմ :

31.— Տալայի – Լամա Հնդկաստան կ'ապաստանի :

ԱՊՐԻԼ

8.— Վարչապետ Ատլնաուըր կ'որոչէ Գերմանիոյ Հանրապետութեան Նախա-գահի ընտրութեանց թեկնածու ըլլալ :

14.— Միացեալ Նահանգներու Արտա-քին Նախարար Տըլլըս վերջնապէս կը հը-րաժարի իր պաչտօնէն՝ առողջական պատճառներով :

19.— Հերթըր Միացեալ Նահանգներու Արտաքին Նախարար կը նչանակուի :

28.— Մաօ Ցէ Թունկի տեղ համայնա-վար Ձինաստանի Հանրապետութեան Նա-խագահ կ'ընտրուի Լիու – Շաօ – Շի :

ՄԱՅԻՍ

11.— Ժընեւի մէջ կը բացուի արեւմտեան չորս նախարարներու եւ Խ. Միու-թեան ժողովը՝ Մեծերու ժողովին պատ-րաստութեան մասին խորհրդակցելու համար : Երկու Գերմանիաներու ներկա-յացուցիչները ժողովին կը մասնակցին՝ իբրեւ դէտ :

24.— Ֆոսթըր Տըլլըս կը մեռնի :

ՑՈՒՆԻՍ

4.— Վարչապետ Ատլնաուըր կը հրա-ժարի նախագահական ընտրութեանց ներկայանալու ծրագրէն :

20.— Ժընեւի ժողովը առժամապէս կը փակուի. ոչ մէկ համաձայնութիւն :

23.— Զօր. տը Կոլ Իտալիա կ'այցելէ :

ՑՈՒԼԻՍ

1.— Հէնրիխ Լիւպքէ Գերմանիոյ Նա-խագահ կ'ընտրուի :

5.— Սարըը վերջնապէս կը միանայ Գերմանիոյ :

13.— Ժընեւի ժողովը կը վերսկսի :

23 – 31.— Ամերիկայի փոխ Նախագահ Նիքսըն պաչտօնապէս Խ. Միութիւն կ'այ-ցելէ :

ՕԳՈՍՏՈՍ

3.— Մոսկուա եւ Ուոչինկթըն միաժա-մանակ կը յայտարարեն թէ Ալլընհաուըր Խ. Միութիւն պիտի այցելէ, իսկ Խրուշ-չեւ՝ Միացեալ Նահանգներ :

5.— Ժընեւի ժողովին երկրորդ չրջանը կը վերջնայ :

31.— Համայնավար Ձինաստան կը բռնագրաւէ Հնդկաստանի պատկանող սահմանային հողամասեր՝ Քազմիա եւ Ասամ :

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

2.— Նախագահ Այզընհաուըր Փարիզ կուգայ, ուր կը մնայ մինչեւ Սեպտ. 4 :

15 – 27.— Խրուշչեւ Միացեալ Նա-հանգներու մէջ :

30.— Քեքինի մէջ Խրուշչեւ կը խոր-հրդակցի Մաօ Ցէ Թունկի հետ, մինչեւ Հոկտեմբեր 4 :

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

7.— Պաղտատի մէջ, Վարչապետ Քա-սըմ ձախող մահափորձի կ'ենթարկուի :

8.— Բրիտանական ընտրութիւններու մէջ Պահպանողականներ կ'յաղթեն :

16.— Բ. Աչխարհամարտի ընթացքին ամերիկեան ուժերու սպարակոյտի հրա-մանատարութիւնը վարած՝ Զօր. Մարշալ կը մեռնի :

21.— Փարիզի մէջ պաչտօնապէս կը յայտարարուի. — « Տը Կոլ – Խրուշչեւ հանդիպում՝ Մեծերու ժողովէն առաջ, Փարիզ » :

ՆՈԵՄԲԵՐ

1.— Կատաղի կռիւներ Պելժիական Քոնկոյի մէջ. հարիւրաւոր զոհեր :

10.— Զօր. տը Կոլ կը յայտարարէ թէ Խրուշչեւ Ֆրանսա պիտի այցելէ Մարտ 15ին :

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

1.— Զորրորդ անգամ ըլլալով Վարչա-պետ Ատլնաուըր Նախագահ տը Կոլի հետ հանդիպում մը կ'ունենայ Փարիզի մէջ :

4.— Նախագահ Այզընհաուըր Հռոմ կը հասնի. առաջին հանդրուանը՝ 35.000 քիլոմեթրի իր չրջապտոյտին :

6.— «Այք» Անգարայի մէջ :

8.— Քարաչիի մէջ :

9.— Քապուլ հանդիպելէ ետք՝ Այզընհաուըր Հնդկաստան կը հասնի :

14.— Ֆրանքեւամերիկեան ծանր տա-րաձրութիւն մը կը ծագի, ամերիկեան սպայակոյտի հրամանատար Զօր. Թուի – նինկի Ֆրանսայի դէմ ըրած բուռն քնա-դատութիւններուն պատճառով :

14.— «Այք» Թեհրանէն Աթէնք կ'անց-նի :

15.— Ատլանտեան Ուխտի ժողովը կը բացուի Փորթ – Տոֆինի նոր պալատին մէջ (Փարիզ) :

17.— Այզընհաուըր Թունուզի մէջ :

18.— Նախագահը Փարիզ կը հասնի :

Նոյն օրը կը բացուի Արեւմտեան Զորս Մեծերու ժողովը՝ մասնակցութեամբ Այ-զընհաուըրի, տը Կոլի, Մաքմիլլընի եւ Ա-տըլնաուըրի :

21.— Արեւմտեան Մեծերու խորհրդա-ժողովը կը վերջնայ եւ դեկոյց մը կը հրապարակուի, որ կը չեչտէ թէ Արե-ւելք – Արեւմուտք հանդիպումը տեղի պիտի ունենայ յառաջիկայ Մայիսին, Փարիզի մէջ :

ԱՐԲԱՆԵԱԿՆԵՐ ԵՒ ՀՐԹԻՌՆԵՐ

ՑՈՒՆՈՒԱՐ

2.— Խ. Միութիւնը կ'արձակէ «Լու-նիք» հրթիռը՝ որ լուսնին քովէն կ'անցնի եւ արեւին արբանեակը կը դառնայ :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ

17.— Միացեալ Նահանգները յաջողու-թեամբ կ'արձակեն «Վանկարտ – Բ.» ար-բանեակը :

ՄԱՐՏ

1.— Միացեալ Նահանգները կ'արձա-կեն բեւեռային առաջին արբանեակը՝ «Տիսքովըրը – Ա.», որուն յաջողութիւնը կամ ձախողութիւնը կարելի չեղաւ ճըշ-դել :

4.— Ամերիկեան «Ռահվիրա – Դ.» արբանեակը կ'արձակուի, որ լուսինը անցնելով կը կորսուի :

ԱՊՐԻԼ

12.— Միացեալ Նահանգները յաջողու-թեամբ կ'արձակեն նոր արբանեակ մը՝ « Տիսքովըրը – Բ.» :

ՄԱՅԻՍ

28.— Երկու կապիկներ կ'արձակուին անհունին մէջ՝ ամերիկեան հրթիռով մը եւ ողջ – առողջ երկիր կը վերադառնան :

ՕԳՈՍՏՈՍ

14.— Ամերիկա յաջողութեամբ կ'ար-ձակէ «Տիսքովըրը Ե.» արբանեակը :

19.— « Տիսքովըրը Զ.» արբանեակը կ'արձակուի Ամերիկացիներու կողմէ, բայց կարելի չեղաւ վերադարձնել արբան-եակին վարի մասը՝ որ բնականաբար եր-կիր պէտք է վերադառնար :

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

13.— Խորհրդային «Լունիք Բ.» հրթի-ռը լուսին կը հասնի :

18.— Ամերիկեան արուեստական ար-բանեակ մը, «Վանկարդ – Գ.» երկրին չուրջը կը դառնայ :

24.— Ամերիկեան լուսնային հրթիռ մը կը պայթի արձակուելու պահուն :

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

4.— Խորհրդային «Լունիք – Գ.» ար-բանեակը յաջողութեամբ կ'արձակուի :

18.— Մամուլի «Թաս» գործակալու-թիւնը կը հաղորդէ թէ «Լունիք – Գ.» լուսանկարած է լուսնի ցարդ մեզի ան-ծանօթ երեսը :

26.— Մոսկուայի մէջ առաջին անգամ ըլլալով կը հրատարակուի «Լունիք–Գ.»ի առած լուսանկարը :

ՄԻՏՔ ԵՒ ԱՐՈՒԵՍՏ

ՑՈՒՆՈՒԱՐ

1.— Մարսել Աչարի «Փաթաթ»ը եր-րորդ տարին կը բոլորէ Սէն – Ժորժ թատրոնին մէջ (Փարիզ) :

10.— Ալֆրէտ տը Վինեըի «Անտիպ Ցուչերը» կը հրատարակուին :

19.— Ֆրանսուա Մորիաք Ամերիկայի Արուեստի եւ Գրականութեան ակադե-միայի անդամ կ'ընտրուի :

Փերար Պոէր «Փարիզ Քաղաքի մեծ մր-ցանակը» կը ստանայ :

29.— Ալպէր Քամիւ Անթուան թատրո-նին մէջ կը սկսի ներկայացնել Տոսթո-յեւսքիի «Այսահարները» :

ՓԵՏՐՈՒԱՐ

8.— Անտրէ Մալրոյի ազգային թատ-րոններու բարեկարգման ծրագիրը դր-ժաղրութեան կը դրուի :

ՄԱՐՏ

4.— Գրողներու Ընկերակցութեան մեծ մրցանակը կը տրուի Փիլ Պերթոյի եւ Փոլ Թիյարի :

23.— Ֆրանսիս Տիալօ Գրողներու Ըն-կերակցութեան նախագահ կ'ընտրուի :

ԱՊՐԻԼ

3.— Ժոզէֆ Քէսէլ կը ստանայ Մոնա-քոյի մրցանակը :

11.— Միշլէի «Օրագիր»ը կը հրատա-րակուի :

16.— Ժան Րոսթան ակադեմական կ'ընտրուի :

ՄԱՅԻՍ

11.— Ռիվարօլ մրցանակը կը տրուի Ժոզէ – Լուի տը Վիլալոնգայի՝ «Արիւնէ մարդը» վէպին համար

21.— Ծագումով հայ գրագէտ Հաների Թրուայեա Ֆրանսական ակադեմիայի անդամ կ'ընտրուի՝ Քլոտ Ֆարերի աթո-ռը գրաւելով :

26.— Մարսէլ Աչար ակադեմական կ'ընտրուի :

15.— Քաննի 12րդ փառատօնին ար-դիւնքը.— Ֆրանսական ժապաւէն մը՝ Օրֆէօ Նեկրօ, Մարսէլ Քամիւի պատ-րաստութեամբ՝ Փալմ տ'Օր մրցանակը կը ստանայ :

ՑՈՒՆԻՍ

2.— Հաների Լըֆեւր կը ստանայ Քննա-դատութեան մրցանակը :

5.— Ափոլինէրի կիսանդրիին բացու-մը՝ Սէն – Ժերմէն – Տէ – Փրէի հրապա-րակին վրայ :

11.— Փրոֆ. Ժան Տըլէ ակադեմական կ'ընտրուի (գիտութիւն) :

17.—Վարչապետը կը վաւերացնէ չար-ժանկարի արուեստին տնտեսական օգ-նութիւն կատարելու նոր օրէնքը :

186— Ակադեմիայի գրականութեան մեծ մրցանակը կը տրուի Թիէռի Մոնի-էի, իսկ վէպի մրցանակը՝ Կապրիէլ տ'Օ-պարէտի :

ՍԵՊՏԵՄԲԵՐ

10.— Գրականութեան Ազգային մեծ մրցանակը կը յատկացուի Սէն – Ճոն Փերսի :

23.— Ժան – Փոլ Սարթրի խմաստասի-րական նոր թատերգութիւնը՝ «Ալթո-նայի Արգելափակեալները» կը ներկա-յացուի :

ՀՈԿՏԵՄԲԵՐ

14.— Կարգ մը ժապաւէններ, որոնք արգիլուած էին 16 տարեկանէն վար ե-ղողներուն, այսուհետեւ պիտի արգիլ-ուին 18էն պակաս տարիք ունեցողներուն :

26.— Նոպէլեան մրցանակը կը տրուի իտալացի բանաստեղծ Քազիմոտոյի :

28.— Զօր. տը Կոլի «Պատերազմական Յուչերուն Գ. հատորը լոյս կը տեսնէ՝ « Փրկութիւնը » խորագրով :

ՆՈԵՄԲԵՐ

12.— Ժան Րոսթան Ակադեմիա կ'ըն-դունուի Փիլ Ռոմէնի կողմէ :

16.— Կոնքուրի մրցանակը կը տրուի Անտրէ Շուարց – Պարթի՝ «Արդարներու վերջինը» դրքին համար :

23.— Պեռնար Փրիվա կը ստանայ Ֆե-մինա մրցանակը, իսկ Քլոտ Մորիաք՝ Մետիսիս :

30.— Էնթերալիէ մրցանակը կը տրուի Անթուան Պլոնտէնի «կապիկ մը ձմրան մէջ» վէպին համար :

ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

3.— Մարսել Աչար ակադեմիա կ'ըն-դունուի Փանեոլի կողմէ :

7.— Ռընոտօ գրական մրցանակը կը տրուի Ալպէր Քալի «Փորձառութիւնը» վէպին :

ՀՐԱՒԷՐ ԸՆԴՀ. ԺՈՂՈՎԻ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի Շրջ. կոմիտէն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ Փարիզի եւ շրջաններու բոլոր ընկերները այս Շաբաթ, ժամը 20·30ին, Մչակոյթի Տան սրահին մէջ։

Կը զեկուցանէ ընկեր ՀՐԱՆՏ ՍԱՄՈՒԷԼ ։

ՆՈՐ ՏԱՐԻ ԵՒ Ս. ԾՆՈՒՆԴ

ժամանակացոյց արարողութեանց

Ս. Յովհ. Մկրտիչ (Փարիզ)

Ուրբաթ (1 Յունուար) Նոր Տարուան առթիւ պիտի մատուցուի Ս. պատարագ Փարիզի Ս. Յովհ. Մկրտիչ եկեղեցւոյ մէջ։

ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՄԱՅՐ ԵԿԵՂԵՑԻ

Յունուար 1, *Ուրբաթ*, Տարեմուտ եւ Կաղանդ, սկիզբ ժամերգութեան ժամը 10ին, ։

Յունուար 3, *Կիրակի*, ժամերգութիւն ժամը 7·45ին, Ս. պատարագ 9·45ին ։

Յունուար 6, *Հորելքչաբթի*, ժամերգութիւն Ս. Ծնունդի ժամը 9ին ։

Յունուար 9, *Շաբաթ*, Ձրագալոյց, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 8·30ին։ Երեկոյեան ժամերգութիւն 4·30ին։ Ս. պատարագ, երկսեռ խումբով 6ին ։

Յունուար 10, *Կիրակի*, Ս. Ծնունդ եւ Աստուածայայտնութիւն, առաւօտեան ժամերգութիւն ժամը 7·30ին։ Ս. պատարագ բազմաձայն երկսեռ խումբով ժամը 9·45ին, Հոգեհանգիստ Մեռելոցի ժամը 11·15ին, Ջրօրհնէք ժամը 11·45ին։

Pour Fréjus

Հայկ. Բ. Ը. Միութիւնը հետաքրքրուեցաւ սկիզբէն Ֆրէժիւսի աղէտեալներուն վիճակով, երախտագիտութիւն յոյց տալու համար հանդէպ այս երկրին որ մեզ ընդունած էր, տալով աշխատելու եւ բարգաւաճելու իրաւունք։ Քանի մը ազգայիններ հանգանակութեան գաղափարը յղացած են տեւական յիշատակ մը թո-ղելու, ի յոյց իրենց համակրութեան ։

Յանձնախումբ մը կազմուած է Հ. Բ. Ը. Միութեան կողքին ու անոր կրնան իրենց մասնակցութիւնը բերել ամէն անոնք որոնք պատրաստ են արդիւնաբեր աշակցութիւն մը բերելու՝ վեհանձնօրէն։

Պէտք եղած դիմումները պիտի կատարուին երկրին իշխանութեանց մօտ որպէսզի դոյանալիք գումարը օգտագործուի միայն վերաշինութեան եւ երկրագործութեան համար ։

Հ. Բ. Ը. Միութիւնը եւ իր մօտիկ բարեկամները արդէն մէկ միլիոն ֆր. հաւաքած են։ Մեր ազգայիններէն կը խնդրուի ջերմօրէն որ իրենց դրամական աջակցութիւնը կատարեն այս նպատակին համար, ուղարկելով գումարը՝ ըլլայ դրամատան չէքով, ըլլայ «մանդատ-փոսթ»ով ։

CHÈQUE POSTAL PARIS 8019-72
Union Générale Arménienne
de Bienfaisance
11, Square Alboni, Paris (16e)

Հ. Բ. Ը. Միութեան հեռաձայնի թիւն է ԹՐՕfատէրօ 03–18, ուրկէ կարելի է ստանալ աւելի մանրամասնութիւնները ։

ԼԻԼԱՅԻՆ...
ՄԻՇՏ ԼԻԼԱՅԻՆ
ՁԵՐ ԶԱՐԹՕՆՔՆԵՐԸ
(Réveillons)
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 24 եւ 31
Անշուշտ ճոխ սեղանի
մը շուրջ կ'ուզէք
անցընել, ուրեմն
Մ Է Կ Հ Ա' Ս Յ Է
ԼԻԼԱՅԻՆ
24, RUE ST. LAZARE, PARIS 9 TRI. 31-62
Հեռաձայնեցէք ձեր սեղանը ապահովելու համար ։
Արեւելեան թէ եւրոպական համադամներու հետ պիտի դանէք ընտիր խմիչքներ, եւ զուարթ մթնոլորտ մը, հաճելի նուագով ։
2500 ՖՐԱՆՔ

Imprimerie Spéciale du Journal « Haratch »

"ՅԱՌԱՋ" ԿԸ ՆՈՒԻՐԵՆ
ՆՈՐ ՏԱՐՈՒԱՆ ԱՌԹԻԻ

Պ. Բոպէր Դէորգեան, նոր տարուան առթիւ մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ իր հօրը՝ Աւետիս Դէորգեանի (Տէսին) ։

Լիոնէն Տիկին Պահատուրեան մէկ տարեկան «Յառաջ» կը նուիրէ Տիկին Ագնիւ Եաղլեանի (Լիոն)։

Վիլլէօրպանէն Պ. Մուրատեան այս տարի եւս կը նորոգէ Պ. Մուրատեանի (Ամերիկա) բաժանորդագրութիւնը ։

ՄԵՐ ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ

ՀԻՆ ՏԱՐՈՒԱՆ ՀԵՏ
ՓԱԿԵՑԷՔ
ՁԵՐ ՀԻՆ ՀԱՇԻՒՆԵՐԸ

Նոր Տարի
Նոր Ցրանք
Նոր Բաժնեգին

Շնորհակալութեամբ.
ՎԱՐՉՈՒԹԻՒՆ «ՅԱՌԱՋ»Ի

ԼՈՑՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ ՇՈՒՏՈՎ

ՄԵՂՈՒԻՆ ՃԱՌԸ
Գրեց՝ ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԴՈՒՆԻ

Բոլոր անոնք որ արձանագրուած են կամ վճարած, պիտի ստանան փոստով՝ առաջին առթիւ։ Ստացագիր չի ղրկուիր։

ՄԱՆՈՒԿՆԵՐՈՒ "ՕՐԸ" ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Ֆ. կապ. Խաչի Լիոնի մասնաճիւղին ։

Կիրակի Յունուար 3 կէսօրէ վերջ ժամը 3ին Սթիւտիօ Քոէֆիի մէջ, 24 Րիւ Տիւնուար ։

ՀԱՅԵՐՈՒ ՈՒՇԱԴՐՈՒԹԵԱՆ
ԴԵՂԱՐԱՆ ՍԻԼՎԷՍԹՐԸ
46, Ռիւ տը Թրէվիզ, 46
ՓԱՐԻԶ (9)

Յանձնարարելի Դեղարան մը։

Ջերմ ընդունելութիւն Փարիզի, Արուարձանի եւ Գաւառի հայ յաճախորդներուն ։

Դեղարանը կը գտնուի Ռիւ տը Թրէվիզի եւ Ռիւ Լաֆայէթի անկիւնը, Ազգային Տունէն 100 մեթր հեռու։

Պ. Վահրամ Էլմաճեան՝ դեղագործ - վաճառող, ամէն օր իր հայրենակիցներուն սրամադրութեան տակ է, Սիլվէսթրը Դեղարանը, ժամը 8էն - 12, 15·30 - 20։

ՏԱՐԹԿԱՆ ՄԵԾ ՊԱՐԱՀԱՆԳԷՍ

Կազմակերպուած Ֆ. Կ. ԽԱՉԻ ՓԱՐԻԶԻ ՄԱՍՆԱՃԻՒՂԻՆ ԿՈՂՄԷ
Կիրակի 3 Յունուար, ժամը 16 – 24,

HOTEL LUTETIA ի *մեծ սրահին մէջ ։*

Orchestre B. Dédédjian et ses Attractions

Հայկական եւ կովկասեան ժողովրդական երգեր ու պարեր ։

Կը մասնակցի «ՍՕՍԻ» երկսեռ պարախումբը, ղեկավարութեամբ Տիկին Քիւրքճեանի եւ մասնակցութեամբ պարուհւոյ Պ. Վահէ Ձէրահեանի, (Պէյրութէն նոր ժամանած)

Օր. Թարոն իր նորագոյն մենապարերով, կ'երգէ՝ Օր. ՄԱՐՈՒՔԵԱՆ ։

Խօսնակ՝ Պ. ԳԱԶԱՐԵԱՆ Ճոխ եւ հայկ. համադամ պիւֆէ,

Մուտքի տոմս՝ 500 ֆրանք, ուսանողի՝ 300 ֆր., (իրենց քարտերը ցոյց տալով)։

ԾԱՆՕԹ.— Սեղանները ապահովել հեռաձայնով՝ կիւթէնպէրը 24–38 մինչեւ Դեկտեմբեր 30։ Սեղանները պէտք է գրաւել մինչեւ ժամը 19, կազմակերպիչ յանձնախումբը պատասխանատու չէ այդ ժամէն յետոյ եկողներուն ։

ԼՈՑՍ ՏԵՍԱԻ

1960ի "ԳՈՅԱՄԱՐՏ" ՕՐԱՑՈՑՑ-ԱԼՊՈՄԸ

ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻԻՆ Հ. Յ. Դ. ՆՈՐ ՍԵՐՈՒՆԴԻ ՄԱՐՍԷՅԼԻ ՇՐՋԱՆԻՆ

Հ. Յ. Դ. 70ԱՄԵԱԿԻ ԱՌԹԻԻ Ընտիր թուղթով — 13 էջ

Շքեղ նկարներ, զրական եւ պատմական նիւթերով, ճոխ բովանդակութիւն ։

ԴԵՂԱՋԱՐԴ ԵՒ ԴՈՒՆԱՒՈՐ ԿՈՂՔ

Բացառիկ խնամքով եւ ճաշակով պատրաստուած այս ՕՐԱՑՈՑՑ - ԱԼՊՈՄԸ պիտի կազմէ ամէն հայկ. տան զարդը ։

Գին 500 ֆրանք

Փարիզի համար դիմել՝ LIBRAIRIE H. SAMUELIAN 51, Rue Mr.-le-Prince, Paris 6e
Կը ծախուի նաեւ Յառաջի մօտ ։

ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆԱԿԱՆ ՄԿՐՏՋ. ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԱՐՍԷՅԼ

Պաշտամունք՝ այս կիրակի, Սէն Ժէրոմ, ժամը 9,30ին։ Ռիւ Ժէմափ՝ ժամը 10,45ին։

Կը քարոզէ Վերապատուելի Հելվաճեան ։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԱՒԵՏԱՐԱՆ. ԵԿԵՂԵՑԻ

8 bis, Rue des Ternes
Մեթրօ Փորթ Մայօ

Պաշտամունք այսկիրակի առաւօտ ժամը 10·45ին։

Կը խօսի Պատուելի ՍԻՍԼԵԱՆ ։

PENSION
DE
FAMILLE
AVEC CONFORT
M. O. AVAKIANTZ
52, Grand'rue
Montcerf (S. et M.)
Tél. 57
POUR RETRAITÉS - CONVALESCENTS - REPOS
Téléphoner SUF. 82-59
aux heures de repas

Հ. Յ. Դ.
ԸՆԿԵՐԱԿԱՆ ԺՈՂՈՎՆԵՐ

ՊՕՄՈՆ.— Հ. Յ. Դ. «Զաւարեան» ենթակոմիտէի եւ «Յառաջ» խումբի միացեալ ընկերական ժողովը այս Շաբաթ ե-րեկոյ ժամը 20·30ին, սովորական հաւաքատեղին։ Կարեւոր օրակարգ։ Պարտաւորիչ ներկայութիւն ։

ՃԱՄԲՈՐԴՈՒԹԻՒՆ
ՀԱՑԱՍՏԱՆ

Մարսէյլէն ուղղակի Օտեսա, կամ աշխարհի որեւէ կողմէ նաւով, օդանաւով, երկաթուղիով, որեւէ ընկերութեամբ եւ նոյն դիներով ։

Վճարումը՝ հոս կամ արտասահման։ կ'ապահովենք վիզայի գործողութիւնները ձրի, կ'ապահովենք նաեւ տեղերը ձրի ։

Դիմել՝

ԺԱՆ-ԵԼԻՇԷ ԱՐԶՈՒՄԱՆԵԱՆԻ
որ 35 տարուան փորձառութիւն ունի ։

AMERICAN LLOYD
48, RUE DE LA RÉPUBLIQUE
MARSEILLE
Tél. : 20-47-22
Ամէն դիւրութեան համար, ամէն տեղէ դիմել Մարսէյլի հասցէին ։

ՀՐԱՊԱՐԱԿ ԵԼԱԻ

"ARMENIE IMMORTELLE"
"ԱՆՄԱՀ ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ"

DISQUE VOGUE
33 tours, 30 cm.
No MC 20162
VOLUME 4

Հայ տոհմիկ ոսմանթիֆ երաժշտութեան չորրորդ սկաւառակը No MC 20162

Առաջին անգամ ըլլալով STÉOROPHONIQUE *պատրաստութեամբ*

Ցղացում եւ ղեկավարութիւն **ԱՐԱ ՊԱՐԹԵԻԵԱՆԻ**

Կը պարունակէ 15 կտոր· 45 վայրկեան տեւողութեամբ

Մասնակցութեամբ Փարիզի Հայկական երգչախումբի *եւ մեծ նուագախումբի մը*

1·— Ծաղկիր Ազատ իմ հայրենիք, 2·— Զոյգ աչեր, 3·— Զանգեզուր, 4·— Սիրուն մանիշակ, 5·— Չեմ կրնա խաղա, 6·— Հնձուրուհիք, 7·— Գարուն ա, 8·— Խումար, 9·— Համով աղջիկ, 10·— Տասնըչորս, 11·— Զուարթ գիւղացիք, 12·— Իմ եարի բոյը, 13·— Վարդով պար, 14·— Պինկէօլ, Հով լինի։

Երգարանով միասին ստանալու համար դիմել ԱՐԱ ՊԱՐԹԵԻԵԱՆԻ, 14, Rue Petit, Paris Tél. : BOT. 99-22 *եւ եկեղեցւոյ դիւանատունը.*
Գաւառի համար առաքում խնամուած ծրարով, contre remboursement Գին 2900 ֆրանք